

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

OKUL YÖNETİCİLERİNİN KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMALARININ İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet PEKİYİ

İstanbul-2011

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

OKUL YÖNETİCİLERİNİN KÜRESELLEŞMEYİ
ALGILAMALARININ İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet PEKİYİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ayşen BAKİOğLU

İstanbul-2011

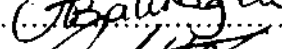

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

ONAY SAYFASI

Ahmet PEKİYİ tarafından hazırlanan "Kamu İlköğretim Kurumlarında Çalışan Okul Yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi" başlıklı bu çalışma 18/07/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ

İMZA

Tez **Danışmanı** : Prof. Dr. Ayşen BAKİOĞLU ..
Üye : Yrd. Doç. Dr. Hayati ŞEKER ..
Üye : Öğrt. Gör. Dr. Süleyman AVCI ..

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

ONAY SAYFASI

Ahmet PEKİYİ tarafından hazırlanan “Okul Yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi” başlıklı bu çalışma 18/07/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ

İMZA

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ayşen BAKİOĞLU

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hayati ŞEKER

Üye : Öğrt. Gör. Dr. Süleyman AVCI

ÖZGEÇMİŞ

1984 Kumru doğumlu olan Ahmet PEKİYİ, ilköğrenimini Tekke Köyü İlkokulu'nda (1991-1996), orta öğretimini Kumru İmam Hatip Lisesi'nde (1996-1999), lise öğrenimini de Fatsa Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde (1999-2002) gerçekleştirdi.

Lisans eğitimini 2006 yılında Samsun On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Sınıf Öğretmenliği bölümünde tamamladı.

2006 yılında sınıf öğretmeni olarak İstanbul'a atandı. 2006 yılından 2009 yılına kadar Sınıf Öğretmenliği yapan araştırmacı 2009 yılında öncelikle görevlendirme, daha sonra ise kadrolu müdür yardımcılığı görevine başlamıştır. 2010 yılı itibariyle de görev yaptığı ilçede İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü ARGE Birimi Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Kamu Yönetimi 3. Sınıf öğrencisi olan araştırmacı görev yaptığı kurumlardan biri olan Hasanpaşa İlköğretim Okulunda iken "Hayal Odası" isimli bir Comenius Projesi'nin yürütücü komisyonu içinde görev yapmış ve projenin ortakları olan İtalya, İspanya ve Almanya'ya ziyaretlerde bulunarak bu ülkelerin eğitim sistemleriyle ilgili tecrübe edinme imkânı bulmuştur.

Edebiyatla da yakından ilgilenmeye çalışan araştırmacının hem serbest ölçü ile hem de hece ölçüsüyle kaleme almış olduğu şiirleri vardır. Bu şiirlerden biri olan "**Masum Gemi**" isimli şiir ekte okuyucuların ilgisine sunulmuştur.

ÖNSÖZ

İnsanlar, dünya tarihinin başlangıcından itibaren sürekli bir değişim ve gelişim süreci içinde olmuşlardır. İlkel toplumun avcı ve göçebe insan profilinden dijital toplumun insan profiline kadar, söz konusu değişim ve gelişim devamlılık arz etmiştir. Değişim ve gelişim zaman zaman kesintiye uğramış, yavaşlamış olsa bile tamamen duraksama halini hiç yaşamamıştır. Değişimin ve gelişimin durgunlaştığına inanılan dönemlerde dahi fikri bir değişim ve gelişim süreci yaşanmış ve bu durum ileriki dönemlerde meydana gelecek değişim ve gelişimlerin kuluçka dönemi olmuştur.

Medeniyet bu değişim ve gelişim hareketiyle birlikte ilkel toplum yapısından dijital ve enformasyon toplum yapısına ulaşmış bulunmaktadır. Dijital ve enformasyon toplum yapısının en temel niteliklerinden bazıları hızlı erişim, genel etkiler, sınırların ortadan kalkması, haberleşme ve iletişimin bilişim sistemleri sayesinde zaman ve mekân tanımaz bir yapıya kavuşması, dünya genelinde ortak bir toplum yapısının oluşmasıdır. Bu niteliklerin ortaya çıkardığı bütüncül etkiyi ifade etmek için kullanılan en önemli kavram elbette ki “küreselleşme”dir. İçinde yaşadığımız çağ medeniyetin ulaştığı son toplumsal nokta olan “küresel çağ”dır. Küresel çağ, her ne kadar böyle bir tarihsel yaklaşım olmasa da, ilkçağ, ortaçağ gibi yeni bir “tarihi çağ” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme süreci günümüz dünyasının tüm faktörlerini ve boyutlarını tesir altına almış görünmektedir. Küreselleşme süreci kendisini oluşturan dinamiklerin meydana getirdiği bir bütündür. Küreselleşmeyi meydana getiren dinamikler yaşamın her alanını etkisi altına almış ve küreselleşme olgusunun yönlendirici ve yönetici bir potansiyele sahip olmasını sağlamıştır. Küreselleşme ışığının, bireysel ve toplumsal yaşamın ulaşamadığı korumalı noktası bulunmamaktadır. Küreselleşme toplumlara kimi zaman demokrasi, özgürlük, bireysel haklar, liberalleşme olarak yansımaktayken kimi zaman da şiddet, terör, kapitalizm, asimilasyon olarak yansımıştır. Küreselleşme toplumların bazılarını pozitif anlamda etkileyen bir süreç olmasına rağmen bazı toplumları ise negatif yönde tesir altına almış bir süreçtir.

Küreselleşme yukarıda ifade edilen etkileme potansiyeli sayesinde toplumsal kurumları da etkisi altına almış görünmektedir. Sağlık kurumlarından emniyet kurumlarına, özel şirketlerden eğitim kurumlarına kadar bu etkiyi gözlemlemek

mümkündür. Eğitim kurumlarının küreselleşme sürecinden en çok etkilenen kurumlardan biri olduğu kabul edilen bir görüştür. Eğitim kurumları; personeli, öğrencisi, müfredatı, yöneticisi, eğitim araç-gereçleri gibi tüm faktörleriyle birlikte küreselleşme sürecinden nasibini almıştır. Günümüz eğitim kurumlarının söz konusu faktörlerinin niteliklerini on yıl öncesinin faktörleriyle kıyaslamak mümkün değildir. Global dünyanın öğrencisi, küresel öğrenci; öğretmeni, küresel öğretmen; okulu, küresel okul; yöneticisi, küresel lider olmak durumundadır. Söz konusu kavramlaştırmalar küreselleşme sürecinin hegemonik yapısının bir parçası olmayı değil, küreselleşme sürecini yönetip yönlendirebilir bir güce sahip olmayı vurgulamaktadır.

Küresel bir vizyona ve niteliğe sahip olmayan kurum, öğretmen, öğrenci ve yöneticinin küresel rekabet şartlarında kendi varlığını devam ettirebilmesi ve amaçlarına ulaşabilmesi mümkün görünmemektedir. There is no alternative sloganıyla hayatın özüne yerleşmiş bir kavram olan küreselleşmenin gerekleri, eğitimin tüm faktörlerinin küresel bir potansiyele bürünmesini zorunlu kılmaktadır. Tüm bu düşüncelere rağmen küreselleşme kendi başına değer üreten, bilinçli bir varlık ya da unsur değildir. Küreselleşme de insanların ürettikleri değerler sayesinde ortaya çıkmış bir olgudur. Bu durum küreselleşme olgusunun yönetilebilirliğinin bir kanıtıdır. İçinde yaşadığımız dijital toplumun bireylerinin ve örgütlerinin küreselleşmeyi yönetme kabiliyetine sahip olması gerekmektedir.

Eğitim kurumları gelecek nesillerin yetiştirilmesi ve bireylere içinde yaşanılan çağın istendik davranışlarının kazandırılması konusunda çok önemli bir yere sahiptir. Küresel çağın eğitim kurumları, küresel bir kültüre sahip olmak ve çağın küresel bireyini yetiştirip küreselleşme olgusunu yönetebilme kabiliyetine haiz bireyleri topluma kazandırmak mecburiyetindedirler.

Küresel toplumun eğitim kurumlarının, yukarıdaki mecburiyeti yerine getirebilmeleri her şeyden önce eğitim yöneticilerine bağlı bir durumdur. Eğitim yöneticilerinin küreselleşmeye ne denli hâkim oldukları ve küreselleşmeyi hangi düzeyde algıladıkları onların küreselleşmeyi yönetip yönetemeyeceklerinin de göstergesidir. Küreselleşmeyi yönetmeyi bilmeyen okul yöneticilerinin bu vasfa sahip bireyleri yetiştirecek kurumları meydana getirmesi düşünülemez. Bu nedenle okul yöneticilerinin küreselleşmeye yönelik algılarının ölçülmesi ve onlara ait algıların

düşük olması halinde söz konusu algı düzeyinin artırılması için önlemler alınması gerekmektedir.

Okul yöneticilerinin küresel bir tutum, vizyon, muhakeme kabiliyetine sahip olmaları, onların küreselleşme sürecinin dinamiklerine vakıf olmalarına bağlıdır. Küreselleşme sürecinin dinamikleri ve özelliklerini bilen ve bu bilgilerden yola çıkarak küresel bir stratejiyle küresel liderlik yapan yöneticilerin küresel eğitimciler olduğunu söylemek mümkündür. Küresel eğitimci, küreselleşme dalgasının önünde sörf yapmayı bilen ve bu yeteneğini diğer insanlara da kazandırmak için etkili planlamalar yaparak küresel bir öğretim ve eğitim ortamı yaratan liderdir.

Küresel liderlik yeni bir liderlik türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişte yapılan liderlik tanımlarına bir yenisini daha eklemenin zamanı gelmiştir. 21. yüzyılın yöneticisi küresel liderlik özelliklerine haiz olmadan içinde yaşadığı dünyanın koşullarına uygun bir eğitim yuvası oluşturamayacaktır. O halde globalleşmenin kaçınılmaz bir şekilde yaygınlık kazandığı dünyamızda küresel bir vizyonu, küresel bir kimliği, küresel bir eğitimi, küresel bir öğretmeni konuşmanın zamanı gelmiştir. Bu kavramlara yönelik kuramsal ve pratik yeterliliğini artırması gereken en önemli meslek grubu çalışanları olarak karşımıza okul yöneticileri çıkmaktadır. Bu nedenle okul yöneticileri, küreselleşmeyi algılama düzeylerini yükselterek küreselleşme tarafından yönetilen değil küreselleşmeyi yöneten kişiler olmalı ve bu vasfa sahip bireyleri yetiştirecek eğitim kurumu kültürünü meydana getirmelidirler.

Bu araştırma kamu ilköğretim okullarında çalışan okul yöneticilerinin küreselleşme olgusuna ilişkin algılarını ölçmeyi ve bu ölçümden elde edilen sonuçlarla alanyazına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Araştırma ve yüksek lisans ders sürecimde destekleriyle hep yanımda olan, bilgi birikimleriyle ufukumun sınırlarını genişleten, akademik çalışmalarım için bana ilham kaynağı olan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Muhsin HESAPÇIOĞLUN'a, Prof. Dr. Hoşcan ENSARİ'ye, Prof. Dr. Hasan ÇELİKKAYA'ya, Dr. Mustafa OTRAR'a, Yard. Doç. Dr. Levent DENİZ'e ve tez danışmanım, akademik kaf dağının zirvesinde olan, kendisini her zaman model edineceğim hocam Prof. Dr. Ayşen BAKİOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi iletirim.

Varlıklarıyla her zaman onur duyduğum ve kendilerinin de gurur kaynağı olduğum, acı-tatlı her günümde yanımda olmaya çalışan çok değerli annem , babam ve

ablam ve kardeşime de hayatıma olan katkılarından ötürü minnettarlığımı iletmeğ istiyorum.

Son olarak araştırmasını yaptığım konunun bu alanda çalışma yapan tüm araştırmacılara çeşitli açılardan ışık tutmasını diliyorum.

Ahmet PEKİYİ

İstanbul, 2011

pekiyahmet5234@hotmail.com

ÖZET

KAMU İLKÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN OKUL YÖNETİCİLERİNİN KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMALARI

Bu araştırmanın amacı, “kamu ilköğretim kurumlarında çalışan okul yöneticilerinin küreselleşmeyi algılamalarının incelenmesi” konusu çerçevesinde okul yöneticilerinin küreselleşmeye yönelik algılarının ne düzeyde olduğunu ve bu algıların “cinsiyet, yöneticilik kıdemi, görev ve mezuniyet” bağımsız değişkenlerine bağlı olarak istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğini incelemektir.

Araştırmada öncelikle küreselleşme olgusuna ait literatür alt başlıklar halinde (Küreselleşme, Küreselleşme ve Bilişim Teknolojileri, Küreselleşme ve Değişim, Küreselleşme ve Eğitim, Küreselleşme ve Yönetim) incelenmiştir. İlgili literatürden hareketle veri toplamak amacıyla “Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu ölçek kullanılarak elde edilen verilerle araştırmaya katılan yönetici algılarının cinsiyet, yöneticilik kıdemi, görev ve mezuniyet, değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmuştur.

Araştırma kullanılan Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği, 393 yöneticiye ait veriler kullanılarak geliştirilmiştir. 200 madde olarak hazırlanan anket taslağının, kapsam geçerliliği yapılmak üzere uzman görüşüne başvurulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda 200 maddenin 100’ü atılarak anket 100 soruya indirilmiştir. 100 maddelik anket ile elde edilen veriler kullanılarak yapılan güvenilirlik, madde toplam, madde kalan, madde ayırt edicilik ve faktör analizi sonucunda elde kalan 50 maddeden oluşan ölçeğe Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği (KAÖ) adı verilmiştir. 5 alt faktör ve 50 maddeden oluşan KAÖ’nün, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının 0,957; madde analizlerinin anlamlılık düzeyinin $p < 0,05$, KMO örneklem yeterliliğinin 0,857 ($p = 0,000$) ve açıklanan toplam varyansının % 50,017 düzeyinde olduğu saptanmıştır.

Faktör analizi sonucunda 17 maddeden oluşan 1.faktöre “**Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam**”; 10 maddeden oluşan 2.faktöre “**Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam**”; yine 10 maddeden oluşan 3.faktöre “**Küresel Değişim ve Aktörleri**”; 7 maddeden oluşan 4.faktöre “**Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim**” ve

son olarak 6 maddeden oluşan 5.faktöre de “**Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi**” adı verilmiştir.

1.faktör, aldığı 6,879 faktör yükü ile toplam varyansın % 13,758’ini açıklarken, 2.faktörün, aldığı 6,543 faktör yükü ile toplam varyansın % 13,085’ini açıkladığı, 3.faktörün, aldığı 5,137 faktör yükü ile toplam varyansın % 10,274’ünü açıkladığı, 4.faktörün, aldığı 3,517 faktör yükü ile toplam varyansın % 7,035’ini açıkladığı ve 5.faktörün, aldığı 2,933 faktör yükü ile toplam varyansın % 5,865’ini açıkladığı görülmektedir. 5 faktörün açıkladığı varyans toplamının ise % 50,017 olduğu görülmektedir.

KAÖ (Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği) kullanılarak elde edilen puanların, araştırmaya katılan yöneticilerin **cinsiyet** değişkenine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız gruplar t testi; **yöneticilik kıdemi** değişkenine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Kruskal Wallis-H testi, Kruskal Wallis-H testi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U testi; **görev** değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi ANOVA, ANOVA testi sonucunda anlamlı bulunan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post-Hoc Tamhane’s T2 analizi; **mezuniyet** değişkenine bağlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis-H testi, Kruskal Wallis-H testi sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Yapılan fark testleri sonucunda bazı demografik değişkenlere ait alt gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ($p<0,05$) tespit edilirken, bir kısmında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

KAÖ sonucunda ölçeğin alt boyutlarına ilişkin kıdem ve mezuniyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiş; cinsiyet açısından beş alt boyuttan sadece birinde $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiş, görev açısından ise dört alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu durumda kıdem ve mezuniyet durumlarının küreselleşme olgusunu algılama açısından farklılık doğuran etmenler olmadığını, ama cinsiyet ve görev durumlarının küreselleşmeyi algılama yönünden anlamlı farklılık meydana getiren etmenler olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca küreselleşmeyi algılama yönünden yöneticiler arasında en ciddi farklılığı oluşturan bağımsız değişkenin görev değişkeni olduğunu

rahatlıkla söyleyebiliriz. Yöneticilerin algılarının bağımsız değişkenlere göre ciddi manada farklılık oluşturmaması küreselleşmenin sosyal ve genel bir olgu olmasından kaynaklanabilir. Küreselleşme hayatın her yönünü etkileyen ve bay ve bayanlar için bu etki durumunun değişmediği bir olgudur. Küreselleşme süreci yaşamın farklı boyutlarını etkilerken hem bayanlar hem de baylar üzerinde tesirli olmaktadır. Bu tesir de çoğu kez bay ve bayanlar için toplumsal olarak aynı yöndedir. Bu nedenlerden ötürü KAÖ'nün alt boyutlarına ait puanların söz konusu değişkenlerin her birinde farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, Küreselleşme ve Bilişim Teknolojileri, Küreselleşme ve Değişim, Küreselleşme ve Eğitim, Küreselleşme ve Yönetim, Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği.

ABSTRACT

GLOBALISM PERCEPTIONS OF PUBLIC PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS

The purpose of this research is to investigate the level of perception of school administrators of globalism within the frame of “investigation of globalism perceptions of public primary school administrators” and to determine whether these perceptions vary statistically depending on the independent variables "gender, administrative experience, position and graduation”.

In this research first the literature belonging to the concept of globalism is investigated under the subtitles of (Globalism, Globalism and Information Technologies, Globalism and Change, Globalism and Education, Globalism and Administration). Based on the relevant information "Scale of Globalism Perception” was developed to collect data. Using this scale the variation of perceptions of administrators joining this study with the variables of gender, administration status, position and graduation was presented.

The Scale of Globalism Perception used in this study was developed using the data of 393 administrators. For the validation of coverage of draft survey involving 200 articles, views of specialists was obtained and in accordance with these views survey has been downsized to 100 articles. After the analysis of reliability, matter sum, matter remainder, matter distinguishment and factor analysis made by using the data obtained in the 100 article survey, the scale involving the remaining 50 articles was named as Scale of Globalism Perception (SGP). SGP consists of 5 sub factors and 50 articles with Cronbach Alpha reliability coefficient of 0.957. Sensibility level of article analysis $p < 0.05$. KMO sampling sufficiency was 0.857 ($p=0.000$) and explained total variance was about %50.017.

After the factor analysis the 1st factor consisting of 17 articles was named as **“Individual Life in Global and Digital Age”**, the 2nd factor consisting of 10 articles was named as **“Globalism, State and Social Life”**, and the 3rd factor consisting of 10 articles was **“Global Change and Actors”**, 4th factor with 7 articles was **“Globalism and Educational Motion”** and finally 5th factor consisting of 6 articles was named **“Globalism and Education Governance”**.

1st factor explains 13.758% of total variance with 6.879 factor load; 2nd factor explains 13.085% of total variance with 6.543 factor load; 3rd factor explains 10.274% of total variance with 5.137 factor load; 4th factor explains 7.035% of total variance with 3.517 factor load; 5th factor explains 5.865% of total variance with 2.933 factor load. Total variance explained by the 5 factors was 50.017%.

Independent groups t test was made for determining the variation of points obtained from SGP (Scale of Globalism Perception) with the administrator **gender** variable; Kruskal Wallis-H test for variation with **administration experience**; Mann Whitney U test to determine which subgroup the variation observed in Kruskal Wallis-H test belongs; single way variance analysis ANOVA for determining variation with **position** variable; Post Hoc Tamhane's T2 analysis to determine which group the variation observed in ANOVA test belongs; Kruskal Wallis-H test for dependence on **graduation** variable, and Mann Whitney U test to determine which subgroup the variation observed in Kruskal Wallis-H test belongs.

As a result of the difference tests, statistically meaningful difference ($p < 0.05$) was found among subgroups of certain demographic variables and in some cases no statistically meaningful difference was found.

Keywords: Globalism, Globalism and Information Technologies, Globalism and Change, Globalism and Education, Globalism and Administration, Scale of Globalism Perception.

İÇİNDEKİLER

<i>Özgeçmiş</i>	ii
<i>Önsöz</i>	iii
<i>Özet</i>	vii
<i>Abstract</i>	x
<i>İçindekiler</i>	xii
<i>Tablolar dizini</i>	xvi
<i>Semboller ve kısaltmalar</i>	xxix
<i>I. BÖLÜM: GİRİŞ</i>	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	8
1.1.2. Alt Problemler.....	9
1.2. Araştırmanın Amacı	9
1.3. Önem	10
1.4. Sınırlılıklar	11
1.5. Varsayımlar	12
1.6. Tanımlar	12
<i>II. BÖLÜM: ALANYAZIN</i>	13
2.1. KÜRESELLEŞME	13
2.1.1. Küreselleşmenin Tanımları.....	23
2.1.2. Küreselleşmenin Boyutları.....	27
2.1.2.1. Ekonomik Küreselleşme.....	30
2.1.2.2. Siyasal Küreselleşme.....	40
2.1.2.3. Kültürel ve Sosyal Küreselleşme.....	47
2.1.3. Küreselleşmenin Tarihi.....	56
2.1.4. Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Nedenler.....	68

2.1.5.	Küreselleşmenin Pozitif ve Negatif Etkileri.....	77
2.1.6.	Küreselleşmeye Karşı Verilen Tepkiler.....	107
2.1.6.1.	Küreselleşme Yanlıları (Radikal Savunucular).....	113
2.1.6.2.	Küreselleşme Karşıtları (Kuşkucular).....	115
2.1.6.3.	Dönüşümcüler.....	118
2.1.7.	Küreselleşme Olgusunun Çelişkileri.....	121
2.2.	KÜRESELLEŞME ve BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ.....	127
2.2.1.	Bilişim Teknolojilerinin Tanımı.....	133
2.2.2.	Bilişim Teknolojilerinin Tarihsel Gelişimi.....	137
2.2.3.	Bilişim Teknolojilerinin Pozitif ve Negatif Yansımaları.....	144
2.2.4.	Bilişim Teknolojileri ve Eğitim.....	156
2.2.5.	Küreselleşme ve Bilişim Teknolojileri İlişkisi.....	173
2.3.	KÜRESELLEŞME ve DEĞİŞİM.....	180
2.3.1.	Değişimin Tanımı.....	184
2.3.2.	Değişimin Tarihi.....	188
2.3.3.	Değişimin Nedenleri.....	189
2.3.4.	Değişimin Pozitif ve Negatif Yansımaları.....	196
2.3.5.	Değişim ve Eğitim.....	201
2.3.6.	Küreselleşme ve Değişim İlişkisi.....	208
2.4.	KÜRESELLEŞME ve EĞİTİM.....	217
2.4.1.	Eğitimin Tanımı.....	220
2.4.2.	Eğitimin Tarihi.....	223
2.4.3.	Küreselleşme ve Eğitim İlişkisi.....	224
2.4.4.	Küreselleşmenin Eğitim Üzerindeki Bazı Etkileri.....	231
2.4.5.	Küreselleşme ve Öğretmen.....	248
2.4.6.	Küreselleşme ve Öğrenci.....	255

2.4.7.	Küreselleşme ve Okul	260
2.4.8.	Küreselleşme Sürecinde Eğitimde Yapılması Gereken Reformlar	271
2.5.	KÜRESELLEŞME ve YÖNETİM	278
2.5.1.	Yönetimin Tanımı.....	280
2.5.2.	Yönetimin Tarihi	283
2.5.3.	Küresel Eğitim Yönetişimi	286
2.5.4.	Küresel Okul Yönetimi	291
2.5.5.	Küresel Lider	302
III.	BÖLÜM: YÖNTEM.....	311
3.1.	Araştırma Modeli	311
3.2.	Evren ve Örneklem	311
3.3.	Veri Toplama Aracı	313
3.3.1.	Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Geliştirilmesinde Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	313
3.3.2.	Küreselleşme Olgusunun Algılanmasına Dair Değerlendirmede Kullanılan Veri Toplama Aracı.....	314
3.4.	Verilerin Toplanması.....	314
3.5.	Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	314
IV.	BÖLÜM: BULGULAR YORUM ve TARTIŞMA.....	315
4.1.	Küreselleşmeyi Algılama Anketine Katılan Okul Yöneticilerinin Maddeler Bazında Katılım Yüzdeleri.....	316
4.2.	Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	378
4.2.1.	Kapsam Geçerliliği Analizi.....	378
4.2.2.	Güvenirlilik Analizi.....	379
4.2.3.	Madde Analizleri.....	382
4.2.3.1.	Madde Toplam Analizi (Item-Total Correlation).....	382

4.2.3.2. Madde Kalan Analizi (Corrected İtem-Toplam Correlation).....	385
4.2.3.3. Madde Ayırt Ediciliği (Discriminity).....	387
4.2.4. Yapı Geçerliliği	391
4.2.4.1. Faktör Analizi.....	391
4.2.4.2. Faktörlerin Adlandırılması.....	399
4.2.5. Ölçek Puanının Hesaplanması	400
4.2.6. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Değerleri.....	400
4.2.6.1. Ölçek Alt Boyutları Arasındaki Korelatif İlişkiler.....	402
4.2.6.2. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Ortalama Değerleri....	403
4.2.7. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği Çalışması ile Benzer Araştırmaların Tartışması	403
4.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	405
4.3.1. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile Yapılan Ölçümlerin Cinsiyet Değişkenine Göre İstatistiksel Olarak Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	405
4.3.2. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile Yapılan Ölçümlerin Yöneticilik Kıdemi Bağımsız Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek için Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları	408
4.3.3. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği İle Yapılan Ölçümlerin Görev Değişkenine Göre İstatistiksel Olarak Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova-F) Testi Sonuçları	411
4.3.4. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile Yapılan Ölçümlerin Mezuniyet Bağımsız Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları	417
V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	421
5.1. Sonuçlar	421
5.2. Öneriler	426
KAYNAKÇA.....	431
EKLER	449

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans Sonuçları.....	312
Tablo 2: Eğitim Düzeyi Değişkenine Ait Frekans Sonuçları.....	312
Tablo 3: Yöneticilik Kıdemi Değişkenine Ait Frekans Sonuçları.....	312
Tablo 4: Görev Değişkenine Ait Frekans Sonuçları.....	313
Tablo 5: “Küreselleşme, hayatın bir çok yönünü negatif yönde etkileyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	316
Tablo 6: “Küreselleşme neticesinde dünyanın küçük bir köy haline gelmesi, çoğu yönden fırsattır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	316
Tablo 7: “Küreselleşme, dünya dengelerini elinde tutan birkaç önemli devlet veya aktörün yönettiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	317
Tablo 8: “Küreselleşme; dayatılan, zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir projedir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	318
Tablo 9: “Küreselleşme, kapitalizmin ve sömürgeleştirmenin sempatikleştirilmiş adıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	318
Tablo 10: “Küreselleşme, tüm dünyanın her yönüyle tek tipleşmesidir (insan davranışları, giyim, yaşam biçimleri v.s açısından).” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	319
Tablo 11: “Küreselleşme sürecinde yoksulluk ve işsizlik azalmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	320
Tablo 12: “Küreselleşme, demokrasinin yaygınlaşmasını sağlar.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	320
Tablo 13: “Küreselleşme süreci, ulus devletin ve özgün kültürlerin asimile olup yok olduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	321

Tablo 14: “BM, NATO, IMF ve AB... gibi global kuruluşlar, küreselleşme sürecinin sözcüsüdürler ve kendi amaçları doğrultusunda küreselleşme sürecini yönlendirmektedirler.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	322
Tablo 15: “Küreselleşme, medeniyetlerin kucaklaşmasıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	322
Tablo 16: “Küreselleşme, etik ve ahlaki değerleri yozlaştırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	323
Tablo 17: “Küreselleşme süreci farklı kültürlerin, milletlerin katkısıyla oluşan bir sentezdir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	324
Tablo 18: “Küreselleşmeyle birlikte, devlet sınırlarının ortadan kalkması ve tek dünya devletine doğru gidilmesi kaygı vericidir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	324
Tablo 19: “Küreselleşme, çeşitli ayrımcı yaklaşımları her geçen gün artırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	325
Tablo 20: “Küreselleşme, insanları her alanda kaliteye daha fazla yaklaştıran bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	326
Tablo 21: “Küreselleşme, ülkeler ve kültürler arasında haksız bir rekabet ortamı oluşturmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	326
Tablo 22: “Küreselleşme, dünya sorunlarının birçok yönden azaldığı bir süreç olmuştur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	327
Tablo 23: “Küreselleşme sürecinde dinin yaygınlaşmasını ve dindar insanların sayısındaki artışı olumlu buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	327
Tablo 24: “Küreselleşme tam anlamıyla bir bilgi kirliliği meydana getirmiştir.”.....	328
Tablo 25: “Küreselleşme özel hayatın gizliliğini her geçen gün ortadan kaldırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	329
Tablo 26: “Küreselleşme her insani boyutun ticarileştiği, ekonomik pazara dönüştüğü bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	329

Tablo 27: “Küreselleşme, terörizmin ve illegal fanatizmin her geçen gün azaldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	330
Tablo 28: “Küreselleşme, süreci insan merkezli (hümanist) bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	330
Tablo 29: “Küreselleşme süreci, bireyleri köleleştiren ve onların özgürlüklerini ellerinden alan bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	331
Tablo 30: “Küreselleşme, bireylerin hayatına yön veren bir olgu değil; bireylerin tercihlerine göre şekillenen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	332
Tablo 31: “Küreselleşme, bireyleri risk almaya ve cesaretli olmaya iten bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	332
Tablo 32: “Küreselleşme süreci, iyi niyetli (evrensel değerler açısından) bireylerin, kötü amaçlarla hareket eden kişi ve gruplara karşı mağlup olacağı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	333
Tablo 33: “Küreselleşme, bireyleri farkında olunmadan (gizli bir şekilde) eğiten bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	334
Tablo 34: “Küreselleşme bireylerin sahip olduğu özgün kimlikleri destekleyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	334
Tablo 35: “Küreselleşme, bireyler tarafından tüm boyutlarıyla anlaşılamayacak kadar kompleks bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	335
Tablo 36: “Küreselleşme, bireyleri evrensel bir karaktere sahip olmaktan uzaklaştıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	335
Tablo 37: “Küreselleşme, sorunlar karşısında çözüm üretebilen birey sayısını artırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	336
Tablo 38: “Küreselleşme, bireysel temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	337
Tablo 39: “Küreselleşme, bireyleri stresli ve kaygılı bir hayata mahkûm eder.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	337

Tablo 40: “Küreselleşme, bireyleri olumsuz bir şekilde özentiye iten bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	338
Tablo 41: “Küreselleşme, hayat boyu öğrenme ve gelişim vizyonuna sahip birey sayısını düşüren bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	338
Tablo 42: “Küreselleşme, bilinçsizce tüketen bireylerden oluşan bir tüketim toplumu meydana getirmeyi hedeflemektedir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	339
Tablo 43: “Küreselleşme, bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bilgiyi gerçek yaşamın içinde kullanabilen bir insan modeli oluşturmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	340
Tablo 44: “Küreselleşme bireyin değil, toplumun ön plana (biz bilincinin olduğu) çıktığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	340
Tablo 45: “Küreselleşme bireyleri uysal bir sürü haline getirmek isteyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	341
Tablo 46: “Küreselleşme, bireyler arasındaki eşitsizliği artıran bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	341
Tablo 47: “Küreselleşme, bireyleri negatif bir bağlamda yalnızlaştıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	342
Tablo 48: “Küreselleşme, bireyleri daha bencil ve egoist kişiler haline getirir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	343
Tablo 49: “Küreselleşme, bireylerin çağdaşıktan uzaklaşıp primitif (ilkel) alışkanlıklara dönüş yaptığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	343
Tablo 50: “Küreselleşme, genel olarak bireysel yaşamı çeşitli açılardan negatif yönde etkileyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	344
Tablo 51: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda meydana gelmiş faydalı bir bilgi ağıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	344

Tablo 52: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerini, kendi hedefleri için araç olarak kullanan, gizli amaçları olan bir söylemdir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	345
Tablo 53: “Küreselleşme, bilişim teknolojileri ürünlerindeki yeniliklerin takip edilemeyecek düzeyde yaşandığı ve bu durumun bir karmaşaya neden olduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	346
Tablo 54: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin, yaşamın her alanında kullanıldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	346
Tablo 55: “Günümüzde kullanılan bilişim teknolojilerinin olmadığı dönemde, küreselleşmeden bahsetmek mümkün değildir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	347
Tablo 56: “Küreselleşme, teknolojik imkânlardan bilinçli olarak yararlanan birey sayısını artıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	348
Tablo 57: “Küreselleşme bilişim teknolojileri imkânlarından sadece belirli bir zümrenin istifade edebildiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	348
Tablo 58: “Küreselleşmenin parçası olan bilişim teknolojileri, bazı olumlu yönlerine rağmen yaşamı güvensizleştiren bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	349
Tablo 59: “Küreselleşme, bilişim teknolojileri sayesinde iletişimi mekanikleştiren, samimiyetten uzaklaştıran ve duygulardan arındıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	350
Tablo 60: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerine karşı bağımlılık oluşturan bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	350
Tablo 61: “Küreselleşme süreci, bireysel normlardan toplumsal normlara kadar her alandaki normların pozitif yönde değiştiği bir dönemdir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	351
Tablo 62: “Küreselleşme; değişim sürecine yön veren aldatıcı politik, ekonomik, sosyal ve kültürel eğilimin adıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	351

Tablo 63: “Küreselleşme değişim sürecini yönetmeyi bilen bireylerin sayısını artıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	352
Tablo 64: “Küreselleşme, hızlı bir değişim karşısında bireylerin aciz kaldığı, adeta rüzgâr önündeki yaprak gibi savrulduğu, pasifleştiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	353
Tablo 65: “Küreselleşme, değişimin, yozlaştırıcı ve geleneklerden uzaklaştırıcı bir şekilde yaşandığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	353
Tablo 66: “Küreselleşme, bireysel ve örgütsel değişimin zorunlu olduğu ve bu değişimin bireyleri ve kurumları daha vasıflı bir hale kavuşturduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	354
Tablo 67: “Küreselleşme; bireylerin, değişime katkıda bulunduğu bir süreç değil, değişimin dayatıldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	354
Tablo 68: “Küreselleşme, değişimin bireyler tarafından olumlu karşılandığı ve benimsendiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	355
Tablo 69: “Küreselleşme, değişime karşı var olan toplumsal ve bireysel eğilimi, kendi amaçları doğrultusunda “Değişmeyen tek şey değişimdir.” sloganıyla kullanan bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	356
Tablo 70: “Küreselleşme, değişime karşı direnç gösteren birey sayısını artıran bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	356
Tablo 71: “Küreselleşme süreci, insanların eğitime verdiği değeri azaltmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	357
Tablo 72: “Küreselleşme, hedefleri eğitimciler ve eğitim sistemleri tarafından belirlenen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	357
Tablo 73: “Küreselleşme, eğitimin, kamusal (devlet tarafından ve ücretsiz) bir hizmet olarak verilmeye devam edeceği, ticarileşmeyeceği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	358

Tablo 74: “Küreselleşme, eğitim sürecinin merkezine öğrenci yerine öğretmeni yerleştiren bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	359
Tablo 75: “Küreselleşme sürecinde, tüm dünyada ortak bir eğitim sistemine (evrensel eğitim) geçilmesini olumlu bulurum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	359
Tablo 76: “Küreselleşme; eğitim olgusunun, nitelik ve nicelik olarak daha iyiye gittiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	360
Tablo 77:”Küreselleşme, eğitim konusuna toplumun her kesiminin katılımını sağlayan bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	360
Tablo 78: “Küreselleşmenin, eğitim sisteminin hedeflerini yerelleştirdiğini (bölgeselleştirdiğini) düşünüyor ve bunu olumlu buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	361
Tablo 79: “Küreselleşme sürecinin, eğitimin mekânsal açıdan okula olan bağlılığını azaltarak, okulsuz bir eğitim dönemine geçişi hızlandırdığını düşünüyor ve bu oluşumu yanlış buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	362
Tablo 80: “Küreselleşme sürecinde, bilişim teknolojileri sayesinde kitap ve kalem gibi birçok eğitsel aracın önemini yitirmesini ve eğitimin dijital bir yapıya bürünmesini yerinde buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	362
Tablo 81: “Küreselleşme, ülkeler arası öğretmen ve öğrenci değişimlerinin bazı nedenlerden dolayı azalacağı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	363
Tablo 82: “Küreselleşme, eğitimsel süreçlerin her faktörünü kendi amaçları doğrultusunda biçimlendiren bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	363
Tablo 83: “Küreselleşme, eğitim yoluyla barışın, kardeşliğin, adaletin, huzurun, demokrasinin ve uzlaşmanın yaygınlaştığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	364
Tablo 84: “Küreselleşme sürecinin negatif etkilerinden toplumu korumak, eğitim kurumlarının en temel misyonudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	365

Tablo 85:”Küreselleşme, eğitim sisteminin politik bir kimliğe bürünmesine neden olmuştur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	365
Tablo 86: “Küreselleşme, çeşitli açılardan öğrencilerin lehine gelişen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	366
Tablo 87: “Küreselleşme sürecinde, öğretimden çok eğitim ön plana çıkmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	366
Tablo 88: “Küreselleşme; klasik yönetim anlayışının, yerini sistem anlayışına bıraktığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	367
Tablo 89: “Küreselleşme sürecinde; yönetimin ilkelerini ve çerçevesini, endüstri (sanayi) alanındaki akademisyenlerin ya da teorisyenlerin belirlediğini düşünüyorum ve bu durumdan memnuniyet duymaktayım.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	368
Tablo 90: “Küreselleşme, eğitim yöneticilerinin “evrensel liderlik” özelliklerine sahip olmasını gerektirmektedir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	368
Tablo 91: “Küreselleşme, yönetim bilimini her yönüyle (planlama, organizasyon, iletişim, eşgüdümleme, denetim...) standartlaştıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	369
Tablo 92: “Küreselleşme; yönetimin, müşterinin taleplerine göre üretim ve hizmet süreçlerini şekillendirdiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	369
Tablo 93: “Küreselleşme sürecinde, yönetimin, sadece yöneticiler tarafından değil, ekip üyeleri tarafından toplu biçimde gerçekleştirildiğini görüyor ve bundan rahatsızlık duyuyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	370
Tablo 94: “Küreselleşme sürecinde, okul yöneticilerine, okulun yanında okul çevresinin de lideri olma sorumluluğunun yüklenmesinin toplumsal gelişime önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	371
Tablo 95: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, eğitim yönetimi konusunda yetersizliklerinin olduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	371

Tablo 96: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin inovatif (reformcu ve yenilikçi)olma konusunda, aktif yönetim sergileyemedikleri bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	372
Tablo 97: “Küreselleşme, okul yöneticilerinin, küreselleşme koşullarına uygun bir eğitimsel vizyon ve bu vizyona yönelik misyonlar belirleyerek okulları yönettiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	373
Tablo 98: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin eğitim ve yönetimde kullanılması açısından, okul yöneticilerinin uyum sorunu yaşadığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	373
Tablo 99: “Küreselleşme süreci, eğitim müfredatının, okul yöneticileri ve okul personeli tarafından şekillendirildiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	374
Tablo 100: “Küreselleşme, okul yöneticilerinin, yönetim bilgisi yanında branş bilgisi yönünden de donanımlı olmasını gerektiren bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	374
Tablo 101: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, kurumlarını öğrenen örgüt vizyonu ile yönetemediği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	375
Tablo 102: “Küreselleşme, reel bir olgu olmasına rağmen, okul yöneticileri tarafından önemsenmeyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	376
Tablo 103: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin politize olduğu, siyasal erkin güdümünde kaldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	376
Tablo 104: “Küreselleşme; okul yöneticilerinin elde olmayan nedenlerden dolayı, okul ortamına, okul personeline, öğrencilere ve velilere hâkim olamadığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri.....	377
Tablo 105: Güvenirlilik Testi Sonuçları.....	379
Tablo 106: Güvenilirlik (İç Tutarlılık) Analizi Sonuçları.....	380
Tablo 107: Madde Toplam Değerlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....	383

Tablo 108: Madde Kalan Değerlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....	385
Tablo 109: Madde Ayırt Ediciliği İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları (üst %27 ile alt %27).....	388
Tablo 110: KMO ve Bartlett's Test Sonuçları.....	393
Tablo111: Ortak Varyans (Communalities).....	393
Tablo 112: Faktör Analiz Sonuçları.....	395
Tablo 113: Faktör Analizleri Sonucu Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Rotated Component Matrix).....	397
Tablo 114: Faktörlerin Adlandırılmasına İlişkin Tablo.....	399
Tablo 115: Ölçek Puanına İlişkin Tablo.....	400
Tablo 116: Ölçeğe Ait Göstergeler.....	401
Tablo 117: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Korelatif İlişkiler.....	402
Tablo 118: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğine Ait Alt Faktörlerin Ortalama Değerleri.....	403
Tablo 119: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	405
Tablo 120: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	406
Tablo 121: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	406
Tablo 122: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	407

Tablo 123: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları.....	407
Tablo 124: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları.....	408
Tablo 125: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları.....	408
Tablo 126: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları.....	409
Tablo 127: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küreselleşme ve Eğitimsel Devrim Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek için Yapılan Non-parametrik Kruskal Vallis-h Testi Sonuçları.....	410
Tablo 128: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-parametrik Kruskal Vallis-h Testi Sonuçları.....	410
Tablo 129: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları.....	411
Tablo 130: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları.....	411
Tablo 131: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları.....	412

Tablo 132: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları.....	413
Tablo 133: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları.....	413
Tablo 134: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları.....	414
Tablo 135: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları.....	414
Tablo 136: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları.....	415
Tablo 137: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları.....	416
Tablo 138: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları.....	417
Tablo 139 : Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları.....	417
Tablo 140: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip	

Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları.....	418
Tablo 141: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devrim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları.....	418
Tablo 142: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları.....	419
Tablo. 143: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğine Ait Alt Faktörlerin Ortalama Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	420

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

f	:Frekans
%	:Yüzde
% _{gec}	:Geçerli yüzde
% _{yıg}	:Yığılmalı yüzde
r	:Korelasyon
p	:Anlamlılık düzeyi
N	:Örneklem sayısı
X_{ort}	:Aritmetik ortalama
SS	:Standart sapma
Sh_X	:Aritmetik ortalamanın standart sapması
t	:t testi sonucu elde edilen değer
sd	:Serbeslik derecesi
üst %27	:Anketi cevaplayanlardan en yüksek değerlere sahip %27'lik dilimdeki kişilerin ortalaması
alt %27	:Anketi cevaplayanlardan en düşük değerlere sahip %27'lik dilimdeki kişilerin ortalaması
% Varyans	:Açıklanan varyansın yüzdeliği
Küm. %	:Yüzdeliğin yığılmalı hali
KMO	:Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği
Min	:Minimum puan
Max	:Maksimum puan
Grup İçi	:Grup içi ilişki
G.Arası	:Gruplar arası ilişki
$Kıdem (i)$:Karşılaştırılan ilk kıdem grubu
$Kıdem (j)$:Karşılaştırılan son kıdem grubu

$x_i - x_j$:Karşılaştırılan ilk gruba son grubun farkı
r^2	:Korelasyon karesi
U	:Mann whitmey u testi değeri
$X_{sıra}$:Aritmetik ortalamamanın sıralaması
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AP	: Ahmet PEKİYİ
BDE	: Bilgisayar Destekli Eğitim
BİT	: Bilişim ve İletişim Teknolojileri
BT	: Bilişim Teknolojileri
ÇÜİ	: Çok Uluslu İşletme
DB	: Dünya Bankası
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
GATS	: Hizmet Ticareti Genel Antlaşması
GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülkeler
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
G7	: ABD, Almanya, İngiltere, Japonya, Fransa, İtalya ve Kanada'nın Oluşturduğu Sanayileşmiş Ülkeler Topluluğu
IMF	: Uluslararası Para Fonu
KAÖ	: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği
NAFTA	: Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Antlaşması
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
WTO	: (DTÖ) Dünya Ticaret Örgütü
YDD	: Yeni Dünya Düzeni

I. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İçinde yaşadığımız dünyanın son zamanlardaki en önemli olgusu küreselleşme olgusudur. İnsan ve toplumların yeryüzünde olup bitenlerden giderek daha çok haberdar olmaları, birbirlerinin eylem ve deneyimlerinden etkilenmeleri, bunları paylaşmaları ve yaymaları ile ortaya çıkan süreci her defasında yeniden irdelemek gerekir. Zira küreselleşme kavramı yeni bir kavram olmasına ve bugüne kadar hakkında çok şey yazılmasına karşın halen devam eden bir süreçtir. Bu sürecin yarattığı deneyimler yayılıp, paylaşıldıkça, neden ve sonuçlarının daha iyi kavranması mümkün hale gelecek, ayrıca bundan sonra ortaya çıkabilecek muhtemel eğilimler de daha doğru anlaşılacaktır (Balay, 2004, s.61-62).

Küreselleşme olgusu, son yıllarda en sık tartışılan konuların başında geliyor. Kimi böyle bir olgunun olmadığını, tarihte zaten benzer durumların yaşandığını, bugün yapılanın ise emperyalizme yeni bir ad takmaktan başka bir şey olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre, bu yeni durum Batının dünyayı bir “açık Pazar” haline getirme politikasıyla kendini yeniden üretmesinden başka bir şey değildir. Kimileri ise yeni durumun varlığını kabul etmekle birlikte onu “imparatorluk”, “yeni mega trendler”, “globalizasyon”, “örülü ağlar dünyası” gibi kavramlarla tanımlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Yazarların bir kısmı coşkulu küreselleşmeci bir tavır sergilerken, diğer bir kısmı dünyanın kurtuluşunu, küreselleşmenin başının hemen ezilmesinde görmekte, bazıları da böyle bir durumun varlığını yadsıdığı için duruşunu bozmamaktadır. Oysa küreselleşme olgusu, ister karşı ister taraf olunsun bizim dışımızda işleyen, işlemeye devam eden bir realitedir. “Var” demekle yücelmeyeceği gibi, “Yok” demekle de yok olmayacaktır. Bu nedenle topyeküncü bir anlayışla hemen kabul edip onu yüceltmek ya da hemen karşı çıkıp onu tamamıyla yok saymaktan önce onu kavramak, daha önemli ve daha anlamlı bir tavidir (Özer, 2003, s.9). Küreselleşme olgusunun tüm boyutlarıyla analiz edilerek yorumlanması, ona karşı sergilenecek tutumun daha sağlıklı olmasına katkı sağlayacaktır.

Küreselleşmenin bir aldatmaca olduğu; amacının uluslararası şirketlerin ve finans kuruluşlarıyla güçlü devletlerin güçsüz devletlerde Pazar bulma veya onlar üzerinde hegemonik baskılar kurmak için ortaya çıkarılan bir kavram olduğunu söyleyenler bulunduğu gibi ülkeler arası ekonomik, toplumsal ve politik bariyerlerin kalktığı Küresel Köy şeklinde ifade edilebilecek bir düzeni anlattığı yönünde görüşler de bulunmaktadır (Görmez, 2005, s.11).

Karabağ'a göre (2006) küreselleşme; gruplar, ülkeler, bölgeler arasında ekonomik, teknolojik, siyasal ve kültürel ilişkilerin artması, karşılıklı olarak daha fazla etkileşimi, sınır tanımaz gelişmelerle milli sınırların zayıflatılması ve bunlara bağlı olarak küresel toplum ve vatandaşlık bilinci geliştiren süreçler, kabuller ve müeyyidelere dair geniş içerikli bir kavramdır (Çınar, 2009, s.14).

Literatüre bakıldığında globalleşme ile ilgili analizlerde, ağırlıklı olarak ekonomik faktörlerin öne çıkarıldığı dikkat çekmekte ise de gerçekte kavramın maddi ve manevi değerlerin ve bu değerler ekseninde oluşmuş birikimlerin milli sınırları aşarak dünya çapında yayılması anlamına geldiği söylenebilir. Bu yaklaşımla asıl vurgunun milli sınırlara yapılmış olması önemlidir. Çünkü dünyadaki ekonomilerin bütünleşmeleri veya tek pazar olmaya doğru gitmeleri globalleşme ile ilgili tartışmaların odağında yer almaktadır. Doğal olarak, milli sınır kavramı yalnızca ekonomik boyutuyla kalmamakta konunun ideolojik, siyasal, idari ve kültürel yönleriyle tartışılmasına zemin hazırlamaktadır (Görmez, 2005, s.7).

Özer'e göre (2003) küreselleşme; kısaca mal, hizmet, sermaye ve insan kaynaklarının dünya çapında rahatça dolaşımı, etkileşimi sonucu, eskiye nazaran yeni bir hal ve biçim kazanması durumuna verilen "yeni" isimdir (Özer, 2003, s.14). Görüldüğü gibi bu tanımlamada veya betimlemede küreselleşmeye karşı realist ve olgucu bir perspektiften bakılmaktadır. Ama küreselleşmeyi değerlendiren araştırmacı ve akademisyenlerin her biri ona bu zaviyeden bakmamaktadır. Bilir'in (2007) yaptığı tanımlamaya bakıldığında küreselleşmenin pek de masum bir olgu olmadığı anlaşılmaktadır.

Küreselleşme; üretim ve bölüşüm ilişkileri bakımından kapitalist üretim biçimine göre örgütlenmiş gelişmiş ulus devletlerin kendi ulusal stratejilerine göre çıkarlarını artırmak, pazarlarını genişletmek, ekonomik sorunlarını aşmak, güvenliklerini sağlamak,

sürdürülebilir bir üretim ve dağıtım sistemini oluşturmak için gündeme getirilen sömürgeciliğe dayalı bir yaklaşımdır (Bilir, 2007, s.263-264).

Anamalcı (kapitalist) sistemin bütün dünyaya dayatılması, küreselleşme, serbest Pazar ekonomisi ya da yenedünya düzeni (YDD) gibi sözcüklerle değişik kılıflar içinde sunulmaktadır. Bilişim ve iletişim teknolojisi gibi üst teknolojilerin hızlı gelişimi, görsel ve işitsel iletişim olanaklarını artırıp yaygınlaştırmaktadır. Bu arada dünya küçülmekte, bilgi üretimi ve paylaşımı artmakta; çok kültürlülük, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerler öne çıkmakta; ulusal sınırlar kalkıyor denmektedir. Nitelikli eğitim, yaşam boyu öğrenme, öğrenen toplum, öğrenen örgüt, bilgi toplumu, bilgi örgütü, öğrenme çağı ve bilgi çağı gibi kavramlar dile getirilmektedir (Okçabol, 2007, s.141). Bu durum da göstermektedir ki küreselleşme genel bir kavram değişimi ve oluşumu sürecini beraberinde getirmektedir. Bu kavram değişimi ve oluşumu yaşamın her parçasını içine alan bir süreç özelliği taşımaktadır.

Bozkurt'a göre (2000) küreselleşme, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre, hemen hemen yeryüzünün her alanındaki değişimi ifade etmek için kullanılan "sihirli" bir sözcük haline gelmiştir. Küreselleşme, geçmişin ve geleceğin kapılarını açacak anahtar bir kavram olarak görülmeye başlanmış ve "parolaya dönüşmüş moda bir deyim" olmuştur. Bu olgu, her alanda mesafenin daha az önemli hale gelerek, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda dünyanın bütünleşmesini anlatmaktadır. Artık, zaman ve mekân kavramları, eski anlamlarını yitirmiş, sınırlar kaybolmaya başlamış ve ülkelerin karşılıklı bağımlılığı artmıştır (Çalık ve Sezgin, 2005, s. 56-57).

Küreselleşme olgusuyla ilgili bazı noktaları belirginleştirmekte fayda vardır. Bu noktaları maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

- Globalleşme dünyanın her yerinde aynı boyutta yaşanan bir olgu değildir.
- Globalleşme bazı kişilerin iddia ettiği gibi mutlak anlamda bir benzeştirme süreci değildir.
- Globalleşme, dünya politikasında mekân, mesafe, zaman ve bölgesel sınırların önemini ortadan kaldırmamaktadır.
- Globalleşmeyi harekete geçiren tek bir faktör değil, birden çok faktördür.

- Globalleşme liberallerin öne sürdüğü gibi evrensel eşitlik, refah, barış ve özgürlüğün simgesi sınırsız bir dünya, her derde deva bir olgu değildir (Aktan ve Vural, 2004, s.25-27).

Aktan ve Vural'ın yukarıda ifade etmiş olduğu önermelerin doğru yorumlanması ve bu önermelerin derinliklerine inilmesi büyük önem arz etmektedir. Küreselleşmenin sosyal hayatın her alanındaki tesirlerini görebilmek ve bu tesirleri pozitif bir değere dönüştürebilmek, küreselleşmeyi eleştirmek ve ona karşı koymaktan çok onu kavramaya ve anlamaya bağlı bir sonuçtur.

Olumlu ve olumsuz yanlarıyla küreselleşme, çağımız toplumlarının ve bireylerinin yaşantısını büyük oranda etkilemektedir. Bugün, toplumsal, siyasi, ekonomik etkileri açısından İngiliz Sanayi Devrimi'yle eş tutulan ve yeni bir çağa -enformasyon çağına- ya da sanayi ötesi topluma (enformasyon toplumuna) geçiş süreci olarak nitelenen tarihsel bir olguya tanık olmaktayız. Bu olgu, daha çok, üretim sistemlerinin ve iş sürecinin dayandığı teknoloji tabanındaki köklü değişimle ayırt edilmektedir. Enformasyon teknolojisindeki olağanüstü gelişmeler, bu değişimde belirleyici bir etkiye sahiptir. Belli bir kültür, ekonomi ya da siyaset normunun, değer yargısının ya da kurumsal yapının küresel ölçekte yaygınlık kazanarak o alanda geçerli tek norm, tek değer yargısı ya da tek kurumsal yapı haline gelmesini ifade eden "küreselleşme", yukarıda işaret edilen devrimsel değişim süreciyle iç içe yürümektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.46).

Küreselleşme kavramı son yıllarda üzerinde en çok konuşulan konulardan birisidir. Küreselleşme, karşı çıkanlar olduğu kadar onu destekleyenleri de olan bir olgu olarak hayatımızda yer almaktadır. Küreselleşme ifade edildiği zaman akla gelen kavramlar; dünyanın ekonomik olarak büyük bir pazar haline gelmesi, teknolojik gelişmelerin insan hayatına etkisi, kültürel değişimler, popüler kültür ve benzeri kavramlardır. (Yılmaz ve Horzum, 2005, s.104). 1980'li yılların başından bu yana tüm dünyada yaygınlık kazanan neoliberal politikaların en çok etkilediği alanlar, sağlık ve sosyal güvenlik ile birlikte eğitim sistemleri olmuştur (Dinçer, 2007, s.323). Küreselleşme hayat ile ilgili her alanı ve kurumu etkilemektedir. Bu kurumlardan birisi de eğitimidir (Yılmaz ve Horzum, 2005, s.104).

Küreselleşme ve kendini yönetme arasındaki etkileşim ve arkasından eğitime etkisinin gözden geçirilmesi, küreselleşmeyi sosyo kültürel, siyasal ve ekonomik gibi çeşitli bağlamlarda ele almayı gerektirir. Sosyo kültürel küreselleşme kültür ve sosyal süreçlerin standartlaştırılmasıdır. Hiçbir yerde bu ABD’de olduğu kadar güçlü hissedilemez ki burada ülke çapında alışveriş çarşılarında aynı mağazalar bulunur ve aynı marka elbiseler satılır, restoran zincirleri aynı yemekleri sunar ve dünya çapında aynı video oyunları aynı anda oynanabilir. Küreselleşmenin kültürlerarası doğası ve teknolojik yenileşme isteklerini zorla gerçekleştiriyor ve değişen sosyal süreçler ve kurallar (patterns) nesiller için yerlerini almış bulunuyorlar (Benton, 2007, s.121). İçinde yaşadığımız çağın kaotik değişim yapısı içinde sosyal kurumların kendini bu değişimden izole etmesi mümkün görünmemektedir. Eğitim müessesesi de küresel değişimin her parçasından belli oranlarda etkilenmekte ve bu etkilere göre mevcut kisvesinde yenilenmelere gitmektedir.

Eğitimde yaşanan “yeniden yapılanma”, kuşkusuz diğer alanlardan bağımsız olarak ortaya çıkmamıştır. 1980’li yıllarda az gelişmiş ülkelerin, kapitalist sisteme entegrasyonunu amaçlayan ve ulusal ekonomilerin, uluslar arası kapitalist sistemle bütünleşmesini hedefleyen yapısal uyum politikaları, bir bütün olarak kapitalist sistemin yeniden yapılanması amacıyla hayata geçirilmiştir. Yapısal uyum politikalarının ilk ayağı olan “serbest piyasa ekonomisi”nin kurumsallaşması için özellikle uluslar arası sermaye tarafından öne sürülen en önemli istek, devlet eli ile yürütülen mal ve hizmet üretiminden vazgeçilmesi, kamusal alanın piyasa ilişkilerine terk edilmesi ya da “maliyet-kâr ilişkisi” çerçevesinde yeniden tanımlanması olmuştur (Dinçer, 2007, s.323). Kamu hizmetlerinin devlet eliyle sunulduğu önceki sosyal devlet anlayışının, neo-liberal bir etkiyle “ticari devlet” anlayışına doğru kayması, ister istemez devlet eliyle sunulan eğitim hizmetinin de “pazarlama ve ticarileştirme” etkisine maruz kalması sonucunu doğurmuştur.

Dinçer (2007) daha da fanatik bir bakışla, eğitimde “yeniden yapılanma” adı altında hayata geçirilen uygulamaların tek bir amacı olduğunu ifade etmektedir: Kârlı eğitim işletmeciliği. Kârlı eğitim işletmeciliğinin en önemli özelliği, eğitim hakkını temel bir insan hakkı olmaktan çıkararak, “piyasa”da alınıp satılabilen bir “mal” konumuna düşürmeyi hedeflemesidir (Dinçer, 2007, s.325). Bu bakış açısından yola çıkarak

küreselleşme olgusunun, eğitim sisteminin yapısını derin bir değişime zorladığını söylemek mümkündür.

Sayılan'a göre (2007) yaklaşık yirmi yıldır, eğitim ve okul sistemleri müfredat, örgütlenme, yönetim, öğretim yöntemleri konusunda küresel ölçekte sürekli reform geçirdi. Eğitim sisteminin küresel kapitalizmin ihtiyaçlarına uyarlanmasını sağlamaya yönelik bu reformların sonucunda kamusal okulun güçsüzleştiği ve çözümlenin sürdüğü görülüyor (Sayılan, 2007, s.77).

Eğitimin çeşitli tür ve düzeylerinde, sürece yayılan özelleştirme ve ticarileştirme politikalarına ek olarak bir özelleştirme uğrağı olarak gündeme getirilen yerelleştirme politikaları, kamu personeline ilişkin esnek çalışma ve istihdam düzenlemeleri, eğitimde yeni bir yönetim ve denetim yapısı öngören yönetim uygulamaları ve tüm bunlardan öte eğitim müfredatında yeni sağ düzenlemelerin yaygınlık kazanması, küreselleşmeci politikaların eğitim alanının dönüştürülmesinde nasıl bir rol oynadığını bilmek açısından bir çerçeve oluşturmaktadır (Soydan, 2007, s.187). Soydan'ın ifadelerinden de anlaşıldığı gibi küreselleşme olgusunun, eğitimin parçası olan her unsuru, bir tsunami gibi (olumlu veya olumsuz) değişime ittiğini söyleyebiliriz. Küresel değişim çağında okulların, sınıfların, öğretmenlerin, öğrencilerin, eğitim materyallerinin, eğitim müfredatının v.s. gelenekselliğini koruması mümkün görünmemektedir.

Ekonomik alandan uyarılan ancak farklı alanlardaki bir dizi değişikliğin birbirini etkilemesiyle oluşan ve modern dünyanın ekonomik, siyasal ve kültürel görünümünü farklı düzeylerde etkileyen bir süreçten geçiyoruz. Bu süreç "bilgi toplumu, bilgi ekonomisi, bilgi teknolojileri, eğitim reformu, yönetim, performans kriterleri, yaşam boyu öğrenme, öğrenme toplumu, e-öğrenme" gibi küresel söylemlerin işaret ettiği biçimde, eğitim ve okul sistemi birkaç düzeyde birden değişim geçiriyor (Sayılan, 2007, s.60). Eğitim, okul, öğretmen, öğrenci gibi kavramlar küresel bir nitelik kazanarak yeni bir kimliğe bürünüyor.

Bauman'a göre (1999) küreselleşmiş bir dünyada yerel kalmak toplumsal sefaletin ve geriliğin bir göstergesidir. Yerel varoluşun getirdiği sıkıntılar yetmezmiş gibi, kamusal mekânlar yerelleşmiş hayatın menzili dışına çıkmış, yerel birimler anlam yaratma ya da anlam müzakere etme kapasitelerini kaybetmiş ve giderek daha fazla kendi denetimleri dışındaki anlam verme ve yorumlama eylemlerine bağımlı hale gelmiştir (Bauman,

1999, s.9). Bu durumda göstermektedir ki küresel çağda eğitim sistemlerinin ve eğitim sistemlerinin merkezinde yer alan eğitim yöneticilerinin gelenekselliği ve yerelliği savunması mümkün görünmemektedir. Enformasyon toplumunda gelenekselliğin ve yerelliğin küresel bir kisveye bürünmesi zorunlu bir oluşumdur. Eğitim ve eğitim yönetimi süreçleri de bu oluşumu kendi iç mekanizmasında gerçekleştirerek küresel çağın ruhuna entegre olmak durumundadırlar.

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi küreselleşme toplumsal hayatın her yönünü ilgilendiren bir değişim ve oluşum sürecidir. Bu nedenle eğitimi ve eğitim kurumlarını küreselleşme sürecinden ayrı tutmak mümkün değildir. Toplumları bir hedef doğrultusunda dönüştürmenin en garanti yolu o toplumların eğitim sistemlerini yenilemek ve ulaşılmak istenen hedef doğrultusunda yapılandırmaktır. Küreselleşme sürecinin hedeflerini gerçekleştirebilmek de eğitim sistemlerini yeni bir yapılanma sürecine tabi tutmaya bağlıdır. Bu gerçek dolayısıyla küreselleşmeyi kendi istekleri doğrultusunda yönetmek isteyen kişi ve kurumların üzerinde oynadığı ilk toplumsal kurumlardan biri de eğitim müessesesi olmaktadır. Eğitim olgusunun; felsefesi, ekonomisi, müfredatları gibi birçok faktörüyle küreselleşme sürecinden etkilendiği bilinen bir gerçektir. Sosyal kurumlar, sosyal değişim süreçlerine uyum sağlamak ve kendilerini, bu değişimlerden yıpranmayacak şekilde yapılandırmak zorundadırlar. Eğitim kurumları da bir sosyal kurum olarak, insanlık tarihinin ulaşılmış son sosyal dalgası olan küreselleşme sürecine uyum sağlamak için kendi özüne uygun değişimi ve gelişimi göstermek durumundadır. Eğitim müesseselerinin bu değişimi ve gelişimi gerçekleştirebilmesi her şeyden önce eğitim kurumlarımızda görev yapan yönetim kadrolarını ilgilendirmektedir.

Baransel'e göre (1993) yönetim "örgüt amaçlarının etkili ve verimli olarak gerçekleştirilmesi amacıyla planlama, örgütlenme, yürütme, koordinasyon ve kontrol fonksiyonlarına ilişkin kavram, ilke, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir biçimde, beceriyle uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin tümü"dür (Gürsel, 2007, s.39). O halde küreselleşmenin eğitim üzerindeki yansımalarının okul yöneticisi tarafından bilinçli ve hazırlıklı karşılanması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır. Çünkü yukarıda çeşitli boyutlarına değindiğimiz küreselleşme dalgasının etkili bir şekilde eğitim kurumlarına adapte edilebilmesi ve eğitim kurumları açısından verimli

yönetilmesi, ancak küreselleşmeyi ve eğitim kurumlarını özlerine hâkim olma derecesinde iyi bilen eğitim yöneticileri tarafından gerçekleştirilebilecek bir başarıdır. Okul yöneticileri küreselleşme sürecine vakıf olmadan, küreselleşmeyi, eğitim kurumlarını değiştirme ve dönüştürme faaliyetlerinde yönetemeyeceklerdir. Küreselleşme onu yönetebilen kurum ve kişilerin hayatına olumlu etkilerde bulunmaktadır. Fakat bir başka yorumla küreselleşmenin, köleleştirdiği kurum ve kişileri kendi paradigmasının ve emellerinin bir parçası yaparak sindirmekte, sömürmekte olduğunu da rahatlıkla ifade edebiliriz.

Küreselleşme eğitim kurumlarını ve öğretim süreçlerini etkileyen bir olgu olarak okul yöneticileri tarafından hazırlıklı olunması gereken bir oluşumdur ve görülen o ki, bu oluşum önümüzdeki on yılları etkileyebilecek bir potansiyele sahiptir. Eğitim kurumları; küreselleşmenin şartlarına ayak uydurabilen, bu yetisini kurumunun vizyonuna yansıtabilen okul yöneticileri tarafından, içinde bulunduğumuz yüz ve bin yılın gereklerine uygun ortamlar haline getirilebilecektir. Fakat okul yöneticilerinin küreselleşme olgusuna ilişkin algılarının ne olduğu tespit edilmeden bu konuya ilişkin söylenecek her şey afakî kalacaktır. Okul yöneticilerinin küresel oluşumun tüm boyutlarına yönelik bir farkındalık düzeyleri mutlaka mevcuttur ve bu farkındalığa yönelik istatistiksel veriler elde edildikten sonra, okul yöneticilerinin **“küreselleşmeyi yönetme”** noktasında ne yapabileceklerini konuşmak daha isabetli ve bilimsel bir yaklaşım olacaktır. Küreselleşme yukarıda bahsedilen tüm nedenlerden ötürü okul yöneticileri bağlamında incelenmeye değer bir konudur. O halde araştırma önerimizin problem durumunu **“okul yöneticilerinin küreselleşmeyi algılamalarının incelenmesi”** şeklinde ifade edebiliriz.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu tez çalışmasının problem cümlesi, yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan problem durumundan sonra şu şekilde oluşturulmuştur: “Kamu kurumlarında görev yapan İlköğretim Okul Yöneticilerinin ‘Küreselleşme’ olgusuna yönelik algıları ne düzeydedir?”

1.1.2. Alt Problemler

“Kamu kurumlarında görev yapan İlköğretim Okul Yöneticilerinin ‘Küreselleşme’ olgusuna yönelik algıları ne düzeydedir?” ana problem cümlesinin alt problemlerini, araştırmada kullanılan anket ve ölçeğin bağımsız değişkenlerini de göz önüne alarak aşağıdaki gibi ifade etmek, mümkündür.

Kamu kurumlarında görev yapan İlköğretim Okul Yöneticilerinin “Küreselleşme” olgusuna ilişkin algıları:

- a) Cinsiyet,
- b) Yöneticilik Kıdemi,
- c) Görev ve
- d) Mezuniyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, “okul yöneticilerinin küreselleşmeyi algılamalarının incelenmesi” konusu çerçevesinde okul yöneticilerinin küreselleşmeye yönelik algılarının ne düzeyde olduğunu ve bu algıların “cinsiyet, kıdem, görev ve mezuniyet” bağımsız değişkenlerine bağlı olarak istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Okul yöneticilerinin, bir toplumun en önemli kurumlarından biri olan eğitim kurumlarını, küreselleşme sürecinde layıkıyla yönetmeleri gerekmektedir. O halde eğitim kurumlarımızdaki eğitim yöneticilerinin ne denli küreselleşme olgusundan haberdar olduklarını ve onların küreselleşmeyi yöneten konumunda mı yoksa küreselleşme tarafından boyunlarına takılan ipe birlikte yol alan konumunda mı olduklarını tespit etmekte yarar vardır.

Bir ülkenin sahip olduğu en büyük potansiyel eğitimli, bilinçli ve çağdaş vatandaşlardır. İçinde bulunduğumuz yüz yılın en bilinçli insanları küreselleşme dalgasının önünde sörf yapabilmeyi başarabilecek bireylerdir. Bireylerin içinde yaşadıkları çağın şartlarına uyum sağlayabilmelerinde eğitim kurumlarının ehemmiyeti tartışma götürmez bir konudur. Eğitim kurumlarımız da okul yöneticilerimizin vizyon ve kişisel potansiyelleri

ölçüsünde varlık gösterebilmektedir. Bu noktada sorulması gereken soru, “ Okul yöneticilerimiz, çağımızı tüm yönleriyle etkisi altında tutan küreselleşme sürecinden haberdarlar mı ya da bu konudaki bilinçliliğin neresindedir?” sorusudur. Zira okul yöneticilerimiz görev yaptıkları kurumun vizyonunu, misyonlarını, stratejik planlarını, performans ölçütlerini ve öz-değerlendirmelerini küreselleşme olgusunu göz önüne alarak şekillendirmedikleri takdirde eğitim kurumlarımız asrımızın ihtiyaç duyduğu insan modelini yetiştiremeyecektir. O halde bu araştırma önerisinin amacı “okul yöneticilerimizin küreselleşmeye yönelik algılarını” incelemek ve bu inceleme sonucunda okul yöneticilerimiz bağlamında çeşitli öneriler geliştirmektir.

1.3. Önem

Küreselleşme insanlık tarihinin ulaştığı son toplumsal süreçtir. Sosyal süreçler, yaşadıkları dönemdeki tüm insani unsurları etkileyebilme özelliğine sahiptirler. Bir başka deyişle sosyal süreçler içinde insanın bulunduğu her sistemi etkilemektedir. Bu bağlamda insanlık tarihinin son sosyal dalgası olan küreselleşmenin de içinde insan faktörünün bulunduğu her yapıyı etkilemesi kaçınılmazdır.

İnsanlar eğitim yoluyla birikimlerini, tecrübelerini ve kültürel miraslarını nesilden nesile aktarırlar. Eğitim insan yaşamının en önemli parçalarından biridir. “Tarih boyunca eğitime tabi tutulmamış insan yoktur.” demek mübalağalı bir önerme olmaz. O halde her insan içinden geçtiği eğitim süreçlerinin eksik ya da kaliteli uygulamalarının meyvesidir diyebiliriz rahatlıkla.

Eğitim insan hayatını nasıl etkiliyorsa bir olgu olarak; kendisi de çevreden, içinde bulunulan çağın genel eğilimlerinden etkilenmektedir. Yani eğitim sisteminin her parçası yaşadığımız çağa ve yeni gelişmelere göre değişiklik yaşayabilmektedir. Küreselleşme tam bu noktada devreye girmektedir. Çünkü ekonomik, psikolojik, sosyolojik, teknolojik, yönetsel süreçleri kontrol altına alma eğilimi içinde olan küreselleşme akımı, eğitimsel süreçleri ve faktörleri de kontrolüne alma niyeti içindedir. Küreselleşmenin bu noktada eğitim olgusunu ciddi bir dönüşüme soktuğunu ve değişime zorladığını söylemek mümkündür.

Bu noktada küreselleşmeyi iyi okuyup, doğru anlamadıkça ve küreselleşmenin eğitim öğelerini nasıl etkileyebileceğini bilmedikçe küreselleşmenin eğitim sistemine olumlu bir etki yapmasını beklemek rasyonel olmayacaktır. Eğitim sistemi bir bütün olarak küreselleşme sürecinin baskısı altındadır. Küresel eğilimler eğitim sistemini hem olumlu hem de olumsuz şekilde etkileme potansiyeline sahiptir. Bu etkinin pozitif ya da negatif yönde gerçekleşmesi insan unsurunun küreselleşme sürecini iyi algılayıp, iyi yönetmesine bağlıdır. Bu durumda küreselleşme sürecini, eğitim kurumları açısından bilinçli karşılaması gereken kişilerin, en temelde okul yöneticileri olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü eğitim kurumlarının lokomotifi olabilecek yetkiye sahip olanlar okul yöneticileridir. O halde küreselleşmenin okul yöneticilerinin algıları çerçevesinde incelenmesi; yeni neslin sağlam karakterli ve doğru yönde yetişmesini sağlayacak, bireylerin evrensel değerlere uygun şekilde kimlik oluşturmalarına etki edecek kadar önemlidir. Ayrıca konu üzerinde yapılan çalışmaların çok kısıtlı olmaları ve kapsam olarak da yetersiz bulunması bu konuda yapılacak çalışmaların önemini artırmaktadır. Bu araştırma neticesinde elde edilecek bulgular okul yöneticileri ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çağdaş yöneticilik anlayışına ulaşabilme açısından değerlendirilebilecek bulgulardır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- Bu araştırmanın evreni İstanbul'daki MEB'e bağlı kurumlarda görev yapmakta olan yöneticilerdir.
- Bu çalışmada elde edilen bulgular inceleme yapılan örneklem ve evrene aittir.
- Bu araştırmanın örnekleme, İstanbul ilindeki devlet okullarında görev yapan 393 yöneticidir.
- Bu araştırma sonuçları 2010-2011 eğitim-öğretim yılına ait verileri içermektedir.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmanın örnekleme, evreni temsil etmektedir.
2. Okul yöneticileri, küreselleşme olgusunun ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel yansımalarından haberdardır.
3. Okul yöneticileri küreselleşmenin farklı boyutlarına ilişkin bir algıya sahiptir.
4. Araştırma kapsamında soru yöneltilen yöneticiler, sorulara samimi ve doğru cevaplar vermişlerdir.
5. Araştırmadan, benzer araştırmalarda yararlanılacaktır.

1.6. Tanımlar

Küreselleşme: Küreselleşme, farklı süreçleri ve aktörleri ile ortaya çıkarmış olduğu dünya çapındaki tek zemin ekseninde, ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasını, bilgi akışının fiziki sınırları kolayca aşmasını, kimlik ve kültür alanlarında yeni referans noktasını, küresel sorunların bütün insanlığın ortak sorunu haline gelmesini ifade etmektedir (Ateş, 2007, s.33).

Yönetim: Baransel'e göre (1993) yönetim "örgüt amaçlarının etkili ve verimli olarak gerçekleştirilmesi amacıyla planlama, örgütleme, yürütme, koordinasyon ve kontrol fonksiyonlarına ilişkin kavram, ilke, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir biçimde, beceriyle uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin tümü"dür (Gürsel, 2007, s.39).

Algı: Duyusal bilginin yorumlanması ya da anlamlandırılması işlemidir. Bir uyarının anlamlandırılabilmesi için öncelikle bireyin, o uyarana ilgili bilgilerinin olması gerekir. Eğer birey karşılaştığı uyarana ilişkin hiçbir bilgiye sahip değilse, uyarıcıya anlam vermesi olanaksızdır. Algı büyük ölçüde geçmiş yaşantılara dayalıdır (Sübaşı, 2007, s.378).

II. BÖLÜM: ALANYAZIN

Bu bölümde küreselleşme olgusu, gerçekleştirilen literatür çalışmaları ve bu literatür çalışmaları sonucunda araştırmacının zihninde, küreselleşme olgusuna ilişkin oluşan sentezlerden yola çıkılarak incelenecektir.

2.1. KÜRESELLEŞME

20. yüzyılın son çeyreğinde dünya toplumları açısından sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel alanda köklü değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu değişim süreci düşün adamlarının da ilgisini çekmiştir. Düşün adamları, bu süreci açıklamada çeşitli tanımlar ve kavramlar kullanmışlardır. Nitekim bu dönemde öne çıkan kavram “**küreselleşme**” olmuştur (Akca, 2005, s. 26).

Sonuçları konusunda fikir yürütmekte güçlük çektiğimiz, ne ifade ettiği açık olmadığı halde yaşamakta olduğumuz küreselleşme sürecinin tanıkları olarak bizler evrendeki tek mekânımız olan dünyaya tümüyle küresel bir açıdan yaklaşmayı, belki de günümüze değin böylesine güçlü hissedilmeyen bir biçimde tekrar deniyoruz. Konu epey çiğnenmiş bir zemine sahip olmasına rağmen tüm dünya ve insanlık adına konuşmaya sayısı gittikçe artan kitap ve makalelerle devam ederken, ele aldığımız terimi tartışmayı yine fazlasıyla ihmal ediyoruz. Modernlik, Çağdaşlaşma, Evrensellik, İlerleme vb. pek çok kavramda olduğu gibi yeni yeni ele aldığımız küreselleşme kavramında da kavramsal açıklığa gerek duymaksızın, deyim yerindeyse üzerine konuşmaya zorunlu kılınmışçasına tartışıyoruz. Ele aldığımız konuyu kapsamlı ve doğru bir biçimde değerlendirme olanağımızı elimizden alan gizil terimlerin tümünde olduğu gibi küreselleşme teriminde de anlama yetimizi engelleyen, günümüz dünya düzenini anlama çabalarında bizi türlü sıkıntılara sokan bir örtüklük vardır (Başkan, 2005, s.2). Küreselleşme olgusu bu yönüyle soyut bir yapı da arz etmektedir diyebiliriz. Çünkü cismini tam olarak göremediğimiz bir varlık gibi evimizde, bahçemizde, okulumuzda, iş yerimizde, aracımızda “seyri âlem” yapmaktadır adeta.

Küreselleşme sürecinin gerçekliği konusunda kuşku yok, ancak nasıl yorumlanacağı meselesi hâlâ çok tartışmalı. Örneğin bu süreç, dünyanın birbirine yaklaşması gibi

uzaklaşması, küreselleşmesi gibi yerelleşmesi, bütünleşmesi gibi parçalanması ya da zenginleşmesi gibi yoksullaşması anlamına da geldiğinden nereden isterseniz oradan yorumlamanıza olanak vermektedir veya küreselleşmenin ekonomiden hukuka, teknolojiden gündelik yaşama, bilgiden iletişime uzanan birçok yönü olduğu, farklı ölçekte ve nitelikte birçok küreselleşme boyutu yaşandığından, “hangi küreselleşme” veya “neyin küreselleşmesi” sorusunu sormak ve ona göre farklı yanıtlar vermek mümkün. Öte yandan bugün tüm öteki alanları geride bırakan bir piyasa küreselleşmesinden söz edilebilir; ancak piyasanın ne ölçüde küreselleştiği konusunda da kuşklar olduğu gibi, bu süreci yorumlama konusunda da birbirinden çok farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Kısacası, küreselleşme çok boyutlu veya çok yüzlü bir olgu olduğu gibi, herkesin bir tarafından bakıp açıklamaya çalışmasıyla durum daha karmaşıklaşmaktadır. Bu nedenle, bu olgunun ve bu sürecin günümüzün en önemli tartışma alanlarının başında geldiği, bu alanda epeyce bir literatür biriktiği ve daha da birikeceği bir gerçektir (Koray, 2005, s.11-12). Küreselleşmenin bu girift yapısını, karanlık bir ağılda dokunarak fli betimleme senaryosuna da benzetebiliriz. Bilindiği üzere bu senaryoda hiç kimse fli tam anlamıyla gerçek haliyle betimleyemez ve herkes dokunduğu noktadan yola çıkarak, bu bir odun, bu bir yaprak, bu bir su borusu, bu bir duvar gibi yorumlarda bulunur. Teşbih yapmak gerekirse, küreselleşme olgusu, bu senaryodaki file ait devasa bedenden çok daha büyük, hacmine hâkim olunamaz bir cüsseye sahiptir. Bu nedenle araştırmacı ve düşünürlerin onun dokunulan ve görünen yüzüne bakarak farklı yorumlar getirdiğini, fakat yorumların küreselleşmenin belki de binde biri olduğunu unutmamak yerinde olacaktır. Bu nedenle küreselleşme sentezci bir yorum ve değerlendirme yaklaşımını gerektirmektedir.

Küreselleşmeye dair mevcut tartışmalar göstermektedir ki küreselleşme kavramının günümüzde gönderme yaptığı süreçler ile eylemler üzerinde bir görüş birliği söz konusu değildir. Kuşkusuz bunda küreselleşmenin süreç olarak işleyen bir olgu olması gerçeğinin büyük bir payı vardır. Küreselleşme terimine yönelik ilginin çok yönlü olmasının temelinde terimin gerçek hayata dair bir olgu olmasının önemi göz ardı edilemez. Özellikle toplumsal değişimin yoğunluğu ve bu değişimin tüm dünyada hissedildiği günümüz dünyasında küreselleşme hakkında her hâlde paylaşılan tek ortak nokta, onun bir olgu olduğu ve bir süreç olarak görülmesi gerektiğidir (Başkan, 2005, s.3-4).

Çok önemli bir değişim ve gelişim süreci olan küreselleşme sürecinin kavranması büyük önem taşımaktadır. Bu süreci iyi kavrayamayan ülkeler bilgi çağının gerisinde kalma tehlikesiyle karşılaşmışlardır. Bu kadar önemle üzerinde durulan küreselleşme kavramı nedir (Köybaşı, 2009, s.1)?

Küreselleşme kavramı, bilimsel sınıflandırmada kabul gören modern terimlerden biridir. Son yıllarda özellikle 1980’li yıllardan itibaren bireyler, örgütler, toplumlar ve ülkeler tarafından küreselleşmeye karşı ilgi büyüyor ve bu konu gittikçe de bir tartışmaya dönüşmüş durumdadır. Çünkü dünyamız bir takım değişim ve dönüşümlere sahne olmaktadır. Bireyler, toplumlar, ülkeler ve ekonomiler arasında ilişkiler ve etkileşimler giderek yoğunlaşmaktadır. Bütün bunlara bağlı olarak; üretim faktörleri (emek, sermaye, doğal kaynaklar), kültür, hukuk, eğitim, siyaset, toplum ve teknoloji, sınır ötesi nitelik kazanmakta ve uluslararasılaşma sürecine girmektedir. Bu süreci ifade etmek veya adlandırmak için “küreselleşme” kavramına açıklık gerekmektedir (Çeken, Ökten ve Ateşoğlu, 2008, s.80).“Küreselleşme nedir?” sorusunun cevaba kavuşması hususundaki aciliyet her geçen gün kendini daha da göstermektedir. Gerçekten küreselleşme nedir (Başkan, 2005, s.23)?

Küreselleşme kavramı, üzerinde ortak bir görüş oluşturulamamasına karşın, başta bilişim ve ekonomi olmak üzere diğer sosyal alanlarda da derin etkileri görülen ve etkisi olduğu her alanda değişimi simgeleyen bir kavramdır (Çavuşoğlu, 2007, s.16).

Son yıllarda dünyada teknoloji ve iletişim alanındaki hızlı değişim ve gelişmeler devletlerin siyasal, ekonomik politikalarında ve insan hayatının her alanında etkisini göstermiştir. Sovyetler Birliği’nin dağılması çıkış noktası olarak kabul edilen, dünya konjonktüründeki ekonomik siyasal ve kültürel dengelere yön veren bu güçlü değişime “küreselleşme” adı verilmektedir (Köybaşı, 2009, s.1).

Eşkinat’a göre (1998) “küreselleşme” ya da “globalleşme” ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yerleşmiş yargıların ve kurumsal yapıların ülkelerin sınırlarını aşarak dünyaya yayılması ve böyle bir boyutta kabul görerek ilgili alanlarda tüm dünyaca benimsenen normların ortaya çıkma süreci olarak ifade edilebilir. Globalleşme, globalizasyon ya da uluslararasılaşma olarak da ifade edilen küreselleşme kavramı, ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasal sınırların etkisini kaybettiği, mal-hizmet ve insan trafiğinin daha hareketli hale geldiği, herkesin birbirinin ne yapıp ettiğinden haberdar olduğu bir ortamı

betimlemektedir. Küreselleşmenin bir nicel bir de nitel yönünden söz edilebilir. Nicelik yönünden küreselleşme ticaret, sermaye akımları, yatırımlar ve insanların ülkeler arasındaki dolaşımında meydana gelen artışı ifade etmektedir ki bu olgu bazen transnasyonalizm (ulus-ötesileşme) veya karşılıklı bağımlılık olarak da anılmaktadır. Nitel yönden küreselleşme ise siyasal, iktisadi ve sosyal süreçleri içerir. Teknolojik gelişmeler ve hükümetlerin giriştikleri deregülasyonlar, üretim, ticaret ve finans alanlarında ulus-ötesi ağların kurulmasını mümkün kılmakta, böylece ‘sınırlara tabi olmayan dünya ekonomisi’ ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2006, s.3-4).

Küreselleşme bir olgu olmak sebebiyle belirli bir süreç izlemekte ve bu nedenle ampirik gözlemlere açık bir özellik sergilemektedir. Bu ise küreselleşmeyi ampirik gözlemlere dayandırarak ele alacak her tür incelemeye izin vermektedir. Ne var ki küreselleşme yalnızca ampirik açıdan ele alındığında, incelemenin daha çok sosyokültürel eksene kaydığı ve olgunun ilişkide olduğu diğer alanlar ve kavramlar ile olan bağının gözden kaçtığı söylenebilir. Bu durum ise terimi ele almada tek yönlü ve hayli dar açılı bir bakışa sebep olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında küreselleşme olgusunu gerek taraftarlarının gerekse karşıtlarının neden tutucu bir biçimde ele aldıkları görülmektedir. Her şeyden önce küreselleşme gibi hayatın birçok alanı ile ilişkili olan böyle bir sürecin ne gibi olanaklar, ne gibi seçenekler ya da ne gibi tuzaklar ifade ettiğinin görülebilmesinde, yaşanan sürecin sadece belirli bir kesitinde ve rahatlıkla gözlenebildiği toplum gibi değişken bir alanda yapılan ampirik gözlemlere dayalı tespitlerde bulunmak yetersiz kalacaktır. Çünkü bu bakış açısı beraberinde çok yönlülük içeren böyle bir olguya sadece bir pencereden bakmayı getirmektedir (Başkan, 2005, s.7). Küreselleşme olgusunu çok pencereli ve her penceresi ayrı bir manzarayı gösteren bir saray olarak tahayyül edebiliriz. Saraydan görünen manzaraları sarayın karakteristik özelliği olarak kabul ettiğimizde, saraya ait tüm pencerelerden izlenebilen manzaraları görmediğimiz sürece saraya ait özgün niteliğe tam olarak vakıf olamayacağız demektir. Böyle bir durumda tek pencere, sarayın bütününde hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Tartışmaların temel nedeni bir iki pencereden bakarak “Küreselleşme benim gördüğüm şeydir.” iddiasında bulunmaktan kaynaklanmaktadır.

Küreselleşme kavramı, son dönemlerin en çok tartışılan ve hakkında yargıya varılan kavramlarından biri. Gerek akademik gerekse popüler literatür içinde kendine önemli bir

yer bulan küreselleşme konusunun ele alınış biçimi, genellikle ideolojik kaygılardan uzak tutulamıyor. Küreselleşmenin yol açtığı gelişmeler, kendisi ile ilgili yargıları da genellikle iki kamp etrafında topluyor: Küreselleşme karşıtları veya ona şüpheyile yaklaşanlar ve küreselleşmeyi gelişme ve yeni fırsatlar ile açıklamaya çalışanlar. Küreselleşmeyi açıklayan kaynakların, konuya tek bir bakış açısı ile yaklaştıklarında, bu bakış açısını destekleme yolunda bazı verilere ve karşıt görüşlere yer vermedikleri gözleniyor. Bu durum, küreselleşme sürecinin etkilerinin tarafsız olarak değerlendirilmesinde önemli bir eksiklik olarak kabul edilmelidir (Zengingönül, 2005, s.86). Bu durumda en doğru tutum, sentezci ve bütüncül bir yaklaşımla küreselleşmeyi yorumlamak olacaktır.

Küreselleşme, farklı süreçleri ve aktörleri ile ortaya çıkarmış olduğu dünya çapındaki tek zemin ekseninde, ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasını, bilgi akışının fiziki sınırları kolayca aşmasını, kimlik ve kültür alanlarında yeni dayanak noktasını, küresel sorunların bütün insanlığın ortak sorunu haline gelmesini ifade etmektedir. Süreç, her ne kadar belirli alanlarda ortaklık ve tek tipleşirmeyi ifade ediyor görünse de, başka alanlarda farklılaşmayı ve yeni kimlik arayışlarını da beraberinde getirmektedir (Ateş, 2007, s.33).

Dikkaya ve Deniz'e göre (2006), tarihsel geçmişini yadsımamakla birlikte küreselleşmeyi, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde teknoloji ve bilgi alanındaki hızlı dönüşümlerle ve bizzat sermaye aracılığıyla şekillenen yeni bir süreci tanımlamak için ortaya atılan söylemlerin ideolojik bir kılıfı olarak değerlendirmek gereklidir. Söz konusu sürecin böyle tanımlanması elbette beraberinde pek çok tartışmayı getirecektir. Ana kurgusu, sermayenin uluslar arası düzleme taşınmasıyla biçimlenen küreselleşme olgusu, kapitalizmin doğasından aldığı ilhamla yoluna süratle devam etmekte ve bu anlamda ekonomik, kültürel ve siyasal mecralarda hızlı yapısal dönüşümlere ve tartışmalı gelişmelere yol açmaktadır (Dikkaya ve Deniz, 2006, s.177).

Sarıbay (2004) da benzer bir yaklaşımla, globalizmin aslında kapitalizmin yer küreselleşmesi olduğunu, bu anlamda küreselleşmeyi öznesinin kapitalizm olduğu bir süreç ve bu süreçle ortaya çıkan küresel toplum sayesinde kapitalist modernitenin hemen her alanda ve toplumda kazandığı dinamik bir sıçrama ve yaygınlaşma olarak tanımlamanın mümkün olacağını söylemektedir (Bayram, 2006, s.5).

Küreselleşme, para piyasalarının ve gelişmiş teknolojilerin yön verdiği, ülkelerin farklı birikim ve etkinlikleriyle, yeni dengeler aradıkları dinamik bir süreçtir. Bu süreçte, uluslararası ekonomiler, giderek artan bir etkinlikle birbirleriyle ilişki içine girmektedirler. Her şeye rağmen küreselleşme, esasında sadece ekonomik bir olgu değil, kültürel, hatta siyasi, sosyal, hukuki ve uluslararası boyutları olan bir değişim süreci olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersöz, 2006, s.5). Küreselleşmeyi ne siyasetçilerin, ne ekonomistlerin, ne sosyologların ne de felsefecilerin tekeli açıklamalarıyla izah etmek mümkün görünmemektedir. Yaşadığımız çağ, hayatın her alanında bir yeniden yapılanma çağıdır ve bu sistematik yapılanma yaşamın spesifik tüm alanlarında çalışmalar yapan akademisyenlerin ve düşünürlerin katkısıyla gerçekleşmektedir.

Yenidünya düzeni taraftarlarına göre, küreselleşme kaçınılmaz bir olgu ve bu olgunun gereklerini yerine getirmek her ulus-devletin yapması gereken görevlerdendir. Doğal olarak, ulus-devlet kavramının sıkça tartışıldığı ve globalleşen dünyada, önceden çizilmiş maddi sınırların anlamlarını kaybettiği yönünde yeni tezler de ileri sürülmeye başlanmıştır. Bu kapsamda küreselleşmeye, her ulusun geleceğini doğrudan ilgilendiren bir olgu olarak bakmak zorunlu hale gelmiştir. Küreselleşmeyi bu denli önemli hale getiren diğer gelişmeler ise, yaşanan enformasyon ve teknolojik devrimin son derece hızla yol alması ve büyük bir ekonomik dev olarak görülen Sovyetler Birliği'ni dahi yutarak büyümesini devam ettirmesidir (Dikkaya ve Deniz, 2006, s.164).

Sovyet Bloğunun dağılmasından sonra tek kutup haline gelen yerkürenin, denetimini elinden kaçırmak istemeyen küreselleştirici merkez, sayısal azınlık olmasına rağmen, sayısal çoğunluğu teşkil eden küreselleştiren çevre üzerindeki egemen durumunu sağlamlaştıracak bir içeriğe büründürülmektedir. Kurgulanmış bir süreç olarak küreselleşme liberal demokrasi, piyasa ekonomisi, dünya hâkimiyeti ideolojisi olarak bir dayatma ve kaçınılmaz süreç olarak sunulmaktadır (Savaşlar, 2007, s.3).

Günümüz dünyasının önemli olgularından biri olan küreselleşme kavramı, kimilerine göre modern dünyanın kaçınılmaz sonucu iken, kimilerine göre planlanan ve sonuçta sadece planı yapanlara fayda sağlayan bir kurmacadır. Küreselleşme ile ilgili iki uç noktada yapılan bu değerlendirmelerin temelinde farklı coğrafyaların küreselleşmeden farklı etkileniş biçimleri vardır. Küreselleşme süreci ile etkileşim içindeki alanlardan biri olan teknolojik gelişmeler dikkate alındığında; dünyanın bir tarafının ilk insanı

robotlarla uğraşırken diğer tarafında telefon sesi bile duymayan insanların varlığı; küreselleşme karşıtları ve yandaşlarının baktıkları ve gördükleri arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır. İster kurgulansın, ister kaçınılmaz bir süreç olsun bugün küreselleşme dünyayı küçülten iletişim sistemleri, dil, din, ırk, kültür ayrımı gözetmeksizin herkesin benimsediği tüketim kalıpları, standart bir yaşam tarzı, sınırsız dolaşan mal ve hizmetler, dünyayı tehdit eden çevresel sorunları ile bütün ülkeleri ve insanlığı etkilemektedir. Yaşama dair her şeyin teklediği bir kültür, yaşam tarzı, dünya görüşü ve bunlara uygun eğitim, sağlık politikaları ki oluşturulan bu ‘tekçi’ dünya altı milyar insanın yarattığı bir dönüşüm süreci değil; hâkim kültürün ve aktörlerin yarattığı ve yönlendirdiği bir dönüşüm süreci; dünya ölçeğinde bir ülke oluşturulması çabasıdır. Akıl almaz buluşlarla insan yaşamını kolaylaştıran teknolojik buluşlar küreselleşmeyi yüceltirken; ekonomik, siyasi ve kültürel alanlardaki küreselleşmenin yerel bir unsur olarak ulus devletlerin yerine uluslararası kuruluşları koyması, etkinlik açısından önceliği küresel aktörlere vermesi, yerel kültür farklılıklarını azaltması ve hâkim kültürün dünyanın bütün ülkelerine nüfuz etmesi ve benzeri sonuçları ise günümüzde küreselleşmenin sorgulanmasına neden olmuştur ve olmaktadır (Karakuş, 2006, s.3-4). Küreselleşmeye yönelik kuşkusuz yaklaşımın bir takım nedenlerden ötürü küreselleşmeyi, önceden yazılmış bir senaryo ya da galibi belirlenmiş bir düello gibi yorumladığı görülmektedir. Yalnız böylesi bir yaklaşımın fanatizm boyutunda sergilenmesi, küreselleşmenin tüm etkilerini hesaba kattığımızda yadırganacak bir durum gibi görünmektedir. Çünkü küreselleşme, birçok insani ve demokratik değişimin, dünya çapında yüksek sesle ifade edilmeye başlandığı bir dönemi de beraberinde getirmiştir.

Örneğin Başkan’a göre (2005), insan haklarının evrenselleşmesi sorununu global bir problem olarak algılamak, sorunun çözümü yönündeki girişimlerin de global bir düzlemde gerçekleştirilmesi gerektiğini talep eder. Bu açıdan bir yapıp-etme sürecine gönderme yapmış olur. İşte tam olarak bu noktada globalleşme bir süreç olarak karakter kazanır. Çünkü bütün dünya düzeyinde, açık ifadesiyle küresel çapta girişimlerde bulunmayı istemekle, küreselleşmeyi girişimler, yapıp-etmeler açısından bir süreç olacak şekilde karakterize etmiş oluruz. Küreselleşmenin bir olgu olması bu nedenledir. Bu açıdan küreselleşme, küresel kabul edilene ya da küresel olması gerektiği düşünülene, tam anlamıyla küresel bir nitelik kazandırmaya dönük bütün çabalara yönelik bir süreç

olarak belirir (Başkan, 2005, s.28). Yani küreselleşme pozitiflik ve negatifliği aynı anda içinde barındıran bir tohum gibidir. Bu tohumun diğer tohumlardan farkı suladığımız özelliğin yeşerip meyveye duracağı ve bu durumda diğer özelliğin yok olmaya mahkûm kalacağıdır.

Globalization'a göre (2006), sosyal bilimlerde küreselleşme sürecini ekonomik, siyasal ve kültürel açılardan ele alan pek çok yaklaşım mevcuttur. Küreselleşme, özellikle iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişme sonucunda dünyanın tek bir pazara dönüşmesini ifade etmektedir. Geniş anlamda küreselleşme, ekonomilerin ve toplumların, iletişim teknolojisi sayesinde siyasal, toplumsal ve kültürel açıdan bütünleşmesidir; dar anlamda ise yalnız ekonomik bütünleşmedir. Küreselleşme, yüksek derecede uluslararasılaştırma olarak tanımlanır. Küresel pazarın hâkimiyetinde ticaret, yatırım ve diğer karşılıklı işlemler gibi pazarla özel ve kurumsal bütünleşmeye yönelik düzenlemeleri içeren ve aynı zamanda küresel işsizlik, çocuk emeğinin sömürsü, yoksulluk ve çevre kirliliği gibi küresel sorunlar yaratan bir süreçtir (Şahin, 2009, s.176).

Aktan'a göre (1998) globalleşme, iktisadi, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda bazı ortak değerlerin yerel ve milli sınırları aşarak dünya çapında yayılmasını anlatıyor. İktisadi alanda hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde benimsenen iktisadi sistem ve buna bağlı olarak uygulanan iktisat politikaları giderek benzerlik gösteriyor. Reel sosyalizmin çöküşü ile birlikte dünyada liberal ekonomik düzen, yani serbest piyasa ekonomisi giderek küreselleşiyor. Tüm dünyada kamu ekonomisinin görev ve fonksiyonları yeniden tanımlanmaya çalışılıyor. Devletin sınırlanması ve küçültülmesi ve bu şekilde piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılması görüşleri önem kazanıyor. Dünya ticareti giderek serbestleşiyor. Uluslararası ekonomik ilişkilerde eski korumacılık anlayışının yerine serbest ticaret görüşü benimseniyor. Devletin dış ticaret politikası araçlarını (tarifeler, kota, miktar kısıtlamaları ve saire.) kullanarak uluslararası ticaret üzerine sınırlamalar getirmemesi görüşü daha fazla kabul görüyor. Sadece dış ticaret alanında değil, mali ve parasal alanda da devletin ekonomiye daha az müdahalede bulunması gerektiği savunuluyor. Maliye ve para politikası araçlarının asgari düzeyde kullanılması ve piyasa ekonomisinin kendi tabii işleyişine bırakılmasının daha doğru olduğu belirtiliyor. Devletin vergi, borçlanma, para gibi araçları piyasa ekonomisinin işleyişini bozmayacak şekilde kullanması savunuluyor. Özetle, dünyada uygulanan

iktisadi sistem ve iktisat politikaları giderek birbirine yakınlaşıyor (Aktan, 1998, s.1-2). Tüm bu oluşumlar yer kürenin her karesini ilgilendiren bir niteliğe sahip olduğu için küreselleşmenin inkârı, bir nevi üstümüze hızla gelen bir aracı görmezlikten gelip, bu durumun hâyâl olduğuna kendimizi inandırmaya benzemektedir.

Tutar'a göre (1999), küreselleşme bugün sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda, kendine özgü parametreleriyle, varlığını gündelik yaşamın her alanında hissettirmektedir. Daha on yıl öncesine kadar devletler kendi sınırları içinde ulusal bir ekonomi ile sınırlı iken, günümüzde yoğun sermaye hareketliliği nedeniyle, ulusal ekonomi kavramı anlamını önemli ölçüde yitirmiş durumdadır. Gelişmiş teknoloji, para ve sermaye hareketleri, işgücü yapısı, üretim anlayışında ve kalıplarında farklılaşma, yeni ortaklık ve örgüt yapıları, artık bu döneme ait dinamikler tarafından yeniden şekillenmektedir (Aydın, 2006, s.4).

Tağraf'a göre (2002) öncelikle, küreselleşme, konuya bakış açısına, coğrafi, siyasi ve ekonomik duruma göre farklılıklar göstermektedir. Malların serbest dolaşımı güçlü ekonomiye sahip devletlerin veya uluslararası işletmelerin bütün ürünlerini hemen hemen diğer bütün ülkelere serbestçe satma olanağı gibi düşünülürse, küreselleşmenin pozitif yorumları kabul edilebilir. Ama buna karşılık bazı ülkelerin ürünlerini gelişmiş ülkelerin pazarlarına sokabilmek için karşılaştıkları güçlükler dikkate alınırsa, onlar açısından küreselleşmenin olumlu yönünden bahsetmek çok güçtür. Pek çok ülke ekonomisini hala yüksek gümrük vergileri ile korumaktadır. Tarife dışı ticari engeller devam etmektedir ve hatta artmaktadır. Aynı şey insanların serbest dolaşımı içinde geçerlidir. AB gibi ülke grupları arasında sınırlar, gümrükler tamamen kaldırılmıştır. Bu gruba dâhil ülkeler arasında mal ve hizmet akışının yanında insan hareketleri açısından da bir küreselleşmeden bahsetmek doğaldır. Buna karşılık başka ülke vatandaşlarının bu ülkelere girmekte karşılaştıkları vize ve diğer engeller dikkate alındığında, onlar açısından küreselleşmeden söz etmek mümkün değildir (Tağraf, 2002, s.35-36).

Sonuç olarak, küreselleşme toplumsal ilişkilerin zamansal/mekânsal oluşumunda genişleme, derinleşme, küçülme ve hızlanma yaratmaktadır. Bu bağlamda da küreselleşme, değişim ve dönüşümü, değişime olumlu ya da olumsuz tepkileri, dolayısıyla hem aktörler, hem kurumlar, hem de zihniyet düzeylerinde yenilikleri gerekli kılmaktadır. Bu nedenlerle,

- Küreselleşme, olumluluk ya da olumsuzluk atfedilmeden, analitik olarak düşünülmesi ve çözümlenmesi gereken ve ciddiye alınması gereken bir olgudur,
- Küreselleşme, bizleri kalkınma süreçlerini ve politikalarını düşünürken alışık olduğumuz ulus devlet paradigmasının ötesinde bir alanda düşünmeye zorlayan bir olgudur,
- Küreselleşme, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin katılım talepleri temelinde, planlama olgusuna katılımcı bir nitelik kazandırmakta ve rasyonel yönetimi katılımcı bir tarza dönüştürmektedir ve
- Küreselleşme, hem ticaret ve finans akışlarında serbestleşmeyi gerekli kılmakta, hem gelir dağılımı sorununu ön plana çıkarmakta, hem de sürdürülebilir kalkınma. temelinde gerekli yönetim eylemini sivil toplum örgütlerine açarak daha çoğulcu ve katılımcı yaklaşımlar için uygun bir ortam oluşturmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s. 1-2).

Küreselleşme, her ne kadar zaman zaman her türlü müdahaleden bağımsız bir heyulâ şeklinde tasvir edilse de, bizâtihi değer koyucu, otonom bir varlık veya süreç değildir. Küreselleşmenin empoze ettiği değerler büyük ölçüde Batı'nın değerleridir ve icra konumunda da Batı yer almaktadır (Kılavuz, 2002, s.208). Kılavuz'un da ifade ettiği gibi küreselleşme değer koyucu bir etken değil, aktörlerin belirlediği değerlerle şekillenen bir nesne konumundadır. Toplumlar ve bireyler küreselleşmeye yön verebilecek potansiyele sahip oldukları gerçeğini göz ardı etmemelidir.

Her şeyi etkilediği ortada olan bu kavramla ilgili olarak bir tanım yapılamamasında muhakkak ki onun karmaşık, çok yönlü ve dinamik bir süreç oluşunun etkisi vardır. Ancak tanımların çoğalmasında tanım yapılırken ana unsurdan çok, ana unsurun etkilediği alanlar üzerinde durulduğundan tanımlar çoğalmakta ve ortak bir nokta yakalanması zorlaşmaktadır. Küreselleşmenin etkilerinin ekonomiden siyasete kadar geniş bir yelpazede yer alması, sonuçlarından hareketle yapılan tanımların çeşitlenmesine yol açmaktadır (Boran, 2007, s.3). Bayram'a göre (2006) de, küreselleşme tanımlamalarında farklı dünya görüşlerinin etkilerini bulmak mümkündür. Yalnız bu farklılıklarda bile bir takım ortak noktalara ulaşmak imkânı bulunmaktadır. Öncelikle, küreselleşmenin sınırları aşmak, yani doğal sınırları yok saymak olduğu, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik bir takım düşüncelerin ve uygulamaların yayılması

olduğu, bu sürecin egemen devletin haklarını törpülemekte veya aşındırmakta olduğu ortaya konulması gereken ortak noktaldır (Bayram, 2006, s.4). Küreselleşmeye yönelik bu genel analizden sonra onu tanımlamanın zamanı gelmiştir.

2.1.1. Küreselleşmenin Tanımları

Küreselleşme kavramı konusunda üzerinde hemfikir olunan bir tanım yoktur. Her şeyi etkilediği ortada olan bu kavramla ilgili olarak bir tanım yapılamamasında muhakkak ki onun karmaşık, çok yönlü ve dinamik bir süreç oluşunun etkisi vardır. Ancak tanımların çoğalmasında tanım yapılırken ana unsurdan çok, ana unsurun etkilediği alanlar üzerinde durulduğundan tanımlar çoğalmakta ve ortak bir nokta yakalanması zorlaşmaktadır. Küreselleşmenin etkilerinin ekonomiden siyasete kadar geniş bir yelpazede yer alması, sonuçlarından hareketle yapılan tanımların çeşitlenmesine yol açmaktadır (Karakuş, 2006, s.4).

Ural Kavgacı'ya göre (2006) de küreselleşmenin tanımı konusunda tam bir fikir birliği sağlanmış değildir, globalleşme olgusu konusunda birçok tanım ve kavram karşımıza çıkmaktadır. Bazı yazarlar küreselleşmenin ekonomik boyutu üzerinde dururken bazıları ise küreselleşmenin ekonomik boyutunun yanı sıra siyasi ve kültürel boyutlarını da ele almaktadır. Başlangıçta ekonomik bir olgu olarak karşımıza çıkan küreselleşmenin siyasal, sosyal ve kültürel boyutları da mevcuttur (Ural Kavgacı, 2006, s.45).

Genel sözlüklerde verilen globalleşme tanımlarında, onun global olmak veya global davranmak gibi faydasız bir biçimde ifade edildiği görülmektedir. “Dünya çapında olmak” veya “dünya çapında yaygınlaşan davranış” gibi, aynı husus değişik kelimelerle tekrarlanarak anlatılmaktadır. “Globalleşme”, sosyal ve kültürel düzenlemeler üzerinde coğrafi sınırlandırmaların ortadan kalktığı ve insanların artan bir biçimde katıldığı bir sosyal süreç olarak tanımlanabilir. Gerçekte her bir durum veya her bir endüstri için farklı globalleşme tanımları verilebilir (Gürün, 2001, s.33).

Kimi zaman ekonomik ilişkilerdeki yaygınlaşma ve gelişme, kimi zaman ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi ve liberalleşme, kimi zaman da kültürlerin, inançların, ideallerin sınırlar dışına taşarak daha fazla benzeşmesi anlamında kullanılan bu kavram, en geniş şekliyle her türlü değer ve birikimin devletsel sınırları aşarak, dünya çapında yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Bu değerler para, mal gibi somut bazı akışları

anlatılabildiği gibi, inançlar, kültürel özellikler, idealler gibi soyut birimleri de kapsamaktadır (Arıboğan, 2001, s.257).Steger'e göre (2003) küresellik, sınırları etkisiz ve ilgisiz kılan, küresel ekonomik, siyasi, kültürel ve çevresel akışların ve içiçeliklerin varlığı ile biçimlenen sosyal bir durumu anlatmaktadır (Steger, 2003, s.7).

Küreselleşme ifadesinin bir terim olmanın yanı sıra süreç olarak işleyen bir olgu olması kavramı ele alma ve inceleme yönündeki girişimleri ayrıca zorlaştırmaktadır. Üzerine yürütölen yaklaşımların farklılığı terimin sadece çokanlamlılığından değil, aynı zamanda çok boyutluluğundan kaynaklanmaktadır. Bu durum ise, terimi daha açık uçlu, daha kapsamlı ve daha akışkan kılmaktadır. Küreselleşme bir terim olarak çokanlamlılığından ötürü birbirine zıt bakış açılarına konu olurken, bir olgu olması nedeniyle de ekonomik, siyasal ve kültürel olmak üzere hayatın üç alanında etkili olmakta ve bu nedenle de çok boyutluluk kazanmaktadır. Öyle ki bu haliyle küreselleşme kavramı ahlaki içerimleri de dâhil olmak üzere akademik disiplinlerin hemen hemen pek çoğuna açık bir genişlik sergilemektedir (Başkan, 2005, s.4).

Kan (2009) küreselleşmeyi, iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişmesi ile birlikte farklı ulusların daha fazla karşı karşıya gelmesi sonucu oluşın bir yapılanma olarak tanımlamaktadır (Kan, 2009, s.896).

Küreselleşme, farklı süreçleri ve aktörleri ile ortaya çıkarmış olduğu dünya çapındaki tek zemin ekseninde, ekonomik ilişkilerin yoğunlaşmasını, bilgi akışının fiziki sınırları kolayca aşmasını, kimlik ve kültür alanlarında yeni referans noktasını, küresel sorunların bütün insanlığın ortak sorunu haline gelmesini ifade etmektedir (Ateş, 2007, s.33).

Küreselleşmenin ekonomik perspektiften bakıldığında en genel tanımı yaklaşık şu tümceye yakın durmaktadır; uluslar arası anamalin, mal ve hizmetin ve teknolojik gelişimin ölkeler arasında serbestçe dolaşabilmesi, büyüebilmesi ve tüm bunların sonucu olarak ekonomik ilerlemeyi ve büyümeyi ifade eder (Karakaya, 2004, s.63). Bakhtiari'ye göre (2006) küreselleşme dünya üzerinde yaşayan insanların siyasal alanda olduğu kadar, ekonomik, teknolojik ve kültürel alanlarda da gün geçtikçe birbirlerine bağımlılıklarının artmasıdır (Göl ve Aslan, 2009, s.882).

Turan'a göre (1999) birçok düşünür tarafından yapılan küreselleşme tanımları önemli farklılıklar taşısa da, tanımların ortak özelliği bir içeriğin anlatılması çabasıdır. Bu

içeriğın isimlendirilmesi de, her görüşün kendi bilim dairesi içinde gerçekleşmektedir. Buna göre küreselleşmeyi, “Bilgi Çağı”, “Yeni Dünya Düzeni”, “Post Modern Çağ”, “Büyük Dönüm Noktası”, “Yol Ayrımı”, “Tarihin Kırılma Anı”, “Tarihin Sonu”, “Allahın Günleri”, “Geç Kapitalizm” olarak adlandıran düşünörlere rastlanmaktadır (Özaydın, 2007, s.55).

Habermas (2002) da kavramın iktisadilik ve sınır tanımazlığını vurgulayarak küreselleşmeyi basitçe, ulaşım, iletişim ve mübadele ilişkilerinin milli sınırlardan taşacak şekilde yoğunlaşması ve çapının büyümesi hali olarak tarif etmektedir (Bayram, 2006, s.6).

Öymen (2000) Amerikan Ulusal Savunma Enstitüsünün küreselleşmeyi, “malların, hizmetlerin, paranın, teknolojinin, fikirlerin, enformasyonun, kültürün ve halkların hızlı ve sürekli bir biçimde sınır ötesine akışı” biçiminde tanımladığını ifade etmektedir. (Tağraf, 2002, s.35).

Küreselleşme günümüz dünyasında yeni ortaya çıkan veya şimdilerde daha da belirgin hale gelen çeşitli faktörlerin etkisi sonucunda, insani varoluşun sosyal, kültürel ve iktisadi yönleri bakımından coğrafi sınırların önemini yitirmeye başlaması ile birlikte toplumların da gitgide bunun bilincine varmaları sürecini ifade eden bir kavramdır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.55).

Soyak’a göre (2002) TÜBİTAK küreselleşmeyi belli bir kültür, ekonomi ya da siyaset normunun, değer yargısının yahut kurumsal yapının küresel ölçekte yaygınlık kazanarak geçerli tek norm, değer yargısı ve de kurumsal yapı haline gelmesi olarak tanımlamıştır. Bu anlamda küreselleşmenin amacının iktisadi sahada ulusal sınırların sebep olduğu engellerin ya da kısıtlamaların ortadan kaldırıldığı tek bir dünya sistemi yaratmak olduğu ileri sürölmektedir (Bayram, 2006, s.7).

Akgüç’e göre (2002) küreselleşme, bilgi ve iletişim sistemlerine dayanan bilgi toplumunun ulusal sorunları aşarak dünya coğrafyasının her köşesini etkilediği post endüstriyel bilgi toplumunun oluşumu olarak da tanımlanmaktadır (Savaşlar, 2007, s.7).

Başargan’a göre (2000) küreselleşme kavramı kelime olarak, bütünün kuşatılması, sarılması, bütünleştirilmesi anlamına gelmektedir. Genel olarak; maddi ve manevi değerlerin ve bu değerler kapsamında oluşmuş birikimlerin, ulusal sınırları aşarak, dünya

çapında yayılması olarak tanımlanır (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.47). Mesafenin/mekânın daralması yönünde bir eğilimi de yansıtan küreselleşme, aynı zamanda, ulusal toplumların sınırlarını aşan bir dünya toplumunun oluşmasını teşvik eden dinamikler de içermektedir. Mamafih, küreselleşme yerel ve ulusal olanın küresel olana tümüyle tabi olmasından ziyade, bu üç düzeydeki olayların birbirleriyle etkileşim içinde gerçekleşmesi anlamına gelmektedir (Küreselleşme Özel İhtisas komisyonu Raporu, 2000, s.55).

Eşkinat'a göre (1998) "küreselleşme" ya da "globalleşme" ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yerleşmiş yargıların ve kurumsal yapıların ülkelerin sınırlarını aşarak dünyaya yayılması ve böyle bir boyutta kabul görerek ilgili alanlarda tüm dünyaca benimsenen normların ortaya çıkma süreci olarak tanımlanabilir. Globalleşme, globalizasyon ya da uluslararasılaşma olarak da ifade edilen küreselleşme kavramı, ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasal sınırların etkisini kaybettiği, mal-hizmet ve insan trafiğinin daha hareketli hale geldiği, herkesin birbirinin ne yapıp ettiğinden haberdar olduğu bir ortamı betimlemektedir. Küreselleşmenin bir nicel bir de nitel yönünden söz edilebilir. Nicelik yönünden küreselleşme ticaret, sermaye akımları, yatırımlar ve insanların ülkeler arasındaki dolaşımında meydana gelen artışı ifade etmektedir ki bu olgu bazen transnasyonalizm (ulus-ötesileşme) veya karşılıklı bağımlılık olarak da anılmaktadır. Nitel yönden küreselleşme ise siyasal, iktisadi ve sosyal süreçleri içerir. Teknolojik gelişmeler ve hükümetlerin giriştikleri deregülasyonlar, üretim, ticaret ve finans alanlarında ulus-ötesi ağların kurulmasını mümkün kılmakta, böylece 'sınırlara tabi olmayan dünya ekonomisi' ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2006, s.4).

Küreselleşmeye ilişkin yukarıda verilen tanımlara bakıldığında görülecektir ki birçok tanım küreselleşmeye ait ortak vurgulara sahiptir. Olguya ait teknik vurgular ise farklı sosyal, ekonomik ve bilimsel sistemlere ait kuramsal, düşünsel geçmişten gelmektedir. Aslında küreselleşmenin tanımlarına ilişkin zorlanmaların ve farklı betimlemelerin nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür:

- Küreselleşmenin hali hazırda devam eden bir sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal bir süreç olması ve bundan dolayı dinamik bir yapıya sahip olması,
- Küreselleşmenin çok boyutlu bir fenomen olması,

- Küreselleşmenin farklı bilimsel, kuramsal temele sahip kişilerce yorumlanıyor olması,
- Küreselleşmenin bazı ön yargıları oluşturabilecek riskleri bünyesinde taşıması.

Tüm bu farklı tanımlama sebeplerine rağmen küreselleşme tanımlarının birbirinden tamamen değişik tanımlar olduğunu söylemek de mümkün değildir. Çünkü küreselleşme olgusunun dinamikleri bellidir ve bu olguyu tanımlarken söz konusu dinamiklerden yola çıkarak bir betimleme ve açıklama yapmak kaçınılmazdır.

Zengingönül'e göre (2005) bütün tanımlardan yola çıkarak küreselleşme ile ilgili bütüncül bir tanıma ulaşma denemesinde bulunulursa geniş anlamda küreselleşme; dünyada mevcut uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel katmanlara ait siyasi, ekonomik, sosyal, ekolojik, kültürel ve hatta coğrafi sistemlerin, birbirlerinden farkındalıklarının gün geçtikçe artmasıyla, geçişkenliklerinin ve birbirlerini etkileme güçlerinin de arttığı ve dünya çapında bir "farkındalık ve küreye ait olumlu veya olumsuz gelişmelere bilinçli veya tepkisel cevap verme kültürünün oluştuğu", gelişen bir süreçtir (Zengingönül, 2005, s.92).

2.1.2. Küreselleşmenin Boyutları

Küreselleşme dehlizli yapıyla sayısız parçadan oluşan bir yapbozu andırmaktadır. Yapbozun her bir parçası yapboza ait ayrı bir boyutu temsil etmektedir. Küreselleşme fenomeninin sahip olduğu boyutlar üst çatılar oluşturmadan ifade edildiğinde ortaya bütüncül olmayan bir boyutlar yelpazesinin çıkması muhtemeldir. Bu nedenle küreselleşme olgusunun boyutlarını taksonomik bir şekilde ele almakta yarar vardır.

Küreselleşme, para piyasalarının ve gelişmiş teknolojilerin yön verdiği, ülkelerin farklı birikim ve etkinlikleriyle, yeni dengeler aradıkları dinamik bir süreçtir. Bu süreçte, uluslararası ekonomiler, giderek artan bir etkinlikle birbirleriyle ilişki içine girmektedirler. Her şeye rağmen küreselleşme, esasında sadece ekonomik bir olgu değil, kültürel, hatta siyasi, sosyal, hukuki ve uluslararası boyutları olan bir değişim süreci olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersöz, 2006, s.5).1960'lı yıllardan beri küreselleşmenin durmadan hızlanan ilerleyişi, yani dünyanın birbiriyle doğrudan bağlı faaliyetlerin –yerel sınırlarla engellenmeyen bir kapsamda sürdürüldüğü- tek bir birim haline gelmesi, hiçbir

kontrol tanımayan küresel serbest pazarın şimdilerde egemen olan biçimi üzerinde derin bir siyasal ve kültürel etki bırakmıştır (Hobsbawm, 2008, önsöz s. 11). Hobsbawm'ın da ifade ettiği gibi küreselleşme homojen bir etki yapısına değil heterojen bir etki yapısına sahiptir. Bu onun farklı dinamiklerinden kaynaklanan bir zorunluluktur.

Bilişim, iletişim ve ulaşım sektöründeki gelişmelerle günlük yaşamı etki altında olan geniş halk kitlelerine küreselleşmenin, "insanlığın ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal etkileşiminin artması" olarak takdim edildiği ve bu yüzden daha çok böyle algılandığı gözlenmektedir (Miser, 2002, s.55).

Başkan'a göre (2005) konuya az çok ilgili hemen herkes için küreselleşme iki ayrı anlama sahiptir: Bunlardan ilki küreselleşmenin daha çok kapitalizm kavramıyla ilişkili olarak ekonomik ve siyasî boyutu bulunan bir olgu olması, ikincisi ise küreselleşmenin kültürel boyutu ile ilgisinde bir dünya sistemi şeklinde ortaya çıkan bir olgu olmasıdır. İlki açısından küreselleşmenin odağı, hâlihazırda herkesçe kabul edilir olduğu gibi, kapitalizmin yükselişi, bilimsel gelişmeler, teknolojik yenilikler ile bir şekilde insanlığı günümüz küreselleşme koşullarına taşıyan tarihsel gelişmelerdir. İkincisi açısından ise küreselleşmenin odağı, günümüz dünyasını tek bir mekân haline getiren tarihi süreçler sonucunda yakalanan saydamlığın talep ettiği, dünyayı bir bütün olarak kabul etme gerekliliği ve bu sayede kürenin tek bir mekân olarak billurlaşmasını sağlayan tarihsel gelişmelerin sağladığı olanağı toplumsal-kültürel bir sistem olarak ortaya koyma ve kolektif kimlik, uzlaşım, evrensel katılım teorileri geliştirme çabalarıdır (Başkan, 2005, s.34). Başkan'ın ifade ettiği gibi küreselleşmeyi anlamak için onun sahip olduğu siyasal, ekonomik ve kültürel boyutun, küreselleşme binasının taşıyıcı kolonları olduğunu kabul etmek yerinde olacaktır. Fakat bu ana kolonlara destek olma fonksiyonuna sahip kolonların varlığını da kabul etmek daha gerçekçi bir analizdir.

Taylor ve Şint'e göre (2000) bu küreselleşme analizleri sekiz farklı boyutu dile getirmektedir:

Ekonomik Küreselleşme: Çokuluslu firmaların dünyanın her yerinden sermaye ve emek kullanan yeni 'küresel emek sistemleri'ne geçmesi;

Siyasal Küreselleşme: 'Serbest pazar ekonomisi', kamu harcamalarının kısılması, özelleştirme vb. öngören 'neo-liberal' politikaların tüm dünyaya yayılması;

Sosyal Küreselleşme: ‘Dünya toplumu’ fikrinin yaygınlaşması, uluslararası sivil toplum hareketlerinin yaygınlaştığının düşünülmesi;

Teknolojik Küreselleşme: Başta internet olmak üzere ‘bilgi teknolojileri’nin yaygınlaşması;

Finansal Küreselleşme: ‘Dünya sermaye piyasaları’nın artan karşılıklı bağımlılıkları ve ortaklıklar kurmaları;

Coğrafi Küreselleşme: Artan iletişim ve ulaşım imkânlarıyla oluşan ‘sınırsız dünya’ fikri;

Kültürel Küreselleşme: Başta Amerikan olmak üzere batılı kültürel değerlerin egemenliğinde tek boyutlu bir ‘dünya kültürü’nün oluşması ve ‘küresel ürünler’in tüketilmesi;

Ekolojik Küreselleşme: Sınır tanımayan ‘küresel ekolojik sorunlar’ın ortaya çıkması ve ortak eylem planı gerektirmeleridir (Karakuş, 2006, s.4-5).

Küreselleşme, bazen ekonomik güce dayalı tek-yönlü bir olgu olarak ele alınmaktadır. Aslında, o ne tek bir sebebe bağlı ne de tek bir parçadan oluşur. Üst üste örtüşen ve birbirine bağımlı etmenlerin kesişmesinin etkide bulunduğu genel bir resmi andırır, küreselleşme. Küreselleşmenin birbiriyle ilişkili dört boyutu özel dikkat gerektirir: Siyasi, kültürel, teknolojik ve ekonomik (McBurnie, 2002, s.172-173).

Küreselleşme, yaşadığımız dünyada, uluslar, toplumlar ve yerel gruplar arası karşılıklı ilişkilerin ve etkileşimlerin genişlemesi, derinleşmesi ve hızlanması ile ilgili tüm eğilimleri ve olguları kapsayıcı bir biçimde simgelemektedir. Ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda yaşanan değişim ve dönüşüm süreçlerinin başlıcası şunlardır:

- Sermayenin küreselleşmesi ve dış ticaretin ekonomik kalkınma için ön koşul konumuna gelmesi,
- Avrupa Birliği gibi, bölgesel örgütlenmelerin ve uluslar arası örgütlerin bir gereklilik haline gelmesi ve ulus devletlerin üstünde/gerisinde bir alana siyasetin taşınması, dolayısıyla siyasi küreselleşme sürecinin hızlanması ve
- Yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin öneminin artması ve katılımcı demokrasi anlayışının yaygınlık kazanması (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.1).

Bugün dünya ülkeleri üzerinde küreselleşme hareketleri cereyan etmektedir. Ülkeler gerek tek başlarına gerekse bölgeselleşme girişimleri ile bu rüzgâra göre yönünü çevirmiştir. Küreselleşmenin tanımı konusunda tam bir fikir birliğine varılmış değildir. Her araştırmacı kendi durduğu yönden değişik tanımlamalar getirmiştir. Böylece küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve kültürel açımları oluşmuştur. Ekonomide yaşanan küreselleşme ile para ve sermaye piyasalarındaki rekabet artmış, dünya ülkelerinin ekonomileri birbiriyle bağlantılı hale gelmiştir. Üretimde sınırların ortadan kalkmasıyla tüketici dünyanın herhangi bir yerinde üretilen malı satın alma imkânı bulmuştur. Siyasi küreselleşme ile uluslararası siyasal ve ekonomik uygulayıcılar devlet egemenliğine ortak olmuş; ülkeler ulus ve uluslararası politik uygulamalarında dış dünyayı dikkate almak durumunda kalmışlardır. Kültürel küreselleşme bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler sonucu ortaya çıkmıştır. (Köybaşı, 2009, s.1).

Yıldız'a göre (2008) küreselleşmenin çok boyutlu olması ekonomik, politik, sosyal, kültürel alanlarda dönüşümlere yol açmasına işaret etmektedir (Yıldız, 2008, s.14). Dolayısıyla küreselleşmenin ekonomik ve siyasal olmak üzere iki temel boyutu bulunmaktadır. Bazılarınca buna bir de kültürel boyut eklenmektedir (Yılmaz, 2004, s.32). Bu üç boyutlu küreselleşmeyi değerlendirme yaklaşımı küreselleşmenin bütünleştirici bir şekilde betimlenmesi kaygısıyla meydana getirilmiş görünmektedir. Çünkü bu kapsayıcı bakış çok fazla uğraş gerektirmeden farklı boyutlara ayrıştırılabilecek büyüklüktedir ama söz konusu alt başlıklar "ekonomik küreselleşme, siyasal küreselleşme ve sosyo-kültürel küreselleşme" boyutlarının içinde işlemek ve ifade etmek mümkündür.

2.1.2.1. Ekonomik Küreselleşme

Küreselleşmenin ekonomik boyutunun temel özelliği mal, hizmet ve işgücü piyasalarının küreselleşmesidir. Uluslararası firmaların gelişimiyle uluslararasılaşma yaygınlaşmaya başlamış ve firmalar arasında yoğun bir rekabetin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İhracata dayalı stratejiler firmalar ve hükümetler arasında etkili olmuş, bölgesel ekonomik bütünleşmeler uluslararasılaşmanın bir şekli haline gelmiştir. Küreselleşme konusuyla ilgili düşünürlerin çoğu ekonomik küreselleşmenin kaçınılmaz ve değiştirilemez bir eğilim olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Ekonomik küreselleşme,

ulaştırma ve haberleşme maliyetlerindeki azalmayı, bilgiye dayalı üretim teknolojisindeki süre giden devrime yetişmeyi, ortaya çıkan milletler üstü kültürel elitlerin ve tüm nüfusun artan katılımını ve tüm otarşik gelişme modellerinin üretimine oranla ticaret hacminin artmasında ve ekonomik bütünleşmeye yönelik hareketlerin gelişiminde görülebilir. Ekonomik küreselleşme, bağımsız ülke ekonomilerinin bir bütün içinde toplanmasını ifade eder. Başka bir tanıma göre ise ulaştırma ve iletişim alanlarında kaydedilen gelişmeler sonucunda dünya ekonomilerinin bütünleşmeleri veya tek pazar olmalarıdır (Görmez, 2005, s.8-9). Mahçupyan'a göre (1997) küreselleşme tanımlamalarında kimi yazarlar olgunun iktisadi yönünü özellikle vurgulamaktadırlar. Buna göre iktisadi bütünleşme olgusu küreselleşmenin en kuvvetli sacayağıdır. Bu anlamda küreselleşme, herhangi bir iktisadi, siyasi sistemin kendi sınırlarını aşarak yaygınlaşması hali olarak tanımlanabilir (Bayram, 2006, s.5). Şenses ise (2004) yine bir başka tanımlama da küreselleşmeyi iktisadi çerçevede mal ve hizmetlerin, üretim faktörlerinin, teknolojik birikimin ve finansal kaynakların ülkeler arasında serbestçe dolaştığı, ayrıca da mal, hizmet ve finans piyasalarının giderek bütünleştiği bir süreç olarak tarif etmektedir (Bayram, 2006, s.6).

Özkan (2006) küreselleşmenin üretimi “vatansız” hale getirdiğini düşünerek şöyle devam eder: Şirketler, nerede daha ucuz üretebiliyorlar ve daha fazla kâr elde edebiliyorlarsa, orayı tercih etmeye başladılar. Küresel üretim tarzı, çok uluslu şirketlerin dünya ekonomisinde söz sahibi olmasına yol açmıştır. Üretimde yenilik tekeli elinde bulunduran çok uluslu şirketler, çok büyük esneklikler gösterebilmekte; üretim yerinden, dağıtım ve servis konularına kadar pek çok konuda rahat ve hızlı hareket edebilmektedirler. Dünyadaki toplam ticaretin büyük bir bölümünü gerçekleştiren bu şirketler, teknolojik gelişmeyi de denetledikleri için artık dünyanın hangi yöresinin gelişeceğini ve hangi yörelerinin yeni teknolojiye sahip olacağını da belirlemeye başlamışlardır (Özkan, 2006, s.5).

Acar (2007) ekonomistler arasında küreselleşmenin, mal ve hizmetlerin sınır ötesi hareketliliğini sağlamak ve kolaylaştırmak için yasal engellerin azaltılması olarak düşünüldüğünü ifade eder. Başka bir ifadeyle ülkeler arasındaki ekonomik sınırların etkisini kaybederek, mal ve hizmet, insan trafiğinin daha canlı bir konuma ulaştığı bir ortamdır. Bu aynı zamanda küreselleşmenin nicel yönünü oluşturmaktadır (Boran, 2007,

s.7). Ekonominin küreselleşmesi, kapitalist serbest piyasa ekonomisinin, rekabetin, üretim ve tüketim ilişkilerinin ulus-aşırı hale gelmesidir. Ekonomik ilişkilerin uluslararasılaşması ise küreselleşmeyi tarif etmek için tek başına yeterli değildir. Ekonominin neden uluslararası hale geldiği sorusunun cevabı şu faktörlerde gizlidir: Yerel üretimin yetersiz oluşu, uluslararası fiyat farklılıkları ve mal farklılaşması. Yerel üretimin yetersiz kalmasının nedenleri kaynak dağılımının dengesizliği, teknik eleman eksikliği ve farklı gelişmişlik seviyelerinin varlığıdır. Fiyat farklılaşmalarının nedeni ise maliyetlerin farklı olmasıdır. Mal farklılaşması ise bireysel tatmin ile ilgili bir konudur. Bu sebeplerden dolayı ekonomik ilişkiler uluslararası hale gelmiş ve uluslararası ticaret doğmuştur (Dikkaya ve Deniz, 2006, s.164).

Ekonomik küreselleşme kavramı, ekonomik ilişkileri etkileyen veya bunlara yön veren kuralların uluslararası harmanizasyonu veya mal ve sermayenin uluslararası düzeyde serbest olarak dolaşımı ya da iktisadi birimlerin tüm yabancı ve uluslararası piyasalarda faaliyette bulunmasını engelleyecek faktörlerin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir (Görmez, 2005, s.9).

Ekonomik alanda hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde benimsenen ekonomik sistem ve buna bağlı olarak uygulanan ekonomi politikaları giderek benzerlik göstermektedir. Sovyet Bloğunun çöküşü ile birlikte dünyada liberal ekonomik düzen, yani serbest piyasa ekonomisi giderek yaygınlaşmaktadır. Tüm dünyada kamu ekonomisinin görev ve fonksiyonları yeniden tanımlanmaya çalışılmaktadır. Devletin sınırlanması ve küçültülmesi ve bu şekilde piyasa ekonomisine daha fazla işlerlik kazandırılması görüşleri önem kazanmaktadır. Dünya ticareti giderek serbestleşme eğilimindedir. Uluslar arası ekonomik ilişkilerde eski korumacılık anlayışının yerine serbest ticaret görüşü benimsenmektedir. Sadece dış ticaret alanında değil, mali ve parasal alanlarda da liberalleşme sürecinin geliştirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Devletin vergi, borçlanma, para gibi araçları; piyasa ekonomisinin işleyişini bozmayacak şekilde kullanması savunulmaktadır. Özetle, dünyada uygulanan ekonomik sistem ve ekonomi politikaları giderek birbirine yakınlaşmaktadır. Kısaca, küresel ekonominin daha yoğun olarak gündeme gelmesiyle birlikte serbestleşme daha fazla önem kazanmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.3).

Tek boyutlu bir küreselleşmeden söz edemesek de, etkin ve güçlü bir küreselleşmeyi piyasanın küreselleşmesi gibi bir boyutta yaşadığımızı yadsımak kolay görünmüyor. Bu nedenle, küreselleşme deyince piyasanın ve ticaretin küreselleşmesinden ve getirdiği sonuçlardan söz edilmesi günümüzdeki gerçekleri analiz etmek açısından doğru bir başlangıç. Aslında, Avrupa bütünleşmesi açısından da görülen durum aynı. Başlangıçtaki gelişme ve genişleme süreci içinde ekonomik bütünleşme hedefi öne çıkmakta, en çok bu alanda başarılı olunmakta ve fonksiyonalist yaklaşımla bu alandaki bütünleşmenin zamanla öteki alanlara yayılması beklenmektedir (Koray, 2005, s.23).

Craig'e göre (1998) zamanımız dünyası, 'küreselleşen' (!) bir dünya olarak betimlenmektedir. Aslında gelişmiş ülkeler tarafından, gelişmekte olan ülkelerin dışsatım mallarına konulan sınırlamalar, her nitelikteki insan gücünün gelişmiş ülkelerde iş tutmasına konulan kotalar, 'küreselleşmenin' finans sermayesinin küreselleşmesi olduğunu ortaya koymaktadır. Finans sermayesi, ulusal sınırlar içindeki kuralları kendi dolaşımına uygun hale getirmek için yeniden biçimlenmeye zorlanmaktadır. Küreselleşmenin bu hali, binlerce kilometre uzaktaki ekonomik güç sahibi karar vericilerin, bu kararlara katkı yapma olanağı olmayan insanların yaşamlarını kısa bir zaman içinde etkileyebilmesine, karar verenler ile etkilenenlerin maliyet ve yararı eşitsiz paylaşmasına zemin oluşturmaktadır (Miser, 2002, s.55). Miser'in ifade ettiği gibi küresel dünyada bireylerin ve toplumların birbirinden tamamen yalıtılmış bir ekonomik zeminde yaşamaları mümkün değildir. Bireylerin ve toplumların ekonomik beklentileri, sistem anlayışları, alışkanlıkları karşı konulamaz şekilde birbirine bağlı bir yapı arz etmektedir.

Ekonomik yönden bugün yeryüzündeki ülkelerin önemli bir kısmı birbiriyle etkileşime başlamıştır. Tayland'da başlayan bir kriz, bütün Asya'yı etkilediği gibi, Türkiye'yi de etkileyebilmektedir. Ya da Rusya'da yaşanan bir krizin arkasından Türkiye'den bu ülkeye ihracat yapan birçok firma kapısına kilit vurmaya zorunda kalabilmektedir. Bu da doğal olarak ülkeleri kendi politikaları kadar, başka ülkelerin politikaları konusunda da duyarlı olmaya zorlamaktadır. Yani artık ülkelerin iç işlerinde yaşadığı sorunlar ile dış ilişkilerinde yaşadığı sorunlar arasındaki sınır giderek daralmaktadır (Aydın, 2006, s.11). 1997 - 98 döneminde bütün dünyayı etkileyen Asya ekonomik krizinin üzerinden henüz on yıl geçmişken, 2008'de ABD'nin finans sisteminde başlayan ve dalga dalga bütün

dünyaya yayılan finans krizi, bugün, büyük bir ekonomik krize dönüşmüş durumdadır (Elma, 2008, s.41). Bu örnekten de anlaşılabilir gibi ülkelerin küresel çemberdeki sorunlara karşı da iç sorun algısıyla yaklaşımları gereken bir dönemde bulunmaktayız.

Kaya'ya göre (2001) bir Amerikalı, General Motors (GM)'dan bir Pontiac Le Mans aldığı zaman uluslararası bir alış-veriş yapmış olmaktadır. Otomobil için GM'ye ödenen 20,000 \$'ın yaklaşık 6,000 \$'ı el emeği ve montaj için Güney Kore'ye, 3,500 \$'ı motor ve elektronik aygıtlar gibi gelişmiş parçalar için Japonya'ya, 1,500 \$'ı model ve çizim mühendisliği için İngiltere'ye, 100 \$'ı bilgi işlemleri için Barbados ya da İrlanda'ya gitmektedir. Kalan 7,600 \$ ise Detroit'teki strateji uzmanları, New York'taki banker ve avukatlar, Washington'da şirketin lobisini yapanlar, ülke çapındaki sigorta elemanları ve GM hisse sahipleri arasında paylaşılmaktadır (Ersöz, 2006, s.9). Bu durum da göstermektedir ki günümüz iktisadi hayatı birbirine geçmiş halkalardan oluşan bir küresel zincir görünümündedir. Söz konusu küresel zincirin bireylerden ve toplumlardan beklediği bazı ortak duruşlar ve hareketler vardır.

Çavuşoğlu'na göre (2007) günümüz dünya ekonomisi yeni bir aşamanın içerisinde ve küreselleşmenin etkisinde bulunan bu aşama da (yeni ekonomi olarak adlandırılan) ekonomik faaliyetler itici rol oynamaktadır. Yeni ekonominin yapısal niteliklerini; üretimde esneklik, risk, belirsizlik, değişim, ileri teknoloji, ar-ge, network ve yaşam boyu eğitim olarak belirlemek mümkündür. Yeni ekonomiye ait olan ürün ve hizmetler ise, enformasyon ve iletişim teknolojilerine dayalı ürün ve hizmetlerdir (Çavuşoğlu, 2007, s.20-21). Küresel iktisat bireyleri ve toplumları bazı standartlara doğru yönlendirirken aynı zamanda tüm dünya ülkelerini ve bireylerini bazı küresel zorluklarla da yüzleştirmektedir.

Küresel ekonominin bugünkü işleyişinde etik olarak kabul edilemez ve siyasi olarak da sürdürülemez olan derin ve sürekli dengesizlikler bulunmaktadır. Bu durum ekonomi, toplum ve siyaset arasındaki temel dengesizlikten kaynaklanıyor. Ekonomi artan bir şekilde küresel hale gelirken toplumsal ve siyasi kurumlar büyük ölçüde yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde kalıyor. Var olan küresel kurumların hiçbiri küresel piyasalara yeterince demokratik yaklaşmıyor ya da ülkeler arasındaki temel eşitsizliklere eğilmiyor. Küreselleşme sözü eğer yerine getirilmek isteniyorsa, bu dengesizliklerin daha iyi işleyen kurumlara duyulan ihtiyaca işaret ettiğini görmek gerekir (Küreselleşmenin

Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.3). Anlaşıldığı üzere küresel ekonominin hem olumlu hem de olumsuz etkilerinden tüm dünyanın bir şekilde etkilendiğini kanıtlamaktadır.

21. yüzyıla girilen bu zaman diliminde, toplumun gittikçe yükselen ekonomik taleplerine ve beklentilerine genellikle “devlet ekonomisi” aracılığıyla cevap verebilmek hiçbir ulus-devletin başarabileceği bir durum değildir. O halde, ülkenin kaynaklarını, öncelikle yerli ve milli piyasa güçlerinin kullanımına da açmak ve ülkedeki fert başına düşen “girişimci” sayısını artırmak, toplumsal taleplere uygun cevap verebilme bakımından toplumsal kapasiteyi harekete geçirmek anlamına gelecektir. Her şeyin “devletten” beklenmesi şeklindeki alışkanlık, toplumun üretkenlik ve yaratıcılık özelliklerini dumura uğratarak “girişimcilik zihniyetini” büyük ölçüde önlemektedir. Daha fazla zengin olmak isteyen iş adamı, varlığını devam ettirmek isteyen kamu işçisi ve hatta çiftçi de, “popülist devletçi politikalar” nedeniyle, dünya ekonomisi çerçevesindeki yeni rekabet şartlarına uyum sağlamada aşırı bir şekilde zorlanmaktadır. Bu çerçevede, “devletin”, ekonomik ve sosyal faaliyetler ile milli değerlere saygılı kültür etkinlikleriyle toplumun önünü açıcı teşvikler sayesinde toplumun potansiyel gücünün fiiliyata dönüşümünü destekleyici politikalar izlemesi gerekmektedir (Eroğlu, 2006, s.7).

Yeni küresel oluşum, küresel anlamda toplumsal ve bireysel inisiyatif gerektirmektedir. Devletin ekonominin merkezinde yer aldığı bir dünyadan bireylerin ve örgütlerin girişimiyle teşekkül eden bir serbest piyasa ekonomisinin günümüzün ekonomik parametrelerine daha yatkın bir durum olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Erdoğan’a göre (2003) kavramın (küreselleşmenin) önemli destekçileri olan IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar da kavramın ekonomik yönü üzerinde durmaktadırlar. IMF 2002 tarihli “World Economic Outlook” adlı raporunda küreselleşmeyi basitçe ticaret ve finansın entegrasyonu olarak tanımlamaktadır. Dünya Bankası ise “Küreselleşme, Büyüme ve Fakirlik” adlı raporunda (2002) kavramı, dünyadaki ekonomilerin ve toplumların süre giden bütünleşmesi olarak tanımlamış ve taşıma maliyetlerinin düşmesi, düşük ticari engeller, düşüncelerin hızlı iletişimi, artan sermaye akışları ve artan göç baskısını süreci hızlandıran nedenler olarak görmüştür (Bayram, 2006, s.6).

Eroğlu'na göre (2006) küreselleşme sürecinin merkez üssünü oluşturan ve çoğu da ABD kökenli çok uluslu şirketlerin denetimindeki Dünya Ticaret rgt, Dünya Bankası, IMF ve diğer finans kuruluşları, bütün dünya ekonomisinin “global bir pazar” olması yönündeki düzenlemelerin yapılmasını adım adım gerçekleştirme çabası içindedirler. Bu çerçevede, yenedünya düzeni denilen ve 20. yüz yıldan kalma ulusal ekonomilerin temellerini sarsan küreselleşmenin esas hedefi, uluslar arası sermayenin önündeki engelleri kaldırmak ve ulusal ekonomilerin ulusal düzenlemelerinden ileri gelen dhili avantajlar sağlayan ekonomik öğeleri ortadan kaldırmaktır (Eroğlu, 2006, s.5).

Ticaretin serbestleşmesi ve sınırların kalkması, firmalar için coğrafı pazarı dünya pazarı haline getirmiştir. Coğrafı pazar dünya pazarı olunca, rekabet küresel düzeyde gerçekleşmektedir. Küreselleşme rekabeti artırdıkça şirketler yeni ürünler geliştirip ayakta kalabilmek için konularında uzmanlaşmış diğer şirketlerle birleşmeyi tercih etmektedirler. Daha büyük sermaye, daha büyük borçlanabilme kapasitesini ve daha fazla yatırıma beraberinde getirmekte bu da yeni şirketin küresel arenadaki rekabet gücünü artırmaktadır. Bir başka deyişle, küresel rekabetin gelişimi, Pazar beklentilerinin gerçekleşmemesi ve kr marjlarının düşmesi firmaları uluslar arası işbirliğine, başka firmalarla birleşmeye veya ortak girişimler kurmaya itmektedir. Firmalar birleşmeden teknolojik gelişim sağlamayı, ortaklık yapılarını gclendirmeyi, kurumsallaşma yolunda gelişim sağlamayı, aşırı kapasite ve durgunluğu aşmayı beklemektedirler (Küreselleşme zel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.12).

Eroğlu (2006) dünya ekonomisindeki küreselleştirme çabalarının, korumacı ekonomilerden vazgeçmeyi gerektirdiğini ifade etmektedir. Bütün dünyanın “tek bir pazar” gibi görülmesi fırsatından yararlanmak isteyen çok uluslu şirketler ve firmalar, bir taraftan üretim alanlarını, pazar alanlarına daha yakın yerlerden seçerken, diğer taraftan da üretim ve işletme maliyetlerinin daha düşük olduğu bölgeleri tercih etmektedirler. Ayrıca, küreselci sermaye, dünya borsaları içerisinde, ulusal ekonominin sermaye gelirlerini vergilendiren düzenlemelerin bulunmadığı ekonomik bölgelere doğru hareket etmektedir. Bu erevede, ABD ve AB ekonomilerinin yarattığı çok uluslu şirketler ve küreselci sermayenin ulaşmadığı hiçbir ekonomik bölge ve ülke ekonomisi kalmamalıdır. Böylece, dünyanın neresinde üretim faktörleri varsa, oranın öncelikle çok uluslu şirketlerin ekonomik-coğrafı alanı olmalı; dünyanın neresinde satın alma gücü

olan kesimi varsa, buralar öncelikle bu şirketlerin pazarı olmalıdır (Eroğlu, 2006, s.5). Bu bilgiler ışığında küresel ekonomik gidişatın bir tekelci yapılanma meydana getirdiğini söylemek de mümkündür. Bu nedenle devletin günümüzün ekonomik değişim unsurlarını sağlıklı şekillendirmesi ve eşitsizliğe yol açacak rekabet unsurlarını göz önüne alarak dengeleyici politikalar üretmesinin çok önemli bir sosyal devlet sorumluluğu olduğunu söylemek mümkündür.

1980 sonrası uluslararası ticaretin serbestleşmesine bağlı olarak oluşan küresel rekabet koşulları, şirketlerin ayakta kalabilmesi için maliyetlerin en aza indirilmesini her zamankinden daha fazla zorlamıştır. Buna ilave olarak yoğun rekabet ortamı teknoloji yoğun üretim sistemlerinin kurulmasına da yol açmıştır. Ayrıca hızla artan nüfus ve köyden kente göçle artan işgücü arzı yeterli derecede doğru büyüme ile gerçekleşmemiştir. Bütün bu argümanlar işsiz sayısının günden güne sürekli artmasına neden olmuştur. İşsizlik oranlarında meydana gelen bu artışlar, gerek akademik çevreleri gerekse siyasi otoriteleri işsizliği önlemeye yönelik çözüm arayışlarına yöneltmiştir. İşsizliğin nedenlerinden yola çıkan iktisat teorileri de bu bakış açısıyla işsizliği önleyici çeşitli öneriler getirmiştir. Bütün bu önerilere genel olarak bakıldığında, daha öncesinde işgücü piyasasının diğer piyasalardan farklı olarak korunması ve müdahale edilmesi gereken bir piyasa olduğu anlayışı, yerini işgücü piyasası dengelerinin diğer piyasalar gibi arz ve talep ekseninde optimum noktaya geleceği anlayışına bırakmıştır. Bu çerçevede işgücü piyasalarında var olan koruma önlemlerinin, yapılan reformlarla giderek ya gevşetilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılması görüşü hâkim olmaya başlamıştır (Görmüş, 2009, s.197). Söz konusu reformlar yukarıda da ifade edildiği gibi dengesiz bir rekabet piyasası oluşturmadan, büyük balığın küçüğü yutmasının garanti olduğu bir “Sosyal Darwinist” yapı meydana getirmemelidir.

Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, küreselleşmenin ekonomik boyutuyla ilgili şu tespitleri yapmaktadır:

- Birçok toplumda resmi küresel ekonomi ile kayıt dışı yerel ekonominin genişlemesi arasında büyüyen bir açık var. Kayıt dışı ekonomi kapsamında olan dünyada yaşayan insanların büyük bir kısmı, piyasalara doğrudan katılımdan men ediliyor ve aynı zamanda küreselleşmenin daha adil ve eşitlikçi olmasının önünde engeller bulunmaya devam ediyor. Bu insanlar mülkiyet haklarından ve

diğer haklarından yararlandırılmadığı gibi üretken ekonomilere geçişlerine de izin verilmiyor.

- Küreselleşmenin yararları hem ülke içinde hem de ülkeler arasında eşit bir şekilde paylaşılmıyor. Kazananlar ve kaybedenler arasında artan bir kutuplaşma var. Zengin ve yoksul ülkeler arasındaki uçurum büyüdü. Alt- Sahra Afrika ve Latin Amerika'da,1990'ların sonunda on yılın başından daha fazla sayıda insan yoksulluk içinde yaşadı.

- Küresel kurallarda dengesizlik var. Var olan kural ve kurumların etkililiği, içinde bulunulan küresel gerçeklikler tarafından test edilirken ekonomik kurallar ve kurumlar, toplumsal kural ve kurumların önüne geçiyor. Tarım korunurken üretim mallarının ticareti serbestleştiriyor. Mallar ve sermaye insanlardan daha rahat sınırdan geçiyor. Kriz zamanlarında gelişmekte olan ülkeler uyum talepleriyle sınırlandırılırken gelişmiş ülkeler makro-ekonomik politikalarıyla ilgili daha geniş seçeneklere sahip. Uluslararası politikalar sık sık ulusal hassasiyetleri dikkate almadan uygulanıyor. Küresel kuralların dengesiz dağılımının eşitsizliklere zemin hazırladığını söylemek yanlış olmaz. Bugün dünya ticaretinin kuralları, ülke, şirket ya da topluluk mu olduğu fark etmeden yoksul ve zayıftan değil zengin ve güçlüden yana işliyor.

- Hem kuzeyde hem de güneyde, uyum için sosyal ve ekonomik alanda bir değişikliğe gerek duyulmadan yapısal değişime gidilmesi, her yerde işçi ve iş çevrelerinde belirsizlik ve güvensizliğe yol açtı. En çok zarar görenler kadınlar, vasıfsız çalışan yoksul işçilerdir. İşsizlik ve eksik istihdam dünya nüfusunun büyük bir kısmı için acı birer gerçekliktir (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.3-4)

Çınar'a göre (2009) gelişmekte olan ülkelerde özelleştirme ve devleti küçültme söylemi adeta çılgınlık boyutuna ulaşmıştır. Özelleştirmelerin yabancılaştırmaya ve örtülü işgale dönüştüğü sesleri yükselmektedir. Yabancı yatırımcı çekebilmek için getirilen teşvikler (vergi muafiyeti ve kâr transferi gibi) ve ekonominin yabancı ellere geçmesi ulusal ekonomiyi ortadan kaldırabilir. Ulus devlet, ulusal ekonomiyle vardır. Kaldı ki devletin ekonomiden elini çekmesi her toplum ve ülke için doğru bir yaklaşım değildir. Geçmişte ve günümüzde devletçi veya yarı devletçi modellerle hızla kalkınan birçok ülke bulunmaktadır. Bilişim teknolojisinden yararlanarak dünyayı sadece pazar olarak gören

kapitalizmin bir yerde tıkanacağı düşünülebilir. Devleti küçültme eyleminin sonucu, sosyal devletin ortadan kalkacağıdır. Sosyo-ekonomik gerilik ve eşitsizliğin yaşandığı Türkiye gibi ülkelerde beşeri sermayenin geliştirilmesi imkânsız hale gelebilir. Kalkınmanın eğitilmiş nitelikli insanların eseri olduğu dikkate alınır, eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliği toplumun zekâ ve yetenek kaynağını harekete geçirememeye yol açar ve kalkınma engellenir(Çınar, 2009, s.17). Küreselleşme ekonomi sahasında çok ciddi risk unsurlarıyla birlikte değişim meydana getirmektedir. Bu risk unsurlarının minimize edilmesi her şeyden önce bir sosyal sorumluluk anlayışının gereğidir. Özelde insanları bir arada huzur içinde yaşatma sorumluluğu bulunan devletin ve genelde çok uluslu şirketlerin, bu sorumluluk bilinciyle serbest piyasa koşullarının çerçevesini belirlemesi önlemsel bir ekonomik yaklaşımdır.

Küreselleşmeyle ilgili alan yazın incelendiğinde globalleşmeye ilişkin bilgilerin daha çok ekonomi ekseninde kaleme alındığını söylemek yanlış olmayacaktır. Dünya üzerinde küresel faktörlerin ve kurumların oluşumuna bakıldığında küreselleşmenin ekonomi alanına özel bir eğiliminin varlığı dikkat çekmektedir.

İkinci dünya savaşı sonrasında 1930'ların hatalarını tekrarlamak istemeyen ülkeler 1944 senesinde Bretton Woods Konferansı'nda, savaş sonrası dönemin liberal uluslararası iktisadi düzeninin altyapısını oluşturabilmek için Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund (IMF) ile Dünya Bankası'nın (International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) kurulmasını önermişlerdi. 1947 yılında Havana'da bir araya gelen bu ülkeler dünya ticaretinin serbestleştirilerek genişletilmesini sağlamak için Uluslararası Ticaret Teşkilatının (International Trade Organization (İTO)) kurulmasını kararlaştırmışlardı. Ancak, İTO'nun kuruluşunun engellenmesi üzerine Batılı ülkeler 30 Ekim 1947 tarihinde Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nı (GATT) imzaladılar (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.15). Söz konusu küresel yapılanmalar ve hareketler göstermektedir ki Yeni Dünyanın temellerinin atılmaya başlandığı günlerden itibaren dünyanın öncelikli global meselelerinden biri dünya ekonomisi olmuştur. Küreselleşmenin ekonomik boyutunda meydana gelen tüm küresel eğilimler, hem bölgesel hem de uluslar arası bir şekilde günümüze değin daha da yoğun bir şekilde gerçekleşerek içinde yaşadığımız küçük köyün tipik ekonomik yapısını meydana getirmiştir.

Ekonomideki küreselleşme, diğer alanlarla da doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilidir. Küreselleşme; üretimin mekânsal olarak yeniden düzenlenmesini, sanayilerin sınır ötesi karşılıklı nüfuz etmelerini, finansal pazarların yayılmasını, aynı türden tüketim mallarının değişik ülkeler yayılmasını; Doğudan Batıya olan kitlesel nüfus transferlerinin oluşumu ve dünya çapında demokrasiye duyulan tercihi içerir. Küreselleşme; ekonominin, siyasetin, kültürün ve ideolojinin çok katlı seviyeleriyle karşılıklı ilişki içindedir (Görmez, 2005, s.9).

2.1.2.2. Siyasal Küreselleşme

Küreselleşmenin ekonomik boyutu hiçbir zaman siyasal boyutundan izole edilebilecek durumda değildir. Günümüzün ekonomik parametreleri siyasi parametreleriyle iç içe bir durumdadır. Alınan ekonomik önlemler, yapılan ekonomik reformlar, gerçekleştirilen ekonomik ziyaretler göz önüne alındığında akla ilk gelen müessese siyasettir. Siyasi aktörlerin küreselleşmenin ekonomik boyutu üzerinde inkâr edilemez bir etkisi mevcuttur. Aynı zamanda ekonomi aktörlerinin de siyasi oluşumlar ve aktörler üzerinde ciddi bir etkiye sahip olması, küreselleşmenin bu iki boyutunun madalyonun iki yüzü gibi bir bütünlüğe sahip olduğunu göstermektedir.

Ekonomik boyutuyla ön plana çıkan küreselleşme, hem ulusal hem uluslararası düzeyde uygulanan kuralsızlaştırma (deregülasyon), serbestleştirme politikaları ile gelişmiş ve geri dönülmez bir olguya dönüşmüştür. Devlet dışı aktörler lehine devletlerin egemenlik alanlarını ve etkinliklerini daraltan bu politikaların ekonomik, siyasal ve toplumsal negatif dışsallıklar yarattığı da son yıllarda gözlemlenen bir diğer olgudur. Bu noktada piyasanın küresel genişlemesi siyasal bir yanıt gerektirmektedir. Bir başka ifadeyle, ekonomik aktörlerin etkinlikleri siyasal bir çerçeve ile kurallara bağlanmalıdır (Serdaroğlu, 2005, s.197).

Genel kanaate göre, her ekonomik düzen, kendisine uygun bir siyasi düzeni öngörür. Sözelimi serbest piyasa ekonomisi liberal veya neo-liberal demokratik bir siyasi yapı olmadan yürütülemez. Eğer durum bu merkezde ise, ekonomik globalleşmenin oyuncularını niçin kârı güvence altına aldıklarına inandıkları zaman oyunu hiç de demokratik olmayan siyasi aktörlerle oynayabilmektedirler. Globalleşme aleyhtarlarına göre, bu durum kapitalizmin insani, dolayısıyla ahlaki sorunlara, yapısı gereği, bigâne

kalmasından ileri gelmektedir. Globalleşme yanlılarına göre ise bir ülkenin siyasi yapısını dönüştürebilmenin en kestirme yolu ekonomik ilişkilerdir. Eğer serbest piyasa ekonomisi sağlam hukuki güvencelerle bir ülkeye girerse zamanın akışı içinde siyasi yapıyı liberal demokratik bir çizgiye çekebilir (Aydın, 2002, s.25).

ATO'ya göre (2004) küreselleşme artık siyasi amaçlı olarak kullanılıyor, Küreselleşme Pazar ekonomisinin ve özellikle de özelleştirmenin önünü açmak için, imkânlar sağlamak için öneriliyor. IMF ile yönetiliyor. Egemenlik ilkesi sulandırılıyor. Hükümetler artık bu hakkı bölgesel kuruluşlara kolayca devredebiliyor (ATO, 2004, s.10). ATO'nun bu kısa değerlendirmesinde de görüldüğü gibi küreselleşme politik mekanizmadan ayrı değerlendirilebilecek ve siyasi süreçlerden izole edilebilecek bir unsur değildir.

Küreselleşmenin daha çok ekonomik bir süreç olarak algılanmasına karşın, durumun bütünüyle böyle olmayıp, özellikle siyasal boyutunun da çok önemli olduğunu belirten Kongar'a göre (2001), 11 Eylül terörü doğrudan doğruya bu küreselleşme olgusunun bir yansımasıdır (Savaşlar, 2007, s.9).

Küreselleşme sürecinin çok önemli bir halkası ve gerçekleştirici ögesi olmak bakımından yapısal uyum politikaları, küreselleşmek adına yapılan girişimlerin en önemli adımı olan siyasal yapılanma gereğini şart koşar (Başkan, 2005, s.14). Günümüzün küresel dünyasında olumlu veya olumsuz yönde etkili olmak isteyen aktörler, küreselleşmenin siyasal yapılanma sürecini kendi istekleri doğrultusunda yönlendirme dürtüsüyle hareket etmektedirler ve bu durum küreselleşmenin siyasal boyutunu toplumsal hayatın çok anlamlı bir konusu haline getirmektedir.

Demirkan (1997), iktisadi açıdan ve üretim faktörleri açısından küreselleşmenin ne olduğuna üçüncü bir yön olan siyasal yönü de katarak, küreselleşmenin aslında Batı Avrupa koşullarında ortaya çıkan, Kıta Avrupa'sının devletçi gelenekleri üzerinde yapılanmış, Anglo-Sakson liberal anlayıştan beslenen ekonomik, sosyal ve kültürel bir modelin dünya çapında yaygınlaşması olduğunu ifade etmektedir (Bayram, 2006, s.6). Bu yaygınlaşma da ister istemez siyaset biliminin çeşitli süreçlerini küreselleşmenin dinamiği haline getirmektedir.

Ünlü Amerikalı stratejist ve siyaset bilimci Z. Brzezinski uluslar arası politika ve düzenin kendiliğinden oluşmadığını, bazı ülkelerin belirleyici pozisyonuyla şekillendiğini belirtmektedir (Yılmaz, 2004, s.141). Dünya üzerinde var olan devlet yapıları ve siyasi örgütlenmeler birbirinden bağımsız değildir. Batı Bloğunda yer alan devletlerin öncü olabileceği bir siyasi akım söz konusu olabileceği gibi, Doğu Bloğunda yer alan devletlerin aktörlüğünü yapacağı bir siyasi hareketin de tüm dünyaya yayılabileceği sosyolojik ve tarihsel bir olgudur. Fakat söz konusu etkileşimin yönü daha çok güçlü ve aktarım potansiyeline teknolojik, bilimsel ve kültürel açıdan sahip ülkelere gelişmekte ve geri kalmış ülkelere doğrudur.

Küreselleşmenin siyasal boyutunu şekillendiren temel faktör ABD'nin siyasal liderliği ve dünya jandarmalığıdır. İnsanların ABD karşısındaki tutumları ne olursa olsun bu belirleyici faktör göz önüne alınmadan, küreselleşme olgusunun siyasal boyutu hakkında doğru yargılara varılamaz (Kutluer, 2006, s.38).Amerikan eski dışişleri bakanı H. Kissinger de küresel yapılanmanın esas olarak ABD tezinin küresel düzeyde benimsenmesi anlamına geldiğini, yerel ekonomilerin küreselleştikçe ABD'deki resesyona karşı korunaksız hale geleceğini belirtmektedir (Yılmaz, 2004, s.35). Bu durumda göstermektedir ki dünya üzerindeki bazı küresel aktörler dünya siyasetinin belirleyicileri olarak rol oynayabilmektedirler.

Küreselleşme olgusu siyasi sahada, sadece devletler ve parlamentolar üzerinde etkili olmakla kalmamakta, toplumların ve bireylerin siyasi değerleri, tutumları ve davranışları üzerinde de küresel etkileşimlere yol açmaktadır. Fakat “küresel benzeşim-standartlaşma eğilimi” kadar “küresel korunma güdüsü” de yaygınlaşan bir küresel hareket olarak varlığını hissettirmektedir.

Küreselleşme süreci içerisinde insanların geleneksel kimliklerini ve kültürlerini yeniden canlandırma çabası içerisinde olduğu ve bu yerel farklılıkların tanınmasının güçlü bir şekilde dayatıldığı bir dönemde, kimlik/kültür merkezli demokrasi açılımı daha anlamlı bir konuma gelmektedir. Zira klasik ve modern uygulamalarda, temsil sadece yönetilenlerin yöneticiler tarafından temsil edilmesini ifade ediyordu. Hâlbuki yeni yaklaşım, temsilin sadece kamusal yönetim anlamına sıkıştırılmasına karşı çıkmakta ve temsilin kamu alanında bütün farklılıkların tanınması şeklinde algılanmasını ön plana çıkarmaktadır. Elbette burada ifade edilen temsil tanınmayı içermektedir. Tanınma bir

bütün olarak, siyasal, hukuksal, toplumsal ve kültürel boyutları ile ele alınan bir konudur. Farklıkların her yönüyle tanınmasının talep edilmesindeki temel espri ise toplumdaki bireylerin sahip oldukları fırsatların eşit hâle getirilmesidir. Çok yönlü bir tanınma olmadığı sürece, sadece hukuksal düzeyde kanun önünde bir eşitlik anlayışının pek de fazla bir anlamının olmayacağı varsayılmaktadır. Klasik demokrasi uygulamalarında eşitlik ilkesi, kanun önünde herkesin eşit olması ve bu eşitliğin yöneticilerin belirlenmesinde de eşit oy hakkı yoluyla uygulanmasını öngörmekteydi. Farklılıkların tanınması üzerinde ağırlıklı olarak durulması aslında klasik demokrasi uygulamalarında ortaya çıkabilen çoğunluğun despotluğuna izin vermemeyi amaçlamaktadır (Ateş, 2007, s.38). Küreselleşme olgusu tüm dünyada ortak bir siyasi anlayışın temellerini de inşa etmektedir. Bu gün tüm dünya üzerinde yöneticilerin seçiminden parlamenterlerin meclislerdeki oturma düzenine kadar ciddi bir benzeşimin hâkim olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

Siyasi alanda Demokrasi global bir değer olarak daha fazla önem kazanıyor. Eski otoriter ve totaliter rejimlerin yerini alan demokrasi artık küresel/global/ evrensel bir değer olarak kabul ediliyor. Ancak, çağdaş batı demokrasilerinde yaşanan sorunlar ve yozlaşmalar demokrasiye yönelik eleştirileri artırıyor. Demokrasinin, siyasal iktidarların keyfiyetine dönüşmemesi için hükümetlerin millet adına kullandıkları güç ve yetkilerinin sınırlandırılması gerektiği savunuluyor. Bu çerçevede sınırsız temsili demokrasi anlayışı şiddetle eleştiriliyor ve bunun yerine “Sınırlı Demokrasi” nin uygulanması savunuluyor (Aktan, 1998; s.2). Dünya parlamentoları ve siyasal birimleri çok yüksek bir oranda ortak bir numen ve fenomen yelpazesi ekseninde yapılanmaktadır diyebiliriz. Bu durum da göstermektedir ki önümüzdeki on yıllarda küreselleşme, global bir hareket bilimi olan siyaset üzerinde ciddi ve genel etkiler meydana getirecektir.

Ersöz’e göre (2006) küreselleşme sürecinde ulus-devletlerin kontrolünde olan sermaye ve mal hareketleri yavaş yavaş küresel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmekte ve ticari anlamda sınırlar önemini kaybetmektedir. Küresel kuruluşların aktörleri kimi zaman karşımıza çıkıp küresel çapta faaliyette bulunan işletmeler olabilirken; kimi zaman da bölgesel entegrasyonlar, uluslararası birlikler olarak karşımıza çıkabilmektedir (Ersöz, 2006, s.10). Bu oluşum söz konusu birliklerin siyasal bir erk olarak da dünya konjonktüründe yer edinmesi sonucunu getirmekte ve tüm dünyada ekonomik

potansiyelden kaynaklanan bir etki gücüne sahip olmaları sonucunu doğurmaktadır. Ulus devletin bu küresel ve dokunulmaz güçler karşısında bazı acizlik durumları yaşaması günümüz küresel siyasetinin en tartışmalı yönlerindedir. IMF, BM, NATO, DTÖ... gibi kuruluşlar dünya çapında siyasal etkileri olan kuruluşlardır. Kuşkusuz Küreselcilerin küreselleşmeye karşı tepkisel bir duruş içinde olmalarının en önemli saiklerinden biri de bu küresel ve siyasal nitelikli kuruluşlar ve oluşumlardır. Çünkü onlara göre bu küresel kurumlar dünya siyasetinin veya global siyasetin perde arkasındaki yönlendiricileridir. Fakat tüm bu kaygılı analizlere rağmen küresel siyasetin her zaman negatif sonuçlar doğurduğunu iddia etmek büyük bir yanlgı olacaktır.

Siyasal globalleşme, siyasi ilişkilerin global düzeyde yaygınlaşması, nicelik ve nitelik açısından yoğunlaşması, hükümet dışı örgütlerin sayısının ve etkisinin artması ve global yönetim mekanizmalarının devreye girmesini içerir. Demokrasi ve insan hakları alanındaki gelişmelere paralel bir biçimde klasik egemenlik anlayışı değişmeye başlamış ve yerel yönetimler güçlenirken hükümet dışı örgütlerin ve sivil toplumun etkinliği ve önemi artmaya başlamıştır. Ulusal sınırlar içerisinde ortaya çıkan siyasal (iç çatışma, terörizm vb.), ekonomik ve çevresel sorunların dışsal etkileri bu tip sorunların uluslararasılaşmasına yol açmış ve uluslararası etkileri olan sorunların çözümünde ulus ötesi yönetim kurumları devreye girmiş ve uluslararası işbirliği zorunlu hale gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrası ulus devletler arasındaki siyasal sorunların barışçıl yollarla çözümünü hedefleyen ve sanayileşmiş ülkelerin mevcut çıkarlarını tahkim eden Milletler Cemiyeti ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Birleşmiş Milletler kuruldu. Uluslararası terörizm; uluslararası nitelikteki adi suçlar; silah, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı gibi negatif dışsallıkların önlenmesine yönelik çok sayıda uluslararası örgütün oluşturulmasına yol açmıştır. Öte yandan, Avrupa Birliği gibi çok sayıda ulus devletin birleşerek birleşik bir bölgesel devlet oluşturmaları ve NATO gibi siyasi ve askeri örgütlerin üye sayısını ve etkisini artırmaları, ulus devletin egemenlik gücünü pekiştiren yeni yapılanmaları gündeme getirirken yerel yönetimler, yerel örgütlenmeler, sivil toplum örgütleri, bu örgütler arasındaki ilişkiler önemini artırmış ve ulus devletler hem içte hem de dışta egemenliklerini daha çok paylaşır hale gelmişleridir (Aktan ve Vural, 2004, s.18-19).

Ateş'e göre (2007) ulus devletin, kendisinden beklenenlerin hepsini aynı zamanda ve mekânda talep sahiplerine adil bir şekilde sunabilmesinin hiç de kolay olmayacağı

anlaşılmaktadır. Örneğin, ileri düzey kapitalizmin beklediği liberal ekonomi politikası ile küresel kirlenme mutlaka çelişecektir. Ya da çok kültürlüğü tanıyan bir siyaset şekli benimsemesi toplumsal bütünlüğü açmaz sokacaktır. Bu çerçevede, küresel ve yerel aktörler ulus devletin değişmez kabul edilen en temel özelliklerini köklü bir dönüşüme tabi kılabilir. Ulus devletin kimlik, ulusal birlik, evrensellik, özerklik, topraksallık ve egemenlik gibi en temel özellikleri küresel ortamda artık bundan yüz yıl öncesinde buldukları konumda değildir. Bu özelliklerdeki aşınma ve dönüşme, istikrar ve güvenlik gibi en temel kamu mallarının üretilmesinde ulus devleti çaresiz bir konumda bırakabilir. Bu çaresizlik ve iktidarsızlık doğrudan doğruya ulus devletin siyasal meşruiyetinin sorgulanması sonucunu getirecektir (Ateş, 2007, s.44-45).

Hiç şüphesiz, tüm bu gelişmeler devleti “göreceleştirmektedir”. Bunun anlamı şudur: devlet artık yegâne ekonomik, siyasi ve askeri güç merkezi değildir. Devletlerin faaliyet, yetki ve kontrol alanları gittikçe daralmaktadır. Pek çok konu ve sorun devletlerin münhasır yetki alanlarının dışında kalmakta ve önlenemez bir şekilde devletlerin ülke sınırlarını aşan boyutlar arz etmektedir. Ancak bu gelişmeler devletlerin ortadan kalkmakta olduğunu vurgulamamaktadır. Sadece dünya politikasındaki yapısal değişimi işaret etmektedir. Bu yapısal değişim sürecinin içinde devletler önemli aktörler olmaya devam etmektedir. Küreselleşme, toplumların devlete duydukları ihtiyacı arttırmakta ve devletlerin sınır aşırı düzeyde daha faal ve daha etkili olmalarını zaruri kılmaktadır (Sandıklı, 2008, s.9).

Öğüt'e göre (2003) Avrupa kıtasında Avrupa Birliği (AB), Amerika kıtasında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA) ve Asya kıtasında Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) gibi bölgesel bütünleşmeler aracılığıyla ulus devletler rekabet güçlerini korumaya veya paylaşmaya çalışmaktadırlar. Fakat bütün bu birleşmelerin yanında Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Dünya Bankası (WB), Birleşmiş Milletler (UN) gibi global çapta faaliyet gösteren uluslar üstü kurumlar da vardır. Ayrıca Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİB) gibi henüz olgunluk aşamasına gelememiş örgütler olduğu gibi şimdiye kadar kurulmuş bölgesel gruplaşmaların yanı sıra gelecek yıllarda kurulması düşünülen Doğu Asya Ülkeleri Birliği, Güney Doğu Asya Birliği, Avrasya Türk Birliği gibi yeni bölgesel bütünleşmelerin adımları atılmaktadır (Ersöz, 2006, s.10-11). Meydana gelecek bu siyasi ve ekonomik birliklerin ulus devleti

koruma etkisi yaratabileceği gibi ulus devleti pasifize etme sonucunu da meydana getirebileceği söylenebilir.

Siyasal boyutta ulus devletlerin ve büyük anlatıların parçalanmasına hizmet eden bir süreç yürürlüktedir. Bu süreçte “entelektüeller ve sivil toplum desteği” ön plandadır. Küreselleşmenin egemenleri, karşılarında olabildiğince büyük bir güç (ulus devlet gibi) görmek istememektedir. Bu anlamda din ve ideolojilerin parçalanmasına yönelik sivil toplumcu, yönlendirilmiş okumuşlar aracılığıyla kitle ve kültürleri ayrıştırarak ulus devleti çözme politikası sürdürülmektedir(Çınar, 2009, s.17).

Bu yeni gelişmeler neticesinde, ulus devletin siyasi meşruiyeti yeni bir kırılma noktası ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu kırılmaya neden olabilecek gelişmeler ve yeni talepler ulus devletin küresel durumda hangi öğelerden oluşan bir siyasi meşruiyet temeline dayanacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Elbette, küreselleşme ulus devletin geleneksel meşruiyet temellerinin -düzen, güvenlik, adalet, temsil, sosyal politikalar, ulusalcılık- uygulanmasında köklü bir gerilemeye neden olmayacaktır. Ancak, meşruiyet temellerinin uygulanmasında köklü politika değişiklikleri yaratabileceği gibi, yeni tür meşruiyet temelleri de ortaya çıkarabilecektir (Ateş, 2007, s.46).

Küreselleşme devletler üzerindeki bu karşı konulamaz etkisinin yanında, devletin temel unsuru olan ulusları da değişime zorlamaktadır. Tüm uluslar küresel değişim akımından en az negatif yansımayla kurtulmanın gayreti içerisinde. Hatta bu korunma güdüsü dolayısıyla ulusların küreselleşme olgusunun yönlendirici aktörü olma arzusuna sahip olduğunu da söyleyebiliriz.

Tüm uluslar artan bir biçimde birbirlerine bağımlıdırlar. Bu yüzden acil olarak, daha iyi ve daha adil küresel kurallara, politikalara ve kurumlara ihtiyacımız var. Ancak bu önemli sorunları ele almadan önce ülke ölçeğinden başlamalıyız. İnsanlar, artan bir biçimde birbirine bağlı hale gelen ülkelerden oluşan dünyanın sorun ve olanaklarının, kendi topluluk ve ülkelerindeki kadın ve erkeklere değişik şekillerde yansıdığını görür. Ulusal politikalar, ülkelerin ve insanların küreselleşmeden yarar görüp görmediklerini belirleyen kilit faktör olmaya devam ediyor. Hükümetlerin ve ülke içindeki sosyal aktörlerin ellerindeki araç ve kaynakları, vatandaşları küreselleşmenin kazanımlarından etkili bir şekilde yararlandırmak bir de yeni düzenlemeler gerektiğinde yardım etmek ve

olumsuzluklardan korumak için incelememiz gerekiyor (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya komisyonu, 2006, s.54). Vatandaşlarını koruma güdüsü her ulus devletin siyasi yapılanmasına ve tercihlerine değişik yansımalar getirmektedir. Kimi ülkeler bütünleşmelerden yana tercih yaparken kimi ülkeler ise geleneksel ulus devlet yapısının devamlılığını tercih etmektedir. Türkiye açısından bu iki tercihten hangisinin baskın olduğu ise içinde bulunduğumuz günlerde net bir durum değildir.

Kutluer'e göre (2006) küreselleşme kavramı, AB'ye giriş çabalarının ivme kazandığı 2000'li yıllarda ülkemizin siyasi gündeminde merkezi bir önem kazanmış, AB'ye giriş serüveni, Türkiye'nin küresel, kıtasal ve bölgesel boyutta yeniden konumlandırılması çabalarının bir gereği olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Kutluer, 2006, s.19).

Özetle; küresel sürecin siyasal yapılara ve kurumlara etkisi, temelde, modern ulus devletin egemenliğine, bireyle olan iktidar ilişkisine, meşruiyet temeline ve bununla bağlantılı olarak temsil, katılım, kimlik ve vatandaşlık gibi kavramlara yeni bakış açıları getirmesidir (Elma, 2008, s.47).

2.1.2.3. Kültürel ve Sosyal Küreselleşme

Küreselleşme olgusunun etkisi altında kalan yaşam alanlarından birisi de kuşkusuz ki kültürel ve sosyal süreçler olarak betimlenen alanlardır. Küreselleşme ekonomik ve siyasal yönüyle kültürel ve sosyal süreçleri biçimlendirmekte ve sosyo-kültürel hayatın ekonomik ve siyasal tercihlerle şekillenmesine zemin hazırlamaktadır. Globalleşme süreci kültürel ve sosyal hayatı tüm yönleriyle biçimlendirmektedir.

Aktan ve Vural'a göre (2004) globalleşme yabancı kültür ya da kültürlerin herhangi bir ülkenin toplumsal yaşamında yer almaya ve o ülkenin kendi kültürünün yanında yaşanır olmaya başlamasıyla birlikte kültürel çeşitliliğe yol açar. Genellikle yabancı kültürel unsurlar ülke insanların modern yaşam alanlarında ve dünyaya açılmalarını sağlayan ilişki ve iletişim ortamlarında yaygınlaşırken asıl kültür öğeleri toplumun modernleşmemiş kesimlerinde ve globalleşmeye uzak katmanlarında varlıklarını sürdürür hale gelebilir (Aktan ve Vural, 2004, s.136). Globalleşmenin etkisinin yoğunlaştığı alanlarda kültürel aktarım süreçlerinin daha hızlı yaşandığını söylemek mümkündür.

Bozkurt (2000) küreselleşmenin kültürel süreç perspektifinde yer alan en büyük engelini; Doğu Bloku'nun varlığı olduğunu söyleyerek şöyle devam eder. Özellikle Doğu Bloğu yıkıldıktan sonra önemli bir yer edinen liberal piyasalar, serbest dolaşım hakkının sadece ekonomik platformda değil, tüm sahalarda hareket alanını genişletmiştir (Bozkurt, 2000, s.27). Doğu bloku 1920'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar küreselleşme yağmurunun tüm dünya çapında toplumlarla, insanlarla buluşmasını engelleyen bir perde görevi görmüştür. Fakat buna rağmen dünya üzerinde o dönemlerde dahi küreselleşmenin hem ekonomik hem siyasal hem de kültürel anlamda var olduğunu söylemek daha doğru bir tespit olacaktır.

Ulaşım imkânları sayesinde günümüz insanı her zamankinden daha fazla gezme, dolaşma, farklı yer ve ülkelerde yerleşme eğilimi göstermektedir. Ancak böylesine mobil kitleler kendileriyle beraber birçok alışkanlık ve tercihlerini de götürmektedir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.25). Böylelikle insanlar dünya çapında bir kültürlenme ve sosyalizasyon sürecinin içine girmiş olmaktadır.

Özkan'a göre (2006) küresel kültür, kitle iletişim araçları vasıtasıyla dünyamızı "tek bir kültüre" mahkûm etmekle suçlanmaktadır. Bu suçlamayı yapanlar; İngilizcenin giderek dünya iletişim ağının dili haline gelmesine, 320 milyon insanın ana dili, 30'dan fazla devletin de resmi dili olmasına dikkat çekmektedirler. Küreselleşmenin medya ve kültür üzerindeki etkisinin artmasıyla birlikte dünyada reklamcılık, tüketim kalıpları, yayın içerikleri ve bilgi standartları giderek birbirine yakınlaşmaktadır. Kültürel küreselleşme, görüntüler ve semboller aracılığıyla yaşanmaktadır (Özkan, 2006, s.3). Kültür, küreselleşme bağlamında ele alınması gereken önemli bir konudur. Bir kere iletişim, bilim ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler üstten gelen bir baskı ile tek tip bir kültürü dayatıyor. Özellikle tüketim kültürü giderek tek tipleşiyor ya da tipleştiriliyor (Özer, 2003, s.37).

Küreselleşmenin kültürel boyutu iki yönlü bir görünüme sahiptir. Bunlardan ilki tek tip bir tüketim kültürünün bütün dünyada egemen olma eğilimidir. Bu egemenlik uluslar arası büyük şirketlerin ve/veya markaların egemenliği olarak tezahür ediyor görünmektedir. İkincisi ise tüketim kültürünün gözlenen tek tipleşmesine karşılık, etnik köken ve mezhep bazında alt-kültür olgusunun vurgulanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin kültürel boyutunun bu ikinci veçhesi, her bir alt kültür

grubunun halen ait olduğu siyasal birlikten koparılıp, özerk bir siyasal yapıya kavuşturulması eğilimini ön plana çıkarmaktadır (Kutluer, 2006, s.38-39).

Kültür kavramı ile ilişkisinde küreselleşme, söylemlerde yer alan adıyla ‘kültürün küreselleşmesi’ ithal edilen mal ve hizmet öğelerinin kabulü, yerelleşmesi ve sonunda o toplumun bunu kendine mal etmesi ile gerçekleşmektedir. Küreselleşme olgusunun kültür üzerinde yarattığı etki daha çok yaşam tarzlarına, beğenilere, dünya görüşlerine, tüketim kalıplarına yönelik olmaktadır. Küreselleşme etki ettiği yerlerdeki bireylerin çoğu için günlük yaşamı sürdürme biçimine farklı seçenekler getirmekte, anlamlandırmanın ve yorumlamanın bağlamını değiştirmektedir. Bu etkinin en önemli sebebi ise, küreselleşme olgusunun her nedense kendini, üretim süreçlerinden daha çok değişim süreçlerinde ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. Bu ise küreselleşme hakkında ilgili ilgisiz pek çok şeyin söylenmesine fırsat yaratmaktadır. Ayrıca küreselleşmenin bilim, teknoloji, iletişim, hizmet sektörü ve tüm yönleriyle kültür ile olan ilişkisi, kültürün küreselleşmesi konusuna ayrıca çok boyutluluk kazandırmakta, konuya dair söz söyleyenlerin sayısını bir hayli arttırmaktadır (Başkan, 2005, s.15). Küresel kültür hakkında konuşanların fazlalığı ve konuşulanlar arasındaki farklılıklar, küreselleşmenin kültür üzerindeki karşı konulamaz etkisinin göstergelerinden bir tanesi olarak düşünülebilir. Bu noktada asıl merak uyandıran mesele küreselleşmenin kültüre ve sosyal süreçlere nasıl bir yön verdiğinin objektif bir şekilde tespit edilmesinin gerekliliği ve bu tespitin ortaya koyduğu tablodur.

İletişim ve bilginin küreselleşmesi türdeş olmayan bir dünyaya yol açmaktadır: Kültürün küresel boyutta homojenleşmesiyle, buna tepki olarak yerel kültürlerin güçlenmesi eşzamanlı olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, küresel bir kültürün gelişmesiyle geleneksel kültürlerdeki canlanma arasındaki denge belirgin değildir. Bu dengeyi oluşturan etmenler her iki kültürün birbirlerine yakınlığı, esnekliği ve dayanıklılığıdır. Öte yandan, Batılı olmayan toplumlar için mevcut seçenekler yalnızca ya kendi geleneksel kültürlerini ya da küresel kültürü benimsemekle sınırlı olmayıp küresel kültürle yerel kültürün bir sentezi de mümkün olabilmektedir (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.4).

Kültür, kimlik ve aidiyetin güçlü bir sembolüdür. Küreselleşme, homojenleşme, istenmeyen bir bütünleşme ya da statik bir korumacılık değil kültürel çeşitlilik

getirmelidir. Küresel ile yerel geleneklerin ve yaşam biçimlerinin tüm düzeylerde yeni biçimler yaratmak için bir araya geldiği, yaratıcı bir yeniden tanımlanma süreci olmalıdır. İnsanların sınır ötesinde yaratıcı bir çaba içine girecekleri enerjinin ve güvenin temelinde, farklı ulusal ve yerel kültürlerin bütünlüğüne ve özerkliğine saygı olmalıdır (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.9).

Başkan'a göre (2000) küreselleşme sürecinin kendi içinde iki tür kültür barındırdığı ifade edilmektedir: Birincisi, belli bir kültür tüm dünya üzerinde yayılmakta ve diğer farklı kültürler bu baskın kültüre entegre olmaktadır. "Küresel kitle kültürü" olarak da adlandırılan bu kültürün en önemli özelliği homojenleştirici olmasıdır. Küresel kitle kültüründe dünya, ortak bir küresel kültürün var olduğu tek bir yere dönüşmektedir. İkinci tür kültür ise, o ana kadar birbirinden ayrı olan kültürlerin, birbiriyle karşılıklı olarak etkileşime geçmesi ile oluşan kültürdür. Son yıllarda tüm dünyada bir kültürel entegrasyon yaşanmasına rağmen, çoğulculuk günümüz dünyasının en önemli özelliklerinden biri haline gelmiştir. Şimdiye kadar seslerini duyuramamış ve temsil edilmemiş olan yeni özneler, ilk defa seslerini duyurma olanağı bulmaktadır. Böylece farklılığın ve kültürün çok boyutlu yapısı ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme süreci, küresellik ile yerellik gibi zıt kutupları bir araya getirmektedir (Özkan, 2006, s.7)

Küreselleşme sürecinin, alt kültürlerin karşılıklı rızasına ve sosyal mutabakatına dayanan millî kültürler üzerinde fazla bir parçalayıcı etkisi görülmesi de, müdahaleci ve şekillendirici bir tarzda sosyokültürel yaşam biçimini denetim altında tutma politikası güden ulus-devletlerin bu yöndeki uygulamalarını gittikçe zorlaştıracak gibi görünmektedir. Her sosyo-kültürel alt sistemin, kendi düşüncesine, inancına ve tercihinin göre yaşam biçimini belirleme hakkının temel bir "insani hak" olarak değerlendirilmesi kültürel yaşam üzerindeki ulus-devletin, müdahale etme imkânını sınırlandırmaktadır. Modernitenin, ulus devlete kendi ideoloji ve değerler setini toplumun geneline dayatma hakkını tanımış olmasına karşılık; küreselleşme süreci, postmodern bir dönemle örtüşüyor olması nedeniyle kendisini genel kültürden farklı olarak algılayan ve bu doğrultudan hareket ederek bu farklılığını kültürel yaşamına katmaya çalışan sosyal gruplara bu yönde uluslar arası destek sağlamaktadır. Bu anlamda küreselleşme, bir yandan toplumlar üzerine yeni küresel değerleri ve kültürleri taşıırken, diğer yandan da içerideki bastırılmış alt kültür oluşumlarının üzerindeki yukarıdan örtülmüş "ulusal

kültür” örtüsünü kaldırmaktadır. Bu durumda, küreselleşme paradoksal olarak, yerelleşmeyi de kışkırtmakta ve harekete geçirmektedir. Aslında, küreselleşme süreci çevre ülkelerinin kendi içlerindeki kültürel egemenliğini kırmak suretiyle bölge halkları üzerinde doğrudan yönlendirici olmayı amaçlamaktadır. Küreselleşme sürecinin kültürel boyutu, ulus-devlet tarafından daha önceden denetim altına alınmış olan alt kültürleri dışarıdan sürekli kışkırtarak, ulus-devlet tarafından kurgulanmış ve yaratılmış “ulusal kültürü” içeriden aşındırmaktadır. Bu durum, ulus devletin ekonomik anlamda “ulusal ekonomi” gibi çok etkili bir iktidar aracını, toplumsal bağlamda ise kamusal egemenliğin başlıca yönetim aracı olarak kullanılmakta olan “ulusal kültürü” üzerindeki denetimini gittikçe kaybetmekte olduğunu göstermektedir (Eroğlu, 2006, s.6). Ulusal kültür, küresel etkileme potansiyeline sahip bazı kültürlerin baskısı altında her geçen gün zorunlu bir değişim yaşamaktadır.

Küreselleşme ve kültürel yayılmacılık ulusal kültürler üzerinde yıpratıcı ve yıkıcı etkilere sahiptir. Ekonomik alanda yaşanan küreselleşme her alanda etkisini göstermekte ve egemen olduğu ülkelerde kalıcı sorunlara yol açmaktadır. Evrensel kültürün ancak yerel ve ulusal kültürlerin senteziyle ortaya çıkabileceği kabul edilirse küreselleşme uzun vadede bu kültürel sentezi ve çeşitliliği ortadan kaldıracak bir tehlikedir. Sinema, kültürler arası etkileşimlere en açık alanlardan biridir. Kitlelidir ve kültürün en hızlı, kalıcı taşıyıcısıdır. Bu bağlamda egemen kültürlerin en çok iştahını kabartan alandır. Büyük bir endüstri olması sinemayı küresel ekonominin bir başka cazip aracı haline getirir, getirmektedir. Hollywood merkezli sinema dev bir endüstriye dönüşürken ana pazarı Birleşik Devletler olmaktan çıkmış, Avrupa ve üçüncü Dünya ülkeleri iştah kabartan ana pazara dönüşmüştür. Bu büyük sinema endüstrisi, salt film üretip pazarlamakla yetinmemektedir. Her büyük prodüksiyonun taşıdığı bir yan sektör yaratılmaktadır. Filmler, binlerce kopya ile devasa pazara sürülürken, oluşan yan sektör tişörtten kahve fincanına, çakmaktan soundtrack CD ve kasetlere kadar onlarca ürünü piyasaya sürmektedir. Tüm bu ürünler özünde bir kültürün, Amerikan tarzı yaşantının doğrudan taşıyıcısı, özendiricisidir. Bu yayılmacı kültür, ulusal değerlerin erozyonunu hızlandırıcı etki yapar (Karakaya, 2004, s.69-70).

Batılı olmayan ülkeler açısından bakıldığında kültürel küreselleşme, önemli ölçüde Avrupa-Amerika modeli tüketim alışkanlıklarının benimsenmesi anlamına gelmektedir.

Bu süreçte etkin olan dünya televizyon reklamcılığı sektörünün 1985 yılında 47 milyar Amerikan Doları olan pazar hacmi, 1990 senesinde 66 milyar Dolara çıkmış ve bu artış ağırlıklı olarak kalkınmakta olan ülkelerde gerçekleşmiştir. Dünyada ticari reklamcılığın artmasının ve homojenleşen bir tüketiciliğin yayılmasının Batılı olmayan ülkelerin sosyal gelişimlerine zarar verdiği iddia edilmektedir. Öte yandan, Batı modernliğini kendilerine temel hedef seçmiş olan toplumlarda, rakip geleneksel değer ve kurumların yerine küresel değerlerin ve kurumların hâkim olması anlaşılabilir bir olgudur (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.4). Fakat küresel kabul gören yaşam becerilerinin veya faktörlerinin yanında çok özel yaşam unsurları da küreselleşme sürecinin etkisine maruz kalmaktadır. Toplamların kültürlerinin devamlılığı açısından dil faktörünün önemi yadsınamaz. Küreselleşmenin kültür alanında meydana getirdiği yozlaşma ve erozyon, maalesef toplumlar ve bireyler açısından hayati öneme sahip unsurları da etkiler hale gelmiştir. Bu erozyonun en aşikâr bir şekilde görüldüğü alanlardan biri iletişim aracı olan dillerdir.

Örneğin, İngilizce giderek dünya iletişim ağının ortak dili haline gelmektedir, İngiliz sömürgeciliği ve Amerikan siyasi ve ekonomik gücü neticesinde yaygınlaşmış olan İngilizce, 320 milyon insanın anadili ve 30'dan fazla devletin resmi dili iken, dünya nüfusunun dörtte biri tarafından da öğrenilip kullanılmaktadır. Buna paralel olarak dünyada reklamcılık, tüketim kalıpları, yayın içerikleri ve bilgi standartları giderek birbirlerine yakınlaşmaya yönelmiştir. Aynı zamanda, ekonomik, politik ve teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarının devlet denetiminden çıkarılarak özelleştirilmesini ve ticarileşmesini teşvik etmektedirler. Böylece, küresel kitle iletişimi yoluyla bölgesel ve yerel kültürlerin evrensel bir 'tek' kültüre doğru yönlendirilmeleri hızlanmaktadır (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.3). Bu tek kültüre doğru yönelme eğilimi toplumların tüm özelliklerini belli bir kalıba oturtma sinyali vermektedir.

Küreselleşen bir çağda ulusların kendi geleneksel kimliklerini olduğu gibi muhafaza etme şansları da kalmamıştır. Kimliklerin değişmezliği artık bir efsane olmuştur. Ulaşım kolaylıklarının yaygınlaşması, elektronik haberleşme teknolojisinin olağanüstü hızla gelişmesi, nüfus hareketleri, emek ve sermayenin akışkanlığı gibi etkenler insanların hem kendilerinden çok uzaktaki olaylardan ve değerlerden etkilenmelerini kolaylaştırmakta hem de onları hayatın her anında farklı kimliklerle yüz yüze

getirmektedir. Bu da ulus devletlerin kendi toplumlarını küresel gelişmeden tecrit etme imkânını neredeyse tümüyle ortadan kaldırmaktadır. Böyle bir çağda homojen bir etnik yapıya dayanan ulus anlayışının kendini idame ettirmesi mümkün görünmemekte; toplumlar bilgi kaynakları, hayat tarzları ve değerler bakımından hızla çeşitlenmektedir. Uluslar arası, hatta global bir kültürün ortaya çıkması ulus devletlerin dayandığı ayrı ulusal kültürleri ve kimlikleri zayıflatmaktadır. Bu meyanda etnik temelli yurttaşlık anlayışları bu baş döndürücü değişime ayak uydurma zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Bu şartlar altında, öyle görünüyor ki, ulusal kültürlerin gücü kendini dış etkenlerden koruyabilmesinde değil, tam tersine onlara açık olmasında ve kendini yenileyebilmesindedir (Kürselleşme Özel İhtisas komisyonu Raporu, 2000, s.57). Aslında bu noktada kültürler arası gizli bir mücadelenin varlığı da gözden kaçmamaktadır. Dünya üzerinde söz sahibi ve yayılma etkisine sahip bir kültür oluşturup, ulusal değerleri muhafaza etmek ve tüm dünyaya aktarabilmek tüm ulus ve toplumların temel misyonlarından. Bu misyon kimi zaman toplumlar arası bir kültürel rekabetin de tetikleyicisi olabilmektedir.

Kürselleşme, beraberinde kültürel parçalanma ve kültürler arası çatışmayı mı doğuracaktır? Küresel kültürün yerel insanlar tarafından karşılaşıldığında görülebilecek iki refleksten biri 'direnc gösterme' diğeri ise 'uygun' bulmadır. Yani toplum ya 'reaksiyon' gösterecek ya da 'uygun' bulup benimseyecektir. Ancak global kültürün toplumun kendisine sunulduğu gibi salt bir yalınlıkla kabul edilmesi her zaman gözlemlenen bir olgu değildir. Yerel topluma mal ve hizmetler, fikirler, teknoloji ile gelen global kültüre karşı toplumun kendisi de değişik anlamlar yükleyebilmekte ve böylece değişik alt kültürlerde küresel kültürün yorumlanmasında farklılıklar görülebilmektedir (Kürselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.103). Tüm bu karmaşık süreçler ister istemez bazı kültürel ve sosyal sorunları da hayatımızın parçası yapmaktadır. Global mobilitenin kültür ve sosyal hayat üzerindeki etkileri toplumsal ve bireysel hayat üzerinde bazı negatif oluşumlara da zemin hazırlayabilmektedir.

Kürselleşmenin getirdiği kaotik bilinç yapısı ve belirleyici bir üst değer yokluğu, insanlara emniyet ve tekinlik hissi sağlayan kaynaklar olan millet ve aile gibi unsurların çözülmeye uğramasıyla birleştiğinde, kişilerin ruh sağlığına olumsuz etkileri ortaya

çıkmakta, dinî/manevî yönelişlerde anlam ve içerik kaymaları söz konusu olmaktadır (Kılavuz, 2002, s.205).

Batı türü tüketici kültür, bir yandan hızla dünyaya yayılırken bir yandan da kendisine tepki olarak beliren dinci ve milliyetçi akımların güçlenmesini teşvik ederek kendi karşıtını yaratmaktadır, iktisadi liberalizmin bakış açısına göre küresel bir tüketici kültürü uluslararası barış ve işbirliğini destekleyen olumlu bir gelişme iken, milliyetçi görüşe göre, ulusları milli kimliklerinden koparabilecek tehlikeli bir oluşumdur. Dolayısıyla kültürel küreselleşmenin olumlu mu, yoksa olumsuz bir gelişme mi olduğu sorusunun cevabı bakış açısına ve söz konusu toplumun dünyadaki konumuna göre değişmektedir (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.2). Dünya üzerindeki toplumlar, farklı ulusların kültürlerine yakın olduğu oranda küreselleşmeyi normal karşılamakta, farklı ulusların kültürlerine kapalı olduğu oranda da onu tehdit olarak algılamaktadırlar.

Kültürün en temel faktörlerinden birisi de elbette inançlar sistemi ve değerlerdir. Kültürel küreselleşme sürecinin en göze çarpan fenomenlerinden birisi de insanların dindarlığının ve muhafazakârlığının belirginleşmesidir.

1970'li yıllardan itibaren, başta İslam olmak üzere dinlerin yeniden canlanması dönemi başlamıştır. Geleneksel dini kurumların canlanışına paralel olarak, bu kurumların dışında kalan ve değişik dünya görüşlerine sahip yeni manevi akımlar ve hareketler de artmaktadır. Özellikle, ekonomik, kültürel ve toplumsal açıdan dezavantajlı kesimlerin köktendinci akımlar aracılığıyla yeni bir kimlik aradığı gözlenmektedir (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.5). Aslında bu noktada dünya üzerinde meydana gelen dini yönelimin tamamen köktendinci bir yönelim olduğunu iddia etmek yanlış bir tespit olur. Çünkü küresel çağın ulus devlet, kimlikler, kişilikler, aileler üzerindeki kaçınılmaz değişim etkisi ve bu etkinin dayatma-asimile etme gibi ağır algılara sebep olması nedeniyle insanlar kendilerini, tarihin ilk çağlarından bu yana toplumun en güvenilir müessesesi olarak gördükleri dine teslim etmeye başlamışlardır.

Rusya, Ukrayna ve Kuzey Kazakistan'da yapılan anketlere göre 1988 yılında Hıristiyanların toplam nüfusa oranı % 10 iken, 1991 yılında % 29'a yükselmiş, aynı dönemde ateistlerin % 43 olan oranı % 11'e düşmüştür. Eski Sovyetler Birliği'nde İslam'ın canlanması daha da hızlı olmuştur. Rus- Ortodoks Kilisesi'nden farklı olarak bir ruhban hiyerarşisine ihtiyaç duymayan İslam, Sovyet baskısına rağmen yaşayabildiği

için şimdi toparlanması daha hızlı olabilmektedir. Sadece 1989-1991 döneminde 5000 cami inşa edilirken, İslami gazete ve siyasi partiler oluşturulmuştur (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.6).

Küresel kültürün etki alanı her geçen gün genişlemekte ve tüm dünya hızla ortak bir kültüre doğru adım adım değil koşarak yol almaktadır.

Günümüzün bilgi ve iletişim çağında başka yerlerdeki tüketim kalıpları, beğeniler, alışkanlıklar ve moda hakkında bilgi sahibi olmak oldukça kolaylaşmıştır. Edinilen yeni bilgiler mevcut alışkanlıkların kendilerinin veya giderilme biçiminin değişmesine yol açmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.25). Böylece toplumların tipik bir ortak yaşam/tüketim anlayışına doğru kaydığı ve bu anlayışın özümsemişi sonucuna varılabilir. Fakat bu genel kanıya rağmen küreselleşme ve kültür arasındaki ilişki çok değişik şekillerde yorumlanmaya devam etmektedir.

Bu noktada küreselleşme ile ilişkisinde kullanılan kültür kavramının da içeriği ve algılanışı bakımından en az küreselleşme kavramının kendisi kadar bulanık olduğu söylenebilir. Küreselleşmenin kimi yazar ve düşünürlerce kuramsallaştırıldığını da hesaba katarak diyebiliriz ki, böyle bir kültür kavramı ile iş gören bu kuramların küreselleşme olgusunun getirilerine ilişkin yaptıkları belirlemelerde neden birbirlerine ters düştüklerini anlamak olanaklı görülmektedir. Küreselleşme hakkında teoriler geliştiren ve küreselleşmenin kültür ile ilgili getirilerini vurgulayan düşünürlerin görüşleri, küreselleşmenin etkisi ile kültür kavramının içeriğinde ortaya çıkan pek çok olumlu değişikliğe gönderme yapar. Hatta bu teoriler, küreselleşmeyi, evrensel bir uygarlığın geleceğini haber veren bir süreç olarak görmektedirler. Bu kuramların birçoğunda paylaşılan ortak nokta küreselleşmenin paranın ve malların dolaşımından daha fazla bir şey olduğudur. Bu teorilere göre küreselleşme zaman-mekân kavramlarının eski anlamlarını yitirmesine yol açacak, sınırların ortadan kalkmasını sağlayacak, bu anlamda yeryüzündeki tüm insanların ve ülkelerin karşılıklı bağımlılığını arttırarak dünyayı bir kent, insanları ise bu kentin yurttaşı konumuna taşıyacaktır (Başkan, 2005, s.16-17). Böylesi varsayımların, küreselleşmenin bu aşamasında dillendirildiği bir zeminde, bundan on yıllar sonrasının dünyasının ortak bir kültür tavanına sahip olacağını söylemek zor değildir. Ama bu özgün ve ulusal kültürlerin yok olacağı anlamına gelmemelidir. Söz konusu kültür tavanı tüm dünya insanların

benimsemekte beis görmediği evrensel değerlere atıf yapan bir kültür tavanı olarak düşünülebilir.

2.1.3. Küreselleşmenin Tarihi

İnsanlık tarihi incelendiğinde, her dönemde toplumların var olan sınırları aşmak gayretinde olduğu görülmüştür. Her dönemde insanlık ticaretin sınırlarını zorlamış, ticaretin sınırları genişledikçe yeni topraklara sahip olma güdüsü artmıştır. Çünkü artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak ancak ve ancak yeni hammadde ve gıda kaynaklarını bulmakla mümkün olmuştur (Yahşi, 2007, s.8). İnsanların sahip olduğu bu sınırları aşma içgüdüleri onların her gün, her yıl ve her dönemde daha ileriye ulaşması sonucunu getirmiştir. İnsanlar hayatın her alanında bir önceki günden daha öte bir noktaya ulaşmayı başarmıştır. Böylesi bir daha ileriye ve iyiye ulaşma motivasyonu insanlığı içinde bulunduğumuz bilgi toplumuna ve küresel çağa ulaştırmıştır.

Yeryüzünün küçülmeye başlamasına kesin bir tarih vermek elbette ki mümkün değildir. İnsanoğlu on altıncı yüzyıldan itibaren deniz yoluyla dünyayı dolaşmaya başladı. Bu, sermayenin, mal ve bazı hizmetlerin de dolaşımını beraberinde getirdi. On sekizinci yüzyılda ve onu takip eden asırlarda milletler arası yatırım ve ticaret büyük önem kazandı. Bütün bunlar, siyasi, iktisadi, hatta kültürel kolonileştirme faaliyetleriyle güç kazandı. Sanayileşmiş ülkelerin Afrika ve Asya kıtalarının ham maddelerine ve insan gücüne olan ihtiyacı, sömürü düzeninin kılık değiştirmek suretiyle devamını sağladı. Bilim ve teknoloji alanlarında büyük hamlelerin yapılması, Batı Avrupa ülkelerinin gittikçe güçlenen ve yayılan bir birlik oluşturma istikametindeki faaliyetlerinin olumlu sonuçlar doğurması, komünizmin çökmesi, Yeni Dünya Düzeni vizyonlarının oluşmaya başlaması, küreselleşme denen süreci hayatımızın, en azından insanlık ailesinin önemli bir kısmının hayatının bir parçası haline getirdi (Aydın, 2002, s.21-22).

Dünyanın en etkili baskı aracı olarak kullanılan kavramlarından biri olan “küreselleşme” tam anlamıyla yerine oturmuş değildir. Küresel (global) kavramının ilk izlerini Eflatun’un tahayyül ettiği “ideal devlet/site devleti” anlayışının devamı sayılabilecek More ve Campanella’nın görüşlerine kadar götürmek mümkündür. Thomas More, “Utopia” adlı eserinde “Bir Utopia şehrini bilen hepsini bilir. Çünkü bölge özellikleri dışında bütün şehirler birbirine benzer.” demektedir. More ve Campanella’nın hayal

ettiği “tek dünya devleti” küreselleşme sürecinin başlangıcının çok geçmişe dayandığını göstermektedir (ATO, 2004, s.15).

Gürün’e göre (2001) global kelimesi 400 yılı aşkın bir kelime olmasına rağmen; globalleşme (globalization), global olma (globalize) ve globalleşen (globalizing) kelimelerinin yaygın olarak kullanılması 1960’lardan sonra başlamıştır. The Economist dergisi, İtalya’nın artan araba ithalatını 4/4/1959 tarihinde bu ülkenin “globalleşmiş kota”sı olarak vermiştir. “Globalizm (globalism) ve globalleşme (globalization)” kelimelerini tanımlayan ilk sözlük, 1961 yılında Webster olmuştur. Globalizm (globalism), globalleşme (globalization), global olma (globalize) ve globalize olan (globalized) kelimeleri 1989 yılında Oxford sözlüğüne de alınmıştır (Gürün, 2001, s.33). Kutluer’e (2006) göre de, “Küresel” (global) teriminin tarihi 400 yıl öncesine kadar geri gitmekte ise de “küreselleşme”nin (globalization) bilim, ekonomi ve siyaset çevrelerinin gündemine çok yakın bir geçmişte girmesi, bu kavram etrafında sürdürülen tartışmaların veya bu olgu karşısında benimsenen tutumların farklılığını hâlâ hararetli bir seviyede tutmaktadır. İlk önce 60’larda ortaya çıkan “küreselleşme” kavramı, ülke ve dünya gündemine özellikle 80’li yıllardan itibaren girmiş ve giderek artan bir tempoda tartışılmaya başlanmıştır (Kutluer, 2006, s.15). İngilizce’de Globalization Türkçe’ye “küreselleşme” olarak geçmiştir. ABD’den gelen bu kavram dünya literatüründe başarılı bir şekilde tanıtılmış ve yerini almıştır (Dağlı, 2007, s.2).

Globalleşme ve küreselleşme kavramlarının kullanım tarihinden yola çıkarak küreselleşmenin tarihine ilişkin bir çıkarımda bulunmaya çalışmak yanıltıcı görünmektedir. Çünkü küreselleşme, oluşumu çok geçmişe dayanan bir sosyal olgu olarak hayatımız içindeki varlığını devam ettirmektedir.

Meydan Larosusse’nin tanımına göre “global” tümüyle ele alınmış olan manasındadır. İngilizce ise “globe” sözcüğü yer küre yani dünyayı ifade etmektedir. Kökeni asırlar öncesine gitse bile “küreselleşme” oldukça yenidir. İlk olarak 1940’larda ortaya atılmış, 1980’lerde ise sıkça kullanılmaya başlamıştır. 1990’larda ise tüm dünyanın önemini ve etkisini kabul ettiği bir kavram haline gelmiştir (Savaşlar, 2007, s.5). Öztürk’e göre (2006) dünya tarihinde yaşanan iki büyük dönüşüm hareketinden birincisi, 18.yüzyılda ortaya çıkan “sanayi devrimi”, diğeri ise, 1980’lerden itibaren ekonomiden siyasete,

sosyal politikalarından kültüre hemen hemen her alanda etkisi hissedilen gizemli sözcük, “küreselleşme” dir (Öztürk, 2006, s.82).

Köybaşı'na göre (2009) ise, küreselleşmenin başlangıcı için kesin bir tarih belirlemek çok zordur. Her devrin kendine göre bir küreselleşme boyutu vardır. Batı Roma İmparatorluğu dönemimde küreselleşme olduğu gibi Osmanlı dönemimde de bu durum vardır. Kısaca güç kaynakları hangi ülkedeysse küresel güç de o milletin elindedir. 15.yüzyıl küreselleşme için önemli bir dönemdir. İstanbul'un fethinin ardından doğuya açılan yolları kapanan Batı, yüzünü deniz keşiflerine çevirmiş ve büyük sömürgelere sahip olmuşlardır. Avrupalılar kendi güçlerini bu gelişmekte olan ülkelere karşı hissettirmeye başlamışlardır.15.yüzyıl Batı dünyası için küreselleşmenin bir başlangıcıdır (Köybaşı, 2009, s.14).

Günümüz dünyasında uluslararası ilişkilerin en moda kavramlarından biri olan küreselleşme aslında 20. yüzyılın bir buluşu değildir. Çakmaktaşı ticareti yapan Neandertal insanından beri ticaret uluslararası bir kimlik taşımakta ve küreselleşme ilk çağlardan bu yana tarih sahnesinde boy göstermektedir. Roma İmparatorluğu ile Osmanlı İmparatorluğu, hükümlerleri süresince "keşfedilmiş" dünyada egemenliklerine uygun olan "dünya sistemleri" geliştirmiş ve Pax Romana ile Pax Ottoman 19. yüzyıl öncesindeki küreselleşmenin birer örneğini oluşturmuştur. İnsanoğlu "tüm dünyayı kapsayan ve etkileyen" modern anlamdaki ilk küreselleşme sürecine 19. yüzyılda İngiltere'nin kendi çıkarlarına uygun olarak geliştirdiği dünya düzeni olarak bilinen Pax Britannica ile şahit oldu. Sanayi devrimi ile otomasyon ağının gelişmesi küreselleşme sürecine hız kazandırmıştır. İki önemli dünya savaşı ve akabinde yaşanan ABD-SSCB rekabeti insanlığı çok tehlikeli bir noktaya getirdi. Bunun üzerine iki blok arasında gerilimin azaltılması için "güç"ün değil "norm"un işlerlik kazanması gerektiği gerçeği kendini hissettirmiştir (Küreselleşme Özel İhtisas komisyonu Raporu, 2000, s.50). Böylece dünya üzerinde tohumları belirgin bir şekilde yeşermeye başlamış olan modern küreselleşme döneminin önündeki en önemli engel olan savaşlar kısmi olarak kalkmış ve küreselleşme hızla oluşumunu devam ettirmiştir. Fakat şunu da ifade etmek gerekir ki dünya tarihinin 20. yüz yılına ait iki dünya savaşı da ayrı bir küresel dalga olarak değerlendirilebilir.

Her ne kadar küreselleşme çok yeni bir terim olsa ve geçmişi çok eskiye dayanmasa da bu terimin ilişkide olduğu tüm diğer kavramların ve olguların içerdiği anlamlar öteden beri insan dünyasında yer almaktadır. Diğer bir ifadeyle küreselleşme teriminin ilişkide olduğu diğer kavramların ve olguların imlediği gerçeklik durumları ve bu durumların dile getirdikleri hepimiz için bildik durumlardır ve küreselleşme üzerine düşünülürken son derece uyarıcı ve yol gösterici olmaktadırlar. Bu sebeple kavramı araştırmayı amaçlamış bir incelemede, kavramın tarihsel arka planını göz ardı etmeksizin ele almak ve çözümlenmeler için zaman zaman ilişkili olduğu başka kavramlara başvurmak ve tabii ki üzerine her bir platformda ayrı ayrı ne söylendiğini dikkate almak fazlasıyla gereklidir (Başkan, 2005, s.4).

Sanayi Devrimi'nden sonra hızla gelişen teknoloji sayesinde ülke sınırları adeta ortadan kalkmış, ülkeler birbirlerinin kültürlerini, yaşayış biçimlerini yakından tanıma fırsatı bulmuşlardır. Küreselleşmenin tarihi sürecine baktığımız zaman Roma İmparatorluğu'ndan Osmanlı İmparatorluğu'na kadar her dönemde dünyaya hâkim olan güçlerin etrafında küreselleşme hareketlerinin var olduğunu görmekteyiz. Küreselleşme Batı dünyasında 15. Yüzyılda denizlerin keşfi ile başlamış; Avrupa kendi gücünü geliştirmekte olan ülkelere hissettirmiştir. II.Dünya Savaşı'ndan sonra ABD güç dengelerini eline alarak dünya piyasalarına hakim olmaya başlamıştır. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde dünyada liberal eğilimlerin her alanda güçlendiği, bilim ve teknolojiye önemli gelişmelere gidildiği bir dönem başlamıştır ve bu süreç hâlâ devam etmektedir. Haberleşme ve ulaştırma teknolojilerindeki bu hızlı gelişme, dünyayı ekonomik ve kültürel bir küreselleşmeye doğru itmektedir (Köybaşı, 2009, s.1-2)

Küreselleşme olgusu 20. yüzyılda kendisini fazlasıyla hissettirmesine rağmen, iletişim çağı, küresel köy, sanayi sonrası toplumu gibi pek çok kavram tarihsel olarak 1900'lerden önce ortaya atılmıştır (Görmez, 2005, s.7). Günümüzde kullanılan anlamıyla 'küresel' sözcüğünün tarihsel bakımdan kökeni 1500'lü yıllardan başlatılsa da kulaklara çalındığı ilk tarih 1963 yılı olarak belirlenir. Dünyanın belli bir bölümünün 'global bir köy' halini aldığı, bunun ise medya aracılığıyla dünyanın çeşitli yerlerinde ortaya çıkan kolektif temalar sayesinde yaşanan daralma ve küçülme sebebiyle olduğunu saptayan Kanadalı sosyoloji profesörü Marshall McLuhan, 'global' sözcüğünü "iletişimdeki incelemeler" (Explorations in Communication) adlı eserinde kullanarak bu

sözcüğü ilk ifade eden kişi oldu. Bu şekilde “dünyanın küçülmesi ve küreselliği, bir bütün olarak algılama bilincinin yükselmesi önce McLuhan’ın küresel köy kavramlaştırması ile ifade edilmiş oldu (Aslanoğlu, 1998; Akt: Başkan, 2005, s.26). Karakuş’a göre (2006) küreselleşme süreci ne kadar geriye dayandırılırsa dayandırılınsın, kavramın 80’ler sonrasında yaygınlaştığı ve günümüz küreselleşmesinin daha önce küreselleşme olarak varsayılan süreçlerden farklılaştığı kabul görmektedir. Günümüzde küreselleşme derken kabul ettiğimiz dönüşüme, dünya tarihinin daha önce şahit olmadığı açıktır. Tarihin yarattığı bütün birikimin açıldığı bir kapıdır küreselleşme; içinde 15. ve 16. yüzyılı da barındırır ancak somutlaştığı zaman ve kavram, 1980’ler ve küreselleşmedir (Karakuş, 2006, s.6).

Gerçekten geniş anlamıyla küreselleşme hiç de yeni bir olgu değildir ve aslında başlangıcı orta çağdaki coğrafi keşiflerle önce yer kürenin her yanının tanınmasına kadar uzanıyor. Söz konusu olgunun ilk basamağı budur. Birinci Sanayi Devrimi ve İkinci Sanayi Devrimi de globalleşme açısından diğer önemli iki basamağı oluşturmaktadır. Sermayenin küreselleşmesi anlamında ise kavram, Birinci Sanayi Devriminin ürünüdür. İlginçtir, finans kapital diye anılan akışkan fonların sermaye piyasalarına serbestçe girip çıkmaları ve sermayenin her biçimiyle ülke sınırlarından içeri ve dışarı serbestçe hareketleri II. Dünya Savaşı sonrasında da hemen geri gelmiş değil; ancak 1970’li yılların ikinci yarısında baskılar sonucu tekrar 19. yüzyılı hatırlatır biçimiyle geri dönüş yapmıştır (Görmez, 2005, s.7).

Aydın’a göre (2006) ise üzerinde en çok durulan ve tartışılan konulardan birisi küreselleşme sürecinin ne zaman başlamış olduğudur. Genel olarak üç olasılık üzerinde yoğunlaşmaktadır. Birinci olasılığa göre globalleşme tarihin başlangıcından beri var olan, ancak son yıllarda yoğunlaşmış bulunan bir süreçtir. İkinci olasılığa göre, küreselleşme modernleşme ve kapitalizmin gelişmesi ile yaşıt olan ancak son yıllarda hız kazanmış olan bir süreçtir. Diğer bir olasılıkta globalleşme müdahaleci kapitalist düzenin çözülmesiyle birlikte son yıllarda ortaya çıkan bir olgudur (Aydın, 2006, s.5).

Çeken, Ötken ve Ateşoğlu’na göre (2008) küreselleşme kavramı günümüzde sık sık kullanılmasına rağmen ortaya çıkış tarihi ile ilgili kesin veriler mevcut değildir. Hatta günümüzde yazarlar ve bilim adamları arasında sorun olan konulardan biri de, küreselleşmenin tarihsel gelişimi ile ilgilidir. Yani küreselleşmenin hangi tarihi döneme

ait olduğu konusunda ortak bir fikir birliğinin olmayışıdır. Bu daha çok küreselleşmenin siyasi, kültürel, hukuki ve ekonomik gibi çok boyutlu olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun içindir ki, küreselleşmenin kesin olarak ne zaman başladığı konusunda bir uzlaşma henüz söz konusu değildir (Çeken, Ökten ve Ateşoğlu, 2008, s.83).

Tüm bu söylenenlere rağmen Sarı Gerşil'e göre (2004) ilk olarak ifade edilmesi gereken, küreselleşmenin süreç olarak eskilere dayandığı konusunda hemen hemen tüm tanımlamaların birleştiğidir. Ama küreselleşme kavramının çok gerilere gitmeyen tarihlerde kullanıldığı da kabul edilmektedir. Kavram olarak "küresel (global)" sözcüğünün kökeni her ne kadar yaklaşık dört yüz yıl öncesine kadar dayandırılmakta ise de "küreselleşme (globalization)" kavramına 1960'lı yıllarda rastlanılmaktadır. Ama özellikle 1980'lerde kavram sıkça kullanılmıştır. 1990'lı yıllarla da akademik alanda önemi anlaşılmıştır (Bayram, 2006, s.4).

Grant ve Short'a göre (2000) küreselleşmeye dair tarihi bir yolculuk yapılırsa, başlangıç istasyonu 16. yüzyıl olacaktır. Küreselleşme süreci, ekonomik olarak 500 yıl öncesine sermaye hareketlerinin dünya ölçeğinde başladığı tarih olan 16. yüzyıl ve merkantilizm ile başlatılabilir. Kavramın kullanılabilir olması bir yana, küreselleşmenin toplumun diğer alanlarında etkisini hissettirmesi 1970'ler sonrasında mümkün olabilmiştir (Karakuş, 2006, s.13). Bir süreç olarak küreselleşmeyi analiz ettiğimizde küreselleşmenin temellerinin oldukça eski dönemlere dayandığını görebilmekte olduğumuzu söyleyen Yaman (2001), özellikle bugünkü anlamda küreselleşmenin, ticaretin gelişmesi ve paranın kullanımı ile orta çağdan başlamış olmakla birlikte İstanbul'un Fethi'nden sonra hızlanan coğrafi keşiflere kadar gitmekte olduğunu söylemektedir. Bu dönemde, ulusal devleti güçlendirecek olan kolonilerin kurulması, Batı'nın siyasi, kültürel ticari ve askeri etkisinin yayılmasıyla, sömürge imparatorlukları kurulmuştur (Boran, 2007, s.6-7). Böylece dünyanın farklı yerlerindeki kültürler arasındaki köklü siyasi, ekonomik ve kültürel etkileşimler hızlanmaya başlamıştır.

Globalleşmenin başlangıcı olarak medeniyetin başlangıcı, Sanayi Devrimi ve modernleşme, 19. yüzyılın ortaları, 1950 sonrası veya 1980'li yıllar dile getirilmektedir. Globalleşmenin doğuşu ve gelişimi, globalleşmenin sahip olduğu farklı boyutların her biri dikkate alınarak coğrafi keşiflere, modernleşme ve kapitalizmin gelişimine, ticaret

ve finansın uluslararasılaşmasına ve tüm boyutları birlikte değerlendirmek suretiyle sosyal değişime dayalı olarak ele alınabilir (Aktan ve Vural, 2004, s.30).

Şaylan'a göre (2003) gerçekten de küreselleşmenin kapitalizmin kendi içinde yaşadığı üç önemli değişiklikte birlikte üç dönem içinde gelişip yenilendiğini söylemek mümkündür. Bunlardan ilki yani birinci küreselleşme dönemi, coğrafi keşiflere dayanmaktadır. Vasco da Gama'nın 15. yüzyılın sonunda dünyayı dolaşması sadece yeni coğrafyaları, insanları tanımak anlamına gelmemektedir. Dikkat edilirse bu tür keşiflerin o dönemde finansörleri aristokratlar ya da kraliyet mensupları olmuştur. Çünkü yeni coğrafyalar yeni maddi imkânları beraberinde getirmiş, güç ve para kazandırmıştır. Kapitalizmin kendini yeniden üretebilmesinin koşulu sermaye birikimi sağlamaktır. Sermaye birikimi için de ticaretin ve para hacminin sürekli genişlemesi gerekmektedir. Coğrafi keşifler kapitalizmin bu küresel düşüncesine de yardımcı olmuştur. Ayrıca aynı zihniyet 16. yüzyılda iktisadi hayata egemen olacak olan merkantilist düşüncenin de temellerini atmıştır (Bayram, 2006, s.9-10). Küreselleşme olgusunun coğrafi keşiflerle ilgisinin olduğu reddedilemeyecek bir gerçektir. Coğrafi keşiflerle birlikte Avrupa Toplumu Amerika ve Asya'yı keşfetmiş ve global bir dünyanın oluşumunu bu keşiflerle birlikte farkında olmadan desteklemişlerdir.

Oran'a göre (2001) coğrafi keşifler dini ve iktisadi zorunluluklardan ve de insanoğlunun merak güdüsünden kaynaklanmıştır denilebilir. 1490 yılıyla birlikte Batılı kâşifler deniz aşırı ülkelere seferler düzenlemişler ve üstün silah teknolojileri ile buraları ele geçirerek, maddi değere sahip her şeyi ülkelere taşımışlardır. Oran, 1490 yılını birinci küreselleşme döneminin başlangıcı olarak kabul etmekte, Batılıların sömürü uygulamalarını bu topraklara Hıristiyanlık değerlerini taşıdıklarını iddia ederek haklılaştırdıklarını söylemektedir (Bayram, 2006, s.8-9).

İlk küreselleşme 1800'lerin ortalarında başlamış 1920'lere kadar sürmüştür. İlk küreselleşme önemli olmakla birlikte bugünküyle kıyaslanabilecek düzeyde de değildir. Her şeyden önce pek çok ülkeyi dışarıda bırakmıştır (Yılmaz, 2004, s.49). Bu dönemde küreselleşmenin karakteristik yayılma şekli sömürgeleştirme faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi, askeri ve ekonomik üstünlüğü olan ülkeler sahip oldukları gücü korumanın ve artırmanın yolunu geri kalmış ülkelerin zenginliklerine sahip çıkmakta görmüşler ve bu elde etme mücadelesi karşılıklı kültür alış verişini de bir

yönüyle doğal bir yönüyle zorunlu bir şekilde gündeme taşımıştır. İlk küreselleşme dönemi, globalleşme olgusunun yaygın bir şekilde hissedildiği bir süreç değildir fakat bu dönemde küreselleşmenin olmadığını söylemek de doğru bir tespit olmayacaktır. Birinci küreselleşme dönemi insanlığın, on yıllar sonra dünyanın gündemini belirleyecek bir kavramın temellerinin atıldığına farkında bile olmadıkları bir dönemdir diyebiliriz.

Oran'a göre (1997) ikinci küresel yayılma, 1890'da sanayi devrimi ile gerçekleşti. Bu yayılmanın ardında sanayi devriminin yarattığı muazzam teknolojik olanaklar bulunuyordu. Bu yayılmanın nedeni, sanayileşmenin yarattığı kapitalizmin (ve onun da yarattığı büyük kapitalist ulusların-ülkelerin) içine girdiği kriz ve sıkıntılardır. Özellikle Batı Avrupa'da banka sermayesinin, endüstri sermayesine egemen olmasıyla ortaya büyük tekeller çıkmış, sistem gelişmiş, ama aynı zamanda aşılması gereken çok önemli yapısal sıkıntılar baş göstermiştir. Bunlar: 1)Metropol ülkelere sürekli ve ucuz hammadde temin etmek. 2) Ortaya çıkan üretim fazlasını satacak yeni pazarlar bulmak. 3) Sermayenin ana ülkelerde belli doygunluğa ulaşması ve giderek marjinal verimliliğin düşmesi nedeniyle sermaye ihraç etmek. 4) Fazla nüfusu akıtmak olarak sayılabilir (Özer, 2003, s.145-146).

Oran (2001), ikinci küreselleşme dönemini 1890'lı yıllarla başlatmaktadır. Ona göre, Batı'nın ikinci yayılması 1870'den sonra sanayi devriminin yarattığı muazzam teknoloji ile birlikte başladı ve 1890 yılında kurumsallaştı. Bu dönem önce misyonerlerin, ardından Batılı şirketlerin ve devletlerin uygar olmayan topraklara uygarlığı götürme kisvesi altında gelişti. Aslında bu yayılmanın temel nedenleri; metropol sanayilerine ucuz ve sürekli hammadde akışı sağlamak, ortaya çıkan fazla üretimi satacak yeni pazarlar bulmak, sermayenin marjinal verimliliğinin kendi ülkelerinde düşmesi nedeniyle sermaye ihraç etmek ve fazla nüfusu akıtmaktı. Batı bu amaçlarına ulaşmak için teknolojisini ve onun güçlendirdiği askeri etkinliğini kullanmaktan çekinmemiştir. Hatta Japonya ve Çin gibi uluslararası ticarete açılmamakta ısrarcı davranan ülkeler silah zoruyla dize getirilmiştir. Bilindiği gibi Çin İngilizler tarafından 1840'da topa tutulmuş ve bu olay sonucunda bugün Çin'e geri dönmüş olsa da Hong-Kong İngilizlere bırakılmak zorunda kalınmıştır. Benzer bir olay 1853'de Japonya'nın da başına gelmiştir (Bayram, 2006, s.9). Bu yönüyle küreselleşmenin pek de masum bir oluşum olmadığını

söylemek yanlış olmayacaktır. Oysaki insanın doğasında var olan değişim güdüsü er ya da geç küresel bir dünyanın meydana gelmesine vesile olacaktır.

Russel'e göre ikinci küresel genişleme dönemine yol açan devletlerin genişlemesi ile merkezi hükümetin ve otoritenin kurulmasını sağlayan barutun bulunmasıdır. Barut daha önce ele geçirilemez olan muhkem şatolardaki derebeyi soyluların egemenliğini yok etmiş, kalelerin zapt edilmesini sağlayan surları yıkan topçuluğun ortaya çıkışı ile feodalite sona ermiştir (Yılmaz, 2004, s.39).

Şenses'e göre (2004) ikinci küreselleşme döneminin etkileri 1913 yılına kadar sürmüştür. Daha sonra gelen Birinci Dünya Savaşı, 1929 Büyük Bunalımı, İkinci Dünya Savaşı ve Sovyetlerin yükselen gücü küreselleşme dönemini kesintiye uğratmıştır. Tabii ki ara dönemlerde küreselleşmenin izlerine rastlamak da mümkün olmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yirmi beş- otuz yıllık dönem birinci küreselleşme dönemi dediğimiz evreye yaklaşmış, hatta o döneme dönüş sinyalleri vermiştir. Bu dönemde dış ticaretin serbestleştirilmesi yolunda önemli adımlar atılmış olması, çokuluslu şirketlerin artan önemi, oluşturulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun dünya ekonomisi içinde kazanmaya başladığı önem ve özellikle savaştan harap biçimde çıkmış Batı Avrupa'ya yaşanan işçi göçü kayda değer gelişmelerdir. Ama bu dönemi tam manasıyla küreselleşme olarak nitelendirmek zordur (Bayram, 2006, s.10). Söz konusu dönemde yaşanan savaşlar, küreselleşme olgusunun yaşanmasını bir yönüyle sekteye uğratmış gibi görünse de bir yönüyle de dünyanın başka bir açıdan küreselleşme olgusunun etkisi altına girmesi sonucunu meydana getirmiştir. Küreselleşme tüm dünya üzerinde meydana gelen yaygın değişimi ve etkileşimi anlatmakta olduğu için birinci ve ikinci dünya savaşını da, her ne kadar negatif sosyal ve siyasal değişimler olsalar bile küreselleşme olgusunun etkenleri olarak değerlendirebiliriz. Çünkü dünya savaşları sonunda ortaya çıkan anlaşma metinleri global bir zeminin oluşmasını hızlandırmış, hatta ikinci dünya savaşının akabinde Birleşmiş Milletlerin kuruluşu gündeme gelmiş ve bu birlik oluşturulmuştur. Ayrıca Avrupa Birliği'nin temeli olan Avrupa Kömür Çelik Topluluğunun kurulması da bu dönemlere denk gelmektedir. Bu nedenle dünya savaşlarının ilginç bir şekilde küreselleşme olgusunun kökleşmesinde etkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

Bir kavram olarak küreselleşme, hem dünyanın küçülmesine hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesine gönderme yapar. Küreselleşme kavramının günümüzde gönderme yaptığı süreçler ile eylemler bazı kesintilerle birlikte birkaç yüzyıldır gelişim halindeydi, ama küreselleşme tartışmasının ana odak noktası görece yakın dönemler üzerindedir. Bu tartışmanın modernliğin dış hatları ve doğasıyla yakından bağlantılandırılması ölçüsünde, küreselleşme çok bariz şekilde son zamanlardaki gelişmelere gönderme yapar (Robertson, 1999, s.21). Bu gönderme küreselleşmenin üçüncü dönemini işaret eden bir göndermedir.

Altıok'a göre (2005) üçüncü küreselleşme döneminin başlangıç yılı olarak 1990'ları kabul etmek mümkündür. 1970 yılında başlayan değişim süreci bu dönemin hazırlayıcısı olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD hegemonyası altında oluşturulan Bretton Woods sistemi, tam istihdama dayalı Fordist üretim anlayışı, Refah Devleti ve sabit kurlar ile spekülasyon sermaye hareketlerine karşı düzenlenen dünya ekonomisi 1960'ların sonunda kapitalist gelişme sürecinin yavaşlama dönemine girmesiyle son bulmuştur. Krizin ilk sinyalinin hegemonik güç ABD ekonomisi vermiştir. 1966–1967 yıllarında ABD ekonomisi kredi sıkışması yaşamış ve uluslararası mali sistemi kontrol altında tutmakta zorlanmaya başlamıştır. Ekonomiyi istikrarda tutacak mekanizmalar olan kredi genişlemesi ve para arzı artışı bir süre sonra enflasyonist dalgaya yol açmıştır (Bayram, 2006, s.11).

Küreselleşmenin üçüncü dönemi II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlanmıştır. Bunun temel nedeni ise, emperyalizmin başladığı ve geliştiği Sanayi Devri ve I. Dünya Savaşı dönemleri arasında devletlerarasındaki ekonomik ilişkiler hızlı bir şekilde artmıştır. Söz konusu dönemde ulaşım ve iletişim teknolojisinin gelişmesiyle sömürgeci ülke, sömürge ülke ile olan bağlarının kuvvetlendirilmesi sonucu aralarındaki dış ticareti, kota ve gümrük vergisi gibi kısıtlamaları da ortadan kaldırmış. Bu serbest dış ticaret, sömürgeci ülkenin sanayi ürünlerinin rahatlıkla sömürge ülke pazarlarını ele geçirmesine neden olmuş, ayrıca sömürgeci ülke yatırımları da tasarruflarını ya doğrudan yatırım şeklinde ya da dış borç olarak sömürge ülkelere serbestçe aktarmaya başlamışlardı. Bu dönemde küreselleşme süreci sömürgeci ve sömürge ülkeler arasında hız kazanmıştı. Ancak, I. Dünya Savaşı'nın yaşanması, ardından 1929'da Büyük Buhran'ın yaşanmasıyla küreselleşme süreci yavaşlamış. II. Dünya Savaşı'ndan sonra küreselleşme süreci hız kazanmış ve bu döneme de küreselleşmenin üçüncü dönemi ortaya çıkmıştır.

Çünkü bu dönemde Bretton Woods Konferansları ve bu konferanslar sonucu kurulmuş olan aktörlerden IMF (Uluslararası Para Fonu), Dünya Bankası, GATT, Dünya Ticaret Örgütü ve OECD gibi ABD merkezli küresel kuruluşların kurulması özellikle gelişmekte olan ülkelerde küreselleşme sürecini hızlandırmıştır. Daha sonra özellikle 1970'li yıllar küreselleşme açısından bir dönüm noktası durumundadır. Çünkü bu dönemde Bretton Woods Sistemi çökmüş sabit kur sistemi yerini dalgalı kur sistemine terk etmiş ve başta gelişmiş ülkeler sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamaları kaldırmıştır. Böylece küreselleşmenin itici motoru olan sermaye hareketlerinin dünya genelinde yayılması sonucunda küreselleşme süreci hızlanmıştır. Küreselleşme kavramı hem ticaret hem de finansal akımlarda ortak kullanıma girmiştir. Ekonomik küreselleşmeyle birlikte küreselleşme kavramının ideolojik olarak da popüler olmaya başlaması 1980'li yılların sonunda SSCB'nin beklenmedik bir zamanda dağılması ile zirveye çıkmıştır. Böylece dünya artık iki kutuplu olmaktan çıkmış ve merkezinde ABD'nin yer aldığı tek kutuplu hale gelmiştir. Bu dönemden itibaren küresel kapitalizm bütün kurum ve kuralları ile rakipsizleşmiştir. Böylelikle küresel kapitalist ekonomi inşa etmeyi gerektiren tehditler de ortadan kalkmış ve peşinden de küreselleşme dünya genelinde başta ekonomik olmak üzere, siyasi, hukuki ve kültürel olarak varlığını hissettirmeye başlamıştır (Çeken, Ökten ve Ateşoğlu, 2008, s.85-86).

Türkay'a göre (2003) üçüncü küreselleşme döneminde, ABD'nin İngiltere'den hegemonik güç olma konumunu devralması ve bunu sürdürebilmesi anlamında kapitalizmin dünya sistemi olmasının sağlanması çerçevesinde 1944 yılında Bretton Woods Antlaşması ile para sermayenin uluslararası hareketliliğini düzenlemek üzere Uluslararası Para Fonu, (IMF) yatırımların uluslararası dağılımını düzenlemek için Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBDR) -ileride Dünya Bankası dönüşmüştür-gibi kuruluşların yanında, malların uluslararası dolaşımını sağlayan yeni bir ticaret sisteminin işlerliğe konulması için Gümrük Tarifeleri Ticaret Genel Anlaşması (GATT) Dünya Ticaret Örgütüne dönüştürülmüştür (Boran, 2007, s.7). Bu küresel birimlerle birlikte bir daha geriye dönüşü mümkün olmayan bir küreselleşme sürecine girilmiştir diyebiliriz.

1990'lardaki küreselleşme ise çok daha farklı koşullarda gerçekleşiyor. 1970'li yıllarda ortaya çıkan çok uluslu şirketlere, ulusal pazarlar da yetmemeye başladı. Bu nedenle

yeni Pazar(lar) bütün dünyayı içine alacak şekilde genişletiliyor. Ancak çok önemli bir farkla, artık sermaye transferi, ham madde temini ya da nüfus dolaşımı için bulunan yeni pazarlar için savaşa, askeri işgale, zora ve şiddete başvurmaya gerek kalmadı. Çünkü günümüzde bu iş, çok daha kolay, rahat ve hızlı metotlarla, daha kısa sürede, daha az maliyetle, iletişim ağları yoluyla yapılıyor (Özer, 2003, s.148).

1980'li yıllarda başlayan yeni globalleşme dalgası ekonomik, siyasi ve kültürel entegrasyonun hızlandığı ve yoğunlaştığı bir dönemi ifade eder. GATT, Uruguay turu sonrasında sanayi ürünleri üzerinden alınan tarifelerin yeni bin yıl başında tamamen ortadan kaldırılması ve sermayenin mobilitesi üzerindeki engellerin ve tarife dışı engellerin geriletilmesi ekonomik entegrasyonu hızlandırmıştır. Bu dönemde, ikinci globalleşme dalgasında duraklayan uluslararası göç ve sermaye akımları tekrar artış eğilimine girmiştir (Aktan ve Vural, 2004, s.34-35).

Yılmaz'a göre (2004) birinci küreselleşme döneminde itici güç sanayi devrimi ile ulaşım ve teknolojilerindeki gelişme iken bugünkü küreselleşmenin itici gücü iletişim ve bilişim devrimidir (Yılmaz, 2004, s. 31). Bu yönüyle son küreselleşme dalgası birinci ve ikinci küreselleşme döneminden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Birinci ve ikinci küreselleşme dönemlerinde bir yönüyle sömürgeleştirme ve savaşlar yoluyla zoraki gerçekleşen küreselleşme olgusu, üçüncü küreselleşme döneminde doğal bir oluşum şekline bürünmüştür ve ilginç bir şekilde bu oluşum kendisinden kaçılmayacak bir yapıya bürünmüştür. Üçüncü küreselleşme döneminde küreselleşme olgusu dinamikleriyle birlikte ailemizin, okulumuzun, bireysel hayatımızın doğal bir unsuru haline gelmiştir.

21. yüzyıl dünya ekonomisine damgasını vuran olgulardan birisi olarak kabul edilen küreselleşmeyi, işgücünün, sermayenin, teknolojinin ve mal piyasalarının uluslararası nitelik kazanması şeklinde tarif etmenin oldukça kabul gördüğü günümüz dünyasında, bu olguyu ürettiğini her yerde satabilecek olmanın olanağını elde etmek olarak algılayan biri, küreselleşme gibi bir olgunun tarihsel arka planını araştırırken, onu herhalde tutup İlkçağ'da insanların ilk alet yapımına ve belki de yaptığı aleti bir parça geyik etine değiştirmeyi huy edinmiş bir kimsenin mübadele anlayışına vardırması hiç zor olmasa gerektir. Ancak biz bu kişiyi bir pazar yaratma gayretinde olmadığı kabulüyle konu dışı

bırakırsak, başlangıcımızı modern devletin doğuşu ile, 16. ve 17. yy'dan yapmayı yeterli bulabiliriz (Başkan, 2005, s.35).

2.1.4. Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Nedenler

Küreselleşme ve küresel kavramlarının, bu şekilde salt kavram olarak gelişim sürecinin ötesinde küreselleşmenin bir olgu olarak ortaya çıkışı izah edilmeye çalışılmaktadır. Ancak bunun için ileri sürülen olay ve süreçlerin yaşandığı zamanda küreselleşme kavramı kullanılmayıp, bu olay ve süreçler bugün itibariyle küreselleşme kavramı ile izah edilmektedir. Bu çerçevede küreselleşmenin meydana çıkışı ve gelişimi için, dinlerin ortaya çıkması, coğrafi keşifler, kapitalizmin gelişimi, Sanayi Devrimi, 1900 sonrası veya 1980'li dönemler gibi süreçler ve olaylar zikredilmektedir. Kùltürler, ticaret, imparatorluklar, yönetim biçimleri ve bütün insanlık birikimleri, tarihten beri yayılmakta ve gelişmektedir (Steger, 2003, s.14). Küreselleşme, bilimin ve teknolojinin artan önemiyle ilgilidir. Teknolojiye dayalı bu toplum; coğrafyanın ve hammaddenin öneminin büyük ölçüde azaldığı, teknolojik yeniliklerin tarihi hızlandırdığı ve değişimin hızlı olduğu bir toplumdur. Değişimin itici gücü ise, bilgi ve teknolojidir (Yılmaz, 2004, s.31).

Küreselleşme terimi kullanımının tarihine oranla çok daha eski bir geçmişe sahiptir. Küreselleşme terimi içeriği bakımından çok sonraları yaratılmış olsa da terimin tarihi arka planına ilişkin bir incelemede ilk dile düştüğü tarihi, yani 1980 yılını, kalkış noktası olarak almak, küreselleşme gibi çok boyutlu bir olgunun yaratıcısı pek çok olayı, olguyu, söylemi, dünya ve evren tasarımı, girişimi dışta bırakmayı gündeme getirir. Bu ise yerinde bir incelemenin yapılmasını engeller. O halde küreselleşme teriminin kullanımına neden olan öğelerin saptanması, bu kurucu öğelerin somut bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan hangi koşulların küreselleşme söylemlerine, bu kelimenin türetilmesi gereğine sebep olduğu sorusu sormaya başlamak için oldukça yerinde bir sorudur (Başkan, 2005, s.32-33). Küreselleşme olgusunu oldukça gerilere götürme çabası, küreselleşmenin sihirli bir değnekle gelmediğini, aksine tarihsel bir sürecin sonucu oluştuğunu ortaya koymaktır. Peki bu dünyasal ölçekteki dönüşüme neden olan koşullar nelerdir? Bir toplumsal dönüşüm projesi olarak küreselleşmeyi hangi dinamikler inşa etmiştir (Karakuş, 2006, s.6)?

Kongar'a göre (2001) küreselleşmenin iki kaynağı vardır. Birincisi teknolojik, diğeri siyasal kaynaktır. Teknoloji kaynağını da iki farklı devrim oluşturmaktadır. İlki iletişim teknolojisi devrimi (telefon), ikincisi ise bilişim teknolojisinin devrimi (bilgisayardır). Bu ikisi yani telefon ve bilgisayar bir arada geliştiği için yeni bir teknoloji "İletişim ve Bilişim Devrimi" doğmuştur (Kocacık, 2003, s.2).

Karlsen'e göre (2002) küreselleşme yeni bir çağ olarak anlaşılacakla birlikte aynı zamanda endüstrileşmenin ve postmodern toplumun son döneminin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin temelinde, pazar-kapitalizmi ve dünya çapında ekonomik faaliyetleriyle yeni bir Pazar ekonomisinin yattığı konusunda büyük ölçüde uzlaşma olduğu görülmektedir. Küreselleşme aynı zamanda, özellikle bilgi teknolojisiyle bağlantılı olarak, modern bilimin ve yeni teknolojinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Karlsen, 2002, s.99). Küreselleşmeye yol açan faktörlere ilişkin olarak, temelde belli başlı unsurlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Küreselleşmeyi hızlandıran önemli unsurlar arasında, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, bilgisayarın ve internetin yaygınlaşması, ulusal ve uluslararası ticaret ağlarının genişlemesi, yabancı yatırımların ve uluslararası şirketlerin artması gibi temel gelişmeler sayılabilir (Çalık ve Sezgin, 2005, s.57). Aydın'a göre (2006) küreselleşme sürecinin ortaya çıkmasında çok sayıda faktörün etkisi olmuştur. Ancak teknolojik, ekonomik, politik faktörlerin etkisi diğerlerine göre daha yoğun olarak gerçekleşmiştir (Aydın, 2006, s.8). Yılmaz'a göre (2004) ise küreselleşme esas itibariyle dünya çapında ekonomik entegrasyonun artmasıdır (Yılmaz, 2004, s.31).

Küreselleşmeyi ortaya çıkaran (birçok fonksiyonel nedenin yanında) belirleyici üç gelişme; 1970'lerde çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması, 1980'lerde uzayda iletişim devriminin gerçekleşmesi ve 1990'larda Sovyetler Birliği'nin dağılması olarak söylenebilir. Bu üç gelişme, birbirini karşılıklı etkilemiş ve dünya bugün içinde yaşadığımız hali (o hal her neyse) almıştır (Özer, 2003, s.14).

1990'lı yılların başından itibaren giderek çift kutuplu dünyanın ortadan kalkması ile daha geniş bir coğrafyaya yayılma imkânı bulan küreselleşme sürecinin itici gücünü çokuluslu şirketlerin meydana getirdikleri küresel ticari ağlar oluşturmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde, küreselleşme sürecinin en belirleyici unsurunun ekonomi, en önemli itici gücünün ise ticaret olduğu birçok uzman tarafından ortaya koyulmuştur (Şimşeker ve

Ünsar, 2008, s.1030). Küreselleşme olgusunun ekonomik sahadaki en belirgin semptomu, doğrudan yabancı yatırımlar noktasında kendini göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında küreselleşme bir anlamda, liberal ekonomik düzenin uluslar arası düzenin bir yansıması olarak düşünülebilir (Öke, 2001, s.34).

Karlsen'e göre (2002) küreselleşme hakkında literatürdeki önemli bir konu da küreselleşmenin altında yatan yönlendirici güçleri ele almaktadır. Dünya Ticaret Örgütü (WTO/World Trade Organization), Uluslar arası Para Fonu (IMF/International Monetary Fund), Dünya Bankası (WB), G8 ülkeleri Ekonomik İşbirliği ve Gelişim Örgütü (OECD) ve Avrupa Birliği, NAFTA ve APEC gibi bölgesel liberal marketler, ulus-aşırı önemli kurumlar sayesinde neo-liberal ekonomik politik ortam kurumsallaşmış ve küreselleşmiş durumdadır (Karlsen, 2002, s.100).

Kazgan'a göre (2000) tarihsel bir değerlendirme yapılacak olursa, Batı dünyası Müslümanların siyasi, ekonomik ve coğrafi açıdan üstün olduğu geniş bir zaman aralığında kendi sınırları içine uzun süre hapsolmuştur. Müslümanların ticaret yollarını ele geçirmeleri, ticaret ve denizcilikten geçimlerini sağlayan ülkeleri yeni ticaret yolları ve yeni ülkeler bulmak zorunda bırakmıştır. Bu zorunluluk Amerika gibi kıtaların keşfedilmesini, yeni coğrafyalar bulunmasını da beraberinde getirmiştir. Yeni coğrafyaların zengin kaynakları kıta Avrupa'sına getirilmiş, kapitalist birikim sürecinin en önemli kaynağını oluşturmuştur. Bu manada kolonileşme hızlanmış, deniz aşırı memleketlerin ekonomileri bir bakıma kıta Avrupa'sına eklenmiştir. Batı yeni coğrafyalara kendi dini ve milli değerlerini de götürerek aslında kültürel bütünleşmenin temellerini de atmaya başlamıştır (Bayram, 2006, s.12-13). Buradan yola çıkarak yukarıda da ifade edildiği gibi küreselleşmenin ilk ve en önemli etkenlerinden birinin coğrafi keşifler olduğunu söylemek haklı bir değerlendirme olacaktır.

Küreselleşmenin sebepleri ve doğası üzerine değişik açıklamalar getirmek mümkündür. Küreselleşme zaman ve mekân olgularının modern bir düşünce geleneği çerçevesinde yeniden örgütlendiği, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin yeni bir hız kültürü üzerine oturtulduğu bir olgu olarak açıklanabiliyor. Aynı zamanda, Kapitalist dünya ekonomisinin geliştirdiği ve dayattığı yeni bir üretim ve tüketim kültürü küreselleşmenin temel dinamikleri arasında sayılıyor. Teknolojinin ve özellikle iletişim teknolojisinin, dönüştürücü niteliğiyle küreselleşmeyi oluşturan ve sürekli kılan temel dinamik

olduğunu ileri sürenler de farklı bir açılım getiriyorlar (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s. 65).

İçli'ye göre (2001) küreselleşme yalnızca siyasal ve ekonomik alanları değil, aynı zamanda kültürel alanı da etkileyen bir süreçtir. Zaman ve mekân sınırlılıklarının aşılması, toplumsal ilişkileri etkilemiş ve dolayısıyla toplumsal ilişkiler mekâna, ulus sınırlarının ötesine taşınmıştır. Ancak bu durum, dünya üzerinde yaşayan toplumları yaşamsal alanda diğerlerine bağımlı hale getirmiştir. En gelişmiş ülkelerde bile insanlar dışarıdan alınan ürünlere bağımlı duruma gelmiş ve yaşam biçimleri hızla değişmiştir. Bunun yanı sıra küreselleşme, tüketim hızının artmasını, yeni pek çok ürünün ihtiyaç listesine sokulmasını ve bu ürünlerin çeşitli toplumlar tarafından tüketilmesini gerekli kılmıştır. Bu oluşum, tümüyle uluslararası sermaye gücü ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. (Gül ve Aslan, s.882).

1870'lere doğru uluslararası ve ulus ötesi söylemlerin, özellikle sanat yapıtları ve sergiler aracılığıyla giderek kavramlaşmaya başlaması, 1920'lere doğru iletişim teknolojisinde kat edilen gelişmeler, uluslararası yarışmalar, olimpiyatlar ve Nobel ödülleri, ticarete yaşanan uluslararası ihracat ve ithalat ilişkilerinin artışı ile küresel bir sahanın oluşumu yavaş yavaş görünmeye başlamış oldu. Ancak özellikle 1960'lara doğru Birleşmiş Milletlerin kurulması, bağımsızlık ilkesinin uluslararası bir ilke olarak kabulü, soykırım ve atom bombası kullanımı gibi insanlığı tehdit eden olayların insanlık fenomenine ilişkin felsefi söylemleri arttırması, 1990'lara varmadan aya ayak basılması, diğer gezegen ve yıldızlar hakkında edinilen net bilgilerin dünyayı ve dünyalı olanı kendisine çok özel bir biçimde bağlaması ve ayırksaması, nükleer ve kimyasal silahlanmanın artışı ve bunun karşısında yer almaların artışı, cinsiyet, etnik grup, ırk, din, dil, kadın, erkek ayrımcılıkları üzerinde yapılan yoğun polemikler, insan hakları ihlalleri nedeniyle insan hakları olgusunun küresel bir soruna dönüşmesi, küresel ısınma ve kirlenmenin insanlığı tehdit eden bir duruma gelmesi ve insanlığın geleceğine dair kaygıları arttırması, medya kartellerinin oluşumu, internetin yaygınlaşması vb. gelişmeler ile küresel saha iyice netleşmiş oldu (Başkan, 2005, s. 51-52). Küresel sahanın netleşmesinde bireysel ve toplumsal etkilerin rol aldığını söylemek mümkündür. Global dayatmacı etkilerin küreselliği ortaya çıkarma ve hızlandırma potansiyeli olduğu kadar

bireysel ve toplumsal inisiyatiflerin de küreselliği ortaya çıkarma ve hızlandırma potansiyeli mevcuttur.

Hararetli bir küreselleşme taraftarı olan Friedman (2000) bu olgunun ardındaki yön verici düşüncenin serbest piyasa kapitalizmi olduğunu kabul etmektedir. Ona göre idareyi piyasa kuvvetlerine bıraktığımız, ülke ekonomisini serbest ticaret ve rekabete açtığımız ölçüde, ekonomi serpilecek ve etkin bir yapıya kavuşacaktır. Bu serpilmenin ve etkinliğe kavuşmanın yolu da dışa açılma, devlet denetimini azaltma ve özelleştirmeden geçmektedir (Bayram, 2006, s.5).

Öte yandan, bu dönüşüm sürecinde başat rolü bilgi, teknoloji ve ekonomi faktörü oynamakla birlikte, arka planda “Medeniyetler Çatışması”, “Tarihin Sonu”, “Büyük Orta Doğu Projesi”, “Yeni Dünya Düzeni”, küresel terör ve enerji kaynakları üzerindeki küresel mücadeleler gibi siyasal ve kültürel faktörlerin etkili olduğuna tanıklık etmekteyiz. Ayrıca; finans, üretim, enerji ve pazarlama gibi alanlarda emperyal söylemlerle birlikte küresel çapta bir rekabetin, pragmatizmin ve çıkar çatışmasının uluslar arası sistemde ön plana çıktığını görmekteyiz. Dolayısıyla, bugün, gözle görülür biçimde küresel güçler açısından küreselleşmenin anlamını daha çok küresel rekabet ve çıkar çatışmalarının oluşturduğunu söylememiz yanlış olmaz (Elma, 2008, s.44).

Altan’a göre (1997) günümüzde yaşanan küreselleşme sürecine çoğu yazar başlangıç olarak her ne kadar 1980 yılını alsın da farklı tarihlerin de ortaya atıldığı olmuştur. Küreselleşme sürecini sanayi devriminin ölümü olarak gören Altan, sanayi devriminin getirdiği makineleşme olgusunun yerini alan bilgisayarlaşma olgusunu yeni bir çığır olarak görmekte, dolayısıyla da bilgisayarların ortaya çıktığı 1946 yılını küreselleşmenin başlangıcı olarak kabul etmektedir. Ona göre bilgisayarlaşma ile hakim teknolojik anlayışta yaşanan dönüşümler ile birlikte, sanayi devriminin bütün anlayışlarının, örgütlenme modellerinin ve insan anlayışlarının alt üst olduğuna şahit olunmaktadır (Bayram, 2006, s.6-7).

Günümüzde olağanüstü bir hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan enformasyon teknolojileri, uluslararasıdaki değişim-etkileşim sürecinde, küresel dönüşümü hızlandırmaktadır. Nitekim 1945 yılından beri, okyanus ötesi nakliye bedelleri yüzde 50; hava taşımacılığı maliyetleri yüzde 80 ve transatlantik telefon bedelleri de yüzde 99

oranında gerilemiştir. İletişim ve bilgisayar gücündeki patlama, küresel mali piyasaların gelişimine ivme kazandırmıştır (Bozkurt, 2000, s.27).

Küreselleşme, dünyada günümüzdeki siyasî, kültürel, ekonomik vb. süreçleri anlama ve anlamlandırma noktasında anahtar kavramlardan birisidir. Bu kısaca, bilgi, eşya, sermaye ve insanların, politik ve ekonomik sınırları aşan akışını ifade eder. Bugün kullanıldığı anlamda yeni bir kavram olan küreselleşmeye, insanlık tarihi boyunca çeşitli olguların temel teşkil ettiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, küreselleşmenin felsefî arka plânının post-modernizm olduğu yaygın biçimde kabul görmektedir (Kılavuz, 2002, s.190). Küreselleşme çağının felsefi öznesi postmodernizm gibi görünmektedir. Postmodern parametreler günümüzün siyasi, kültürel ve bireysel yaşamını biçimlendirmektedir.

Özdemir'e göre (2004) küreselleşmenin ortaya çıkışına yönelik yaklaşım genel olarak üç grupta incelenebilir (Yahşi, 2007, s. 5-6):

- Birinci grupta yer alan anlayışa göre küreselleşme, teknolojik gelişmelerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan bir süreçtir. Özellikle bilgi toplumunun artan önemi ve gelişen bilgisayar teknolojisi ve internet ağı sayesinde kolaylaşan bilgi aktarımı ve iletişim sermayenin hareket alanını genişletmiş, üretim- yatırım ve tüketimi uluslararasılaştırmıştır.
- Küreselleşmeye farklı bir pencereden bakan diğer bir grup ise neo-liberallerdir. Neoliberalere göre küreselleşme, piyasaların uluslararasılaşmasına bağlanmaktadır. Teknolojik ilerleme ile birlikte artan üretim, piyasaların dışa açılmasını gerekli kılmış ve ticaret serbestleşmiştir. Ülke ekonomileri korumacı politikaları bir tarafa bırakarak, dış ticareti teşvik etmiş ve para piyasaları serbestleşmiştir. Kısacası ünlü iktisatçı Adam Smith'in "görünmez el" yaklaşımının geçerliliği kabul edilerek piyasa ekonomisi egemen kılınmaya çalışılmıştır.
- Üçüncü grupta yer alan yaklaşıma göre küreselleşme yeni bir kavram değildir (Neo-Marksist yaklaşım). 19. yüzyıl dış ticaret hacmine ilişkin verilere, 500 yıl önceki keşif gezilerine ve yüzyıllar öncesine dayanan kervan ticaretlerine dayanarak küreselleşmenin yeni bir olgu olmadığı ifade etmektedirler.

Küreselleşmenin kısa tarihine bakacak olursak; Serbest Pazar kapitalizmini benimseyen iki zengin ve egemen ülke; İngiltere ve Amerika, yanına diğer gelişmiş ülkeleri de alarak (G-8'ler) oluşturduğu zenginler kulübüyle tüm dünyaya bu yeni oluşumu kabul ettirmiştir. Bunu yaparken kimi zaman katı ve acımasız dayatmaları kullanmış, kimi zaman da var olan konjonktürü değerlendirerek bu dev pazarı kontrol altına alabilmiştir. Bu sürecin hızlanmasında, yetmişli yıllarda iyice gemi azıya alan; “finans kapitalin serbestleştirilmesi politikaları”dır. Uluslar arası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü (eski adıyla GATT; Gümrük ve Ticaret Tarifeleri Genel Antlaşması) küreselleşme sürecinin taşıyıcı kolonlarıdır (Karakaya, 2004, s.64).

1940'lı yılların sonlarına doğru başlayan soğuk savaş, dünyanın politik olduğu kadar ekonomik olarak da bloklaşmasına yol açmıştır. O yıllardan 1990'lara kadar geçen dönemde yeryüzünde üç dünya barınmaktaydı: Birinci dünya, ikinci dünya ve üçüncü dünya. Birinci dünya, liderliğini ABD'nin üstlenmiş olduğu gelişmiş ülkelerden oluşmaktaydı. Bu ülkelerdeki siyasi yapı çoğulcu demokrasiye, ekonomik yapıya piyasa ekonomisine dayanmaktaydı. İkinci dünya, liderliğini Sovyetler Birliği'nin yaptığı sosyalist ülkelerden oluşmaktaydı. Bu ülkelerdeki siyasi yapı tek parti yönetimine, ekonomik yapıya planlamaya dayanmaktaydı. Üçüncü dünya ise, çoğunluğu batının eski sömürgeleri olan, gelişmekte olan ülkelere oluşmaktaydı. Üçüncü dünyanın belli bir lideri yoktu. Bu ülkelerdeki siyasi örgütlenme çoğulcu demokrasiden askeri diktatörlüklere kadar çeşitlilik gösterirken, ekonomik yapıları birinci ve ikinci dünyanın sunduğu alternatif modeller arasında gidip geliyordu. Bu üç bölünmüş dünyada birinci ve ikinci dünya arasında ideolojik, politik, ekonomik alanlarda yaklaşık kırk yıl süren soğuk savaş, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte 1990'ların başında sona erdi ve ikinci dünya ortadan kalktı. O günlerden itibaren küreselleşme sözcüğü daha çok kullanılır olmuştur (Asomedy,1999; Akt: Aydın, 2006, s.10). Soğuk savaşın yerini normlara ve anlaşmalara bırakması da küreselleşmenin itici güçlerinden birisi olmuştur.

Küreselleşme sürecini hızlandıran en önemli unsurlardan biri de iletişim alanında yaşanan devrimdir. 20.yüzyılın son çeyreğinde yaşanan iletişim devriminde uydu yayınlarının ve fiber optik kablo bağlantılarının büyük rolü vardır. Özellikle telefon konuşmalarının ve televizyon yayınlarının iletilmesini sağlayan bu sistemler Amerika,

Avrupa ve Uzakdoğu Asya arasında kesintisiz iletişimin temelini oluşturur. Dünyanın dört bir yanına Körfez Savaşı'nı canlı olarak yayınlayan CNN gibi haber ve dünya müzik listelerinin nabzını tutan MTV gibi müzik kanalları küreselleşen iletişimin birer örneğidir. Dünyanın en baskıcı rejimi olan Çin'in 500 kenti 1996'da küreselleşen dünyadan haberdar olabilmek amacıyla fiber optik kablo bağlantısı için sıraya girmiştir ve benzer bir gelişmenin bağımsızlıklarını yeni kazanan Orta Asya ülkelerinde de yaşandığı bilinmektedir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, 52). Küreselleşmenin teknolojik gelişmelerle de doğrudan bir bağlantısı vardır. Teknolojik gelişmeler ülkelerarası mal taşımacılığını sürekli hızlandırmakta ve ucuzlatmaktadır. Bilgisayarlaşma, telekomünikasyon teknolojileri, minyatürleşme, sıkıştırma teknolojisi ve dijitalleşme gibi yenilikler teknolojiyi küresel çapta yaygın kılmaktadır (Aydın, 2006, s.10). Teknoloji, küreselleşme sürecinde yeterli koşul değildir; ancak olmazsa olmaz koşuldur. Günümüzde olağanüstü bir hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan enformasyon teknolojileri, uluslararasıdaki değişim/etkileşim sürecinde, küresel dönüşümü hızlandırmaktadır (Bozkurt, 2000, s.27). Yaygınlaşan teknoloji doğal bir şekilde hizmet olarak aktardığı tüm unsurları küreselleşme öznesinin bir nesnesi haline getirmektedir. Böylelikle küreselleşme ve etkileri teknoloji eliyle dalga dalga tüm dünyaya yayılmaktadır.

Giddens'a göre (2000) teknolojik gelişmeye bağlı olarak özellikle iletişim ve ulaşım maliyetlerinin süratle azalması, bilgiyi özgürleştirerek paylaşımını kolaylaştırırken küreselleşme sürecinin etkilerini farklılaştırmakta ve büyütmektedir. Örneğin; ilk ticari uydu 1969 yılında uzaya fırlatılırken, bugün dünyanın değişik bölgelerine bilgi taşıyarak hizmet veren iki yüzden fazla uydu bulunmaktadır. Yine 1950'lerin sonlarına kadar Atlantik'i ve Pasifik'i tamamen geçen tek bir iletişim kablosu bulunmazken, bugün kabloların sayısı bir milyonu aşmaktadır (Aydın, 2006, s.8).

Habermas (2002) dünyanın küresel köy haline gelmesinde internet, uydu telefonları gibi bireysel kullanılacak teknolojik yeniliklerin yanı sıra basın da etkisi olduğunu söylemektedir. Basın yeni teknolojilerden faydalanarak haberleri elde etme, yayma ve kamuoyu oluşturma konusunda küreselleşmenin önemli dinamiklerinden birisi haline gelmiştir (Bayram, 2006, s.31-32). Medya sahip olduğu albeni ve insanları kendine kilitleme özelliği sayesinde tüm ulusların ve toplumların toplumsal hafızalarında ciddi

değişimlere neden olmaktadır. Küreselleşme olgusunun çeşitli misyonlarını insanlığa sunarken kullandığı en temel araçlardan birisi de elbette ki medya öğeleridir.

Küreselleşmesinin hızlanmasını teşvik eden en önemli faktörlerden biri de, dünya genelindeki çeşitli bölgelerde yeni mal ve hizmetlerin farkına varılması ve gelir düzeyinde meydana gelen artıştır. 1970' ler den itibaren Brezilya, Şili, Güney Kore, Tayvan, Singapur, Güney Afrika, Suudi Arabistan, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerde refah düzeyinin artışı, yeni ürünler için harcanabilir gelirdeki miktarı önemli ölçüde artırmıştır. Bunlara ilave olarak, Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya gibi pek çok olgunluğa ulaşmış pazarda, düşük oranda da olsa, gelir düzeyi artmıştır. Pek çok ülke halkı farklı oranlarda ekonomik gelişme gösterse de, gelişmekte olan ülkelerde yeni orta sınıfın yükselişi, Sony Walkmenleri, Levi's Kotları, Mc Donald's Restaurantları, Coca-Cola ve hatta Motorola cep telefonları için yeni pazarların oluşumuna sebep olmuştur. Öncelikle ABD ve Avrupa' da ki refah düzeyi yüksek insanlar tarafından talep edilen mal ve hizmetler (finansal hizmetler, lüks otomobiller, ticari bankacılık gibi) şimdi dünya genelinde yeteri parası olanın alabileceği şekilde her yerde bulunmaktadır. Gerçekte, dünya genelindeki zenginlik artışı yeni pazarların ortaya çıkışına sebep olmaktadır. Çin'deki hızlı büyüme oranı, Doğu Avrupa pazarının açılışı, Endonezya, Hindistan ve Güney Doğu Asya' da ki ortaya çıkan orta sınıfın hızlı şekilde büyümesi, yeni ürünlerin tasarlanması ve satışı için işletmelere önemli fırsatlar sunmaktadır (Tağraf, 2002, s. 39). Eşkinat'a göre (1998) Küreselleşmenin motoru, sistemin kendini yeniden üretebilmesi ve tüm dünyaya yayılmasında etkili olan uluslararası ticarettir (Karakuş, 2006, s.7). Küreselleşmenin ekonomik boyutunun diğer boyutlara göre ön plana çıkmasının nedeni de bu tespitle açıklanabilir.

Düşük maliyetli taşıma olanaklarındaki genişleme, pek çok endüstrideki küreselleşmenin hızlanmasına olanak sağladı. Muhtemelen çok az insanın farkında olduğu ABD'nin dünyadaki en büyük çiçek ithalatçısı olduğu gerçeğidir. Çiçek soğanları Güney Amerika'dan ve taze çiçekler Hollanda'dan gelmektedir. Taze kesim çiçekler küresel taşıma ve ihracat için tek bir ürün olarak görülse de, (çabuk bozulmasından dolayı) seri üretim yapılması ve ABD'ye bir gecede uçakla getirilmesinden dolayı, çiçek yetiştiriciliği yoğun bir şekilde küresel bir iş haline dönüşmektedir. İsveç' de üretilen çikolata ve şekerler, İsveç' ten doğrudan taşımayla ABD' ye taşınmakta, New York ve

diğer şehirlerde özel pazarlara sunulmaktadır. Önemli şekilde düşük maliyetin varlığı, gece taşıma olanağı olan ürünleri küresel pazarlara ulaşmasını sınırlamamaktadır. ABD yapı malzemeleri üreticilerinin lideri olan Caterpillar; dünyanın herhangi bir yerinde 48 saat içerisinde bozulan parçayı değiştirmeyi garanti etmektedir. Geçtiğimiz 30 yıl içerisinde reel olarak taşıma maliyetlerinin düşmesi, bütün endüstrilerde küreselleşmeyi hızlandırıcı bir etki yapmıştır (Tağraf, 2002, s.44). Örneğin serbest ticaret normlarını bütün dünyada egemen kılmayı amaçlayan ve GATT müzakerelerine taraf ülkelerin onayıyla 1995'te yürürlüğe giren **Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşması** ve eki anlaşmalar (Uruguay Turu Nihai Senedi) küreselleşmenin kurumsallaşması yönünde atılan önemli adımlardır (Kürselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.3).

Hükümet politikaları genellikle bir veya bir grup endüstrideki küreselleşme eğilimini hızlandırabilir. Örneğin, 1960 ve 1970' lerde Japon çelik üreticilerindeki artış, geniş şekilde koordinasyona ve hükümet tarafından çelik üreticileri lehine yapılan ayrıcalıklı vergi anlaşmalarına bağlıydı. Nippon Kokan, Nippon Steel, Sumitoma Metal gibi büyük işletmeler ve diğer küçük ölçekli üreticiler teknolojik yeniliklerin paylaşılması ve çelik değirmenlerin yapımı için hükümet tarafından desteklendiler. Buna bağlı olarak , pek çok çelik üreticisi işletme eski çelik değirmenlerine sahip ABD'ye çelik ihracatına başladı. Eski çelik değirmenlerine sahip Bethlehem Steel, John & Laughlin ve National Steel gibi ABD işletmeleri Japon üreticiler ile etkili bir rekabete giremediler (Tağraf, 2002, s.42). Görüldüğü gibi çok boyutlu küreselleşme olgusunun temelinde yatan öğeler de oldukça fazladır. Küreselleşme olgusunun büyük küçük tüm boyutları kadar onu ortaya çıkaran etken olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu araştırmada anlatılan ekonomik, kültürel ve siyasi boyutların her biri kürselleşmenin oluşumunda ve hızla gelişmesinde ayrı ayrı rol oynamaktadır. Bu durum onun ayrıntılı boyutlarının da küreselleşme olgusunun varlığında etkili olduğunun göstergesidir.

2.1.5. Küreselleşmenin Pozitif ve Negatif Etkileri

Dünyada ülke ekonomilerinin gelişmişlik farklılıkları küreselleşme sürecinin tüm ülkeler için aynı etkiyi yapmasını önlemiştir. Küreselleşme olgusu avantaj ve dezavantajları içinde barındıran paradoksal bir süreçtir. Zira küreselleşme düzeni bazı toplumları

zenginleştirip onlara daha iyi yaşam koşulları sağlarken, bazı toplumları ise olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Bu bağlamda bu tez çalışmasının ilk bölümünde, ana hatlarıyla küreselleşme kavramı anlatılmaktadır. Ayrıca küreselleşmenin tarihsel gelişimi, bugünkü boyutu, olumlu ve olumsuz yönleri ve dinamikleri tartışılmaktadır (Yahşi, 2007, s.1).

Günümüzde ülkelerin; ekonomik, sosyal ve teknolojik alanda birbirlerine yaklaşımları aralarındaki işbirliğini güçlendirmiş ve ortak hareket etme zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Dünyadaki ülkelerle birlikte ortak hareket etme ve dünyadaki eğilimlere uygun davranma zorunluluğu, küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Dağlı, 2007, s.2).Küreselleşme, iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişmesi ile birlikte farklı ulusların daha fazla karşı karşıya gelmesi sonucu oluşan bir yapılanmadır. Küreselleşme süreci ile birlikte, her alanda büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı beraberinde farklı kültürlerin birbirleriyle daha sık karşılaşma olasılığını getirmiştir. Önceden bir yerel toplumun üyesi olan bireyler, artık uluslar arası toplumun üyesi olmaya başlamışlardır. İnsan hakları, çevreyi koruma, küresel ısınma gibi kavramlar ulusların sınırlarını aşarak, dünyayı ilgilendiren güncel konular haline gelmiştir (Kan, 2009, s.896).

1980'lerden beri dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmeler, sosyal bilimcilerin küreselleşme kavramı üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Aslında çok yeni olmayan bu kavram etrafında düşünmeyi en fazla artıran olaylar; Sovyetler Birliği'nin dağılması (1991), Avrupa Birliği'nin ilan edilmesi (1994) ve bu yıllarda büyük hız kazanan iletişim ve haberleşme alanında yaşanan devrimlerdir. Bu kavram etrafında meydana gelen kutuplaşmalar, kavramın önemini artırmış ve bu konudaki tartışmalar hız kazanmaya başlamıştır (Dikkaya ve Deniz, 2006, s.164). Küreselleşme konusu eğitim kurumlarından aile yapılarına, bireysel yaşamdan devlet düzenine kadar tüm konularda değişimler meydana getiren ve bu değişimler noktasında pozitif veya negatif yansımalar oluşturmaktadır.

Küreselleşme; ulaşım ve iletişim teknolojilerinde sağlanan devrim ve yenilikler yoluyla bilgi aktarımını kolaylaştırmış ve bu sermayeye küresel dolaşım olanağı vermiştir. Küreselleşmeyi hızlandıran temel iki etken teknolojik yenilikler ile uluslararası finans ve ticarettir. Ancak küreselleşme olgusunu yalnızca sermaye odaklı düşünmek, küreselleşmenin toplumsal ve kültürel yaşam farklılıklarını neredeyse ortadan

kaldırmaya yönelik etkilerini göz ardı etmek anlamına gelmektedir. O nedenle küreselleşme kavramı iyi çözümlenmeli, etkileri tüm yönleriyle irdelenmelidir (Yahşi, 2007, s.1). Zira küreselleşme yerçekimine benzer etkisiyle hayatın tüm boyutlarını kendisine çeken bir güç merkezi işlevine sahiptir. Bu çekim mekanizması içinde geçmişe ait birçok geleneksel durum biçim ve öz değişikliğine tabi olmaktadır.

Küreselleşen çağda devletlerarasında etkileşimin eski modeli değişiyor. Eski modelde, ilişkiler hükümetler arasında işliyordu; toplumlar arasında direkt ilişki azdı ve uluslararası örgütler bugünkü kadar önemli değildi. Bunun sonucunda, ülkeler arasındaki temasın araçları dış politika, diplomasi ve askeri müdahale idi. Devletler hem kendi ülkelerinde egemen sayılıyorlardı hem de uluslar arası sahnenin yegâne aktörleriydiler. Oysa bugün, bir dünya ekonomisinin, uluslar arası organizasyonların ve küresel bilgi akışlarının ortaya çıkması bu modeli değiştirmiştir. İnsanların ve sermayenin dünya üzerinde dolaşması yüzünden devletlerin artık kendi halkları ve kaynakları kalmamış gibidir. Bilgi akışının uluslararasılaşması sayesinde dışarıya seyahat etmeyenler bile farklı değerler ve perspektiflerle yüz yüze gelmektedirler. Uluslar arası arenada hükümetler sadece başka devletlerle değil, Birleşmiş Milletlerden Ford Motor Şirketine kadar uzanan uluslar arası örgütlerle de ilişki kurmak zorundadırlar. Bu şekilde oluşan dünya ölçeğindeki girift etkileşim ağında artık hükümetler aktörlerden sadece biridir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.56-57). Küresel dünya arenasında birey doğrudan doğruya küresel oluşumların muhatabı haline gelmiştir. Günümüzde, tek kişinin aldığı inisiyatifle tüm dünyaya dalga dalga yayılan etkiler yaratması mümkündür. Ayrıca bireylerin küresel değişim arenasında doğrudan bir özne haline gelmesi, küreselleşmenin bireyler üzerinde pozitif ve negatif etkilerinin oldukça fazla olması sonucunu doğurmaktadır.

Eğer bazı oluşumları küreselleşme adı altında olumlu ya da olumsuz bir değerlendirmeye tabi tutuyorsak, küreselleşme kavramıyla neyi tasavvur ettiğimizi açıklamamız, en azından bunun tarihsel ve güncel anlam içeriğini bilmemiz gerekir (Laszlo, 2004, s.6-7). Küreselleşmenin yararlı bir süreç mi yoksa zararlı bir süreç mi olduğuna yönelik düşüncelerimiz, küreselleşmeye yönelik algılarımızla çok ilgilidir. Küreselleşmeye kuşkucu yaklaşan kişilerin onu daha çok korunulması gereken negatif

bir değişim dönemi olarak yorumladığı; küreselleşmeyi radikal bir şekilde savunan kişilerin ise onu olumlu bir etkileşim süreci olarak değerlendirdiği gözlenmektedir.

Bugün, bütün dünya olarak küreselleşme olgusunun bünyesinde taşıdığı fırsat ve tehditleri açık biçimde tecrübe ettiğimiz bir dönemi yaşamaktayız. Diğer bir ifadeyle, yaşamakta olduğumuz süreç, hemen hemen bütün toplumları global çağın fırsat ve tehditleriyle yüzleştirmiş bulunmaktadır. Fakat belirtmek gerekir ki, son dönemde global finans krizlerinden küresel teröre, global ısınmadan insan hakları ihlallerine, savaş ve etnik çatışmalara kadar küreselleşmenin daha çok negatif yönleri ön plana çıkmış ve dünya kamuoyunu meşgul eder hale gelmiştir(Elma, 2008, s.41).

Artan ekonomik ve kültürel karşılıklı bağımlılığa karşın, küresel düzen eşitsizliklerle doludur. Küresel düzen eşitsizliklerin yanı sıra farklı olduğu kadar, ortak kaygılara sahip devletlerle doludur (Kocacık, 2003, s.1). Bu kaygıların haklı gerekçelerinin olduğunu, küresel ekonomiyi ve siyaseti gözden geçirdiğimizde rahatlıkla gözlemleyebiliriz.

Küreselleşmenin ülkeler üzerinde değişik oranda da olsa doğrudan veya dolaylı bir şekilde ve mutlak surette etkisinin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu etkinin hızı, içeriği, kuvveti ve sonuçları ülkeler için farklılık göstermektedir (Savaşlar, 2007, s.24). Zengingönül'e göre (2005) de küreselleşmenin ülkeler üzerinde mutlak bir etkisi var. Ancak bu etkinin içeriği ve şiddeti ülkeler bazında farklılaşıyor. Nasıl ki, küreselleşmenin ulusal politikaları doğrudan etkilediği yaklaşımı doğrulanabilirse, ulusal politikaların, küreselleşmenin özellikle olumsuz etkilerini yönlendirebileceği ve hatta geri yansıtılabileceği de doğrulanabilir. Küreselleşmenin özellikle GOÜ üzerindeki hegemonik etkisinin genişlemesinde, küreselleşmenin unsurları kadar ulusal politika uygulamalarının da rolü büyük. Ulusal hükümetlerin uyguladıkları yanlış politikalar ve yaptıkları yanlış tercihlerin sonuçlarını bütünüyle küreselleşmenin bir sonucu gibi göstermek, ulusal politika yapıcılarının ve karar alıcılarının yanlışlarını ve çoğu zaman politize edilmiş ekonomik kararlarını görmezden gelmek ile aynı anlama gelebilir. Bu durum; tercihlerin ve uygulamaların değişim gerekliliğine de darbe vurabilir (Zengingönül, 2005, s, 103-104). Kısacası küreselleşmenin olumlu veya olumsuz bir süreç olduğunu söylemek bireylerin ve devletlerin duruşuna ve küreselleşme karşısında aldığı sorumluluk ve tavra bağlıdır diyebiliriz.

Siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda olumlu ya da olumsuz birçok getirisi olabilecek böyle bir sürecin siyasetçiler, ekonomistler, sosyologlar ve antropologlar gibi pek çok kesim tarafından belirli tutumlar ışığında ele alınıyor olduğu görülmektedir. Bu tutumların birçoğunun ise özellikle siyasi olduğu da göze çarpmaktadır (Başkan, 2005, s.7-8) . Bu nedenle küreselleşme olgusunun fırsata dönüşebilecek bir potansiyeli barındırmasına rağmen, onun bu olumsal (pozitif) gücünden istifade etmek pek mümkün olmamaktadır.

Elma'ya göre (2008) dünyamızın geleceğine dönük yapılan yorumlara baktığımızda genel anlamda iki farklı yaklaşımın geliştiğini görmekteyiz. İlk yaklaşımın sözcüleri, ulusal yapıları da kapsayan mevcut küresel ya da uluslar arası sistemin ekonomik krizi ve dönüşüm sürecini bir biçimde yönetmeyi ve yeniden yapılandırmayı başaracağına inanmaktadır. İkinci yaklaşımı savunanlar ise; kapitalist sistem ve liberal demokrasi açısından felaket senaryoları dillendirmeye başlamış bulunmaktadır. Bu inançta olanlara göre, kapitalist (küresel) sistem çökme arifesinde bulunmakta ve geleceği çok kutuplu bir dünya beklemektedir. Bu dünya daha kaotik ve istikrarsız olacaktır. Ayrıca, ekonomik kriz derinleşirse bazı ülkelerde demokrasiden geriye dönüşlerin yaşanması da muhtemel gözükmektedir (Elma, 2008, s.41-42). Bu iki yaklaşım tarzı insanların ve toplumların değer yargılarını da gündeme getirmektedir. Çünkü insanların kendi yaşamlarına ve toplumsal hayata etkide bulunan dış faktörleri değer yargılarına göre yorumladığı bilinen bir gerçektir. Bu noktada küreselleşmenin olumlu gelişmelerin müjdecisi olabilecek bir postacıya dönüşebilmesi için insanların değer yargılarının üzerinde de planlı çalışmalar yapılması gerektiği aşikârdır. İnsanların ve toplumların değer yargılarını rastlantıların şekillendirmesine bıraktığımız takdirde, geleceğe yönelik kestirimlerimizin boşa çıkma ihtimali çok yüksek görünmektedir. Küresel değişimin yönetilebilmesi, önlemsel bir hayat anlayışını, toplumun ve dünyanın tüm kesimleri için zorunlu kılmaktadır.

Soğuk Savaş'tan sonra uluslararası sistem henüz tamamlanmamış olan bir değişme süreci içine girmiştir. Değişimin nasıl sonuçlanacağını tam olarak kestirebilmek güçtür. Ancak bazı eğilimler şimdiden açıklık kazanmaya başlamıştır. Bu eğilimlerden ilki küreselleşmedir. Ticaret, sermaye hareketleri ve teknoloji akımının transnasyonel bir özellik kazanarak yayılması ve yoğunlaşması milli devlet olgusunu aşmakta, sınır ötesi menfaat gruplarını ve değişik milletlere mensup bireyleri sıkı menfaat bağlarıyla

birbirlerine bağlamaktadır. Bu tür ilişkiler sonucunda ortaya çıkan karşılıklı bağımlılıklar, devletin sınır aşan ekonomik ilişkiler üzerindeki kontrolünü azaltmaktadır. Ekonomik ilişkilerin zedelenmeden devam etmesi ve gelişmesi için gerekli olan uluslararası istikrar ihtiyacı, küresel ekonomik sistemle bütünleşen ülkeler arasında savaş ihtimalini çok büyük ölçüde azaltmaktadır. Bu olgu, özellikle Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da göze çarpmaktadır. Ekonomileri bilgi birikimi, yüksek teknoloji ve hizmet sektörüne dayanan Japonya ve Singapur gibi Pasifik ülkeleri de bu sistemle bütünleşmiş durumdadırlar (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.1). Küreselleşmenin bireyler ve ülkeler arasında oluşturduğu görünmez ama koparılması mümkün olmayan bağlar, küreselleşme olgusunun tüm dünya üzerinde meydana getirebileceği pozitif ve negatif etkilerin göstergesi gibidir. Dünya üzerinde meydana gelecek faydalı bir değişim, söz konusu bağlar sayesinde tüm dünyaya yayılabileceği gibi; zararlı bir gelişme de tüm dünyayı kasıp kavurma sonucunu doğurabilecektir.

Balay'a göre (2004) küreselleşmenin sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alandaki olumlu ve olumsuz yönleri bir arada bulunmaktadır. Küreselleşmenin olumlu etkilerinden biri, yoğun bilgi birikimine girilen bir süreci başlatmış olmasıdır. Bu yoğunluk, bilgi çeşitliliğini ve zenginliğini hayatın her alanına yaymış, kazanılan bilgiler insanlığın istifadesine sunuldukça gözle görülür bir rahatlama ortaya çıkmıştır. İnsanlar, dünyanın başka bir ucundaki insanlarla anında görüşüp, onlarla her türlü bilgiyi paylaşmayı, ürünlerinden haberdar olmayı ve ticaret yapabilmeyi öğrenirken, bu süreçte gelişimini tamamlamış zengin ülkelerin, zayıf ülkeleri daha da zayıflatacağı endişesini de gün yüzüne çıkarmaktadır (Balay, 2004, s.65).

Görüldüğü gibi küreselleşme; ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda pek çok değişime neden olmakta, bu değişimler doğrudan hayatımıza da etki etmektedir. Bu değişim sürecinin kodlarını zamanında çözebilen ülkeler küreselleşme çağında daha fazla mesafe alırken, küresel süreci anlamakta ve değişimin boyutlarını kavramakta geç kalan ülkeler ise çağın gerisine düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Özkan, 2006, s.5). Küreselleşme akımına ayak uydurabilen toplumların onu olumlu yorumlamaya daha yatkın olduğunu, küreselleşmeye ayak uyduramayan toplumların ise ona karşı negatif bir bakış açısı geliştirmeye daha meyilli olduğunu söylemek, yerinde bir tespit olacaktır.

Akkutay (2000) küreselleşme sürecinin yanlış yorumlanmasına yol açabilecek konuları şu şekilde özetlemektedir (Çalık ve Sezgin, 2005, s.59):

- Küreselleşme süreci, uluslararası güçlerin dışında piyasa güçlerinin oluşturduğu bir ortam değildir. Uluslararası etkileşim devam etmektedir.
- Uluslararası şirketler, uluslar ötesi şirketler değildir. Büyük ölçüde ulusal tabanlarına bağlı kalmaktadırlar.
- Küreselleşme sürecinde ülkelerin rekabetinin, uluslararası firmalar arasında geçeceği anlaşılmaktadır.
- Dünya ekonomisinde ilişkilerin %85'i, gelişmiş ülkeler arasında cereyan etmektedir. Dünya ekonomisine yön verme, kural koyma ve düzenleme imkânı ve gücü, bu ülkelerin elinde bulunmaktadır.
- Küreselleşmeyi bir doğa kuralı şeklinde yorumlamak ve ona tabi olmak, diğer bir yanlış olacaktır.
- Korumacılığın dünya ekonomisinin gelişmesinde en büyük engel olduğu inkâr edilirken, ekonomik bloklajlarla yeni korumacılıklar geliştirilmektedir.
- Küreselleşme konusunda dikkat edilecek bir husus da, küreselleşmenin ideolojik yönüdür. Bir takım ideolojik ölçütleri, evrensel değerler veya küreselleşmenin ön şartı olarak yorumlamak, rekabet edilen cepheye baştan teslim olmak anlamına gelebilir.

Globalleşme artıları ve eksileri olan, yeni fırsatlar yanı sıra yeni tehdit ve tehlikeleri de yaratan ve geliştiren bir süreçtir. Globalleşmenin global kaynakların etkin tahsisine yol açarak verimliliği ve ekonomik büyümeyi artırma, dolaysız yabancı sermaye akımlarından yararlanarak ekonomik kalkınmayı gerçekleştirme, serbest ticaretin sunduğu fırsatlardan istifade etme gibi pek çok yararları yanı sıra zenginler ve yoksullar arasındaki gelir dağılımının ulusal ve uluslararası düzeyde bozulması, artan sermaye hareketlerinin ekonomik krizlere yol açması, vasıfsız işgücünün yaşam kalitesini gerileten acımasız bir kıskaca maruz kalması, yoksul ülkelerin zamanla global köyün gettoları haline gelmesi ve çevrenin hızla tahrip olması gibi çok sayıda olumsuz yönü bulunmaktadır (Aktan ve Vural, 2004, s.10).

Küreselleşme ile ilgili farklı yaklaşımların kendi mantığı içinde haklı yönleri olmakla birlikte, bu tartışmaların ötesinde bir konuyu vurgulamak gerekir; öncelikle küreselleşme yalnızca olumlu sonuçları olan bir iyi ya da yalnızca istenmeyen sonuçlar doğuran bir

kötü değildir. Her şeyden önce globalleşme olgusu bir realitedir, en azından gelen noktada istesek de istemesek de işleyen bir süreçtir (Görmez, 2005, s.12).

Küreselleşmeyi olumlu veya olumsuz bir süreç olarak yorumlamaktansa onu farklı etkileriyle ve boyutlarıyla analiz etmekte yarar vardır. Fakat pozitif ve negatif değişimlerin tüm dünyaya yayılma ihtimalinin olması pozitif ve negatif oluşumların küresel bir fenomen haline gelebileceğini göstermektedir. Aslında küreselleşme bir olgu olarak masum bir imaja da sahiptir. Çünkü o daha önce de ifade edildiği gibi değer oluşturan bir etken değil, değerlerle birlikte şekillenen bir süreçtir.

Küreselleşme olgusuyla birlikte tüm dünyada meydana gelen bazı olumlu veya olumsuz hadiseler bulunmaktadır. Yukarıdaki genel açıklamalardan sonra küreselleşmenin pozitif ve negatif yönlerini ayrıntılı bir şekilde inceleyebiliriz.

2.1.5.1. Küreselleşmenin Pozitif Etkileri

Her şeyden önce küresel kavramı, potansiyel olarak belli bir istikrarı vurgular. Çünkü, eğer bir küreselleşme veya globalleşme yaşanacaksa, bunun bütün dünyaya yayılması gerekiyor. Savaşlar veya bölgesel, etnik, kültürel çatışmalar, bu yayılmayı önleyen bariyerler olarak işlev görürler. İki nedenle; birincisi, sermayenin bu bölgelere serbest girmesini engellerler. İkincisi, mevcut uluslar arası sermaye ve yatırımların kaçmasına neden olurlar. Sonuç itibarıyla, sermaye paradır, para da yeşerdiği yere gider. O nedenle ekonomik istikrarın, aktivitenin vazgeçilmez temel unsuru siyasal istikrardır. İşte bu nedenle, eğer küreselleşme mal ve hizmetlerin dünyada serbest dolaşımı ise, bu serbest dolaşım istikrarı gerektirir. İstikrar ise, çatışmayı ve savaşları dışlayan bir mantığa ve mantaliteye sahiptir. Bu yüzden önümüzdeki süreç, küreselleşme yönünde geliyecekse eğer, bu aynı zamanda ters orantılı olarak savaşların ve çatışmaların azalması anlamına gelir (Özer, 2003, s.169).

Steger'e göre (2003) küreselleşme, dünya çapında artan sosyal bağımlılıklar yaratan, çoğaltan, genişleten ve yoğunlaştıran çok boyutlu sosyal süreçlerin ortaya çıkarılması ile insanlarda yerel ile uzak arasındaki irtibatların derinleşmesi yönünde artan bir bilincin gelişmesidir (Steger, 2003, s.13). Küreselleşme her şeyden önce insanlar ve toplumlar arasında sağlıklı ve vasıflı diyalog köprüleri kurmuştur.

Küreselleşmenin birçok yarar sağladığını kabul ediyoruz. Açık toplum ve açık ekonomileri artırdı. Daha rahat bir mal, fikir ve bilgi alışverişini getirdi. Dünyanın birçok yerinde yeniliğin, yaratıcılığın ve girişimciliğin yayılmasını sağladı. Doğu Asya'da on yıl gibi kısa bir sürede gerçekleşen büyüme, 200 milyondan fazla insanı yoksulluktan kurtardı. Daha iyi iletişim kurulması sayesinde haklara ve kimliklere sahip çıkılması sağlandı. Toplumsal hareketler de böylelikle fikir alışverişinde bulunup demokratik işleyişlerini güçlendirdi. Sonuç olarak, nerede yoksulluğun yol açtığı eşitsizlik, cinsiyet ayrımcılığı, çocuk emeği sömürüsü ve çevreye duyarsızlık varsa orada tamamen küresel bir vicdan ortaya çıkmaya başladı (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.3).

Çeken, Ökten ve Ateşoğlu'na göre (2008) küreselleşmenin üç önemli faydası bulunmaktadır:

Ekonomik açıdan: Küreselleşme dünya kaynaklarının en akılcı ve verimli biçimde kullanılmasına olanak vererek toplam dünya ticaretini ve gelişmeyi hızlandırmaktadır ki orta vadede bunun herkese yararı olacaktır.

Siyasal açıdan: Küreselleşme demokratikleşme sürecini hızlandırmaktadır. Bu da iki yoldan olmaktadır. Ya Batı'nın demokrasi ve insan haklarına dayanan temel değerleri küreselleşme aracılığıyla az gelişmiş ülkelere taşınmaktadır, ya da iletişim alanındaki gelişmeler kamuoyunun her şeyden anında haberdar olmasını hızlandırdığından, demokrasiyi ve bireyin özgürlüğünü güçlendiren bir etki yapmaktadır.

Uluslararası düzen açısından: Dünyaya Batı düzeninin egemen olması ki bu, ideolojik kavgaların sona ermesi ve yenedünya düzeninin sağlanması demektir (Çeken, Ökten ve Ateşoğlu, 2008, s.82). İdeolojik kavgalar tamamen son bulmamıştır elbette ama insanlar muhataplarının düşünce ve değerlerine daha objektif bakabilmeyi yüksek oranda benimsemiş durumdadırlar. Bu açık iletişim sisteminin oluşmasında, küreselleşmenin bireyleri ve toplumları birbirine yaklaştırmasının etkisi yadsınamaz.

Küresel erişilebilirliğin çok fazla artışı insanların yaşamlarını değişik şekillerde etkiliyor. Bunların bir kısmı önceden tahmin edilebilen, bir kısmı da beklenmedik olan sonuçlardır. Küresel uyanıklığın artması önemli bir değişimdir. Nerde yaşarlarsa yaşasınlar insanlar dünyanın her yerindeki olaylara ve konulara artık ilgi gösteriyorlar.

Bu durum yaşam standartlarında ve yaşam beklentilerindeki çarpıklıklara dikkati çekti. Sosyal hak ve özgürlüklere olan ilgiyi de arttırdı (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.48). Dünya vatandaşlığı dediğimiz oluşumla birlikte insanlar tüm dünya bireylerinin haklarının savunuculuğunu yapabilmekte ve insanlık ortak paydasından yola çıkılarak tüm dünyada ortak inisiyatifler alınabilmektedir. İnsanlar sivil örgütlenmelerle ve ekonomik bütünleşmelerle küresel bir iyileşme meydana getirmenin gayreti içine girebilmektedirler.

Küreselleşme yalnızca bireysel ve toplumsal hayat açısından faydalı gelişmeler meydana getirmekle kalmamış siyasi ve ekonomik açılardan da bazı pozitif değişimlerin yapıcı unsuru olmuştur.

Tağraf'a göre (2002) küreselleşme sürecinin çokuluslu işletmeler açısından olumlu bir süreç olduğu söylenebilir. Küreselleşme süreci ile birlikte artan liberalleşme eğilimleri, ülkeler arasındaki sınırları nispeten daha geçirgen bir yapıya itmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu durum daha fazladır. Bu ise çokuluslu işletmeler açısından son derece önemli olan bilgi, mal/hizmet ve sermaye transferlerini daha kolay bir hale getirmektedir. Böylece çokuluslu işletmelerin kaynak bulma, sermaye transferleri ve daha da önemlisi yabancı ülkelere elde ettikleri kârlarını kendi ülkelerine kolayca transfer edebilme olanağı bulmaktadır. Bu açıdan küreselleşme süreci çokuluslu işletmeleri küresel pazarda daha da güçlü bir konuma getirmektedir. Bu sebeple bu süreç içerisinde çokuluslu işletmeler hem küreselleşme sürecinden etkilenmekte ve hem de küreselleşme sürecini artırıcı bir rol oynamaktadırlar (Tağraf, 2002, s.46). Küreselleşme süreci değişime sebep olan bir etken olduğu kadar değişime tabi olan bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Başkan'a göre (2005) küreselleşme ülkeler arasındaki fiziksel engellerin ve ekonomik farklılıkların törpülenmesini, farklı toplumların, inançların ve kültürlerin daha yakından tanınmasını sağlamakta, ülkeler arasındaki her türlü ilişkinin yaygınlaşması ve yoğunlaşması ile ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların ortadan kalkması sonucunu doğuran kaçınılmaz bir süreç konumunu almaktadır. Bu nedenlerle sonuç, dünyanın tek bir sistem halini alacak olması olarak betimlenir olmuştur. Ancak bu sistemin belirleyicisi ne bir ulusun emperyal hegemonyası ne de ticari bir şirketin dünya çapındaki zaferi olarak betimlenmektedir. Burada dünyanın tek bir sistem halini alışı

vurgunun yapıldığı ana nokta algılama ve hissedişte küresel bir dünyanın ortaya çıkışı olmaktadır (Başkan, 2005, s.50). Küreselleşme hayatın tüm alanlarında ortak bir kalite ve nitelik yükselmesi oluşturmuştur. İçinde yaşadığımız evlerden adımladığımız sokaklara, iş yerlerimizden park alanlarına kadar en ayrıntılı sahalarda ciddi bir iyileşme söz konusudur. Bu iyileşmeler sadece fiziksel anlamda algılanmamalıdır. İnsanların tutumlarında ve ortak hareket etme arzularında da pozitif bir değişimin temellerinin oluştuğunu söylemek mümkündür.

Küreselleşmenin, hem dinamikleri hem de sonuçları bakımından son yıllarda uluslar arası politikada ağırlığı giderek artan insan hakları olgusuna yeni boyutlar eklediği bir gerçektir. Toplumsal, hatta bireysel olguların ve olayların ulusal sınırlar dışında diğer toplumlar ve bireyler üzerinde yankılar bulmasına imkân veren küreselleşen dünya insan hakları sorunlarının da hızla ulusal alandan uluslararası alana geçmesine neden olmaktadır. Bir kavram ve olgu olarak küreselleşme, demokrasi ve insan hakları gibi değerleri bütün dünyaya ileten bir işlev görmektedir. İletişim imkânlarının ve kanallarının denetlenemez olduğu küreselleşen dünyamızda, bireylerin ve halkın düşüncelerini kontrol etmeye çalışan yönetimler etkinliklerini ve meşruiyetlerini kaybederler. Ayrıca bilgi toplumunun yarattığı iletişim çoğulluğu kitlelerin denetimini imkânsız kılmış, özgürlük ve demokrasi küresel bir kimliğin temel referans noktaları olarak ortaya çıkmıştır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.69). 2011 yılında bulunduğumuz şu günlerde Afrika kıtasında meydana gelen halk hareketleri de göstermektedir ki küresel dünyayı yörüngesinde yürütecek güç vatandaşların arzusu, kitlelerin inisiyatifleri olacaktır.

Kan'a göre (2009) küreselleşme sürecine hazırlanmada eğitime de bazı görevler düşmektedir. Eğitimin temel amaçlarından birisi de, ülkenin ihtiyaç duyduğu özelliklere sahip olan vatandaş modelini yetiştirmektir. Fakat küreselleşme süreci ile birlikte bir ülkenin sadece kendi ihtiyaçlarına yönelik vatandaşı yetiştirmesi yeterli değildir. Yeni vatandaş modelinin boyutları zenginleşmiştir. Yaşanabilir bir dünya için bu vatandaş modeline “küresel vatandaş” denilmektedir. Küresel vatandaş, hukuksal anlamda bir dünyaya ait olma gibi bir kimliğe sahip olmamakla birlikte yaşam tarzı ve hayat anlayışı olarak küresel ölçekte bilgi, beceri ve anlayışa sahip olması anlamında kullanılır. Küresel vatandaş milli değerleri küçümsemez. Tersine milli değerlere saygı duyan ve

evrensel değerleri benimseme konusunda sorun yaşamayan vatandaş modelidir. Küreselleşme süreci siyasal, sosyal, ekonomi olmak üzere farklı alanlarda yeniden yapılanmayı zorunlu hale getirmiştir. Küreselleşme ile birlikte evrensel değerler ve farklılıklara saygı duyma daha fazla vurgulanır hale gelmiştir. Eğitimin temel amacı, toplumsal değişme ve gelişmelere uyum sağlayabilen vatandaşları yetiştirmektir. (Kan, 2009, s.896).

Küreselleşme herkesi etkileyen köklü bir değişim sürecini hayata geçirmiştir. Daha net bir işleyişle desteklenen yeni teknoloji, dünyayı şimdiye kadar olduğundan çok daha küçük bir hale getirmiştir. Bu gelişme yalnız ekonomideki artan bağımlılığı (ticaret, yatırım, finans ve üretimin küresel olarak örgütlenmesi) değil örgütler ve kişiiler arasında dünya çapında kurulan sosyal ve siyasal ilişkileri beraberinde getiriyor. Daha iyisini sağlayacak potansiyel yeterince var. İnsanların dünya çapında birbiriyle daha fazla iletişime geçmesi hepimizin küresel bir topluluğun bir parçası olduğumuz fikrini destekliyor. Bu yeni yeni oluşan birbirinden karşılıklı etkilenme duygusu, ortak evrensel değerlere bağlılık fikri ve tüm dünyadaki insanlarla dayanışma düşüncesi, herkesin yararına olacak olan aydınlanmış ve demokratik bir küresel yönetişim kurmaya kanalize edilebilir. Küresel piyasa ekonomisi verimli bir kapasite sergiledi. İyi yönetildiği durumda tahminlerin ötesinde bir somut ilerlemeye evrilebilir, herkes için daha iyi ve daha verimli iş anlamına gelebilir ve dünyadaki yoksulluğun önemli oranda azalmasına katkı koyabilir (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.10). Küreselleşmenin sahip olduğu pozitif değişimlerin lokomotifini olma potansiyelini; tüm siyasilerin, ekonomistlerin, eğitimcilerin fark etmesi gerekmekte ve bu potansiyeli her iş sektörünün temsilcileri kendi sektörlerinin özgün yapılarını da dikkate alarak değerlendirmelidirler. Gelişmiş ülkelerin de bu durumu sosyal sorumluluk ve gönüllük bağlamında küresel dünyanın iyileşmesi adına değerlendirmesinde yarar vardır.

Küreselleşmeyle bilim ve teknolojiye, dolayısıyla ekonomide güçlü olan ülkelerin diğer ülkeleri sosyal ve kültürel olarak etkilemesi hızlanmıştır. Küreselleşmeyle ağdaş Batı normlarındaki bilim ve teknoloji kültürünün, ülkelerin bilim ve teknoloji kültürünü genelde olumlu etkilemesi beklenebilir. Literatrmze ciddi olarak yeni girmeye başlayan bilimsel etik kurallardan, çokuluslu ya da yabancı ortaklı şirketlerle birlikte gelen teknoloji kültürü ve yeni yeni filizlenmeye başlayan inovasyon kültürü bunun tipik

örnekleridir. Üretim sistemleri ve iş sürecindeki dönüşümün kaynağını oluşturan teknolojiler küresel ölçekte yaygınlık kazanmakta ve egemen hale gelmektedir. Örneğin, enformasyon teknolojisi, hangi coğrafyada filizlenip belli bir olgunluğa erişmiş olursa olsun, bugün bir dünya teknolojisi haline gelmiştir. Hiçbir ülke bu teknolojinin yarattığı etkinin dışında değildir ve her ülke, kendi yetenekleri ölçüsünde, ama mutlaka bu teknolojinin kullanıcısı haline gelmiştir ya da gelmektedir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.97). Küreselleşme dünya ülkelerinin çeşitli yaşam unsurlarını adım adım, parça parça kendi ülkelerine transfer etmesini de beraberinde getirmiş ve böylece iyileşme noktasında “kelebek etkisi” süreci işlemeye başlamıştır.

Balay’a (2004) göre küreselleşmenin olumlu etkilerini şöyle sıralamak mümkündür:

- Küreselleşme ile zaman ve mekân sınırları yüzyıllar boyunca adım adım genişleyerek günümüze kadar gelmiş, dünyada olup biten her şey bütün insanlığa mal edilmeye başlanmıştır.
- İnsanlığın ortak değerleri oluşmaya başlamış, insan ve onun eserleri, yani kültür ve uygarlık yeni baştan anlamlandırılmıştır.
- İnsan hakları, özgürlük, adalet ve eşitlik gibi kavramlar yaygınlaştıkça, insanlar yeni bir kişilik kazanmaya, kendine inanmaya ve güven duymaya başlamıştır. Kendini tanıyan ve giderek kendine güvenen insan, kendi değerini keşfetmiş, hiç bir kimseye ve kuruma kul köle olmaması gerektiğini anlamıştır.
- Her ülkenin sadece seçkin bir kesimini eğitmenin çıkar yol olmadığı, kalkınma için halkın tabanına kadar ulaşan bir eğitim sistemiyle kitlesel olarak yetişmiş nitelikli nüfusa ihtiyaç olduğu gerçeği kavranılmıştır.
- Sağlık alanında bir çok hastalık ülkelerin işbirliği ile yenilmiş, bebek ve çocuk ölümleri azalmış, insanların yaşam süreleri uzamış, sağlıklı yaşam olanakları genişlemiştir.
- Ülkeler arasında çeşitlenmiş işgücünün serbest dolaşımı sağlanmış, üretim ve tüketimde rekabet artmış, dünyanın neresinde olursa olsun insanlar birbirlerinin üretiminden faydalanmaya ve birbirlerinin ürünlerini tüketmeye başlamıştır.
- İnsanlar arasında yeni ve ortak yaşam biçimleri belirmeye başlamış, ortak eğitim politikaları yoluyla ülke vatandaşları arasında ortak kavrayış ve anlayışlar gelişmiştir (Balay, 2004, s.64-65).

2.1.5.2. Küreselleşmenin Negatif Etkileri

20. yüzyılın özellikle son çeyreğinde dünyamız, daha önce eşi benzeri görülmemiş bir etkinlik ve genişlikte köklü toplumsal değişimler yaşamış ve halen de yaşamaya devam etmektedir. Toplumun her kesiminden insanlar arasında yeni teknolojilerin, yeni kurumsal yapının, yeni kültürün ve yeni ekonominin şekillendirdiği bir dünyanın doğduğu şekilde yaygın bir kanaat gittikçe daha fazla egemen olmaya başlamıştır. Dünyamızın tecrübe ettiği bu olağanüstü değişimi nitelendirmek üzere küreselleşme sözcüğünün kullanılması da bu döneme rastlamaktadır. Buna göre küreselleşme, gelişmiş dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal olayların dünyanın başka toplumları üzerinde de etkili olduğu ve toplumlar arasındaki karşılıklı bağımlılığın giderek arttığı bir sürece işaret etmektedir. Karşı konulmaz ya da geri döndürülemez bir güç ve süreç olarak ifade edilen küreselleşmenin kafa tutmalarına ve etkilerine karşı boyun eğmekten başka bir çarenin olmadığı da her platformda açık ya da üstü kapalı bir şekilde dile getirilmektedir. Böylece küreselleşme bir yandan dünya ölçeğinde görülen mal ve hizmetlerin, teknolojilerin, fikirlerin, sermayenin, emeğin, kültürel unsurların akışkanlığını belirten bir kavram olması bakımından betimleyici bir içeriğe göndermede bulunurken diğer yandan yenedünya düzeni ilkelerinin benimsenmesi çerçevesinde örtülü bir yönlendiriciliği de beraberinde getirmektedir (Sezgül, 2009, s. 505). Küreselleşmenin sahip olduğu bu yönlendirme gücü pozitif yönde olabileceği gibi negatif yönde de yaşanabilmektedir.

Elma'ya göre (2008) günümüzde, küresel köyde işlerin yolunda gitmediğini artık hepimiz biliyoruz. Peki, küresel köyde temel sorun ne ve ne yapılmalı? Bizce küresel güçlerin tutum ve davranışlarında, politikalarında kendisini gösteren şeffaflık, açıklık, insan hakları, hukuk, adalet ve empati eksikliği gibi bir demokrasi açığı var. Aslında, sonucu ekonomik olan bu sorunların temelinde gerçek bir demokrasi ve yönetim sorunu yatmaktadır (Elma, 2008, s.44). Üst yönetim birimlerinin ve bürokratların Elma'nın ifade ettiği yönetim ölçülerinden verdiği tavizler bireylerin ve toplumların davranışlarını, tutumlarını ve algılarını deforme etmekte ve güvenini yitirmiş insanlardan oluşan toplumların ve sosyal yapıların meydana gelmesine neden olmaktadır.

Beck'e göre (2006) küreselleşmeyle birlikte sorunlar da "küresel bir nitelik" kazanmakta, nükleer kazalar, asit yağmurları, çevre kirliliği gibi küresel felaketler

modern toplumu bir “risk toplumuna” dönüştürmektedir. Risk toplumunda, sorunlar ve ilişkiler ulusal sınırları aşmakta, küresel nitelikteki sorunlara küresel çözümlerin bulunması gerekmektedir. Sanayi toplumunda teknolojik gelişme neticesinde geleceğe duyulan bir güven mevcut idi, oysa risk toplumunda belirsizlik ve güvensizlik ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle risk toplumu, bu belirsizliğe karşı “küresel güven birliğine” ihtiyaç duymaktadır (Özkan, 2006, s.4).

Getirileri arasında ivme kazandırdığı bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, sürdürülebilir ekonomik kalkınma, yükselen yaşam standartları, teknolojik ilerleme, bilginin daha hızlı yayılması gibi gelişmelerin sıralandığı küreselleşme olgusu, gözlemlemekte olduğumuz süreci boyunca bizlere sayılan olumlu getirilerin ülkeler arasında eşit olarak dağılmamakta olduğunu, dünya genelinde yoksulluk ve işsizlik oranlarının hızlanan bir biçimde arttığını, ülkeler bazında önlenemeyen sermaye kaçışları, banka iflasları, ekonomik krizler vb. sorunların ortaya çıktığını göstermiştir (Başkan, 2005, s.2). Küresel çağda paradoksal bir değişim dönemi yaşanmaktadır diyebiliriz rahatlıkla. Küreselleşmeyi kabul etmek ya da etmemek bu paradoksal durum nedeniyle bireyler açısından karar verilmesi zor bir tercih haline gelmektedir. Çünkü küreselleşme bir takım sosyal, kültürel iyileşmelerin itici gücü olduğu kadar bazı kötü siyasi ve sosyo-ekonomik senaryoların da tetikleyicisi rolündedir.

Küreselleşmenin ekonomik perspektiften bakıldığında en genel tanımı yaklaşık şu tümceye yakın durmaktadır; uluslararası anamalin, mal ve hizmetin ve teknolojik gelişimin ülkeler arasında serbestçe dolaşabilmesi, büyüebilmesi ve tüm bunların sonucu olarak ekonomik ilerlemeyi ve büyümeyi ifade eder. Küreselleşme, kimi çevrelere göre gelir dağılımındaki eşitsizliği arttırarak güçlü ekonomilere sahip, zenginler kulübü ülkeleri etrafında bir dolu fakir, uydu ülke yaratacak, tümüyle ele geçirilmiş bu ülkeler her alanda kontrol altına alınabilecek. Küreselleşme süreçse, bir döneminin acılı ve sıkıntılı geçmesi kaçınılmaz görülmektedir (Karakaya, 2004, s.63). Küresel sermayenin ve fenomenlerin yönlendiricilerinin katılımcı bir yönetim anlayışıyla, dünya üzerindeki her bireyin görüşlerini dikkate alarak küreselleşme olgusunun yapılanmasına yön vermesi sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

Küresel yönetişimin bugünkü yapısında ve süreçlerinde ciddi sorunlar vardır. Bunların arasında en önemlilerinden biri, farklı ulus devletlerin güç ve kapasiteleri arasında

görülen büyük eşitsizliklerdir. Bu eşitsizliklerin temelinde ekonomik güç dengesizlikleri yatmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerin kişi başına gelir düzeyleri çok yüksektir ve bu da küresel yönetişimin biçimlendirilmesine ilişkin görüşmelerde ekonomik sorunlar yaratmaktadır. Sanayileşmiş ülkeler, çok ihtiyaç duyulan pazarların, dış yatırımların, finansal sermayenin ve teknolojinin kaynağı durumundadırlar. Büyük önem taşıyan bu varlıkların sahipliği ve kontrolü bu ülkelere büyük bir ekonomik güç vermektedir. Böylece küresel yönetişim süreci doğal olarak güçlü aktörlerin, özellikle zengin ülkelerin lehine işlemektedir (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.78) . Gelişmiş ülkelerin küreselleşmeyi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebilmesi köklü bir maziye dayanmaktadır. Küreselleşmenin eşit olamayan bir rekabet piyasasına ve toplum yapısına zemin hazırladığını kabul etmek gerekmekte ve bu ajite edici durumu ortadan kaldırmak için de küreselleşme sürecinin tarihsel gelişimini doğru analiz etmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Görülmektedir ki küreselleşmenin bir olgu olarak doğuşuna yol açan tarihsel olay ve süreçler küreselleşme teriminin kullanımından çok daha uzun bir geçmişi bizlere işaret etmektedir. Ancak küreselleşmeden söz ettiğimizde sadece ulusal devletlerin rolünü arka plana iten bir süreci anlamıyoruz. Aynı zamanda politik ve ideolojik bir eğilimi (globalism) ve toplumların karşılıklı bağımlılık ağlarının vücut verdiği dünya toplumu gibi sosyolojik bir oluşumu da (globalite) resmetmiş oluyoruz. Öyle ki artık şimdilerde küreselleşmenin politik ve kültürel yansımalarının şekillendirdiği globalism ve globalite uluslararası sistemi tanımlamak içinde kullanılmaktadır. Tüm bu söylenenler çerçevesinde bakıldığında küreselleşme, kapitalizmin gereklerine göre toplumları yeniden yapılandırmaya ve sosyal ilişkileri buna göre düzenlemeye çalışan bir projeye benzemektedir (Başkan, 2005, s.47). Küreselleşmenin sahip olduğu bu kurgusal yapı onun toplumlar üzerindeki en negatif etkisidir diyebiliriz. Çünkü küreselleşmeyi dayatma olarak algılayan toplumlar onun getirdiği ya da getirebileceği olumlu değişimlere de kapısını kapatma eğilimi göstermektedirler.

Dikkaya ve Deniz'e göre (2006) küreselleşme, geri dönülmesi oldukça zor bir süreç olarak hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde önemli bir problem alanı oluşturmaktadır. Dünya ticareti bu süreç çerçevesinde sürekli artmakta, buna rağmen net kazançlar bağlamında gelişmekte olan ülkeler önemli bir gelişme gösterememektedir.

Neo-liberal politikaların dünya ekonomilerine tek ve tartışmasız bir alternatif olarak sunulması ve bunun dışında davranırlarsa dünya sistemi dışına itilecekleri endişeleri yaratılması bu olumsuz tablonun devam etmesine katkıda bulunmaktadır. Çok uluslu şirketler, neo-liberal küreselleşmenin uluslar arası temsilcileri olarak gelişmekte olan dünyanın zaten kıt olan kaynaklarının etkin dağılımını engellemekte ve büyük oranda bölüşüm sorunlarının katlanarak artmasına yardımcı olmaktadır (Dikkaya ve Deniz, 2006, s.177). Bu tespitten yola çıkarak sosyal devlet anlayışının tüm dünya için düşünülmesinin zamanının geldiğini ve bir sosyal dünya yapılanmasının çok gerekli olduğunu söyleyebiliriz. Önümüzdeki on yıllar içinde bu haksız paylaşımın kaynaklanan çatışmaların ihtimal dahilinde olduğunu şimdiden görmek ve bu doğrultuda sosyal politikalar üretmek tüm dünya aktörlerinin en mühim vazifelerindedir.

Çeken, Ökten ve Ateşoğlu'na göre (2008) küreselleşmenin negatif yönleri şu şekilde sıralanabilir:

Ekonomik açıdan: Küreselleşme, Batı'nın ekonomik düzeni olan kapitalizmin ulusal kalıbına sığmadığı ve dünyaya yayılmak istediği durumdur. Amaç, Batı'nın dünyadaki Pazar payını maksimize etmektir. Bununla birlikte dünya genelinde gelir dağılımının bozulması, yoksulluğun artması ve çevre kirliliği gibi unsurlar ortaya çıkmaktadır.

Siyasal açıdan: Küreselleşme demokrasiyi getirememekte, batılı ülkeler bu kavramı az gelişmiş ülkelerin işlerine müdahale etmek ve bu ülkeleri zayıflatarak amaçlarına daha kolay erişmek için kullanmaktadırlar. Böylelikle az gelişmiş ülkelerin gerek ulusal olsun gerekse uluslararası ilgili kararların tek başına alınmasını da engellemiş oluyorlar. Yani daha doğrusu ülkelerin bağımsızlığını zedelemektedirler. Günümüzde bunu demokrasi adı altında ülkelerin toprak bütünlüğünü dahi tehlikeye sokmaktadırlar. ABD'nin yaptığı gibi demokrasi götürüyorum diye ülkeyi ya işgal ediyor ya da bölüyor. Günümüzde ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgali, mikro milliyetçilik ve din sataşmalarını da beraberinde getirmiştir.

Uluslararası Düzen Açısından: Küreselleşmenin başlıca sloganı olan "yeni dünya düzeni" kavramı düzensizliği de beraberinde getiriyor. Ülkelerde çatışmaların artması, uluslararası terörün yaygınlık kazanması, göçmen olayının ciddi boyutlara ulaşması, yoksulluk, açlık, sefalet ve insan tacirliği bunun somut örnekleridir (Çeken, Ökten ve Ateşoğlu, 2008, s.82-83).

Her şeyden önce şunu vurgulamak gerekir ki; dünyadaki zengin fakir ayrımı giderek azalması gerekirken, küreselleşme ortamında daha da artmakta ve bu bağlamdaki ilişkiler gittikçe derinleşmektedir. En zenginle en fakir arasındaki dehşetli fark, dünyanın geleceğini tehdit etmektedir. Taraflar birbirlerinin durumunu bu yüzden dikkate almak ve gözden geçirmek durumundadırlar. “Yapanın yanına kâr kalan” ve “Gemisini kurtaran kaptan” mantığı, dünyayı felakete götürebilir. Çünkü, dünyanın hâlâ üçte biri günde 1 dolarla geçinirken, geriye kalan üçte ikisi günde 2-4 dolarla geçimlerini ancak sağlayabiliyor. Dünya üzerindeki bin zengin kişi ise dünya nüfusunun yarısının (yani 3 milyar insandan fazlasının) gelirinden daha çok gelire sahip bulunuyor. Bu çerçevede dünya yoksullarının, sinmişliklerini sürdürebilecekleri ya da pasif bir şekilde yoksulluklarını kabul edecekleri düşünülemez. Bilinmelidir ki yoksulların tepkileriyle başa çıkmak, eski moda ayaklanmalarla başa çıkmaktan daha zor olacaktır (Özer, 2003, s.28). Küreselleşme bir gerçektir. Ancak, aşırı iyimser bir iddia olarak ortaya çıkmaktadır. Bu olguya rağmen, dünyada çok büyük bir coğrafya ve onun üzerinde yaşayan insanlar, aynı imkânlarla sahip değildir. Çoğu açlık ve sefalet sınırın çok altında yaşama mücadelesi vermektedir. Refah payından yeterince yararlanamayanların sayısı hiç de küçümsenecek gibi değil. İnsanlar, sağlık imkânlarından faydalanamadığı için ölüyorlar (ATO, 2004, s.6).

Held'e göre (1998) küreselleşme, gelişme ve büyüme için yeni imkânlar sağlamakla birlikte, ayrıca bağımlılığı ve acizliği de artırmaktadır. Ekonominin dünya çapında bağlantılılığı ve tek Pazar olarak dünya, temelde ulus devlet çerçevesini paramparça eden kapitalist bir mantığa sahiptir (Karlsen, 2002, s.99). Küreselleşme çağında ulus-devletler, kimilerinin bir krizden söz etmelerine yol açacak ölçüde yeni sorunlarla karşı karşıyadır. Ulus devletler bir yandan etnik ve bölgesel siyasetlerin artmasıyla birlikte merkezkaç güçlerin baskısı altına girerken, öbür yandan ekonominin küreselleşmesi ve savaş teknolojisinin gelişmesi gibi etkenlerin yarattığı dış tehditlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Ulus-devlet paradigmasına bağlı geleneksel egemenlik anlayışı da gitgide geçerliliğini yitirmektedir. Bugün, artık devletleri bu anlamda bir egemenlikle tanımlamaya imkân yoktur. Hemen hemen bütün devletler kurallarını kendilerinin koymadıkları uluslar arası -hatta Avrupa Birliği gibi örneklerde uluslar üstü hukuka göre taahhütler üstlenmek durumunda kalmaktadır. Aynı şekilde uluslar arası ortak insan hakları hukuku da devletlerin kendi takdirlerine göre kural koyma ve uygulama

yetkilerini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Yirmi birinci yüzyılın başında, en güçlü devletler bile karşılıklı bağımlılığın gerçekleriyle baş etmek durumundadırlar. Mülk-temelli (territorially-based) devletler, sınır tanımayan çok uluslu şirketler, sermaye akışları ve iktisadi problemlerle uğraşmak zorundadır. Ekonomik küreselleşme, keza dünya pazarlarında rekabet edebilmek için ülkeleri emeğin esnekliğini artırmanın ve üretim maliyetlerini düşürmenin yollarını bulmaya zorlamaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.55).

Ateş'e göre (2007) küreselleşmenin getirmiş olduğu hızlı bilgi akışı sayesinde insanların birbirleri hakkında daha fazla bilgi edinmelerinin yolunun açılmış olması, ayrıca tüketim toplumunun dayattığı tek tipleştirici modern kimliğe tepki niteliğinde -ki tek tipleştirme, yerel kimlikleri modernlik içerisinde eritiyor olduğundan yerel kimliklerin silinmesi anlamında bir kimliksizleştirme olarak da ele alınabilir- ortaya çıkmaya başlayan yerel kültür ve kimlik hareketleri, ulusal birliği ve kimliği tehdit eder hale gelmiştir. Ulusal bir kimlik ve kültür inşa etmek için yüzyıllardır mücadele eden ve böylece yeknesak bir ulusa sahip olmaya çalışan ulus devlet, yeni ortaya çıkan yerel kimlik ve kültürel talepler karşısında çoğu kere şaşkındır. Etnik, dini veya başka türlü yerel talepler, kuramsal düzeyde ulus devletin toplumsal birliğini tehdit ettiği gibi, bu yerel talepler kimi zaman da siyasal bir talebe dönüşerek ulus devletin en temel özelliklerinden kabul edilen topraksal bütünlüğü tehdit etmektedir. Bu nedenle, son on beş yıllık bir zaman dilimi içerisinde, ulus devlet sayısında dramatik bir artış yaşanmıştır. Yerel topluluklar bir taraftan mevcut ulus devletten ayrılmak isterlerken, diğer taraftan kendi ulusal devletlerini kurma ideali peşine düşmektedir (Ateş, 2007, s.46). Ulus devletin içinde varlığını sürdüren alt grupların bağlı oldukları devletten ayrılma güdüsü önümüzdeki yıllarda ulus devletin önündeki en büyük problemlerden biri gibi görünmektedir. Hatta bu ayrılma güdüsü tüm dünyayı etkisi altına alabilecek sosyal ve siyasal ayaklanmaları da beraberinde getirebilecektir.

Koray'a göre (2005) küreselleşme, siyasal güç odaklarını perdelemenin ötesinde, toplumların birbirine yakınlaştığı söylemiyle uluslararası ilişkilerdeki gerçeği, yani güç dengesizliklerini de örten bir kavramsallaştırma olmaktadır. Bu dönemin, önemli kavramlarından birinin "karşılıklı bağımlılık" olduğunu anımsamakta yarar var. Oysa küreselleşmenin gerçekleşmesinde tüm ulus devletlerin payı olduğunu düşünsek bile,

daha da belirleyici olanın güçlü devletler ve ekonomiler olduğu yadsınamaz. Şu soruya yanıt aramak önemli görünmektedir: Küresel ölçekte bir piyasanın oluşması, devletler, bölgeler, toplumlar arasında karşılıklı ilişkilerle ve bunların siyasal kararlarıyla mı gerçekleşmektedir; yoksa bu süreçte gelişmiş ülkelerin ve küresel sermayenin karşı konulamaz üstünlüğü mü söz konusudur? Yanıt da, açıktır. Aslında yaşadığımız küreselleşme sürecinin tüm boyutlarında, örneğin teknolojiden bilgiye, modernleşmeden kültürel değişime kadar hemen her boyutunda Batı'dan kaynaklanan gelişmelerden veya Batı normlarının küreselleştiğinden söz etmemiz mümkün; bu nedenle batılılaşmanın küreselleşmesinden söz ediyoruz. Teknolojiden bilime, kavramlardan söyleme kadar uzanan bir Batı hegemonyası var; bugün de bu hegemonya sermayesiyle, medyasıyla, kültürüyle gücünü arttırarak varlığını korumakta. Bu nedenle küreselleşme süreci içinde ülkeler arasında daha da dengesizleşen (asimetrik) ilişkileri dikkate almakta yarar var (Koray, 2005, s.29). Zira bu dengesiz etkileşim sürecinin bir baskıya dönüşme ihtimali her zaman için varlığını korumaya devam edecek gibidir.

Bayram'a göre (2006) de öncelikle, küreselleşmenin sınırları aşmak, yani doğal sınırları yok saymak olduğu, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik bir takım düşüncelerin ve uygulamaların yayılması olduğu, bu sürecin egemen devletin haklarını törpülemekte veya aşındırmakta olduğu ortaya konulması gereken ortak noktalar (Bayram, 2006,s.4).

Siyasi bağlamda serbest pazar ekonomisi ile bütünleşmek ve bu anlamda küreselleşmek isteyen devletlerin siyasi rejimlerinde yeniliklere gitmek durumunda kaldıklarına ve sermaye akışlarına kolaylık sağlayacak yapısal uyum politikaları geliştirmeye çalıştıklarına değinmiştik. Bu çabaların ise 'yeni dünya düzeni' olarak bahsedilen arayışlarla örtüşür bir biçimde dile getirildiğini ekleyelim. 'Yeni dünya düzeni' siyasi çağrışımları yüksek bir kavram olarak, gerçekte, 'dünya kenti' kavramı ile ilişkisi bakımından küreselleşme kavramına yönelik en belirgin ve en çok tercih edilen anlayışın temelini oluşturur. Bu açıdan küreselleşme olgusuna dair söylemlerin birçoğu da küreselleşmeyi siyasi ve ekonomik yönü temelde olmak kaydıyla yol açacağı, hatta yol açtığı problemler bakımından değerlendirmektedir. Muhalif bu bakış açısına göre küreselleşme kültür üzerindeki etkisi aracılığıyla insanlar arasında karşılıklı bağlılığın artması yönünde olumlu olduğu kadar, tüm insanlığı türdeşleştirmek ve yerellikleri

tahrip etmek bakımından olumsuz bir işlev de görmektedir. Kimlik kavramı ve dönüşümlerinin ‘küreselleşmek’ olarak görülen olguya hizmeti, aynı zamanda küreselleşme üzerine söz söyleyenlerin insan anlayışı, yine bu kesim tarafından, deyim yerindeyse, bir sorunlar yumağıdır. Her ne kadar taraftarları için küreselleşme; bir dünya toplumu anlayışı doğrultusunda ülkelerin birbirine çok boyutlu ilişkiler ağı içinde bağlı hale gelmelerini anlatıyor olsa da muhalifleri için kültürlerin ortak bir hâl almasına işaret eden küreselleşme; hayat tarzlarını ve davranış biçimlerinin aynılaşmasına neden olan, yerel kültürlerin, kendine özgü özelliklerini tahrip eden bir süreçtir (Başkan, 2005, s.17-18).

Hemen herkesin kendi çevresine bakıp hissettiği şu: Modernite aldatmacası, her şeyi, kısır bir tek biçimliliğin acımasız ağırlığı altında iki büküm hale getirmeye yarıyor. Gezegimizin bir ucundan ötekine, aynı yaşam biçimi kendisini dayatıyor; medya bunu yayarken, kitle kültürü de durup durup tekrarlayarak kafalara kazıyor. De la Paz’dan Ugağu’ya, Kyoto’dan Saint-Petersburg’a, Oran’dan Amsterdam’a aynı filmler, aynı televizyon dizileri, aynı haberler, aynı şarkılar, aynı reklam sloganları, aynı nesnelere, aynı giysiler, aynı arabalar, aynı şehircilik, aynı mimarlık, çoğu kez birbirine benzer biçimde dayanıp döşenmiş aynı apartman daireleri... (Tanilli, 2004, s.122). Küreselleşmenin modernizasyon söylemiyle toplumları tek tipleştirme eylemi dünyamızın en ciddi sosyal problemlerinden birini teşkil etmektedir.

Usiner’e göre (1993) küreselleşme dünya genelinde homojenleşmeyi ifade eden bir kavramdır (Tağraf, 2002, s.36). Fakat küreselleşme kültürel farklılıklar da doğurmaktadır. Küreselleşmenin geleneksel yaşam tarzına tahribat yapabileceği, küreselleşmenin neden olacağı dezavantajlar arasında sayılmaktadır. Örneğin şu anda dünyada konuşulan 6500 dilden sadece %10’unun ileride yaşayabileceği söylenmektedir. Böylece küreselleşme ile birlikte daha fazla birey yeni kültürel formların etki alanına girmektedir. Küresel ilişkilerin ve entegrasyonun hız kazanmasına paralel olarak insanlar daha fazla çok kültürlü bibliyografilerinden bahsetmekte; örneğin Amerika’da siyah vatandaşların bir kısmı kendilerini Afrikalı Amerikan olarak tanımlarken, Almanya’da yaşayan Latin kökenliler Latin Alman kimliğini vurgulamaya başlamaktadırlar. Almanya’da yaşayan yeni kuşak Türk neslinde de benzer eğilimler gözlemlenmektedir. Buna karşılık Almanlar da İspanyolca öğrenip Salsa dansı yapmak için gayret

göstermekte ve alt kültürün etki alanına girmektedir. Böylece çok kültürlü toplumun oluşması ve bu toplum içinde farklı mozaiklerin temsili önem kazanmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.103).

Ateş'e göre (2007) son birkaç on yıldır yoğunluk kazanan küreselleşme tartışmalarında ulus devlet merkezi bir konumda bulunmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri kuşkusuz siyasal meşruiyetin sorunsallaştırılmış olmasıdır. Zira küresel ortamda ortaya çıkan küresel ve yerel güçler ulus devletin geleneksel birçok işlevini sınırlandırmaya, kimi zaman da onun yerine geçmeye başlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak da ulus devlet, yükselen yeni taleplerin önünde geleneksel haliyle bir engel olarak görülmeye başlanmıştır. Örneğin küresel kapitalizmin ölçek ekonomisini genişletmekteki ısrarı, liberal-kapitalist ideoloji tarafından ulus devletin bu yeni gelişmenin önündeki yegâne engel olarak sunulmasına neden olmaktadır. Ya da etnik veya dini temelde yerel/kültürel özelliklerin bireylerin kimliklerinde daha gösterişli bir yer elde etmeleri, ulusal kimliğin önemi ikinci plana itmeye başlamıştır (Ateş, 2007, s.33). Küreselleşme sürecinde yaşanan problemler siyasî, toplumsal, bireysel olabileceği gibi sektörel bir nitelikte de olabilmektedir. Global köyün en problemlisi sektöründen biri elbette ki endüstri sektörü ve bu sektörde meydana gelen negatif iktisadi gelişmelerdir.

Günümüzde yaşanan değişim ve dönüşüm süreci içinde, işsizlik artışı ve istihdam oranının azalması sosyal devletin ve sosyal politikaların önemli bir gündem maddesini oluşturmaktadır. İşsizlik gelişmiş ülkelere kadar tüm dünya ülkeleri karşısında küresel bir sorun olarak durmakta, ancak çözüm önerileri yetersiz kalmaktadır. Teknolojik gelişmelerin, sermayenin sınırsız hareketliliğinin ve işgücü piyasalarının bölgesel de olsa küreselleşmesinin işsizlik üzerindeki etkilerine rağmen günümüzde uygulanan Neoliberal politikalar, işsizliği hem sistemin işleyişi için normal görmekte hem de sorununun çözümü için gerekli araçları bünyesinde barındırmamaktadır. Bu liberalleşme sürecinde, çalışma hayatının başka yüzü olan istihdamın da, pek çok ülkede ikili bir yapıdan oluştuğu gözlenmektedir. Bu yapı içerisinde merkezde vasıflı, görece yüksek ücretli ve iş güvencesine sahip bir işgücünün yanında, çevrede özellikle kolay ikame edilebilen, düşük ücretli, düşük vasıf gerektiren ve güvencesiz işlerde çalışan kişiler bulunmaktadır. Uluslararası alanda bu ikili işgücü yapısının çevre işgücünü ve özellikle informel sektörünü, gelişmekte olan ülkeler

oluşturmaktadır (Görmüş, 2009, s. 179-180). Bu nedenlerle küreselleşme sürecinin en problemlı sahalardan birinin işletmeler ve ekonomi sahası olduğunu söyleyebiliriz.

Küreselleşme sürecinin oluşturduğu yeni durumun temelinde, işletmelerin dünyanın bütün bölgelerinde hiçbir kısıtlamaya maruz kalmadan tek bir pazar gibi faaliyet gösterebilmesi çabası yatmaktadır. Dünya geneli tek bir pazar gibi faaliyet gösterebilmek için ülke yönetimlerinin ülke gümrüklerini daha geçirgen bir yapıya dönüştürmeleri arzu edilir. Bu çerçevede gelişmiş ülkeler tarafından yönlendirilen Dünya Ticaret Örgütü gibi kimi kurumların oluşturduğu uluslararası ticaretteki yeni düzenlemeler empoze edilmektedir (Tağraf, 2002, s.34). Böylelikle ulusal ekonomiler ve işletmeler küresel güçlerin etki alanına sokulmak istenmektedir.

Küreselleşme sürecinin merkez üssünü oluşturan ve çoğunu da ABD kökenli çok uluslu şirketlerin denetimindeki Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, IMF ve diğer finans kuruluşları, bütün dünya ekonomisinin “**global bir pazar**” olması yönündeki düzenlemelerin yapılmasını adım adım gerçekleştirme çabası içindedirler. Bu çerçevede, yeni dünya düzeni denilen ve 20. yüz yıldan kalma ulusal ekonomilerin temellerini sarsan küreselleşmenin esas hedefi, uluslar arası sermayenin önündeki engelleri kaldırmak ve ulusal ekonomilerin ulusal düzenlemelerinden ileri gelen dâhili avantajlar sağlayan ekonomik öğeleri ortadan kaldırmaktır (Eroğlu, 2006, s.5).

Tağraf’a göre (2002) artan kısmi ticari serbestlik ile birlikte dünya üzerinde mal, hizmet, bilgi ve sermaye hareketleri hızlanmıştır. Bu ise işletmelere dünyanın değişik bölgelerinde daha kolay ticari faaliyet yapabilme olanağı sağlamaktadır. Böyle bir ortamda yerel ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren küçük işletmelerde etkilenmektedir. Çünkü daha önceleri yerel pazar içerisinde yerel müşterilere hitap eden bir küçük işletme, küreselleşme sürecindeki hızlanma ile birlikte doğrudan küresel alanda faaliyet gösteren çokuluslu işletmelerin rekabeti ile karşı karşıya kalmıştır. Böyle bir rekabet ortamında bu tür işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri oldukça güçtür (Tağraf, 2002, s.34).

Artık yenedünya düzenini kısaca kapitalizmin seçeneksiz bir sistem olarak üstünlüğünü dünya ölçeğinde kabul ettirmesi biçiminde de yorumlamak mümkün gözükmektedir. Başka bir deyişle yenedünya düzeni içinde yeniden yapılanmış hali ile kapitalizm haricinde herhangi bir seçenekten söz edilmemektedir. Gelişmekte olan ülkelerin

yönetici kadroları ekonomik büyümenin tek seçenek haline geldiği gerçeğini kabullenmekte ve güven sağlamak için son derece disiplinli davranmak durumunda olduklarını düşünmektedirler. Bu disiplinli davranmanın içeriğini ise IMF, Dünya Bankası, G7, OECD kurumları belirlemektedir. Açıktır ki küreselleşme sürecinde ortaya çıkmış bulunan tüm uluslar arası kurumlar ve örgütler tamamen sermayenin küresel hâkimiyetini gerçekleştirmeye dönük işler görmektedirler. Bunun içindir ki, küreselleşme, sermayenin dünya çapında egemenliğinin yeni bir aşaması olarak nitelenmektedir (Başkan, 2005, s.46).

Küreselleşme sürecinin nasıl bir "Yeni Dünya Düzeni" oluşturacağı henüz belli değildir. Hem büyük devletlerdeki gelişmeler hem de yeni siyasal oluşumlar bu "belirsizliği" daha "belirgin" hale getirmektedir. Aradan geçen zaman bu gözlemleri büyük ölçüde doğrulamaktadır. SSCB dağılmıştır. Çin uzun süren iki rakamlı ekonomik büyüme ile beklenenden hızlı yükselmiş, Japonya ve Almanya ise 1990 Houston G-7 zirvesinde ileri sürüldüğü gibi, bildiğimiz anlamıyla tam birer süper güç olamamışlardır. Önceden tahmin edilemeyen türde ileri sıçramalar ve gerilemeler muhtemelen devam edecektir. Ancak dünya dengesinin ortadaki gerçeği 1990'dakinin aynıdır: ABD gücün bütün boyutlarında küresel varlıklara sahip tek güçtür. Bu demek değildir ki tek kutuplu dünya, Soğuk Savaşın iki kutuplu dengesinin yerine geçmiştir. ABD'nin kendi başına gerçekleştiremeyeceği pek çok güvenlik, ekonomik ve siyasal hedefleri vardır. ABD dışında her büyük devletin bir veya daha fazla önemli güç kaynağı yetersiz olduğundan dünya çok kutuplu da değildir. Bunun yerine güç karmaşık üç boyutlu bir modele göre dağılmış bulunmaktadır. Askeri güç tek kutupludur, ABD kıtalar arası nükleer silahlara, dünyanın herhangi bir yerinde konuşlandırılacak büyük ve modern hava, deniz ve kara kuvvetlerine sahip tek ülkedir. Ekonomik güç üç kutupludur. ABD, Avrupa ve Japonya dünya üretiminin üçte ikisini gerçekleştirmektedir. Çin'in büyümesi onu 2000'li yıllarda dördüncü bir kutup haline getirebilir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.53-54).

Küreselleşmenin bir başka olumsuz etkisi yasadışı sınır faaliyetlerindeki artıştır. Bunlar arasında, artan vergi kaçakçılığı, para basan çok uluslu suç örgütlerindeki artış, sınırdan insan geçirme, seks ve uyuşturucu ticareti sayılabilir. Sınırlardaki ekonomik geçişlerin yasal olarak büyümesine yol açan aynı etkenler, yasadışı geçişlere de yol açtı. Küresel finansal liberalleşme vergi kaçakçılığını ve para basımını kolaylaştırırken, bilgi ve

iletifim devrimi de sınırlarda yasadifı faaliyet yurütulmesini kolaylaştırdı. Benzer biçimde, ulaşım maliyetlerinin hızlı düşüşü ve kitle turizminin büyümesi de insan ve uyulşturucu kaçakçılığının daha ucuz mal olmasını getirdi ve bunların denetlenebilmesini zorlaştırdı (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.48). Küreselleşmenin olumsuzlukları yaygınlaştıran ve globalleştiren gücüne yönelik ciddi önlemler alınmak zorundadır. Küreselleşmenin getirdiğı en mühim sıkıntılardan biri de költürlerin ve etnik unsurların kışkırtıcı bir şekilde yorumlanmasıdır.

Etnik milliyetçiliğe dayanan bir devlet kurma ve yeni topraklar elde ederek genişleme emellerinin yol açtığı kanlı çatışmalarda din ve mezhep farklarının da rol oynaması, bazı zihinlere İslamiyet-Hıristiyanlık çatışmasının yeni dönemin özelliklerinden birisi olacağı fikrini yerleştirmektedir. Köktendinci akımların özellikle Orta Doğu'da belli bir dinamizm sergilemesi, bu görüşü güçlendiren bir olgudur. Aşırı dini akımların Orta Doğu'da ve Rusya'da güçlenmelerini, küreselleşme sonucunda Batı medeniyetinin değerlerinin bu bölgelere hızla nüfuz etmelerine bir tepki olarak açıklamak da mümkündür (DPT Değerlendirme Raporu, 1995, s.2). Küreselleşme global bazda bu tip költürel hareketlenmelere vesile olurken yerelde de bazı költürel ve sosyal oluşumları harekete geçirmektedir.

Örneğin bazı ölkelerde küreselleşme ciddi cinsiyet eşitsizliği yarattı. Bu eşitsizliğin sürmesi, o ölkenin küresel ekonomiye entegrasyonundan önceki normları, kurumları ve politikalarında hâkim olan cinsiyet eşitsizliğinin düzeyine büyük oranda bağılıdır. Buna ek olarak, belli ölkelerde değışik sosyal gruplardaki kadınlar değışik biçimlerde etkilenirler. Ne yazık ki, pek çok gelişmekte olan ölkede köklü ve uzun süren cinsiyet ayrımları, küreselleşmenin toplumsal maliyetinin kadınlara orantısız yansıdığını gösterdi (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.47).

Karakuş'a göre (2006) merkezine insanı koymayan, insanlığın refahının hedeflenmediğı bütün toplumsal eylemlere, mevcut yapıdan zarar görenlerce müdahalede bulunduğıu geçmiş tarih tecrübelerinden bilinmektedir. Küreselleşme sürecinin uzun vadede var olabilmesi de onun nimetlerinden faydalandırdığı kitleyi genişletmesi ile mümkün görünmektedir. Daha önce sanayi devrimi döneminde karşılaşılan kaos ortamı oluşmadan, küreselleşmenin yarattığı risklerin ve faydaların toplum geneline dağıtılması gerekmektedir, aksi takdirde dijital bölünme, beyin göçü gibi araçlarla sorun

yayılacaktır. Nimet ve külfetlerin dağıtılmasında görünen tek etkili araç ise daha önce olduğu gibi, yine sosyal politikalar (Karakuş, 2006, s.53-54). Politika belirleyicilerin küresel dünyanın dinamiklerini doğru analiz ederek politika geliştirmeleri oluşması muhtemel sıkıntıların önüne geçecektir.

Küreselleşme, gelişmiş dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal olayların dünyanın başka toplumları üzerinde de etkili olduğu ve toplumlar arasındaki karşılıklı bağımlılığın giderek arttığı bir sürece işaret etmektedir. Küreselleşme sürecinde uygulanan neo-liberal politikalar, devletlerin sosyal alana ayırdıkları bütçe paylarını kısıtlamalarına neden olmuştur. Dünyada pek çok devletin benimsemiş olduğu neo-liberalizm, ulusların geniş kapsamlı refah politikaları uygulama olanaklarını erozyona uğratmıştır. Bunun sonucunda, gelir eşitsizlikleri ve yoksulluk özellikle ve öncelikle dezavantajlı nüfus grupları arasında giderek artan bir biçimde yayılmıştır. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal problemlere ancak küresel etik anlayışının yaygınlaşmasıyla çare bulunacağı inancı, bu yeni gelişmenin en önemli dinamiğidir. Bu konuda üretilen literatürün temel amacı, rasyonel argümanlarla insanları ikna etmektir. Ahlâkî davranışları kazanma tamamen rasyonel bir süreç olmadığı için küresel etik tartışmaları, kendisinden beklenen insanlara etik davranışlar kazandırma hedefinde kolayca başarılı olacak gibi görünmemektedir (Sezgül, 2009, s.504). İnsanlar sahip oldukları gücü ve birikimi paylaşma noktasında çıkarıcı bir tutum içinde olduğu sürece küresel bir etik anlayışının sosyal hayatta yer edinmesi zor bir oluşumdur.

Postmodern felsefenin kuramcılarında Bauman (1999), Küreselleşme ile yerelleşmenin birbirine bağlandığını, küresel zenginler ile yerel yoksullar arasında bir kutuplaşmanın meydana geldiğine dikkat çekmektedir. Küreselleşme ile zenginlerin daha baskın hale geldikleri, yoksulları düşünmediklerini, daha da zengin hale gelmeyi hayal ettiklerini vurgulamaktadır (Savaşlar, 2007, s.8).

Özkan'a göre (2006) küreselleşme sürecinin kitle iletişim araçlarına olumsuz yansımaları da göz ardı edilmemelidir. Örneğin, küreselleşme sürecinin yürütücüleri teknolojik gelişmeyi denetledikleri için her zaman hegemon bir güç haline gelme tehlikesini de bünyelerinde barındırmaktadır. Ayrıca küresel süreçte medya kartelleri ve tekelleri oluşma tehlikesi de her zaman mevcuttur. Medyada kartelleşme ve tekelleşme

oluştugu zaman kamuoyunun yanlış yönlendirilebilme tehlikesi de artmaktadır (Özkan, 2006, s.3). Bu durum küreselleşmenin bireysel kartelliğinde de gözlenen bir sosyal hadisedir. Küreselleşme kitlesel empozeyi bünyesinde barındırdığı kadar bireysel yönlendirmeyi ve baskıyı da beraberinde getirmektedir.

Ateş'e göre (2007) küreselleşme aynı zamanda bireyselleşmeyi de bir şekilde teşvik ettiğinden, bireysel talepler farklılaşmakta ve aciliyet arz etmektedir. Bu kadar farklı bireysel talebin sağlıklı bir şekilde ve istenen ölçüde karşılanabilmesi mevcut ulus devletinin yapısı ile hayli zor görünmektedir. Örneğin, cinsiyet değiştirmenin tanınmasının toplumun geleneksel kesimleri üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler de ulus devletinin meşruiyetini farklı bir yönden aşındıracaktır. Dolayısıyla bireysel açıdan bakıldığında, ulus devletinin bildiğimiz meşruiyet temelini köklü bir dönüşüm geçirmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun nasıl ve hangi araçlarla gerçekleşeceğini tabii ki zaman gösterecektir (Ateş, 2007, s.47).

Yılmaz'a göre (2004) günümüzde küresel kapitalizmin gelişmesi hem kesimler arası uçurumu açarak toplumsal meşruiyet ve sosyal patlama riski yaratmakta hem de uluslar arası alanda gerginlikleri artırmaktadır. Bu da geçmişten farklı bir sorunu öne çıkarmaktadır. Bilindiği üzere geçmişte siyasal hak ve özgürlüklerin kullanımı daha çok devletçe veya devleti temsil eden kişi ve kuruluşlarca tehlikeye atılırken bugün daha ziyade vatandaşların birbirlerinin özgürlüklerini kısıtlaması, fırsat eşitliğinden yararlanmasını önlemesi veya yozlaştırması söz konusudur. Genelde de toplumda güç ve mevki sahibi olanlar kendi çıkarlarını öne çıkarırken diğerlerinin hak ve çıkarlarını, hiçe saymaktadır. Bu da toplumsal bağları zedelemekte, siyasal ve toplumsal meşruiyet sorununa yol açmaktadır (Yılmaz, 2004, s.14).

Bu noktada insan haklarının küreselleştiği iddialarını da hatırlamakta yarar var. Bu konuda, ne yazık ki ancak iki yüzlülüğün söz edilebilir. Çünkü insan haklarının yalnız yasal/prosedürel bir mesele olmadığı iyi bilinmesine karşın, "Reel" Küreselleşme veya Küreselleşmenin Realitesi temel hak ve özgürlükler boyutunda bir duyarlılıktan söz edilmekte, fakat insan haklarının bütüncül karakteri göz önüne alınmamaktadır. Örneğin bugün ne ulusal ne de küresel düzeyde sosyo-ekonomik hakların ihlali konusunda bir duyarlılık olduğundan söz edilebilir. Bir yaptırımdan söz etmek ise hiç söz konusu değildir. Bu nedenle, insan hakları hukukunun küreselleştiği gibi iddiaları kabul etmek

zor. Liberal ideolojinin sosyal haklara bir hak niteliği vermediğini biliyoruz; öte yandan bu hakların uygulanan ekonomik rejimle, yani kapitalist sermaye birikimiyle çatışmalı haklar olduğu da bilinmekte. Dolayısıyla, bu hakları insan hakları gündeminden çıkararak insan hakları hukukunun küreselleştiğinden söz edilebilir mi? Gerçi, 1993 yılında yapılan İnsan Hakları Konusundaki Viyana Konferansı'nda insan haklarının bölünmez bir bütün olduğu görüşü uluslar arası düzeyde kabul görmüş ve bu dönem sonrasında Birleşmiş Milletler (BM) artan işsizlik, yoksulluk gibi sorunlarla mücadelede, insan haklarının ve insan haklarında bütüncül bir yaklaşımın temel alınmasından yana bir tutumu benimsemiştir. Ancak, BM açısından gelinen noktanın anlamlı ve önemli olduğu kabul edilse bile, yeterli olmadığı da, yaptırım gücü bulunmadığı da açık. İnsan haklarının küresel düzeyde iyileşmesi ne uluslararası yardım sözleşmelerindeki birkaç gösterge ile sağlanabilir, ne de bu koşulların iyileşmesi yalnızca ulusal devletlerden bu yolda bir sorumluluk beklemekle mümkün olur. Sorun çok daha geniş boyutludur; ancak sorunun küresel-ekonomik sistemle doğrudan ilgili olduğunun görmezlikten gelinmesi tercih edilmektedir (Koray, 2005, 34-35). İnsan hakları konusundaki argümanların sözde kalması ve inandırıcı bulunmaması küresel dünyanın en önemli algılarından biridir.

Sözü edilen bu sorunlar küresel yönetim sürecindeki demokratik denetlenebilirlik yetersizliği yüzünden daha da ağırlaşmaktadır. Hükümetlerin uluslararası benimsedikleri konular, kendi ülkelerinin parlamentoları tarafından nadiren yakından ve düzenli biçimde denetlenebilmektedir. Üstelik söz konusu forumlarda alınan tutumlar ve bunların gerekçelerini kamuoyuna açıklama bakımından uyulması gereken sıkı kurallar da yoktur. Benzer biçimde, son zamanlardaki kimi iyileşmelere karşın, uluslararası kuruluşlardaki denetlenebilirlik ve saydamlık eksikliği de ciddi bir sorun olarak yerini korumaktadır. Bu kuruluşlar, politikalarının ve operasyonlarının ülkeler ve insanlar üzerindeki etkileri konusunda nadiren bağımsız değerlendirmelere tabi tutulmaktadır. Pek çok durumda, bu operasyonlardan olumsuz biçimde etkilenen insanların şikâyetlerini dile getirip karşılığını alabilecekleri herhangi bir yol da bulunmamaktadır (Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu, 2006, s.78) .

Balay'a (2004) göre küreselleşmenin negatif etkileri şu şekilde sıralanabilir:

- Küreselleşen dünyada güçlü devletlerle bütünleşmek zorunda kalan gecikmiş ulusal devletler ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan büyük devletlerin açık etkisine maruz kalmıştır. Bunun sonucunda bir tür bağımlılık durumu oluşmuş, ulusal sınırlar yok sayılmış, milli egemenlik ve bağımsızlık gibi kavramların içi boşaltılmış, emperyalist amaçlar küreselleşme adı altında meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.
- Küreselleşme toplumları birbirinden farklı ve hatta zıt olan iki yöne doğru çekmeye başlamıştır. Birinci yönde toplumlar daha da yakınlaşıp bütünleşirken, öteki yönde ulusalcılık, etnik ulusalcılık ile parçalanma sürecine sokulmuştur. Birbirine zıt bu iki durum, üye ülkeler için bir yandan küreselleşme sürecinin dışında kalmamak, öte yandan ulusal bütünlüğü korumak gibi bir ikilem yaratmıştır.
- Dünyadaki ülkelerin üretim gücü ve tüketim olanakları aynı değildir. Bu yönden sanayileşmesini tamamlamış ülkeler daha üstün durumdadır. Küreselleşme zenginleşmenin ve refahın dağılımı kadar, fakirlik ve sefaletin dağılımını da hızlandırmıştır.
- Dünyada eğitim sürecine katılan insanların sayısı giderek artmaktadır. Her kademedeki eğitim kurumları teknolojik imkânları kullanarak insanların bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmektedir. Buna karşılık eğitimden yararlanmayanların sayısında bir azalma değil, artma olduğu ileri sürülmüştür (Balay, 2004, s.65).

Küreselleşme ne getirdi, ne götürdü? Farklılıklar, çeşitlilikler, değişik usallıklar evrensel değerlerde yerini alabiliyordu; tekillikler evrenselde kendilerine yer bulabiliyordu. Küreselleşmeyle birlikte tüm farklılıklar ve farklılığı savunan evrensel değerler rafa kaldırıldı. Böylece, kayıtsız, ilgisiz, umursamaz bir kültür oluşumunun yolu açılmış oldu. Evrenselin boş bıraktığı yere de, her şeye gücü yeten (kadiri mutlak) küresel teknolojik yapı egemenliğini kurdu. Bu nedenle, özgürlük, insan hakları, demokrasi gibi kavramlar geçmiş evrenselleşmenin hayaletleri konumunda görünmeye başladı; küresel kültür bu kavramların yerini aldı; TV ekranlarıyla, kanallarıyla, bilgisayar ağlarıyla, heryerdeliğiyle ve derinlikten yoksun mekân-zaman sürekliliğiyle... Ayrıca, bu küresel süreç ve beraberinde getirdiği şiddet, aydınlanma ve evrenselleşme

bağlamında entelektüelin oynadığı toplumsal role de son verdi (Büyükdüvenci, 2009, s.253).

21. yüzyıla girerken küreselleşmenin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik girişimler olmuştur. 1992 Rio ve 2002 Johannesburg toplantılarıyla küresel ölçekte istikrarlı bir kalkınma ve dayanışma, doğa-insan barışıklığı, toplumsal ilişkilerde farklılıkların yapıcı üretkenliği anlamında etkinlikler gündeme getirilmiştir. Daha sonra dünya genelinde özellikle yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla “Gündem 21” adı altında hayata geçirilmeye çalışılan planlar da bu kapsamdadır. Ne var ki asıl dünya politikasında etkili büyük güçlerin siyasal iktidarları, örneğin ABD, yukarıda dile getirilen önlemler ve çabalar yönünde adım atmayı bir kenara bırakarak kendi ulusal güç artırımıyla ilgili bir tercihle hareket ettiği sürece , küreselleşme sorunuyla mücadele daha da çetin geçecektir (Laszlo, 2004, s. 9-10).

Savaşlar’a göre (2007) küresel etkileşim bumerang usulü bir sonuç da oluşturabilir. Nasıl ki küreselleşme ulusal ve milli politikaları doğrudan etkileyebiliyorsa bu olgunun tam tersi olarak da milli politikalar, küreselleşmenin olumsuz etkilerini gerek refleks gerekse milli strateji olarak geri yansıtabilir veya yönlendirebilir. Küreselleşmenin az gelişmiş ve küreselleşmeye maruz kalan ülkeler üzerindeki hegemonyacı etkisinin genişlemesi ve artmasında küreselleşmenin unsurları kadar milli politika uygulamalarının yetersizliğinin olduğunu belirtebiliriz. Yerel hükümetlerin uyguladıkları yanlış politikaları ve gereksiz tercih içeren programları sanki küreselleşmenin doğal bir neticesi gibi göstermek, kaçınılmaz bir kadermiş gibi ortaya konulması politika yapıcılarının ülkeleri için talihsiz bir olgu oluşturmaktadır (Savaşlar, 2007, s.24). Küresel aktörlerin ve etkenlerin değişmezliği diye bir durum söz konusu değildir. Bugünün yönlendirici aktör ve etkenleri yarının yönlendirilen aktör ve etkenleri olabilir. Bu nedenle küreselleşmenin negatif görünümünün devamlılığını koruyacağını düşünmek yersiz bir yaklaşım olacaktır.

Küreselleşmenin olumsuz yanlarını ön plana çıkararak ondan kaçmak, ya da onu durdurmak mümkün değildir. Küreselleşme ancak yönetilebilir. Ondandır yararlanan ve zararlarından sakınabilen devletler başarılı olabilir. Bunun için sağlam bir hukuki alt yapıya, etkin ve süratli adalet sistemine ve saydamlığın gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır (Sandıklı, 2008, s.9).

2.1.6. Küreselleşmeye Karşı Verilen Tepkiler

Günümüzde küreselleşme konusunda çok geniş bir literatür oluşmuştur; ancak sosyal bilimlerin birçok alanında görüldüğü şekilde, küreselleşmeye ilişkin birbirinden tümüyle farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifade ile küreselleşme konusunda, gerek teorisyenler, gerekse uygulamacılar arasında uzlaşmadan bahsetmek mümkün değildir. Küreselleşmenin siyasal, kültürel ve ekonomik sonuçları yaygınlık kazandıkça, taraftarları kadar (özellikle entelektüel düzeyde) karşı çıkanların sayılarında da artışa tanık olunmaktadır. Çünkü küreselleşmeden kazananlar olduğu kadar, kaybedenler de mevcuttur (Bozkurt, 2000, s.18).

Başkan'a göre (2005) ekonomi, eğitim, iş, sağlık, politika, toplum, zevk vb. pek çok alanda etkisinden bahsedilen ve her bir alanda farklı bakış açılarına neden olan, bakış açılarına göre de farklı değerler yüklenen küreselleşme görülmektedir ki anlamının açık olmamasına rağmen alevli tartışmalara konu edilmekte, anlamı tamamıyla anlaşılmadan hemen her konuyla ilgili kullanılması nedeniyle de hakkında olumlu ve olumsuz değer yargıları oluşmaktadır (Başkan, 2005, s.18).

Küreselleşmeye getirilen yorumların epeyce farklılık taşıdığını biliyoruz. Bunları sınıflandırmak istediğimizde ise, küreselleşmenin kaynağını veya çıkış noktasını esas alan yaklaşımlar gibi bir kategori oluşturulabilir. Buna göre, küreselleşmeyi; a)teknolojik/ekonomik gelişmelere bağlayanlar; b)kapitalizmin yeni bir evresi olarak görenler; c) liberal-çoğulcu anlayışla modernite krizi ve farklılaşan kültürün bir sonucu olarak değerlendirenler; d) uluslararası ilişkiler sistemindeki değişikliklerle ilişkilendirenler gibi dört temel gruptan söz etmek mümkün. Bu dört grup içinde de, birbirinden farklı yorum ve açıklamalar bulunmakta. Örneğin her grupta yaşadığımız süreci eski veya yeni bir olgu olarak görenler olduğu gibi, çok belirleyici bir etken veya ideoloji olarak ele alan "güçlü" küreselleşmeciler ile birçok etken arasında bir dinamik olarak değerlendiren daha yumuşak veya ılımlı küreselleşmeciler de bulunmaktadır (Koray, 2005, s.14).

Zengingönül'e göre (2005) ekonomik ve sosyal açıdan küreselleşmenin en çok eleştirilen yönleri, ülkeler arasında derin eşitsizliklere yol açması, işsizliği artırması, ülkelerdeki gelir dağılımını olumsuz etkilemesi, ÇUI aracılığıyla egemen olduğu işgücü piyasalarını düzensizleştirilmesi ve nihayet yoksulluğu yaygın bir hale getirmesi. Bu

tezlerin karşısında, küreselleşmenin gelişmenin öncüsü olduğu ve her geçen gün insanlığın önüne yeni fırsatlar çıkardığı antitezlerinin de azımsanmayacak miktarda destekçisi bulunuyor (Zengingönül, 2005, s.87). Kutluer'e göre (2006), bu kavramın neyi ifade ettiği, nasıl tanımlanması gerektiği hususu tartışmalara yön veren asıl meseledir ve çeşitli perspektifler ışığında farklı biçimlerde ele alınmaktadır. Ortada farklı bakış açılarının olması doğal karşılanırsa bile kavramın bir olguyu mu yoksa dünya çapında geçerlilik kazandırılmaya çalışılan bir ideolojiyi mi ifade ettiği hususu, ilgili tartışmaların mihrini teşkil etmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, dünyayı ideolojik perspektiften yorumlama alışkanlığında olan yaklaşımlar, küreselleşmeyi de ideolojik içeriğe sahip bir proje yahut belli bir ideolojinin yönlendirdiği bir gelişme olarak algılamak eğilimindedirler. Buna mukabil özellikle sosyoloji çevreleri, küreselleşmenin bir olgu, etkileri dünya çapında hissedilen bir sosyal gerçeklik olduğu konusunda ısrarlıdır (Kutluer, 2006, s.15-16).

Karakuş'a göre (2006) 21. yüzyılda yeni bir dönüşüm projesi olarak sunulan küreselleşme sürecinde bile en çok tartışılan, küreselleşmenin yarattığı eşitsizlik, bir diğer ifade ile küreselleşmenin nimetlerinin adil paylaşılmasıdır. Sürecin getirdiği teknolojik mucizeler yadsınmamakla birlikte, madalyonun iki yüzü olduğu kesindir. Küreselleşmeyle birlikte keskinleşen yoksulluk sorunu beraberinde şiddet, suç, küresel göç gibi potansiyel sonuçları da getirmektedir. Bu durum küreselleşme sürecine olan değerlendirmelere de yansımaktadır; bir grup, demir uçlu bir sarkacın sallanarak ulaştığı en son noktada, insanlık tarihinin mucizevî dönüşümü olarak onu yerlere göklere sığdıramamakta, diğer grup ise sarkacın diğer tarafta ulaştığı en son noktada onun egemenlerce kurulan bir düzen olduğunu kabul ederek sürece direnişi gündeme getirmektedir (Karakuş, 2006, s.1).

Küreselleşmeyi düşünme biçimimiz, onu olumsuz etkilerini giderme ve olumlu etkilerini arttırma yönünde iş görebilecek bir bağlamda ele almamızda fazlasıyla önemli bir yere sahiptir. Üzerine söylenenlerde çelişkiler bulunan böyle bir olguyu özenli bir şekilde ele almak, söylenenlerde yanlış olan fikirleri eleme ve bu anlamda olguya hayat kazanması esnasında doğru yönde ilerleme olanağını tanımak açısından önemlidir. Ancak küreselleşmeyi düşünme biçimimiz oldukça önemli olsa da, aslında bu kavramla ne

yapmak istediğimiz her defasında daha çok bize bağlı görünmektedir (Başkan, 2005, s.19).

Hirst ve Thompson'a göre (2000), küreselleşme olgusu fiziki gerçekliklerden hareketle tanımlanırsa, ticaret, yatırım ve finansal hareketlerin daha çok Avrupa; Kuzey Amerika ve Japonya'da yoğunlaştığı, artan sermaye akışının büyük çoğunluğunun bu yerler arasında gerçekleştiği dolayısıyla da küreselleşmenin küresel olmaktan çok uzak olduğu ortaya koyulabilecektir (Karakuş, 2006, s.21). Ancak küreselleşme ile vurgulanan bütün dünyayı etkisine alan bir eğilimdir. Küreselleşmenin kuzeyde yoğunlaştığı bir gerçektir ancak güneyin ya da 3. dünya ülkelerinin küreselleşmediği bir gerçek değildir. Bugün Pigmeler bile kot pantolon giyiyorsa, IMF ve Dünya Bankası'nın Zimbabwe üzerinde bir yaptırımını varsa, bütün ülkeler benzer ekonomi ve sosyal politika uyguluyorsa, vatandaşlar yabancı ülke piyasalarını takip ediyorsa küreselleşmenin her tarafta olduğu bir gerçektir. Sonuçta küreselleşmenin dışında kaldığı iddia edilen yerler, küresel güçler tarafından kontrol edilmektedir (Karakuş, 2006, s.21).

Kamu söyleminde duygusal bir yük taşıyor duruma gelmiş bir sözcük olarak küreselleşme bazıları için 'yeni bir barış çağını açacak uluslararası bir vaad', bazıları için ise 'güçlü ülkelerin ekonomik ve siyasal egemenliğine zemin hazırlayan bir tehdit' olarak görülmektedir. Yeni bin yıla girdiğimiz bu dönemde dünya üzerinde toplumsal ve siyasal değişimin bas döndürücü hızı ve önceden kestirilemeyen yönü, yeni bir ilerleme yolunun ortaya çıkmakta olabileceğini düşündüren pek çok umut verici söyleme kaynaklık ettiği kadar, tam aksi yöndeki karşı çıkışlara da malzeme edilmektedir. Adeta bir fetiş kavram haline gelen küreselleşme sözcüğünün çok kısa bir zaman içinde kendine bir yandan tutkulu yandaşlar öte yandan da radikal karşıtlar yaratması küreselleşmeden anlaşılmakta olanların farklılığından ve sorunlu olmalarından kaynaklanmaktadır (Başkan, 2005, s.3).

İletişim alanındaki gelişmelerin günümüzdeki en iyi göstergesi internettir. Dünyadaki hemen hemen tüm basın-yayın organlarına, kütüphanelere ve arşivlere ulaşabilen, herhangi bir konuda dünyanın herhangi bir köşesindeki kişiyle fikir alış-verişini sağlayan, ticaretten endüstriye ekonominin her alanında ortak bir iletişim alanı oluşturan internet sistemi hızla yayılmaktadır. İnsan topluluklarını her geçen gün biraz daha birbirine "yaklaştıran" bu hızlı küresel iletişim devrimine rağmen Dünyanın en fakir beşte dördlük kesiminin televizyonda gördüğü Batı refahını mutlaka taklit etmeye

çalışacağını kesinlikle söylemek mümkün değildir. Az gelişmiş toplumların birçoğunun durumundan da görüldüğü gibi reformların önündeki iç engeller adeta çakılmışçasına hâlâ yerli yerinde duruyorsa buna karşı tepkilerden biri, bir kısım insanları yeryüzünün daha zengin kesimlerine doğru büyük bir göç hareketine kalkışmaları, diğerlerinin de köktencilğe sığınıp Batı'nın değerlerini (özellikle tüketiciliği açıkça teşvik edenleri) reddetmeleri şeklinde olabilir. Diğer taraftan gelişme yolundaki ülkeler ileri düzeyde sanayileşmiş ekonomilerin sahip oldukları yaşam standartlarını aynen gerçekleştirmeye kalktıklarında önlerine çıkan yapısal engellere karşı da şaşkınlık ve kızgınlık duygularına kapılabilirler. İletişim devriminin gelişme yolundaki ülkelere gelişi Vuitton valizi alacak müşkülpesent tüketiciler yaratmak yerine milyarlarca "yok"lunun "var"lılara karşı (bunları kendi içlerindeki çok uluslu şirketlerin mühendisleri ve yöneticileri de dâhildir) çok daha fazla öfke duymasına neden olabilir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.53).

Zengingönül'e göre (2005) ulusal politika uygulamalarının küreselleşmenin etkilerini yönlendirebileceği tezi kendi içinde farklılıklar gösteriyor. Bunlardan bir tanesi, ülkelerin yakın tarihlerinde almış oldukları sosyo-ekonomik içerikli kararlar ve bunların uygulama sonuçlarının küreselleşmesinin olumsuz etkilerini artırdığı veya en azından ona temel oluşturduğunu iddia ediyor. Bir başka yaklaşım da, küreselleşmenin unsurlarının, ulusal politika uygulayıcıları tarafından yönlendirildiğinde, bunların faydalı olabileceği veya tartışılan olumsuz etkilerini azaltabileceği yaklaşımıdır (Zengingönül, 2005, s.97)

Tüm bu sorgulama ve arayışların bizi, hem çok disiplinli arayışlara hem daha sentezci yaklaşımlara zorladığını söylemek de gerekir. Küreselleşmeye yönelik eleştirel bakışın olgunlaşması da, her şeyden önce bu çok disiplinli ve sentezci yaklaşımların bulunmasına bağlı görünmekte. Bunun için de, her şeyden önce kendini ideolojiler üstü bir yere konumlandıran ekonomi anlayışının ve onun dayandığı varsayımların sorgulanmasıyla işi başlatmak önem taşımakta. Kısacası bugün emperyal bir nitelik kazandığı bilinen liberal ekonomi anlayışına çok yönlü bir eleştiri yöneltmek ve onun nesnel değil ideolojik yanını ortaya koymak büyük ihtiyaç. Öte yandan, küreselleşmeye yönelik eleştirilerin gerçekten kapitalizm ve demokrasi ikilemi üzerinde durmaları ve burada hem eleştirel hem de çözüme yönelik arayışları önemsemeleri çok önemli. Bu

anlamda ekonomi ve siyaset, ekonomi ve sosyal politika, ekonomik ve toplumsal yarar, büyüme ve istihdam, büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkileri birbiriyle etkileşim içinde ve yeniden tanımlamak gerekmektedir. Bunu yapabilmek için de, hem liberal ekonominin dayandığı varsayımların ve mantığın sorgulanmasına ihtiyaç var, hem de demokrasinin anlamı ve işlevi üzerinde düşünmek gerek (Koray, 2005, s.42).

Özaydın'a göre (2007) küreselleşme düşüncesinde yaşanan farklı yaklaşımlar daha çok tarafların dünya görüşleri doğrultusundaki yorumlarını içermektedir. Bu yaklaşım farklılıkları, başlangıçta da ifade edildiği gibi herkesçe kabul edilebilecek bir küreselleşme tanımının yapılmasını imkânsız kılmaktadır. Sahip olunan ideolojik bakış ve yaşanan coğrafya ne olursa olsun, küreselleşmenin toplumu oluşturan kurumlar ve toplumların kendi aralarındaki ilişkileri değiştirdiği, dönüştürdüğü ve daha önceki zaman dilimlerinde olmadığı bir şekle büründürdüğüne şahit olunmaktadır (Özaydın, 2007, s.63).

Terimin (küreselleşme) ekonomik ve kültürel alana dair yapılmış belirlemelerinde politik anlayışın etkili olduğu görülmektedir. Ekonomik açıdan yapılan tespitlerde taraftar görüşler, genel olarak, küreselleşmenin ekonomik hayata ilişkin strateji ve karar almaları biçimlendiren ve ayak uydurmanın şart olduğu kaçınılmaz pazar, kalite ve sermaye yaratma zorunluluğu olduğu düşüncesine sahiptirler. Karşıt görüşler açısından ise küreselleşme, genel olarak, emeği değersizleştiren, tekelleşmeyi getiren, dünya ölçeğinde gelir dağılımı eşitsizliğini derinleştiren, zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapmaktan başka bir işe yaramayan, teknolojik anlamda güçlü birkaç ülkenin çıkarlarına hizmet eden bir anlama sahiptir (Başkan, 2005, s.8).

Küresel kültürü reddetmek, karşı çıkmak fazla bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü karşı çıkılsa da kültürün küreselleşmesi günümüzde tüm hızıyla sürmektedir. Aslolan kendi kültürel değerlerimizi koruyarak, küresel kültürün yansımalarından faydalanabilme imkânı bulabilmektir. Küresel kültürün içinde kaybolmadan ayakta durulabilmesi, kültürel zenginliklerimizin yaşatılabilmesi büyük önem taşımaktadır (Özkan, 2006, s.3).

Küreselleşme süreci ile etkileşim içindeki alanlardan biri olan teknolojik gelişmeler dikkate alındığında; dünyanın bir tarafının ilk insansı robotlarla uğraşırken diğer tarafında telefon sesi bile duymayan insanların varlığı; küreselleşme karşıtları ve

yandaşlarının baktıkları ve gördükleri arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır (Karakuş, 2006, s.3).

Kurul Tural (2004), küreselleşmeyi farklı boyutlarda olumluyan ve olumsuzlayan görüşlerin olduğu gerçeğini aktarmaktadır. Olumlu söylemlerden *ilkine* göre toplumlardaki eşitsizliklerin kaynağı yapısal değil, bireyseldir. Bireyin işsizliğinden ekonomik süreçler değil, değişime uyum sağlayamayan birey sorumludur. *İkinci* olumlu söylem, dikkati adalet kavramına yöneltmektedir. Buna göre küreselleşen dünyaya uyum sağlayamayan bireylerin gerçekte hak etmedikleri “refah hakları” savunulduğu süreç, ekonomik girişimcilik engellenir. Bu durum sorunlu adalet kavramının sürekli biçimde beslenmesine neden olur. *Üçüncü* olumlu söylem, dikkati daha çok devletin toplumsal ve ekonomik yaşamı düzenleme işlevine yöneltmektedir. Bu söyleme göre devlet, toplumsal ve ekonomik yaşamı düzenleme işlevini ne ölçüde aza indirip, bunu büyük ölçüde bireysel fırsat eşitliğine dayalı ahlak ilkesi çerçevesinde değerlendirirse o ölçüde demokratik olabilir. Böylece demokratik devlet, daha çok “bireycilik” ve özgürlük anlayışı ile daha az devlet müdahalesinin gerektirdiği özelliklere sahip olarak, bireyler için daha fazla yararlar sağlayabilir (Balay, 2004, s.63).

Diğer yandan küreselleşmeyi olumsuzlayan söylemler de vardır. Küreselleşmeyi olumsuzlayan *birinci* söylem, onu “ideolojik bir kurgu” olarak değerlendirmektedir. Bu söyleme göre küreselleşme, küresel sermayenin ve serbest pazarın dünya üzerindeki egemenliğini pekiştirmeye yarayan ideolojik bir araçtır. Bu haliyle küreselleşme karşı konulması gereken bir süreç olarak öne çıkmaktadır. *İkinci* olumsuz söylem, küreselleşmenin kültürel boyutuna vurgu yapmaktadır. Buna göre küreselleşme, Batı değer ve yaşam biçimlerinin hâkim olduğu tek bir dünya yaratarak, dünya ölçeğinde kültürel bir örnekliliği niteleyen bir süreç olması nedeniyle olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Küreselleşmeye ilişkin *üçüncü* olumsuz söylem ise, onun, kendine özgü işleyiş yasaları olan, bağımsız ekonomik bir süreç olduğu görüşüne dayanmaktadır. Bu söyleme göre küreselleşmeyi “kaçınılmaz ve karşı konulmaz bir süreç” olarak görmek demek, küresel sermaye hareketlerine direnmemeyi ve minimal devlet anlayışının yanında yer almayı ifade eder (Balay, 2004, s.64).

Çalık ve Sezgin’e göre (2005) aşırı küreselleşmeciler, radikaller diye de anılmaktadır. Bunlara göre, endüstri uygarlığının bir ürünü olan ulus devlet, küreselleşme sürecine

paralel olarak önemini yitirmiştir. Artık, küresel piyasa, politikanın yerini almaktadır. Küreselleşme karşıtları, aşırı küreselleşmecilerin karşısında yer alırlar. Bunlar, küreselleşmenin her boyutuna kuşkuyla yaklaşırlar. Dönüşümcüler ise, küreselleşmeyi modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişmelerin arkasındaki ana siyasal güç olarak görmektedirler(Çalık ve Sezgin, 2005, s.58).

Günümüzde küreselleşmeye yönelik yaklaşımları Held, McGrew, Goldblatt, ve Perraton'ı izleyerek “aşırı küreselleşmeciler” (hyperglobalist), “kuşkucular” (skeptical) ve “dönüşümcüler” (transformationalist) şeklinde üçlü bir sınıflamaya tabi tutabiliriz (Bozkurt, 2000, s.18).

Tüm bu yorumlar sonrasında küreselleşme olgusuna yönelik üç önemli bakış/yaklaşım olduğunu söylemek mümkündür: Radikal Savunucular, Kuşkucular ve Dönüşümcüler. Küreselleşme olgusuna yönelik bu üç bakış/yaklaşım aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.1.6.1. Küreselleşme Yanlıları (Radikal Savunucular)

Kutluer'e göre (2006) bu tutumu sergileyenler küreselleşen piyasa kavramına vurgu yapmakta ve piyasanın ulusal ve yerel ölçekteki politikalar üzerinde belirleyici bir egemenlik kurduğu düşüncesini vurgulamaktadır. Küreselleşmeyi böyle radikal bir tarzda siyasetin üstüne çıkaranlar, bu sürecin ulus-devlet politikaları üzerindeki yönlendirici etkisinin açık olduğunu fakat ulusal politikaların küresel ekonominin hareketlerini etkileyecek mutlak bir güce sahip bulunmadığını iddia etmektedir (Kutluer, 2006, s.21).

Yılmaz'a göre (2004) küreselleşmeye taraf olanlar küresel pazarların görünmez elinin olumlu sonuçlar yaratacağını ve bu sürece girilmesiyle her ülkede ekonomik büyümenin sağlanacağını ve toplumsal kesimlerin bu pastadan aldıkları payın artacağını savunur (Yılmaz, 2004, s.25).

Ghai'ye göre (1995) küreselleşmeyi radikal bir şekilde savunanlar ve sürece kaçınılmaz bir olgu olarak iman edenlere göre, bu olgudan dönüş ve kaçışın mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Bu söylemler şöyle sıralanabilir;

- Toplumlardaki eşitsizliğin kaynağı yapısal değil bireyseldir. Bireyin işsizliğinden ekonomik süreçler değil, değişime uyum sağlamayan birey sorumludur.
- Küreselleşen dünyaya uyum sağlamayan bireylerin gerçekte hak etmedikleri “sosyal refah hakları” savunulduğu sürece ekonomik girişimcilik engellenir. Bu durum adaletin sorunlu bir şekilde sürüp gitmesine kaynak oluşturmuştur.
- Devlet, toplumsal ve ekonomik yaşamı düzenleme işlevini ne ölçüde aza indirip, bunu büyük ölçüde bireysel fırsat eşitliğine dayalı ahlak ilkesinde değerlendirilirse o ölçüde demokratik olabilir. Böylece devlet daha çok “bireyci” ve özgürlük anlayışı ile daha az devlet müdahalesinin gerektirdiği özelliklere sahip olarak bireyler için daha fazla yararlar sağlayabilir.
- İnsanlığın ortak değerleri oluşmaya başlamış, insan ve onun eserleri, yani kültür ve uygarlık yeni baştan tanımlanmıştır.
- Dünyada olup biten her şey insanlığa mal edilmeye başlanmıştır. Uzay çalışmaları insanlığın eseri olarak tanımlanmaktadır.
- Her ülkede sadece seçkin şeyin eğitim olmasının uygun olmadığı, kalkınma için tüm halkın öğrenerek kütleli olarak eğitilmiş nüfusa ihtiyaç olduğu gerçeği kavranılmış öğrenme ve eğitim alma hakkının temel haklar kapsamında değerlendirilmesi sağlanmıştır.
- Sağlık alanında birçok hastalık ülkelerin işbirliği ile yenilmiş, bebek ve çocuk ölümleri azalmış, insanların yaşam süreleri uzamış, sağlıklı yaşam imkânları genişlemiştir.
- Tedavi ve ilaç endüstrisindeki iş birliği ile ülkeler arasında yoğun iletişim neticesi tedavi ve ilaçlar konusunda bilgi paylaşımı yoğunlaşmıştır.
- İş gücünün serbest dolaşımı sağlanmış, üretim ve tüketimde rekabet artmış, dünyanın neresinde olursa olsun insanlar birbirinin üretiminden faydalanmaya başlamıştır.
- Ortak Eğitim programlarıyla ülke yurttaşları arasında kavrayış ve anlayışlar gelişmiştir (Savaşlar, 2007, s.19-20).

Daha açık bir ifadeyle radikal küreselleşmeci açıklama, piyasaların devletlerden daha güçlü olduğunu ileri sürmektedir. Bu açıklama ister piyasaların devlet siyaseti üzerindeki

belirleyici rolünü memnuniyetle karşılayan neo-liberaller tarafından ileri sürülmüş olsun, isterse de küreselleşme küreselleşme sürecini baskıcı küresel kapitalizmin temsilcisi olarak değerlendiren neo-Marksistler tarafından yapılmış olsun, küreselleşme sürecinin ekonomik faktöre indirgenerek açıklanması yönünde ortak bir ana fikre dayanmaktadır (Kutluer, 2006, s.21).

Aşırı küreselleşmeciler, bu sürecin küresel ekonomide kaybedenler kadar kazananları da yarattığına inanıyorlar. Bir taraftan geleneksel merkez-çevre yapısının yerine geçen, “yeni bir küresel işbölümü” yükseliyor; öte yandan da Güney ve Kuzey arasındaki “artan bir anokranizmin” mevcudiyetine dikkat çekiliyor. Bu arka plana rağmen hükümetler, küreselleşmenin sosyal sonuçlarını “idare etmek” durumundadırlar. Küreselleşme, kazanan ve kaybeden arasındaki kutuplaşmayı, küresel ekonomik düzen içinde birbirine bağlayabilir. En azından neoliberal harekete göre, küresel ekonomik rekabetin “sıfır toplamlı” üretimde bulunması söz konusu değildir. Ekonomi içinde belli grupların durumu küresel rekabet sonunda kötüleşse bile, hemen hemen bütün ülkelerin belli malların üretiminde karşılaştırmalı avantajı söz konusudur (Bozkurt, 2000, s. 20).

2.1.6.2. Küreselleşme Karşıtları (Kuşkucular)

Küreselleşme karşıtları, küreselleşmenin, erken gelişen kapitalistlerin bir stratejisi olduğunu vurgulayarak, büyük uluslar arası şirketlerin önündeki engellerin kaldırılması ve dünya enerji kaynaklarına el koyması çabası olduğunu belirtmektedirler (Yılmaz, 2004, s.25). Kuşkuculara göre küreselleşme maskeli bir söylemdir ve bu maskenin kaldırılıp ortaya saf, çıkarsız bir söylemin çıkarılması da mümkün görünmemektedir.

Küreselleşme karşıtları bu sürecin yepyeni bir olgu olduğu hususunda kuşkucu bir tutum takınmaktadır. Kuşkuculara göre XIX. Yüzyılda da önemli para ve mal hareketleri bulunmaktaydı ve günümüzdeki ulusal sınır kontrollerine karşılık, XIX. Yüzyılda insanlar pasaport bile kullanmıyordu. Küreselleşmeyi yeni bir şey olarak görmeyenlere göre yeni olan bir şey varsa refah devletini yok etmeye yönelik bir devleti iyice küçültme projesinden ibarettir ve bu projeyi gerçekleştirmeye çalışanlar zamanı ideoloji, küreselleşmeyi bir efsane haline getirmişlerdir. Kuşkuculardan bazıları küreselleşmeyi kapitalizmin yeni işleyiş mantığı veya jeo-ekonomik emperyalizm olarak

değerlendirirken, bazıları kâr peşinde koşan mega işletmelerin, totaliter kurumların zorbalığı olarak nitelemektedir (Kutluer, 2006, s.21-22).

Oran'a göre (2000) küreselleşme sürecinin ekonomik ya da teknolojik gelişmenin sonucunda ortaya çıkan bir olgu olmaktan ziyade ideolojik tutum olduğunu iddia eden küreselleşme karşıtlarının söylemleri şöyle sıralanabilir;

- Küreselleşme sermaye ve serbest pazarın dünya üzerindeki egemenliğini pekiştirmeye yarayan ideolojik bir araçtır.
- Küreselleşmenin kültür boyutuna vurgu yapılarak, Hıristiyan batı değer ve yaşam biçimlerinin hâkim olduğu tek bir dünya yaratarak, dünya ölçeğinde kültürel teklige gidilmesi hedeflenmektedir (Savaşlar, 2007, s.20)

Giddens'a göre de küreselleşme karşıtlarının söylemlerini şöyle sıralamak mümkündür:

- Küreselleşmeyi “kaçınılmaz ve karşı konulmaz bir süreç” olarak görmek, küresel sermaye hegemonyasını karşı koymama ve aşınmış ulus devletin minimal yapısını onaylamak anlamını ifade eder.
- Küreselleşme ile güçlü devletlerle bütünleşmek zorunda kalan az gelişmiş ulus-devletler; ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan büyük devletlerin korumasız ve açık etkisine maruz kalmıştır. Bunun sonucunda bir tür bağımlılık durumu oluşmuş, ulusal sınırlar yok sayılmış, ulusal egemenlik ve bağımsızlık gibi kavramların içi boşaltılmış, sömürgeci amaçlar küreselleşme adı altında meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.
- Küreselleşme toplumları birbirinden farklı ve hatta çelişkili iki zıt ayrı yöne doğru çekmeye başlamıştır. Bir tarafta toplumlar daha da yakınlaşıp bütünleşirken, öteki tarafta ise etnisite ve mikro milliyetçilik ile parçalanma sürecine sokulmuştur. Bu çelişkili durum aşınan ulus devletin de, bir yandan küreselleşme sürecinin dışında kalmamak, öte yandan ulusal bütünlüğü korumak gibi bir ikilem yaratmıştır.
- Dünyadaki ülkelerin gelişmişlik düzeyleri aynı değildir. Sanayileşmesini tamamlayan ülkeler avantajlı durumlarını sürdürürken, geri kalmış ulusların fakirlik ve sefaleti sorunu artarak devam etmektedir.

- Eğitim sisteminin boyutu genişleyerek artarken, eğitim kurumlarının bilişim ve teknolojik kabiliyeti yükselmektedir. Buna karşılık eğitimden yararlanamayanların sayısında azalma değil artma olduğu ileri sürülmektedir (Savaşlar, 2007, s.20-21).

Küreselleşme karşıtı söylemler daha ziyade ekonomik gerekçeleri ön plana taşımakla birlikte bu tutumun siyasal ve kültürel boyutlara da sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle küreselleşme sürecinin ulus-devletin geleceğini olumsuz etkileyeceği, ülkelerin kişiliği ve onuru şeklinde algılanan siyasal bağımsızlık fikrini zedeleyeceği ve nihayet modern Batı, daha doğrusu Amerikan kültürünün dünya çapında yaygınlık kazanmasıyla ulusal kültürlerin arkeolojik bir kalıntı haline geleceği yolunda dile getirilen endişeler, küreselleşme karşıtı söylemlerin öteki gerekçelerini teşkil etmektedir (Kutluer, 2006, s.19).

Bu gruba göre küreselleşme, beklenilmeyen bir şey değildir; sadece bu süreç aşırı küreselleşmeciler tarafından abartılarak bir efsane haline getirilmiştir. Dünya ekonomisi geçmişte olduğundan daha az bütünleşmiştir. Bunun yanında ulusal hükümetler, uluslararasılaşmanın edilgen mağdurları değildirler. Bunun yanında küreselleşme sürecinin karşısında gelişen bölgeselleşme, küreselleşmenin bir ara istasyonu değil, tam aksine alternatifidir. Dünya küresel bir uygarlık yerine, yeni anlayışlar çerçevesinde bölünmeye doğru gitmektedir. Küreselleşme, bir bütünleşmeyi değil, farklı kültürler, farklı uygarlıklar ya da bölgeler arasında yeni çatışmaları beraberinde getirecektir. Yine bu grup, dünya ekonomisi içerisindeki eşitsizliğe dikkat çekiyor ve bunun dünyada neo-liberallerin dediği gibi, küresel bir uygarlığın doğuşundan ziyade, köktendinciliğin ya da saldırgan milliyetçiliğin doğuşuna yol açacağını savunuyorlar (Bozkurt, 2000, s.22).

Bu senaryo küreselleşmeden genelde gelişmiş ülkelerin yararlanacağını ve geri ülkelerin kaynaklarına büyük şirketlerin el koyacağını beklemektedir. Gelişmiş ülkeler ve büyük şirketlerin dünyanın doğal ve enerji kaynaklarına el koyarken gelişmekte olan ülkelerde sınırlı bir elit kesimin de bu sömürden pay alacağını, dünyanın küçük bir zengin kesimi ile geniş bir fakirler grubu arasında bölüneceğini belirtmektedir. Gelişmiş ülkelerde bile zenginler ile fakirler arasındaki farkın açılacağı ve dünyanın geniş kesiminin insanlık dışı bir sefalet içine düşeceği öngörülmektedir (Yılmaz, 2004, s.268).

Şüpheli ve kötümser görüşler globalleşmeyi, kültürlerin tekdüzeleşmesi ve siyasi özerkliklerin ortadan kalkmasına yol açan bir süreç olarak algılar. Bu çerçevede, globalleşme Batı kaynaklı ve özellikle ABD’den gelen bilgi ve bireycilik, materyalizm, tüketim kültürü ve sekülerleşme gibi değerleri dünyanın her yanına yayar. Sonuçta global kültür gittikçe artan bir düzeyde Batı ya da Amerikan kültürü haline gelir ve kültürel emperyalizm ortaya çıkar. Bu açıdan bakıldığında globalleşme ‘Üçüncü Dünya’nın uzun yıllardır içinde bulunduğu ve kolonileştirme olarak adlandırılan sürecin günümüzde moda haline gelen karşılığında başka bir şey değildir. Kötümserlere göre globalleşme, yerel/yerli kültürlerin tahribine, farklı kimliklerin ve değerlerin yok olmasına, ulus devletlerin gücünün azalmasına, zengin ve yoksul arasındaki uçurumun artmasına ve eko-sistemlerin yok olmasına yol açan bir süreçtir. Globalleşme, insanların karşı karşıya kaldıkları risk ve belirsizlikleri artıran etkili ve süreklilik özelliği taşıyan bir olgudur (Aktan ve Vural, 2004, s.14-15).

Küreselleşmenin toplumsal sonuçlarından, günümüzde sadece küreselleşmeye karşı çıkanlar değil, Cüneyt ÜLSEVER’in deyiimiyle “küreselleşmeye umut bağlayanlar” da rahatsız olur hale gelmişlerdir (Bozkurt, 2000, s.9). Bu kanı kuşkucuların küreselleşme hakkındaki endişelerinin haklı gerekçelerinin olduğunu ispat eder niteliktedir.

2.1.6.3. Dönüşümcüler

Küreselleşme tek bir boyuta indirgenemeyecek nitelikte sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel ve düşünsel boyutları da olan çok daha karmaşık bir olgudur. Ekonomik boyutuyla bu süreç küresel ekonomik bir entegrasyona işaret etmekte ve hükümetlerin ekonomik kalkınma politikaları konusundaki düşünce bağlamlarını da değiştirmektedir. Diğer bir ifadeyle istesek de istemesek de küreselleşme var ve hızla devam etmektedir. Asıl olan küreselleşmeye karşı veya yandaş olmak değil bu gerçeği kabul edip ona göre yaşamaktır. Zira onu ancak anlayarak yönetebileceğimiz gibi yarattığı fırsatları kullanmak ve risklerini bertaraf etmek de ancak onu anlayarak mümkündür (Yılmaz, 2004, s.25-26).

Bozkurt’a göre (2000) küreselleşmeye karşı tutumlar üzerinde bir değerlendirme yapan Held, Mc Grew, Goldblatt ve Perraton üçlü bir kategori ortaya koyarlar. Küreselleşme üzerinde konuşanları, hiper-küreselciler (küreselleşme yanlıları), kuşkucular

(küreselleşme karşıtları) ve dönüşümcüler olarak niteleyen Held ve arkadaşlarına göre bu kategorilerdeki farklılaşmanın kaynağı olgulardan ziyade temsil ettikleri dünya görüşlerinde aranmalıdır. Marksistler, sol gruplar, ulus-devlet yanlıları ve ulus egemenliğini savunanlar şüpheler içinde yer almakta ve küreselleşme karşıtı kategoriyi oluşturmaktadır. Gerçekçi bir politika yapanlar ise dönüşümcülerdir (Altaş, 2009, s.198). Dönüşümcüler küreselleşme olgusunun ne karşısında ne de merkezinde durmayı tercih ederler. Onlara göre küreselleşme yararlanılabilecek bir süreçtir, küreselleşmenin riskleri onu iyi yönetememekle alakalıdır. Küreselleşme salt varlığıyla ne negatif ne de pozitif bir etkidir.

“Küreselleşme, emperyalizmin yeni icadıdır” şeklindeki demagojilerden ve ideolojik saplantılardan kendimizi kurtarmamız gerekir. Küreselleşme, küresel bir gerçektir. Bu gerçeği anlamamız gerekir (Aktan, 1998, s.5).

Dönüşümcüler, küreselleşmeyi modern toplumları ve yenedünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişmelerin arkasındaki ana siyasal güç olarak görmektedir; artık uluslararası dinamikler ile iç dinamikler arasında açık bir ayrımın söz konusu olmadığını ifade etmektedirler (Noyan Yalman, 2006, s.288).

Dönüşümcülere göre bu siyasal güç (küreselleşme) yepyeni bir dönem başlatmıştır; artık ekonomik alanda, bırakın bir asır öncesini, 30-40 yıl öncesinden çok daha farklı zamanları yaşamaktayız. Karşılıklı alınıp satılan malların miktarı XIX. yüzyıla karşılaştırılamayacak kadar fazladır. Ancak bundan önemlisi ekonominin giderek daha fazla hizmet sektörüne bağlı hale gelmesidir. Bilgi, eğlence, iletişim, elektronik, ve finans ekonomisi içeren hizmetler, ekonomideki en önemli sektörler haline gelmektedir (Kutluer, 2006, s.22).

Dönüşümcü tavır, küreselleşmenin fiili bir durum olduğunu kabul eder. Taraf olmak ya da karşı çıkmak yerine “durum belirlemeyi” önemli hale getiren bu yaklaşım, yeni durumun getirilerinin artırılması ve olumsuzluklarının asgariye indirilmesi için çaba sarf edilmesini gerçekçi ve yapıcı bir tavır olarak algılar. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı durumun olumsuzluklarını öne çıkarmak ve karamsar tablolar çizmek nihilist bir tavır beraberinde getirmekten öte her hangi bir işleyişe sahip olmayacaktır. İnsanlar yaşamlarına anlamlı bir şekilde sürdürebilmeleri için gelecek hakkında umut beslemek zorundadırlar (Altaş, 2009, s.199). Kutluer’e göre (2006) dönüşümcüler, ne aşırıların

ulus-devletin ölümü fikrini, ne de kuşkucuların hiçbir şeyin değişmediği fikrini kabul etmektedir (Kutluer, 2006, s. 23).

Dönüşümcüler ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırıldığını kabul etmekte, hem aşırı küreselleşmecilerin “egemen ulus devletin sonunun geldiği” iddialarını, hem de küreselleşme karşıtı kuşkucuların “hiçbir şey değişmedi” tezini reddetmektedirler. Ancak, dönüşümcülerin görüşlerinin, kuşkuculardan ziyade, aşırı küreselleşmecilere daha yakın olduğu söylenebilir (Noyan Yalman, 2006, s.288).

Gelecek kendi kimliklerini koruyan ve başkalarının kimliklerine de en az kendi kimliği kadar saygı gösteren, yerel düşünüp küresel davranan ve böylece dünyayı çeşitli kimliklerle donatan insanların olabilir. Her yerel kimlik kendi evren yorumunu kullanarak bir arada yaşamanın yolunu bulabilir. Önemli olan insanoğlunun bu karmaşık durumdan barışçı bir yol bularak çıkmasıdır (Kürselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.54).

Aslında yukarıda ifade edilen üç görüş arasında ana farklılık kaynağı, olgulardan ziyade, temsil ettikleri dünya görüşlerindedir. Daha küreselleşme tartışmalarının öncesinde, temelde evrenselci bir tutum içerisinde kendilerini ifade eden liberaller ve bazı marksistler, küreselleşme sürecini, mevcut yaklaşımların bir sonucu olarak değerlendirmişlerdir. Bu sürecin, Marks’ın “bütün dünyanın işçileri birleşin” anlayışından ziyade, kapitalist piyasa ekonomisi içinde gerçekleşmiş olması, günümüzün neo-liberallerini memnun ederken, yine aynı radikal grup içerisinde yer alan, neo-marksistlerin kötümser yorumlar da yapmalarına sebep olmaktadır. Ancak sonuçta iki zıt dünya görüşünün temsilcisi olan grup da, ulus devletin aşıldığı ve küresel bir uygarlığın doğmakta olduğu şeklindeki hiper-küreselleşmeci bir yaklaşım içerisinde benzer görüşleri savunmaktadır (Bozkurt, 2000, s.25).

Küreselleşme bireylerin, toplumların hatta devletlerin dışında, giderek artan bir biçimde bir takım mal, hizmet, sermaye ve işlemin çeşitli karşılıklı ağlarla birbirine bağlanması süreci olarak işlemeye devam ediyorsa; bu sürecin sosyal bir olgu olarak ortadan kaldırılmasının, durdurulmasının olanaklı olmadığı ortaya çıkar. Ayrıca böyle bir yok etme, ortadan kaldırma gerekli midir? Bizce küreselleşmeyi benimsemeyenlerin, enerjilerini böyle nafile bir biçimde kullanmaları, tüketmeleri yerine, bu gücü sürecin yıkıcı etkilerine, hatta getirmiş olduğu olanaklarla değerlendirmeleri daha rasyonel olur.

Bu da gösteriyor ki, küreselleşmenin kullanılacak yanları da vardır. O halde tümünden karşı koymak yerine, istediğimiz değerleri koruyarak ve geliştirerek karşı durmak, bazı olanakları ise (bilişim, iletişim gibi) kullanmak hatta geliştirmek gerekiyor (Özer, 2003, s.27).

Görülen o ki küreselleşme sürecinde farklı bakış açılarından ve dünya görüşlerinden kaynaklanan değişik değerlendirmeler güncelliğini koruyacaktır. Küreselleşme olgusunun her dönemde savununları ve karşı çıkanları olacağı benzetilmektedir.

2.1.7. Küreselleşme Olgusunun Çelişkileri

Küreselleşmenin çok boyutlu olması gibi çelişkileri de çok ve bu konuda aynı sürecin birbirine zıt eğilimleri içinde barındırdığını söyleyen Robertson'a hak vermemek mümkün değil. Örneğin, piyasayı küreselleştirirken ulusal düzeyde ekonomik ve siyasal alanı birbirinden ayıran bu sürecin, daha birçok alanda yakınlaşma, bütünleşme ve merkezileşme kadar, uzaklaşma, yerelleşme ve parçalanma eğilimleri yarattığına dikkat çekmek gerekmekte Kapitalizmin ikilemli ve çatışmalı dünyası küreselleşme süreci içinde ekonomik olduğu kadar siyasal, kültürel, ideolojik, coğrafik, sınıfsal, demografik alanlarda da bütünleşme ve parçalanma gibi zıt eğilimleri güçlendiren etkiler yaratmaktadır. Örneğin kültürel alanda karşımıza çıkan birkaç ikileme örnek vermek istersek; küreselleşme sürecinde Doğu-Batı karşıtlığının arttığı, hatta bir uygarlıklar savaşından söz edildiği de görülmekte, "İlimli İslâm" gibi Doğu ve Batı sentezini gerçekleştiren kitleler ve toplumlar istendiği de anlaşılmaktadır; ABD'nin kültürel emperyalizmi de gündeme gelmekte, yerel kültürlerin önem kazanması da; artan yabancı korkusu da bir gerçek olmakta, azınlık haklarının ve çok kültürlülük anlayışının güç kazanması da. Öte yandan iletişim ve ulaşım teknolojisiyle dünya gerçekten birbirine yakınlaşırken, aynı dünyada siyasal ve ekonomik koşullar açısından bir kutuplaşma yaşanmakta, metropolleşen kentlerde gettoların oluşması önlenememekte, sınıflar, kuşaklar, kimlikler arasındaki çözümler de hızla artmaktadır (Koray, 2005, s.31).

Oran'a göre (2001) küreselleşme olgusu bir takım çelişkileri bünyesinde taşımaktadır. Bu çelişkiler siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik alanlarda gözle görülen

çelişkilerdir. Küreselleşme Batı'nın etkisinin yayılarak homojenleşme sağlanması anlamında, homojenleşmeyi sağlarken, farklılaşmayı ve hatta bölünmeyi yüceltmektedir. Farklılıklara yapılan güçlü vurgular bölünmeyi de beraberinde getirmektedir. Küreselleşme insan haklarına saygı ve demokrasiyi temel değerleri olarak benimserken, güçlü iktidar yapısını peşinden sürüklemektedir. Yerelleşme bağlamında yerel dillerin kaybolmaması için mücadele verirken, İngilizceyi dünya dili yaparak yerel dillerin ölümüne sebep olmaktadır. Ayrıca uluslararası sermayenin istediği şekilde ulus devletleri zayıflatmaya çalışırken, kolluk kuvveti açısından güçlü devlet özlemini vurgulamaktadır (Bayram, 2006, s.48).

Kavram, özü itibariyle yoğun bir çekirdeğe sahip olup, aynı zamanda da çok faktörlü bir olgu olmakla birlikte çekirdeğinde kapitalist sistemi vurgulamaktadır. Kavramın bu çoklu yapısı nedeniyle bu olguya karşıt ve bu olgunun yandaşı fikirler yan yana bulunmaktadır. Bir kısım araştırmacının da belirtmiş olduğu gibi küreselleşme kavramı, kapitalist sisteme dayanan, birbirleriyle ilişkili bir süreçler bütünü olarak görülürken, kimi araştırmacılara göre ise, mesele yapısal bir çerçevede ele alınmanın ötesinde bu kavramı transnasyonal bir kapitalist sınıfın beklentilerine hizmet eden bir strateji olarak görülmekte ve kavram ikircikli bir biçime sokulmaktadır (Petras ve Veltmeyer, 2006, s.12).

Küreselleşme teriminin çok kısa bir süre içinde çok hızlı bir biçimde ilgili ilgisiz pek çok konuyla ilişkili olarak kullanılmasının, terim hakkında olumlu veya olumsuz değer yargılarının oluşmasındaki rolü bir tarafa, terimin bir şanssızlığı da gerçek anlamının tartışılmaya pek fırsat bulunamadan kullanılmasının doğal bir sonucu olarak, bazı kavramlarla örtüşür bir biçimde ve hatta bazen eşanlamlıymışçasına kullanımının söz konusu olmasıdır. Özellikle 'evrenselleşme' kavramıyla neredeyse bir anlamdaymış gibi kullanılıyor olduğu da görülmekte, bu ise terimin kendine has içeriğinin yakalanmasında engelleyici olmaktadır. Evrenselleşme ile küreselleşme kavramları arasında kurulmuş bulunan bu hatalı bağlantının sebebi, evrensel kavramının 'dünya çapında yaygınlık' olarak algılanması dolayısıyla küresel kavramıyla bir anlamdaymış gibi düşünülmesinden kaynaklanır (Başkan,2005,s.29). Küreselleşme kavramının bu yönüyle anlamsız çelişkileri de içinde barındırdığını söylemek gerekmektedir.

Aktan'a göre (1998) dünyada bir taraftan globalleşme yönünde gelişmeler olurken, öte yandan ilk bakışta globalleşme ile tezat oluşturan “**bölgeselleşme**” akımı yaygınlık kazanıyor. Dünyada çeşitli ülkeler başta iktisadi alanda olmak üzere çeşitli alanlarda birbirleriyle ittifak yapma eğilimleri içerisine giriyorlar. Sosyalizmin çöküşü ile birlikte askeri alanda ittifak konusu daha farklı bir boyut kazanmış durumda. Ekonomik alanda ise ülkeler arasında bölgesel entegrasyon hareketleri her geçen gün daha önem kazanıyor. Bugün üç ayrı kıtada bölgesel ticaret blokları oluşmaktadır. Avrupa kıtasında, Avrupa Birliği; Amerika kıtasında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Asya kıtasında ise Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) bölgesel ekonomik entegrasyonlarına örnek oluşturmaktadırlar. Bir taraftan dünyada globalleşme ile ticari sınırlar kalkarken diğer taraftan bölgeselleşme ile dünya coğrafyasında “kutuplaşma” (Polarization) oluşmaktadır (Aktan, 1998, s.3).

Spybey'e göre küreselleşme süreci evrenselleşme-yerelleşme, tek biçimleşme-farklılaşma, bütünleşme-parçalanma, merkezîyet-ademi- merkezîyet ve farklılıkların yan yana bulunması-farklılıkların birbirine eklenmesi gibi çift kutuplu zıtlıklar dizisiyle karmaşık bir hal almaktadır (Toker Gökçe, 2008, s.5). Bauman (1999) da küreselleşmenin birleştirdiği kadar bölen bir eğilime sahip olduğunu vurgularken küreselleşmenin yapısındaki zıtlıkları işaret etmiştir (Bauman, 1999, s.8).

Küreselleşen bir dünyada, rekabet yeteneklerini tek başlarına sürdüremeyeceklerini gören uluslar, bölgesel bloklaşmaların peşindedirler. Bloklar kendi iç hukuk sistemlerini oluşturup pekiştirme çabasıdadırlar. Ve bugün, bir yanda küreselleşme akımı sürüp giderken, öte yanda bloklar arası rekabetin egemen olacağı bir dünya oluşturma sürecine tanık olunmaktadır. Öyle gözükmektedir ki, bu bölgesel bloklar kendi içlerinde tek bir pazar oluşturma sürecini siyasi ve hukuki altyapısını tamamladıklarında, bunların dışında kalan ülkelerin neredeyse yaşam hakkı kalmayacaktır. Böylesi bir çözümlemeyi haklı çıkaracak kanıtlar gözler önündedir. Çok açık olarak görülmektedir ki, bloklar, bilim-teknoloji-sanayi üstünlüğüne sahip ülkeler ekseninde ve daha çok bu niteliğe sahip ülkelerin bir araya gelmeleri ve güçlerini birleştirmeleriyle oluşmaktadır. Yine açıkça görülmektedir ki, bloklar dışında kalması söz konusu olan ülkeler bilim-teknoloji-sanayi yeteneğine sahip bulunmayan ülkelerdir ve bölgesel olarak toplulaşmış güç odaklarının denetimindeki bir dünyada, bu ülkelerin tabi ülkeler olmaktan başka seçenekleri pek

görünmemektedir. Türkiye gibi ülkeler ise, bloklaşan bir dünyada kendilerine yer bulma sorununu en yoğun bir biçimde yaşamaktadırlar (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.4-5).

Koray'a göre (2005) küreselleşme, serbestleşme kadar sınırlama getirmesi açısından da çelişkili sonuçlar doğurmaktadır. Bazı boyut ve ilişkilerde ulusal sınırlar ortadan kalkar veya bu yolda eğilimler güç kazanırken (sermayenin ve küresel şirketlerin dolaşım serbestisi ile sivil toplum örgütleri arasındaki bağların güçlenmesi gibi), bazı alanlardaki sınırların ortadan kalkması şöyle dursun yükseldiği görülmektedir. Örneğin bugün bırakınız küresel düzeydeki gerçekleşme boyutlarını, Avrupa düzeyinde bile kişilerin ve emeğin serbest dolaşımının önünde inanılmaz engeller bulunmaktadır. Öte yandan, küresel ölçekte üretim yapıldığından firma düzeyinde üretim süreci ve emek küreselleşmekte, bu düzeyde bütünleşmiş ilişkiler ortaya "Reel" Küreselleşme veya Küreselleşmenin Realitesi çıkabilmekte, fakat aynı emeğin ülkelerarasında yer değiştirmesinin önünde büyük engeller olduğu gibi, firmanın farklı bölgesel yerleşimleri arasında da çalışma koşulları açısından büyük farklar söz konusu olabilmektedir. Sonuç olarak küreselleşmenin, yalnız Robertson'ın dediği gibi küreselleşme ve yerelleşme gibi çift yanlı etkileri değil, bütünleşme kadar ayrışma yaratması, yakınlaşma kadar uzaklaşmaya yol açması, sınırları ortadan kaldırdığı gibi daha da yükseltmesi gibi çok yönlü çelişkileri olduğunu da söylemek kaçınılmaz görünüyor (Koray, 2005, s.32-33).

Küreselleşme veya dünyalılışma, bir yönü ile tekdüzeliği, benzeşmeyi, bir yönü ile de çok kültürlülüğü, çok yönlülüğü ve bunun yaratacağı zenginlikleri çağrıştıran bir terimdir. Özellikle iletişim imkânlarının büyük bir hızla arttığı ve teknolojinin her gün daha fazla hayatımıza girdiği günümüz dünyası için bunun hangi yönde kullanılacağı küreselleşme içeriğinin nasıl oluşturulacağı ile çok yakından ilişkilidir. Küreselleşme, eğitim açısından ortak bir dil, herkese kolayca ulaştırılabilecek ortak bilgiler veya doğrular, ortak inançlar veya ortak yaşam tarzları sunabilir. Bu dünyadaki bazı ulusların kolaylıkla benimseyebilecekleri, kolayca özdeşleşebilecekleri bir durum olabilir. Ancak bazıları için kendinin dışında başka birilerine benzemek, bu güne kadar geliştirdiği kimliklerine zıt bir kimliğe girmek için zorlanmak şeklinde algılanabilir (Oktay, 2004, s.18).

Tüm bu süreçler, küreselleşme teriminin toplumsal değişimi simgelediğini ve yaşadığımız dünyanın, toplumun ve günlük yaşamın genişleyen, derinleşen ve hızlanan bir değişim içinde olduğunu bizlere söylediğini göstermektedirler. Ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda yaşadığımız küreselleşme süreçleri yaşadığımız dünyayı hem genişletmekte, hem de küçültmektedir. Bu genişleme/küçülme süreci artık çok hızlı olmakta ve etkileri hızlı bir şekilde hissedilmektedir. Burada iki noktaya değinmekte yarar vardır:

- İletişim ve bilişim teknolojilerinin itici gücü ile toplumsal ilişkiler ve olaylar alan olarak genişlemekte, dünyanın herhangi bir yerinde olan bir olay diğer bir yerinde de hissedilmektedir.
- Bu hissedilme yalnızca bilgilenme temelinde gerçekleşmemekte, aynı zamanda hissedildiği yerde olumlu ya da olumsuz güçlü tepkileri tahrik eden değişim ve dönüşümlere de yol açmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.1).

Karakaya'ya göre (2004) küreselleşme, kimi çevrelere göre gelir dağılımındaki eşitsizliği arttırarak güçlü ekonomilere sahip, zenginler kulübü ülkeleri etrafında bir dolu fakir, uydu ülke yaratacak, tümüyle ele geçirilmiş bu ülkeler her alanda kontrol altına alınabilecek. Kimi çevrelere göre ise her şeyin, ucuza üretilip ele geçirildiği pazarlarda en iyi fiyata satılacağı ve böylece uydu-ülkeler halklarının da emek ve yeteneğine göre kazançlı çıkacağı ifade edilmektedir. (Karakaya, 2004, s.63).

Falk'a göre (2002) hegemonik küreselleşme söylemlerine karşın dünyada gelişmiş ülkeler ile diğerleri arasında gittikçe büyüyen bir uçurum bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerin dünya nüfusuna oranı yaklaşık %24 iken, dünyadaki işlenmiş enerji ve maden kaynaklarının yaklaşık %80'ini kullanmaları ve de bu kaynakların yaklaşık %33'ünün dünya nüfusunun sadece %5'ine sahip olan ABD tarafından tek başına kullanılması aradaki uçurumu sergilemesi açısından çarpıcı olsa gerektir (Bayram, 2006, s.49).

Sandıklı'ya göre (2008) önümüzdeki on-onbeş yıl içinde, dünya gittikçe hem daha bütünleşmiş olacak, hem de oyuncuların çoğalması ve etnik grupların kimliklerini talep etmeleri sonucunda daha bölünmüş bir manzara arz edecektir. Birbirine zıt bu iki eğilim ekonomik ve askeri güç gibi geleneksel yapısal faktörlerden olduğu kadar değerler, normlar ve inançlardan da etkilenecektir. Kaba zorlama ve şiddet potansiyeli etki unsuru

olarak göreceleştirecek, onun yanında meşruiyet, inandırıcılık, ekonomik yönden cazibe merkezi olma ve küreselleşmeyi iyi yönetebilme kabiliyeti güç merkezlerinin yapıcı unsurları olarak önemini artıracaktır (Sandıklı, 2008, s.9-10).

Küreselleşme geliştikçe insanoğlu daha kabileci davranmaktadır. Kabilecilik ile küreselleşme arasında denge kurma isteği hep korunmaktadır. Günümüzde demokrasi ve iletişim devrimi kabilecilik ile küreselleşme arasında denge kurma gereksinimini daha da güçlü bir hale getirmiştir. Daha büyük ve ekonomik olarak daha homojen bir dünya kurulmasında denge oluşturmak için, insanlar kimliklerine daha sıkı bağlanmakta ve dünyanın her yerinde ulusal diller, azınlık dilleri daha çok ifade hürriyeti kazanmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.54).

Küreselleşme sürecinin toplumsal çelişkileri büyütürken, insan haklarını biçimselleştirmesi ve piyasa ögesi haline getirmesi, insan haklarını kitlelerin gözünde değersiz kılmayacak, tersine yeni bir hak ve özgürlük savaşına ve “baskıya karşı direnme” hakkını kullanmaya zemin hazırlayacaktır. Çünkü eşitlikçi, toplumcu, özgürlükçü ve insan onuruna saygılı gerçek anlamda demokratik bir düzenin kurulması, insanlığın bitmek bilmeyen arayışı ve çabası olmuştur (Şahin, 2009, s.177-178).

Robertson’a göre (1992) küreselleşme, bir yandan yerel farklılıkları minimize ederek ortak bir kültür ortaya çıkarırken diğer yandan da küresel köyün içinde ‘alt köy’lerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. İnsanların ulusal/yerel değerlerini bir tarafa bırakmadıkları gibi köklerine daha sıkı sarılmalarına ve bölgesel blokların ortaya çıkmasına yol açarak adeta bir ‘küresel paradoks’ yaratmaktadır. Yine Robertson’un ifadesiyle bir yandan evrensel olan yerelleşirken öte yandan yerel olan evrenselleşmektedir (Altaş, 2009, s.201). Bu noktada küresel güçler arasında evrenselleşme noktasında ciddi güç mücadeleleri yaşanmaktadır.

Kazgan’a göre (2000) küresel güçlerin kendi aralarında eşitsizlikler mevcuttur. Son iki yüz yıllık dünya tarihinde teknolojik yeniliklerin kaynağı konumunda bu ülkeler yer almaktadır. Gelişmiş ülkeler dışındaki ülkelerin pozitif bilimlere ve teknolojik icatlara katkıları yok denecek kadar azdır. Gelişmiş ülkeler içerisinde ise ABD’nin İkinci Dünya Savaşı ardından mutlak bir üstünlüğü bulunmaktadır. Örneğin, 1901–30 arasında pozitif bilimlerde verilen 93 Nobel ödülünün sadece %6,5’ni ABD alırken %29’nu Almanya, %16’sını İngiltere, %14’ünü Fransa almıştır, yani %60’ı bu üç Avrupalı güce gitmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin bu alanda üstünlüğü kurulmaya başlanmıştır. Mesela, 1990–94 arasında, bu oranlar tam tersine dönmüştür. ABD'nin payı %63'e çıkarken, diğerlerinin payı %20'ye gerilemiştir (Bayram, 2006, s.49).

Küreselleşmenin yönetilebilmesi ona ait paradoksal durumların farkında olmayı gerektirmektedir. Küresel eğilimler ve hareketler zıtlarıyla birlikte varlığını sürdürmekte ve bu zıtlar arasından hangisinin baskınlık kazanacağı çoğu kez bilinmemektedir. Bu noktada küreselleşmeye yön vermek isteyen pozitif yaklaşımların küreselleşmenin zıtlıklarına ve çelişkilerine yönelik politikalar geliştirmeleri önemli bir küresel yönetim meselesidir.

2.2. KÜRESELLEŞME ve BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ

Bilgi kavramı Latince “informato” kökünden gelmekte, biçim verme, biçimlendirme ve haber verme anlamlarında kullanılmaktadır. Bilgi genel anlamda düşünme, yargılama, akıl yürütme, okuma, gözlem ve deney yoluyla elde edilen düşünsel ürün ya da öğrenilen şey olarak ifade edilmektedir. Bilgi, bu anlamıyla belirli bir süreçten geçerek işlenmiş, sahibi için anlamlı olan, yönetsel karar almada stratejik öneme haiz olduğu varsayılan veya gerçek değeri olan veri demektir (Öğüt, 2003, s.9).

Kavramsal olarak “bilgi” evrensel bir boyut taşıması nedeniyle çeşitli şekillerde algılanmaktadır. Yüklenmek istenen amaca uygun olarak üç şekilde ifade edilmekte olan kavram aslında her şekilde farklı bir mana kazanmaktadır. Sayılan kavramlar bir süreç içinde değişik aşamalarda ortaya çıkarlar. Bu üç kullanım şekli ise veri (data), bilgi (information), ve üstbilgi (knowledge)'dir (Kaya Bensghir, 1996, s.14). Söz konusu kullanım şekillerinin sınırlarını birbirinden net olarak ayırmak mümkün değildir.

Drucker'e göre yeni toplumun sosyalist olmayacağı ve kapitalizmi aşmış olacağı kesindir. Bu toplumun temeli bilgi olacaktır (Yılmaz, 2004, s.63).

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın bilgi; sosyal, kültürel, teknik ve ekonomik yaşamın en stratejik kaynağıdır. Bilginin, elde edilmesinden çıktıya dönüştürülmesine kadar yaşamın her evresinde farklı boyut ve düzeylerde kullanılıyor olması ona sahip olmanın önemini yeterince ortaya koymaktadır. Değişime uymak ya da rekabet üstünlüğü sağlamak için bilgiye sahip olmakla da iş bitmemektedir. Bundan sonra önemli adım ise, bilginin nasıl

kullanılacağını bilmektir. Dünyanın sürekli rekabete ve yeniliğe açılması bilginin devinimini ve tüketilmesini zorunlu kılmaktadır. Üstünlük sağlamanın yolu; değerli olan bilgilere hızlı ulaşabilmek ve onu başarı için kullanabilmektir (Tikici, Demirel ve Derin, 2005, s.230). Bilgi içinde bulunduğumuz çağın her yönden belirleyici unsuru haline gelmiş ve çağımız enformasyon çağı olarak betimlenmeye başlamıştır.

Headrick'e göre (2002) bilim insanları için enformasyon terimi, bir iletişim sistemindeki belirsizliğin azaltılması anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında doğadaki herhangi bir enerji ya da madde görüntüsü enformasyon içerir. Enformasyon ve bilgi hem örtüşen, hem de farklı olan kavramlardır. Bilgi, insan aklının kavradığı ve içselleştirdiği düşünce ve veriler ile ilgili bir kavramdır. Bilgi edinmek için beyine çok miktarda enformasyon yığılması gerekir. Toplum giderek karmaşıklaştıkça ve etkileşimler hızlandıkça enformasyona ulaşabilmek de daha önemli hale gelir. Eğitim, bir zamanlar öğrenme yani bilgi edinimi üzerinde yoğunlaşıyordu. Şimdi ise, araştırma becerileri vurgulanmaktadır. Önemli olan yanıtı bilmek değil, bunu nerede arayacağını bilmektir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2238-2239).

Bilgi toplumu, en basit deyişle, bilginin üretilmesi, depolanması ve dağıtılması süreçlerinin, toplumda en önemli faaliyetler olarak belirlediği toplum türüdür. Bir diğer deyişle, bilgi ekonomisine dayanan bir sosyal ilişkiler bütünü olan bilgi toplumu, gayri safi milli gelirin % ellisinden fazlasının genel anlamda bilgi sektörüne ait olduğu bir ekonomik yapıyı dile getirmektedir. Böylece bu toplum yapısında bilgi diğer göstergelere göre ekonomik ve toplumsal açıdan daha öne çıkmaktadır (Uluç, 2003, s.139).

Irzik'a göre (2002) ise bilgi toplumu ile enformasyon toplumunun ne olduğu konusunda farklı yaklaşımlar vardır. İlki, bilgi toplumunu maldan çok bilgi üreten bir toplum olarak görür. İkincisi, bilgi toplumunu enformasyon patlaması olarak ele alır. Üçüncüsü, bilgi toplumunu iletişim ve enformasyon teknolojileriyle özdeşleştirmektedir (Kocacık, 2003, s.3).

Küresel çağda enformatik gelişmeler, doğrudan doğruya teknolojik gelişme seviyesine bağlıdır. Bilgi üretemeyen, teknoloji üretemeyen toplumların enformatik gelişmeleri yakalaması mümkün değildir. Teknoloji üretimi endüstri devrimini yaşamış toplumların kontrolündedir. Bunun böyle olmasında şaşılacak bir şey olmadığı açıktır; çünkü

enformatik teknoloji, elektro-mekanik endüstrilere dayalıdır. Dev bilgisayar fabrikaları, televizyon ve medya araçları üreten sektörler, demir-çelik, kimya, elektronik vb. endüstrilere bağlı olarak aynı ülkelerde gelişmişlerdir. Bu bakımdan “enformatik çağ”ın endüstriden ve endüstriyel teknolojilerden bağımsız, ondan kopuk bir şeymiş gibi ele alınması, teknolojik gelişmenin göz ardı edilmesi gibi bir imaj oldukça yanıltıcıdır (Bilgin, 2007, s.287). Tüm bu nedenlerle enformasyon ve teknoloji unsurlarını birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Enformasyon ve teknoloji bir kulvarda el ele yol alan hayat arkadaşlarına benzetilebilir. Bu nedenle içinde yaşadığımız çağ kimi zaman “Enformasyon Çağı” kimi zamansa “Teknoloji Çağı veya Dijital Çağ” olarak isimlendirilir.

Akın’a göre (1997) bilginin çok önemli bir güç haline geldiği günümüzde, gelişmiş ülkeler ve çokuluslu şirketler yatırımlarının büyük bir bölümünü bilgi ve iletişim teknolojilerine ayırmaktadırlar. Nitekim ABD’de teknoloji politikaları oluşturulurken, desteklenecek birinci teknoloji alanı, bilgi/enformasyon olarak belirlenmiştir. 19. yüzyılda demiryollarının oluşturduğu toplumsal ve ekonomik etkiye eşdeğer bir etki, bilgi otobanıyla oluşturulmak istenmektedir. Bilgi ve iletişim altyapısının oluşturulması, yeni teknolojilerin gelişmesine de ön ayak olacak ve hız sağlayacaktır (Özkan, 2006, s.9)

Bilgi geleneksel üretim faktörlerinin yanı sıra etkin ve üretimi artırıcı bir girdi haline gelmiştir. Üretimde, bilginin operasyonel kılınması için; üretilmesi, biriktirilmesi, saklanması, erişebilirliğinin artırılması için bilişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması, yeni bir ekonomi modelinin de oluşmasını beraberinde getirmiştir. Hatta bilişim teknolojilerinin kullanımı sadece ekonomik alanda kalmamış, etkileri günlük hayatımıza da yansımıştır (Aktaş, Balkan ve Karapınar, 2009, s.40). Bilginin bilişim teknolojileri sayesinde daha ulaşılabilir hale gelmesi bazı problemleri de beraberinde getirmektedir. Hızlı ulaşılan bilgi kimi zaman yanıltıcı bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu nedenle ulaşılan bilginin niteliği ve kalitesi çok önemli bir yere sahiptir.

Bilginin değer taşıması için sahip olması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir (Yozgat, 1998, s.46-47):

- Doğruluk
- İlgililik
- Tamlık

- Doğru zamanlılık
- Ulaşılabilirlik
- Anlaşılabilirlik
- Güvenilirlik
- Etkin maliyet

Son yıllarda hızla gelişen teknoloji, değişen ihtiyaçlar, globalleşme, yoğun rekabet ve artan nüfus bilgiye olan gereksinimi ön plana çıkarmıştır. Teknolojik gelişmelerin insan yaşamına etkisi göz ardı edilemeyecek ölçüde büyük bir öneme sahiptir. Bilginin elde edilmesi yanında doğru bilginin, doğru yere, zamanında, hızlı, güncel, tam ve bir bütün içinde sunulması gerekmektedir. Bilginin; insanların, işletmelerin, devletlerin sahip olabilecekleri en stratejik kaynak haline geldiği rahatlıkla söylenebilir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2239). Bilgiye sahip olma dürtüsü beraberinde birçok ek gelişmeyi de getirmiştir.

20. yüzyıldan itibaren hızla kalkınan ülkeler, sosyal refaha ulaşmışlar ve ekonomik kalkınmalarını tamamlamışlardır. Ancak insan ihtiyaçlarının sonsuzluğu, taleplerin de sonsuzluğunu gerektirmiş, oluşan yeni talepler de teknolojinin devamlı gelişmesini neticelendirmiştir (Baykal ve Baykal, 2008, s.10). Günümüz toplumunda teknoloji son sürat ilerleyen bir uzay aracı görünümüne sahiptir. Akşamleyin kullandığımız bir teknolojik aygıtın sabahleyin karşımıza nasıl bir versiyonla çıkacağını kestirmek mümkün değildir.

Friedman'a göre (2000) teknolojik alanda yaşanan değişimlere yetişmek zor hale gelmiştir. Örneğin mikroçip alanındaki yenilikler son otuz yıl içinde bilgisayarların işlem gücünün yaklaşık her on sekiz ayda bir iki katına çıkmasını sağlamıştır. Sıkıştırma teknolojisindeki ilerlemeler ise bir inç karelik disk yüzeyinde saklanabilen veri miktarının 1991'den beri her yıl yüzde 60 oranında artmasını sağlamıştır. Bu saklama kapasitesindeki gelişme maliyetin megabayt başına beş dolardan beş sente düşmesini sağlayarak bilgisayarları daha verimli ve daha erişilebilir hale getirmiştir (Bayram, 2006, s.30). 19. yüzyılın sanayi devrimi ile karşılaştırıldığında içinde bulunduğumuz zaman dilimini "Teknik Devrim" veya daha doğru olarak "Bilişim (enformatik) Devrimi" olarak adlandırmak mümkündür. Bu devrin en çarpıcı özelliği teknolojinin çok hızlı deviniyor olmasıdır (Cambazoğlu, 1997, s.3).

Erkan'a göre (1994) bilgi teknolojilerine dayalı olarak şekillenmekte olan bilgi toplumunu, sanayi toplumundan ayıran temel özellik, üretimin "maddi ürünler" değil, "bilgi" olmasıdır. Bilgi toplumunun sürükleyici gücü, bilgi teknolojilerinin ürünü olan bilgidir. Bilgi toplumunda bilginin sürekli üretilebilmesi ve artış göstermesi, iletişim ağları içinde taşınabilmesi, emek, sermaye ve toprağı ikame edebilmesi gibi özelliklere sahip olması önemli üstünlükler sağlamaktadır. Kurulan iletişim ağı ile bilgiye ulaşım, çok hızlanmakta ve kolaylaşmaktadır (Özkan, 2006, s.10). Bu iletişim ağı bireylerin ve toplumların ortak bir bilgi çemberinin içinde hareket etmesi sonucunu da meydana getirmiştir.

Teknolojinin hızla arttığı son yıllarda telefon, televizyon, sinema, internet, bilgisayar vb. görsel ve sözel kitle iletişim araçları yerel değerlerin bir pota içinde erimesine ve ortak davranış, biçim, tutum ve kavramların ortaya çıkmasıyla yeni bir kültür gibi gözükten bir yaşama biçiminin oluşmasına neden olmaktadır. İnsanların yaşamına anlam veren bu yeni oluşumun yansımasını müzik, edebiyat, dans, spor ve oyun alanlarında, çevre düzenlemesinde, eğitim ve eğlence sektöründe, turizm seçeneklerinde, ev düzeninde ve aile yapılarında izleme olanağı bulmaktayız (Sevinç, 2006, s.208). Teknolojinin bu denli hayatımızın parçası haline gelmesi, çeşitli sektörlerin teknoloji üzerinden bazı hesaplar yapmasına zemin hazırlamıştır.

Bilgisayar teknolojisinin insan yaşamına girmesiyle, kullanım yönünden her geçen gün değişik alanlar ortaya çıkmaktadır. Özellikle büyük organizasyonların elde ettikleri bilgileri daha iyi analiz ve kontrol etmek amacıyla, bilgisayar teknolojisine büyük miktarlarda yatırım yapmak istemeleri, bu yeni teknolojilerin fayda-maliyet analizini zorunlu kılmaktadır. Başlangıçta beliren şüpheler ile birlikte, insanlara göre daha güvenilir ve daha hızlı iş yapan bilgisayarların, işletmelerde maliyetleri uzun dönemde düşürdüğü görülmüştür (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2240). Bu gelişmeler içinde bulunduğumuz toplumu sanayi toplumundan belirgin bir şekilde ayırmaktadır.

Erkan'a göre (1994) sanayi toplumunun mekanik teknolojileri ile gerçekleştirilen maddi üretimi yerine, bilgi toplumunda bilgisayarlar ve bilişim teknolojilerine dayalı bilgi üretimi geçmektedir. Sanayi toplumunun mekanik teknolojisi, fiziksel emeği ikame ederken, bilgi toplumunun bilişim teknolojileri zihinsel emeği ikame etmektedir. Sanayi toplumunun maddi malları fabrikalarda üretilirken, bilgi toplumunda bilgi kullanımı veri

bankaları ve bilgi ağlarına bağlı olarak üretilmektedir. Sanayi toplumu, yeni girdi ve yeni pazarlar için kolonilere yönelirken, bilgi kullanımı ulusal sınırları ortadan kaldırıp küreselleşmeye yönelmiştir. Sanayi toplumunda imalat sanayi ön plana çıkarken; tarım, sanayi ve hizmetler şeklinde üçlü endüstriyel yapı doğmuştur. Bilgi toplumunda ise bilgi endüstrileri doğmuş ve dördüncü sektör olarak devreye girmiştir. Sanayi toplumunun maddi üretimi işbölümünü getirmiş, üretimi ve tüketimi birbirinden ayırmıştır. Bilgi toplumu ise, müşterek üretimi ön plana çıkarmakta ve paylaşım, kullanımla gerçekleşmektedir. Sanayi toplumunda mal ve hizmetlerin arz ve talebine dayalı olarak fiyat mekanizması oluşurken, bilgi toplumunda gelecekteki amaçların gerçekleştirilmesi için bilgi kullanımı gündeme gelmektedir. Sanayi toplumunda işletmeler sosyo-ekonomik sürecin en önemli öznesi iken, bilgi toplumunda gönüllü topluluklar sosyo-ekonomik sürecin öznesi durumuna gelmektedir. Sanayi toplumunda özel mülkiyet, rekabet ve kâr maksimizasyonu ön plana çıkarken, bilgi toplumunda müşterek katılım ve sosyal yarar belirleyici olmaktadır. Ayrıca sınıflı toplum yapısı, yerini çok merkezli fonksiyonel toplum yapısına bırakmaktadır. Sanayi toplumunun son aşaması olan kitlesel tüketim toplumu, yerini kitlesel bilgi toplumuna bırakmaktadır (Özkan, 2006, s.10). Kitlesel bilgi toplumunun sanayi toplumundan ayırt edici özelliği, kitlesel bilgi toplumunun bireylerinin ve kurumlarının baş döndürücü bir teknolojik potansiyele sahip olmasıdır.

Teknolojiye sahip olmaktan ise, kullanıcı ihtiyacını karşılayan modern bir sistemi tanımlamak, tasarımılamak, geliştirmek, üretmek, test etmek, işletmek, bu sisteme lojistik destek vermek ve bütün bu süreci yönetmek için gereken bilgi ve becerilerin tümü anlaşılmalıdır. Bir alandaki teknolojiye sahip olmak demek, o alana özel bir bilgi, beceri ve yetenekler kümesine sahip olmak demektir. Dolayısıyla, her beceri ve yetkinlik sahipliğinde olduğu gibi teknoloji sahipliğine giden yol da, mal sahipliği gibi bir "satın alma" sürecinden değil, eğitime, yatırıma çalışmaya, bilgi birikimine dayalı evrimsel bir yetkinlik geliştirme sürecinden geçmektedir. Nasıl ki resim yapma becerisi satın alınamaz ise, özgün ürün ve üretim teknolojisi geliştirme becerisi de satın alınamaz (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.49-50). Bu nedenle ulusal aktörler ve küresel yöneticiler arasında teknolojiyi üretir olabilme noktasında ciddi bir mücadele söz konusudur. Bu mücadele bilişim teknolojilerinin üreticisi olup onu tüm dünyaya pazarlayabilme güdüsünden kaynaklanmaktadır.

Ağar'a göre (2009) teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullanılan ve özellikle elektronik aletler aracılığı ile düzenli bir biçimde işlenmeyi öngören bilişim teknolojileri gün geçtikçe hayatın her alanına girmektedir. Bilişim teknolojilerindeki ilerlemeler bilgi toplumu olma sürecinde önemli işlevleri yerine getirmektedir. Bilgi o kadar hızlı artmaktadır ki şu an bilinen birçok bilgi yakın zamanda bilinmemekteydi. 21. yüzyıl artık gelişmiş bir bilişim alt yapısına sahip olmayı gerektirmektedir. (Ağar, 2009, s.11). Günümüzün okur-yazarlık tanımı değişmiştir. Bilişimi hayatının etkin parçası haline getirmemiş bireylerin okur-yazar olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca bilişimi kullanarak elde ettiği bilgiyi yorumlayamayan ve analiz edemeyen birerin de okur-yazarlık düzeyinin çok düşük bir seviyede olduğunu ifade etmek abartı olmayacaktır.

Herhangi bir şekilde elde edilen ve bir sistem içerisinde kullanılacak olan bilginin doğruluk, zaman, bütünlük, ilgililik ve yer özelliklerini taşıması gerekmektedir. Daha önce de vurgulandığı üzere, belirli bir konu ile ilgili doğru ve tam bilgi; doğru kişiye, doğru zamanda ve doğru yerde ulaştığında yararlıdır. Bu özellikleri taşımayan bilgilerin değeri düşeceğinden getirmesi gereken fayda da ortadan kalkmış olacaktır (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2240). 21. yüz yıl insanının “biliyorum” ifadesini kullanmadan önce kendisine defalarca kez “gerçekten biliyor muyum?” sorusunu yöneltmesi gerekmektedir.

Oktay'a göre (2004) 20. yüzyılın son çeyreği ve özellikle son 10 yılı bilişim teknolojisinde baş döndürücü gelişmelere sahne oldu. Öyle ki sıradan insanlar bir yana, konu ile yakından ilgili olanlar için bile bu hıza ayak uydurmak oldukça zor hale geldi. Bilişim teknolojilerindeki bu hızlı değişim, kısa bir süre önce imkânsız gibi görünen bazı şeylerin bugün artık olağan kabul edilmelerine neden oldu (Oktay, 2004, s.20). O halde hayatımızın rengini ve şeklini alabildiğine etkisi altına alan bilişim teknolojileri kavramlaştırmasının açıklanması yerinde olacaktır.

2.2.1. Bilişim Teknolojilerinin Tanımı

Bilişim teknolojileri, bilişim ve teknoloji kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kavramsallaştırmadır. Bu nedenle bilişim teknolojilerinin ne anlama geldiğini ifade etmeden bu kelimelere ayrı ayrı mercek tutmak yerinde olacaktır.

Teknoloji, ekonomik ve/veya sosyal talep olan malların ve hizmetlerin üretilmesi, kullanıcılara dağıtım ve bakımı için üretim unsurlarının kullanımı ve denetlenmesi için gerekli bilgi, yetenekler ve araçlardan oluşan bozulabilir kaynaktır (Robock, 1980, s.169).

Smith'e göre (1994) teknoloji, bir mal veya hizmetin üretimi için gerekli bilgi, organizasyon ve tekniklerin bütünüdür. Bu kavram daha geniş tanımlandığında, teknoloji, ilk olarak üretimle ilgili bilgiyi içerir. Bu bilgi bilimsel bilgi (kodlanmış bilgi) mühendislik bilgisi, know-how veya işletim becerisi olarak parçalara ayrılabilir. İkinci olarak teknoloji organizasyonu içerir. Üçüncü olarak tekniği içerir. Makineler, aletler ve diğer ekipmanlar ile bunların işletim kurallarını, bakım-onarım ve eğitim gibi yardımcı faaliyetlerini de içine alır. Bunların dışında teknolojinin önemli bir yönü daha vardır. Bu da teknolojinin aynı zamanda sosyal bir olgu olduğu gerçeğidir.(Smith, 1994, s.6).

Şimşek'e göre (1978) teknoloji ile ilgili çok sayıda tanım yapılmıştır. Teknoloji; üretim faaliyetlerinde bulunurken, insanların kullandığı yol ve yöntemler olarak tanımlandığı gibi, "insanın çevresini değiştirmek için sahip olduğu ve kullandığı tekniklerin tümü" şeklinde de tanımlanabilir (Ünsal, 2008, s.16). Teknoloji; araştırma, geliştirme, üretim, pazarlama, satış ve satış sonrası hizmeti kapsayan bir sanayi sürecinin, etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmesi için kullanılacak bilgi ve becerilerin tümüdür (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.49).

Tabancalı'ya göre (2000) teknoloji geniş anlamı ile insanın yaşadığı ortamı kendisine yararlı hale getirmek ve yaşadığı ortamı değiştirmek amacıyla sahip olduğu ve kullandığı bilgilerin tümüdür. Uygulamaya konulan yeni bir bilgi, yöntem ya da araç eskisinden daha nitelikli bir araç sayesinde üretim veya hizmet alanında bir artış, bir gelişme sürecini ifade ediyorsa teknolojik değişmeyi ifade etmektedir (Ersöz, 2006, s.32).

Güloğlu'na göre (2007), teknoloji; bir bilgi birikiminin, bir kültürün, bir düşünüşün ve bir davranışın ürüne yansımaları kısaca belirli hedeflere ulaşmak için çeşitli aşamalarda geliştirilen bilgi birikiminin üretim sürecine uygulanmasıdır (Boran, 2007, s.29).

Teknoloji'nin birincil motoru, ekonomi ile çok yakın ve gerekli bir ilişkiyle birlikte politikadır ve bu üç unsur öylesine iç içe geçmiştir ki, teknoloji kendi başına bağımsız

olarak fonksiyon yapamaz. Her birinin kavramsal gerçekliği, ayrılığı ve ayırt edilirliliği ifade ediyormuş gibi görünse de, politika ve ekonominin hareketleri teknolojiyi artarak olağandışı ve büyük miktarda etkiler (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.48-49).

Teknolojiyle ilgili bu açıklama ve tanımlamalardan sonra bilişim kavramını da değerlendirmek yerinde olacaktır.

Bilişim; insanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alandaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve ussal biçimde işlenmesi bilimidir. Bilgi olgusunu, bilgi saklama erişim dizgelerini, bilginin işlenmesi, aktarılması ve kullanılması yöntemlerini toplum ve insanlık yararı gözeterek inceleyen bilim dalıdır (Köksal, 1981, s.126).

İzci'ye göre (2001) bilişim kavramı Fransızca kökenli olan informatique'den gelmektedir. İngilizce informatics kelimesi ile karşılık bulan bu kavram, Türkçede Enformatik veya Bilişim olarak kullanılmaktadır. Bilişim teknolojisi kavramı bazı yazarlar tarafından bilişim teknolojisi veya enformasyon teknolojisi olarak kullanılmaktadır (Ünsal, 2008, s.17).

Teknoloji ve bilişim kavramlarını bu şekilde izah ettikten sonra bilişim teknolojileri kavramsal bütünlemesinin anlamına geçilebilir.

Bilişim sistemleri, el ile yapılan işlemlerin otomatik bir sisteme bağlanması ve paylaşılması olarak tanımlanabilir. Eldeki bilgiler girdi olarak sisteme verildiğinde programlar vasıtasıyla işleme tabi tutulurlar ve gerekli hesaplamalar ve/veya düzenlemeler sonunda kullanıma sunulmak üzere çıktılar veya raporlar hazırlanır. Girdiler, bir işletmede çalışan kişilerin aylık çalışma saatleri ve saat ücretleri olabilir. Bu bilgilerden fazla çalışma saatleri ve mesai ücretleri de göz önüne alınarak işlemler kısmında hesaplamalar yapılır. Çıktılar kısmında hesaplamalar sonucu elde edilen miktarlar, çalışanların diğer bilgileri ile birlikte rapor halinde çıkarılabileceği gibi, başka bir veri saklama ünitesinde sonradan kullanılmak üzere saklanabilmektedir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2241).

Kalay'a göre (2009) Türkiye'de bilişim teknolojileri kavramı konusunda bir anlam kargaşası yaşanmaktadır. Ancak bu daha çok "information technologies" kavramının Türkçeye "bilgi teknolojileri" olarak çevrilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu kavram "enformasyon teknolojileri" ya da "bilişim teknolojileri" olarak çevrildiği zaman

“bilişim teknolojileri” kavramının kapsamı daha açık bir şekilde görülebilecektir. Bu araştırmada kullanılan bilişim teknolojileri kavramı, farklı kaynaklarda kullanılan “bilgi teknolojileri”, “bilgi iletişim teknolojileri”, “iletişim teknolojileri” ve son zamanlarda Manuel Castells (Castells, 2005) ve benzeri yazarlar tarafından bilişim sektörüne dâhil edilen “genetik mühendisliği teknolojileri”ni kapsayacak şekilde kullanılmaktadır (Kalay, 2009, s.3).

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin kabul görmüş evrensel bir tanımının olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte kavram, bilişim ve teknoloji kavramlarının bir karması olarak düşünülebilir (Bayrak Kök, 2006, s.124).

Bilgi ve düşüncenin hızlı akışını sağlayan teknolojik araçlara “Bilgi İletişim Teknolojileri” adı verilir. Bilgi İletişim Teknolojileri, bilgiye ulaşılmasını ve bilginin oluşturulmasını sağlayan her türlü görsel, işitsel, basılı ve yazılı araçlardır. Bilgiye ulaşmayı sağlayan araçlara örnek olarak; öğretmen, tebeşir ve karatahtadan eğitsel videoya kadar geniş bir yelpaze materyali sunmaktadır. En eski bilgi teknolojileri kitaplar ve basılı yayınlardır. Bu araçlar üzerinde yazılı ve resimli bilgiler iletilir (Yurdusev, 2006, s.30).

Öğüt’e göre (2001), bilişim teknolojileri; sesli, resimli, metinli ve sayısal verilerin elde edilmesi, işlenmesi, saklanması ve dağıtımını yürüten mikroelektronığe dayalı hesaplama ve iletişim teknolojilerini içerir. Bilişim teknolojileri, bilgisayar ve iletişim teknolojilerini, verileri aktif ve yararlı bilgilere dönüştürme yöntemlerini kapsayan bağlantılı ve etkileşimli teknolojilerdir. Bu bağlamda, başta bilgisayarlar ve bunlara destek sunan girdi ve çıktı donanımları olmak üzere faks, mikro-grafik, telekomünikasyon, doküman doldurma ve hazırlama makineleri, basım makineleri, vb. bilişim teknolojileri terimi içinde yer alan donanımlar olmaktadır. Günümüzde bilişim teknolojileri; lazer, fiber optik, ses tarayıcıları gibi iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak hızla gelişmektedir (Balkı, 2008, s.6).

Öğüt (2003), bilişim teknolojilerinin kapsamı konusunda da farklı görüşlerin mevcut olduğunu söylemektedir. Bilgi ve iletişim politikalarının tartışıldığı OECD raporunda (1992), bilişim teknolojisi sektörünün aşağıdaki alanları kapsadığı kabul edilmiştir (Kalay, 2009, s.4):

- Elektronik ve telekomünikasyon endüstrileri, donanım, bilgisayar bileşenlerinin içindeki yazılımlar, bilgisayar temelli veri işleme ve iletişim sistemleri.
- Yazılım endüstrisi (sistem yazılımları ve uygulama yazılımları, yazılım geliştirme araçları, veri tabanları, çeşitli kullanıcı programları).
- Bilgi hizmet endüstrisi (ticari veri işleme hizmetleri, meslek bilgi hizmetleri, sistem analizi ve bilgi servisleri).

Bilişim teknolojileri şemsiyesi altında yer alan temel teknolojiler, bilgisayar ve iletişim teknolojileri olmaktadır. Bilgisayar ve iletişim teknolojileri alanlarında gerçekleşen gelişmeler, rekabetçi üstünlüklerini sürdürmeyi amaçlayan ve soyut ya da somut mal üreten tüm örgütleri yakından ilgilendirmektedir (Öğüt, Güleş ve Çetinkaya; 2003, s.107).

2.2.2. Bilişim Teknolojilerinin Tarihsel Gelişimi

Teknolojinin insan ihtiyaçlarının daha kolay yollarla karşılanabilmesi için yeni yöntem ve tekniklerin araştırılmasından doğduğu söylenebilir. Bu anlamda insanoğlunun tarihi aynı zamanda teknolojinin de tarihini meydana getirir. İnsanlar çevrelerini denetleyebilmek, değiştirebilmek için teknolojiye başvurmuşlardır(Çelik, 2006, s.18). İnsanlar tarih boyunca dış dünyayı kontrol etme yaklaşımı içinde olmuşlardır. Bu hâkim olma duygusu ve tutumu insanları yeni yol ve yöntemler aramaya sevk etmiştir. Bu nedenle ilk insandan günümüze evrene söz geçirebilme gayretlerinin günümüzde ulaşılan teknolojik düzeyde katkısı olduğu söylenebilir.

Teknolojiyi, tarihsel olarak insanoğlunun öğretme ve öğrenme faaliyetlerinde “nasıl öğretebilirim?” sorusunu sormaya başladığı andan itibaren başlatmak mümkündür (Tezci ve Uysal, 2004, s.158). Öğretme arzusu ister istemez öğretme şekillerini de geliştirmeyi gerektirmektedir. Her öğretim bir araç/kanal aracılığıyla gerçekleşmektedir. Daha iyi öğretebilme ve öğrenme arzusu yeni araçların keşfedilmesinin temel etkenlerindedir.

Yolal’a göre (2003) bilgi teknolojilerinin geçmişi, yazının icadına ve hatta daha öncesine kadar götürülebilir. Yazının icadı; üretilen bilginin kaydedilmesini, çoğaltılarak gelecek kuşaklara ve diğer insanlara aktarılmasını sağlamıştır. Gelişimi hızlandıran esas etken ise, matbaanın icadı ile olmuştur. Matbaanın icadı, yazılı metnin benzer kopyalarının çok

sayıda çoğaltılması ile çok büyük kitlelere ulaştırılmasını sağlamıştır (Yolal, 2003, s.8). Teknolojinin gelişimi birikimsel bir süreç olarak işlemiştir.

Balle ve Eymery'e göre (1991), 1850'lere doğru telgraf, 1850-1880 arasında telefon, 1900'e doğru elektromanyetik dalgalarla iletim, 1920-30 arası radyo, 1950-60 arası televizyon ve 1970'lerle birlikte telekomünikasyon ve bilgisayar teknolojilerinin birleşmesinden doğan yeni medyalar yaşadığımız dünyanın çehresini değiştirdi. 2000'li yıllar iletişim teknolojilerinin kitlesel kullanım imkânlarının arttığı, bilginin en önemli değer haline geldiği yıllar oldu (Hepkon, 2011, s.13).

Yılmaz'a göre (2004) insanlık tarihinde avcı toplumdaki tarım ve zanaat toplumuna oradan sanayi toplumuna geçilmiştir. Sanayi toplumunda üretim ve ulaşım devrimiyle başlayan süreç bugün iletişim devrimi ile fabrika toplumunun sonuna ve yeni bir enformasyon toplumuna doğru şekillenmiş ve yeni bir evreye girilmiştir. Bu döneme sanayi sonrası toplum da denilmekte, bilgi ve teknolojiye gelişmeler toplum yapısında köklü değişiklikler oluşturmaktadır (Yılmaz, 2004, s.55). İnsanlar ve toplumlar bilişim teknolojilerinin önünde adeta savrulan yaprak gibi bir görünüm arz etmektedir.

Teknoloji büyük bir hızla gelişmekte ve hayatımıza girmektedir. Savunma ihtiyaçlarının zorladığı "yüksek teknoloji" 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.49). Bu dönemde toplumların ve devletlerin kendilerini diğer toplumlara ve devletlere karşı koruma ve savunma güdüsüyle ciddi arayışlar içine girdiği bir dönemdir. Ayrıca söz konusu dönemde dünyanın iki kutbu arasında yaşanan soğuk savaş esintileri de teknolojik gelişmeler açısından itici bir güç olmuştur. 45'li yıllardan bu yana teknolojinin hayatımızdaki yeri her geçen gün daha vazgeçilmez hâle gelmiştir.

Bilgisayar teknolojisinin 55 yıllık bir geçmişi olup, II. Dünya Savaşı sırasında şifrelerin çözülmesi, bilgilerin kaydedilmesi vb. işlemlerin yapılması için askeri amaçlı çalışmalarla ortaya çıkmıştır (Uluç, 2003, s.17).

Ulucak'a göre (2005), bilgisayar teknolojisi 1940'lı yıllarda doğmuştur. Bilgisayar tarihinin asıl başlangıcı abaküsün kullanılmaya başlandığı MÖ 4000 yıllarıdır. Abaküsün ilk kez Çinliler tarafından bulunduğu ileri sürülmektedir. İlkokulda sayı saymasını öğrenirken kullandığımız abaküs ile dört işlemin yanı sıra üs alma, karekök alma gibi

işlemler de yapılabilir. Tüm bu işlemler, bugün kullanılan modern bilgisayarların yaptığı gibi, sayma yöntemiyle gerçekleştirilir (Yurdusev, 2006, s.33).

Bilgisayarların geçmişi 17. Yüzyılda hesaplama aygıtının icadına oradan da abaküse kadar uzanmaktadır. Günümüzdeki işlevleri anlamında geçmişi ise 1950'lerde başlar. Aradan geçen topu topuna yarım yüzyıllık bir sürede, özellikle de geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinde hem bilgi hem de iletişim teknolojilerinde gerçekleşen gelişmelerin ivmesi hızlanmış; BT, nitelik ve nicelik yönünden artan işlevi, kullanım alanı, yaygınlığı ve etkileri ile toplumsal yaşam üzerinde belirleyici niteliklere sahip olmaya başlamış, neden olduğu değişiklikler "dönüşüm" sözcüğü ile ifade edilir olmuştur (Dedeoğlu, 2003, s.8).

Bilgisayarların, elektronik teknolojisine getirdiği en önemli yenilik, sayısallaştırma tekniklerinin geliştirilmesi ile elektronik donanımların iletişim, kontrol ve denetiminde mikro işlemci kullanımının yaygınlaşmasıdır. Günümüzde elektronik kitle iletişiminde, kameralardan vericilere, kablolu televizyon şebekelerinden uydulara, video efekt cihazlarından karakter jeneratörlerine kadar modern donanımların tüm elektronik bünyelerinde dijital mikro işlemciler bulunmaktadır (Uluç, 2003, s.17-18).

Dugger'e göre (2001) giderek artan bir şekilde teknolojiye bağımlı bir dünyada yaşamaktayız. Teknoloji; bundan yaklaşık 1.5 milyon yıl önce, şu anda Kenya'nın bulunduğu yerde atalarımız tarafından ilk yontma taşın üretildiği zamanlardan beri insanoğlunun geliştirdiği bir olgudur. Bugün ise teknoloji tarihte benzeri görülmemiş bir duruma gelmiştir. Bunun yanı sıra, teknoloji olağanüstü bir hızla evrimleşmekte; yeni teknolojiler üretilirken, mevcut teknolojiler geliştirilmekte ve genişletilmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.61).

Bilginin bir kaynak olarak ön plana çıkması ve bu kaynağa dayalı yeni teknolojilerin gelişimi sonucunda ulaşılan aşama bilgi çağı ve bilgi toplumu olarak tanımlanmaktadır. İnsanlık tarihi uygarlık seviyelerine bağlı olarak bölümlendirilebilir. Çağları tanımlayan kavramlar o dönemlere ait toplumsal ve ekonomik yapılar çevresel ve kültürel öğeler tarafından biçimlendirilebilmektedir. Bilgi çağını biçimlendiren çevresel ve kültürel öğelerin başında süratle gelişen teknolojiler (çoğunlukla bilgi ve iletişim teknolojileri), küresel rekabet ve ulusal geleneklerin ötesinde bir etkileşime sahip olan kültür gelmektedir (Bedük, 2002, s.696). Bütün bu öğelerin merkezinde ise bilgi teknolojileri

yer almaktadır. Çünkü bilgi teknolojileri günümüzün rekabet üstünlüğü sağlayan bir unsur olduğu kadar kültürlerin taşıyıcısı rolünü üstlenen bir araçtır. Bu nedenle bilgi teknolojileri bireysel hayatın vazgeçilmezi olmakla birlikte örgütsel hayatın da en ihtiyaç duyulan unsurlarındandır.

Bilişim sistemlerinin örgüt içerisindeki tarihsel gelişimi şu şekilde izah edilebilir:

1960'lara kadar bilişim sistemlerinin rolü; ticari işlemlerinin takip edilmesi, kayıtların korunması, muhasebe kayıtlarının tutulması ve diğer elektronik işlem uygulamaları şeklinde oldukça basittir. 1960'tan 1970'lere kadar bilişim sistemleri adil olmayan karar verme problemleri ile karşı karşıya kalan yöneticilere, bilgi raporlama sistemi aracılığıyla, ürünle ilgili önceden belirlenmiş bilgileri sunarak karar almayı kolaylaştırma şeklindedir. 1970'ten sonra 1980'lerin başında; bilişim sistemleri için yeni roller ortaya çıkmıştır. Mikro bilgisayar işlem gücünde, yazılım paket uygulamalarında ve iletişim ağlarında yaşanan hızlı gelişmeler, nihai (son) bilgisayar kullanıcısı olgusunun meydana çıkışına neden olmuştur. Nihai bilgisayar kullanıcısı gereksinim duyduğu bilgileri; bağlı bulunduğu kuruluşun bilişim hizmet departmanından zaman kaybederek elde etmek yerine, kendi şahsi bilgisayarını kullanarak kolaylıkla temin edebilmekteydi. 1980'ler ve sonrasında, bilişim sistemleri; kuruluş üst düzey yöneticilerine, karar vermelerini kolaylaştıracak kritik bilgileri sağlamaya çalışmaktadır. Bu arada gelişen uzman sistemler ve diğer bilgi temelli sistemler, bilişim sistemlerinde önemli bir rol üstlenip, sınırlı konu alanlarında, uzman görüş sağlayarak karar vericiye danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Son olarak 1980'lerde görünen ve 1990'larda etkisini sürdüren stratejik bilişim sistemleri, firmanın stratejik amaçlarına ulaşmasında, stratejik ürün ve hizmet sunarak rekabet avantajı sağlamayı hedeflemektedir (O'brien, 1998, s.36). Bilişim sistemleri olmaksızın örgütlerin varlığını sürdürebilmeleri mümkün görünmemektedir.

Bilişim teknolojilerinin devreye girdiği 1960'lı yıllardan sonra endüstri devrimiyle birlikte edinilen alışkanlıklar ve iş yapma biçimleri radikal olarak değişmeye başlamıştır. Fakat bunun farkına varılması 1990'lardan sonra mümkün olabilmiştir. Özellikle Drucker, Tofler ve Malhatra gibi yazar, akademisyen ve araştırmacılar, bilgi teknolojisi ile birlikte yaşanan gelişmelerin çok yönlü etkileri üzerinde durmuşlardır. Toplumsal, kültürel, psikolojik etkileri daha fazla ilgi çekmiş olmasına rağmen son yıllarda bu

ilginin önemli bir kısmının örgütsel mekanizmalara kaydığı görülmektedir (Bayrak Kök, 2006, 123). Bireysel ve örgütsel yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri olan bilişim sistemleri internet olgusunu da içermektedir. İnternetsiz bir dünyanın varlığı bugün düşünülmesi zor bir geriye dönüş hayali olacaktır. Günümüzün işletme ve kurumlarında, pazarlamadan, reklama, iletişimden ödeme sistemlerine kadar her eylem internet ortamında gerçekleştirilmektedir.

Bozdağ'a göre (2005) internet ilk olarak 1960'larda ortaya çıkmıştır. ABD ordusu bir nükleer bombanın bütün bilgisayarları yok etmesi korkusuyla bilgisayarlarını uzak merkezlere yerleştirip bunları hızlı telefon hatlarıyla birbirine bağladı. Böylece bir bomba bir bilgisayarı yok ederse görevi diğer bilgisayarlar devralacak ve bilgisayar ağı çökmeyecekti. Yıllar geçtikçe diğer kurumlar, üniversiteler, kolejler, bu büyüyen ağa bağlanmaya ve bilgi paylaşmaya başladılar (Yurdusev, 2006, s.39-40).

İnternet, bir eğitim/hükümet ağının (şebekesinin) gelişmesi ile tüm dünyaya açık küresel bir iletişim ağı halini almıştır. İnternet dünya üzerinde bulunduğu konumdan bağımsız herkese hizmet verecek ve insanların hareket etmeksizin dünya etrafında seyahat etmesine olanak tanıyacaktır (Cambazoğlu, 1997, s.67).

Tekeli'ye göre (1994) günümüzde bireyler yoğun bir biçimde bilgisayar, televizyon ve video iletişimiyle kuşatılmış durumdadır. 1970'lerden beri süregelen teknoloji patlaması beklenmedik düzeyde toplumu ve ekonomileri etkiledi. Bu süreç içinde "bilgi devrimi" olarak tanımlanan bilgi teknolojisindeki gelişmeler toplumları bilgisayara bağımlı kılmakta gecikmedi (Kocacık, 2003, s.3). Bilgisayara karşı meydana gelen bağımlılığın ana unsurlarından biri de bilgisayarlar yoluyla kullanıma açılmış olan internet sistemiydi tabii. 1960'larda ortaya çıkan internet o yıllardan sonra bireysel ve toplumsal hayatın ayrılmak istenilmeyen rüyası haline gelmiştir.

Gürkan (2001) internetin, ilk olarak 1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde, ABD Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan ARPA (Advanced Research Projects Agency) adlı kurum tarafından, herhangi bir nükleer savaş durumunda askerî birimler arasında hiç kesintiye uğramayacak bir iletişim ağı kurmak amacıyla ARPANET adıyla bir bilgisayar ağı olarak kurulduğunu ifade eder. 1970'li yıllarda kamunun yanında özel sektör de İnternet ağı kurma çalışmalarına başladı. ARPANET'i başta USENET, BITNET ve UUCP adıyla diğer ağlar izledi. 1980'li yıllarda NSFNET (National Science Foundation

Network) kuruldu. NSFNET, NSF'nin sahip olduğu bilgisayarları araştırma kuruluşlarına ve üniversitelere açarak önemli bir adım atmış oldu. Bu sayede sisteme bağlı bir makinenin diğetine bağlanmasını sağlayan bir sistem oluşturuldu (Yurdusev, 2006, s.40).

Sonuç olarak İnternet 1990'ların en önemli küresel iş olanağı olarak ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar yakın bir zamanda yaygın ilgi odağı halini almışsa da, bu küresel ağın varlığı 25 yıllık bir zamana dayanır. Ağ şaşırtıcı bir hızla her yıl yaklaşık olarak iki kat büyümektedir. İnternet'in araştırma ve eğitim ağı olarak geleneksel rolü genişlerken ticari ve kamu amaçlı erişimlere hizmet verme işlevi de artmaktadır. Bir kuruluş açısından bu ağa bağlanmadan geçirilen her gün kayıp olarak nitelenmektedir (Cambazoğlu, 1997, s.69).

1950'li yıllarda transistorun bulunması ile başlayan gelişmeler 1980'li yıllarda mikro elektronikte büyük bir teknolojik boyut aldı. Optiğin de elektronikte iç içe kullanılabilmesi bu devrime daha da bir ivme kazandırdı. Analog sistemlerin yerlerini sayısal teknolojiye dayalı sistemlere bırakması, yazılım gibi önceleri bilgisayara özgü teknolojilerin, mikro işlemciler kullanarak hemen tüm alanlarda uygulanmasına yol açtı. Analog sistemlerin tasarımında kullanılan matematiksel yöntemler, giderek yerlerini bilgisayarlarda kullanılan sayısal çözümleme yöntemlerine bırakırken, bunun bir uzantısı olan sayısal işaret işleme kuramı büyük ilerlemeler göstererek, pek çok sorunun çözümünde kullanılacak tek araç konumuna geldi. Sonuçta değişik disiplinler olarak gelişen bilgisayar ve iletişim teknolojileri bilişim teknolojileri adı ile tek bir çatı altında toplanmaya başladı. Bir başka deyişle bilgisayar ve telekomünikasyon evliliğinden söz edilir oldu. Son yıllarda ise bu evliliğe radyo ve televizyon teknolojileri de eklendi. Bilişim teknolojileri, başka teknolojilerde görülmedik bir biçimde bireyin yaşamını, dolayısıyla toplumun yapısını bir devrim niteliğinde etkilemeye başladı. Bu nedenle de, bilgi devriminden ve bilgi toplumundan söz edilir oldu. İşte bu teknolojilerin ortaya çıkması sanayi devrimine göre 4–5 kat daha hızlı gelişmekte olan yeni bir devrimin başladığını gösterdi. Bu teknolojilerin bir devrim niteliğinde olmasının nedeni, sanayi devriminde olduğu gibi toplumun tüm ilişkilerini ve ekonomiyi etkileyerek yeni üretim ilişkileri yaratıyor olmasıdır. Ayrıca, bilişim teknolojileri toplum içinde yeni sınırların doğmasına, bir anlamda ulusal sınırların ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Sanayi devrimini izleyen gelişmeler giderek

bir ivme kazanmış ve teknolojik birikimi bir patlama noktasına getirerek bilgi devriminin ve bunun sonucu bilgi toplumunun doğmasına yol açmıştır. Böylesine hızlı gelişen teknolojik devrim doğal olarak bir takım kavram kargaşasına da tanık olmaktadır. 1960'lı yıllarda Fransızlar, bugün bilişim olarak ifade edilen kavrama karşılık informatique sözcüğünü kullandılar. Türkiye de bilişim sözcüğü ve ilişkin kavramlar ise 1970'li yılların başında ancak yerini alabilmiştir (Balkı, 2008, s.20-21).

80'lerde büyük bir ivme kazanan ve 90'larda altın çağına tanık olduğumuz, bilgisayarlaşma çağı, bilim çağı ya da bilgi toplumu gibi isimlerle andığımız evrensel süreç, teknik boyutlarıyla sadece iletişim ve bilgi alışverişi odaklı süreci hızlandırmakla kalmamış, "bilgi teknolojileri"nin (BT), iletişim temeline dayanan her türlü ilişkinin ve işin yürütülmesinde büyük değişimlere yol açmıştır (Ada, 2007, s.545).

Ünsal'a göre (2008) telekomünikasyon araçları ile bilgisayarların teknik anlamda ortak dili konuşarak bütünleşmesi ve birbirlerine bağlanmasıyla bilgi ekonomisi ve bilgi toplumu dediğimiz günümüzün yeni olgusunun temelleri atılmıştır. "Başlangıçta birbirine yabancı olan telekomünikasyon dünyası ile bilişim dünyası, 1960'ların ortalarına doğru ortak alanlara sahip olmaya başladı. O günden beri bu alanların sayısı durmaksızın artmaktadır. Bugün telefon santralleri, çalışmalarını yönlendiren bilgisayarların etrafında kurulmaktadır. Benzer şekilde iletişim şebekeleri, şebekenin kendisinin gözetlenmesi ve otomatik güvenlik için bilgisayarlara başvurulmaktadır (Ünsal, 2008, s.25).

Ellwood'a göre (2002) bilgi ve iletişim teknolojilerindeki müthiş değişim ortalama 30 yıl öncesine dayanmaktadır. Bilgisayarlar, fiber-optikler, uydular ve elektroniğin minyatürleşmesi hem mal ve hizmetlerin üretim, satış ve dağıtımını; hem de küresel yatırım modellerini değiştirmiştir (Karakuş, 2006, s. 29). Bilişim teknolojisi alanındaki değişimler sosyal hayatın her alanındaki yeniliğe ön ayak olmaya başlamıştır.

İnternet teknolojilerinin yaygınlaşması ile televizyon ve video gibi iletişim araçlarının öngördüğü tek yönlü öğrenme yöntemleri ortadan kalkarak, karşılıklı etkileşime dayalı olarak elektronik ortamda öğrenme modelleri ortaya çıkmıştır (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.52). Bilişim sistemlerinin en etkili aygıtı şüphesiz ki bilgisayarlardır. Bilgisayarlar bilişim dünyasının omurgası rolüne sahiptir.

Baştan'a göre (2000) bilgisayarların geliştirilmesi için iki ana güç rol oynamıştır. Birincisi gelişmiş ülkelerde askeri talepler ve büyük kamu kurumları ile bürokratik mekanizmaların gereksinimleridir. Daha güçlü ve etkili silahlar üretme, bilimsel araştırmalarda daha hızlı atılımlar gerçekleştirme ve sanayileşerek büyüyen toplumun güvenlik, eğitim, sağlık gibi ihtiyaç duyduğu kamu hizmetlerinin şişen dosyalar ile kâğıt yığınlarından kurtarılması isteği, bilgisayarların önemini günden güne artırmıştır. İkinci ana güç ise, uluslararası pazar alanında ve firmalar arasında bilgisayar endüstrisinin hızla büyüyen rekabetidir. Uluslararası alanda A.B.D., Japonya ve Avrupa arasında bilgisayar endüstrilerinin milyarlarca dolarlık uluslararası pazarında pay kapma savaşı vardır. Özellikle A.B.D. ve Japonya bu piyasayı ele geçirmeye çalışırken, Avrupa kendi ekonomik kaynaklarının ve paralarının ülke sınırları içinde kalması için kendi sistemlerini geliştirmeye çalışmıştır (Ünsal, 2008, s.21). Bilgisayarlar dünya ekonomi hacminde çok önemli bir yere sahiptir. Bu hacim hem sağladığı fonksiyonel işlemlerden kaynaklanmakta hem de bilgisayar bir ticaret ürünü olarak ekonomi piyasasında önemli bir yer edinmiş görünmektedir. Bu durum onun ev hayatından iş yeri ortamına, müzikten spora, eğlenceden eğitime değin bir çok farklı alandaki iş ve işlemleri hızlı ve nitelikli kılmasından kaynaklanmaktadır.

Kısaca, insanoğlunun doğada bulunan maddeleri kendi yararına dönüştürebilmek ve yeni ürünler geliştirebilmek amacıyla, kullandıkları farklı yöntemleri içine alan tekniklerin bütünü genel anlamda teknoloji kavramı altında ele alınmaktadır. Dolayısıyla, teknoloji tarihinin, insanların ilk alet ve araç yapmaya yöneldikleri taş ve tunç devrinden itibaren başladığı ifade edilebilir (Öğüt, 2003, s.149).

2.2.3. Bilişim Teknolojilerinin Pozitif ve Negatif Yansımaları

Günümüzde bilgisayarların evlere de girmesiyle birlikte, bireysel yaşam ve aile üzerinde, özel ve kamu kurumları üzerinde, çalışma yaşamında, sosyal yaşamda, eğitimde, ekonomide, ticarete, üretim-tüketim sisteminde, istihdam yapısında, uluslararası ilişkilerde, yönetim şekillerinde vb. birçok alanda bir takım yeniliklerle birlikte köklü değişiklikler gerçekleşmiştir. Bilişim teknolojileri alanındaki yeniliklerin neden olduğu bu değişiklikler kuşkusuz günlük yaşamı daha kolaylaştırmış ve iş yapma yöntem ve süreçlerini daha etkili ve verimli hale getirmiştir. Ancak, bilişim

teknolojilerinin birçok olumlu etkisinin yanı sıra göz ardı edilebilen bir dizi olumsuz etkisi de bulunmaktadır. Bilişim teknolojilerinin bu hem yararlı hem zararlı durumu teknolojinin karakteristiğinde mevcuttur (Kalay, 2009, s.1).

Örneğin elektronik haberleşme yüzyüze ilişkinin sıcaklığından ve dürüstlüğünden yoksun olma gibi olumsuz niteliklerle birlikte, coğrafyadan bağımsız olarak, çok sayıda kişiyle kısa sürede iletişim kurma ve ilişkileri daha kısa sürede geliştirme, ilişkiyi sürdürme olanağı sunmaktadır (Dedeoğlu, 2006, s.15).

İletişim ve teknoloji ilişkisi bağlamında yapılan çalışmalarda öne çıkan üç tutum görülmektedir. Birinci yaklaşım yeni iletişim teknolojilerini çok ilerici, faydalı bir dönüşümün başlangıcı olarak ele alır. İkinci yaklaşım dönüşümün getirdiği imkânları vurgular ancak ütopyacı yorumları ile ilgili şüphecidir. Üçüncü yaklaşım ise teknolojik gelişmenin nesnel koşullarını hazırlayan süreçlere dikkati çekerek teknolojiyi bağımsız bir değişken olarak ele alan arayışları eleştirir (Hepkon, 2011, s.9-10). Bu tutumlar da göstermektedir ki teknolojinin yaşamdaki yerine ilişkin algılar her kişi, toplum ve ülke için aynı değildir. Kimi kişi, toplum ve ülkeler teknolojiyi pozitif bir yaşam unsuru olarak görürken kimisi ise kaçılması ve korunulması gereken bir değer olarak nitelendirmektedir. Bu değerlendirmelerin nedeni elbette ki teknolojinin meydana getirdiği olumlu ve olumsuz etkilerdir.

2.2.3.1. Bilişim Teknolojilerinin Pozitif Yönleri

Teknolojinin birey ve toplum üzerindeki en önemli etkisi, bunların yaşam biçimlerine, yani kültürlerine ilişkindir. Birey-çevre etkileşim ve uyumunda, bilim ve teknoloji değişen değerlerden önce gelmektedir. Günümüzde artık teknoloji kültürü, değerler kültürünü belirleyen, onu denetim altında tutan en önemli etmenlerden birisi durumundadır. Böylece, bireyin etkileşim içinde bulunduğu teknolojik kültürle uyumlaştırılması, aynı zamanda onun toplumsal uyumuna temel olmaktadır. Eş deyişle, bireylerin hızlı teknolojik gelişmelerle, giderek karmaşıklaşan toplum yaşamına ayak uydurabilmeleri için, çağdaş bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmaları gerekmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.52). Bireylerin teknolojiyi kullanma ve yaşamlarının parçası haline getirme konusunda ortaya çıkan bu gereklilik bireylerin kendilerini sürekli yenilemesi ve geliştirmesi zorunluluğunu da ortaya çıkarmıştır. Hatta bu zorunluluk

sadece bireyler için değil aynı zamanda kurumlar, örgütler ve işletmeler için de söz konusudur.

Teknolojinin getirmiş olduğu olanaklar kurumları global ortamda daha etkin ve verimli hizmetler sunmaya itmektedir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2238). Geleneksel yönetim ve iletişim anlayışını koruyan kurumların muadilleriyle rekabet etmesinin imkânı yoktur. Her kurum mutlaka günbegün kültürüne, hizmet süreçlerine yenilikler katmalı ve teknoloji dünyasındaki değişimlere en kısa sürede entegre olmalıdır. Kurumsal yapıdaki bu entegre olma zorunluluğu ülkeleri de bağlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelerden ayrıldığı nokta yüksek oranda teknolojik süreçlere uyum sağlamadaki yavaşlıktır.

Teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler, uluslararası pazarın küreselleşmesi, iletişimin artması, dünya çapında hızlı bilgi alışverişinin, ulaşımının kolaylaştırılması ve serbest ticaretin önündeki engellerin kaldırılması yönündeki girişimler, ülkelerin ekonomilerini büyük oranda etkilemiş bulunmaktadır. Çağımızda özellikle teknolojideki hızlı dönüşüm, beraberinde ekonomik dönüşümü de meydana getirmiştir. Bilgi toplumu, bilgi ekonomisi ve bilgi yönetimi gibi kavramların ortaya çıktığı yeni çağ, “Bilgi Çağı” olarak adlandırılmaktadır. Bilgiyi üreten ve verimli olarak kullanan ülkelerin dünya ekonomisinde söz sahibi olacağı ve bunu yapmayan ülkelerin geri kalacağı bu çağda, ülkeler her geçen gün eğitim sistemine daha fazla yatırım yapmaktadırlar. Çünkü yaşadığımız çağda, ülkelerin zenginlikleri para ya da doğal zenginlik kaynaklarıyla değil, bilgi ve insan kaynaklarının zenginliği ile ölçülmektedir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2239). Bir ülkedeki bilgi ve insan kaynaklarının ne denli zengin olduğunu anlamak için de teknolojinin bilgi ve insan kaynakları unsurlarıyla ne kadar iç içe bir görünüme sahip olduğunu görmek gerekmektedir.

Karakuş’a göre (2006) 1980’ler sonrası yaşanan hızlı değişim, insan yaşamını kolaylaştıran pek çok yeniliği yaratmış ya da yaygınlaştırmıştır. Cep telefonundan bilgisayara, ev işi yapan makinelerden arabalara kadar çoğu yenilik insanlığın yaşam standartlarını arttırmıştır. Öte yandan bilgiye ulaşma kolaylaşmış, demokratik rejimlerin hâkimiyet alanı genişlemiş, bireyi ön plana çıkaran bir süreç hızlanmıştır (Karakuş, 2006, s. 51).

Erkan'a göre (1998) bilgi sektörünün ürünü olan mallar arasında; bilgisayarlar iletişim ve elektronik araçlar, elektronik haberleşme, reklam, eğitim, iletişimi geliştirme araştırmaları ve hizmetleri, sigortacılık, danışmanlık araştırma-geliştirme firmaları yer almaktadır. ABD'nin 1977 yılındaki mali gelirinin yaklaşık yarısı bu sektörden elde ediliyordu. Bu nedenle yeni doğan bu toplumsal yapıya değişik adlar verilmiştir. Örneğin, Fritz Machlup "bilgi ekonomisi", Ralph Dahrendorf "postkapitalizm", Amitai Etzioni, "Postmodern", Daniel Bell "Postendüstriyel, Peter F. Drucker "Post Business Society, Masuda ve Porat "Information Society" (Bilgi Toplumu) diye adlandırmıştır (Kocacık, 2003, s.3). Erkan'ın da ifade ettiği gibi bilgi ekonomisi diye ifade edilen ve temelini bilişim sistemlerinin oluşturduğu sahanın genel ekonomi içerisindeki payı oldukça yüksektir. Bu nedenle gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler ekonomilerinin güçlenmesi ve rekabete daha yatkın hale gelebilmesi için bilişim teknolojileri alanına ciddi yatırımlar yapmaktadırlar. Çünkü bilişim teknolojileri hayatın her alanında şeffaflığı, ulaşılabilirliği ve ekonomikliği temsil etmektedir.

Bilgi teknolojileri, bilgiye kısa sürede ulaşmada ve bu bilgilerin kısa sürede herkesin kullanımına sunulmasında kullanılan bilgi işlem tabanlı teknolojilerdir. Söz konusu teknolojiler sayesinde, bilginin elde edilmesi, işlenmesi, depolanması, analiz edilmesi ve iletilmesi mümkün olur. Bilgi teknolojileri yardımıyla kolayca çoğaltılabilen ve aktarılabilen işlenmiş yönetsel bilgi sayesinde etkili stratejik planlar yapılabilmekte, daha rasyonel kararlar alınabilmektedir. Yönetsel bilgi sayesinde etkili karar alma ve strateji geliştirme, olanaklı olmakta ve firmaların rekabet yeteneği artmaktadır (Tutar, 2006, s.95). Bilişim teknolojilerinin kullanımı gün geçtikçe yeni boyutlar kazanmakta ve insan yaşamını mümkün olduğu ölçüde olumlu yönde etkilemeye devam etmektedir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2237).

Başaran ve Geray'a göre (2005), bilişim teknolojisi endüstrisi yeni işler, yeni fırsatlar, yeni örgüt biçimleri, yeni iş gücü profili, yeni ürün ve hizmetler yaratmakta, ürün ve hizmetlerin üretim ve dağıtım süreçlerini daha verimli ve hızlı hale getirmekte, iş yapma usul ve yöntemlerinde yeni verimlilik modelleri geliştirilmekte ve tüm endüstriyel yapıda rekabeti arttırarak ekonomik büyümeyi beraberinde getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri ekonominin her alanında ciddi yenilenmelere neden olurken, aynı

zamanda bir teknoekonomik paradigma değişimini, yani bir geçiş dönemini de ifade etmektedir (Kalay, 2009, s.6-7).

Merkezi bir bilgisayar sistemi etrafında birçok kullanıcının bilgiyi aynı anda veya değişik zamanlarda ve yerlerde paylaşmaları olanaklı olacağından bilginin önemi ve etkinliği artmaktadır. Merkezi sistemde herhangi bir departmandan elde edilen bilgi, diğer departmanlar tarafından anında işleme konulacağından, bilginin kaybolması veya gecikmeden kaynaklanan sorunlar ortadan kalkacaktır. Özellikle büyük kamu kuruluşlarında politik nedenlerden ötürü değişen bazı verilerin, esnek olarak hazırlanmış bilgisayar sistemleri kanalıyla düzenlenerek diğer kurumlarla paylaşılması ile çalışmalarda etkinlik sağlamak suretiyle, ortaya çıkacak aksaklıklar nlenilecektir (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2240).

Bilişim teknolojilerinin kullanımı çalışma şartlarından örgütsel yapıya, insan kaynakları yönetiminden işyerinin yeniden yapılanmasına kadar ilgili bütün alanlarda örgüt işleyişine etki etmiştir. Bilişim teknolojileri, kitle üretimi yerine esnek uzmanlaşmayı, dikey örgütlenmiş büyük örgütler yerine yatay örgütlenmeyi (şebeke tipi örgütler), zihinsel ve bedeni gücün birbirinden ayrılmasına dayanan net bir işbölümünü, yakından denetim yerine düşünme ve eylemi birleştiren esnek firma anlayışını, klasik emir-komuta ilişkisi yerine ekip çalışması ve çalışanların katılım mekanizmalarının işletildiği demokratik yapılanmaları getirmiştir (Kök, 2006, s. 127).

Bilişim teknolojilerinin okullarda kullanılmasının yaygınlaşmasıyla okullar ve dolayısıyla rgenciler dış dünyaya açılmaya başlamışlardır. Özellikle internet kullanımının hızla artması, okul evre ilişkilerinin gelişmesine olanak sağlamıştır. Okullar web siteleri, e-mail gibi yollarla çevresiyle daha fazla iletişime geçmekte ve böylece toplumun beklentilerini daha iyi anlar hale gelmektedir (Ağar, 2009, s.4). İnternetin okullarda kullanılmaya başlamasıyla birlikte ğretmen ve öğrenciler ulus ötesi dersler yapmaya başlamışlar ve farklı ülkelerden katılımcıların olduğu etkinlikleri gerçekleştirmeye başlamışlardır.

Bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan İnternet teknolojisi, ekonomiyi, eğitimi, tüketicici davranışlarını ve hayatı derinden etkilemektedir. İnternetle birlikte insanlar, bilgilerini sanal ortamda paylaşma ve geliştirme olanağı bulmaktadırlar. Bu nedenle insanoğlu, yaşam boyu sürekli öğrenme ve bilgi çağında

kendisine/çevresine sürdürülebilir katma değer yaratma olanağına kavuşmaktadır (Tecim ve Gökşen, 2009, s.2239).

Etkin olarak geliştirilmiş bilgi sistemlerinin firma stratejileri ve organizasyonel başarı üzerinde çok büyük olumlu etkilerinden bazıları şunlardır (Gökşen, 2007, s.31):

- Daha iyi hizmet,
- Daha iyi güvenlik,
- Rekabet avantajı,
- Daha az hata,
- Büyük ölçüde doğruluk,
- Yüksek kalitede çıktılar (ürünler),
- Sağlıklı haberleşme,
- Etkinliğin artması,
- Verimliliğin artması,
- Daha etkin yönetim,
- Daha fazla fırsatlar,
- İşgücü ihtiyacının azaltılması,
- Maliyetlerin azaltılması,
- Daha etkin finansal karar verme,
- Aşırı faaliyetlerin daha etkin kontrolü,
- Daha etkin yönetsel karar verme.

ABD’de 1990’lı yıllarda gözlenen kişi başı GSYİH’da hızlı büyüme, yüksek yatırım oranı, düşük enflasyon ve işsizlik oranlarının eşlik ettiği genişleme şeklinde yaşanan ekonomik performansa kaynaklık eden ilk unsur bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerdir (Çeviker ve Sarıdoğan, 2006, s.477). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ülke ekonomilerinde ekonomiklik, pratiklik, işlevsellik gibi ölçütler nedeniyle katma değer oluşturduğu bilinen bir gerçektir. Bilişim teknolojilerine, işletmelerinde ve ekonomi süreçlerinde yer veren ülkelerin ekonomilerinin daha kuvvetli olması dikkat edilmesi gereken bir fenomendir.

Bilişim teknolojisine bağlı olarak gelişen bilgi toplumu ve özellikle internet aracılığıyla oluşturulan küresel iletişim ortamı, kamu yönetimini etkin, verimli, kaliteli kılacak ve

katılımcı demokrasiyi işler bir yapıya dönüştürmeyi kolaylaştıracak, e-devlet modelini ortaya çıkarmıştır(Yıldırım ve Öner, 2004, s.50).

Sanayi sonrası toplum arayışları hızlı bilgi üretimine ve yayılımına kanalize olmuştur. Bu arayışlar sonucunda bilgi üretim ve yayılımında şimdiye kadar görülmemiş bir hız ve artış yaşanmıştır. Bilgi teknolojileri yoluyla artan bilgi birikiminin paylaşılması ve yönetilmesi ise yeni yaşam, eğitim, kültürel, politika ve yönetim anlayışları doğurmuştur. Gerçekten bugün bilişim teknolojilerinin ön ayak olduğu bu gelişme ile insanoğlunun hayal edilemeyen konuları anlaması, görülemeyen olayları sezmesi mümkün olmuştur. Dolayısıyla diyebiliriz ki; bilişim teknolojileri ile bilginin ortaya çıkması ve yayılması arasında iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Birincisi, bilişim teknolojilerinin yeni iş alanları konusunda kişilerin yaratıcılığını artırıp ufkunu genişletmesi; ikincisi ise, yeni bilgilerin sağlanması, çoğaltılması ve kullanılmasını sağlamasıdır (Bayrak Kök, 2006, s.126).

Albert ve Hahnen'e göre (1994) toplumun demokratikleştirilmesi yönünden de bilgi toplumunda önemli etkiler ortaya çıkabilmektedir. İnsanlar bilgi toplumunda bilgisayarlardan yaptıkları işi daha iyi anlayabilmek ve bu bilgiyi kendi yaşamları üzerinde denetim kurmak için yararlandıkça, katılımcı bir yöne yönelirler. Katılımcı ekonomilerde, bilgisayarlar karar sürecinin merkezleşmesine de katkıda bulunacak biçimde herkese ulaşan bilgilerin miktarı ve yararlılığını çoğaltmak için kullanırlar. Katılımcı ekonomilerdeki bilgisayarlar hızlı bir iletişim kurulmasını sağlayabilir, böylece kültürel ve siyasal söylemi zenginleştirebilirler ve genel olarak toplumu demokratikleştirebilirler (Kocacık, 2003, s.7).

İnternet ve BT kullanımı sonucu günümüzde yeni kültürel oluşumlar gündemdedir. Birer "dünya vatandaşı" olarak İnternet ortamında farklı ülkelerden dostlar edinebilmekte, onlarla birlikte öğrenebilmekte, eğlenebilmekte, yardımlaşabilmekte ve herhangi bir sorunu tartışabilmekteyiz. Ülke sınırlarından bağımsız olarak oluşan bu kültürel, mesleki, ekonomik ve ticari topluluklar "yeni ekonomi"nin en önemli bileşenlerini oluşturmaktadır. Türkiye'nin de bu yeni oluşumları yakalaması gerekmektedir. Bilgi ekonomisinin gereği olan adımlar ivedilikle atılmalıdır. Türkiye'nin gerek toplumsal ve ekonomik çıkarları gerekse küresel bilgi toplumları arasındaki saygın yerini alması

açısından başka seçeneği bulunmamaktadır(DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.2).

Sevinç'e göre (2006) en etkili kitle iletişim aracı olan televizyonun gelişen uygarlık düzeyinde teknolojik imkânları sağlaması, yeni buluşları, gelişmeleri topluma iletmesi, insanlara yeni seçenekler sunması, dünyanın farklı kültürlerinden bireyleri haberdar etmesi, yurdun her bir yöresini tanıtarak yurttaşlık bilinci aşılması genelde olumlu etkileri arasında sayılabilir (Sevinç, 2006, s.218). Böylece bilişim teknolojilerinin yanı sıra diğer kitle iletişim araçları da küresel çağda bazı olumlu yönelimlerin harekete geçiricisi ya da hızlandırıcısı olabilmektedir.

Bilgi toplumu, İletişim-Bilişim Devrimi'nin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bilgi toplumunda, endüstri toplumundan farklı olarak ortaya çıkan yapılar ve toplumsal değişimler, beraberinde çeşitli sorunları da gündeme getirmektedir. Bu sorunlar özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha çok hissedilmektedir. Türkiye henüz sanayileşmesini tamamlayamamıştır. Bilgi toplumu olma yolunda teknoloji üretebilmek için gerekli politikaları oluşturamamış ve yatırımlarını yapmamış bir ülke konumundadır. Türkiye'de her iki sürecin (sanayileşme ve bilgi toplumu olamama) yol açtığı sorunlar vardır. Bunları aşmanın yolu bilgiye, dolayısıyla da eğitime daha fazla yatırım yapmak, kaynak ayırmaktır (Kocacık, 2003, s.1).

2.2.3.2. Bilişim Teknolojilerinin Negatif Yönleri

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin her yönüyle insan hayatına pozitif etkilerde bulunduğunu iddia etmek mümkün değildir. Her yararlı unsurun bir yan etkisi olduğu gibi bilişim sistemlerinin de sosyal ve bireysel hayata bazı olumsuz yansımaları vardır. Bilişim teknolojilerinin faydalı bir etken olduğunu peşinen kabul edip ona karşı bir kullanma politikası geliştirmeyen birey ve toplumların arzu ettikleri sonuca ulaşmaları pek mümkün görünmemektedir.

Temen'e göre (2003) teknoloji kullanımında yaygınlığın meşru gerekçesi olarak, teknolojinin insan hayatını kolaylaştıran ve kimi zaman da eğitici özellikler gösterdiği şeklinde olumluluk arz eden durumlar vurgulanmıştır. Tam da vurgu yapılan noktalar için tersten bir takım sorular sorulabilir. Bilgi veya Teknoloji Toplumuna yapılan ilk

eleştiri, “bilgi teknolojisinin toplumu bir araya getiren iyi bir payda olup olmadığıdır”... Bilgi teknolojileri yalnız bir kesimin değil, hepimizin hayatını-iddia edildiği kadarıyla- ne derecede etkilemekte ve kolaylaştırmıştır? (Aktaş, Balkan ve Karapınar, 2009, s.41).

Kocacık’a göre (2003) bilgi toplumunda, bireyselliğe aşırı derecede yüklenilmesiyle insanlar topluma karşı yabancılaşmaktadır. İnsanlar bilgisayarlar sayesinde kendi kendine yeterli bir varlık haline gelmektedirler. İnsanların çalışma ve oyun arkadaşları artık bilgisayarlar olmuştur. Bilgi toplumunda, teknolojik gelişmişlik sanayi toplumlarının ucuz ve niteliksiz işgücünün yerine, bilginin üretilmesine yönelik eğitilmiş işgücünün olmasını sağlayacaktır. Artık pazara yakınlık doğal kaynak, hammadde gibi sanayileşmenin önemli zorunlulukları da ortadan kalkıyor. Çünkü bilgi, günümüzde üretimin ve servetin bir numaralı kaynağı olmaktadır (Kocacık, 2003, s.6).

Sevinç’e göre (2006) üretim ve tüketim sürecinde internet, bireyselliğin öne çıktığı psikolojik bir çevre yaratmıştır. Çok güçlenen bu durum, toplumun geniş bir kesimi tarafından onaylanmaktadır. Özel yaşam ve ilgiler, düşünceler birbirinden farklılaşma yoluna gittikçe insanlar arasındaki psikolojik mesafe artmakta, bireylerin iletişim için birbirlerine gereksinimi azalmaktadır (Sevinç, 2006, s.211). İletişimin zayıf bağlara sahip olduğu bir toplumda sosyalizasyon süreci ister istemez yavaşlamakta ve insanlar arasında görünmez mesafeler oluşmaktadır.

Yeni teknolojilerin genel anlamı ile insan davranışı ve sosyal yaşamı üzerine olumlu etkileri olsa bile, bazı olumsuz etkileri de olduğu gözlemlenmiştir. Bunlardan en önemlisi, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin insanları antisosyal yapmakta ve insanlar arasındaki fiziksel iletişimi sınırlamakta olduğudur. Bu durum insanların yavaş yavaş birbirinden uzaklaşmasını ve kendilerine ait teknoloji temelli özel ve aynı zamanda yalnız bir dünya kurması sonucunu oluşturmaktadır. Bu gelişmeler de, özellikle geleneksel toplum yapısına zarar vermiş ve eskiden önem verilen toplantı, fiziksel yakın temas ve vücut dili gibi olguların yavaş yavaş yok olması sürecini tetiklemiştir. Eğitim alanında ise öğrenciler ellerindeki bu yeni gücü, yani internet’i kendi rahatları doğrultusunda, kolayca kaçarak, amaçları dışında kullanmaya başlamışlar ve internet üzerinden kolaylıkla bulabildikleri bilgileri, üzerinde hiç düşünmeden ve hatta tam olarak okumadan sadece kopyala, yapıştır yaparak ödevlerini bitirme yolunu seçmişlerdir. Bu durum akademik etiğin ortadan kalkması ve fikir haklarının yok

edilmesi gibi ciddi toplumsal ve sosyal sonuçlar ve sorunlar doğurmaktadır (Turan ve Çolakoğlu, 2008, s.111).

İleri düzeyde tele-iletişim teknolojileri toplumun bütünlüğünü bozarak yurttaşların paylaştıkları ortak yaşamın etik temellerini sarsmaktadır. Sözel kültürden gelen, aynı çevrede yaşamış, genellikle kültür içinde tüm davranışları paylaşmış kişiler bu yeni iletişim yolları ile yüz yüze, sıcak ilişkilerden uzaklaşmaktadırlar. Bunun sonucu olarak bireyselleşme, sosyal yabancılaşma ve bu nedenlerle sosyal yaşam becerilerinde yetersizlik, empati yoksunluğu, sorumluluk almama ve kamusal konulara ilgisizlik baş göstermektedir. “Bana dokunmayan yılan bin yaşasın” psikolojisi içinde insanlar birbirinden kopuk, toplum bilincinden uzak, kendilerine dönük olarak yaşamak zorunda kalmaktadırlar (Sevinç, 2006, s.209).

Yılmaz’a göre (1998) tartışılır olmasına karşın, "enformasyon toplumu" kavramının bu kavramı üreten ülkeler tarafından bu denli yoğun olarak ve bilinçle kullanılması gerçeği, toplum ve bireylere, artık enformasyon teknolojisi, daha somut olarak bilgisayar olmadan yaşanamayacağı anlayışını kabul ettirmenin 'slogan'a ve 'değer'e dönüşmüş bir pazarlama tekniğini andırmaktadır. Toplum ve birey düzeyindeki bu kabul ediş, son derece kârlı bir ürün için pazar yaratılmış olması anlamına gelmektedir. Enformasyon teknolojisine bir kez girildiğinde, artık, bu teknoloji bağlamında üretilen her yeni ürünü alma zorunluluğu ise pazarın sürekliliği demektir. Enformasyon teknolojisinin dünyada soğuk savaş döneminin sona ermesiyle gerileyen silah sanayinin yerini alabilecek denli zengin bir ticaret alanı olduğu/olacağı, bugün hemen herkesin kabul ettiği bir gerçektir (Yılmaz, 1998, s.155). Bu nedenle enformasyon teknolojilerine sahip olmak isteyen kişi, kurum ve toplumların ona ne kadar sahip olmaları gerektiğini bilmeleri gerekmektedir ya da enformasyon teknolojisine sahip olmanın onu satın almak mı yoksa üretmek mi olduğunun ayırtına hâkim olmaları önemli bir konudur.

Kalay’a göre (2009) bilişim teknolojileri ile birlikte; yeni iş alanları oluşmasının yanı sıra işsizliğin arttığı, otomasyonla birlikte kişisel becerilerin azaldığı, insanın karar verme, düşünme, karşılaştırma, üretme ve yaratma niteliklerinin elinden alındığı, teknolojiye bağlı iş stresinin, hastalıkların ve iş yoğunluğunun arttığı, işlerin rutin ve monoton hale geldiği, insan beceri ve çabasının yerini makinelerin aldığı bunun sonucu olarak insan yeteneklerinin makinelere aktarıldığı, zeki olan çalışan değil makinedir ve

düşüncenin makinenin içinde ortaya çıktığı anlayışının geliştiği, elektronik gözetleme ve denetimin özel hayat ve iş hayatı ile bireyin mahremiyetini tehdit ettiği, işgücü denetim ve kontrolünün arttığı, merkezi yapının güçlendiği vb. konular günümüzde tartışılan hususlardır (Kalay, 2009, s.1). Bilişim teknolojilerinin, insanın genel yaşamdaki yerini almaya başlaması ve insanların sahip olduğu değerlerin törpülenmeye doğru ilerlemesi bilişim teknolojilerinin meydana getirdiği en ciddi sorunlardan biridir. İnsanların tamamen robotlarla iletişim kuracağı ve birbiriyle iletişimden vazgeçeceği bir ortamda dünyamızı ciddi küresel sorunlar bekliyor diyebiliriz.

Yıldırım ve Öner'e göre (2004) bilgi toplumuna ilişkin eğitsel çabalar sergilenirken dikkat edilmesi gereken nokta; dijital bölünme ya da dijital uçurum olarak adlandırılan, bilişim ve iletişim teknolojilerine erişimde, eşitsiz dağılım, bilgi eksikliği/eşitsizliği(ni) engellemektir. Bu soruna etkili çözümler geliştirilmezse, e-devlet ile amaçlanan etkin kamu yönetimi, kamu hizmeti ve ilerleyen dönemlerde e-demokrasi hedefi sadece her açıdan teknolojik birikime sahip "elit bilişimciler" için uygulanabilir kılınmış olacaktır (Yıldırım ve Öner, 2004, s.58). Bilişim teknolojileri imkânlarından toplumun sadece bir bölümünün yararlanması, öğrenme, işletme, sağlık, yönetim süreçlerinde haksız rekabet koşullarının oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle bilişim teknolojilerinin varlığı toplumun bir kesimi için avantaj gibi görünürken diğer kesimi için kışkırtıcı ve ezici bir role sahiptir.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler dünya üzerindeki ergenlerin birbirleri ile olan bağlantılarını arttırmaktadır. Medyaya ulaşabilen ergenler için daha önce sorun olan yaş, sosyal sınıf, coğrafi farklılık, kültür ve dil gibi faktörler tarafından yaratılan sınırlandırmalar ortadan kalkmış durumdadır. Sonuç olarak, birçok ergen çok uzaklardan kişilerle iletişim kurabilmektedir. İnternet gençlere toplumsal katılım, sosyal eylemler, kültürel paylaşım, yakın ilişki kurma gibi alanlar açısından yeni fırsatlar sunmaktadır. Ancak bilgi iletişim teknolojileri aynı zamanda yoksul gençler için ciddi sorunlar yaratmaya da devam etmektedir. Çünkü bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşamama, bu gençlerin bilgi ve becerilerini geliştirecek kaynaklara ulaşamamaları anlamına gelmektedir. Gelişen teknoloji bu anlamda da varlıklı ve yoksul kesimden gençler arasındaki uçurumu arttırmaktadır (Özdemir ve Çok, 2007, s.252).

Kısaca teknolojik gelişme ile toplumsal yaşamda genel bir iyileşme sağlanmakla birlikte, bu süreçten herkes aynı düzeyde yararlanamamakta, bazıları da kaybetmektedir. Nitekim küreselleşmenin en önemli sonuçlarından biri zengin ülkeler ile fakir ülkeler arasındaki gelir farkının artmasıdır (Yılmaz, 2004, s.118).

Bilgi teknolojilerinin en önemli uygulama alanı olan İnternet'in hayatımıza girmesiyle, bu yeni teknolojinin bireylere sunduğu hak ve özgürlükler, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatımızda büyük değişikliklere yol açmıştır. İnternet, bilginin paylaşılmasına yönelik pek çok imkânın yanı sıra çok sayıda hukuki ve yönetsel sorunu da beraberinde getirmiştir (Sarmaşık, 2011, s.21). Günümüzde internet suçları toplumsal hayatın en ciddi problemlerinden biri haline gelmiştir. E-ticaret sürecinde yaşanan dolandırıcılıklar, insan kaçakçılığı sürecinde internet üzerinden yaşanan kandırmacalar ve insani duyguları suiistimal edici reklamlar ve yayınlar bilişim çağının toplumsal virüsleri haline gelmiş durumdadır.

Teknoloji bir yandan insanların en iyi dostu iken, bir yandan da en tehlikeli düşmanı olmaktadır. Diğer bir ifade ile teknolojiler hayatı kolaylaştırmakta, uzaklıkları kısaltmakta, verimi artırmakta ama bir diğer boyut ile de insan yaşayışına sahip olarak, birey ve toplumların yaşamını denetim altına almaktadır (Güzeltik Ural, 2011, s.50). Bilişim sistemleri, bireylerin ve toplumların korkulu rüyası olabilecek bir potansiyele sahiptir. İnternet bu kötü rüyanın aktörü rolünde görünmektedir.

Analay ve Gülşen'e göre (2010) gündelik iş yaşamından devlet kurumlarına, ekonomiden ticarete, bankalardan hastanelere, medyadan adliyelere kadar geniş bir alana yayılan İnternet; iletişim, bilgi edinme ve paylaşım gibi iyi amaçlarla kullanılmasının yanı sıra, kötü amaçlar için de kullanılmaktadır:

- Bireyleri suç işlemeye götüren nedenlerle hareket eden, kaos yaratmak amacıyla çeşitli sistemlerin açıklarını bularak bu sistemlere izinsiz girerek çeşitli hasarlar yaratanların ortaya çıkması,
- Bazı kişi ve grupların diğer kitle iletişim araçlarında yasaklanmış faaliyetlerini bu ortama taşıması,
- “Dolandırıcılık” ve “hırsızlık” gibi suçların bu ortamda yapılmaya başlanması,

- İzinsiz yayınlanan film, müzik ve oyunların oluşturduğu fikri mülkiyet hakları ihlalleri gibi suçların artması, hakaret amaçlı sitelerin kurulması,
- Fotoğraflar yoluyla müstehcenlik oluşturulması sonucu “pornografi” ve özellikle “çocuk pornografisi” gibi yasa dışı yayınların giderek artması karşısında İnternet’in niteliğine uygun yasal düzenlemelerin yapılmamış olması pek çok sorunu doğurmuştur (Sarmaşık, 2011, s.38-39).

Naisbitt’in ortaya attığı teknolojik zehirlenme semptomlarından hareketle teknolojinin olumsuz etkilerinden halkla ilişkiler açısından önemli olanları şöyle ifade etmek mümkündür:

- Bilgi monopolleri oluşturması,
- Görseleğe dayalı imaj kültürü yaratması,
- Anlamdan yoksun bilgi furçasına yol açması,
- Fiziksel temastan uzak bir yaşam sunması,
- Denetim ve gözetim kültürü yaratması,
- Gerçek ve sahte arasında farkı ortadan kaldırması,
- Ütopya vaat etmesi (Güzelcik Ural, 2011, s.54).

2.2.4. Bilişim Teknolojileri ve Eğitim

Günümüzde bilişim teknolojilerinin sosyal yaşamda geniş bir alanda kullanıldığına tanık olmaktadır. Üretimde, eğitimde, bireyler arası haberleşmede, haber alma gereksiniminin karşılanmasında, alışverişte, ulaşımında vb. neredeyse her alanda işler bilişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilmektedir (Dedeoğlu, 2006, s.2). Bilişim teknolojileri, küresel çağda hizmet sektörünün her biriminde de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu birimlerden biri de kuşkusuz ki eğitim kurumlarıdır.

Teknolojik gelişmeleri takip etmekte zorlandığımız bir dönemi yaşamaktayız. Teknolojideki bu gelişmeler hayatımızın birçok alanına da nüfuz etmektedir. Teknolojinin son derece gelişmesine ve bilgi toplumunun tamamen farklı bir yaşam biçimi ortaya koymasına rağmen toplumların belki de en hayati işlevi olan eğitim alanında değişimler son derece sınırlıdır. İçinde yaşadığımız Bilgi Çağı'nda -özellikle insan beyninin işleyişinin sırları çözüldükçe ve davranışlarımızın nedenleri anlaşılmaya

başlandıkça- elde edilen yeni bilgiler ışığında artık eğitim, öğretim, öğrenme, öğretme, okul, öğretmen, öğrenci kavramlarının anlamları da değişmiştir (Şahin, 2004, s.1). Söz konusu kavramların anlamlarının değişmesinde dijital unsurların çok önemli bir yeri vardır. Günümüzde e-eğitim, e-öğrenme gibi bir çok yeni eğitimsel kavram ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü bin yılın eşiğinde, tarihteki en belirgin/dramatik teknolojik değişimlerden birini yaşıyoruz. Bu ise insanların çalışma tarzlarından, birbirleriyle iletişimine ve boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine kadar her şeyi değiştiriyor. Teknolojik değişimin merkezinde, yaşadığımız toplumun artık bilgi toplumu olduğunun işareti olan bilgisayar, bilgi, haberleşme ve multimedya teknolojileri bulunmakta; bu sebeple de bu konuda alınan eğitim, hayatın her safhası için merkezi bir rol oynamaktadır. Bu inanılmaz dönüşüm, eğitimcileri kendi temel ilkelerini yeniden düşünmeye, yaratıcı ve üretici yollar içinde bu yeni teknolojileri yeniden planlamaya yönlendirmektedir. Okul ve eğitim anlayışının, yeni teknolojik ve sosyal değişiklikleri geliştirici ve yapıcı bir karşılık verecek şekilde yeniden inşa edilmesi ise büyük zorlukları bünyesinde barındırmaktadır (Kellner, 2002, s.107).

Visscher ve Spuck'a göre (1991), bilgisayarların ve bilgisayar yazılımların eğitimde kullanılması daha önceleri amatör olarak başlasa da zamanla daha profesyonelleşmiştir ve bir pazar halini almıştır. Ancak bu durum ülkeler arasında farklılık göstermektedir. ABD okul yönetiminde bilgisayar ve teknoloji konusunda öncülük etmektedir. ABD'de ilk uygulamalar 1960 yılında bordro ve finans uygulamaları ile başlamıştır. Artık tüm dünyada okul yönetiminde teknoloji ve bilgisayar kullanımı konusunda geliştirici çalışmalar yapılmaktadır (Ağar, 2009, s.17).

Uluser (1997), Eisele ve Eisele'in eğitimde teknoloji tarihini bir seri aşamalar ya da "devrimler" olarak düşündüklerine işaret eder. Onlara göre yazılı tarihten önce bile, "ilkel iletişim, mağara resimleri formunda teknolojiler ve organize dillere ait deliller" vardır. Bu sembolik temsili sistemler çağdaş eğitim teknolojisinin ilk örneklerini oluşturmaktadır. Eğitim teknolojisinin evriminde diğer bir başlıca aşama basılı dili koruma, yaymada kullanılan yazı dilidir. Ashby'e göre bu devrim "yazılı sözcüklerin eğitim aracı olarak uyarlanması idi. Bu dönemden önce sözlü öğretim kullanılmaktaydı ve sınıfta yazının konuşma ile bir arada bulunmasına istenmeyerek izin verilmişti."

Eğitim teknolojisi tarihinde diğer bir aşama ya da devrim, ilk uygarlıklara kadar uzanan ve insanların ilk defa yetişkin rolü anlayışlarını oluşturmaları ve bu anlayışlarını gençlere öğretme amaçlarını resmileştirmeye başlamalarıdır (Yurdusev, 2006, s.51-52).

Bilişim teknolojisi ve hızlı bilgi artışı ile gündeme gelen bilgi toplumu, örgütleri etkisi altına almıştır. Bilgi toplumunun ortaya çıkışının, eğitim alanında da uzun vadeli birtakım yansımaları olmuştur. Gelecek yıllarda okullarda matbaanın icadından beri görülmemiş değişikliklerin meydana gelmesi kaçınılmaz görünmektedir (Drucker,1994, s.356).

Son yıllarda bilişim teknolojileri, özellikle kişisel bilgisayarlar ve internet hayatımızın tüm alanlarında olduğu gibi, eğitim ve öğretimde de yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüz dünyasında, küreselleşmenin bir sonucu olarak ülke sınırları ortadan kalkmış ve kaliteli işgücünün serbest dolaşımı mümkün olabilmifitir. Bu da gittikçe artan bir şekilde kaliteli, bilgi birikimine sahip ve nitelikli mezunlar ve dünya standartlarında diplomalar vermek konusunda özellikle yüksek öğretim kurumlarını zorlar hale getirmiştir. Bu nitelikleri taşıyan öğrencilerin yetiştirilmesi, her şeyden önce öğretim elemanlarının yeni bilişim ve iletişim teknolojilerini etkin ve verimli bir şekilde kullanmaları ve daha da önemlisi neden kullanıp, kullanmadıklarının bilinmesi ile mümkün olmaktadır (Turan ve Çolakoğlu, 2008, s.106).

Toplumun en önemli kurumlarından biri olan eğitim, doğrudan ve dolaylı olarak bireysel ve toplumsal yaşamları etkilerken birçok sorunun çözümlesinde olumlu rol üstlenir. BT'nin etkinliği ve yaygınlığı bu çok önemli, temel alan için yeni olanaklar sağlamaktadır (Dedeoğlu, 2006, s.23). Türk eğitim sisteminde teknolojinin kullanımı ve ticari amaçlı işe koşulması merkezi otorite tarafından özendirilmiştir (Güven, 2002, s.101). Bu nedenle eğitim sisteminin her bölümünde, öğretme, değerlendirme, izleme aşamalarında sistemli bir teknoloji kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Telem'e göre (1991) kamu okullarını yönetmek ve farklı eğitim yöntemleri geliştirmek için bilgisayar teknolojilerinden yararlanılması gerekmektedir. Eğitim yönetiminde bilişim teknolojileri ihmal edilmiş, eğitim yönetimi ile bilgi yönetimi ve eğitim teknolojileri arasında işbirliği yeterince kurulamamıştır (Ağar, 2009, s.4). Bu nedenle eğitim yöneticileri dijital çağın beklentilerine uygun bir eğitim yönetimi sergileyememektedirler.

Teknolojik deęişim, geçen yūzyıl boyunca radikallerin istemiő oldukları gibi, eęitimin tam ve eksiksiz yeniden yapılanmasını bir çeőit zorunluluk haline getirmiőtir. Gerçekten Rousseau ve Wollstonecraft'ı içine alan Aydınlanma aęına gōz gezdirildięinde onların da eęitimin yeniden yapılandırılmasını, aydınlanmasını demokrasinin bir anahtarı olarak gōrdükleri fark edilir. Fakat bugün deęişim için būyuk baskılar; hem doęrudan doęruya yeni beceriler, yetenekler, okur-yazarlıklar ve pratikler gerektiren yeni teknolojilerden ve yeni kūresel ekonomilerden hem de teknolojidten, ekonomiden ve ideolojiden baęımsız eęitsel reformist dūőuncelerden gelmektedir. Bu teknolojik deęişim sūreci çok belirsiz etkilere sahip olmakla beraber eęitimle ilgilenen reformculara eęitimin, demokrasinin geliőtirilmesi ve insan ihtiyaçlarının giderilmesi için yeniden yapılandırılıp yapılandırılmayacaęı ya da eęitimin iő ihtiyacına yahut kūresel ekonomiye hizmet için temelli bir dōnūőim geçirip geçirmeyeceęi gibi aőılması gū būyuk zorluklar da çıkarmaktadır (Kellner, 2002, s.109). Tūm bu zorluklara raęmen teknolojiye entegre olmuő bir eęitim sisteminin iőlem, eęitim ve ōęrenme sūrelerini kolaylaőtırmadan kaynaklanan bir getirisi de sōz konusudur. Eęitim yōneticileri ve ōęretmenler biliőim sistemlerinin okul ve sınıf ortamına saęladıęı avantajları etkili bir Őekilde kullandıklarında performanslarında ve baőarılı sonuç elde etme olasılıklarında ciddi bir yūkselme gōzlenmektedir.

Samur'a gōre (1989) bilgisayar eğitim kurumlarına ilk defa idari iőlerde kullanılmak amacıyla girmiőtir. Okullarda, muhasebede eőtli kayıtların tutulması, rapor yazımı, karne basımı, ders programlarının hazırlanması ve ōęrenci listelerinin dūzenlenmesi gibi iőlerde bilgisayarlardan yararlanılmaktadır. Dięer taraftan ōęretmenler, sınıf içinde de bilgisayarı idari amaçla kullanılmaktadır. Bu yolla sınav sorularının hazırlanması, yazılması ve değerlendirilmesi, ōdev hazırlanması, her bir ōęrencinin kaydının tutulması, ders planlarının yapılması vs. daha kolay olmaktadır (Yurdusev, 2006, s.53).

Çevik'e gōre (2006) ağımız bilim ve teknoloji ağı olduğu için, bu çağın eğitiminin de bilimsel ve teknolojik niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bilgisayar destekli eğitim (BDE), oklu ortam, gibi kavramlar eğitim literatūründe de sıkça kullanılmaya baőlanmıőtır. Toplumsal ve bireysel geliőtmenin sağlıklı bir Őekilde sūrdürölmesi gōrevini ūstlenen eğitim kurumlarımızın deęiően çaęa uyumunu sağlamak, kurum yōneticilerinin gōrev ve sorumluluklarındandır (Aęar, 2009, s.3).

Bilişim teknolojileri günümüzün çağdaş toplumlarındaki insan yaşamının dinamiğini oluşturmaktadır. Günümüz teknolojilerindeki hızlı değişim, eğitim alanında da bazı reform çabalarını gerekli kılmaktadır. Teknoloji, aynı zamanda, bazı reform çabalarının gerçekleştirilmesine de olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla, günümüzde eğitim sorunlarının çözümü için teknolojiden faydalanmak artık kaçınılmaz olmuştur. Bu teknolojilerden birisi de bilgisayarla ilişkili bilişim teknolojileridir (Balkı, 2008, s.6).

Yaşar'a göre (2001) hızla gelişen teknolojinin toplumları yaklaştırdığı, toplumlar arası etkileşimin kaçınılmaz olduğu son yıllarda, eğitim sistemlerinin yaşanan değişimlere ayak uyduracak şekilde yeniden yapılandırılması hemen hemen tüm uluslarca ele alınmaktadır. Öğretimde koşulsuz doğrular yaklaşımı, yerini daha duyarlı, sezgili yaklaşımlara bırakmakta ve insanların, doğa bütünlüğünün gerekliliğine inanarak, tüm canlı türleri ve doğayla uyumlu bir yaşam biçimi edinmeleri gündeme gelmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.47).

Çavaş, Kışla ve Twining'e göre (2004) eğitimde bilgi teknolojileri çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır. Bunlar;

- Toplum, okul, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki işbirliğini geliştirmek,
- Öğrenme ortamlarını, eğitimsel yazılımlar, elektronik referanslar, uygulama yazılımları ve eğitsel oyunlarla desteklemek; böylece eğitimin kalitesini artırmak,
- BİT' i her kademedeki öğrenme ortamlarına entegre etmek,
- Her öğrenciye eğitim hayatı boyunca her türlü gelişmiş bilgi teknolojisi araçlarına (bilgi kaynaklarına) ulaşma imkânı sağlamak,
- Doğru zamanda ve doğru yerde, doğru bilgi teknolojisi aracı kullanım yeteneğini kazandırmak,
- Bilgiye ulaşma, problem çözüme, bilginin işlenmesi ve sunulması becerilerini bütün öğrencilere kazandırmak ve onlara günlük hayatta BİT araçlarını nasıl kullanabileceklerini öğretmek,
- Öğrenciyi pasif öğrenme ortamlarından kurtararak kendi kendine aktif bir şekilde öğrenme yeteneği kazanmasını sağlamak,
- Öğrencilerin, internet'i, çizim programlarını, kelime işlemcileri, elektronik tablolar ve sunum yazılımları gibi araçları kullanmalarını sağlamak,

- Öğretmenlerin, ders planlarını hazırlama, derslerini uygulama, ölçme – değerlendirme araçlarını geliştirme, not verme, eğitsel materyallerini hazırlama ve kendilerini geliştirme amaçlı olarak BİT kullanmalarını sağlamak,
- Okul yönetimlerinin veri tabanları, kelime işlemci, sunum yazılımları vb. bilgi teknolojilerini kullanarak idari işlerin kolaylaştırılmasını ve daha etkin hale getirilmesini sağlamak,
- İl ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin işlevlerinin bilgi teknolojisi desteğiyle yürütülmesi için bir yönetim bilgi sistemi kurmak (Eyidoğan, 2009, s.8-9).

Ağar'a göre (2009) gelecek nesilleri, bilgi toplumu bireyi olarak yetiştirmek okulların temel amaçlarındadır. Kuşkusuz yeni teknolojilere en hızlı ulaşması ve teknolojileri en etkin kullanması gereken kurumların başında okullar gelmektedir. Bilim ve teknolojiye değişime öğrencilerin uyum sağlayabilmesi için, okulların bilişim teknolojileriyle donatılması gerekmektedir. Okul yöneticilerinin daha çok tecrübeye dayalı olan yönetim anlayışlarının artık geride kaldığı düşünülmektedir. Bunun yerine çevresine daha duyarlı, yeniliklerden haberdar olan ve daha etkin bir anlayış edinmek zorundadırlar (Ağar, 2009, s.1). Günümüz okul yöneticileri ve eğitimcileri öğrencilerle birlikte öğrenme sürecinin içinde olmayı, çağın öğrencisi olmayı, ilke edinmelidirler.

Bilgi toplumunu oluşturan bilgisayar okuryazarı bireyler yetiştirmenin gerekliliğinin yanında, günümüzde eğitimciler, daha çok öğrenciye daha az zamanda daha fazla bilgi sağlamak zorunda kalmaktadırlar. Sınıf kavramı dört duvar arasından çıkmış ve bilgi herkes tarafından ve kısa sürede ulaşılabilir hale gelmiştir. Bu nedenle çağdaş eğitim politikası plan ve programlarının örgütsel yapısı ile bilimsel esaslara dayanması, uygulamalarında teknolojik olanaklardan yararlanması, aksi takdirde toplumsal ve bireysel gereksinimlere gerekli biçimde yanıt verilemeyeceği düşünülmektedir (Hızal, 1983; Alkan, 1998; Uşun, 2000; Oktay, 2001; Akt: Eyidoğan, 2009, s.9). Teknoloji ve eğitimsel süreçler arasında birbirinin kilidi ve anahtarı olma ilişkisi vardır. Bu birbirine bağlılık ilişkisi nedeniyle günümüz eğitim teknolojilerinin her geçen gün daha da geliştiğini söyleyebiliriz.

Tezci ve Uysal'a göre (2004) Eğitim Teknolojisinin bir disiplin olarak gelişmesinde çeşitli epistemolojik yaklaşımların ve insan öğrenmesi ile ilgili yapılan çalışmaların etkili olduğu görülmektedir. İnsan zihnini boş bir levha olarak gören felsefi yaklaşımdan,

bugün insan öğrenmesinde nesnel bir gerçekliğin varlığının tartışıldığı bilgi paradigmasına geçişin Eğitim Teknolojisinin eğitim ortamındaki işlevinde de önemli değişimleri gündeme getirmiştir (Tezci ve Uysal, 2004, s.158). Bugün eğitim ortamında teknolojinin kullanımıyla ilgili herhangi bir kuşku ya da tereddüt bulunmamaktadır, bugün üzerinde durulan asıl mesele eğitim teknolojilerinin eğitim süreçlerinde daha etkili nasıl kullanılacağıdır. Çünkü eğitim teknolojileri sayesinde bilginin ulaştığı öğrenci sayısı artmakta, bu durum teknolojiyi daha etkin bir şekilde eğitim süreçlerinde kullanmayı gerektirmektedir.

Hızal'a göre (1989) yapılan araştırmalar teknoloji ve iletişim alanında gözlenen gelişmelerin, daha çok kişiye daha etkili biçimde eğitim hizmeti sunma potansiyel ve olanağına sahip olduğunu göstermektedir (Eyidoğan, 2009, s.9). Eğitim teknolojilerinin sahip olduğu bu potansiyel eğitimcilerin ve eğitim yöneticilerinin elindeki bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Değişimin alabildiğine hızlı yaşandığı bir dönemde, öğrencilere daha kalıcı bir eğitimin verilebilmesi ve bu eğitimin değişimin hızına uygun bir şekilde gerçekleşmesi, teknolojinin öğrenme, yönetim, izleme süreçlerinde kullanılmasına bağlıdır.

Bilişim teknolojilerinin okullara girmesi, okuldaki büro işlerinin daha hızlı ve doğru olarak yapılmasına ve böylece eğitim-öğretim etkinliklerine ayrılan zamanın artırılabilmesine olanak sağlamaktadır. Okul kayıtlarının tutulması ve saklanması, yazışmaların bilişim teknolojisi araçlarını kullanarak yapılması ve internet aracılığı ile diğer kurumlara ya da okul personeline ulaştırılması, dünyada ve Türkiye'de olup biten yeniliklerin takip edilerek bunların okulda kullanılması işlerinde bilişim teknolojilerini kullanmasının okul yönetimine katkı sağladığı düşünülmektedir (Ağar, 2009, s.4).

Bilişim teknolojilerinin öğretme-öğrenme süreciyle uyumlu bir biçimde bütünleştirilmesi, öğrencinin öğrenmesini doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden öğretmenlerin bilişim teknolojilerini doğru ve verimli kullanması ve uygulamalarda çıkan sorunların çözüme kavuşturulması gerekmektedir (Balkı, 2008, s.1). Öğrencilere bilişim teknoloji destekli eğitim verilmesi öğrencilerin daha çağdaş ve daha verimli bir eğitim almasını sağlamaktadır. Öğrencilerin çağın gerektirdiği bilgi ve teknolojiyi takip edebilmesi ve kullanabilmesi, okullarda aldıkları eğitimlerle mümkün olmaktadır. Artık okulların bilişim teknolojilerinden ayrı düşünülmemesi ve okul yöneticilerinin bilişim

teknolojilerini etkin kullanması bir zorunluluk haline gelmiştir. Zaten günümüzde bilişim teknolojilerinden uzak durmakta neredeyse imkânsızdır. Hayatımızın her alanına girmiş olan bu teknolojilerden okulların uzak durması düşünülemez. Okullar toplumun ihtiyaçlarına uygun bireyler yetiştirmek zorundadır. Okul yöneticilerinin, bilişim teknolojilerinin okullara girmesini ve etkin şekilde tüm okul yönetim işlerinde kullanılmasını sağlaması gerekmektedir (Ağar, 2009, s.2). E-öğrenme sistemini okulunun eğitim süreçlerinde verimli kullanırmak okul yöneticilerinin en temel görevlerindedir.

BT, uzaktan eğitim için önemli bir araç olma işlevini üstlenmesinin yanında, genel olarak eğitimin gerçekleşmesinde de güçlü materyaller sunmaktadır. BT'nin sağladığı zengin malzemeler eğitimin amacına ulaşması yönünde önemli ölçüde destek vermektedir. Ayrıca öğrenci-öğretmen-veli iletişimi ve işbirliği için olanak sağlamaktadır. Uzaktan eğitim ise, özellikle İnternet'in yaygınlaşmasıyla birlikte, coğrafyadan bağımsız; ilk, orta ya da yüksek eğitim düzeyinde ya da belirli alanlarda bilgilendirme, beceri/sertifika kazandırmaya yönelik olarak bütün dünyada giderek daha fazla kullanılmaya başlamıştır. Uzaktan eğitim, az gelişmiş ülke ya da bölgelere eğitim olanağı taşıyabilme yönünde çok önemli bir fırsat sunmaktadır (Dedeoğlu, 2006, s.23).

Elektronik öğrenme (E-öğrenme) veya uzaktan eğitim; internet/intranet veya bir bilgisayar ağı bulunan platform üzerinde sunulan, web tabanlı bir eğitim sistemi olarak tanımlanabilir. E-öğrenmenin geleneksel eğitim anlayışından en büyük farkı içerdiği teknoloji boyutu gibi görünse de gerçekte köklü bir değişimi öngörmektedir. Bu yaklaşım; bireyi merkeze alan, onu bilgiye ulaşma yönünde motive eden ve ona öncelik veren bir modeldir. E-öğrenme ile öğretmen ve öğrencinin aynı ortamda ve aynı anda bulunmalarına gerek kalmadan eğitim etkinlikleri gerçekleştirilir. E-öğrenme genelde iki şekilde gerçekleşmektedir: a. Kişilerin bilgisayar başında kendi kendilerine eğitim almaları. b. Eş zamanlı olarak bir grup öğrenci ve ders öğretmenin, canlı olarak bilgisayar ortamında, bir sınıfta buluşmaları. Gelişmiş ülkelerde e-öğrenme özellikle yetişkinlerce tercih edilmektedir. Hizmet içi eğitimlerde işyerleri için orta ve uzun vadede kârlı bir olanaktır. Böylece çalışanların işyerinden uzun süre ayrılmalarına gerek kalmamaktadır. Bu yöntemle, çalışanlar, yeteri kadar iyi anlayamadıkları konuları diledikleri sıklıkla tekrar edebilmekte ve çoklu-ortam materyalleriyle duyarak, görerek

ve etkileşimli uygulamalar yaparak daha iyi öğrenebilmektedir. Halen yeni bir yöntem olduğundan uzun vadedeki eğitsel sonuçları, standartları konusunda tartışmalar sürmekle birlikte ülkemizde de e-öğrenmeden yararlanan kurum ve kuruluşlar bulunmakta ve olumlu sonuçlar elde edilmektedir. E-öğrenme ile ilgili kaynaklar yüz yüze, geleneksel eğitim-öğretim ortamları ve yöntemleri ile bütünleştirilerek uygulandığında daha olumlu sonuçlar alınacaktır. Eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin yeni bilgi ve iletişim teknolojisi araçlarıyla yani e-öğrenme yoluyla desteklenmesi kısa vadeli hedef olarak gerçekleştirilmelidir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.52). Eğitim personelinin bilişim sistemlerini ve unsurlarını eğitim ortamına uyarlaması büyük önem arz etmektedir. Günümüz sosyal hayatı bir e-hayat yapısına bürünmüştür, bu e-hayat sisteminin en temel unsuru ise bilişim sistemleri ve ona bağlı olarak işleyen internet faktörüdür.

Günümüzde İnternet, eğitimde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Fakat gelecekte büyüme potansiyelinin olağanüstü boyutlarda olacağı öngörülmektedir. Bu olaydan sadece Üniversiteler ve ortaöğretim kurumları değil, belki de daha fazla olarak ilkokullar da yararlanabilir (Cambazoğlu, 1997, s.98). Bu durum her şeyden önce internetin, eğitim yöneticileri ve uygulayıcıları tarafından en iyi şekilde kullanılabilir olmasını gerektirmektedir.

Uzaktan öğrenme hızla büyümekte olan bir alandır. Örneğin çalışanlara İnternet üzerinden video eğitimi sağlanabilir ve daha sonra videokonferans kullanarak onların işi nasıl yaptığı gözlenebilir. Evden kurslar takip edilebilir, internet üzerinden doktora dereceleri alınabilir ve tezler videokonferans üzerinden savunulabilir (Cambazoğlu, 1997, s.99). E-hayat ve e-öğrenme sistemi genişliği ve derinliği ölçülemeyecek kadar devasa bir yapı olarak önümüzde duran bir fırsattır fakat bu fırsat potansiyelini istifade edilebilir hale getirmek o potansiyeli harekete geçirme becerilerine sahip olmayı gerektirmektedir. Okul ve sınıf yöneticisi rolünde bulunan eğitim yöneticilerinin dijital potansiyeli kullanmadan çağdaş eğitim sunmaları kesinlikle mümkün değildir.

Fisher'e göre (2000) öğretmenlerin bilgi teknolojileri hakkında bilgi sahibi olmaları ve bilgisayarını sınıfta nasıl kullanacaklarını bilmeleri içinde bulunduğumuz 21. yüz yılda gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır. Bilgisayar destekli eğitim konusunda yapılan birçok araştırma, öğretmenlerin bilgi teknolojilerinden nasıl yararlanacakları, teknolojiyi

eğitim programlarına nasıl entegre edecekleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir (Balkı, 2008, s.24). Günümüz teknoloji sistemleri eğitim ortamında kullanılabilir bir çok materyali kapsamaktadır.

Geçmişten günümüze teknolojinin ürünü olarak ortaya çıkan radyo, teyp, projeksiyon makinesi, televizyon, video ve bilgisayarlar potansiyelleri dikkate alınarak eğitimde kullanılmaya başlanmıştır. Ancak en gelişmiş ürünlerden birisi olan bilgisayarların diğer eğitim teknolojilerinden daha çok özelliği bir arada bulundurmalarından, birçok alanda etkileşimli CD ROOM teknolojileri ve internet üzerinden eğitim gibi etkili ve ucuz çözümler sunmalarından dolayı, eğitim ortamındaki sorunların çözülmesinde öncelikle tercih edilmesi gerektiği düşünölmektedir (Hızal,1989; Leask ve Meadows, 2000; İşman 2001; Akt: Eyidoğan, 2009, s.9-10). Fakat tercih edilen her materyalin eğitim etkinliklerinde nasıl kullanılabilirliğini bilmek ve teknoloji yönetim becerilerine sahip olmak gereklidir. Günümüz eğitim kurumlarında bilgisayarlardan projeksiyonlara, akıllı tahtalardan tepegözlere kadar birçok eğitim materyali atıl bir durumda beklemektedir. Teknolojinin eğitim kurumlarında etkili bir şekilde kullanılması, okul yöneticilerinin teknolojiyle bütünleşme hareketine liderlik yapmasıyla mümkündür. Çağımızın dijital dünyası okul yöneticilerinin omuzlarına bu misyonu birincil bir sorumluluk olarak yüklemektedir.

Ağar'a göre (2009) yöneticiler bilişim teknolojileri alanındaki yenilikleri takip etmek durumunda kalmışlar ve okullarında bu teknolojileri getirme ve kullanma konularında öncülük yapma rolleri üslenmişlerdir. Okul yöneticileri bilişim teknolojilerini takip etmek, etkin bir şekilde kullanmak ve okullarını çağın gereksinimlerine uygun bilişim teknolojisi araçlarıyla donatmak durumunda kalmaktadırlar. Okullarda okul yöneticisi en üst düzeyde yönetici olduğu için, onların bilişim teknolojilerinden her alanda yararlanmaları öğretmenlere ve öğrencilere örnek olabilir (Ağar, 2009, s.13).

Hızal'a göre (1989) bilgisayarlar rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinde de öğrenci ve öğretmenlere yardımcı olmaktadır. Hızlı bir değişime tanık olduğumuz günümüzde meslekler giderek çeşitlenmektedir. Öğrencilerin meslekler ve gerektirdiği nitelikler hakkında sağlıklı bilgiler edinmesi, kendi kişilik özellikleri, ilgi ve yeteneklerini tanıması ve buna uygun meslek seçimi yapması gibi rehberlik ve danışmanlık hizmetleri bilgisayarlar sayesinde oldukça kolaylaşmıştır (Eyidoğan, 2009,s.12). Okul

yöneticilerinin rehberlik süreçlerinde bilgisayar kullanımını özendirilmesi, teşvik etmesi ve gerekirse bu konuda psikolojik danışmanlara rehberlik etmesi önemli bir sorumluluktur. Okul yönetimi rehberlik servislerinde mutlaka bilgisayar donanımlarının olmasını sağlamalı, gerekli gördüğü noktada psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmeni ve öğrencilerin, eğitimin rehberlik sürecinde bilişim teknolojilerini nasıl kullanacaklarına ilişkin hizmet içi eğitim almalarına destek olmalıdır. Eğitim kurumlarına ait tüm süreçlerin parçası haline gelmiş bilişim teknolojilerinin okul kültürünün ayrılmaz bir unsuru haline gelmesi ve rolünü yerine getirebilmesi okul yöneticilerinin vizyonu ile ilgilidir.

Bir okulun vizyonunun oluşturulmasında ve başarısında en önemli etken olan okul yöneticilerinin bilişim teknolojilerinin kullanımı konusundaki hassasiyetleri, öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanabilen, yenilikçi ve çağdaş bir eğitim alması için ön şart olarak görülmektedir. Okulların teknolojiyle donatılmasının sağlanması, okul yöneticilerinin bilişim teknolojilerinin faydalarına inanmaları ve bilişim teknolojilerini okul yönetim işlerinde etkin kullanmalarıyla mümkündür. Okullardaki en üst yönetici durumundaki okul yöneticilerinin bilişim teknolojilerine uzak durması, öğrencilerin de bu teknolojilerden yararlanamamalarına ya da daha az yararlanmalarına yol açabilmektedir. Gelişmiş toplumların bilim ve teknoloji alanında yapılan yenilikleri takip eden, kullanan ve hatta bu teknolojileri üreten kişilerden oluştuğu gerçeği okul yöneticilerinin bilişim teknolojilerine inanmasının ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Ağar, 2009, s.1-2). Gelişmiş toplumların gelişmişliklerinde bilişimle entegre olmuşluğun önemi yadsınamaz. Bilişim sistemlerinin söz konusu toplumların bireysel, sosyal ve kurumsal yaşamlarına sağladığı katkılar istatistiksel olarak da motivasyon, performans, başarı süreçlerine yansımaktadır. Eğitim kurumlarında teknolojik imkanlarla yürütülen bir öğretim etkinliğinin sonuçları, teknolojiden yalıtılmış bir eğitim sürecinin sonuçlarından daha parlak, etkili ve kalıcı görünmektedir.

Bir eğitim aracı olarak bilgisayarların eğitim ortamında kullanılmasının sağladığı yararlar şöyle sıralanmaktadır (Hızal, 1989; Daehler ve Mifşin, 1992; Berk, 1997; Uşun, 2000; İşman, 2001; Yılmaz ve Horzum, 2005; Akt: Eyidoğan, 2009, s.13):

Öğrencilerin;

- Bilgisayar kullanımının günlük hayatta giderek arttığı bir topluma yeni teknolojilerle donatılmış olarak hazırlanmalarını,
- Elektronik posta gibi yeni iletişim teknolojilerini kullanabilmelerini,
- Kültürel etkileşimlere ve açılımlara hazır olmalarını,
- Yenilik ve değişimlere kolayca uyum sağlamalarını,
- Özgüven oluşturmalarını,
- Etkileşimli bir araç olması sayesinde, denetim yetkisini kullanmayı öğrenmelerini;
- Bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini,
- Daha zengin ve zevkli öğrenme ortamlarında bulunmalarını,
- Daha kısa zamanda öğrenmelerini,
- Anında geri bildirim ve pekiştirici alabilmelerini,
- Kendi öğrenme hızlarında ilerleyebilmelerini,
- Öğrenme sürecine etkin olarak katılabilmelerini,
- Problem çözme becerisini daha kolay kazanabilmelerini,
- Zengin bilgi kaynaklarına doğrudan ulaşabilmelerini sağlamaktadır.

Bilgisayar sistemlerinin yukarıda ifade edilen faydaları eğitim süreçlerinde gösterebilmesi eğitimcilerin ve okul yöneticilerinin teknoloji korkusuyla planlı bir mücadele göstermesine bağlıdır. Okul yöneticileri ve eğitimciler teknoloji kullanımını asla kazanılamayacak bir beceriymiş gibi değerlendirme yanlına düşmektedirler. Oysaki bizleri çağın değişim hızına ayak uydurma yönüyle geride bırakan öğrencilerimize rol modeli olabilmek en az onlar kadar zamana ayak uydurmamızı zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk teknolojiyle barışık bir yönetici ve eğitimci olmayı gerektirmektedir.

Bilgi toplumu olmada en önemli görev eğitim sistemine ve okullara düşmektedir. Yenilikçi ve bilgi üretebilen bir toplum olabilmek için okulların bilişim teknolojileri araçlarıyla donatılması, bilgisayar ve internet kullanımının artırılması gerekmektedir. Okul yöneticileri ne kadar yenilikçi ve bilişim teknolojilerini kullanmaya yatkın ise, okullar da o kadar yenilikçi ve donanımlı bir eğitim verebileceklerdir. Bu bakımdan okul yöneticilerinin bilgi toplumu olma yolunda çok önemli bir rolü olduğu düşünülmektedir. Okul yöneticilere gerek öğrencileri gerekse öğretmenlere teknolojik gelişmeler

konusunda önderlik yapmak durumundadırlar. Öğretmenlerin çağın gereksinimlerine göre bilgi ve beceri kazanmaları ve var olan becerilerini geliştirmeleri için yönlendirmeler yapmalıdırlar (Ağar, 2009, s.8-9).

Bilişim Şurası'nda ifade edildiğine göre (2002), okullarda bilgi teknolojileri kullanımı konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Öğretmenlere bu konuda verilen hizmet içi eğitimler teorik bilgilerden çok uygulamaya dayandırılmalıdır. Kendine ait olmayan cihazı bozma riski, başkalarının yanında başarısız olma psikolojisi; öğretmenlerin bilgi teknolojilerini etkin kullanmalarını güçleştirmektedir. Bu korkuları yenmek, kullandıkça geliştirmek için öğretmenlerin bilgisayar sahibi olmaları sağlanmalıdır. Bu bilgisayarlar aracılığı ile öğretmenler bilgi kaynaklarına ulaşabilmeli, üretilen eğitim materyali paylaşımı gerçekleştirilmeli ve sınıf içi eğitimde kullanılabilmelidir (Balkı, 2008, s.24).

Koçak-Usluel ve Haslamam'a göre (2003), okullarda bilgisayar kullanımının henüz istenilen düzeye gelmemesine; bilgisayar sayılarının yeterli düzeyde olmaması, teknik yetersizlikler ve okul yönetiminin tutumu gibi etkenler yol açmaktadır. Öğretmenler okullarımızda istedikleri süre kadar bilgisayar başında kalamamaktadırlar. Okullardaki bilişim teknolojilerinin kullanımını artırmak için, bilgisayar sayılarının artırılması gerekmektedir. Öğretmenlerimizin birçoğu da bilgisayar kullanma konusunda yeterli teknik bilgiye sahip değildirler. Okul yöneticileri; öğretmenlere bu yeterliği sağlayacak öğrenme ortamlarını istenilen düzeyde oluşturamamaktadırlar. Okul yöneticilerinin bilişim teknolojilerini kullanma yeterliğinde olması bu anlamda bir kat daha önemli görülmektedir (Ağar, 2009, s.20). Bilgisayar okur-yazarlığı çağımızın temel eğitim becerilerinden biri haline gelmiştir ve okur-yazarlığını bu seviyeye yükseltmemiş bireylerin çeşitli problemlerle yüzleşmesi kaçınılmazdır. Bilgisayar okur-yazarlığına sahip olmak bile yeterli bir okur-yazarlık düzeyi olarak görülmemelidir. Bilgisayarı etkin ve verimli kullanmak bireylerin sahip olması gereken önemli bir yetenektir. Bu yeteneğin özünü eleştirel bilgisayar okur-yazarlığı oluşturmaktadır.

Eleştirel bilgisayar okur-yazarlığı, araştırma yapmak ve bilgi toplamak için bilgisayar teknolojisinin nasıl kullanılacağını öğrenmeyi içerir. Bunun yanı sıra metinleri, gösterileri, oyunları ve etkileşimli multimedya ile bilgisayar kültürünü yeni okur-yazarlık biçimlerinin geliştiği bir alan olarak görür. Dahası bilgisayar kültürü öğrencilerin, öğretmenlerin ve vatandaşların tartışma grupları, araştırma projeleri, web

siteleri, multimedya ve diğler yeni öğrenme ve sosyal etkileşim biçimleri aracılığıyla bir araya geldikleri söylemsel ve siyasi bir alandır. Bilgisayar kültürü bireylerin, kültür oluşumuna aktif katılımını mümkün kılar; bu katılım herkesi ilgilendiren konuların tartışılmasından yeni kültürel biçimlerin yaratılmasına kadar uzanır (Kellner, 2002, s.119-120). Tüm eğitimci ve öğrencilerin eleştirel bilgisayar okur-yazarlığı becerilerine sahip olması sağlıklı bilgiye ulaşma ve bu bilgileri değere dönüştürebilme noktasında büyük önem arz etmektedir.

Hızal'a göre (1989) bilgisayarlar eğitim araştırmalarına ilişkin her türlü verinin hızlı ve doğru biçimde hizmete sunulmasına olanak sağlamaktadırlar. Günümüzde, belirli programlama ilkelerine uyulduğunda en karmaşık hesaplamalar çok kısa zamanda eğitim araştırmacısının hizmetine sunulabilmektedir. Bu konuda bilgisayarlardan yararlanmak için özel programlar da kullanılmaktadır. Bilgisayarların sağladığı olanaklarla araştırma verilerinin işlenmesi, sonuçlarının alınması kolayca gerçekleşmektedir. Bu kolaylık eğitim araştırmalarının daha kısa sürede tamamlanmasına ve eğitim etkinliklerinin iyileşmesine katkı sağlamaktadır (Eyidoğan, 2009, s.10-11). Günümüz dünyasında uluslar arası araştırmalar bile bilişim sistemleri sayesinde yürüyebilmektedir. Farklı ülkelerden araştırmacılar e-mail yoluyla kurdukları irtibatlar sayesinde küresel araştırmalar yürüterek daha nesnel sonuçlar elde edebilmektedirler.

Turan'a göre (2002) teknoloji okulların karşı karşıya kaldığı sosyal ve ekonomik problemlere çözüm üretecek araçlar toplamı değildir. Teknolojinin okulda etkin kullanımı, bireysel ve örgütsel üretkenliğin artırılmasında bir araç olarak görülmektedir (Ağar, 2009, s.18). Teknoloji öğretimde yardımcı bir rol üstlenmelidir, öğretimin amacı haline getirilmemelidir. Teknoloji sadece var olduğu için kullanılmaya çalışılmamalı ya da teknoloji kullanılmadığında çağ dışı kalınacakmış gibi bir korkuya kapılmamalıdır. Bizler, gelişmiş teknoloji kullanımının öğretimde doyum ve başarıya ulaşabilmek için tek başına yeterli olduğuna inanmıyoruz. Birçok ders için dönemde birkaç saatlik teknoloji desteği yeterli olmaktadır. Bazı dersler için teknoloji, dönemin yarısından çoğunda kullanılabilir; ama bütün bir dönemde böylesine bir teknoloji desteğine ihtiyaç duyulabileceği ders sayısı yok denebilecek kadar azdır (Carnegie Commission On Higher Education, 1972; Akt: Altun, 2009, s.3).

Eğitimde teknoloji kullanımı temel amaç olmamalıdır. Eğitimle temel beceriler geliştirilmeli, teknoloji kullanımı eğitim sisteminin amaçlarını gerçekleştirme konusunda uyumlu olmalıdır. Dezavantajlı grupların teknoloji kullanımıyla mevcut eşitsizlikleri azaltmaya yönelik kullanılması ne çıkartılmalıdır. Ulusal lisanslama programları geliştirilmeli ve ihtiyaca uygun ürünler ortaya konulmalıdır. Öğretmenlerin bilgisayar becerileri geliştirilmelidir. Öğrencilerin bilgisayar kullanmada ğretenlerden ve okul yönetiminden daha ileride olması, eğitim sorunlarına yol açmaktadır (Ağar, 2009, s.33).

İnternet veya diğer bilgi teknolojileri, eğitimi otomatikleştirme amacıyla kullanılmak yerine eğitimin kalitesini arttırmak için kullanılmalıdır. Yeni teknolojiler eğitim amaç ve hedeflerine uygun olarak planlanmalı ve düzenlenmelidir. Eski eğitim ve ğretim metotlarını, sadece onlar eski diye bir kenara atmak doğru olmadığı gibi tehlikelidir de. Dikkatli bir seçim ve değerlendirme sürecinden sonra, eski yöntemler ile yeni yöntem ve teknolojiler arasında bir denge kurulması gerekmektedir. Bu seçimler doğrultusunda hangi eski yöntemlerin değeristirileceği veya hangilerinin korunacağı belirlenmelidir. Yeni teknolojiler ve bilgisayar destekli eğitim, geleneksel eğitim ve ğretim metotlarının tamamlayıcısı durumundadır ve niversiteler için asıl olan, bilgisayar destekli ve geleneksel sınıf ortamlarından oluşan en uygun karma eğitim ve ğretim metodunu seçmektir. Bu karma ortamın belirlenmesinde, ğretim elemanlarının ve öğrencilerin istek ve ihtiyaçları, niversitenin mali kaynakları, çevresel etmenler ve değerişmeler büyük rol oynamaktadır (Turan ve olakoğlu, 2008, s.119).

Her ne kadar teknoloji, eğitimin yeniden yapılandırılması ve demokratikleştirilmesi için tek başına yeterli olmayacaksa da uygun kaynaklar, politikalar, pedagoji ve pratikler ile sahip olanlar ve olmayanlar arasındaki –maalesef gittikçe büyüyen- mesafeyi azaltmaya çalışabiliriz. Teknolojinin kendisi, öğrenim ve ğretilimi geliştirmek için yeterli değildir ve güçlü sosyo-ekonomik bölünmelerin üstesinden kendi başına gelemeyecektir (Kallner, 2002, s.111).

Yukarıdaki görüşlerden de anlaşılacağı gibi eğitimde teknoloji kullanımı bazı sorunsalları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunsallardan eğitim süreçlerini arındırabilmek teknoloji yönetimi becerisini gerektirmektedir. Bilişim sistemlerinin eğitim ortamının haylaz çocuğu olma riski her zaman için mevcuttur. Okul yöneticileri, ğretmen ve öğrencilerin bilişim sistemlerinden arzulanan şekliyle yararlanması sağlıklı

bir bilişim kültürünün eğitim kurumlarına yerleşmesine bağlıdır. Bu kültürün oluşturulması süreci eğitim fakültelerinde başlamalı ve eğitimci olma yolunda ilerleyen adaylar bilişim teknolojilerini eğitim ortamına nasıl adapte edeceklerini, eğitimci becerilerini edindikleri dönemde öğrenmelidirler.

Yeni teknolojilerin etkin kullanımı, bir önceki toplumsal evreye ait teknolojilerin toplum tarafından iyice sindirilmiş olmasını gerektirmekte olup, sanayi toplumuna ait teknolojilerin henüz iyice oturmadığı bir toplumda, bilgisayar ve iletişim teknolojileri optimum sonuçları vermemektedir (Uluç, 2003, s.150). Bu nedenle dijital çağın eğitimcilerinin içinde yaşadığımız çağın teknolojik şartlarına ayak uydurması çok mühim bir sorunsal olarak karşımızda durmaktadır. Dijital kabiliyetleri istendik düzeyde geliştirilmemiş eğitimcilerle geçen her gün, yeni neslin eksik donanımla sosyal hayata doğru yol aldığı bir süreci işaret etmektedir.

Bilgi toplumunun bir gereği olarak öğretmen adaylarının bilişim teknolojilerini kullanabilme yeterliğine sahip olmaları gerekir. Okullar teknolojik olarak donatılmalı ve mevcut donanımlar güncelleştirilmelidir. Öğretmenlerin mesleklerine başladıktan sonra da kısa süreli hizmet içi eğitimlere alınmaları ve en azından bilişim teknolojilerini temel seviyede kullanabilme yeterliğine sahip olmaları gerekir. Eğitim yazılımlarında yaşanan sıkıntılar, yerli yazıcılığın teşvik edilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Okul yöneticileri öğretmenlerin yeniliklerden haberdar olması ve takip edebilmeleri için gerekli çalışmaları titizlikle yürütmelidir (Ağar, 2009, s.29). Okul yöneticilerinin inisiyatifleri kimi okulları bilişim teknolojilerini eğitime uyarlama açısından etkili kılarken kimi okulları ise yaşadığımız teknoloji çağının gerisinde tutabilmektedir. Okul yöneticilerinin teknolojiyi benimseme ve benimsetme noktasındaki rolü okulların teknoloji kullanım grafiğinden anlaşılabilir.

Öğretmenlerin bilgisayar kullanımı okullara göre farklılık göstermektedir. Okul yöneticisinin bilişim teknolojilerine karşı olan tutumu ve bilişim teknolojilerini kullanma yeterliği, bu teknolojileri okula kazandırabilmesinde etkili olmaktadır. Okulların kendilerine yetebilecek bilişim teknolojilerini bulundurmaları, öğretmenlerin, öğrencilerin ve hatta okuldan etkilenen okul çevresinin özellikle bilgisayar ve internet kullanma yeterliğine sahip olmasını sağlayacaktır. Bu yüzden okul yöneticisinin, bilişim teknolojilerini geriden takip eden değil, bizzat okulda bu yönde öncülük yapan ve etkin

olarak bilişim teknolojilerini kullanan kişiler olması gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır (Ağar, 2009, s.27).

Bilişim sistemlerinin eğitimin ayrılmaz bir unsuru olduğu herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Eğitimin 21. yüz yıl koşullarına uygun kalitede verilebilmesi bir devlet politikası olmalıdır. Dünya üzerinde var olan tüm devletler, gelecek nesillerini sağlıklı, özgüvenli, üretme kabiliyetine sahip bireyler olarak yetiştirme ülküsüne sahiptir. Bu ülkü tüm devletlere eğitim sistemini dijital bir alt yapıya kavuşturma sorumluluğu yüklemektedir.

Türkiye’de GSYİH’den eğitime ayrılan miktar %3,8 civarındadır. Bu rakam gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Bilişim alanında eğitim konusunda da Türkiye’de gerek sayı gerek kalite açısından problemler bulunmaktadır. Bilgisayar ve yazılım mühendisliğinin temeli matematik eğitime dayanmaktadır. Özellikle orta öğretimde verilen matematik bilgisi bilişim sektöründe çalışacak eğitimli insan gücünün kalitesini belirleyecek en önemli faktör olacaktır. Dünyanın belli başlı teknoloji şirketleri son yıllarda yazılım üretim merkezlerini geliştirmekte olan ülkelere taşımaktadırlar. Hangi ülkede yatırım yapacaklarının kararını alırken ise o ülkenin orta öğrenim matematik bilgi seviyesini de dikkate almaktadırlar. Türkiye OECD ülkeleri arasında yapılan sıralamada bu konuda son sıralarda yer almaktadır. Türkiye’nin hedefi problem çözmeye yatkın, konular arasında bağlantılar kurabilen, yaratıcı ve sürekli öğrenen nesiller yetiştirmek olmalıdır(TÜSİAD, 2006, s.25-26). Bu hedefi gerçekleştirilebilmesi için de eğitim kurumlarının teknik donanımının acilen karşılanması gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, Bilişim Teknolojilerinin (BT) Türk eğitim sistemine entegre edilebilmesi için aşağıdaki çalışmalarını gerçekleştirmeyi hedeflemektedir:

- İlköğretim okullarından başlamak üzere her okula BİT donanımı ve yazılımı sağlanacaktır.
- Her okula güvenilir ve hızlı internet bağlantısı sağlanacaktır.
- Her öğrenci, öğretmen, idareci, öğrenci velisi, okul personeli okullarında BİT’e ulaşabilecektir.
- Öğretmenlerin, öğrencilerin, idarecilerin ve okul personelinin BİT teknolojilerini kullanabilir hale gelmesi ve BİT’ten eğitim süreçlerinde başarılı biçimde yararlanılması için gerekli olan hizmet içi eğitim sağlanacaktır.

- Müfredat programları öğrenci merkezli müfredata dönüştürülecek ve öğrencilerin öğrenme süreçlerinde kendi başlarına BİT araçlarını kullanarak bilgiye ulaşmaları sağlanacaktır.
- Okul yönetim süreçleri BİT araçları kullanılarak geliştirilecektir.
- Elektronik ortamda ders içeriğinin oluşturulması ve kullanılması için ortamlar sağlanacaktır. Sayısal içeriğin öğrenciler için kendi kendilerine öğrenme ortamı sağlayacak bir şekilde düzenlenmesi için çalışmalar yapılacaktır(DPT, 2009, s.33-34).

2.2.5. Küreselleşme ve Bilişim Teknolojileri İlişkisi

Bugünkü küreselleşme olgusu sanayi toplumundan enformasyon ve iletişim toplumuna geçişle ilgilidir. Bu özelliği nedeniyle bu toplum “teknoelektronik toplum” olarak da nitelenmektedir (Yılmaz, 2004, s.115). Küreselleşme ve teknoloji arasındaki ilişki, içinde bulunduğumuz tarihsel dönemin isimlendirmesine dahi yansımıştır.

Küreselleşme kavramı enformasyon, bilgi ve şeffaflık kavramları ile birlikte ele alınmaya başlamış ve yeni yüzyıl “bilgi çağı”, toplumlarda “bilgi toplumu” olarak isimlendirilmiştir. İçinde bulunduğumuz yüzyıla Bilgi ve İletişim Teknolojileri damgasını vurmuştur ve Bilgi İletişim Teknolojilerinin etkisi ve önemi, toplumları, bilişim toplumu şeklinde yeniden isimlendirmiştir (Ağar, 2009, s.14).

Küreselleşme olgusuyla beraber ortaya çıkan bir diğer köklü gelişme de endüstri toplumunun yerini bilgi toplumuna bırakmasıdır. Bu yeni toplumda, maddi sermaye ve maddi üretim toplumun temeli olma özelliğini kaybetmiş, yerini bilgi ve hizmet üretimine bırakmıştır. Başka bir ifadeyle, endüstri toplumunda stratejik faktör rolü oynayan sermaye, yerini bilgiye terk etmekte ve üretim faktörleri arasında önemli yeri olan hammadde ve işgücü önemini kaybetmektedir (Güzelcik, 1999, s.64).

Bilim ve teknolojinin günümüzde ulaştığı nokta ile dünyanın sanayi toplumundan enformasyon toplumuna geçiş evresinde enformasyon ve telekomünikasyon sistem ve teknolojilerinin baş döndürücü gelişimi, küreselleşmenin nesnel temellerini yaratmıştır. Elbette bu, tek yönde işleyen bir ilişki değildir; küreselleşme de, doğal olarak, bu sistem ve teknolojideki gelişmelere ivme kazandıran başlıca etkenlerden biridir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.96).

Bugün, toplumsal, siyasi, ekonomik etkileri açısından İngiliz Sanayi Devrimi'yle eş tutulan ve yeni bir çağa -enformasyon çağına- ya da sanayi ötesi topluma (enformasyon toplumuna) geçiş süreci olarak nitelenen tarihsel bir olguya tanık olmaktadır. Bu olgu, daha çok, üretim sistemlerinin ve iş sürecinin dayandığı teknoloji tabanındaki köklü değişimle ayırt edilmektedir. Enformasyon teknolojisindeki olağanüstü gelişmeler bu değişimde belirleyici bir role sahiptir. Belli bir kültür, ekonomi ya da siyaset normunun, değer yargısının ya da kurumsal yapının küresel ölçekte yaygınlık kazanarak o alanda geçerli tek norm, tek değer yargısı ya da tek kurumsal yapı haline gelmesini ifade eden “küreselleşme”, yukarıda işaret edilen devrimsel değişim süreciyle iç içe yürümektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.46) .

İletişim ve Bilişim döneminde teknoloji sayesinde bilgi üretimi önem kazanmıştır. Sanayi toplumunun maddi ürünü yerini artık bilgi üretimine bırakmıştır (Kocacık, 2003, s.3). Küresel çağı bilişim teknolojilerinin meydana getirdiği bilgi potansiyeliyle birlikte “bilgi çağı” olarak isimlendirenler de vardır. Küreselleşme süreci bilgi, bilişim, teknoloji, değişim gibi birçok unsurla birlikte yol almaktadır.

Cheng'e göre (2000) son onlu yıllarda etkisinin çok yoğun yaşandığı küreselleşme, dünyanın çeşitli ülkelerinde ve kültürlerinde değerlerin, davranış normlarının, bilginin ve teknolojinin adaptasyonu ve gelişimini beraberinde getirmektedir. Bunlar; küreselleşmeyle bağlantılı iletişim ağı (internet, elektronik haberleşme ve taşımacılık gibi) ile birlikte; teknolojik, ekonomik, sosyal, politik, kültürel, öğrenme alanları, uluslararası bağlantıları, işbirliğini, değiş-tokuşu ve çok kültürlü entegrasyonu içermektedir (Gül ve Aslan, 2009, s.881-882).Meydana gelen küreselleşme ve küreselleşmenin hızlandırıcılarından biri olan bilgi teknolojilerindeki gelişmeler yaşamdaki her alanı etkilemektedir (Yılmaz ve Horzum, 2005, s.118).

Küreselleşme esas olarak iletişim ve bilişim devrimiyle ilişkili bir olgu iken, Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve soğuk savaşın sona ermesi de bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Bu anlamda iki kutuplu yapı ile siyasi ve ekonomik engellerin ortadan kalkmasına tekabül eder. Bu şekilde dünya global bir köy haline gelebilmiştir. (Yılmaz, 2004, 22-23). Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle birlikte hızlanan küreselleşme olgusunun ivmesini artıran elbette ki bilişim teknolojileridir.

İletişim kanalları ve iletişim standartlarının geliştirilmesine paralel olarak bilgisayar ile iletişim ağları da hızlı bir gelişim göstermiş ve kablolu televizyon ağları, telekomünikasyon hizmetleri ile birlikte bütünleşmiş bir ulusal ağın çekirdeğini oluşturmaya başlamıştır (Ünsal, 2008, s.25). Ortaya çıkan bu ulusal ağ sistemi uluslar arası bir ağa dönüşmüş ve küresel bir etki alanı meydana gelmiştir. Söz konusu küresel etki ağının temelleri ise tarihin ilk dönemlerine değin uzanmaktadır.

Uluğ'a göre (2000) teknolojik değişimler, insanlık var olduğundan beri, insanların gelişmişlik düzeyine göre, hayatlarını etkilemiştir. Taş devrinde av aletlerinin yapımı da bir teknolojik değişim iken, günümüzün nanoteknolojisi de bir gelişmedir ve her ikisi de çağının insanların hayatlarını etkilemiştir. Eski toplumlarda yüzyıllarca bilim, aristokrat sınıfın tekelinde kalmış, teknoloji kapsamlı etkinlikler işçi, usta ve zanaatkarların işi olarak görülmüştür. Ancak, bu süreçte giderek bilim ve teknoloji yakınlaşması kendisini iyiden iyiye ortaya koymuş ve on dokuzuncu yüzyıldan başlayarak da teknolojik uygulamalar tümüyle bilimsel ilkeler temeline oturmuştur (Karadal ve Türk, 2008, s.59). Günümüz toplumunun kalifiye bir bireyi ne denli teknolojiyle ve bilişimle iç içe bir hayat yaşıyorsa normal bir bireyi de o denli teknoloji ve bilişimle iç içe bir hayat yaşamaktadır.

İletişim teknolojisi kişiler arasında zaman ve mekân engelini ortadan kaldırarak akıl almaz bilgi bombardımanına ve iletişim fırsatlarına olanak vermektedir. XV. Yüzyılda matbaanın icadıyla başlayan bilgi aktarımı, telefonun icadıyla zaman ve mekân kavramlarını birleştirerek iletişim olanaklarını artırmıştır. Mobil telefon ise kişileri daha ileri düzeyde değişimle mekândan tamamen özgür kılmıştır (Sevinç, 2006, s.209). Bugün iletişim teknolojileri sayesinde insanlar kilometrelerce mesafe uzaklıkta bulunan insanlara telekonferans sistemiyle hitap edebilmektedirler. Erişebilirliğin bu denli mümkünleştiği dünya konjonktüründe bilişim faktörleri dünya çapında hareketlenmelerin öncüsü olabilmektedir. 2010'lu yılları yaşadığımız bu günlerde Libya, Mısır, Tunus gibi ülkelerde yaşanan ve küresel sonuçları olan hadiseler bilişim ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırıcı etkisiyle güç kazanmışlardır.

Yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi ve telekomünikasyonun küreselleşmesi dünyanın politik ve iktisadi olarak şekillenmesini de etkilemektedir. Günümüzde küreselleşme yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklar üzerinden tanımlanmaktadır (Binatlı,

2011, s.13).Gelişen iletişim ve yeni iletişim türlerinin, yeni seyahat, para transferi, temas kurmak ve işbirliği yapmak için imkânlar yaratması sebebiyle, dünya küresel bir köye dönüşmüştür (Karlsen, 2002, s.99).

Küreselleşme süreci kitle iletişim araçlarının hayatımızdaki rolünü daha da artırmıştır. İletişimin dünya ölçeğinde yaygınlaşması, toplumları birbirlerine yakınlaştırırken, kültürel alışverişi de hızlandırmıştır. Kitle iletişim araçlarının çeşitliliğinin artması haberi ve bilgiyi pek çok kaynaktan alabilme imkânı doğurduğu için bilgi sahibi olmayı kolaylaştırmıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte kitle iletişim araçlarının teknolojik olarak gelişmesi aynı zamanda seçme özgürlüğü de getirmiştir. Kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler ayrıca devlet hizmetlerine de yansımakta, birçok hizmet artık elektronik ortama taşınmaktadır (Özkan, 2006, s.3). Günümüzün devlet müessesesi e-devlet olarak nitelendirilmektedir. E-devlet, ülke sınırları içindeki bilişim ağlarına vurgu yapan bir isimden başka bir şey değildir. Hatta bu bilişim ağı, ülke sınırlarını aşır tüm gezegeni kucaklayan bir ağ yapısına dönüşmüştür.

21. yüzyıl toplumunun ve bilgi ekonomisinin alt yapısını oluşturacak olan Küresel Bilgi Alt Yapısını, ABD Başkan Yardımcısı Al Gore, tüm insanların bağlantı kurmasını, haberleşmesini ve bilgiyi paylaşmasını sağlayacak, yeryüzündeki en büyük illerden en küçük yerleşim birimlerine kadar tüm dünyayı kapsayacak, mesaj ve görüntüleri ışık hızıyla iletecek olan bilgi ağları olarak tanımlamıştır. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında internet dünyada Küresel Bilgi Alt Yapısının omurgası olarak görülmektedir. Ancak Küresel Bilgi Alt Yapısı kavramı çeşitli sektörler için bazen değişik anlamlarda kullanılabilir. Bilişim sektörü Küresel Bilgi Alt Yapısından yüksek, hızlı veri iletişimine olanak sağlayan yüksek performanslı bilgisayar ağlarını anlamakta ve interneti Küresel Bilgi Alt Yapısının başlangıcı veya bilgi otoyollarına çıkan hızlanma şeridi olarak görmektedir (DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.21).

Tekin ve diğerlerine göre (2003) değişen teknoloji küreselleşmeyi getirirken, daha sonra, küreselleşme teknolojinin gelişmesini arttırmaya başlamıştır. Ulaşım sistemlerindeki gelişmeler, ürünlerin hızlı ve daha ucuz nakledilmesini sağlamış, bilişim teknolojisindeki gelişmeler, elektronik ticaret, elektronik pazarlama, elektronik bankacılık ve finansman gibi iş kolları yaratmıştır. Bu durum, piyasaya çıkan mal ve hizmetlerin yaşam sürelerinin kısalmasına da neden olmaktadır. Bunun sonucunda, örgütler yoğun bir

araştırma-geliştirme ve bilimsel çalışma süreci içerisinde sürekli yeni ürün geliştirme ve yenilikçi pazar stratejisi uygulamak zorunda kalmaktadırlar (Karadal ve Türk, 2008, s.62-63). Bu zorunluluğun tetikleyicisi de kuşkusuz ki teknoloji, bilişim ve dijital faktörlerdir.

Ekonomik, kültürel ve siyasi anlamda dünyanın bir bütüne doğru yaklaşma eğilimini ifade eden küreselleşme sürecinin belirginleşmesinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinde (BİT) yaşanan gelişmelerin etkisi çok önemlidir. Bu etki gerek insanların birbirinden haberdar olabilmesi, gerekse BİT ile uyumlu yeni bir üretim yapısı ve bunun dönüştürdüğü bir toplumsal yapı açısından kendini hissettirmektedir. BİT hem 1980'ler sonrası küreselleşme sürecinin belirginleşmesini sağlamış hem de bu yeni teknolojik ortam, üretim süreci ile bütünleşerek yeni bir ekonomik yapı oluşturmuştur. Aslında daha önce “bilgi toplumu”, “kapitalist ötesi toplum” ya da “post-endüstriyel toplum” tanımlamaları ile belirlenen süreç, bugün “yeni ekonomi” kavramı ile belirlenen süreçten çok da farklı değildir. Bu kavramların tamamı, özünde bilginin artan önemine vurgu yapmaktadır. Ancak “yeni ekonomi” kavramı ile işaret edilen sadece bilginin artan önemi ve buna bağlı sonuçları değil; ekonominin işleyişi anlamında kabul edilen büyüme, istihdam ve enflasyon ilişkisinin BİT ile nasıl değiştiği, yeni bir ekonomik işleyişin nasıl hâkim konuma geldiğidir. Ekonominin işleyişi anlamında yaşanan değişimin sosyal politikalar alanında yeni bir süreç başlatması ise kaçınılmaz olandır (Karakuş, 2006, s.33).

Son yirmi yıl içinde bilişim teknolojilerinde meydana gelen teknolojik gelişmeler, özellikle donanım ürünlerinde kullanıcılar lehine düşen fiyat/performans oranı ve 1993'den başlayarak Internet'in patlama şeklinde ticarileşmesi, bilişim teknolojilerinin günlük hayatın her boyutunda etkin ve vazgeçilmez bir şekilde kullanılmaya başlanması ile sonuçlanmıştır (TÜSİAD, 2006, s.35). Günümüz toplumunu ve sosyal süreçlerini teknoloji ve bilişimden izole etmek mümkün görünmemektedir. Çünkü içinde yaşadığımız toplumun harçlarından birisi de kullanımı ve gerekliliği küresel bir fenomen haline gelen bilişim ve iletişim teknolojileridir.

Ada'ya göre (2007) küreselleşen dünyada bir çığ gibi çoğalan ve hemen hemen her yerde yaygın bir şekilde kullanılan bilgisayarlar, günümüzde her çeşit örgütte başarılı bir görev üstlenmiştir. Bilgisayarların sayılamayacak kadar çok özelliği ile örgütsel

iletişimin etkinliğinde önemli bir araç haline gelmiştir. Örgütler de “etkin ve hızlı karar alma ve örgütsel iletişim” süreçlerinin her kademesinde bilgisayarları kullanmaya başlamışlar, bilgisayarlar örgütlerin bu anlamda bir parçası olmuştur (Ada, 2007, s.545). Bilgisayarlar bireylerin ve kurumların hayatında küresel bir yer edinirken aynı zamanda küreselleşmenin etkilerini tüm dünyaya yayma rolünü de yerine getirmektedirler.

Sınırlar arası ekonomik bağımlılığın artması hatta bütünleşmenin oluşması olarak kısaca tanımlanabilen küreselleşme, her ne kadar 1980’li yıllarda teknolojideki gelişmelerin etkileriyle popülerlik kazanmış olsa da, süreç olarak çok daha eski yıllara uzanan bir olgudur. Küreselleşmenin süreç olarak 1980’lerden önce başlamış olduğu kabul edilmekle birlikte, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle ülkeler arasında sınırların giderek ortadan kalkması, karşılıklı ticaretin ve bağımlılığın artması, son yıllarda küreselleşmeden daha fazla bahsedilmesine ve konu üzerinde daha fazla tartışılmasına sebep olmuştur (Noyan Yalman, 2006, s.286).

Haberleşme imkânlarındaki hızlı ilerlemeler, ulaşımda erişilen sürat, çok uluslu ve uluslar arası faaliyet gösteren örgütler küreselleşmenin dayandığı faaliyetler ve yapılar şeklindedir. Teknolojik ilerlemelerle fikirlerin hayata geçirilmesi eskiye oranla çok daha kısa bir zamanda olmakta ve bu fikirlerden etkilenen insan sayısını da artırmaktadır (Çavuşoğlu, 2007, s.17). Dalga dalga yayılan bu etki halkası siyasetten aileye, okuldan ekonomiye her alanı ilgilendirmekte ve sosyal hayatın dokusunu işleyen iğne bilişim ve iletişim teknolojileri olmaktadır.

Bilişim teknolojilerinin sosyal yaşamın temel konularından olan araştırma ve ekonomi süreçlerinde oynadığı rol de büyüktür. Bilişim teknolojileri araştırma ve iktisat süreçlerini hızlandırmakta, derinleştirmekte ve sürekli takip edilmesi gereken değişimlere zorlamaktadır. Günümüz toplumunda bilişim, ekonomi ve araştırma boyutları eklemlenmiş bir görünüme sahiptir. Araştırma şirketleri ve işletmeler teknolojiyi planlı ve etkili bir şekilde kullanmadan doğru ve istedik sonuçlar elde edemeyecekleri için teknolojiyle bütünleşmek bu birimler için kaçınılmaz bir küresel gereksinimdir.

Üretim sistemleri ve iş sürecindeki dönüşümün kaynağını oluşturan; enformasyon teknolojisi, ileri malzeme teknolojileri, biyoteknoloji gibi teknolojilerin küresel ölçekte yaygınlık kazanması “küreselleşme”nin bir göstergesidir. “Küreselleşme” sürecinin bir başka yönü ise, üretim faaliyetlerini bütün bir dünya coğrafyasına yayan (diğer bir

deyişle, üretim faaliyetlerini uluslararasılaştıran) ulus-aşırı ya da çok-uluslu dev firmaların, bu sürecin bir dünya sistemi olarak yerleşmesinde oynadıkları belirleyici roldür. Bilim ve teknolojiye egemen ÷lke kökenli bu firmalar, günümüz teknolojisinin - dünya teknolojisinin- fiili sahipleridir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.48). Bu noktada bilişim teknolojilerine karşı bir küresel tekelin oluştuğunu da ifade etmekte yarar vardır. Bilişim teknolojilerinin üreticisi olan ÷lkeler bilimsel ve endüstriyel gelişimin zirvesinde olan ÷lkelerdir. Bu ÷lkeler, küresel ekonomi pazarında birçok farklı ürünün asıl sahibi olduğu gibi bilişim aygıtlarının da gerçek pazarlayıcısı konumundadırlar. Bilişim teknolojileri bu yönüyle küresel dünyanın haksız rekabet unsurlarından biridir diyebiliriz.

Kellner'e göre (2002) işten eğitime kadar hayatın her boyutunu değiştiren ve hızla çoğalan bilgisayar kültürü yaşadığımız çağı tanımlayan bir olgudur. Günümüzdeki belirgin teknolojik değişime akıllıca yanıt vermek için erken yaşlardan itibaren bilgisayar eğitime başlamamız gerekir. Bununla beraber bilgisayar okur-yazarlığının da kuramlaştırılması gerekmektedir (Kellner, 2002, s.120). Küresel çağın en önemli bireysel vasıflarından biri bilgisayar-okuryazarlığıdır. Bilgisayar okur-yazarlığı küresel bir kişisel nitelik haline gelmiştir. Bu nedenle bilgisayar kullanımı konusunda eksikliği olan bireylere karşı küresel bir ayıplayıcı bakış da söz konusudur diyebiliriz.

Sevim ve Öncel'e göre (2002) çağımızda yaşanan gelişmelerin temelinde bilişim teknolojileri yatmaktadır. Bilişim teknolojisinin günümüzde temel taşı kabul edilen internet on yıl gibi kısa bir süre önce insanlığın hizmetine sunulmasına rağmen büyük bir hızla gelişmiş ve bunun sonucunda yeni bir dünya yapısının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanal ortamla oluşan bu yapı engel tanımaksızın büyümüş ve ÷lkeler arası sınırları kaldırmıştır. İletişim, zaman ve doğru bilgi kavramının stratejik unsurlar arasında kabul edildiği günümüzde en gözde araç internet ve ilintili teknolojileri olmuştur (Karadal ve Türk, 2008, s.66). İnternet ve ilintili teknolojilere karşı küresel bir ilginin varlığı bilinen bir gerçektir. Bu küresel ilgili bilişim teknolojilerine karşı küresel bir bağımlılığı da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ve bilişim teknolojileri birçok yönüyle ortaklaşa işleyen süreçlerdir ve birbirinden ayrılmaz iki parçayı temsil etmektedirler.

Zembylas ve Vrasidas'a göre (2005) bilgi iletişim teknolojileri, iki farklı bakış açısı ile yorumlanabilir. Bilgi iletişim teknolojileri bir sembol olarak görülebilir, çünkü onlar iletişim, bilgi, eğitim ve ticaret için en güçlü ağ platformu meydana getirirler. Örneğin İnternet bilginin küreselleşmesinde buna uygun ortamı yaratır; ulaşılabilir evrensel ve global kütüphaneler gibi. Öte taraftan bilgi iletişim teknolojileri, yeni teknolojilerin, teknolojik değişimin dünya genelinde sosyal ve diğer değişimlere neden olan hareketlilik ve iletişime olan etkileri açısından küreselleşme bakış açısıyla da değerlendirilebilir. Örneğin, endüstriyel kapitalizmden sanayi sonrası topluma olan kararlı geçişte olduğu gibi. Küreselleşmeye ilişkin göz ardı edilemeyecek bir hakikat vardır ki o da, küreselleşmenin bilgi iletişim teknolojileri üzerine kurulduğu ve bilgi iletişim teknolojileri ile güç kazandığıdır (Zembylas ve Vrasidas, 2005, s.81).

Küreselleşmeyi bir güneş sistemi olarak düşündüğümüzde onun en büyük gezegeninin bilişim ve iletişim teknolojileri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Küreselleşme sayısız gezegeni olan bir kucaklayıcı sistem görünümündedir. Fakat güneş sisteminde olduğu gibi küreselleşme sisteminde de kuşatıcı olanın kuşattıklarına ihtiyacı vardır. Hatta bu ihtiyaç küreselleşme sisteminde daha belirgindir. Çünkü küreselleşme gezegenlerinin bir yönüyle meydana getiricisi olduğu gibi bir yönüyle de gezegenleri tarafından ortaya çıkarılan bir sistemdir.

2.3. KÜRESELLEŞME ve DEĞİŞİM

Herakleitos (M.Ö. 540-480)'tan bugüne kadar çok sayıda düşünür tarafından dünyanın sürekli bir yenilenme ve değişim içinde olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle Herakleitos tarafından o dönemde "Aynı ırmağa iki kez giremezsiniz, çünkü her girişinizde üzerinizden başka sular geçer." "Güneş her gün yenidir." veya "Değişmeyen tek şey değişimdir." özdeyişleriyle ifade edilen bu görüş, çağlar boyunca değerini kaybetmemiş, aksine gün geçtikçe daha da anlaşılır ve önemli bir hale gelmiştir (Şimşek ve Çelik, 2008, 379).

"Aynı suda iki kere yıkanılmaz" deyişi değişimin sürekliliğini vurgulamaktadır. Değişim insanlığın varoluşundan beri vazgeçilmez bir olgudur (Argüden ve d., 2004, s.15). Dünya var olduğu günden bu yana birbirine eşit hiçbir dakika ya da saniye geçirmemiştir

diyebiliriz rahatlıkla ve bu eşitsizliğin ya da farklı halin temelinde evrenin en temel olgularından biri olan değişim döngüsü yatmaktadır.

Şimşek ve Akın'a göre (2003) bilimsel çalışmaların uygulamaya konulmasıyla hayatın hemen her alanında etkili olan teknoloji ve günümüzde özellikle bilginin işlenmesi, saklanması ve iletilmesi amacıyla kullanılan teknolojilerin iletişim teknolojileriyle bütünleşmesi hemen tüm alanlarda devrim niteliğinde değişimlere sebep olmuştur (Şimşek ve Akın, 2003, s.106).

Değişmeyen tek şey değişimdir, ifadesi günümüzün önemli bir gerçeğini yansıtmaktadır. Değişim, bir yasadır. İnsanlar değişir, iklimler değişir, toplumların yaşam biçimi değişir. Tüm değişmelerin temel hareket noktasının “gelişme” olduğu da bir gerçektir. Hiyeroglif yazıdan e-mail ile iletişim sistemine, fermanan internet ilanlarına geçiş bu gelişmelere örnektir. Dünyada 10 milyonuncu telefon abonesine 40 yılda ulaşılmışken, internetteki 10 milyonuncu aboneye 2 yılda ulaşılmıştır. Bugün 1950'li yıllarda bir insanın ömür boyu ulaşabileceği bilgi birikimini bir günlük gazetede bulabilmemiz mümkündür. Sürekli değişim karşısında; değişime ayak uydurmak için değişmekten başka çare yoktur. Bugünün çamaşırını dünün güneşiyle kurutmak mümkün değildir. İnsanlar gibi örgütler de yaşamlarını sürdürebilmek için değişen koşullara karşı kendi iç dengelerini ve uyumu sağlamak zorundadırlar. Örgütler, çevreleriyle sürekli bir şekilde iletişim ve etkileşim içerisinde olan, çevrelerinden girdi alıp çıktılarını yine çevreye gönderen dinamik açık sistemlerdir. Çevreye bu anlamda oldukça bağımlı olan örgütlerin dış ve iç çevresinde oluşan değişmelere karşılık gelecek örgütsel düzenlemeleri gerçekleştirmeleri, örgütlerin varlıklarını sürdürmeleri açısından bir zorunluluktur. Eğitim örgütlerinin sosyal örgüt olarak yeniden yapılandırılması da bu zorunlulukların bir parçasıdır. Geleceğin tüm kestirilemezliğine rağmen, çok açık ve net görülen tek şey; sürekli ve gittikçe hızlanan bir değişimin arkasından gitmek zorunda olduğumuzdur (Töremen, 2002, s.186).

Argüden'e göre (2004) insanoğlunun belki de en önemli özelliklerinden birisi bulduyuyla yetinmeyip, her zaman daha iyisine özlem duymasıdır. Gelişmenin temeli, bu daha iyiyi arama dürtüsüdür. Ancak, insanın bu özelliği aynı zamanda değişim gerekliliğini de sürekli kılmaktadır. Dün “mükemmel” olarak nitelendirilen bir ürün veya hizmet, ona alışılınca “normal”, daha iyisi bulununca da “yetersiz” olarak nitelendirilir. (Argüden ve d., 2004, s.9). Böylece yetersizlik duygusunun meydana getirdiği yeterliliğe

ulaşma arzusu bir değişim hareketinin de başat etkeni haline gelir. Bu döngü hiçbir zaman son bulmaz. İlk çağlarda lokal bir şekilde yaşanan bu değişim döngüsü içinde yaşadığımız günlerde küresel bir yapıya kavuşmuştur.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, küreselleşmenin etkileri, kurumsal ve toplumsal boyutta, kaçınılmaz bir dönüşüme yol açmıştır. Bu dönüşüm günümüzde “enformatik devri”, “bilgi toplumu” olarak nitelendirilmektedir. Gerçekleşen sosyo-ekonomik dönüşüm, yönetim biçimlerini, dolayısıyla devletin işleyiş mekanizmalarını doğrudan etkilemekte, toplumsal ve kurumsal talepleri arttırmaktadır. Hizmetlerin sunumuna ilişkin toplumsal talepler verimlilik, etkinlik, hız, bürokrasinin azalması, yönetsel talepler ise; şeffaflık, hesap verilebilirlik, yönetsel denetimin paylaşılması, yönetim ilkeleri ile ortaya konulmaktadır(Yıldırım ve Öner, 2004, s.49). Toplumsal ve kurumsal talepler; bireyleri, örgütleri ve devletleri küresel standartlar doğrultusunda değişime zorlamakta ve bu değişimle birlikte tüm dünyada ortak bir yaşam biçimi meydana gelmeye başlamaktadır.

Yıldırım ve Öner’e göre (2004) de iletişim teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak gerçekleşen küreselleşme süreci, toplumsal ve kurumsal yapıları önemli oranda değişime zorlamaktadır. Küresel dünyanın gereklerinin/gerçeklerinin artık tüm toplumsal ve kurumsal yapılara uyarlanması kaçınılmaz, ertelenemez ve ihmal edilemez bir zorunluluk haline gelmiştir. Bilişim ve iletişim teknolojisinde yaşanan değişimlere bağlı olarak günümüzde artık devletlerin kendi vatandaşları ve diğer devletlerle olan ilişkilerinde erişilebilirlik değil erişilebilirliğin ne kadar sürede/hızlı sağlandığı önem kazanmıştır (Yıldırım ve Öner, 2004, 58). Bu hızlı erişilebilirlik toplumlar ve bireyler için değişime hızlı ayak uydurma gerekliliğini de sunmaktadır. Bilgilere hızlı bir şekilde ulaşmanın temelinde düşünsel ve eylemsel olarak hızlı değişime gereksinimi yatmaktadır.

Dünya devrimsel bir değişimin başlangıç sarsıntılarını yaşamaktadır. İnternet ve onun temsil ettiği teknolojiler üretimden ticarete, sağlıktan yayıncılığa, turizmden eğlenceye tüm ekonomiyi; eğitimin tüm aşamalarını; siyaset ve kamu yönetimini; kısaca, yaşamın tüm boyutlarını değiştirmeye başlamıştır. Zaman ve mekân farklılıklarının etkisi ortadan kalkmakta; çalışma, ticaret, eğitim ve eğlence biçimleri daha önce düşünölemeyen boyutlarda değişmektedir. İnternet aracılığıyla daha katılımcı yönetim ve doğrudan

demokrasi ufukta gözükmetedir. Kamu yönetiminde saydamlaşma, vatandaşa daha hızlı ve saygılı hizmet verme konusunda yeni olanaklar ortaya çıkmaktadır. İş hayatının hızı ve kapsamı değişmekte, küreselleşmenin etkileri küçük-büyük tüm kurumlarda hissedilmektedir. İşletmeler için tüm dünya ülkeleri hem potansiyel birer pazar hem de potansiyel birer rakip olmaktadır. Yeni iş yapma biçimlerinin ortaya çıktığı; bilim, teknoloji ve bilginin sürüklediği bir "yeni ekonomi" ortaya çıkmıştır. İnternet yaşamımızı en azından matbaa, buharlı makine, demiryolu ve elektrik kadar değiştirmiştir (DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.1). Sanayi toplumunda değişimin itici unsuru endüstriyel faktörler iken günümüz toplumunda değişimin lokomotif rolünü üstlenen faktörler bilişim sistemleri ve bu sistemler sayesinde ortaya çıkan yoğun bilgi havuzudur. Bilişim teknolojileri eliyle toplumların ve bireylerin davranışları, düşünceleri, alışkanlıkları değiştirilmekte ve değişime uyum sağlamayan bireyler dışlanmışlık hissine zorlanmaktadır.

Günümüzde evrensel bir olgu özelliği taşıyan değişim ve değişime uyum kavramı, çok tartışılan konulardan birisi olarak her an karşımızdadır. Çünkü çevremizdeki maddi veya manevi her şey değişimin kapsamı içinde yer almaktadır. Her sabah uyandığımızda insanların davranışlarından teknolojik yeniliklere, doğadaki olaylardan sosyal yaşam kurallarına kadar her şey ama her şey değişmektedir Bu nedenle tüm sistemler değişim olgusuyla yüz yüzedirler ve bu gerçekten kaçmaları mümkün değildir (Şimşek ve Çelik, 2008, s.379). Değişim küresel bir eğilim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme süreci, değerlerin değişimini de gündeme getirmiştir. Yeni değerler boyut değiştirmiş ve zenginleşmiştir. Evrensel ölçekte gelişen yeni değerler, daha çok dünya kimliğini ön plana almaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir gelişme artık bütün insanlığı ilgilendirmektedir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan gelişmelerden birisi de "bireyselleşmedir". "Bireyselleşme" kavramı, paylaşma ve dayanışma kültürüne dayalı olan Türk toplumunda yadırganabilir. Fakat gerçek anlamıyla "bireyselleşme", bireyin kendisini geliştirmesidir. Aslında "bireyselleşme" donanımlı değildir. Kendisini yetiştiren ve belli bir donanım kazanmış olan fertlerin kendisine, topluma ve ülkesine daha faydalı olabileceğini ifade eden bir kavramdır (Kan, 2009, s.897). Bireylerin içinde yaşadığı dünyanın aktif bir üyesi olması onların kendilerini donanımlı hâle getirmesine bağlıdır. Bireylerin üretken, cesur, yeni fikirlere açık ve katılımcı bir kişiliğe sahip

olması ise bireysel değişimle mümkündür. Gelenekselliği benimseyen ve gelişimin bireysel sorumluluğunu üstlenmeyen kişilerin küresel çağın değişimine uyum sağlaması mümkün değildir. Bireyler için geçerli olan bu önerme elbette kurumları da içine almaktadır. Kurumların profesyonel bir kültüre kavuşmaları değişimi sağlıklı sindirmelerine ve değişimi usta bir şoför gibi yönlendirmelerine bağlıdır.

Dolayısıyla, müşterilerin, vatandaşların, kısacası insanların sürekli olarak yükselen beklentilerine cevap verebilmek için kurumların da sürekli olarak kendilerini yenilemeleri, kendilerini aşmaları, yani değişimleri gerekiyor (Argüden ve d., 2004, s.9). Hayatımızın merkezi olgularından biri olan değişimin ne olduğunu tanımlamak, onu anlamak ve yönetmek için ön koşullardan biridir.

2.3.1. Değişimin Tanımı

Değişim, iş dünyasının son yıllarda en çok kullandığı kavramlardan ve en çok uğraştığı sorunlardan biridir. Değişim kaçınılmaz bir olgudur. Yaşamın her alanında vardır ve giderek daha hızlı bir biçimde yaşanmaktadır. Özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik, sosyal, teknolojik ve yasal değişimler hemen her sektördeki büyük veya küçük tüm organizasyonları ciddi bir biçimde etkilemiştir ve etkilemeye devam etmektedir (Barutçugil, 2004, s.155).

Yılmaz'a göre (2004) günümüzde hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Tarım toplumundan veya uygarlığından sanayi toplumuna veya uygarlığına geçilmesine benzer bir şekilde, bilgi toplumuna ve enformasyon uygarlığına geçilmektedir. Toffler'e göre bugün temel sorun iç siyasi çekişme olmaktan çıkmıştır. Eski tarz siyasi kavgalar önemini yitirmiştir. Asıl çatışma yeni enformasyon toplumuna geçmek isteyenlerle buna direnenler arasındadır. Yani mücadele değişim taraftarları ile karşıtları arasındadır (Yılmaz, 2004, s.59). Değişimi temsil edenlerle gelenekselliği temsil edenler arasında gizli bir çatışmanın varlığı yaşamın her alanında gözlenmektedir. Sosyal hayatın içinde kutuplaşmalara sebep olan değişim olgusunun tanımlanması gerekmektedir. Peki, nedir bu denli karşıtlıklara ve karışıklığa neden olan değişim olgusu?

Değişim; mevcut olan durumumuzun, iletişim ve irtibat halinde olduğumuz çevre koşullarının ihtiyaçları karşısında artık çaresiz ve kayıtsız kalması durumunda bizi yeniden yapılandıracak ve o ihtiyaçları giderebilecek düzeyde bireysel ya da

organizasyonel anlamda yeni fikirler üretebilmeye karar verme ve bunu uygulama sürecidir (Vardar, 2001, s.26). Üretecek olduğumuz yeni fikirler var olan durumu değiştirecek verileri ihtiva etmektedir. İhtiyaçlara yönelik ürettiğimiz fikirleri eyleme dönüştürerek değişime giden adımları başlatmış oluruz.

Buna göre değişme kavramı bir sistemin, bir durumdan başka bir duruma dönüşmesini tanımlamak için kullanılmaktadır. Örgütlerde değişim: bireysel düzeyde gerçekleşebileceği gibi, örgütün bir bölümünde veya tümünde de gerçekleşebilmektedir (Eren,1998, s.15). Değişim hem bireyi hem de bireyin içinde bulunduğu sosyal veya mekanik alanı ilgilendiren bir süreçtir. Bireyin içinde bulunduğu sistemden bağımsız bir şekilde değişime tabi olması sosyolojik olarak pek mümkün değildir.

Değişim bir süreçtir; belli bir zaman diliminde bir halden başka bir hale geçme, farklılaşma durumudur. Bu farklılaşma durumu yavaş yavaş, bilinçli ya da kendiliğinden, evrimsel biçimde olabileceği gibi, aniden, dolayısıyla devrimsel de olabilir. Devrimsel değişim, yaratacağı sarsıntılardan dolayı örgütsel ortamda zorunlu olmadıkça tercih edilmez. Dolayısıyla değişim evrimsel olmak durumundadır. Öte yandan, evrimleşemeyenlerin ayakta kalmak için devrime gereksinimleri olduğu da bir gerçektir (Çınar, 2005, s.83). Değişimin kabulü belli bir zaman dilimini ve benimseme sürecini gerektirir. Bu nedenle devrimsel değişim, çatışma ve direnç riski taşıdığı için pek tercih edilmemesi gereken bir değişim yöntemidir.

Fitcher'e göre (2001) belirli bir süre içinde doğada, toplumda, bireyde, birimde ve örgüt gibi yapılarda gözlenen başkalaşım ve farklılaşmalar değişim olarak nitelendirilmiştir. Değişim her yapının temel ve vazgeçilmez karakteristiğini oluşturmaktadır. Değişme sosyal ve kültürel olan her şeyin doğasında vardır. Bu sosyal ve kültürel olguların asla statik kalamayacağını ortaya koyar (Çelebi, 2001, s.166). Alışagelmiş düzeni bozan ve kişiye uyması gereken yeni koşullar sunan değişim, artık "olağan, sıradan, sürekli" hale gelmiştir. Deming'in yarım yüzyıl önce "Değişim bir fiil olmalıymış" sözüyle belirttiği gibi, değişim artık "olay" olmaktan çıkmış, sonu olmayan bir "süreç" olmuştur (Baltaş, 2002, s.6).

Doğan'a göre (1996) değişim genel olarak eski durumdan yeni bir duruma geçiş olarak anlaşılmakta ve mevcut durumun korunmaması, yeni çevre koşullarına göre uyumun sağlanmasıdır. Mevcut durumun muhafazası statik (durağan) olmak anlamına gelir ki

zaman içinde böyle bir özelliğin sürdürülmesi güçtür. Çünkü değişme kaçınılmaz hükmünü varlıklar üzerinde göstermektedir. Bu çerçevede değişme kişisel, organizasyonel ve toplum bazda görülür ve hissedilir. Değişime uğramayan bir canlı, değişimin olmadığı bir insan topluluğu düşünmek mümkün değildir (Wolff, 2005, s.146).

Argüden'e göre (2004) belli bir öngörü ile bilinçli olarak ve iş sonuçlarında önemli farklılık oluşturacak girişimler, değişim olarak tanımlanabilir (Argüden ve d., 2004, s.15).

Kurthan (1978), değişim kavramının içerdiği anlamları şu şekilde sıralamaktadır:

- Hareket, yer değiştirme veya bir durumdan diğer duruma geçiş.
- Gelişme, büyüme, kalkınma.
- Geleneklerin, atalardan kalma yaşantı şekillerinin terk edilmesi.
- Daha yüksek verimlilik ve etkinlik derecesinin gerçekleştirilmesi (Çelik, 2006, 10-11).

Kültürel değişimin bir sonucu olan toplumsal değişme aşağıdaki değişim şekillerini kapsamaktadır (Güvenç, 1976, s.32; Sevinç, 2006, s.217).

- Toplumsal rol ve statülerde değişmeler.
- Toplumun varlığındaki değişmeler.
- Toplumun nüfusundaki değişmeler.
- İnsan aklının olaylara bakış biçimindeki değişmeler.
- Üretim ilişkilerindeki değişmeler.
- Aile ve akrabalık ilişkilerinde değişmeler.
- Dinsel kurum ve simgelerdeki değişmeler.
- Gelenek ve göreneklerdeki değişmeler.
- Teknolojide, üretimde kullanılan araç ve gereçlerdeki değişmeler.
- Eğitimin amaç ve felsefesindeki değişmeler.
- Toplum-pazar ilişkilerindeki değişmeler.
- Yerleşme birimlerindeki değişmeler.
- Sanat akımlarındaki değişmeler.
- Enerji, üretim-tüketim düzeyindeki değişmeler.

- Çocuk bakımındaki kuram ve ilkelerdeki değişimler.
- Kitle iletişim sistemlerindeki değişimler.
- Toplumların dilindeki değişimler.

Değişim olgusu devamlı bir eylem olarak evrende varlığını hissettirmektedir. Kimi zaman negatif kimi zamansa pozitif etkiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlgili literatürde değişme kavramı ile anlam bakımından yakın ya da benzer görülen terimler; yenileşme, gelişme, büyüme, reform, yeniden yapılanmadır. Bu terimler kimi kez değişme teriminin yerine kullanılmaktadır (Çelik, 2006, s.11). Bu kullanım şekillerinde hep olumlu bir yön iması vardır fakat içinde bulunduğumuz dünyanın değişimleri her zaman pozitif yönde olmayabilmektedir. Bazen sonuçlarına tahammül edemeyeceğimiz derecede ruhumuzu alt üst eden değişimler de yaşanabilmektedir. Değişimin negatif olma ihtimali kadar pozitif olma ihtimali de mevcuttur ve pozitif her değişim aynı zamanda bir gelişimi içermektedir.

Değişim bir nesne ya da durumun zaman içinde aynı kalmama özelliğidir. Değişimin birçok anlamı vardır. Hareket, yer değiştirme ya da bir durumdan diğereine geçme, gelişme, büyüme, kalkınma, geleneksel-kalıplaşmış düşünce sistemlerinden uzaklaşma, daha yüksek verimlilik ve etkenlik sağlayacak yöntemler geliştirme gibi. Bu anlamların her biri olumsuz olan bir durumdan daha iyi olan bir duruma geçmeyi ifade eder. Ya da değişim daha önceden var olan bir nesnenin ya da durumun ortadan kaldırılarak yerine yenisinin geçirilmesidir (Genç, 2007, s.316-317).

Çınar'a göre (2005) gelişme için değişme bir önkoşuldur. Ancak değişme, yönü belirsiz bir kavramdır. Dolayısıyla değişmeyi yönünü belirtecek biçimde tanımlamak gerekir. Değişme; bireylerin, grupların ve örgütün genel verimliliğini artırmak amacıyla, örgütün yapısını, davranışlarını ve süreçlerini değiştirmek doğrultusunda yönetimin başlattığı planlı, dolayısıyla yönü belli olan bir girişimdir. Değişme, bir sorundan kaynaklanan bir zorunluluk olduğuna göre, değişmenin yönü "sorunu amaçlar doğrultusunda çözmek" olmalıdır (Çınar, 2005, s.84).

Organizasyonlarda değişim üç boyutta gerçekleştirilmektedir. Bunlar;

- **Devrimsel Değişim:** Bu değişim hızlı ve radikal olur. Bu değişime örnek olarak, kapalı ekonomi yapılarındaki ülkelerin serbest piyasa ekonomisine geçişini verebiliriz.
- **Evrimsel Değişim:** Bu değişim yavaş ve uzun solukludur. Bu değişime de örnek olarak organizasyonun yapısının ve kültürünün değişimini verebiliriz.
- **Otoriter Değişim:** Otoriter değişim bir liderin direktifleri ile yapılan değişim modelidir. Değişim ani ve hızlı olarak verilen direktifler doğrultusunda uygulanır. Devlet kurumlarında yapılan atamaları ve yapısal değişiklikleri örnek olarak verebiliriz (Dereli, Kanat ve Durmuşoğlu, 2006, s.117).

Değişim basit ifadesiyle “belli bir durumda meydana gelen farklılaşma”dır. Örgütsel açıdan değişim ise bir örgütte veya süreçte geçerli durumun planlı veya plansız olarak başka bir şekle dönüştürülmesidir (Genç, 2007, s.318).

2.3.2. Değişimin Tarihi

Değişim şüphesiz ki insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Yaşadığımız çağın en belirgin özelliklerinden biri ise değişimin hızlanması ve çok boyutlu hale gelmesidir. Teknolojik, ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel alanlarda hızlı ve etkileşimli bir değişim süreci yaşanmaktadır. Yaşanan değişim, bireyleri olduğu kadar ülkeleri ve kurumları da köklü bir şekilde etkilemektedir (Başbakanlık, 2003, s.20) .

Değişim olgusu ilk insandan günümüze değin yaşamın bir parçasıdır. Farkında olduğumuz veya olmadığımız değişimler meydana geldiği için bizim etki alanımız dışında ortaya çıkan değişimler de değişimin varlığının kanıtıdır. Değişimi sadece bizi ilgilendiren ve doğrudan bize etkide bulan gelişmeler olarak değerlendirmek değişimi yanlış yorumlamaktır. Bizim çevreleyen evrenin içinde meydana gelen değişimler de değişim olgusunun her zaman için hayatımızın bir parçası olduğunun göstergesidir.

Bilgi ve Bilişim çağında insanların, etkisine maruz kalmayacağını düşündüğü bir değişim hareketi düşünmek olanaksızdır. Çünkü değişim günümüz dünyasında tsunami etkisiyle tüm dünyayı halka halka saran bir güce sahiptir ve bu değişimin küresel bir olgu haline geldiğinin ifadesidir. Değişim tarihin ilk dönemlerinde hız ve nitelik yönüyle bu günkünden farklı bir potansiyele sahip olsa da hep var ola gelmiştir.

2.3.3. Değişimin Nedenleri

Hızlı değişim ve bunalım içinde yaşadığımız gerçeği çağımızın en önemli özelliğidir. Toplumların ve toplumları oluşturan örgütlerin varlıklarını sürdürebilmeleri, bu değişmeye ayak uydurabilmelerine bağlıdır. Bu nedenle değişim incelenmesi ve toplumsal ihtiyaçlara uygun biçimde yönlendirilmesi gereken bir olgudur. Kùltürler, toplumlar ve ùlkeler arasındaki sınırlar kalkmakta, eskiye göre daha yoğun ve daha hızlı bir etkileşim yaşanmaktadır (Erdoğan,2002, s.1). Söz konusu etkileşim toplumların birbirlerini yönlendirmeleri neticesini doğurmakta ve tüm dünya çapında bu yönlendirmeler neticesinde değişimler yaşanmaktadır.

Aristo'ya göre, her şeyin gerçekleştirmek istediği bir var oluş amacı vardır ve değişim bu amacın gerçekleşmesi için doğal olarak ortaya çıkmaktadır. Değişim var oluşun içinde potansiyel olarak vardır (Cüceloğlu, 1999, s.248). Bu nedenle değişimin zorunlu bir nedenden kaynaklandığını düşünmek bir bakıma yanıltıcı bir beklentidir. Çünkü varlığın söz konusu olduğu yerde doğal bir değişim süreci devam etmektedir.

Çınar'a göre (2005) dünden daha iyi olmanın, kaliteyi ve mükemmelliği aramanın ve hizmet sunumunda farklılık yaratmanın yolu değişerek gelişmeden geçmektedir (Çınar, 2005, s.92). Mükemmellik ve kalite yolculuğunda ilerleme güdüsü insanları ve toplumları değişime iten ana sebeplerden biridir. İnsanlar, örgütler ve toplumlar her geçen gün daha nitelikli süreçleri oluşturma ve bu süreçler neticesinde faydalı sonuçlar elde etme arzusu içindirler. Bu arzu ister istemez var olan durumun yenilenmesini ve geliştirilmesini gerektirmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda bu yenilenme ve gelişim teknoloji çoğunlukla teknoloji eliyle gerçekleşmektedir.

Yirminci yüz yılda, özellikle yüz yılın son çeyreğinde, dünya çok önemli değişim ve dönüşümler yaşadı. Bu değişim ve dönüşümlerin temelinde, evrensel olarak, çeşitli sosyo-ekonomik gelişmeler ile bilim ve teknoloji alanında o zamana kadar görülmemiş hızlı ve kapsamlı değişimler yatmaktadır. Sözü edilen bu gelişmeler sonucunda tüm dünyada büyük bir bilgi patlaması olmuş, son otuz kırk yıl içerisinde üretilen bilgi, insanlık tarihinin daha önceki dönemlerinde üretilen toplam bilgi kadar olmuştur. Bilgi artış hızı son yıllarda daha da artmış, adeta baş döndürücü bir duruma gelmiştir(Gedikoğlu, 2005, s.67). Ortaya çıkan bu bilgi havuzu bilgiye karşı doyumsuz

bir öğrenme süreci başlatmış, bireyler ve kurumlar eksik bilgilerini telafi etme düşüncesiyle hızlı bir değişim ve gelişim yolculuğunu sürdürür hâle gelmişlerdir.

Hoşcan'a göre (1998) değişimin kaynağı büyük ölçüde teknolojik değişimlerdir ve bu değişim yaşamı etkilemektedir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilgiye gereksinim daha da artmaktadır. Eğitim teknolojisinin gelişmesine paralel olarak toplumsal yaşamda ve iş yaşamında çok büyük gelişmeler söz konusu olmaktadır (Ağar, 2009, s.3). Bilişim teknolojileri mal ve hizmetlerde, pazarda ve üretim ekonomisinde önemli değişimlere neden olabilir. Bilişim teknolojileri mal ve hizmetlerin yapısını değiştirebilir. Günümüzde bilişim teknolojileri mal ve hizmetlerdeki fiziksel içeriği bilgisel içerikle ikame etmektedir (Bayrak Kök, 2006, s.129).

Peker'e göre (1995) sürekli olarak değişen teknolojik, sosyal, ekonomik ve siyasal yapılar, örgütler üzerinde değişim yönünde çevreye uyum için bir baskı yaratmakta, sosyo - teknik sistemlerin yapı, insan amaç ve işleyişlerinde de gerekli değişikliklerin yapılmasını zorlamaktadır. Bundan da öteye, bugünün örgütleri başarıya ulaşabilmek için iç ve dünya pazarında rekabet edebilmek için yaratıcı, yenilikçi ve değişimci olmak, çevrelerindeki değişim sürecini etkilemek zorundadır. İşte bu baskı ve zorunluluğun bir sonucu olarak, örgütlerin işleyişinde önemli bazı değişim ve gelişmeler olmaktadır (Peker, 1995, s.1). Örgütlerin işleyişindeki bu değişim ve gelişmeler örgütleri meydana getiren en önemli unsur olan insan faktörünün de değişim sürecinin bir parçası haline gelmesini gerekli kılmaktadır. Örgütlerin değiştiği bir ortamda örgütlerin temel unsuru olan insanların gelenekselliği koruma veya eskiye takılıp kalma lüksleri bulunmamaktadır.

İnsanın dış dünyayı kontrol etme ve yaşanılabilir kılma yönündeki arzusu onun çevreyi ve doğayı düzenlemesine yol açmış, çevreyi ve doğayı düzenleme eylemleri de hem insanın hem de bünyesinde varlığını sürdürdüğü doğanın ve çevrenin değişimini gerektirmiştir.

Bayrak Kök'e göre (2006) yönetim ve örgüt süreçlerinin en temel girdisi, toplumsal ve ekonomik yaşamın en stratejik kaynağı olarak görülen bilgidir. Bilginin egemen olduğu günümüz toplumsal ve ekonomik yaşamı, ileri teknoloji kullanımını, teknoloji aracılığıyla bilgi üretimini, aktarımını ve ilgili iletişim nitelikleri ile yapılandırılmış bir süreci zamanın temel dinamizmi olarak karşımıza çıkarmaktadır. Bireyler, örgütler ve

toplumlar bu dinamik ilişkinin köklü toplumsal, ekonomik, siyasi, sosyal, hukuki ve kurumsal etkileri altındadırlar. Başka bir deyişle, bilgi çağının rekabetçi konumunun hizmet kalitesi ve kurumsal etkinlik düzeyinin geliştirilmesinde temel alt yapı olarak karşımıza çıkardığı bilişim teknolojileri, birey, örgüt ve toplumu değişime zorlayan temel güç kaynağıdır (Bayrak Kök, 2006, 124). Buradan yola çıkarak küresel çağın temel değişim hareketinin bilişim alanındaki yeniliklerden kaynaklandığını ifade edebiliriz. Bilişim sistemleri iş yerlerinden evlere, okullardan kullanılan ulaşım araçlarına kadar insan hayatının içinde yer edinmiş her unsuru karşı konulamaz bir değişime yöneltmektedir.

90'lı yıllarda değişim olayı kişisel ve örgütsel yaşamın en önemli konusu haline gelmiştir. Bu gün artık değişim gerekliliğinden çok, organizasyonların yeterli hızda değişip değişmediği, sürekli değişimin nasıl sağlanabileceği, organizasyonların kendilerini nasıl “öğrenen organizasyon” haline getirebilecekleri tartışılmaktadır (Koçel, 2003, s.687). Örgütler için değişimin olup olmayacağından ziyade sağlıklı ve nitelikli değişimin nasıl gerçekleştirileceği konusu önem arz etmektedir. Bu değişimin devrimsel bir şekilde mi evrimsel bir şekilde mi olması gerektiği de önemli tartışma konularından biridir.

Dünya hızlı bir şekilde devrimsel bir değişime, Bilgi Toplumuna, hazırlanmaktadır. Bu değişim bilginin üretilmesi, saklanması, kullanılması ve erişiminde niteliksel değişimlerden kaynaklanmaktadır. İnternet, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin habercisidir. İnternet, bilimsel ve teknolojik gelişmenin önemli bir etmeni, taşıyıcısı, kendisi sürekli değişen, bilgi teknolojilerini değiştiren, giderek toplumu ve yaşamın tüm boyutlarını değişime zorlayan bir teknolojiler kümesidir. Zaman ve mekân farklarını azaltan, bir çalışma ortamı; büyük, canlı dağınık bir kütüphane; esnek ve yetenekli bir haberleşme ortamı, her vatandaşın kendi radyo, gazete ve televizyonunu kurabileceği bir yayın ortamı, tüm dünyaya hitap eden bir tanıtım ve pazarlama ortamı, iş bağlantılarının kurulabileceği, alım satımın yapılabileceği bir elektronik ticaret ve iş ortamıdır(DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.21-22). Böylesi bir iş ortamında saniyeler ve dakikalar sürekli bir bilgi akışını getirecek ortaya çıkan bilgi akışı gelen her saniye ve dakikanın değişimlerle maziye aktarılması sonucunu doğuracaktır. Değişimin böylesine hızlı yaşandığı bir dünyada, devrimsel bir değişim iklimi varmış gibi görünmektedir

fakat insanlar değişimi yüksek bir oranda benimsedikleri için evrimsel değişim sürecinin devrimsel değişime göre daha hakim bir değişim yöntemi olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Wolff'a göre (2005) günümüzde küreselleşme, bilgi ve iletişimdeki teknolojik hızlı gelişmeler, toplam kalite uygulamaları ve işgücündeki farklılıklar organizasyonları değişmeye zorlamaktadır. Organizasyonel değişim, organizasyonda iş yapma alışkanlıklarının daha farklı bir şekle dönüştürülerek verimliliğin artırılmasıdır. Sürekli iyileştirme ve geliştirme amaçlanır. İşlerin daha hızlı, daha kaliteli ve daha az maliyetli olması arzulanır. Bu iyileştirmenin yavaş yavaş sürekli yapılacağı gibi radikal bir şekilde değiştirilmesi de söz konusu olabilir(Wolff, 2005, s.146). Radikal değişimler direnme ve savunmaya geçme psikolojisini tetiklediği için örgütlerde pek işlevsel olmayan bir değişim yöntemidir. İster radikal ister ılımlı olsun, her değişim sürecinin örgütlerde ve bireysel yaşamda mutlaka harekete geçirici faktörleri bulunmaktadır.

Küresel düzeyde değişimin dinamiklerini kısaca şu şekilde ifade edilebilir (Aktan, 2003; Al, 2002; Aktan, 1998; Tekelioğlu, 2006; Akt: Çukurçayır ve Çelebi, 2009, s.62):

Ekonomik Değişim: Dünya küreselleşirken, ekonomide serbestleşme, özelleşme, bölgeselleşme, gönüllüleşme ve nüfusun büyük çoğunluğu için yoksullaşma, küçük bir kesimi için de zenginleşme söz konusu olmaktadır.

Sosyo-Kültürel Değişim: Bu değişim kentleşme, ulus-devletleşme, bireyselleşme, yabancılaşmayla birlikte, din ve laiklik gibi kurumların farklı anlamlar kazanmasına neden olmaktadır. Dünya nüfusu artmış, yoksulluk, işsizlik ve göç belirleyici olmaya başlamıştır. Nüfusun homojenliği daha da azalmış, benzeşme yerini farklılaşmaya bırakmıştır.

Siyasal Değişim: Dünya demokratikleşme süreci içindedir ve ulus-devletten uluslararasılaşan çoğulcu bir devlete doğru gidiş söz konusu olmakta, yerel milliyetçilikler ortaya çıkmaktadır. Yani siyasal değişimin dinamiklerini demokratikleşme, sivilleşme ve yerelleşme oluşturmaktadır.

Teknolojik Değişim: Özellikle bilgi toplumunun ne ölçüde sağlanabildiğinin ve bilişim sistemlerinin dünyayı nasıl yönlendirebildiğinin anlaşılabilmesi açısından en önemli değişim, teknoloji alanında yaşanan değişimlerdir. Söz konusu teknolojiler üretim

ilişkilerinden organizasyon yapılarına, meslek bilgisinden sorumluluk anlayışına kadar birçok alanı derinden etkilemektedir.

Ekolojik Değişim: Bugün doğanın ve çevrenin kirlenmesi, küresel ısınma, iklim değişikliği, erozyon, çölleşme, biyolojik çeşitliliğin tahribi, dolayısıyla da beslenme güvenliğinin giderek azalması gözlemlenmektedir. Ekolojik değişim yalnızca doğal süreçlerdeki değişim değildir, aynı zamanda sosyal doku, mekansal yerleşimler ve göçler vb. değişimleri de içermektedir.

Demografik Değişim: Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfusun hızla artması ile birlikte gelen sorunlar ve gelişmiş ülkelerde genç nüfusun azalması ile yaşlı nüfusun artması yönünde değişim yaşanmaktadır.

Organizasyonel Değişim: Ezici rekabetin geçerli olması, bilgi ve malzeme teknolojisindeki gelişmeler, telekomünikasyon alanındaki yenilikler organizasyonların yapı, sistem ve süreçlerini yeniden yapılandırmalarını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu çerçevede yeni yönetim modelleri benimsenirken; örgütsel değişimin işgücü piyasalarında “standartlaşma” ve “esnekleşme” adı verilen iki değişimi de beraberinde getirdiği görülmektedir.

Dünyadaki bu değişimin temelinde bilim, bilgisayar ve iletişim alanındaki baş döndürücü gelişmeler yatmaktadır. Bilginin üretilmesi, saklanması, düzenlenmesi, işlenmesi, taşınması, hizmete sunulması ve kullanılmasında devrimsel ölçüde gelişmeler ortaya çıkmaktadır. Bu değişim ve gelişmeleri sağlayan teknolojiler "**Bilgi Teknolojileri**" (BT) olarak adlandırılmaktadır. BT ve İnternet ülkelerin kaderlerini etkileyen, onların birinci sınıf ya da üçüncü sınıf olmasını belirleyen stratejik bir öneme sahiptir. BT çok hızlı bir şekilde gelişmektedir. BT'nin maliyeti düştükçe kullanımı da hızla yaygınlaşmaktadır. BT'deki söz konusu gelişme ve toplumsal değişme süreci bilimi, bilgiyi ve entelektüel ürünleri ön plana çıkarmaktadır. Bilgi bir üretim faktörü, ekonominin ve değişimin motoru olmuş ve en az enerji kadar önemli ve değerli bir kaynak haline gelmiştir. Bu bağlamda günümüzde bir "**bilgi ekonomisi**"nden söz edilmektedir. Bilim ve bilginin hızla ve kolayca yayılabilmesi insanlığın gelişmesinde daha önce düşünilemeyen yeni olanaklar ortaya çıkarmaktadır. BT, araştırma-geliştirme (AR-GE), karar alma, planlama, üretim, dağıtım süreçlerini hızlandırmakta ve ekonominin çarklarını daha hızlı döndürmektedir. Bilgi teknolojileri doğurgan (jenerik)

yapısı nedeniyle bilim, teknoloji, mühendislik ve yönetim yardımıyla tüm ekonomiyi etkilemektedir ve sürekli bir verimlilik artışına yol açmaktadır(DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.1).

Argüden ve diğerlerine göre (2004) değişimi zorlayan unsurlar arasında uluslararası kurumların standartlarına uyma gereği (AB, IMF, Dünya Bankası, ISO gibi). şirketlerin strateji, organizasyon, altyapı sistemlerinde yenilikler; şirket birleşmeleri gibi olgular sayılabilir (Argüden ve d., 2004, s.9). Dış çevreden kaynaklanan rekabet koşulları ve tüm dünyanın tek bir ülkeye dönüşmesi dünya üzerinde yaşayan tüm ulusların ve toplumların birbirlerini etkilemesine zemin hazırlamıştır. Bugünün dünyasında hiçbir toplum “Ben yaptım, oldu.” deme lüksüne sahip değildir. Çünkü toplumların kendi vatanlarında meydana getirdikleri değişimler uluslar arası toplumu da bir yönüyle ilgilendirmektedir.

Toplumsal yaşamın en küçük yapıları olarak karşımıza örgütler çıkmaktadır. Örgütlerin bireylerden meydana gelen bütüncül bir birey niteliğinde olduğunu düşündüğümüzde, içinde yaşadığımız küresel çağın örgütleri de değişim olgusunun çekimine aldığını söyleyebiliriz. Değişen her birey parçası olduğu örgütün değişimine vesile olacaktır çünkü. Bu kapsamda örgütleri değişime zorlayan faktörlerinde ayrıntılı bir şekilde ele alınması örgütsel başarımın olmazsa olmazlarından.

Evrende değişim sürekli. Evrende değişmeyen tek şey yine değişimin kendisidir. Evrenin kendisi de sürekli bir değişim içindedir. Sosyal, ekonomik, siyasi ve teknik tüm sistemler değişim halindedir. Örgütler de bir sistemdir ve örgütsel sistemler açısından değişim kaçınılmazdır. Sürekli değişim, hayatta kalmanın ve önde olmanın gereğidir. Bilimsel gelişmeler, teknolojik yenilikler, iletişim potansiyeli, bilgi işlem becerileri, küresel boyutlu bilgi ve ticaret ağları, artan rekabet, ulaşım kolaylıkları ve küreselleşmeyi artıran yasal altyapı değişimleri, örgütleri sürekli değişime zorlamaktadır (Genç, 2007, s.317).

Bennis (1999), örgütleri değişmek zorunda bırakan nedenler olarak şu hususları vurgulamaktadır:

- Genel olarak zamanımızda, değişimin hızında meydana gelen artış, örgütlerin çevrelerine süratle uymalarını gerektirmektedir.

- Teknolojik yapı, değişimin hızlanması gerektirecek bir şekilde karmaşıklaşmaktadır.
- Örgütler, daha karmaşık bir nitelik kazanmaktadır. Bu durum kısmen teknolojinin gelişmesi, kısmen de organizasyonların büyümesi sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Örgüte giren çalışanların eğitim seviyesinin sürekli yükselmesine bağlı olarak, iş gücünün niteliği ve buna bağlı olarak çalışan talepleri sürekli değişmektedir.
- Çalışanlar eskiye oranla daha fazla bağımsızlık ve karar serbestliği istemektedir.
- Geleneksel otorite biçimleri artık tatmin edici olmaktan çıkmaktadır. Hiyerarşik emir-komuta zincirinin yerini artık ehliyet ve bilgiye dayanan işlevsel otorite almaktadır (Sönmez,2007, s.179).

Örgütlerde değişim iç veya dış çevrenin taleplerini karşılamak için yapılır. Değişim bazen söz konusu talep olmadan örgütün kendi isteğinden de kaynaklanabilir. Örgütler verimli ve etkin olmak için sürekli bir çaba içindedirler. Etkinliği artırmak değişimin en önemli amaçlarından biridir. Aynı şekilde örgütsel verimliliği artırmak da değişimin önemli amaçlarından biridir (Genç, 2007, s.320). Buradan da anlaşılacağı gibi değişimin dış kaynakların etkisiyle veya iç motivasyonla meydana geldiğini söyleyebiliriz. Önemli olan bireylerin, örgütlerin ve toplumların iç motivasyonla değişim sürecinin içinde yer almalarıdır.

Değişime ayak uyduramayan, geleneksel yaşam biçimi ve kişisel anlamı ile dünya görüşüne ters düşmekten kaynaklanan rahatsızlık duygusu, kişide yönünü kaybetme hissi uyandırarak huzursuzluk yaratmaktadır (Sevinç, 2006, s.215). Değişime karşı gösterilen direncin de bir tür değişime katılma yöntemi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü küresel değişimin telkin ettiği yönde değişmeyen kurum ve bireyler geleneksel niteliklerini derinleştirme ve koruma adına değişim süreçleri yaşamaktadırlar. Bu nedenle değişime karşı direnç gösterme arzusunun da tipik bir değişim sebebi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

2.3.4. Değişimin Pozitif ve Negatif Yansımaları

Değişme bir sistemde veya alt öğelerinde olumlu ya da olumsuz yönde meydana gelen farklılaşmadır (Çelik, 2006, s.11). Değişim kavramının gelişim, yenilenme, yapılanma gibi sözcüklerle de ifade edilmesine nazaran değişim olgusu yönü net olmayan bir süreçtir. Değişim negatif yönde olabileceği gibi pozitif yönde de yaşanabilir.

Argüden ve diğerlerine göre (2004) değişim her alanda insanlığın gelişimini sağlamıştır, ancak günümüzde inanılmaz hıza ulaşan bu gelişim tüm birey ve kurumları ayak uydurma aşamasında son derece zorlar hale gelmiştir. Artık çok farklı alanlardaki gelişimleri adım adım izleme ve sindirme olanağını yitirmiş durumdayız (Argüden ve d., 2004, s.15). Değişim karşısında yaşanan bu acziyet duygusu değişimin ortaya çıkardığı en olumsuz durumlardan biridir. Değişimi yönetememe ve değişime ayak uyduramama insan ve örgüt psikolojisinde hırçınlaşma, içe kapanma, baskıcı yol ve yöntemlere başvurma sonuçlarını doğurmaktadır. Bu sonuçlar bireyler için söz konusu oldu kadar toplumlar ve devletler için de söz konusudur.

Kültürler ve kurumlar bir değişimin sonucuyla ilgili kültürel örüntüleri düzenlemeye ve yerleştirmeye çalışırken, onun da değiştiğini, yerini “yeni”nin aldığını görmektedirler. İnsanlık değişimin getirdiklerini sindirememesi gibi bir sorunla, hatta Toffler’ın vurguladığı “şok”la karşı karşıya bulunmaktadır (Çınar, 2005, s.83).

Teknolojiyi ortaya çıkaran, onu geliştiren ve onu kullanan insandır. İnsanın kültürel ve sosyal gelişme düzeyine göre, kullanılan teknoloji de değişmektedir. Günümüzde teknolojik değişim öyle hızlanmıştır ki, her gün yeni bir teknik özelliğe sahip yeni bir teknolojik ürün insanların kullanımına sunulur hale gelmiştir (Sarıhan, 1998, s.17). Bu takip edilemeyen değişim süreci Toffler’ın da ifade ettiği gibi bireylerin örgütlerin dünyasında şok etkisi yaratmakta ve bireyler ve örgütler çağa uyum sağlayamamanın omuzlara yüklediği ağırlıkla ezilmektedirler.

Bilgi toplumu, iletişim-bilişim devriminin en somut görüntüsüdür. Bilgi toplumunda teknoloji sayesinde bilgi üretimi önem kazanmıştır. Bilgi toplumunda bilgi teknolojileri ile sosyal değişme arasındaki ilişkiler ve ortaya çıkan değişmeler iki noktada özetlenebilir:

İlki, bilişim teknolojilerindeki değişim ve hızın, sosyal yapıyı çok hızlı bir değişim sürecine sokmuş olmasıdır. İkincisi sosyal değişimin çok hızlı olması, bireysel ve toplumsal hayatın parçalanmasını da hızlandırmaktadır. Bu parçalanmalar bireyde olduğu kadar onun aile hayatında, eğitim de, siyasal, hukuksal alanda da ortaya çıkabilmektedir (Kocacık, 2003, s.8).

Kanbur'a göre (2008) küreselleşen dünyada 21. yüzyılda büyük boyutlarda yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişmelerle birlikte her çeşit kuruluşun ölçekleri değişmekte ve işletmeler daha karmaşık yapı ve faaliyet sistemlerine yönelmektedir. Dolayısıyla işletmelerin hayatta kalma ve gelişmelerini sağlayan tedbirlerin alınması zorlaşmakta ve işletme yönetimleri de güçleşmektedir. Bu nedenler sonucunda işletme yöneticilerinin başarıya ulaşabilmeleri için yakalayabileceği fırsatlar ve karşılaşılabileceği tehlikeleri önceden görebilmesi, haklarında bilgi sahibi olmaları, daha iyi ve daha güvenilir stratejiler oluşturmaları ve oluşturmuş oldukları bu stratejileri verimli bir şekilde uygulamaları gerekir (Kanbur, 2008, s.402). Değişim içinde var olmak, değişimi anlamayı, yorumlamayı ve doğru tepkiyi doğru zamanda vermeyi gerektirmektedir. Değişim her zaman planlı olmayabiliyor, sürprizler, krizler de değişimin örneklerindedir (Dereli, Kanat ve Durmuşoğlu, 2006, s.115). Değişim süreçlerinin içinde taşıdığı kriz durumları değişimin en ürkütücü ve negatif yönlerindedir. Değişimin bünyesinde var olan kriz tohumlarının hangi olaydan nem kapıp tomurcuklanacağını kestirilmesi çoğunlukla mümkün değildir. Bu kriz beklentisi kimi zaman değişime karşı direnç gösterme sonucunu da doğurabilmektedir.

Direnç, bireyi değişim etkisinden korumaya dönük davranışın göstergesi, kısaca değişime karşı en tipik birey ya da örgüt tepkisi şeklinde tanımlanabilir. Değişime karşı direncin ortaya çıkmasına çok sayıda etken yol açmaktadır. Değişime direnci oluşturan nedenler bireysel ve örgütsel düzeyde ayrı ayrı ele alınabilir. Kurumunda değişim yapmayı amaçlayan yöneticilerin, değişime direncin iki ayrı düzeyde de ortaya çıkmasına yol açan nedenleri anlayıp çözümlenmeye çalışması zorunludur (Çelik, 2006, s.50). Değişime karşı gösterilen direnç bireysel ve örgütsel motivasyonu olumsuz yönde etkilemekte, bireylerin ve örgütlerin düşünsel yapısında değişimin kötü bir şeymiş gibi algılanmasına neden olabilmektedir.

Neoliberal küreselleşme anlayışı bütün ülkeler için olumlu sonuçlar doğurmamaktadır. (Çınar,2009, s.27). Küreselleşen dünyada neoliberal politikalar nedeniyle bireyler ciddi ekonomik buhranlar yaşamaktadır. Bu ise küresel değişimin, bireyleri ve ülkeleri ekonomik çıkmazlar içine çekmesine sebebiyet vermektedir. Küresel değişimin bazı grup ve bireyler için olumlu etkilerinin olduğu doğrudur.

Ancak değişimin bireylere ve toplumlara aynı ölçüde eşit bir biçimde yarar sağlamadığı da açıktır. Bunun aşılmaz yollarının bulunması kaçınılmazdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin sorunları daha da artmıştır. Bir yandan sanayileşme sürecini tamamlayamamış olmanın sıkıntılarını yaşarken, diğer yandan da teknoloji üretememenin sorunları ile dışarıdan alınan teknolojilerin kendi ideolojileriyle uyumsuzluğunun ortaya çıkardığı bunalımlar nedeniyle sorunlar yaşamaktadırlar. Bunların bilgi toplumuna geçiş süreçleri nedeniyle yaşadığı sorunların iyi araştırılıp, çözüm önerileriyle birlikte ortaya konulması gerekmektedir (Kocacık, 2003, s.9).

Çelik'e göre (2006) örgütsel değişimde, toplumsal kültür büyük önem taşımaktadır. Ulusal kültürümüz göz önüne alındığında yenilikçi davranışların ödüllendirilmediği aksine cezalandırıldığı çok karşılaşılan bir durumdur. "Sivri" olmamak, "eski köye yeni adet getirmek" geleneksel Türk toplumunda övülen ve teşvik edilen tutumlardır. Dolayısıyla yenilikçi bir örgüt kültürü oluşturmak için örgütlerin bu toplumsal engelleri aşmak zorunda olduğu söylenebilir(Çelik, 2006, s.17). Örgüt kültürü içinde değişimin öncülüğünü üstlenen kişilerin dışlanması ve tehditvari bakışlara muhatap olması karşılaşılan değişim süreci olumsuzluklarındadır.

Tek başına değişim, olumlu veya olumsuz bir anlam ifade etmemektedir. Değişim, pek çok fırsatın yanı sıra, çeşitli tehditlerin de kaynağı olabilmektedir. Özellikle, değişimi zamanında ve doğru bir şekilde algılayarak, kendini yeni koşullara uyarlama becerisi gösteremeyen bireyler ve kurumlar, değişimin kurbanı haline gelebilmekte ve nispi konumları kötüleşmektedir. Öte yandan, değişimi zamanında ve doğru algılayan, sağlıklı tepki gösterenler ise, kendi hedefleri ile değişen ortam arasında örtüşen alanları yakalayabilmekte, stratejik bir yaklaşımın içinde değişimin getirdiği belirsizlikleri azaltmakta ve değişim sürecini nispi konumlarını iyileştirme yolunda bir fırsata dönüştürebilmektedirler (Başbakanlık, 2003, s.20-21).

Şu alanların öne çıkarılması küreselleşme sürecinde olumlu etkiler yaratacaktır:

- Devlet ve özel sektörün önceliği eğitim ve üniversitelere vererek BT alanını öncelikli yatırım alanı olarak belirlemesi (AR-GE yazılımları, BT donanımı ve mesleki eğitim gibi).
- İnternet yaygınlaştırılarak bilgiye erişim olanaklarının artırılması, kullanıcıların bilgi okuryazarı olarak eğitilmesi.
- Yenilikçiliği bir kültür olarak topluma yerleştirmek.
- İnsan sermayesine yatırım yapılması (Çınar, 2009, s.27).

Değişimin negatif etkilerini maddeler halinde sıralamak daha anlaşılır bir tablo verecektir. Değişimin bireysel ve toplumsal yaşamdaki negatif etkilerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Küresel değişime ayak uyduramama sonucu bireyler, örgütler ve toplumlar şok etkisi yaşamaktadır.
- Değişim taraftarı olan birey, kurum ve toplumlar yadırganma baskısıyla karşılaşmaktadır.
- Değişime öncü olan birey, örgüt ve toplumlara savunma ve dirençle mücadele etmek zorunda kalmaktadır.
- Değişim nesiller arası kuşak çatışmasını gündeme getirmektedir.
- Değişimin nimetlerinden her toplum, birey ve örgüt eşit oranda yararlanmamaktadır.
- Değişim, eğitimin öğretilerine aykırı bir yönde gerçekleşebilmektedir.
- Değişim bireyleri ve toplumları bilinçsizce farklılığı tercih etmeye zorlamaktadır.
- Değişim her zaman ve her yerde gerekliymiş gibi bir algı yanılsamasını beraberinde getirmektedir.
- Değişim bünyesinde her zaman için risk tohumları taşımaktadır.
- Değişim bir kitleler ve ideolojiler mücadelesine neden olabileceğinin işaretlerini bünyesinde barındırmaktadır.
- Değişim bir asimilasyon ve empoze süreci olarak işletilebilmektedir.
- Değişim güçlü ile zayıf arasında güçlünün çıkarlarını koruyan bir oluşum süreci görünümündedir.

- Değişim evrensel değerlerin yozlaşmasına neden olup değersiz bir toplum yapısı meydana getirme potansiyeline sahiptir.
- Değişim geleneksel olan her şeyi reddetme yaklaşımını telkin ederek törpüleyici bir yenilik sürecini işletmektedir.
- Değişim toplumsal ve bireysel hassasiyeti önemli derecede azaltmakta ve her şey değişir düşüncesiyle değişmemesi gereken doğal, tarihsel ve evrensel güzelliklerdeki değişiklikleri normal karşılamaya neden olmaktadır.

Değişim toplumsal ve bireysel hayata pozitif katkılarda da bulunmaktadır. Değişimin pozitif etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Değişim sayesinde insanlar ve toplumlar daha iyiye ulaşmanın gayreti içinde olmaktadırlar.
- Değişim tortulaşmış ve işlevini yitirmiş alışkanlıkların terk edilmesine katkıda bulunmaktadır.
- Değişim bireylerin ve toplumların üzerinde olumlu değişimlere açık olma ve bu tür değişimlere ayak uydurma baskısını oluşturmaktadır.
- Değişim birçok insani değerın küresel bir arenada yaygınlaşmasını sağlayıp tüm insanların ortak değerler ekseninde yaşamasına vesile olmaktadır.
- Değişim tüm dünya üzerinde ortak bir kanı ve beklenti ruhu oluşturarak, insanların aynı duygu ve düşünceyle hareket etmesini sağlamaktadır.
- Değişim sayesinde toplumlar iş ve işlemlerini daha ekonomik ve işlevsel bir şekilde yürütmeyi öğrenmektedirler.
- Değişim sayesinde ulus ötesi bir bilgi ağı ve havuzu oluşmakta ve tüm birey ve toplumlar bu ağ ve havuzdan istifade etmektedirler.
- Değişim tüm dünya devletlerini ortak amaçlar uğrunda çalışmaya yöneltmektedir.
- Değişim dünya üzerinde yaşanan yozlaşma ve dejenerasyona karşı küresel bir toplumsal vicdan oluşmasını sağlamaktadır.
- Değişim tüm bireyler ve toplumlar arasında birbirini daha iyi bir noktaya taşıma konusunda sorumluluklar yüklenilmesini gerektirmektedir.

Newton ve Tarrant'a göre (1992) değişme sürecinin başlaması ile kurumda örgütsel ve bireysel bir canlanma görülür. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Değişme ilginç ve heyecan vericidir.
- Değişme örgüt mensupları ve müşterilerine yeni fırsat ve imkânlar getirir.
- Değişme personelin profesyonel gelişimini hızlandırır.
- Değişme kurumda farklı yeni grupların doğmasına neden olur.
- Değişme günlük uygulamaların akademik olarak gözden geçirilmesine imkân verir.
- Değişme güven ortamı oluşturur.
- Değişme örgütsel, kültürel ve bireysel ayrılıkların olumsuz etkisini azaltır.
- Değişme ile personel bireysel gelişim imkânı bulur.
- Değişme ile ilgi ve dikkat artar (Özdemir, 2005, s.237).

2.3.5. Değişim ve Eğitim

Değişim sadece teknoloji ve ekonomi alanında olmamakta, toplumsal kurumlardan siyasi yapılara, insan ilişkilerinden ahlak, kültür ve fikir alanına kadar tüm alanlarda olmaktadır (Yılmaz, 2004, s.59). Değişimin bu kuşatıcı yapısı nedeniyle sosyal müesseseler de değişimin etkisine maruz kalmaktadırlar. Değişimin etki alanına giren sosyal kurumlardan biri de kuşkusuz eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumları bilişim ve iletişim teknolojilerinin küresel toplumda meydana getirdiği yenilenme ve yeniden yapılanma sürecinden nasibini almıştır.

Aslına bakılırsa tüm bu durumlar sosyal, ekonomik, politik ve kültürel kurumların artan küreselleşmeye paralel değişimlerinin beklenen sonucudur(Güven, 2002, s.100). Toprakçı'ya göre (2002) de değişim rüzgârları tüm örgütleri etkilediği gibi eğitim örgütlerini de ister istemez etkilemektedir (Toprakçı,2002, s.362). Bilgi toplumunun değişen yapısı eğitim kurumlarını da değişmeye zorlamaktadır.

Çelik'e göre (2006) bilgi toplumunun yükselen değerleri arasında hızlı teknoloji dönüşümü, hızlı değişme ve gelişme, insan kaynağına ilgi, bilgiye dayalı organizasyonlar, öğrenen örgütler, bilgi insanı ve sürekli öğrenmeyi alışkanlık haline getirmesi gereken insan modeli yer almaktadır. Bu aşamada karşımıza çıkan en önemli soru mevcut eğitim sisteminin sözü edilen yeni değerleri kazandıracak alt yapıya sahip olup olmadığıdır. Diğer bir ifade ile hemen her alanda yaşanan hızlı değişme ve gelişme

acaba eğitim alanında da gerçekleşmekte midir (Çelik, 2006, s.63). Söz konusu değişimin varlığı eğitim kurumlarını bilgi toplumunun aktif bir unsuru haline getirecektir.

Bilgi toplumu bir hedeftir. Bilişim teknolojisinin dinamik yapısı bu hedefin sürekli olarak değiştirilmesini ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu hedefe ulaşmayı ve gelişen hedefleri zamanında yakalamayı sağlayacak belirleyici unsurlar arasında, mali ve teknolojik altyapı öne çıkmakla birlikte, ihmal edilmemesi gereken bir diğer unsur da eğitimidir(Yıldırım ve Öner, 2004, s.49). Eğitimde değişim ile ilgili çabalar, mevcut uygulamaların gözden geçirilmesi ve eksikliklerin belirlenmesiyle başlar. Bu aşamada eğitimde değişmeye niçin ihtiyaç duyulduğu sorusuna cevap aranır (Özdemir,1997, s.20). Eğitimde değişim enformasyon toplumunun zorunlu bir yönlendirmesidir. Günümüz eğitim ortamları hem fiziksel donanım yönüyle, hem materyal donanımı yönüyle hem de insan kaynakları yönüyle değişerek yeni gelişmelere uyum sağlamak durumundadırlar.

Dünyada yaşanan hızlı değişim süreci ile birlikte bir ülkenin vatandaşı olmaktan dünya vatandaşı olmaya doğru bir farklılaşma gözlenmektedir. Eğitim sistemi de bu kapsamda kendisini yenilemeli ve bu sürece katkı sağlamalıdır. Küresel vatandaş, dünyanın sorumluluğunu üstlenme konusunda bilgi, beceri ve değer ve tutumlara sahip olmalıdır(Kan, 2009, s.903). Eğitim küresel toplumda ulusal ülkeleri bireylere aktarmakla yetinememeli aynı zamanda küresel bir vizyonun bireylere iletilmesi görevini de yerine getirmelidir. Bu durum üniversiteden ilköğretime kadar geçerli bir gerekliliktir. Fakat değişimin ilköğretimden başlaması, değişimin benimsenmesi ve köklü bir şekilde gerçekleşmesi için önemlidir.

Türkiye’de ilköğretim okullarının yönetiminin ilköğretimdeki değişmelere paralel bir gelişme gösterdiği söylenebilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında; ilköğretim kurumları okuma-yazma, temel vatandaşlık bilgisi ve dönemin ekonomik anlayışına uygun mesleklerin gerektirdiği becerilerin kazandırıldığı temel eğitim kurumları idi. Okur yazarlığın kısa sürede artması, üst eğitim kademelerini, üst eğitim kademelerindeki genişleme ise ilköğretimden beklentilerin artmasına neden oldu. Bu durum ilköğretim kurumlarının yönetiminde gerekli olan yeterliklerin niteliklerini ve niceliklerinin değişmesini de beraberinde getirdi (Gökçe, 2004, s.217). İlköğretim kurumlarında görev

yapmakta olan idareci ve öğretmenlerin çağın yeniliklerini takip etme yönüyle öğrencilere model olması çok önemli bir eğitimsel sorumluluktur. Bilişimin ve Teknolojinin kullanılmasını telkin edip ondan uzak duran bir eğitimci kadrosuyla günümüzün değişim hızına entegre olabilmek mümkün görünmemektedir. İnsanlara bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma yollarını öğretmenin yanında değişen bilgiyi takip edebilme yolları da kazandırılmalıdır.

Hedefi insan davranışlarını olumlu yönde değiştirmek olan eğitim örgütleri de bütün örgütler gibi, çevre sistemlerinde meydana gelen değişimlerden etkilenir. Ancak, eğitim örgütlerini diğer örgütlerden ayıran temel özelliklerin başında, değişimi başlatma sorumluluğunun bulunması gelir (Çelik, 2006, s.62; Genç, 2006, s.1). Eğitim örgütleri değişime ayak uydurma sorumluluğundan ziyade değişimin öncüsü olma sorumluluğuyla anılmalıdır. Toplumun tüm kurumları ve birimleri eğitim kurumlarının yönlendirmesiyle gelişmeli ve değişim yolculuğunda rota belirlemelidir.

Eğitim kurumları, bilgi çağının gerektirdiği değişimlere öncülük yapması gereken örgütlerdir. Ancak yapılan pek çok araştırma sonuçları eğitim örgütlerinin gerekli değişimleri hayata geçiremediğini ve eğitim alanında yapılan değişim girişimlerinin çoğunun başarısız kaldığını göstermektedir. Değişim süreci, iyi yönetildiği takdirde örgütü başarıya götüren, kötü yönetildiği takdirde örgüt için bir yıkım da yaratabilecek, oldukça zor ve sancılı bir süreçtir. Dolayısıyla, başarılı değişim süreçlerinin yaşanması için, değişim yönetiminde rol alan kişilerin değişim yönetimi konusunda bilgili, becerili ve deneyimli olmaları bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir (Sönmez, 2007, s.177). Eğitim kurumlarının liderleri konumunda olan yöneticilerin değişimler karşısında ne yapacağını şaşırarak kişiler durumunda olmaması, meydana gelen değişime karşısında nasıl bir duruş sergilemeleri gerektiğini çok kısa bir süre içinde belirleyebilecek birikimi dimağlarında taşımaları gerekmektedir.

Ensari'ye göre (1999) eğitim kurumları durağan örgütler değildir. Okullarda gerçekleştirilmeye çalışılan değişim yönetiminin başarısının en önemli faktörlerinden birisi de öğretmenlerdir. Eğitim kurumları amaçlarına hizmet edebildikleri sürece yaşamlarını sürdürürler. Onlar ve çevreleri sürekli ve düzenli bir değişim içindedirler. Biyolojik bir analogi yapmak gerekirse, kurumların ' yaşamlarından' söz edilebilir. Kurumsal yaşamda, gelişimin dört temel evresi vardır. Bunlar: Oluşum, büyüme,

olgunluk ve kurumun ya düşüşüne yol açacak ya da yenilenmesine ve yeniden hayat bulmasına olanak verecek son devredir. Bu gelişim evreleri, eğitim kurumları için de aynen geçerlidir. Yaşam süreci içerisindeki her basamağın kendine özgü güçlükleri vardır ve bunların üstesinden gelmemek kurumun sonu olabilir. Her basamakta kurum değişmeli, yeniliklere uyum sağlamalı ve gelişmelidir (Ensari, 1999, s.72).

Töremen'e göre (2002) okulların dışında oluşan ve onları değiştirmeye zorlayan dış kaynaklı faktörlerden en önemlileri, özel sektörün eğitim konusundaki atakları, özel dersanelerin üniversiteyi kazanmada zorunlu hale gelme eğilimi ve müşteri olarak öğrenci ve velinin eğitim konusundaki paradigmasını değiştirmesidir. Bir başka neden ise; yenedünya düzeninde emek yoğun değişmeden bilgi yoğun değişmeye geçilmesi ve buna paralel olarak, bilgiye ulaşma yollarının gittikçe kolaylaşması, internetle dünyanın birçok yerine rahatlıkla ulaşılma kolaylığı ve eğitim teknolojilerinin baş döndürücü bir hızla gelişmesi ve buna paralel olarak dijital öğretmenliğe doğru bir eğilimin ortaya çıkması gösterilebilir. Bütün bunlar eğitim örgütlerinin örgütsel performanslarını koruyabilmek ve yükseltebilmek için yapısal değişikliklere doğru her gün biraz daha fazla zorlamaktadır (Töremen, 2002, s.191). Eğitim örgütleri sınıf ortamından bahçe düzenine, bina yapısından oturma sistemine, kütüphane hizmetinden öğrenci izleme süreçlerine kadar her alanda planlı bir değişim geçirmek mecburiyetindedir. Eğitim kurumlarının dijital bir kurumsal vafa bürünmesi gerekmektedir.

Eğitim örgütlerini, değişen yönetim ve liderlik anlayışları ve çalışanların yönetime karşı tutumları da değiştirmeye yönlendiren nedenler arasında sayılabilir. Bugün eğitim örgütleri için, öğretimsel liderlik, kültürel liderlik, dönüştürücü liderlik, moral liderlik, öğrenen lider ve vizyoner liderlik gibi yeni yaklaşımlar söz konusu olup, bu liderlik türlerinin her biri kendi konusunda paradigmatik ve yapısal değişimleri zorunlu kılmaktadırlar (Töremen, 2002, s.191). Bu değişimi gerçekleştirmek için liderlerin bilinçli bir değişim eylem planıyla yola çıkmaları stratejik bir adım olacaktır.

Kurumsal değişimi sağlamak için öncelikle kurumu değişimin gerekliliğine ve aciliyetine inandırmak gerekiyor. Bunu sağlamanın en etkili yollarından birisi de performansın kurum içindeki birimler arasında değil, kurum dışı en iyi örneklerle karşılaştırılmasını sağlamaktır. Bir başka deyişle kıyaslama çalışmalarını kurum kültürü haline getirmektir (Argüden ve d., 2004, s.9). Kurum liderleri öz-değerlendirme

süreçlerini uygulamalı bir şekilde gerçekleştirdikleri takdirde kurum personelinin kendilerini değiştirmeleri gerektiği güdüsünü ortaya çıkaracak doneler elde edeceklerdir. Bu veriler sonrasında yapılması gereken ise değişim sürecini adım adım başlatmaktan ibarettir.

Genç'e göre (2006) eğitim örgütlerinin, kendi yapısal özelliklerine, içinde bulunduğu çevrenin, öğretmen, veli ve öğrencilerin beklentilerine uygun, yenileşme uygulamaları yapmaları, amaçları ve işlevleri açısından zorunlu hâle gelmektedir. Etkili bir değişim yapabilmek için iç ve dış faktörlerin birlikte ele alınması gerekmektedir(Genç, 2006, s.1). Kurumlar ve örgütler değişim planını işletmeye başlamadan önce bu plana kurum kültürünün ve dış çevrenin nasıl yansıtılacağını belirlemelidirler. Kurumların ve örgütlerin değişim planlarından taviz vermemeleri için etkili bir lider sahiplenmesine ve yönlendirmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Örgütsel değişim ve gelişimi sağlamada özellikle yöneticiler kilit rol oynamaktadırlar. Liderlik niteliklerine sahip yöneticiler, değişen iç ve dış çevre koşulları karşısında, değişime duyulan ihtiyacın belirlenmesini sağlayabilir, değişim için örgüt üyelerini güdüleyebilir, uygun kişileri görevlendirebilir, paylaşımlı bir vizyon oluşturarak, bireylerin birer değişim ajanı olarak görev yapmasını sağlayabilirler. Etkili iletişimin sağlanması, liderin en kritik görevleri arasında yer almaktadır. Liderin bu görevlerini yerine getirirken göstereceği duyarlılık, sergileyeceği liderlik nitelikleri ulaşılabilecek sonucu belirleyici olacaktır (Sönmez, 2007, s.193).

Okul yöneticileri açısından okullarda örgütsel değişim bir zorunluluk haline gelmiştir. Örgütsel değişimin neden ve engellerinin bilinmesi, örgütsel değişim çabalarına yön verilmesi ve değişim ajanlarının stratejilerinin belirlenmesi açısından kritik bir öneme sahip görünmektedir. Okullarda örgütsel değişimin nedenleri irdelendiğinde her iki gruptaki sonuçtan hareketle en az önemli üç etkenin okullardaki kriz ve çatışma, okul içi iletişim bozukluğu ve çevresel baskıların olduğu görülmektedir. Bu durum, okullarda örgütsel kriz ve çatışmanın olmadığı, örgütsel iletişimin istendik düzeyde olduğu ve çevresel baskıların olmadığı şeklinde görülse de, bu durum okul yöneticilerinin okullarındaki durumu yansıtmak istememelerinden kaynaklanabilir. Değişen yasa ve düzenlemelerin, okul kültüründe ortaya çıkan değişimlerin ve okul performansının düşük olmasının örgütsel değişime neden olma oranları birbirlerine yakın oranlarda önem

sırasını almışlardır. Her iki grubun örgütsel değişimin nedenleri konusundaki görüşleri doğrultusunda okullarda örgütsel değişimin en önemli nedeninin teknolojik değişiklikler olduğu görülmektedir (Töremen, 2002, s. 200-201). Teknolojik değişiklikler eğitim kurumlarını değişime zorlarken eğitim kurumlarındaki değişimin lokomotifini olacak kişilerin okul yöneticileri olduğunu unutmamak gerekir. Okul yöneticileri dijital bir paradigmaya sahip olmadığı sürece okullarda etkin bilişim değişiminin yaşanması gerçekleşmeyecektir. Okul yöneticileri kurumlarının değişim gereksinimini kurumsal stratejik planlarına amaç, hedef ve faaliyet olarak yansıtmalıdır.

Değişim için öncelikle etkileyici bir vizyonun ortaya konulması gerekiyor. Peki, etkileyici bir vizyon nedir? Etkileyici bir vizyon, gelecek ile ilgili cazip bir hayali ortaya koyan, kararlara yön gösterecek kadar amaca odaklı, ancak inisiyatif kullanmayı özendirerek kadar esnek, kolaylıkla anlatılabilen ve değişime konu olanları heyecanlandıracak kadar gerçekçi olan bir hülyadır. Vizyonun yaratılması kadar, etkin olarak paylaşılması da önemlidir. Bunun için mesajın basitliği, örneklerle zenginleştirilmesi, iletişimin sürekliliğinin sağlanması, zayıf noktaların göz ardı edilmeksizin tartışılması ve hepsinden önemlisi değişim liderlerinin sadece sözleriyle değil, aynı zamanda davranışları ile de vizyonla uyumlu hareket etmesi gerekiyor. Değişimin vizyon ile bağlantısının net olarak kurulması ve değişimin odağının değişime konu olan gerçek gündem olması değişim yönetiminin başarısı gerekli koşullar arasında sayılıyor. Bu nedenle, ölçülebilir, zorlayıcı hedeflerin ortaya konması ve yaygın olarak paylaşılması değişimi hızlandırıyor. Ancak, ortaya konan hedeflerin ulaşılabilir olduğuna inanılması için en iyi rakiplerin ve kıyaslama ortaklarının ulaşabildiği hedeflerle karşılaştırılması fayda sağlıyor. Değişimin bu şekilde dışarıdan dikte edilen hedeflere yönelmeyi sağlaması, içeride takım ruhunun gelişmesine yardımcı oluyor. Bu nedenle, farklı kurumlarda deneyim kazanmış danışmanlar, değişimi hızlandırıcı bir etki yapabiliyor (Argüden ve d., 2004, s.9-10). Eğitim kurumlarında liderlik rolünü üstlenen yöneticilerin zaman zaman eğitim kurumlarının kültürüne yakın bir iklimi olan kurumları ziyaret etmesi ve bu kurumların liderleriyle fikir alışverişinde bulunmaları eğitim kurumlarında faydalı değişim süreçleri yürütme açısından yararlı olabilecektir. Böylesi kıyaslama süreçleriyle eğitim yöneticisi söz konusu kurumlardan etkin veri ve materyal transferleri gerçekleştirebilecektir.

Eğitim teknolojilerindeki yenilikler bireysel gelişimde önemli rol oynamaktadır. Bilgisayarlı eğitim, internet aracılığıyla uzaktan eğitim veya sanal eğitim gibi eğitimlerin yaygınlaşmış olması dikkat çekicidir. İşletmeler de teknolojinin sunduğu bu olanaklardan yeterince faydalandığında kişisel ve organizasyonel değişimin hızlı ve başarılı bir şekilde gerçekleşmesini mümkün kılacaktır. Başarılı bir değişimin kaliteli insan kaynağıyla olacağı şüphesizdir. Burada kaliteli insan kaynağı eğitilmiş ve kişisel gelişimini sürekli kılan teknolojiden faydalanan kişilerdir(Wolff, 2005, s.146).

Eğitim kurumlarındaki değişim süreçleri bazı engelleri de içinde barındırır. Bu nedenle değişim aktörlerinin ve ajanlarının değişim sürecinin barikatlarını göz ardı etmeden hatta değişim süreci başlamadan öngörölü bir yaklaşımla tespit ederek yola çıkmaları değişimin amacına ulaşması için çok önemli bir stratejidir.

Dünyada ve ülkemizde son 25 yılda eğitim alanında kapsamlı olarak planlanmış değişim girişimlerinde bulunulmasına rağmen bu girişimler sınırlı oranda başarıya ulaşmıştır. Bu durumun en temel nedenlerinden birisi olarak örgüt kültürünün güçlü etkisinin değişim sürecinde göz ardı edilmesi olduğu ileri sürülmektedir(Gizir, 2008,s.185). Örgüt kültüründe değişime karşı oluşacak direnç değişimin önündeki önemli bir barikattır.

Okulda liderlik ve güdüleme stratejileri ile karar verme, planlama, iletişim, koordinasyon, denetim gibi yönetsel süreçlerin herhangi birindeki bozulma veya sorunlar okulun değişmesi için baskılar yaratabilir. İletişim sağlıklı olabilir, kararlar zayıf nitelikte olabilir; liderlik durum için uygun olmayabilir, personeli ise güdüleyen ödülleri gereksinimleri karşılayamayacak nitelikte olabilir (Çelik, 2006, s.64). Söz konusu aksatıcı unsurlar nedeniyle değişim süreci yara alabilir ve sonlandırılabilir. Yara alan bir değişim sürecinde kurumların gerekli yenilenmeyi başarabilmeleri ve değişime ayak uydurma kabiliyetine sahip bireyleri yetiştirmeleri zor görünmektedir.

Barlett'e göre (1989) bütün bu devrimlerin yaşandığı bilgi toplumunda yeni bir kimlik edinmek ve değişimlere entegre olmak durumunda kalacak olan bireylerin günümüz eğitim sistemi içinde yetişmesi mümkün değildir. Bu nedenle eğitimde her alanda köklü değişimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Okullar yeniden yapılanmalı, yeni bir misyon ve vizyon edinmelidir. Öğrenciler proje, seminer ve deney gibi faaliyetlerle eğitim sürecine dahil edilip kendi kendisinin eğitmeni rolünü üstlenmelidir. Televizyon, video ve bilgisayar gibi okuldan daha fazla enformasyon sağlayan kaynaklar etkin biçimde

kullanılmalıdır. Öğretmenler yeni teknolojileri kullanabilme becerisi kazanmalı, öğrenciye bilgi aktarmaktan ziyade öğrencinin bilgi edinmesini sağlayan aktif ortamı oluşturmalı, sürekli kendini yenilemelidir. Eğitim yöntemleri ve müfredat programları bu değişimlerin gerçekleşmesine fırsat verecek şekilde yeniden dizayn edilmelidir (Barlett, 1989, s.67).

Günümüzde iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda toplumsal sistemin hemen hemen her alanında hızlı değişimler yaşanmaktadır. Fakat bu değişimlere eğitim sistemlerinin cevap verebildiğini söylemek mümkün değildir. Eğitim sistemlerinin değişime uyum sağlayamaması birtakım sorunları da beraberinde getirmekte; nihai amaçları olan ekonomik ve toplumsal sistemlerin taleplerini karşılayamamaktadır. Sorunun özünde çeşitli sebepler olmasına rağmen, son yıllarda değişimin ortaya çıkardığı olguların ve yeni yönetim yaklaşımları ile yöntem ve tekniklerin ilgili alanlara aktarılamayışı olarak düşünülmektedir (Şimşek, 2003, s.189).

Başaran'a göre (1996) milli eğitimin amaçlarına uygun olarak, eğitimi geliştirerek daha nitelikli öğrenciler yetiştirmek de eğitim yönetiminin amacıdır. Eğitim örgütü, toplumsal değişimlere, bilim ve teknolojiye gelişmelere uygun olarak eğitimin niteliğini sürekli geliştirmek zorundadır. Tersine olduğunda, ulusu çağdaş düzeyin üstüne çıkaracak kalkınma çabalarına, eğitimin katkısı gerektiğince sağlanmaz (Başaran,1996, s.13). Eğitim, değişim yönetimi sürecinde aktif ve etkin bir rol almadan ulusların küresel çağın değişim rüzgârından gelişim enerjisi üretmesi mümkün görünmemektedir.

2.3.6. Küreselleşme ve Değişim İlişkisi

Dünyadaki ilk büyük dönüşüm M.Ö. 7000'li yıllarda tarım devrimi ile yaşanmıştır. İkinci önemli dönüşüm ise bundan yaklaşık 8.800 yıl sonra 18. yüzyılda sanayi devrimi ile yaşanmıştır. 21. yüzyılda yeni bir dönüşüm, iletişim ve bilgisayar devrimi ile yaşanmaktadır. Giderek değişimin boyutu ve hızı artmakta, insan yaşamının her alanında köklü değişiklikler oluşmaktadır (Yılmaz, 2004, s.9). İçinde bulunduğumuz dünya koşullarının, küresel bir değişimden geçtiğini kabul etmek gerekmektedir.

Küreselleşme kavramı, bilimsel sınıflandırmada kabul gören modern terimlerden biridir. Son yıllarda özellikle 1980'li yıllardan itibaren bireyler, örgütler, toplumlar ve ülkeler tarafından küreselleşmeye karşı ilgi büyüyor ve konu gittikçe de bir tartışmaya

dönüştürmüş durumdadır. Çünkü dünyamız bir takım değişim ve dönüşümlere sahne olmaktadır (Çeken, Ökten ve Ateşoğlu, 2008, s.80).

Kurul Tural'a göre (2004), küreselleşme kimi yazarlarca son zamanlarda yaşanan toplumsal değişim ve dönüşümlerin en genel belirleyicisi, kimilerine göre de yeniden yapılanma, yenedünya düzeni gibi kavramlarla birlikte anılmakla birlikte, bazı yazarlara göre emperyalizmin masum görünüm almış halidir (Kurul Tural, 2004, s.61). Bu görüşte de vurgulandığı üzere küreselleşme, değişim ve dönüşüm arasında fitri (doğuştan gelen) bir bağ vardır. Ne kapitalizmi ne neoliberal oluşumu ne de değişimi birbirinden ayrı düşünmek mümkün görünmektedir.

Dikkaya ve Özyakışır'a göre (2006) küreselleşme kavramı aslında tek bir tanımı olmayan bir kavram olmakla beraber, üzerinde varılan ortak nokta "tek" olma inancını içinde barındırmasıdır. Sihirli ve popüler bir kavram olarak kendini gösteren küreselleşme olgusu, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre uzanan ve neredeyse yerkürenin her bölgesinde ve toplumsal hayatın her alanında meydana gelen değişimi ifade eden yegâne bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Dikkaya ve Özyakışır, 2006, s.153).

Şenel ve Gençoğlu'na göre (2003) olumlu ve olumsuz yanlarıyla küreselleşme, çağımız toplumlarının ve bireylerinin yaşantısını büyük oranda etkilemektedir. Bugün, toplumsal, siyasi, ekonomik etkileri açısından İngiliz Sanayi Devrimi'yle eş tutulan ve yeni bir çağa -enformasyon çağına- ya da sanayi ötesi topluma (enformasyon toplumuna) geçiş süreci olarak nitelenen tarihsel bir olguya tanık olmaktayız. Bu olgu, daha çok, üretim sistemlerinin ve iş sürecinin dayandığı teknoloji tabanındaki köklü değişimle ayırt edilmektedir. Enformasyon teknolojisindeki olağanüstü gelişmeler bu değişimde belirleyici bir role sahiptir. Belli bir kültür, ekonomi ya da siyaset normunun, değer yargısının ya da kurumsal yapının küresel ölçekte yaygınlık kazanarak o alanda geçerli tek norm, tek değer yargısı ya da tek kurumsal yapı haline gelmesini ifade eden "küreselleşme", yukarıda işaret edilen devrimsel değişim süreciyle iç içe yürümektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.46) .

Dünyadaki değişim, genel olarak, küreselleşme ve sanayi toplumu şartlarından bilgi toplumuna geçiş şeklinde özetlenebilir. Ancak, geçmiş kalıplarımız ve mevcut yapımız ile bu yeni ortama uygun çözümler üretmek yönetim kapasitemizi aşmaktadır. Bu

çerçeve, sadece yönetim yapımızı değil, yönetim paradigmamızı da değiştirmek kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu da insanlığın ortak tecrübesi ile ülkemizin birikimleri üzerine kurulan bir yeniden yapılanma sürecini ifade etmektedir (Başbakanlık, 2003, s.11). Yeniden yapılanan bir sistemin geçmek zorunda olduğu yol değişim yoludur.

“Global yeniden yapılanma” olarak da ifade edilen bu süreç, aşağıdaki dört önemli alanda değişimi öngörmektedir(Kurtulmuş, 1996, s.16):

- Teknolojik yenilik (Teknik donanım ve üretim teknolojilerinin yüksek teknolojilerin gerektirdiği şekilde güncelleştirilmesi)
- Ekonomik sistemin modernizasyonu (Özelleştirme başta olmak üzere bir takım yöntemlerle sistemin hızlı ve aktif bir rekabet gücüne kavuşturulması)
- Siyasal reformlar (Ulusal ve uluslararası alanlarda yeniden düzenlemelerle liberalleşme yolunda gelişmelerin sağlanması).
- Toplumsal motivasyon (Küresel rekabet alanında ülke halkının bilinçlendirilerek motive edilmesi ve böylece ilgili alanlarda yapılacak reformlar konusunda halkın da sürece dahil edilmesi).

Şentürk'e göre (2008) hızlı değişim ve dönüşüm, artan iletişim, yoğunlaşan etkileşim, gelişen teknoloji ve ilerleyen bilimsel bilginin yönlendirici olduğu bir dönem yaşanmaktadır. Bilgisayar, beyin gücü, nitelikli insan sermayesi ve küresel ölçekli hız ekonomisinin temsil ettiği bu dönem Enformasyon Toplumu olarak tanımlanmaktadır. Bu toplumsal aşamada statükoya; değişmez katı kural ve uygulamalara; yerel ilke, hedef ve değerlere; merkezîyetçi, tek boyutlu yaklaşım ve değerlendirmelere yer yoktur. Bunlar, taban bulduğu ülke, toplum, işletme ve kurumun ayak bağı konumundadır (Şentürk, 2008, s.500). Enformasyon toplumunun kurumsal ve örgütsel yapısında statükonun yeri bulunmamaktadır. Statükoyu temsil eden kurum ve örgütlerin küresel çağın değişim ortamındaki rekabet koşullarına dayanabilmeleri mümkün değildir.

Şahin'e göre (2004) bilim ve teknolojideki gelişmelerin miktarını ve hızını yüz yıl öncesi ile karşılaştırabilmek mümkün değildir. Önceki elli bin yılda ortaya koyduğumuz gelişmeyi son yüzyılda kat ve kat aştığımız söylenebilir. Artık insan ırkı ortaya koyduğu inanılmaz performans ile kendi hızını takip etmekte zorlanır hale gelmiştir. Zaman ve hız kavramları yeni anlamlar kazanmıştır. On veya yirmi yıl önce ihtiyaç duyduğumuz bir bilgi için günler, haftalar boyu sabırla beklerken, artık bilgisayar ve internette ihtiyaç

duyduğumuz bilgiye ulaşmak için harcadığımız saniyelerin bile uzun sayılmaya başlandığı bir çağda yaşamaktayız. Şehirlerarası veya uluslararası seyahatlerde harcanan günler veya haftalar yerini saatler ve dakikalara bırakmıştır. Bilginin, üretimin, zamanın, mekânın, sevginin anlamı ve yöntemi değişmiştir (Şahin, 2004, s.2). Değişimin etkisinden nasibini almayan bir sosyal veya bireysel süreç kalmamıştır. Değişim küresel bir fenomen olarak hayatımızdaki yerini her geçen gün pekiştirmektedir.

Küreselleşme, iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişmesi ile birlikte farklı ulusların daha fazla karşı karşıya gelmesi sonucu oluşan bir yapılanmadır. Küreselleşme süreci ile birlikte, her alanda büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Malların ve hizmetlerin serbest dolaşımı beraberinde farklı kültürlerin birbirleriyle daha sık karşılaşma olasılığını getirmiştir. Önceden bir yerel toplumun üyesi olan bireyler, artık uluslar arası toplumun üyesi olmaya başlamışlardır. İnsan hakları, çevreyi koruma, küresel ısınma gibi kavramlar ulusların sınırlarını aşarak, dünyayı ilgilendiren güncel konular haline gelmiştir (Kan, 2009, s.896). Global köyün fertleri ve örgütleri ortak bir sorun ve çözüm algısına sahiptir. Bu algı nedeniyle dünyanın doğusu ile batısı, kuzeyi ile güneyi arasında evrensel sorunlar ve çözümler noktasında bir fikir birliği bulunmakta, söz konusu fikir birliği sinerjik bir değişim sürecinin tüm dünya ülkelerinde yaşanmasını gerekli kılmaktadır.

Uluslar arası ilişkilerde, ulusal ilişkilerde, toplumlar arası ilişkilerde, hatta günlük yaşam alanlarımızda, bu değişim ve dönüşümlerin ciddi sonuçları doğmakta, yeni oluşumları ortaya çıkarmakta ve bizleri bir zihniyet değişikliğine zorlamaktadırlar. Hem ekonomik, hem de siyasal ve kültürel alanlarda yaşadığımız, karşı karşıya kaldığımız ve bizi belli bir oranda zihin karışıklığı içinde bırakan bu değişim ve dönüşümler, en genel anlamları ve nitelikleri içinde, küreselleşme süreçleri olarak tanımlanmaktadır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.1).

Genç'e göre (2006) kuşkusuz değişim her döneme, her çağa ve her topluma özgü bir olaydır. Ne var ki, günümüzde yaşanan değişimin çok yönlü, çok boyutlu ve çok hızlı olması onu çok daha fark edilir ve önemli kılmaktadır. Teknolojideki gelişmelerin hızlanması yanında, bu gelişmelerin küreselleşen dünyada hemen herkesi nasıl etkilediği de görülmektedir (Genç, 2006, s.2). Dünya, 20. yüzyılın ikinci yarısından bu yana çok hızlı ve çarpıcı bir biçimde değişmeye başlamıştır. Dünyanın herhangi bir yerindeki

sıradan bireylerin yaşamları; yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerin çok uzağında meydana gelen eylemler, kararlar ve olayların etkisiyle biçimlenmektedir (Cochrane ve Pain, 2000, s.6). Küresel etki zincirinin temel unsurlarından birisi şüphesiz ki dijital bilgi potansiyelidir. Dijital bilgi her geçen gün kendini katlayarak artmakta ve oluşan bu birikim bireyleri ve toplumları daha hızlı ve etkili öğrenme-öğretme süreçleri keşfetmeye zorlamaktadır. Etkili ve hızlı öğrenme arayışı bir değişim hareketinin habercisi gibi işlev görmektedir.

Çelik'e göre (2006) içinde yaşadığımız çağ bilgi çağı, toplum ise bilgi toplumu olarak adlandırılmaktadır. Bu çağa özgü olarak önemli değişimler yaşanmaktadır. Örneğin bilginin toplanması, işlenmesi, aktarılması, kullanılması ve yeni bilgi üretimine yönelik her alanda bilgi ve iletişim (bilişim) teknolojisinde değişimlerin yaşandığı yeni bir dönemin içerisinde yaşıyoruz. Değişimin temelinde bilginin olması tüm dikkatleri eğitime ve eğitim sistemlerine çevirmektedir. Eğitim gelecek için en iyi yatırım, insan da milletlerin sahip olduğu en stratejik kaynak olarak görülmektedir. Toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi doğrudan eğitim sistemiyle ilgilidir. Hızlı değişim süreci daha nitelikli eğitim ve daha nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi konusunda toplumları sürekli bir arayışa yöneltmektedir. Geleneksel eğitim anlayışının yetersiz kaldığı günümüzde, eğitim politikalarında, amaçlarında, eğitim kurumlarının yapı ve işlevlerinde, eğitim programlarının içeriklerinde köklü yenilikler ve bir dizi dönüşümleri planlamak, bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik, 2006, s.2).

James'e göre (1997) tüm sistemler; biyolojik, organik, ekonomik ya da politik, hepsi değişmek gerektiğinin bilincindedir. Ancak insanların, kurumların ve ülkelerin değişmesi sistematik yaklaşımla başarılı olabilir (James, 1997; Çev: Dicleli, Zülfü, s.56). Eğitimden sağlığa, hukuktan eğlenceye kadar tüm hizmet kurumları değişim süreçlerini stratejik bir planlamayla gerçekleştirmelidirler. Bu nedenle kurumlar, örgütler ve bireyler için küresel bir değişim planı da gereklidir diyebiliriz.

Her toplum sürekli bir değişim içinde olmakla birlikte değişimin derecesi zamana ve toplumdaki farklılıklarla göstermektedir (Çelik, 2006, s.16). Bu nedenle değişimin meydana getireceği etkiler bazı toplumlarda daha hızlı ortaya çıkarken bazı toplumlarda daha geç yaşanabilmektedir. Fakat toplumlar, kurumlar ve bireyler değişime hazır oldukları ve değişimi planladıkları sürece daha etkili değişim süreçleri yaşanmaktadır.

Son yıllarda küreselleşme ile birlikte meydana gelen hızlı değişimlere örgüt yapılarını ve örgüt fonksiyonlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Örgütlerin bu hızlı değişimlere kayıtsız kalması mümkün değildir (Tağraf, 2002, s.33). Örgütlerin kurumsal yenilenmeyi gerçekleştirebilmesi liderin ve örgüt çalışanlarının değişime sıcak bakmasıyla mümkündür. Değişimin kabul edilmesinden sonra yapılması gereken değişim planı oluşturmak ve oluşturulan planı uygulamaya geçirmektir.

Dereli, Kanat ve Durmuşoğlu'na göre, rekabetin arttığı, müşteri ihtiyaçlarının farklılaştığı, piyasa kavramının yeniden şekillendiği bir dünyada organizasyonlar bu değişimden paylarını almaktadır. Organizasyonları bu değişime iç (organizasyon içindeki krizler, tahmini bütçelerde sapmalar) ve dış faktörler (teknoloji, politikalar, kanunlar, ekonomik şartlar, sosyal ve kültürel faktörler) zorlamaktadır. Bilgi, üretim ve lojistik teknolojilerindeki devasa gelişmeler ülkeler arasındaki sınırların kalkmasına neden olmuştur. Bu değişim rüzgârı organizasyonlara yeni ufuklar açmıştır. Rüzgârı arkasına alabilen organizasyonlar bilgi teknolojileri ile deniz aşırı ülkelerde üretim yapan çok uluslu organizasyonlar haline dönüşmüştür. Küreselleşme süreciyle birlikte; işletmeler, düşük maliyetli ve kaliteli ürünleri üretebilecekleri ülkeleri tercih etme fırsatına sahip olmuşlardır (Dereli, Kanat ve Durmuşoğlu, 2006, s.114).

Çağımızın rekabetçi ortamında ayakta kalabilmek için çabalayan işletmelerin en önemli sorunlarından biri de değişen çevre şartlarına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmektir. Bu çevre şartlarının yarattığı fırsatların işletmelerin organizasyon yapısına da en kısa zamanda ve etkin bir biçimde uyarlanması gerekmektedir (Kanber, 2007, s.402). Günümüz iş dünyası daha önceki dönemlerde hiç olmadığı kadar hızlı bir değişim içerisindedir. Bu hızlı değişimin altında yatan ise küreselleşme olgusudur (Tağraf, 2002, s.33). Örgütler ve işletmeler küresel bir kültürü kendi iç ortamlarında oluşturmadan, bu çağın değişimini kendi arzuları doğrultusunda yönlendiremeyecekler ve çağın değişim hızına yetişemeyeceklerdir. Çünkü kurumların değişmediği ve statükoyu koruduğu ortamlarda dahi dış dünya değişim yaşamaya devam etmektedir.

Ekonomik, sosyal ve siyasal alanda meydana gelen gelişmeler, bilimsel araştırma bulguları toplumları etkilemekte ve yenileşmeye zorlamaktadır. Sosyal sistem olarak örgütler, bir şeyi daha iyi yapmanın yolunu bulmak, örgütün içi ve örgütün dışındaki beklentileri karşılamak amacıyla yenileşme uygulamaları yapmaya çalışmaktadırlar.

Örgütün kısa dönemde etkililiğini sağlamak ve personelin iş doyumunu artırmak, orta dönemde örgütün çevreye uyumunu geliştirmek, uzun dönemde ise örgütün varlığını sürdürebilmesi, yenileşmeye karşı örgütün sağlayabildiği uyum ile mümkün olmaktadır (Genç, 2006, s.1). Değişime sağlanan uyum devamlılığını da korumak durumundadır.

Erdoğan'a göre (2002) değişim sonucu, şartlar değişebilir ve zaman geçtikçe yapılan değişiklikler de tekrar değişmek zorunda kalabilir. Bu nedenle değişimin, ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayabilecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Değişimin gerçekleşmesi için her zaman bir girişimin olmasını beklemek gerekir. Değişimin ihtiyaç duyulan zamanda her hangi bir gecikme olmadan gerçekleşmesi için sistemin kendi kendine değişebilir hale getirilmesi gerekir (Erdoğan, 2002, s.58). Sistemin değişim hareketi sistemin iç yapısından esinlenmelidir. Dış faktörlerin elbette ki değişim telkin eden bir yönü olacaktır ama değişim temel olarak sistemlerin özünden kaynaklanmalıdır.

Genç'e göre (2006) hızlı ve çok boyutlu teknolojik gelişmelerle dünya değiştiği gibi, örneğin iletişim çağında uzaklıkların öneminin kalmaması gibi, insanlar ve insanların bu dış dünya ile ilişkileri de değişmektedir. Zaten bugünkü değişimin hızı ve çok boyutluluğu da, çok şey bilen dünyaya çok boyutlu bakabilen, kendi yaratıcılığının önündeki sınırları kaldırma imkânı bulabilen insan gücü ve yeteneği sayesinde gerçekleşmektedir. İnsan bilgisi ve becerisiyle, geçmişte olduğu gibi bugün de dünyayı değiştirmekte, ancak bugünkü bilgi, beceri ve olanakları geçmişe göre çok daha arttığından dünyayı değiştirme gücü ve şiddeti de artmaktadır. İnsanoğlu her gün ürettiği bilgi ve teknoloji ile yeni bilgiler ve teknolojiler üretme gücünü de arttırmaktadır ve bu ikisinin etkileşimi içinde dünyadaki yaşam her gün daha hızlı bir değişime doğru yol almaktadır (Genç, 2006, s.2). Bu değişimlerle birlikte toplumların yapısal özelliklerinden sosyal ve fiziki çevresine, psikolojik özelliklerine kadar pek çok şey değişmektedir. Zamanla iletişim devriminden genetik devrimine, fizik çağından biyoloji çağına geçildiği görülmektedir (Yılmaz, 2004, s.22). İfade edilen çağ tanımlamalarının her biri küreselleşme sürecinin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Değişim liderleri ve ajanları küresel çağın farklı isimlendirmeleriyle değişim olgusu arasındaki ilişkiyi net bir şekilde gördükten sonra değişim sürecine hâkim olma gayreti göstermelidirler.

Değişim yöneticisi ya da lideri öncelikli olarak değişimi başlatma, geleceği kestirme, seçim yaratma, olumlu düşünmeyi geliştirme konularında deneyimli olmalıdır. Kendini

yönetme, öncelikleri sıraya koyma, örgütleme, yetkiyi paylaşma, anahtar rol ve görevleri tanımlama, zamanı iyi ayarlama değişim yöneticisinin değişme sürecinde sergileyeceği önemli davranışlardır. Ortak fayda için ortak girişimdeki insanlardan güçlerini kullanmalarına ve birleştirmelerine izin vermenin, değişme sürecinde durumu yeniden değerlendirmenin kendini, diğerlerini ve kurumu geliştirme ve yenileme kabiliyetine sahip olmanın değişimin gerçekleştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilebilir (Morrison 1998, s.218). Bu kabiliyetler değişim aktörünün değişimin koşullarına kısa sürede adapte olmasını sağlayacaktır. Fakat söz konusu yeteneklere sahip olabilme konusunda istekli davranmayan örgüt üyeleri de olabilecektir.

Erdoğan'a göre (2002) değişemeyen ve değişmek istemeyen kişiler genellikle kendi kısır döngülerini yaratırlar. Kendilerini haklı çıkaracakları bir nedeni bulmakta zorluk çekmezler. Kendi kısır döngüsünü haklı çıkarmak isteyen kişi isterse komik de gelse kendini haklı çıkarabilir. Bu aslında bilimde başvurulan Karl Popper'in eleştirdiği doğrulamacı yaklaşımın yetersizliği ile aynı sayılır. Popper doğrulayıcı bir yaklaşımla yanlış yerlere de varılabileceğine işaret eder ve doğruya ulaşmak için doğrulama değil yanlışlama yapılmasını önerir. Bu yaklaşımdan hareketle değişimin de haklı gösterilmek için 'doğrulama' ya dayalı olarak sürdürülmeye çalışılması bir sorundur (Erdoğan, 2002, s.75). Değişimin önyargılardan uzak bir şekilde kurumun ihtiyaçlarından yola çıkılarak gerçekleştirilmesi önemlidir. Değişime kurumsal ihtiyaç olarak bakan kişilerin, değişim sürecinde bir mantığa bürünme gereksinimleri olmayacaktır. Çünkü değişim günümüz dünyasında sadece bireysel bir olgu değil aynı zamanda toplumsal bir olgudur. Global dünyanın tüm uluslar arası ve yerel organizasyonları değişim karşısında tek tutum sergilemek durumundadırlar. Bu tutum değişime "küresel teslimiyet" göstermektir.

Dereli, Kanat ve Durmuşoğlu'na göre (2006) küreselleşme, yerel organizasyonlar üzerinde değişim baskısını; kanunlar, değişen müşteri talepleri-çeşitleri, yoğun rekabet, ekonomik krizler ve teknoloji vasıtasıyla kurmaktadır. Devletler, yabancı yatırımı ülkelerine çekecek yasal düzenlemeler yaparken, bir yandan da uluslar arası mal dolaşımını kolaylaştıracak düzenlemelere gitmektedir. Yasal düzlemde gerçekleşen bu değişimler ile yerel bir üreticinin yeni rakipleri olması anlamına gelmektedir. Ayrıca vergi, kota gibi engellerle daha az karşılaşan düşük maliyetli yabancı ürünler, yerel firmaları "var olma savaşına" itmektedir. Bu durumda işletmeler kendilerini

farklılaştıracak (maliyetlerini düşürerek, inovatif ürünler tasarlayarak, markalar oluşturarak, kalite ayrıcalığı yaratarak vb.) bir çözüm arayışına gitmek zorunda kalmaktadır (Dereli, Kanat ve Durmuşoğlu, 2006, s.120). İşletmelerin kendilerine özgü arayışları onların değişimden yana olmalarını ve değişimi sindirmelerini gerektirir. İşletmelerin değişim sürecinde küresel çağın ve enformasyon çağının hususi özelliklerini hesaba katmaları önemli görünmektedir.

Şahin'e göre (2004) artık 21.yy'da bilgi çağında yaşamaktayız. Bu çağda istendik olan "hayal gücü, yaratıcılık, serbest teşebbüs, özgüven, özdenetim, özmotivasyon, özdisiplin değerleri yüksek, herkes gibi olmayan, farklı düşünen, davranan ve üreten" bireylerdir. Yaratıcılık, eleştirel düşünce, ikna yeteneği, esneklik, özerklik, yüksek adaptasyon yeteneği, dinamizm, yüksek iletişim becerisi, empati, işbirliği gibi nitelikler öncelikli niteliklerdir. Hayal gücü, özgünlük ve özgürlük ise postmodern toplumlarda anahtar kavramlardır. Ne tür işlerle uğraşırlarsa uğraşsınlar bu tür nitelikler bilgi toplumunun gerekli gördüğü niteliklerdir(Şahin, 2004, s.4). Bilgi toplumu sadece bireyler üzerinde bazı etkiler yaratmamakta aynı zamanda tüm dünya üzerinde bazı etkilerde bulunup değişimler meydana getirmektedir.

Küreselleşme sürecinin dünya üzerindeki somut görünümleri nelerdir sorusu ile konuya bakıldığında;

- Devlet egemenliği ve küresel dünya ekonomisi arasında gittikçe büyüyen "uçurumlar",
- Zaman –mekân sıkışmışlığının iletişim ve bilgi teknolojileri ile ayrılması,
- Küreselleşme etkisiyle artan hareketlilik sonucunda giderek daha fazla insanın (göçmen ya da mülteci) olarak batıya ulaşması, buna paralel olarak ise "öteki" olarak kurgulanıp dışarıda bırakılan ile ilgili stereotiplerin giderek sorgulanmaya başlaması,
- Bilginin toplumda değişen rolü ve konumu cevapları ile karşılaşılır(Arslanoğlu, 2002, s.2-3). Dünya üzerindeki bu görünüm genel bir durumu yansıtmaktadır. Kamu kurumları söz konusu görünümlerin bir aynası olduğu kadar özel kurumlar da yukarıda ifade edilen görünümlerin aksettiği aynalar gibidir. Değişim olgusu özel ve kamu ayrımı yapmaksızın tüm örgüt ve kurumları etki halkasıyla kucaklamıştır.

Güven'e göre (2006) özel sektör ve kamu sektörünü etkileyen değişim olgusu, öncelikle kurum yöneticilerini ardından da örgüt çalışanlarını ve örgüt yapısını etkilemektedir. İnsanların mutluluğu, ihtiyaçlarının karşılanması ve beklentilerine cevap verilmesi için, bu değişime örgütlerin ayak uydurması gerekmektedir. Özel sektör örgütlerinin hayatta kalmaları, dünyadaki bu değişimleri takip etmeleri ve örgütlerini olumlu yönde geliştirmelerine bağlıdır. Kamu sektöründe ise durum farklıdır. Hukuki temellere dayalı olan kamu kurumlarında değişim kolay gerçekleşmemektedir. Her iki örgütün de ana amacı aynı olmakla beraber izlenen yol ve hız farklı olmaktadır. Dünyada meydana gelen bu değişim özel sektörde hızlı kamu sektöründe ise daha yavaş ve değişime karşı bir dirençle gerçekleşmektedir (Güven, 2006, s.362-363).

Toplum yapısında meydana gelen gelişmeler; nüfusun farklılaşması, ekonomik dönüşüm, aile biçimleri ve yaşam tarzlarının değişmesi küreselleşmenin yol açtığı önemli değişim konularından sadece bazılarıdır. Bütün bunlar bilginin küresel düzeyde paylaşımı ve yayılması ile yakından ilişkili görünmektedir (Balay, 2004, s.62). Her halükarda küreselleşme ve değişim olgularının birbirinin tümleyeni olduğunu kabul etmek durumundayız. Ayrıca değişim ve küreselleşme olgusunun dinamiklerine veya etkenlerine baktığımızda her iki olgunun da ortak dinamiklere ve etkenlere sahip olduğunu görmekteyiz. Buradan da anlaşıldığı gibi değişim ve küreselleşme süreçleri ayrıştırılması mümkün olmayan bir bütünlüğe sahiptir.

2.4. KÜRESELLEŞME ve EĞİTİM

Şentürk'e göre (2008) insanlık, varlığını daha çok sanayileşme sürecine borçlu olduğu enformasyon toplumunda yaşamaktadır. Etkilerini yaşamakta olduğumuz enformasyon toplumunu, sanayileşme sürecinde ekonomi, sosyal ve siyasi alanda yaşanan değişim ve dönüşümler hazırlamıştır (Şentürk, 2008, s.488). Günümüzde insanlığın bilgi birikimi bir kartopu gibi büyümektedir. Bilgi birikiminin sonucu olarak teknolojik yenilikler çoğalmaktadır. Teknolojik yenilikler; özellikle ulaşım, iletişim, bilişim ve üretim teknolojilerindeki yenilikler, ekonomik ve toplumsal hayatı değiştirmektedir (Miser, 2002, s.55-56). Toplumsal hayatta meydana gelen değişim eğitim olgusuna ve eğitim kurumlarına da yansımaktadır.

Eğitim, birey ve toplum açısından vazgeçilmez bir süreçtir. Bireylerin öncelikle içinde yaşadığı toplum ile bütünleşmesi ve sosyalleşmesi, toplumunda ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirebilmesi ancak eğitim yoluyla gerçekleşebilmektedir. Birey açısından eğitim, insanın doğumuyla birlikte başlar ve ömür boyu kesintisiz devam eder. Bu açıdan insanlık tarihi boyunca bireyi eğitmek ve yetiştirmek, en önemli faaliyetlerden biri olarak düşünülmüştür. Bu sebeple daima en iyi eğitim sistemine ulaşma yolları aranmıştır. Böylece tarihin her döneminde eğitim, en önemli disiplinler arasında yer almıştır(EĞİTİM-BİR-SEN, 2009, s.21).

Kreselleştiği söylenen dünyamızda eğitimin durumu her bakımdan incelenmeyi hak ediyor. Çünkü eğitim, insan toplumsallaşmasının en temel kurumlarından birisidir. şayet küreselleşme insanlığın gelişiminin önemli bir anı olarak kabul edilecekse bu dönemde gerek eğitim kavramının gerekse de eğitimle ilgili düşünce ve uygulamaların mahiyetinde ne tür değişimler olduğunu irdelemek gerekiyor (Aktay, 2002, s.9). Eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmek bu değişimin niteliklerine vakıf olmayı gerekli kılmaktadır.

Turan'a göre (2006) eğitim sistemlerinin başarısı, etkililiği ve verimliliği ile llmektedir. Günlük hayatta karşılaşılan toplumsal sorunların sıklığı ve karmaşıklığına rağmen bu sorunların üzümünde eğitimin, dolayısıyla okulların önemli bir yere sahip olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. Hayatın niteliği ile okulun niteliği arasında pozitif bir ilişki vardır. Bir yaşama ve oyun alanı olan okul, insan hayatında önemli bir role sahiptir. Daha güçlü bir eğitim sisteminin oluşumunda, okul stratejik bir role sahip olacaktır. O bakımdan daha nitelikli bir gelecek için okul yöneticisi, ğretmen, ğrenci ve velilerin rol ve görevlerinin yeniden tanımlaması, yapılması düşünülen değişim sürecinin öncelikleri arasında yer almalıdır (Turan, 2006, s.33).

Küreselleşen dünyanın bireyden beklentileri hızla artarken, eğitimin nicelik ve niteliği konusunda ciddi açıklar ortaya çıkmaktadır. .Eğitim ağındakilerin büyük kısmı ya eğitim olanaklarına sahip değildirler ya da üretmeleri beklenen katma değer için yetersiz eğitim almaktadırlar. Kaldı ki, eğitimin tek boyutu mesleki amaçlar için eğitim değildir; öğrenmek yaşam boyu insani bir gereksinimdir. Eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması yalnız Türkiye'nin değil tüm dünyanın önceliğidir. Baş döndürücü bir hızla gelişen bilişim teknolojileri, sorunların

çözülmesinde yeni olanak ve seçenekler sunmaktadır. Uluslararası platformda, bu çalışmalara katılmak, ülkemize stratejik ve rekabetçi bir avantaj sağlayacaktır. Çözümler, yöresel ve kültürel niteliklerimize uygun olarak özümsemeli ve uyarlanmalıdır. Yeni bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanımı ve yaygınlaşması yaklaşık on beş sene gibi kısa bir geçmişe sahiptir. Bu teknolojilerin üretilmesi, paylaşılması ve sınanması konusunda birlikte hareket etmek çok yararlı olacaktır(DPT Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.22). Eğitim kurumları küresel bir yeniden yapılanma ve değişim süreciyle karşı karşıyadır. Küreselleşme sürecinde eğitim kurumlarını global nitelikteki sıkıntılar kuşatmış görünmektedir. Eğitim kurumları bu sorunları içinde bulunduğumuz çağın hızına uygun bir şekilde çözümlenmeye çalışmalıdır.

Bu çağ her insana istediği miktarda bilgiyi, mikronlarla ifade edilen zaman dilimlerinde, her yerde ve her zaman erişilebilir hale getirmiştir. Bilgiyi saklamak, işlemek, taşımak ve nakletmek alanlarında yaşanan gelişmeler olağanüstüdür. Bilginin miktarı ve sınırı hayal gücümüzün ötesine geçmiş ve insan kapasitesinin limitleri dışarısına çıkmıştır. Artık insanoğlu ihtiyaç duyduğu her şeyi bilme kapasitesine sahip değildir ve her şeyi bilmek zorunda da değildir(Şahin, 2004, s.2). Eğitim, günümüzün bireylerine öncelikle bilgiye ulaşma yollarını öğretmelidir. Bireylerin küresel dünyanın sorunlarıyla mücadele edebilmesi bilgi kaynaklarına ulaşma yöntemlerini bilmelerine ve elde ettikleri bilgileri verimli bir şekilde kullanmalarına bağlıdır. Geleneksel eğitim anlayışıyla bireylerin içinde yaşadığımız dünyanın aktif bir vatandaşı olabilmesi imkânsızdır.

Küresel değişimler çerçevesinde klasik devlet değerler dizisi ve eğitim uygulamalarının büyük ölçüde önemini kaybettiği görülüyor. Kapalı devlet modelinden açık devlet anlayışına yönelindiği günümüzde; insandan insana ilişkilerin, yurttaş-devlet ilişkilerinin, devlet-devlet ilişkilerinin, insan-çevre-doğa ilişkilerinin ve bireylerin eğitimlerinin artık klasik paradigmalardan ve dayatılan sorgulanmayan eğitim yaklaşımları ve anlayışlarıyla sürdürülemez olduğu görülüyor(EĞİTİM-BİR-SEN, 2009, s.7).

Miser'e göre (2002) küreselleşen dünyanın bilgi ve teknolojisindeki gelişmeler, uygulandığı sosyal ve kültürel çevreyi değiştirdiği kadar ondan etkilenmektedir de (Miser, 2002, s.57). Küresel dünyanın farklı unsurları arasında kopmayan bağlar mevcuttur. Bu bağlar sosyal yapılardan mekanik yapılara kadar tüm yaşam faktörleri için söz konusudur. Eğitim kurumlarının da küresel ortamda yaşamın farklı unsurlarıyla

kurulmuş bağları vardır. Bu bağlar nedeniyle eğitim kurumları bir çok çevre unsurunun etkisi altında bulunmaktadır. Eğitim kurumlarının başarısı ve verimliliği, eğitim yönetiminin bu çevre unsurlarının göz önünde tutularak gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Bowen'a göre (1980) eğitim, yirmi birinci yüzyılda kalkınma çabalarında veya daha zengin ve müreffeh ülke olma hedefine varmak için sürdürülen uğraşlarda, çok önemli ve işlevsel bir araç haline gelmiştir. Eğitim, belki uzun vadede ürün vermektedir ama bir ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasını sağlayan insan gücünü hazırlayan araç olarak, gün geçtikçe ekonominin temel yatırımı haline gelmektedir. Öyleyse, ülkemizde eğitime, bilime ve teknoloji üretimine her zaman olduğundan daha çok önem vermek zorundayız. Kısaca, eğitim bireyi geliştirdiği, diğer taraftan ülkenin bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını sağladığı için önemlidir ve değeri çok iyi algılanmalıdır (Gedikoğlu, 2005, s.69). Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki eğitim, günümüz dünyasında küresel bir vizyonu, misyonları ve eylem planı olması gereken bir müessesedir.

2.4.1. Eğitimin Tanımı

Eğitimin küreselleşmeyle olan bağı ve ilişkisini irdelemeden önce ona ait bazı tanımları vermekte yarar vardır. Çünkü eğitimin küreselleşmeyle ilgisi onun bir kavram olarak sahip olduğu tanımlara da atıf yapmaktadır.

Eğitim en genel manada; kişiyi belirli bilgi ve becerileri aktarıp, değer yargılarını da enjekte ederek, kişide istenen davranışları geliştirme süreci olarak tanımlanabilir (Yörükoğlu, 1992, s.119).

Çınar'a göre (2009) eğitim, insan yavrusunu kültürleyerek insanlaştırma sürecidir ve bu bir insan hakkıdır. Bu hakkın karşılanması ailenin ve devletin başta gelen görevlerindedir. Aile, kendi kültür kalıbına, devlet de üretim biçimi ve siyasal felsefesine göre yurttaşların eğitilmesine katkı sunar(Çınar, 2009, s.16).

Dinçer (2007) ise eğitimi en genel anlamıyla, insan davranışlarında, önceden belirlenmiş amaçlara göre belirli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizisi olarak tanımlar. Eğitim bir bütün olarak düşünüldüğünde insanı yetiştirme sürecidir (Dinçer, 2007, s.321).

Eğitim, kişinin kendi 6zg6n ihtiyaçlarının gerektireceği bilgi, beceri, tutum ve davranışların, yine kendince farkına varılması ve 6đrencinin kendi 6đrenme yeteneklerine uygun olarak 6đrenmesi için uygun ortamlar yaratıp s6rd6rmeye yardımcı olunması s6recidir. Amaçlanan, 6đrenme becerilerinin ve problem 6zme yeteneğinin geliştirilmesidir. Artık 6đrenciden beklenen, 6đretmenin aktardığı bilgilerle yetinmek yerine, teknolojinin sağladığı olanaklarla kendi yetenekleri doğrultusunda d6ř6nsel g6c6n6 kullanarak bilgi 6retmesidir. Yoksa eğitim, tek doğrulu, kuşkusuzluk ve 6đretilenin koşulsuzluğuna inanç ve g6ven gibi bağnazlıkların genç beyinlere aktarılması değildir (DPT 6zel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.25).

Aydın'a g6re (2004) eğitimi tarih içinde devam eden bilgi, beceri, normlar, kurallar, değerler sisteminin yeni kuşaklara aktarılması olarak tanımlamak m6mk6nd6r. Eğitim kurumlarının hedefi de ř6phesiz ruh sağlığı yerinde, iyi 6zellikleri b6nyesinde barındıran belirli idealleri içselleştirmiş erdem sahibi şahsiyetler yetiştirmektir (Aydın, 2004, s.79).

Eğitimin amacı, bireyleri çağın ve 6lkenin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmaktır. Bu çerçevede iyi bir eğitimin kişileri hem yaşadığı toplumun, hem de ağdaş d6nyamızın uyumlu bir 6yesi haline getirmesi gerekir. Eğitim sisteminden beklenen ise, kalkınmanın gerektirdiği sayı ve nitelikteki insan g6c6n6, bireylerin ilgi, yetenek ve kapasitesini en verimli biçimde değerlendirerek yetiştirmesidir. Eğitimde ana amaç, eğitime tabi tutulan kişi ya da toplulukların, eğitimde verilen bilgileri b6y6k oranda 6đrenmeleri ve bunun toplum içinde yaygınlaşarak k6lt6re d6n6şmesidir (DPT 6zel İhtisas Komisyonu Raporu, 2001, s.25). Eğitim bireyin topluma kazandırılması, başka bir deyişle sosyalizasyonu için zorunlu bir kurumdur. Altı temel kurumdan birisi olarak eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki davranış biçimlerini geliştirdiği s6reler toplamıdır (Aydın, 2000, s.183).

Eğitim hayat boyu yaşamakta olduğumuz ancak tanımlanması oldukça g6 olan bir s6retir. Eğitimin en sık kullanılan tanımlarından biri "insana içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasına yardım edecek temel davranışları kazandırmak" şeklinde ifade edilebilir (Oktay, 2004, s.22). Enformasyon toplumunda eğitim, enformasyon toplumunun felsefi temeli olan post-modernizmle yeni bir yapıya b6r6nm6řt6r. Post-modern k6lt6r6n eğitimsel yaklaşımları geleneksel toplum ve sanayi toplumunun yaklaşımlarından farklı g6r6nmektedir.

Eğitim; bireylerin, bilgi, beceri ve davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla istendik değişiklikleri oluşturma sürecidir. Tarih boyunca her toplumda eğitim düzeyi, o toplumun gelişmişlik düzeyinin göstergesi olmuştur. Bu bağıntı günümüzde, daha da belirginleşmiştir. Bu gün dünyanın en gelişmiş, en güçlü, en saygın ülkeleri eğitim ve bilimde en önde olanlardır. Öğrenme hiç sona ermez. Verimliliğin artması için sürekli öğrenme kaçınılmazdır. Gelişme, ilerleme ve yarışabilmenin yolu eğitimden geçmektedir(Acar, 2002, s.179). Eğitimin olduğu yerde öğretim de mutlaka söz konusudur. Eğitim ve öğretim kavramları birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olsalar da aynı şey değildirler.

Eğitim ve öğretim kavramı çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmasına rağmen anlamları ve kapsamaları birbirinden farklıdır. Eğitim kavramı öğretimi de içersine alan geniş kapsamlı bir süreçtir. Eğitim bilgi yanında bireye kazandırılan her türlü planlı veya plansız yaşantıdır. Öğretim ise öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenilen davranışların oluşması için uygulanan planlı ve programlı sürece denir. Öğretim, eğitiminin planlı ve programlı olarak genellikle okullarda ders şeklinde gerçekleştirilen kısmıdır (Çelikkaya, 1997, s.39).

Postmodern eğitim; bireyler arasında eşitliği sağlamaktan öte onların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda öğrenme kapasitelerini geliştiren, her şeyi sorgulayan, farklılıkları geliştiren, bilgiyi öğrenip depolayarak değil de gerçek yaşamın içinde kullanarak geliştiren eğitim anlayışıdır (Aytaç, 2002, s.60).

Bu noktada yukarıda verilen tanımları da kapsayacak şekilde bir küresel eğitim tanımlaması yapmak gerekmektedir. Günümüz eğitim sisteminin yerel bir vizyonla ve lokal bir muhakemeyeyle ifade edilmesi mümkün değildir. Global dünyada eğitim sistemlerinin ve kavramlarının küresel bir çerçevede yorumlanması en doğru yaklaşım olacaktır. Küreselleşme bağlamında yapılacak bir eğitim tanımlaması, eğitimin küreselleşmenin aktörlerinin güdümüne alınması ya da eğitiminin küresel hegemonyanın etkisine alınıp politize edilmesi olarak yorumlanmamalıdır. Eğitime ve eğitimin boyutlarına/faktörlerine yönelik küresel bir yaklaşım geliştirmek, her şeyden önce küreselleşmenin reel bir olgu olarak eğitim sistemini kuşatan bir yapıda olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda küresel eğitimimi şu şekilde yorumlayabiliriz:

Bireylerin davranışlarında global yaşam koşullarının gerekleri dikkate alınarak, kalıcı ve küresel anlamda istendik davranış değişikliği oluşturma ve bireylerin küreselleşmeyi yönetebilecek yeterlilikte kişiler olarak toplumla entegre olmasını sağlama sürecidir.

2.4.2. Eğitimin Tarihi

Eğitim, birey ve toplum açısından vazgeçilmez bir süreçtir. Bireylerin öncelikle içinde yaşadığı toplum ile bütünleşmesi ve sosyalleşmesi, toplumunda ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirebilmesi ancak eğitim yoluyla gerçekleşebilmektedir. Birey açısından eğitim, insanın doğumuyla birlikte başlar ve ömür boyu kesintisiz devam eder. Bu açıdan insanlık tarihi boyunca bireyi eğitmek ve yetiştirmek, en önemli faaliyetlerden biri olarak düşünülmüştür. Bu sebeple daima en iyi eğitim sistemine ulaşma yolları aranmıştır. Böylece tarihin her döneminde eğitim, en önemli disiplinler arasında yer almıştır (Özgül, 2009, s.21).

Eğitimin gerekliliği, eğitim olmazsa ne olurdu sorusunun yanıtıyla anlaşılır. Yanıt, kestirmeden ifade edilecek olursa, insanın yaban yaşama geri dönüşü olarak verilebilir. Her kuşak eğitime muhtaçtır. Bu nedenle eğitimin sürekliliği esastır. Bir süre önce sinemalarda bir film oynamıştı: “Sineklerin Tanrısı”. Gerçi bu bir kurgudur, ama usa uygundur; dolayısıyla da olabilir. Bir uçak kazasından kurtulan, altı ila on dört yaşları arasında, iyi eğitim görmüş, yirmi dolayında çocuk ıssız bir adaya düşer. Hikâye onların bu adadaki yaşamıdır. Bir süre sonra çocuklar, doğaya karşı ortak mücadele verecekleri yerde, birbirlerine girerler. Daha önce eğitimle aldıkları tüm uygar davranış biçimlerini bırakır, yaban bir yaşam tarzı edinirler. Sonuçta arkadaşlarından birini acımasız bir biçimde öldürürler. İnsanın, eğer verdiği film örneğinde gösterildiği gibi yaban yaşama geri dönmek istemeyeceği düşünüldüğünde eğitim kaçınılmazdır. Yaşama haksız, daha iyi yaşama yolunu açan eğitim de bir haktır ve her hak gibi reddedilemez. Eğitimin bir insan hakkı olduğu savının iki sonucu vardır. Birincisi: haktan vazgeçilmesi düşünülemez. Dolayısıyla, kişilerin “Ben eğitilmek istemiyorum” demesi söz konusu olamaz. İkincisi: siyasal birlik, yani devlet, tüm bireylerinin eğitim hakkından yararlanmasını sağlamalıdır. Bireyler için hak olan şey, devlet için görevdir. Devlet bu görevini sarsaklayamaz(Soykan, 2009, s.293). Devletin olmadığı dönemlerde dahi gruplar ve toplumsal yapılar bünyesinde barınan bireylerin eğitim hizmetini bir şekilde

sunmaktaydılar. En ilkel toplum yapısından en modern toplum biçimine kadar tüm toplumlarda eğitim olgusunun mühim bir yeri olmuştur. Bu gerçek nedeniyle eğitimin bireylerin ve toplumların hayatının temel süreçlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Her aile ve toplum, baştan beri, kendi kültürel değerlerini çocuklarına aktarmak, toplumsal kurallar çerçevesinde, çocukların gelişim gereksinimlerini karşılamak için eğitim denen araçtan yararlanmaya çalışmıştır (Bakırcıoğlu, 2003, s.1). Bu bağlamda eğitim tarihin başlangıcından beri varlığını koruyan bir kurumdur.

2.4.3. Küreselleşme ve Eğitim İlişkisi

Küreselleşme kavramı ister ampirik gerçeklik isterse retorik mit olarak ele alınsın tüm dünya yüzeyinde değişiklik yaratmakta, geç 20. ve erken 21. yy'ın egemen söylemi olmaya devam etmektedir (Arslanoğlu, 2002, s.2). Küreselleşme söylemlerinin giderek yayıldığı bir dönemde, toplumların karşı karşıya kaldığı en önemli soru, “küreselleşmenin tamamen insanların kurtuluşunu sağlayacak, mükemmel bir şey mi olduğu; yoksa iyisiyle kötüsüyle, olumlu ya da olumsuz yanlarıyla, karşılaşılan bir gerçek ve işleyen bir süreç mi olduğu?”dur. Bu anlamda, küreselleşme olgusunu ve eğitim sistemindeki yansımalarını tartışmadan önce, öncelikle karar verilmesi gereken nokta, onun hangi gözle görüldüğüdür. Küreselleşmenin, bir süreç ve bir gerçek olarak insanlığın karşısında dikiliyor olması, bugün daha fazla kabul gören bir düşünce olmaya başlamıştır. Bundan kaçınmak ve getirdiği evrensel dünya değerlerini yok saymak, daha baştan küreselleşen dünyaya teslim olmak anlamına gelebilir (Çalık ve Sezgin, 2005, s.55). Küreselleşme karşısında tepkisiz kalmak ve onu görmezlikten gelmek pasifize oluşun küreselleşmesi anlamına gelmektedir.

Tezcan'a göre (2008) “Küreselleşme, sermayenin dünya üzerindeki dolaşımının, artık tek tek ülkeler düzeyinde değil, global düzeyde gerçekleşmesi anlamına gelir.” Küreselleşme ile beraber teknoloji dünya çapında yayılmış, uzaklık denilen kavram ortadan kalkmış, dünya çapındaki toplumsal ilişkiler giderek yoğunlaşmıştır. Bu sürecin eğitime yansıyan yönleri de vardır (Tezcan, 2002, s.35). Aslında küreselleşme tüm dünyayı değiştiren bir oluşum olduğu için, hayatın neredeyse her yönüne yansımaktadır (Toker Gökçe, 2008, s.5).

Eğitim açısından kreselleŖme birkaç deęiŖik Ŗekilde tanımlanabilir. Bu tanımlardan biri, birbiri ile bu kadar yakın iliŖki içinde olan dünya toplulukları arasında rahatça dolaŖabilecek, alıŖabilecek, hatta farklı ortamlarda yaŖayabilecek insanı yetiŖtirmek Ŗeklinde olabilir. Bu tanım çerçevesinde eğitimin görevi yalnızca ulusal sınırlar içinde baŖarılı olabilecek insanları değil, farklı kültür ve coğrafyalarda uyum sağlayabilecek ve baŖarılı olabilecek insanların yetiŖtirilmesidir. Zira kreselleŖme ile birlikte eğitimine herhangi bir ülkede baŖlayan bir insanın bunu baŖka bir ülkede hatta ülkelerde sürdürmesi de söz konusu olabilecektir (Oktay, 2004, s.17). Böylece bireyler aędaŖ dünyanın gerçek manada eğitimi Ŗahısaları haline gelebilecektir.

Bilgi toplumunu yakalamak ve ülkelerin her alanda aędaŖ medeniyetler seviyesine ulaŖmasını sağlamak çağın gereksinimlerine ayak uydurabilmekle mümkün olabilmektedir. Bilgi toplumunun yaŖanıldığı yüzyılda özellikle eğitim alanında ileri seviyeye ulaŖabilmek için modern tekniklerin kullanılması, araç ve gereçlerin ihtiyaçları karŖılayabilir nitelikte olması ve eğitim kurumlarının gerek personel, gerekse donanım açısından biliŖim teknolojisi araçlarıyla donatılmaları gerekmektedir (Ağar, 2009, s.10-11). BiliŖim devrimi ile hızını iyice artıran teknolojik geliŖmeler, modern insanın iŖ hayatında kendini sürekli yenilemesini zorunlu kılmaktadır (Toker Gökçe, 2008, s.1). Bu zorunluluk insanların iŖ ve iŖlemlerini içinde yürüttüğü eğitim örgütlerini ve müesseselerini de içine almaktadır. Eğitim süreçlerinin parçası olan unsurlar, çağın deęiŖimlerini sindiremedikleri takdirde yeni yapıyla eski düzen arasındaki kısılcacın içinde sıkıŖıp kalmaktadırlar. Bu durum deęiŖim karŖısında küresel bir Ŗok etkisinin yaŖanmasına neden olmaktadır. Fakat bu Ŗokun aŖılmasına en çok destek olabilecek kurumlar, Ŗphesiz ki eğitim kurumlarıdır.

Bir kriz dneminini yaŖamaktayız. Kriz tüm ekonomik, politik ve kültürel kurumlar üzerinde etkili olmaktadır. Fakat bu krizin tam da merkezinde yer alan ve onu aŖmak için mücadele veren kurumlardan birisi de okullardır ve eğitim sistemidir (Apple, 2002, s.25). Söz konusu sosyal, kültürel ve ekonomik krizin etkilerini ortadan kaldırmak eğitim kurumlarının omuzlarına yüklenen küresel bir misyondur.

Tezcan'a göre (2002) kreselleŖme sürecinden Ŗphesiz eğitim de nasibini almıŖtır. Teknolojinin dünya çapında yayılması, uzaklık kavramının ortadan kalkması, dünyanın en uzak kŖesindeki bir bilgiye dakikalar gibi kısa zamanda ulaŖılması 1980'lerden

sonra küresel demokrasi anlayışını getirmiş, çeşitli ülkelerde bu demokrasi uygulamalarının uluslar arası standartlarda yapılması hedeflenmiş ve etkili bir vatandaşlık eğitimi üzerinde durulmuştur. Küreselleşme ile beraber sermayenin tek tek ülkeler düzeyinde değil, dünya çapında gerçekleşmesiyle ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda toplumlar arası iç içe girme artmış ve bu durum da eğitim yoluyla gerçekleşmiştir (Tezcan, 2002, s.35).

Kültürün evrenselleşmesini belirleyen en önemli faktörlerden biri eğitimidir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren eğitim kurumları olarak okullar gelişimci ve değişimci niteliğini önemli ölçüde yitirmiştir. Bugünkü eğitim kurumlarının rengini değişimci niteliği değil, koruyucu niteliği belirlemektedir. Eğitim kurumlarının küreselleşen dünyanın gelişim ve değişim ritmine uygun bir değişim ve gelişim hızı yakalaması önemli yapı ve norm değişikliğini zorunlu kılmaktadır (Çağlar, 2004, s.66).

Küreselleşmenin kendisi yeni eğitim gereksinimlerini ortaya çıkarmaktadır. Ulaşım, iletişim ve bilişim teknolojilerinin sağladığı kolaylıklar temelinde farklı uluslardan insanlar arasında etkileşim çoğalmakta, fiziksel ve kültürel coğrafyalar arasındaki hareketlilik ivme kazanmaktadır. Bu durum diğer kültürlerin ve geleneklerin insanlarıyla iletişim kurma ve işbirliği yapma, insanlığın kültürel çeşitliliğine saygı, barışın korunmasına ve küresel dünyanın oluşumuna tüm insanların demokratik katılımı gereksinimlerini meydana getirmektedir (Miser, 2002, s.59). Günümüz toplumunda eğitim müessesesi toplumun tüm paydaşlarıyla diyalog halinde kalmak durumundadır. Çağımızın evrensel değerleri olan katılımcılık, gönüllülük, demokrasi gibi toplumsal değerlerin sosyal hayatın bir parçası olmasında eğitim kurumlarının sorumluluğu büyüktür.

Her ülke, toplumsal yaşam düzenini, ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik ve bilimsel değişimlerle uyumlu olarak sürdürmekten sorumlu toplumsal sistemlere sahiptir. Bu toplumsal sistemlerin işletilmesi için gerekli olan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinden sorumlu olan eğitim sistemleri, ülkelerin kendi toplumsal dinamiklerinin yanı sıra bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile küreselleşme, ülkelerarası ekonomik ve siyasi oluşumlar gibi çeşitli alanlardaki değişimlerden etkilenirler. Dolayısıyla, her ülke, eğitim sistemini çeşitli alanlarda meydana gelen bu değişimlere uyarlama çabası içerisinde. (Gizir, 2008, s.182-183).

Günümüzde yaşama, öğrenme ve çalışma biçimleri hızla değişmektedir. Bütün bu değişimlerin yaşandığı bir ortamda, kişileri hayata hazırlama misyonunu yüklenen eğitim sistemlerinin değişmeden aynen kalmaları ve bu şekilde yüklenmiş oldukları misyonu yerine getirebilmeleri mümkün değildir. Bireylerin, oldukça dinamik ve değişken bir iş gücü piyasasında rekabet edebilmeleri ve ekonomik seviyelerini koruyabilmeleri için “istihdam edilebilme” niteliklerini kazanmaya ve bu nitelikleri sürekli olarak geliştirmeye ve yenilemeye ihtiyaçları vardır. Bireylerin yaşamları boyunca devam eden ve her geçen gün daha da önem kazanan bu ihtiyaçlarının “yaşam boyu eğitim” yaklaşımının doğmasına ve yaygınlaşmasına sebep olduğu düşünülmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.51).

18.yüzyılda buhar makinesi ve iplik makinesinin icadı, soğuk savaş döneminin sona ermesi, insan hakları ve demokrasi kavramının sağlam bir zemine oturtulmaya çalışılması, bilim ve teknolojideki sürekli yenilikler 20.yüzyılda “bilgi toplumu” diye adlandırılmıştır. 20. yüzyılın ortalarında başlayan, özellikle son çeyreğinde yoğunlaşan değişimler, ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel alanda olduğu gibi eğitim alanında da büyük değişimleri zorunlu kılmıştır. Bunun paralelinde bütün dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğu, eğitim sistemlerine, değişen ve gelişen teknolojik gelişmeler doğrultusunda yeniden ele almaya ve yön vermeye başlamıştır. Bu yenilikler modern öğretim araçlarının sağlanması, eğitim yönetiminin anlayışının gözden geçirilmesi, öğretmenleri, okul müdürlerini bilgi çağının eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek düzeye gelmesini sağlayacak uygulamalardan oluşmaktadır (Köybaşı, 2009, s.3).

Küreselleşme sürecine hazırlanmada eğitime de bazı görevler düşmektedir. Eğitimin temel amaçlarından birisi de, ülkenin ihtiyaç duyduğu özelliklere sahip olan vatandaş modelini yetiştirmektir. Fakat küreselleşme süreci ile birlikte bir ülkenin sadece kendi ihtiyaçlarına yönelik vatandaşı yetiştirmesi yeterli değildir. Yeni vatandaş modelinin boyutları zenginleşmiştir. Yaşanabilir bir dünya için bu vatandaş modeline “küresel vatandaş” denilmektedir (Kan, 2009, s.896). Küresel vatandaş küresel dünya koşullarında varlığını pozitif manada hissettirebilecek donanıma sahip olan vatandaştır. Toplumlara ait bireyleri bu vatandaşlık vasıflarına kavuşturmak eğitim sisteminin görevidir.

Her toplumsal aşama, her alandaki kendi paradigmasını oluşturduğu gibi, kendi eğitim paradigmasını da oluşturmaktadır. Bu durum, toplum ile eğitim arasındaki karşılıklı ilişki şeklinde formüle edilebilmektedir. Nitekim toplum kendi hedef, öncelik ve kabullerine uygun bir eğitim sistemi oluşturduğu gibi, oluşturulan eğitim sistemi de içinde şekillendiği toplumu korumak, güçlendirmek ve kalkındırmak işlevlerini üstlenmektedir. Bu bağlamda, toplum ile eğitim arasında birbirini beslemeye dayalı bir ilişki bulunmaktadır. Bu gerçek, her toplumsal aşamanın kendinden öncekinden ayrıştığı bir eğitim anlayışı ve eğitim sistemi kurduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır (Şentürk, 2008, s.491).

Eğitimin her toplumda özel bir önemi olmuştur. Eğitim bir yandan geçmişe bakmayı, ama ona takılmamayı, diğer yandan geleceğe bakarak, insanın yaratıcılığını keyifli bir arayış ve gezintiye çıkarır. Bu anlamda eğitim, insan ve toplum için bir yeniden inşa aracıdır. Dünya döndükçe insandaki merak ve öğrenme isteği bitmeyeceğine göre, insan ve toplumun kendini yeniden üretmesinde eğitime çok iş düşecektir. İnsanlık hızla yürüdüğü kaygan zeminde düşmeden yürümeyi, bunu başarabilmek için de sürekli değişen yol haritasını güncellemeyi öğrenmelidir (Balay, 2004, s.78).

Bütün dünyayı kısa zamanda etkisi altına alan ve sanayi toplumundan oldukça farklılaşan bilgi toplumunun özelliklerini, aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Özkan, 2009, s.116-117):

- Bilgi toplumu bilgi ve insan sermayesine dayanan bir toplumdur.
- Bilgi toplumunun gelişmesinin başlangıcında yer alan teknolojik araçlar bilgisayarlar olmuştur.
- Bilgi toplumunun itici gücü “beyin gücü”dür.
- Bilgi toplumunda üretime katılım için, yüksek öğretim görmüş nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır.
- Bilgi toplumunun üretim biçimi bilgi ve teknoloji üretimine dayalıdır. Bilgi sektörünün ürünü olarak bilgisayarlar, elektronik araçlar, robotlar, gelişmiş malzeme teknolojileri gündeme gelmektedir.
- Bilgi toplumu bilgi, bilişim ağları, veri bankalarına dayanmaktadır. Bilgi üretilmekte ve anında dünyanın her tarafına yayılmaktadır.

- Sanayi toplumundaki genel eğitimin yerini bilgi toplumunda bireyselleştirilmiş ve sürekli eğitim almaktadır.
- Bilgi toplumu bilgi sektörüne dayanmaktadır. Çünkü sanayi toplumunun tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün yanına dördüncü ve en önemli sektörü yani bilgi sektörünü getirmiştir.
- Bilgi toplumu sınırsız bir bilgi kaynağına dayanmaktadır. Bilgi sürekli artmakta ve artan verimler özelliği de içermektedir.
- Bilgi toplumunda daha katılımcı bir demokrasinin söz konusu olacağı düşünülmektedir. Özellikle, bilim ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak “tele-demokrasi” denen değişimin yaşanacağı tahmin edilmektedir.
- Bilgi toplumunun temel bilgisi, kuantum elektronığı, moleküler biyoloji ve çevresel bilimler gibi bilgi alanlarına dayanmaktadır.

Bilgi toplumunun yukarıdaki özellikleri dikkate alındığında, gelişen bilim ve teknolojiyle birlikte hızla gelişen bilgi teknolojileri, bu değişmelere ayak uydurabilecek bir toplum yapısını gerektirmektedir. Bu yapıyı oluşturacak temel değişkenler, temelde sosyal ve ekonomik değişkenler ise de bilgi toplumun tüm karar birimleri ve kurumlarının yapısını değiştirecektir. Bu yapı içerisinde eğitim sürecinin değişmemesi ise düşünülemez (Özkan, 2009, s.117).

Eğitim sistemleri “açık sistem” özelliğini taşırlar. Bu sebeple ulusal ve uluslararası düzeydeki ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal değişmelerden ve gelişmelerden etkilenirler. Ancak bu çok yönlü gelişme ve değişmelere uyum sağlarken, bir sistem olarak istikrarlarını ve etkinliklerini de sürdürmek zorundadırlar (DPT, 2009, s.16). Eğitim alanında gereksinim duyulan bu global değişim zorunluluğu Türk Eğitim Sistemini de en az diğer ülkelerin eğitim sistemleri kadar ilgilendirmektedir.

Halen uygulamada olan Türk eğitim sistemi; uygulamada, eğitimin her basamağı için geçerli olmak üzere toplumun kendi iç dinamik, gereksinim ve yönlendirmelerinden soyutlanmış; devlet-siyaset-bürokrasi üçlüsü tarafından düzenlenip yürütülen ve bu üçlünün herhangi birinde bir değişim olduğunda yön ve söylemini bu değişime göre sürekli değiştiren bir sistemdir (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.89). Oysaki eğitim sistemi gibi toplumsal yapının temel taşı niteliğindeki sistemlerin

gündelik hareketlerinden etkilenmesinden ziyade köklü bir değişim yaklaşımıyla yenilenmesi gerekmektedir.

Günümüzdeki Türk eğitim sistemi, söylem ve sunumu ne olursa olsun, aileden başlayıp yüksek öğretim sonrasına kadar ulaşan bir evrede itaatkâr; verilen tartışmasız şekilde kabul edip alan; rekabet ve üstün olanı ödüllendirici bir yapıdan yoksun; bunun yerine başarısızlığı odak noktasına alarak başarısızlıkları idari veya benzeri ödünlerle örtüp kapatmaya yönelik bir kurguya sahiptir. Bu yapının kökten değiştirilerek eğitimin yarışmayı esas alan; rekabeti teşvik ve üstün olanı ödüllendiren; başarısız olanları ise eleyerek bu kişileri başarılı olacakları alanlara yönlendiren bir kimliğe kavuşturulması gerekir. Bireylere sisteme değil, kendi niteliklerine güvenme ve kendi kendilerini yargılayabilme yetisi kazandırılmalı; haksızlığa uğramaları halinde kendilerini savunma özgüveni verilmeli ve olası en alt düzlemde itibaren toplumsal örgütlere katılmaları ve bu örgütlerde görev almaları sağlanmalıdır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.90).

Geleneksel kültürel değerlerin yoğun olduğu Türkiye’de küreselleşme sürecinde, yaşanan değişim ve gelişimin sağlıklı ve dengeli olabilmesine katkı sağlayacak önemli etkenlerden biri eğitimidir. Eğitim kurumları, öğretmenler aracılığıyla toplumsal gelişimleri genç kuşaklara aktarmakta ve dolaylı olarak da ebeveynleri etkilemektedir (Gül ve Aslan, 2009, s.883).

Türkiye, eğitim sistemini, bilgi toplumu bireylerine gerekli becerileri kazandıracak ve yaratıcı, yenilikçi, girişimci, esnek ve sorgulayıcı nitelikli bireyler yetiştirecek biçimde yeniden yapılandırmalıdır. Bu amaçla sürdürülmekte olan MEB projelerinin yanı sıra:

- Bilgi Toplumuna uygun şekilde “yasam boyu öğrenme” yaklaşımı ile insan kaynakları sürekli geliştirilmeli,
- Bilişim okuryazarlığı atılımı başlatılmalı,
- Bilişim Sektörünün ara insan gücünün yetiştirilmesi için kariyer odaklı sertifika programları uygulanmalıdır (Ağar, 2009, s.9-10)

Türkiye 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesinden bu yana, Avrupa Birliği’nin resmi bir adaydır ve tam üyelik statüsü kazanmak için bu güne kadar ülkemizde yoğun çalışmalar yapılmış, çok önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Eğitim alanında da çok önemli gelişmeler olmuştur, ancak, bu çabalar sistemi arzu edilen düzeye getirmenin çok

gerisinde kalmıştır (Gedikoğlu, 2005, s.70). Küresel toplumun dinamiklerinin doğru yorumlanıp eğitim sisteminin buna göre Őekillendirilmesi Türk Eğitim Sisteminin çözümü aciliyet gerektiren bir problemidir. Küresel dünyanın küresel vatandaşlarının yaşadığı bir dünyada lokal bir kurumsal yapıyı ve vatandaş profilini devam ettirmenin imkanı bulunmamaktadır. Küresel dünya krsel kurumları, küresel örgütleri ve her Şeyden önce küresel vatandaşları gerekli kılmaktadır.

Küresel vatandaş, hukuksal anlamda bir dünyaya ait olma gibi bir kimliğe sahip olmamakla birlikte yaşam tarzı ve hayat anlayışı olarak küresel ölçekte bilgi, beceri ve anlayışa sahip olması anlamında kullanılır. Küresel vatandaş milli değerleri kmsemmez. Tersine milli değerlere saygı duyan ve evrensel değerleri benimseme konusunda sorun yaşamayan vatandaş modelidir. Küreselleşme süreci siyasal, sosyal, ekonomi olmak üzere farklı alanlarda yeniden yapılanmayı zorunlu hale getirmiştir. Küreselleşme ile birlikte evrensel değerler ve farklılıklara saygı duyma daha fazla vurgulanır hale gelmiştir. Eğitimin temel amacı, toplumsal değişme ve gelişmelere uyum sağlayabilen vatandaşları yetiştirmektir (Kan, 2009, s.896). Günümüzde bireyler küresel değişimle birlikte yol alabilen küresel kimliklere sahip olmak durumundadırlar. Bu kimliğin Őahıslara kazandırılması da krsel bir eğitim-ğretim sürecinin planlanmasını kaçınılmaz hale getirir. Günümüz eğitim sistemi tüm unsurlarıyla birlikte küresel dünyada yaşanan gelişmelerden etkilenmektedir. Eğitim sistemini küreselleşme rzđarının esintilerinden yalıtabilmek kesinlikle mümkün değildir. Eğitim sisteminin parçaları global dünyanın getirdiği yeniliklere entegre olduğu oranda toplumsal yapı içindeki yerini koruyabileceklerdir. Durağan bir duruş sergileyen eğitim sistemi unsurları küresel entropinin çekimine kapılarak yok olmaya mahkmdurlar.

2.4.4. Küreselleşmenin Eğitim zerindeki Bazı Etkileri

İçinde yaşadığımız dünyanın son zamanlardaki en önemli olgusu küreselleşme olgusudur. İnsan ve toplumların yeryüzünde olup bitenlerden giderek daha çok haberdar olmaları, birbirlerinin eylem ve deneyimlerinden etkilenmeleri, bunları paylaşmaları ve yaymaları ile ortaya çıkan süreci her defasında yeniden irdelemek gerekir. Zira küreselleşme kavramı yeni bir kavram olmasına ve bugüne kadar hakkında çok Şey yazılmasına karşın halen devam eden bir süreçtir. Bu sürecin yarattığı deneyimler

yayıp, paylaşıldıkça, neden ve sonuçlarının daha iyi kavranması mümkün hale gelecek, ayrıca bundan sonra ortaya çıkabilecek muhtemel eğilimler de daha iyi anlaşılacaktır (Balay, 2004, s.61-62).

Özkan'a göre (2009) toplumların gelişim evrelerini ele aldığımızda, her toplum ve çağın kendine özgü bir bilgi sisteminin olduğunu söyleyebiliriz. Tarım toplumu, tarım kültür ve bilgisine, sanayi toplumu makine ve elektrik motoru bilgi sistemine, din toplumu, dini bilgiye, bilgi toplumu ise makine ve motorlardan başka özellikle kitle iletişim teknolojilerine ve bilgisayar bilgi sistemine vb dayanmaktadır. Buna toplumların yaşam metodolojisi ya da bilgi sistemleri diyebiliriz. Bu tutarlı bilgi sistemleri, yöneten sosyal sistemleri kontrol altında tutmuş ve bu bilgi sistemlerine göre yapılanmalarını sağlamıştır. Toplumların değer verdiği bilgi sistemleri değişince, bireyden-topluma, toplumdaki bireye, aile kurumundan-diğer sosyal kurumlara, yönetimden-ekonomiye ve eğitim sistemine, tüm sistemler yeni bilgi sistemine göre düzenlenmektedir (Özkan, 2009, s.117). Eğitim sistemi küresel değişimin hususi bir şekilde etkilediği ve küresel değişimi yine hususi bir şekilde etkilediği bir yapıdır.

Çağımızın gelişmiş toplum yapısı, enformasyon toplumu olarak nitelendirilmektedir. Teknolojik ve bilimsel gelişme, hızlı değişim ve dönüşüm özellikleri taşıyan enformasyon toplumu, sanayi toplumundan farklı paradigmalara dayanmaktadır. Günümüzün yükselen değerleri olan bilimsel bilgi, teknolojik gelişme ve hızlı değişim, formal eğitimin önemini artırmaktadır. Bireyin bu toplumsal aşamada arzu ettiği şekilde yaşayabilmesi, geçmişten daha fazla bilgi donanımına sahip olmasına bağlıdır. Bu nedenle, bireysel ve toplumsal yaşamı doğrudan etkileyen süreç olarak eğitime büyük roller düşmektedir. Bireyi ekonomik ve sosyal hayata hazırlayan kurum olan eğitimin üzerine aldığı işlevleri yerine getirebilmesi için dünyadaki gelişmeleri dikkate alması, kendini teknolojik ve bilimsel değişimlere uyarlaması gerekir. Nitekim günümüzün güçlü ekonomik ve sosyal yaşantısına sahip ülkeler, tüm kazanımlarını eğitime verdikleri önem ve eğitim kurumlarını günün koşullarına göre yeniden yapılandırmalarına borçludurlar (Şentürk, 2008, s.487).

Şahin'e göre (2004) teknolojik gelişmeleri takip etmekte zorlandığımız bir dönemi yaşamaktayız. Teknolojideki bu gelişmeler hayatımızın birçok alanına da nüfuz etmektedir. Teknolojinin son derece gelişmesine ve bilgi toplumunun tamamen farklı bir

yaşam biçimi ortaya koymasına rağmen toplumların belki de en hayati işlevi olan eğitim alanında değişimler son derece sınırlıdır. İçinde yaşadığımız Bilgi Çağı'nda -özellikle insan beyninin işleyişinin sırları çözüldükçe ve davranışlarımızın nedenleri anlaşılmaya başlandıkça- elde edilen yeni bilgiler ışığında artık eğitim, öğretim, öğrenme, öğretme, okul, öğretmen, öğrenci kavramlarının anlamları da değişmiştir (Şahin, 2004, s.1). Enformasyon çağı ve küresel toplum eğitim sistemine ait kavramları, tanımları, donanımları yeniden şekillendirmeyi gerektirmiş ve eğitim sisteminin içinde dokunulmadık bir öge bırakmamıştır. Bu etkileme ve etkilenme durumu nedeniyle eğitim sisteminin parçası olan insan kaynaklarının sürekli bir bilgi-beceri tazelenmesinden geçmesi gerekmektedir.

Bilim ve teknolojideki gelişmeler, insan ve toplum hayatını etkilediği gibi, kurumların yapılarını ve işleyişlerini de etkilemektedir. Yaşanan hızlı değişim süreci; bütün kurumlarda olduğu gibi eğitim kurumunda da gelişmeleri takip etmek için yenilikçi, planlı ve programlı hizmet içi eğitimleri zorunlu hale getirmektedir (Gül ve Aslan, 2009, s.884).

Eğitim, bireysel ve toplumsal yaşamı doğrudan etkileyen bir süreçtir. Kişinin ekonomik ve sosyal hayatının niteliğini eğitim belirlemektedir. Eğitimin etkili olması ve kısa sürede beklenen sonucu verebilmesi, onun yeniliklere uyum sağlamasına bağlı olmaktadır. Bu nedenle, eğitim ilke, hedef ve uygulamalarının gözden geçirilmesi büyük önem taşımaktadır (Şentürk, 2008, s.501).

On dokuzuncu yüzyılın öncesinde bütün bir nüfusun okur-yazarlığa seferber edilmesini gerektiren ne ciddi bir sebep vardı, ne de böyle bir durum tasavvur edilebilirdi. Oysa on dokuzuncu yüzyıldan sonra okur-yazarlığın bütün nüfusu hedefleyen bir kampanyaya dönüşmesi için ciddi sebepler ortaya çıkmıştı. Sanayi toplumunun şehirli ve karmaşıklaşan ilişkileri bütün insanlar arasında geçerli olacak daha kitlesel dillerin veya iletişim ortamlarının gelişimini zorunlu kılıyordu. Eğitimin kitleselleşmesi her şeyden önce bu gelişimin zorunlu kıldığı bir durumdu (Aktay, 2002, s.11). Söz konusu mecburiyetin temelinde de mutlak bir şekilde küreselleşme olgusunun dinamikleri yatmaktadır.

Giderek küçülen dünyada, toplumların varlıklarını devam ettirebilmeleri, uluslar arası arenada daha rekabetçi olmayı ve toplumu oluşturan bireylerin küresel değerleri ve

oluşumları göze alarak hareket etmelerini gerekli kılmaktadır. Ulusal ve uluslar arası düzeyde, toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri ve söz sahibi olabilmeleri, küresel dünyanın gerekliliklerini kazandırabilecek etkili eğitim sistemleri sayesinde olacaktır. Küreselleşme, ekonomik olduğu kadar, siyasal, kültürel ve insani bir olgudur. Küreselleşmenin kültürel ve siyasal bir süreç olması, eğitimin küreselleşme sürecindeki önemini açıkça göstermektedir (Çalık ve Sezgin, 2005, s.56).

Genellikle küreselleşen dünyada eğitimle ilgili en çok vurgulanan şey, küreselleşmenin sınıfsal kısıtlanmışlıkların giderilmesi için sonsuz imkânlar sunduğudur. Bu konuda, hemen başvuru örnekler, bugün dünyanın her tarafında, birinci sınıf okullarda, ekonomik köken itibarıyla oldukça aşağılardan gelmiş olan öğrencilerin almayı başarabildikleri burslar sayesinde tahsil hayatına devam edebilmeleridir (Aktay, 2002, s.18). Küreselleşme eğitim dünyasına bazı yönlerden bir fırsat eşitliğini de getirmiştir diyebiliriz.

Yıldız'a göre (2008) de küreselleşme süreci toplumsal yaşamın birçok alanı gibi eğitim ve öğretim sistemini de etkilemektedir. Küreselleşmenin neoliberal ekonomik boyutunun eğitim sistemi üzerindeki etkisi söz konusu sistemin serbest piyasanın kodlarına uyumlu hale getirilerek kurumlarının birer ticari işletme, şirket mantığı çerçevesinde yapılandırılmasında ve yönetilmesinde belirginleşmektedir. Kuşkusuz bu ticaret ve kâr mantığı beraberinde gereksinim duyduğu işgücü üretimini ve yurttaş eğitimini de getirmektedir (Yıldız, 2008, s.13-14).

Lee'ye göre (2002) de eğitimin özelleştirilmesi yönündeki baskı hem okul düzeyinde hem de lise sonrası yüksek öğretim düzeyinde geçerlidir (Lee, 2002, s.163). Eğitim hakkının bir insan hakkı olarak kabul edilmesinin ardından, pek çok gelişmiş kapitalist ülkede parasız, nitelikli, kamusal eğitim hakkı ön plana çıkmıştır. Ancak 1970'li yılların ortalarından itibaren etkisini hissettiren neoliberal yaklaşımlar, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da "serbest rekabet" in geçerli olduğunu savunmuş ve ulusal ekonomilerin rekabetçi bir nitelik kazanmasının ancak kamuya ait, onunla özdeşleşmiş hizmetlerin, özel sektöre devri ile mümkün olabileceğini iddia etmiştir (Dinçer, 2007, s.322-323).

McBurnie'ye göre (2002) bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, aslında eğitimin uluslar arası ticaretinin yapılabileceği bir meta olduğunu vurgulamaktadır. Bu vurgu o

kadar önemlidir ki uzaktan eğitim, GATS'ın dört bölüme ayırdığı “hizmetlerdeki ticaret” içinde, “sınırlar-arası arz” olarak belirtilmiştir (Toker Gökçe, 2008, s.11).

Eğitim alanında gerçekleşen ticarileşmenin diğer bir göstergesi özel okul, dersane ve özel üniversitelerin sayısal olarak çoğalmasındır. Nitekim eğitim sektöründe kamunun çekilişini ve yerini özel sektöre bırakışını rakamlar çok açık olarak göstermektedir. Bu durum eğitim hizmetleri alanında uygulanan neoliberal ekonomik politikaların zengin ve yoksul arasındaki uçurumu derinleştirdiğini ve esas olarak yoksul kesimlerin eğitim olanağından dışlandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra iddia edilen ucuz ve kaliteli hizmet üretiminin gerçekleşmediği de bilinen bir gerçektir (Yıldız, 2008, s.24).

Eğitim hizmetinin üretiminde “özelleşme” orta öğretim ikinci devre ve yüksek öğretimde gerçekleştirilen bir uygulamadır ve daha çok da kuzey batı ve güney Avrupa ülkeleri için tipik bir uygulamadır. Diğer yandan şu da belirtilmelidir ki, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile eğitim hizmetinin özel sektöre üretilmesi arasında bir “korelasyon” yoktur (Hesapçioğlu, 2004, s.37).

Küresel düzeyde uygulamaya konulan neoliberal ekonomik politikaların bir sermaye birikimi alanı olarak gördüğü eğitim sektörünü dışarıda bırakacağı düşünülemez. Eğitim sektörü sahip olduğu ticari kapasite ve yüksek düzeyde kâr hacmi ile özel sektörün ilgi duyduğu öncelikli alanlar içinde ve buna bağlı olarak liberal ekonominin özelleştirme uygulamalarının listesinin başında bulunmaktadır. Eğitim sektörünün bu nitelikte keşfedilişi esas olarak doksanlı yılların ortalarından itibaren Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından yürütülen hizmetler sektörüne ilişkin ticaret anlaşmasına dayanmaktadır. Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması (General Agreement on Trade in Services [GATS] DTÖ'nün önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır. DTÖ'nün GATS ile esas olarak amaçladığı gelişmiş ülkelerde ekonominin üçte ikisini oluşturan hizmetler sektörünün dünya genelinde liberalleştirilmesi ve bu alanda serbest ticaretin küresel düzeyde işleyişinin biçimlendirilmesidir. Bilindiği gibi gelişmiş ülkelerde genel ekonomi içinde hem en büyük payı oluşturan, hem de istihdamın ağırlıklı olarak yer aldığı sektör hizmetler sektörüdür. Hizmetler sektörü sigortacılık, bankacılık, elektrik, gaz, su, taşımacılık, turizm, medya, iletişim, posta, eğitim ve sağlık alanlarını kapsamaktadır (Yıldız, 2008, s.21).

Ekonomik kuruluşlar yani şirketler, modern çağ boyunca milli devletlerin eğitim programları aracılığı ile eğitimi etkiliyorlardı, yönlendiriyorlardı. Şimdi ise ellerine geçen yeni imkânlarla -işbaşı eğitimi, hizmet içi eğitim, ömür boyu eğitim- milli devletler aracılığıyla değil, doğrudan doğruya eğitimi yönetir duruma geliyorlar. İknâ endüstrileri onlara çok önemli fırsatlar vermektedir. Bu durum, küresel sermaye kuruluşlarına, sermayenin özgür dolaşımı fırsatının yanı sıra, yönettikleri ve belirledikleri eğitim programlarının da özgür dolaşımı fırsatını vermektedir. Eğitim programları ile inşa ettikleri şirket kültürlerini ve kimliklerini sermayeleriyle, ürettikleri ürünlerle birlikte dolaşımda tutmaktadırlar. Böylece sadece sermaye kontrolü, mal ve hizmet üretimi ile güçlerini arttırmıyorlar. Aynı zamanda uyguladıkları eğitim programları ile güçlerini süreklileştiriyorlar (Duran, 2009, s.241). Böylece eğitimi sistem olarak ticari bir unsur haline getirmiş oluyorlar.

Üçüncü Dünya ülkelerinin pek çoğu da aynı zamanda farklı özelleştirme biçimlerini yürütmekte ve devletin eğitimdeki payını azaltırken gelişen eğitimi finanse etmek için alternatif kaynaklar aramaya yönelmektedirler (Lee, 2002, s.164). Eğitim sistemi küreselleşmeyle gelen yeni değer yargılarından kaynaklanan değişimlere de sahne olmaktadır.

Dursun'a göre (1998) küreselleşme sürecinin ana faktörü olan değişim olgusu, kendisini kültürden ekonomiye, siyasetten teknolojiye, giyim tarzından yeme alışkanlıklarına kadar yaşamın her safhasında göstermiştir. Bu noktada, eğitim sisteminin de bu süreçten etkilenmemesi mümkün görülmemektedir. Küreselleşme ile birlikte, yeni nesilde çevreye, insana, ekonomi ve siyasete karşı duyarlılık ön plana çıkmıştır (Dursun, 1998, s.158).

Özden'e göre (2002) küresel çağda eğitim sürecindeki değişimde aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulacaktır (Özden, 2002, s.17):

- Bilgiyi temel alan eğitim programları izlenecektir.
- Çocuklara daha fazla düşünme, tartışma ve araştırma ortamı hazırlanacak; böylece, serbest düşünen, tartışan, araştıran ve bulduklarını değerlendirebilen bir toplum yapısı oluşturulacaktır.
- Yetişkinler eğitim süreci dışında bırakılmayacak; eğitim ve teknolojiye uyumları konusunda sürekli eğitilmeleri gerekecektir.

- Dersler ansiklopedik bilgileri yüklemek yerine, konuları ve olayları derinliğine anlamayı ve eleştirel düşünmeyi esas alacaktır.
- Okullar, öğrencileri gelecek için gerekli bilgiyle yüklemek yerine, okulda verilen bilgilerin yaşam boyu yetmeyeceği görüşünden hareketle öğrenmeyi öğrenmeye geçilecektir.
- Eğitimde sadece sözel ve sayısal zekâyı geliştirmek yerine, görsel, kinestetik, ritmik ve benlik gelişimini de içine alan çok yönlü zihin gelişimi hedeflenecektir.

Eğitim kavramı uzun yıllar okul çağı ile sınırlandırılmıştır. Bu durum sanayi devriminin devam ettiği 19. yüzyılda olduğu kadar 20. yüzyılın son çeyreğinde de devam etti. Ancak geçmiş çağlara kıyasla her alanda en hızlı değişimlerin yaşandığı 20. yüzyılın, özellikle son çeyreğinde insan gelişmesinin yaşam boyu devam ettiğine ilişkin bilimsel bulgular, eğitim-öğretimin belli bir yaş dilimi ile sınırlanmasına son verirken, eğitimi yaşam boyu devam eden bir süreç haline getirdi (Oktay, 2004, s.19).

Seksenli yıllarda gelişmiş ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların azaldığı ve çeşitli sorunlar yaşandığı görülmektedir. Eğitimde yeniden bir sorgulama sürecine girilmiş ve bu süreç sonunda herkes için hayat boyu öğrenme kavramı ortaya atılmıştır. Bu kavramın 1960'lı yıllarda ortaya atılan yinelenen eğitim kavramından farkı, bireyi merkez alan bir yaklaşımın benimsenmesi, okul dışı öğrenime de önem verilmesi, okul rolünün değiştirilmesi, devletin eğitimdeki ağırlığının azaltılması, buna karşılık sosyal tarafların rollerinin güçlendirilmesidir. Herkes için hayat boyu öğrenme kavramının temel amaçları;

- Okul öncesi eğitimi nitelik ve nicelik açısından yaygınlaştırma,
- İlk ve orta öğretimde gerçek bir öğrenme temeli oluşturma,
- Okuldan iş hayatına geçişleri kolaylaştırma,
- Yetişkinleri öğrenmeye özendirme,
- Sistemin kaynaklarını yenileme,
- Sistem parçaları arasında tutarlılığı sağlama olarak sıralanabilir (DPT, 2001, s.2).

Bilişim, ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, ekonomik ve toplumsal yaşamda hızlı ve derin değişmelere yol açarak, herkes için yaşam boyu eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Yaşam boyu eğitim, insanların okul eğitimi sonrasında eğitim imkânlarından yararlanabilmesi ile olanaklıdır (Miser, 2002, s.59).

Çınar'a göre (2009) bilişimin artan etkisiyle birçok meslek ortadan kalkmış, yeni birçok meslek ortaya çıkmıştır. Bu sürecin hızlanarak devam edeceği öngörülmektedir. Eğitimin durumdan çıkaracağı görev, bireyin hayatının hangi döneminde nerede yaşayabileceği ve hangi işleri yapabileceği belirgin olmadığından, herkese en az iki meslek kazandırmak ve bireyleri "geliştirilebilir insan kaynağı" olarak yetiştirmek olmalıdır. İş ve meslek seçenekleri hem bireyleri daha verimli hale getirecek hem de istihdam politikalarına kolaylıklar sağlayacaktır. Yaşam boyu eğitimin de bu bağlamda ele alınması ve yetişkin eğitimi (andragoji) araştırmalarına önem verilmesi ek bir görev haline gelmektedir (Çınar, 2009, s.26).

Post modern çağdaki eğitim, bir önceki dönem olan sanayi toplumunun eğitiminden oldukça farklıdır. Sanayi toplumunda otoriter, sorgulanmayan, sert ve katı eğitim sistemi vardı. Bireyler bu sistem içinde yoğrularak, yetişkinlerin toplumuna uygun bir şekilde yetiştirilmiş ve ileriki yaşamlarında bu rollerini benimsemişlerdir. Sanayi sonrası çağda makineler tekdüze işleri yaparken insanlar da bilgi, zekâ ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri işlerle uğraşmaya başlamışlardır. Artık çalışan kişiler, yaptıkları işlere eleştirel bir bakış açısı getirebilecek, en güç koşullarda rotasını çizebilecek, sürekli değişen çevrede yeni ilişkiler kurabilecek nitelikte olan kişilerdir (Tezcan, 2002, s.4).

Bilgi toplumunda eğitim sisteminin bütün yapabileceği öğrencileri öğrenmeye hazırlamaktan ibarettir. Bu ise öğrenilecek bilginin niteliğini de değiştirir. Bilgi toplumunda ekonomiye temel oluşturan husus bilgi tabanıdır ki bir yandan bireylerin bir yaşam sürmelerini sağlamalı, aynı zamanda onların yaşamlarını kazanmaları için gerekli bir donanımı vermelidir (Hesapçioğlu, 2004, s.36).

Bilgi toplumunun gelişimine bağlı olarak, aşağıdaki nedenler eğitim programlarını etkilemekte, eğitim programlarına duyulan ihtiyacı önemli derecede artırmaktadır (Özkan, 2009, s.122).

- Nitelikli insan gücüne duyulan ihtiyacın daha da artması,
- Öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin farklılaşması,

- Birey ve toplum ihtiyaçları arasında ilişki kurulmasının gereği,
- Bilginin niceliği ve niteliğinin gelişmesi ve yeniden yapılandırılması,
- Gelişen teknolojinin eğitime etkisi ile Web tabanlı öğrenmenin eğitim sistemine getireceği katkı ve sorunlar,
- Bireyselleştirilmiş eğitim ihtiyacının önemi,
- Yaşam boyu eğitim ve gerekliliği,
- Bilen ve bildiğini uygulayabilen bireylere duyulan ihtiyaç,
- Yaratıcı, işbirliği içinde ekip çalışmaları yapabilen ve üretken insanlar yetiştirmenin gereği,
- Disiplinler arası anahtar becerilerin gelişmesi
- Yaşantı yoluyla öğrenme eğilimi ve öğrenme yerinin örgün eğitim kurumlarının dışına çıkması.

Tezcan'a göre (2002) küreselleşmenin eğitimdeki etkisinden söz ederken, okulların küreselleşme açısından eğitim programlarında değişiklik yapmalarını anlıyoruz. Konunun bir boyutu budur. Bu bağlamda, daha okul döneminde küresel düşünen öğrenciler yetiştirilir. Küresel boyutta sorumluluk üstlenen, tutum oluşturabilen bir gençlik yetiştirmek amaçlanır. Ama bu gençlik, aynı zamanda yerel boyutta da sorumluluk üstlenecektir (Dağlı, 2007, s.4).

Eğitim programları insan ve toplumların birbirlerini daha fazla tanımaları ve birbirleri hakkında daha çok şey öğrenmelerini sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmelidir. Birbirini tanıma arttıkça, zamanla “biz” ve “onlar” arası ayırımın azalacağı söylenebilir. Ne var ki fiziksel mesafeler kapansa ve insanlar bedenen bir araya gelse dahi, ruhen birbirlerine yabancılaşacakları düşüncesi ağır basmaktadır. Bu durum, insanların birbirlerine araçsal yolla bağlanmaları demektir. İnsanlar, dünyanın her yerinde farklılıklarıyla birlikte bir arada yaşamanın asgari koşullarını belki bulacak ve belki de bütünlük bir ölçüde sağlanmaya çalışılacaktır. Ancak insanlar arası ilişkilerin giderek daha mekanik bir hal alacağı tahmin edilmektedir. Bu sakıncayı bir ölçüde gidermek, insanların ruhsal, duygusal ve benlik zekâlarının güçlendirilmesini gerektirecektir. Bu yüzden söz konusu alanlara gelecekte daha çok yer verilmesi, eğitimin gereklerinden biri olabilecektir (Balay, 2004, s.78).

Şentürk'e göre (2008) bugün eğitim programları yeniden yapılanmakta, klasik eğitim anlayışları ve yöntemleri sorgulanarak dönüştürülmekte; araştırmaya ve grup çalışmasına dayalı eğitime geçilmektedir. Eğitim konusundaki son gelişmelerden yararlanmak için her türlü eğitim sistem, yöntem ve ilkelerine duyarlı esnek programlar hayata geçirilmektedir. Teknolojinin son ürünleri, eğitime uyarlanmaktadır. Bilgisayardan eğitimin her aşamasında faydalanılmaktadır. Çalışma CD'leri, projeksiyon makineleri ve bilgisayarın daha çok kullanıldığı "görsel" eğitim veya "görüntü" ye dayalı eğitime geçilmektedir. Teknolojik yeniliklere paralel olarak "sanal eğitim" veya "uzaktan eğitim" uygulamaları yapılmaktadır. İnternet ağı üzerinden gerçekleşen bu eğitim sistemiyle, kişi dünyadaki en son gelişme ve yenilikler hakkında bilgilenmektedir. Böylece yeniliklerle kısa sürede tanışma mümkün olmaktadır. Bu ise, eğitim sürecindeki kişinin ufkunu açmaktadır. Belirtilen gerçekleri görebilen toplumlar, organizasyonlar, ticari işletmeler yenedünya düzeninde yerini alabilmek, güç kazanabilmek ve olası risklere karşı korunabilmek için eğitime daha çok önem vermektedirler. Tercihlerini teknoloji kullanımına yatkın, bilgili, donanımlı ve yetenekli olan herkesten yana yapmaktadır. Dolayısıyla toplumların, küresel realitelerden uzak yaşamının mümkün olamayacağını görmesi ve bu gerçeklere paralel yapılanmaları gerçekleştirmesi gerekmektedir. En alt basamaktan başlamak üzere, eğitim anlayış ve yöntemlerini çağa uyarlamak zorunluluğu bulunmaktadır. Bunun için de, eğitimde araştırma ve geliştirme programlarına daha fazla kaynak ayrılması zorunludur (Şentürk, 2008, s.501-502).

Çınar'a göre (2009) devletin küçültülmesi eğilimi devam ederse, devletin eğitim üzerindeki etkisinin azalması hatta ortadan kalkmasıyla sonuçlanabilir. Bu sonuç bile birçok olumsuzluğa yol açabilecek mekanizmaları tetikleyebilir. Eğitimden sadece zenginlerin yararlanabilmesi ve iç (siyasal, dinsel, etnik) ve dış odakların eğitim sektörüne girmesi ve böylece kendi amaçları doğrultusunda eğitim sürdürmeleri, siyasal, kültürel birçok sorun ya da sonuca sebep olacaktır. Dış çevrelerin eğitim sektörüne girişi zekâ ve yetenek avcılığına yol açacağı ve bunun beyin göçünü hızlandıracağı da söylenebilir. Dış odakların eğitim sektörüne girmesiyle eğitimin kozmopolitleşmesi veya uluslararasılaşması kaçınılmaz olabilir. Ulusal kimlik bu durumu şimdiden tehdit olarak algılamaktadır. Yabancı dilde öğretime karşı çıkışlar bu bağlamda yorumlanabilir(Çınar, 2009, s.25-26).

Robertson'a göre (2006) yeniliberalizmin küreselleşmesi, devlet temelli eğitim projelerinin ötesinde ulus ötesi eğitim projelerinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu durum, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, IMF, NAFTA, AB gibi güçlü aktörlerin yaptırımlarını şart koşturmaktadır. Küreselleşmenin aktörleri ulus devletlerin karşılaştırılmasıyla-kıyaslanmasıyla liberalizasyon sürecinin ölçülmesi, çok uluslu müzakerelerle bu sürecin önünü açma ve hızlandırma çabasıdır. Özellikle ulus devlet politikaları ile eğitim sorunlarına çözüm üretmeyen, az gelişmiş, gelişmekte olan ülkeler, uluslararası kurumlardan eğitim sorunlarına çözüm üretmelerini beklemektedir. Uluslararası örgütler de krediler, finansman kaynakları ile yükseköğretimin yönetimi ve denetimini özelleştirmeyi, ticarileştirmeyi yaygınlaştıran politikaları şart koşturmaktadır (Burgaz ve Şentürk, 2008, s.272).

Yeni eğitim teknolojileri ulusal sınırlar ve kültürleri aşmakla, klasik eğitim sisteminin en önemli güçlerinden olan ve merkezi olarak planlanmış ulusal eğitim bürokrasisinin öğretmen, öğrenci ve eğitim programları üzerindeki iktidarını da sarsmaktadır. Eğitime global güçlerin doğrudan katılımı olarak değerlendirilebileceğimiz bu durum, öğrencilerle global eğitim güçlerini sanal ortamda doğrudan karşılaştırmaktadır. Çünkü dil farklılıklarının iletişim teknolojileriyle aşılması projeleri geliştirilmekte ve şu anda bu farklılıklar kısmen ortadan kalkmış bulunmaktadır. İletişim teknolojileri mahalli ve milli kültürlerle bağlı olarak şekillenmiş olan alfabelerin ve iletişim dillerinin yerine, global düzeyde standartlaştırılmış yeni bir sembolik dil ikame etmektedir. Bilgisayar münülerindeki semboller bunun en önemli örneklerindedir. Bu durumda modernizmin bir gereği olarak örgütlenmiş olan eğitim bürokrasisi işlevini yitirmektedir (Duran, 2009, s.240).

Eğitimin sadece yerel değerlere dayanması ya da kozmopolit bir yapıya bürünmesi toplumun geleceği açısından sağlıksızdır. Evrensel değerlerden uzak bir eğitim, ulusu dinsel ya da faşist totaliterliğe götürür. Ancak küreselleşmenin evrensel değer olarak sunduğu içerik de sadece Batı, hatta Amerikan kapitalizminin ideolojik içeriğidir. Ulusal olan ile evrensel olan arasında denge kuramayan eğitim sistemlerini ciddi sorunlar beklemektedir (Çınar, 2009, s.26).

Bu noktada, yapılması gereken şey, küreselleşmenin bir gerçek olduğunu kabullenmek, küreselleşen dünyada ayakta kalabilmek için gerekli bilgi, beceri, tutum, değer ve

davranışları insanlarımıza kazandırmak ve küresel değerler karşısında milli benliği korumak ile evrensel değerlere adapte olmak arasındaki ince çizgiyi çok iyi anlamaktır. Elbette, küreselleşen dünyada varlığımızı sürdürmek ve uluslararası arenada rekabet edebilmek gerekir. Ancak bu, milli değerlerden, milli kimlik, milli kültür ve öz bilinçten ödün vermek anlamında olmamalıdır. Böyle bir ortamda, eğitim sistemimizin amacı, milli değerler ile küresel gerçekler arasındaki dengeyi sağlayabilecek yeterliğe sahip bireyler yetiştirmek olmalıdır (Çalık ve Sezgin, 2005, s.56).

Burgaz ve Şentürk'e göre (2008) küreselleşme tartışmaları eğitimi, özellikle küresel bilgiyi kontrol edenler ve iktidarla ilişkileri açısından aslında daha fazla politikleştirmiştir. Sosyal adalet ve demokrasi tartışmaları küreselleşmenin getirdiği eşitsizlikler nedeniyle artmıştır. Yeniliberalizmin yayılması ile devlet, piyasa ve toplumun eğitimdeki rolleri yeniden sorgulanmaya başlamıştır. Devletin eğitim sistemindeki görev ve sorumlulukları piyasa beklentilerine, ekonomik ve siyasi anlaşmalarla küresel aktörlere (NAFTA, GATS, DTÖ, DB vb.) bırakılmıştır. Eğitimin ekonomik ilgilerle ele alınması sosyal adalet tartışmalarını da artırmaktadır. Eğitimin hakkı, eğitim piyasasındaki ve ticaretindeki yerini almaya indirgenmiştir (Burgaz ve Şentürk, 2008, s.272). Eğitimin ekonomik bir sistemmiş gibi kâr-zarar mantığıyla değerlendirilmeye başlanması ve küresel bazı güçlerin eğitim sisteminin dümeninde bulunması eğitim kurumlarının iklimini ciddi oranda olumsuzlaştırmaktadır. Sistemin sendika ve siyasi güç odaklarının çatışma sahasına dönüşmesi geleceğin nesillerinin arzulanan kişilikleri kazanmasına değil, politize olmuş bireylerin yetişmesine sebep olabilecektir. Oysaki eğitim kurumlarından beklenen sağlıklı düşünebilen, fikirleriyle ve eylemleriyle çevresine değer katan bireyler yetiştirmektir.

Garner'a göre (2002) eğitim örgütleri, toplumdaki tüm örgütlerin önünde yer alarak, küreselleşen dünyada topluma yön ve şekil vermek zorundadır. Küreselleşen dünyanın gereklerini karşılayabilmede başarılı olabilmek için eğitim açısından göz önünde tutulması gereken bazı önemli unsurlar vardır (Çalık ve Sezgin, 2005, s.61-62):

- Eğitim yaşam boyu süren bir etkinlik olmalıdır. Hızlı gelişen teknoloji ve artan bilgi birikimi karşısında, eğitimin yaşam boyu devamı sağlanmalıdır. Bununla birlikte, eğitim süreci içerisinde sadece belirli bilgiler aktarılmamalı, bireyin öğrenme kapasitesi de güçlendirilip geliştirilmelidir.

- Eğitim, her zaman, her yerde ve yaşamın her alanında olmalıdır. Evde ve işyerinde eğitim imkânları sağlanmalı, sınıflarda olduğu kadar internet ve televizyonda da eğitim etkili şekilde verilmelidir. Bireylerin sürekli öğrenme kapasitelerini geliştirmek için eğitim kurumları ile işletme sektörleri ve toplumun diğer kurumları işbirliği içinde çalışmalıdır.
- Eğitim, eleştirel düşünmeye, iletişime ve problem çözme becerilerine odaklanmalıdır. Eğitim süreci, yeni sorun ve fırsatlar ortaya çıktığında, bireyleri açık ve eleştirel düşünmeye hazır hale getirmelidir.
- Öğrenme, toplumun gelişmesinde önemli bir etken olduğu için, eğitim toplumsal gelişmeye yatırım niteliğinde olmalıdır. Bu nedenle toplumlar, sadece maddi sermayeye ve ekonomik alanlara yatırım yapmamalı, aynı zamanda eğitime gereken yatırımı yapmalıdır. Toplumsal bir yatırım özelliği taşıyan eğitim, toplumun gerçeklerinden soyutlanamaz.
- Eğitim sistemi, öğrencilere küresel bir vatandaşlık anlayışı kazandırmalıdır. Küreselleşen dünyada, bireylerin sadece kendi tarihlerini, kültürlerini ve dillerini öğrenmeleri yeterli olmayacaktır. Global pazar ekonomisinde başarıyla çalışmak, farklı insanların ve kültürlerin özelliklerini bilmeyi gerektirir. Kendi yaşadığı coğrafyanın dışına çıkamayan bireylerin, küreselleşen bir dünyada başarılı olmaları çok zor olacaktır.
- Eğitim, bireyler ve örgütler arasında ortaklıklar kurma becerisini sağlamalıdır. Eğitim kurumları arasında olduğu kadar, işletme, endüstri ve kamu kuruluşları arasında da, ulusal ve uluslararası düzeyde ortaklıkların kurulması sağlanmalıdır. Bu anlamda, bir eğitim örgütü sadece kendi uzmanlık alanında tek başına kalamaz, toplumun ve dünyanın değişen ihtiyaçlarına cevap vermek zorundadır.

OECD ve AB düzeyinde oluşturulan politikalar ve geliştirilen stratejiler doğrultusunda, eğitimdeki eğilimler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Eğitim sistemleri, serbest piyasa ekonomisi içerisinde uluslararası rekabete açık bir bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve “hayat boyu öğrenme” yaklaşımıyla yeniden yapılandırılmaktadır.
- Eğitimin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda yaşanan gelişme ve değişmelere daha duyarlı olması beklenmektedir.

- Eğitimde tarafların (öğrenciler, öğretmenler, okul yönetimleri, aile, sivil toplum kuruluşları, devlet) rolleri yeniden belirlenmekte; bu bağlamda devletin eğitimdeki görev ve sorumlulukları; politika üretme, yöneltme, sorumluluk belirleme gibi konularda ve değişik düzeylerde ele alınmaktadır.
- Eğitim arz ve talebinin belirlenmesinde uluslararası ölçütlerin kullanılması zorunluluk haline gelmektedir. Bu bağlamda verilen belgelerin diğer ülkelerde geçerliliğinin sağlanması ve birden fazla yabancı dil öğretimi önem kazanmaktadır.
- Eğitim, öğrenci merkezli olarak yeniden tasarlanmaktadır.
- Bireylere daha fazla seçme ve girişim fırsatı tanınmaktadır, bu bağlamda eğitim tür ve kademeleri arasındaki yatay ve dikey geçişler kolaylaştırılmaktadır.
- Örgün eğitim ile yaygın eğitim, genel eğitim ile meslekî eğitim birbirine yakınlaşmakta, bu eğitim türleri arasındaki geçişleri zorlaştıran engeller kaldırılmaktadır.
- Okul-iş hayatı işbirliği tüm eğitim tür ve kademelerini kapsayacak biçimde güçlendirilmektedir. Bu bağlamda eğitim sistemleri okuldan iş hayatına geçişi düzenlemenin yanında iş hayatından okula geri dönüşü teşvik eden yapıya kavuşturulmaktadır.
- Eğitim personelinin (öğretmen, okul yöneticisi, öğretmen olmayan diğer personel) niteliğinin yükseltilmesine yönelik çabalar yoğunlaşmaktadır.
- Eğitimde yeni teknolojilerin kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır.
- Eğitimde dış değerlendirme önem kazanmaktadır.
- Eğitimde kalite güvence sisteminin oluşturma çabaları hızlanmaktadır.
- Eğitime ayrılan kaynak artmakta, ayrıca eğitim için kamu kaynaklarının tek başına yeterli olmayacağı kabul edilmektedir.
- Herkesin hayat boyu öğrenme fırsatlarına erişimi kolaylaştırılmaktadır.
- Bireyselleştirilmiş öğretim ve öğrenme yollarının kullanımı yaygınlaşmaktadır (DPT, 2009, s.13-14).

Görüldüğü gibi binlerce yıldır okul-öğretmen-öğrenci üçgeni içinde varlığını sürdüren eğitim-öğretim yeni teknolojilerin yaşamımıza katılması ile birlikte çok yönlü, çok kanallı yeni alternatifleri de kullanmak durumundadır (Oktay, 2004, s.21). Eğitim-

öğretim faaliyetleri ulusal bir çerçevenin içine hapsedilmemelidir. Günümüz eğitim kurumları ulus ötesi bir vizyonla eğitim hizmetlerini yerine getirme ülküsüne sahip olmalıdır.

Avrupa Birliğine üye ülkeler arasında eğitim alanında işbirliği sağlamak için Avrupa Birliği Antlaşmasınının 149. ve 150. maddeleri temel alınarak 1995 yılında Socrates Programı başlatılmıştır. Socrates Programı sekiz eylem alanından oluşmaktadır: (1) *Erasmus* (yükseköğretim), (2) *Comenius* (örgün eğitim), (3) *Grundtvig* (yaygın eğitim), (4) *Minerva* (açık-uzaktan eğitim), (5) *Lingua* (Avrupa dilleri eğitimi), (6) *Observation and Innovation* (eğitim sistemlerinin/politikalarının izlenmesi ve bu alanlarda yenilik), (7) *Joint Actions* (diğer Avrupa programları ile ortak eylemler), (8) *Accompanying Measures* (diğer eylem alanlarında yer almayan destek önlemleri). Socrates Programı tüm düzeylerde eğitimde Avrupa boyutunun güçlenmesini, eğitimin tüm alanlarında fırsat eşitliği oluşmasını ve üye ülkelerde işbirliği içerisinde yürütülecek bir dizi etkinlik yoluyla eğitimde kalitenin gelişmesine katkı yapmayı amaçlamaktadır. Türkiye de Socrates Programının bu eylem alanları içerisinde yer almaktadır ve olabildiğince işbirliği yapmaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği eğitim programları içerisinde, ayrıca, mesleki eğitim alanında işbirliğini sağlamak ve politikaları ve uygulamaları desteklemek için *Leonardo da Vinci* ve gençlerin bireysel çalışmalarını desteklemek ve iletişimlerini sağlamak amacı ile kurulmuş *Youth* Gençlik Programı da yer almaktadır (Gedikoğlu, 2005, s.68).

Küresel sistemde eğitim alanında, Avrupa'da başlayan en önemli stratejik program; "Leonardo Da Vinci", "Sokrates" ve de "Erasmus" programları olmuştur. *Leonardo Da Vinci Programı*'nın asıl amacı; mesleki eğitimini yapmakta olan gençlerin, eğitimcilerin ve de yöneticilerin eğitim kalitesini arttırarak, yenilikleri desteklemeleridir. Bu programdan; üniversiteler, işletmeler, meslek odaları ve eğitim kuruluşları yararlanabilmektedirler. Bu bağlamda Leonardo Da Vinci Programı; mesleki eğitim yapan gençlerin ülkeler arasında öğrenci değişimi süreci ile hareketlilik kazanması, projelerin desteklenmesi, deneyim ve uygulamaların kültürel bağlamda yaygınlaştırılması hedefleri olan bir program olarak nitelendirilebilir. *Sokrates Programı*; genel eğitimde ülkelerarası öğrenci değişimini hedefleyen bir program olup, bilinen alt programının; *Erasmus* oluşturmaktadır. Sokrates Programı; "*Comenius*"; ilk ve ortaöğretim alanlarını kapsayan, "*Grundtvig*"; yaygın ve yaşam boyu eğitim alanlarını kapsayan, "*Minerva*"; açık ya da uzaktan eğitim alanında

uygulama bulan ve de “*Lingua*”; dil öğrenimini özendiren ve de “*Erasmus*”; yükseköğretimde öğrenciler arası değişimi amaçlayan beş alt bölümden oluşmaktadır. Sokrates Programı’nın incisi konumunda olan Erasmus Programı’ndan; 2005 yılı itibariyle toplam 31 ülkeden 2000’in üzerinde yükseköğretim öğrencisi yararlanmıştır. Bu programda; AB ve aday ülkelerin yanı sıra, Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ülkeleri katılmaktadır. Erasmus Programı; öğrenci-öğretim elemanı değişimi ile birlikte, eğitim-öğretim faaliyetlerinin kaliteli bir biçimde hareketlenmesini sağlayan bir değişim programıdır (Esen, 2005, s.235).

Küreselleşme ile ülkeler ekonomik anlamda olduğu gibi eğitim alanında da birbirlerinden etkileşim içinde olarak karşılıklı deneyimlerden faydalanmayı hedeflemiş, projeler üretmeye başlamıştır. Mevcut eğitim sistemleri, küreselleşme sürecinde tekrar gözden geçirilmiş, küresel standartlara göre uyarlama politikaları geliştirilmiştir. Sanayi devrimi ile güçlenen modern kapitalizm mantığı, bilgi ve becerilere sahip iş gücünü talep etmiştir. I. Dünya Savaşı’nda sonra toplumsal refah ve kalkınma adına ülkelerin fertlerinin eğitilmesi hedeflenmiştir. Bu sebeple dünyada eğitime ayrılan kamu fonları artmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle ulusal platformda uygar, demokratik yurttaşlar yetişmeye başlamıştır. Bu durum da uygar dünyanın temelini oluşturmaktadır (Köybaşı, 2009, s.3).

Türkiye Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde birçok alanda olduğu gibi eğitimde de gerekli yasal düzenlemeleri yapmaktadır. Ancak, bu süreç içerisinde yasal düzenlemelerin yapılmış olması yeterli değildir. Ayrıca, AB müktesebatı içerisindeki mevzuat uyumunun da ilgili kurumlarca sağlanması gerekmektedir. Bu ise uzun ve yorucu uğraşlar gerektirmektedir. Örneğin, ERASMUS programı çerçevesinde Türk üniversiteleri Türkiye ve Avrupa’daki üniversiteler arasında öğrenci geçişlerini kolaylaştırmak, karşılıklı olarak diplomaları tanımak ve eğitimin içeriğinde birliktelik oluşturmak için uzun süreden beri Avrupa Kredi Transfer Sistemine (AKTS) uyum çalışmaları yapmaktadırlar ve çalışmalar henüz tamamlanmış değildir(Gedikoğlu, 2005, s.69).

Türkiye, Avrupa Birliği ülkelerindeki gelişmelere paralel olarak örgün ve yaygın eğitimde yenilikler yapmıştır. Zorunlu eğitimin süresinin sekiz yıla çıkması, müfredatta yapılan değişiklikler, eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı, nitelikli öğretmen yetiştirmek için yapılan hizmet içi eğitimler, okulların, dersliklerin alt yapılarını

güçlendirme çalışması, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilmesi, yaşam boyu öğrenme programları ve üretime yönelik ara eleman yetiştirme, yaygın eğitime getirilen yeni açılımlar bu gelişmeler arasındadır. Ayrıca kendine güvenen, iletişimi kuvvetli, problem çözme becerisine sahip, çağdaş, demokratik, bilgi teknolojilerini iyi kullanabilen fertler yetiştirmek de eğitimdeki hedefler arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın uluslararası eğitim etkinlikleri, uluslararası anlaşmalar ve Avrupa Birliği eğitim politikaları olmak üzere çok boyutlu uluslararası eğitim politikalarının bulunduğu görülmektedir (Köybaşı, 2009, s.7).

Bütün bunların yanı sıra halen üniversitelerimizi kıskaçı içerisine almış ezberci eğitim bir an önce terk edilmeli, öğrencilerin bilgiye ulaşmalarının öğretildiği bir eğitim sistemi yerleştirilmelidir. Üniversitelerimizde hala sınıfta sadece öğretim üyesinin verdiği kadarıyla yetinen öğrenciler bulunmaktadır. Aslında geçmişte ilköğretim ve lise eğitimlerinin yetersizliklerinden kaynaklanan bu yanlış anlayış, bir anda üniversitelerde de değişmemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin küreselleşmeye uyum sağlayabilmesi için üniversitelerin yanında acilen ilköğretim ve lise eğitimlerinde de reformlara gidilmesi gerekmektedir. Ezberci eğitim sistemi kesinlikle küreselleşme içerisinde uygulanan yeni eğitim sistemlerine aykırı bir modeldir. Türkiye bu sistemi ısrarla sürdürdüğü takdirde ne yeni eğitim sistemlerine, ne de küreselleşmeye ayak uyduracaktır (Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.91).

Küreselleşme, üniversitelerde yönetim boyutunda, merkeziyetçi yönetim anlayışından yerel yönetime yönelme, yönetimde uluslararası ölçütleri uygulama, kalite geliştirme çalışmalarının artması, yönetsel kararlara katılımın artırılması, stratejik planlama, etkililiği ve verimliliği esas alma, hiyerarşik ve dikey yapılanmadan yatay örgüt yapısına geçiş, yönetsel ve mali özerkliği artırma çabaları alanlarında etkisini göstermektedir. Üniversiteler arası rekabetin artması ve kamusal hesap verme sorumluluğu, yönetsel kararları sürekli gözden geçirmeye zorlamaktadır. Üniversite yönetimleri, iş dünyasının talep ve beklentilerini daha fazla dikkate almakta ve bu yönde işbirliğini artırmaktadır. Yöneticilerin rolleri, insan kaynakları yönetimi ve liderlik bağlamında yeniden tanımlanmaktadır. Yönetime ilişkin kararlarda maliyet ve etkin kaynak kullanımı öncelik taşımaktadır. Tüm bu süreçte ulusal ve uluslararası denetim mekanizmalarının, siyasal,

toplumsal, ekonomik baskıların, akademik özgürlük ve özerkliğin kaybı tartışmalarının artması söz konusu olmaktadır(Burgaz ve Şentürk, 2008, s.270).

Köybaşı'ya göre (2009) küresel süreçte eğitimde yaşanan gelişmelerden biri üniversiteler arası öğrenci değişimidir. AB ülkelerinde başlayan bu uygulama ile üniversite öğrencileri birliğe ait olan ülkelerdeki istedikleri üniversiteden ders alma imkanı bulmuştur. Böylece öğrenciler gittikleri üniversitelerdeki değişik görüşleri, o ülkelerin kültürünü tanıma fırsatı edinmiştir (Köybaşı, 2009, s.35). Günümüzün öğrencisinin küresel öğrenci olarak tanımlanması gerektiği gibi öğretmenin de küresel öğretmen olarak isimlendirilmesi önemli bir eğitimsel betimlemedir.

Büyükdüvenci'ye göre (2009) insanlığın 21. yüzyılda eğitimden beklentisi barış, özgürlük ve sosyal adalet ideallerinin gerçekleşmesi, kazanımıdır. Ancak eğitimde mucizevî formüller yoktur. Eğitim, nasıl algılandığına ve uygulandığına bağlı olarak bunları gerçekleştirme potansiyeli, gücü taşır. Çağımızda gözlenen en belirgin olgu, ekonomik ve sosyal gelişmenin eşit bir biçimde paylaşılmadığıdır. Eğitim bir yandan bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde önemli bir süreç olma özelliğini korurken, öte yandan kişisel gelişimin ortaya çıkmasında bireyler, gruplar ve uluslar arasındaki dostane ilişkilerin inşasında belki de biricik yoldur; yaşanabilecek daha iyi bir dünya kurmanın başka bir yolu da yok gibi görünüyor (Büyükdüvenci, 2009, s.254).

2.4.5. Küreselleşme ve Öğretmen

Günümüzde, hızla etkisini hissettiren küreselleşme olgusu, milliyetçilik, milli kültür ve milli devlet gibi kavramların önemini artırmıştır. Bu nedenle, dünya genelinde üzerinde en çok konuşulan, yazılan ve tartışılan konular arasında yer almaktadır. Küreselleşmeyi bir kurtuluş olarak görüp, ona tamamen tabi olmak gerektiğine inananların yanında, olumsuz bir süreç gibi görüp, ona karşı bir cephe alanlar da yok değildir. Kimilerine göre ise küreselleşme, olumlu ve olumsuz yönleriyle iyi analiz edilir ve dikkatlice irdelenirse, önemli bir dönüşüm süreci olabilir. Küreselleşme sürecini yok saymak, inkâr etmek ya da hiç kabul etmemek, nasıl yanlış bir tutum olarak kabul edilirse, onu insanlık tarihinin son noktası ve mükemmel bir nihai son olarak görmek de yanlış olacaktır. Belki de, cevaplandırılması gereken temel soru, olumsuz yönlerinden zarar görmeden küreselleşme sürecinden nasıl fayda sağlanacağı ve bir dönüşüm fırsatı olarak nasıl

değerlendirileceğidir. Bu noktada yapılması gereken, bir yandan dünyanın hızla ilerlediğini ve değiştiğini kabul ederek, diğer yandan da bu ilerleme ve gelişmelere paralel olarak yaşanabilecek sorunlara ilişkin gerçekçi bir bakış açısı oluşturmaktır (Çalık ve Sezgin, 2005, s.56).

Şentürk'e göre (2008) modern teknoloji ve bilimsel bilginin öne çıkarıldığı Enformasyon Toplumu, donanımlı ve vasıflı insan sermayesi, beyin gücü, sürdürülebilir kalkınma, küresel oluşumları yakından izleme ve bunları hayata geçirme, ömür boyu öğrenme, hızlı değişim ve dönüşüme kendini uyarlama gibi esaslara dayanmaktadır. Hareketlilik, değişim ve rekabet, yeni toplumsal aşamanın vazgeçilmezleridir. Sanayi toplumu ve daha öncesinden farklı olan bu toplumsal aşama, doğal olarak farklı eğitim anlayışına sahiptir. Eğitimli olmak, vasıflı ve donanımlı olmak, günümüz insanının arzu ettiği yaşam standardını elde etmek için tutturulması gereken tek hedeftir. Bu hedefin tutturulması, bireyin ve toplumun var olan koşullarda yaşamını istediği şekilde sürdürebilmesi ise yeni bir eğitim anlayışı, modeli, uygulaması ve sistemine bağlıdır (Şentürk, 2008, s.488).

Küreselleşme eğitim sisteminin tüm faktörlerini yeni bir kimliğe büründürmüş, öğrenci, öğretmen, okul, müfredat, eğitim materyali gibi tüm eğitim öğelerini küresel bir kavramsallaştırmaya ve betimlemeye gereksinim doğmuştur.

Yurdabakan'a göre (2002) küreselleşen bilgi toplumunda değişim sürecinin doğurabileceği muhtemel sonuçlara karşı önlem almak, insanı ve toplumu değişimle baş edebilecek şekilde gelecek için hazırlamak önemli hale gelmiştir. O halde bu sürece hazırlık, eğitim kurumları ve bu kurumlarda görev yapacak öğretmenlerden başlanmalıdır. Bireyin hızla değişen bilgi toplumuna katılımı ve bu süreçte hak ettiği yeri alması, yeni bilgiler kazanması, becerilerini zenginleştirilmesi, yaşam boyu öğrenme ve eskisine oranla daha çok nitelikli olmayla başarılabilir (Balay, 2004, s.75).

20. yüzyıl sona ererken, gelişen bilgi teknolojisinin doğurduğu Bilgi Çağı, geleneksel öğretmen merkezli eğitim sistemlerini, dramatik bir biçimde yok etmeye ve onun yerine öğrenciyi merkeze alan, öğrenmeyi öğreten çağdaş bir eğitim sistemini dayatmaya başlamıştır (Öztürk, 2004, s.185).

Öğretmen odaklı bir eğitim anlayışı, günümüzde pek işlevsel olmamaktadır. Öğrenci merkezli eğitimin esas alındığı enformasyon toplumunda öğretmen, bilgiye ulaşmanın yol göstericiliğini yapmaktadır. Öğrenci bu uygulamada, öğrenme sürecine doğrudan katılmaktadır. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımı, öğrencinin düşünmesi, sorgulaması, araştırma ve uygulama yapması anlamını taşımaktadır. İş birliği ve ekip çalışmasını öne alan, probleme dayalı grup çalışması öğrencinin zihinsel gelişimini hızlandırmakta ve öğrenmeye yönelik motivasyonu artırmaktadır. Başarıyı artıran ekip çalışması, öğrencinin kendine güven duymasını sağlayarak nitelikli birey olmanın yolunu açmaktadır (Şentürk, 2008, s.501).

Gül ve Aslan'a göre (2009) aile ortamının yanı sıra, çocuğun 7-11 yaş döneminde en önemli toplumsallaşma süreci okul ortamında gerçekleşmektedir. Bu yaş dönemi çocuklarının model aldıkları sınıf öğretmenlerinin, hızla gelişen dünyada çağdaş bireyler yetiştirebilmek ve öğrencileri aracılığıyla toplumu bir adım daha ileriye götürebilmek için, gelişmeleri takip etmesi ve kendini yenilemesi gerekmektedir. Çağdaş eğitim ve öğretim için yenilikçi ve bilinçli öğretmenler yetiştirilmesi kaçınılmazdır. Öğretmenlerin lisans öğrenimleri sürecinde aldıkları eğitim, mesleki gelişimlerinde yeterli olamamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin, özellikle günümüzde yaşanan hızlı toplumsal gelişmelerden haberdar olmak ve eğitim eksikliklerini gidermek için hizmet içi eğitimlere gereksinimleri artmaktadır (Gül ve Aslan, 2009, s.884).

Bilgi toplumunda, öğrenmeyi öğrenme anlayışı ön plana çıktığı için, öğretmenin rolü, hazır bilgileri aktarmaktan ziyade öğrenme sürecine rehberlik etmek olmuştur. Küreselleşen dünyada insanlığın önündeki en büyük gerçeklerden biri, dünyada bilgiyi üretenlerin ve kullananların gücü ellerinde bulunduracağı gerçeğidir. Çünkü bilgi güçtür ve küresel dünyada bilginin güç olduğu artık bir gerçeklik haline gelmiştir. Bu nedenle, bilginin doğasına ilişkin bakış açısının değişmesi, bireyi de değişime zorlamaktadır (Çalık ve Sezgin, 2005, s.64).

Bilgi toplumunda öğretmen geniş ufuklu, takım ruhunu oluşturup geliştirebilen, problem çözüme yeteneğine sahip, çok sesliliğe önem veren, etkin iletişim yeteneğine sahip olmalıdır. Öğretmen bilişim çağında, öğrencinin bilgiye ulaşmasında rehber vazifesi gören ve o bilgiyi hayata geçirmesinde yardımcı olabilen nitelikte olmalıdır. Her şeyden önemlisi mesleğini severek yapan, öğrenciyle bire bir ilgilenen, onun isteklerini ve

öğrenme tarzını tespit edip gerekli materyalleri ve metotları uygulayabilen, gelişmelere ve yeniliklere açık, sürekli kendini yenileyebilen öğretmenler bilgi çağını yakalayabilmiş, bilgiyi öğretme konusunda başarıya ulaşabilmiş kişilerdir (Köybaşı, 2009, s.50).

Herring ve diğerlerine göre (2005) dünyadaki değişim ve dönüşümün referans alınarak yapılan yeni eğitim sisteminde, öğretmen bilgiye ulaşmanın yollarını öğrenciye kazandırırken verilecek ders konularında önceden araştırma yapması, anlatacağı konu üzerindeki farklı tartışma ve yaklaşımları aktarması, güncel değişimleri dikkate alması ve bunlara bağlı olarak derse daha fazla hazırlıklı olarak gelmesi bir zorunluluk olarak belirmektedir (Şentürk, 2008, s.498). Günümüzün öğretmeni her şeyden önce bir öğrencidir. Bilginin sürekli yenilendiği ve birikimli bir şekilde çoğaldığı bir dönemde öğretmenlerin yenilenmeden güncel bilgi havuzuna hakim olmaları mümkün görünmemektedir. Bu nedenle öğretmenler öncelikle kendilerine yönelik bir öğrenme süreci tasarlamalıdır. Bu küresel öğrenme-öğretme sürecinde bilgisayar ve bilişim teknolojileri stratejik bir öneme sahiptir.

Herring ve diğerlerine göre (2005) bilgisayarlı eğitimin hızla arttığı günümüzde, eğitimi verecek öğretmenlerin bilgisayar yazılımı ve kullanımı konusunda yetenekli olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, eğitimin bilgisayarlı olmaya başlaması, bilgisayar yazılımı ve kullanımı konusunda bilgili eğitimci ve uzman ekipmana ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Bilgisayar okur yazarı olarak da ifade edilen bu eğitim personeli, günümüz eğitim kurumları açısından oldukça büyük önem taşımaktadır (Şentürk, 2008, s.494).

Yurdabakan'a göre (2002) bunun için öğretmenlerin bundan sonraki süreçte daha değişik ve yeni yeterliliklerle yetiştirilmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin değişik kültürlerden gelen, sosyal yönden zayıf öğrencilerin öğrenmelerini gerçekleştirebilen, mevcut çatışmaları barışçıl yollarla çözebilen, kişilerin kimliklerine ve kültürlerine saygı duyan, toplumsal sorumluluk taşıyan yurttaşlar olarak yetiştirmeleri, bunun için gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donanmış olmaları arzulanmaktadır (Balay, 2004, s.75).

Drucker'e göre (1996) bilgi toplumunda öğretmenlerin, öğrencilere ilişkin düşünce ve algıları değişikliğe uğrayacaktır. Artık, öğretmenler, öğrencilerin zayıf yönlerine değil, başarılı oldukları yönleri odaklanacaklardır. Zayıf yönler iyileştirilirken, güçlü yönler

daha da güçlendirilecektir. Temel vurgu, zayıflıklara değil, güçlü yönler olacaktır. Eğitimin yeni bilgi toplumu gerçekliği karşısındaki sosyal amacı ve sorumluluğu, ciddi bir biçimde tartışılacaktır. Bu nedenlerle; eğitimin birkaç özelliği şöyle sıralanabilir (Çalık ve Sezgin, 2005, s.64):

- Bilgi toplumu için yapılan eğitimin sosyal bir amacı olacaktır. Değerlerden yoksun bir eğitim olmayacaktır.
- Gerekli olan eğitim sistemi, açık bir sistem olmalıdır. Eğitim, toplumun tüm kesimlerinin ulaşabileceği bir hizmet olmalı, kökenleri, varlık durumları ya da önceki öğrenimleri ne olursa olsun, yeterli ve başarılı kimseler için eğitim yolu ve eğitim aracılığıyla toplum içinde yükselme yolu açık olmalıdır.
- Bilgi toplumunda bitmiş eğitim diye bir şey yoktur. İleri düzeyde eğitim görmüş kişilerin bile, tekrar okula geri gelmeleri gerekir.
- Eğitim artık okulla sınırlı kalmaz. İşveren durumundaki her kurumun öğretmenlik yapması gerekir. Eğitim kurumları ile işletmeler arasında işbirliği kurulmalıdır.
- Eğitim sonunda elde edilen diplomanın yeteneğin takdiri yerine, yeteneğin önüne dikilen bir engel haline gelmemesi için özen gösterilmelidir. Durumları iyi olan ve kendileri de ileri düzeyde eğitim görmüş anne-babaların çocukları daima avantajlı olacaktır. Ancak, bu avantaj, başkaları için aşılması mümkün olmayan bir engel haline gelmemelidir.
- Öğrenme, parmak izi kadar kişiye özgüdür. Herkesin farklı öğrenme hızı, farklı bir ritmi, farklı bir dikkat süresi vardır. Bu nedenle, öğretmenin rolü, öğrencilerin kişisel özelliklerine uygun öğrenme biçimlerini saptamak ve onları öğrenme profillerine en uygun alanlara yönlendirmektir.

Gençlerin küresel teknolojiler sayesinde, serbest öğrenme denen okul-dışı öğrenmelere uygun bir yaşam biçimleri ve kabiliyetleri olduğunu ileri sürer. Burada da açıkça enformasyon toplumunda yetişen gençlerin özellikleri vurgulanmaktadır. Giroux, bilgi devrimi ve kamusal eğitimin, hem gençlerin hem de yetişkinlerin talep ettiği yeni öğrenme yollarıyla ve eleştirel ustalıkla, bilgi üreten teknolojilerle ve alanlarla eklemlenmesi gerektiğini ifade eder. Küresel medya ve küresel teknolojiler gençlere fikirlerini kullanma hakkı ile yeni fırsatları beraberinde getirir. Dünyanın en büyük

teknoloji firmalarından birinin danışmanı olan Kurzweil, Macdonald'ın aktardığına göre, ileriye dönük öngörülerinde, eğitim ile teknolojideki değişimlerini paralel olarak değerlendirir ve 2030'larda ise insana ait öğrenme pratiklerinin aslında gayri resmi öğretmenlerce yerine getirileceğini ileri sürer (Macdonald, 2003, s.145). Yarımın öğretmenleri karşımıza dijital öğretmenler olarak çıkabilecektir. Daha şimdiden öğretmenin yerini çeşitli anlatım CD'leri veya ses kayıt cihazları almaya başlamıştır.

Köybaşı'na göre (2009) öğretmenle öğrenci arasındaki çizgi bilgi çağında belirsizleşmektedir. Öğretmenin verdiği bilgiler tek doğru olmaktan çıkmış; öğrenciler tarafından sorgulanabilir hale gelmiştir. Öğretmen bilgiyi verirken öğrenciyi araştırmaya teşvik edici, bilginin kaynağına odaklandırıcı bir yöntem izlemelidir (Köybaşı, 2009, s.50).

Küresel çağda öğretmen stratejik bir konuma sahiptir. Küresel çağda geleneksel aile yapıları halen varlığını korumakta, ebeveynler çocuklarını küresel çağın gereklerine göre yetiştirme konusunda yetersiz kalmakta, bu durum öğrencilerin öğretmenlerin rehberliğinde zamana uyum sağlamasını gerekli kılmaktadır. Öğretmenlerin küresel bir kabiliyet/yetenek/formasyon alt yapısına sahip olması ve eğitim verdiği bireyleri küresel karakterli bireyler olarak yetiştirmeleri gerekmektedir. Bu yetiştirme yaklaşımı bireylerin ulusal değerlerini ve kimliklerini göz ardı eden bir yaklaşım değildir. Yerle saygı duyup küreselle diyalog kurmayı sağlayan bir yaklaşımdır. Küresel çağda öğretmen kavramına yönelik değişimleri şöyle sıralayabiliriz:

- Artık sadece “öğretmen” ifadesi öğretmeni anlatmaya yetmemekte “küresel öğretmen” tanımlaması gerekmektedir.
- Öğretmenler her şeyden önce içinde yaşadığımız enformasyon çağının öğrencileridirler.
- Öğretmenlerin yerini zamanla dijital öğretmenin alabileceği söylenmektedir.
- Öğretmen öğrencisine yol gösteren bir rehberdir.
- Öğretmen dünyanın her yerinde eğitim verebilecek bir donanıma sahip olmalıdır.
- Öğretmen teknolojiyle bütünleşmiş bir hayat yaşamalı ve teknolojiyi eğitim ortamında etkin bir şekilde kullanmalıdır.

- Öğretmen küresel değişimin ve kitle psikolojisinin analizini yapmalı ve analizinden elde ettiği verilerle eğitim-öğretim süreçlerini şekillendirmelidir.
- Öğretmen küresel çağın bireyleriyle küreselleşme arasındaki ilişkinin niteliğini ve boyutlarını sağlıklı değerlendirip eğitim ortamında kullanmalıdır.

Yukarıda ifade edilen görüşlerden sonra bir küresel öğretmen tanımlaması yapmanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Küresel öğretmen, bireysel olarak küresel dünya şartlarının gereği olan vasıfları kendisine kazandırmış ve eğitim-öğretim sürecinde rehberlik yaptığı öğrencilerin de küresel dünya koşullarına uyum sağlayabilen bireyler olabilmesi için gerekli kazanımları onlara analiz düzeyinde kazandırabilen küresel eğitim rehberidir. Küresel öğretmenin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Öğrenmeye ve değişime açıktır.
- Değişim sürecini yönetebilecek yeterliliğe sahiptir.
- Sistemli ve özgün bir yenilenme yöntemi vardır.
- Bilgiye ulaşma yollarını bilir.
- Öğrenme ve bilgiye ulaşma yönüyle içinde bulunduğu çevreye liderlik yapar.
- Bilişim okur-yazarlığı yeteneğine sahiptir.
- Bilişim sistemlerini farklı kişi, kurum ve ülkelerle iletişim kurma ve paylaşımında bulunma süreçlerinde aktif olarak kullanır.
- Bilişim sistemlerini öğrenme-öğretme süreçlerine verimli bir şekilde entegre eder.
- Küresel dünya ile diyalog kurabilecek yeterlilikte yabancı dil bilir.
- Enformasyon Toplumunun gelişmelerinden vasat düzeyde haberdar olup küresel bir bakış geliştirebilir.
- Küresel bir vizyona sahiptir ve küreselleşmenin yönetilebilir bir olgu olduğunun farkındadır.
- Ulus devletlerin özgün eğitimsel uygulamalarının yanında küresel bir eğitim yapısının varlığından haberdardır ve bunun gereklerini yerine getirir.
- Küreselleşme sürecinde bireye kazandırılması gereken kişilik özelliklerinin farkındadır ve öğrencilerini bu bilinçle eğitir.

2.4.6. Küreselleşme ve Öğrenci

Bilgi toplumunda, bireylerin yaratıcı, sorgulayıcı, düşünen ve üretebilen insanlar olmaları gerekir. Eğitim örgütlerinin bilgi toplumundaki rolü değişmektedir. Bilgi çağının eğitimi, yaratıcı ve yenilikçi insanlar yetiştirmeyi temel amaç edinmektedir. Bugün, artık bilginin doğrudan bireye aktarılması değil, bireyin gerek duyduğu bilgilere nasıl ve hangi yollara ulaşacağını öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle, üzerinde konuşulan önemli bir kavram da öğrenmeyi öğrenmedir. Birey, nasıl öğreneceğini bilirse, kendisi için gerekli bilgilere en uygun yollardan ulaşabilir(Çalık ve Sezgin, 2005, s.63). Küresel çağın öğrencileri, bilgiyi ezberleyen ve bilgi depolayan hard disk özelliğindeki kişiler değil, tüm dünyada var olan bilgi birikimine ulaşma yollarını bilen kişilerdir.

Şentürk'e göre (2008) eğitilmiş, nitelikli ve kalifiye birey veya işgücü, diğerlerine averaj farkı atmaktadır. Enformasyon toplumunda eğitim, deneyimin önüne geçmiştir. Hızlı değişen ve ilerleyen teknolojiye uyum sağlayan, kendini sürekli yenileyebilen, analitik düşünme ve sorgulama yeteneği kazanan, dünya gerçeklerini algılayarak gerekli değişiklikleri içselleştirebilen, dinamik ve hareket kabiliyeti yüksek birey veya işgücünün, enformasyon toplumunda iyi gelir ve arzu ettiği yaşam standardını elde edebilme olasılığı daha fazladır. Nitelikleri ve kazanımları sınırlı olan birey veya işgücü ise, düşük gelir seviyesi ve yaşam standardına razı olmaktadır. Bu anlamda eğitilmiş, bilgisi, becerisi ve niteliği sınırlı/sınırlandırılmış olan bireyler; yeni değerlerin, önceliklerin ve kabullerin şekil verdiği enformasyon toplumunun "zayıf halkası"nı oluşturmaktadır (Şentürk, 2008, s.492). Global köyün donanımsız bireyleri küreselleşmenin özüne hâkim olamayan öğrencilerdir. Global köyde bir öğrencinin kendini yetiştirebilmesi ve yeniliklere ayak uydurabilmesi birçok küresel değişim unsurunu takip etmesine bağlıdır.

İnternetin, Networkun, mikro işlemcinin ve her an sürümü değişen bilgisayarın belirleyici olduğu bir toplumsal aşamada, kendine nitelik kazandırma, kendini geliştirme ve yetiştirme görevi bireyin kendisine düşmektedir. Dolayısıyla enformasyon toplumunun üyesine, daha önceki aşamalarda olmadığından fazla kişisel görev ve sorumluluk yüklenilmektedir (Şentürk, 2008, s.495). Global toplumun ve enformasyon çağının öğrencisi kendi kendisinin öğretmeni olmak zorundadır. Global öğrencinin

analiz, kavrama, eleştirme becerileri geliştirilmeli ve global öğrenci hayat boyu öğrenme sürecini kişisel öğrenme çabalarıyla devam ettirmelidir.

Günümüzde eğitilmiş insanın anlamı değişmiş, öğrenmeyi öğrenmiş bireyler başarılı olur hale gelmiştir. Bu durum, bireylerin öğrenmeyi öğrenme alışkanlığı kazanmalarını zorunlu kılmaktadır (Çalık ve Sezgin, 2005, s.65).

Her birey öğrenebilir. Önemli olan bireyin öğrenmesi değil etkili öğrenmeyi gerçekleştirebilmesidir. İçinde bulunduğumuz çağı düşündüğümüzde, var olan bilgi bütünlerini tanımak, ezberlemek, depolamak ve bu bilgileri kullanmak, çağımız toplumu için uygun bir öğrenme biçimi değildir. Çağımızın bilgi yoğunluklu toplumunda, bu bilgiyi nasıl öğrendiğimizin üzerinde yoğunlaşmak önemli olmalıdır. Eski çağ toplumlarında olduğu gibi mevcut bilgiye sahip olmanın ötesinde, özellikle de bu bilginin üretilmesi için “öğrenmenin öğrenilmesi” üzerinde önemle durulmalıdır (Özkan, 2009, s.118).

Eğitimde her şeyden önce öğrencinin bilincine ve muhakeme gücüne güvenilmelidir. Öğrencinin, hocasının aklıyla düşünmesini engellemek gerekir. Sosyal bilimlerde yüzde yüz doğrular olmadığı için, öğrenciye verilen bilgilerde öğrencinin şüphe edip bu bilgiyi sorgulaması doğaldır. Buna müsaade etmek gerekir. Bilgi alışverişinde şüpheye işlerlik kazandırılması, bilginin doğmaya dönüşmemesi için kaçınılmaz bir husustur. Aksi halde bu bilgiler, mutlak bilgiler olarak algılanır. Bu durum, ileride, bu alandaki yeni bilgilere kapalı kalacağı gibi, kendisi gibi düşünmeyenleri yanlış yolda görür. Böyle düşünen bireylerden oluşan bir toplumda, kanaate ve bilince dayanan bir uzlaşma yerine, ancak kanuna dayalı zoraki bir birliktelik söz konusu olabilir (Ceylan, 2009, s.117). Küresel öğrenci sorgulayan, hemen kabul etmeyen, öğrendiklerini daha önceki öğrendikleriyle harmanlayan, dijital çağın aygıtlarını öğrenme süreçlerinde etkili bir şekilde kullanan öğrencidir.

Bu çerçevede öğrencilerin “öğrenime” aktif katılımları ve teknolojiyi üretme kadar teknolojiyi kullanma becerisine de sahip olmaları önem kazanmaktadır. Öğrencilerin plân ve donanımlarını bir “Dünya Vatandaşı” olarak oluşturmaları gerekmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.47). Küresel öğrenci sadece bağlı olduğu ulus devletin ferdi olmakla kalmamakta bir dünya vatandaşı olarak yaşamını devam ettirmektedir. Dünya vatandaşı olmanın küresel öğrenciye yüklediği bazı bireysel misyonların yanın da

küresel bir perspektif de söz konusudur. Bu küresel perspektif her bireyin öğrenmeyi kesintisiz bir süreç olarak değerlendirmesini gerektirmektedir. Küresel öğrenci yolunu ve yöntemini keşfederek her bilgiyi öğrenebilecek bir potansiyelinin olduğunu fark eden öğrencidir.

Soykan'a göre (2009) her çocuğun başarılı olabileceği bir alan vardır. Onun için doğru alanın keşfedilmesi, eğitimcinin ödevidir. Bu doğru keşif çocuğun yarı yolda kalmasını önler. Sınav, öğrencinin önünde bir engel olarak konulmamalıdır. Sınavdan başarısız olsa da o, eğitimini sürdürülebilmelidir. Sınav, öğrencinin eğitiminin gidiş yönünü belirleme konusunda rol oynamalıdır. Başka bir deyişle sınav, yol haritası olarak görülmelidir. Özellikle üniversite giriş sınavları gibi bir defada öğrencinin hayatını çok kesin biçimde belirleyen sınavlar kaldırılmalıdır. Kısacası sınav, hayat memmat meselesi olmamalıdır (Soykan, 2009, s.295). Küresel öğrencinin yeterliliğini birkaç saatlik baraj sınavları değil süreç değerlendirmeleri ölçmelidir. Çünkü küresel çağın beceri ve yetenek sergileme yaklaşımı ezbere bağlı değildir. Küresel öğrenci daha çok eylemleriyle varlığını ve bilgi sahibi olduğunu ispatlar niteliktedir. Bu nedenle bireylerin öğrenmişliğinin kanıtı anlattıkları değil uyguladıklarıdır.

Küresel öğrenci her şeyden önce varlığıyla kıymetlidir. Önceki dönemlerde bilen öğrencinin değer gördüğü bir eğitim ortamı varken, şimdi insan olduğu için değer gören ve sadece akademik başarısıyla değil diğer becerileriyle de varlığını hissettirip kanıtlayan bir öğrenci profili vardır.

Ceylan'a göre (2009) çağdaş eğitimde gözetilmesi gereken diğer bir husus da, insan kıymetinin her şeyin üstünde tutulmasıdır. Sami dinlerindeki tevazu prensibi ve tanrı huzurunda insanın hiçliği inancı, hiçbir zaman, insan değerinin kaybına yol açmaması gerekir. Mesela Aristo etiğinde savunulan, bireyin kendini yüce bir varlık ve değerli bir kişilik saymasına izin verilmesi, böylece insanlar arası saygı ve sevginin artmasının sağlanması, eğitimin bir prensibi haline getirilebilir. Bunun bir anlamı, insandan daha kıymetli bilinen kutsal kavram ve nesnelere, insan karşısında değer kaybetmesi demektir. Çünkü bir kültürde insanın kendisi yerine, ihdas ettiği kavram ve varlıklar, insandan daha büyük kıymet kazanırlarsa, kendisi bundan zarar görür. O sanal kutsallıkların altında ezilir. Onlara kendini kurban eder. Bu, pek fark edilmeyen bir intihar türüdür (Ceylan, 2009, s.117). Küresel öğrenci içinde bulunduğu ortamdaki her

şeyden daha kıymetlidir ve eğitim ortamında küresel öğrencinin doldurulamaz bir yeri vardır.

Bilgi toplumunun insanında bulunması gereken özellikler bilgi toplumunun öğrencisinde de bulunması gereken vasıfları ihtiva etmektedir.

Bilgi toplumunun temel özellikleri ve belirtilen temel nitelikler doğrultusunda, bu toplumun insanının sahip olması gereken temel özellikler, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Bilginin birikimli olma niteliği ve yaşam boyu öğrenme nedeniyle sürekli kendini geliştirebilme,
- Açık, yapıcı, yaratıcı, yansıtıcı ve eleştirel olarak düşünebilme ve düşündüklerini ifade edebilme,
- Disiplinler arası çalışma yapabilme bilgi ve becerisine sahip olma,
- Bilgiyi paylaşma ve işbirliğine yatkın davranış ve zihniyet yapısına sahip olma,
- Bilgiyi üretme, uygulama ve paylaşma yoluyla her alan ve konuda etkin bir insan olabilme,
- Bireyci davranma yerine, çevresiyle sürekli etkileşim içinde, ekip ruhuna sahip bir insan olma,
- Etkin bir kişiliğin oluşabilmesi için ileri teknolojileri tanıma ve bilgi teknolojilerinden etkinlikle yararlanabilme,
- Herhangi bir alanda derinliğine bilgiye sahip olmanın yanında, diğer disiplin alanlarının bilgisine de asgari oranda sahip olabilme,
- Bilgi toplumu ve bilgi toplumu temel unsurlarının, toplumsal yapıya etkilerini kavrayabilme, bilgi, beceri ve yeteneği gibi temel özelliklere sahip olması gerekir (Özkan, 2009, s.121-122).

Yılmaz ve Horzum'a göre (2005) teknoloji ve hızlı değişen teknolojinin kullanımı ile ilgili sıkıntılardan birisi de bireylerin teknolojinin oyuncağı haline gelmesidir. Popüler kültürü destekleyen televizyon programları, internet sayfaları, gazeteler, dergiler, moda akımları, sinema, hızlı iletişim sistemleri ve bunun gibi birçok gelişme bireyleri teknolojinin kölesi haline getirmektedir. Bireylerin günlük yaşantılarının büyük bir kısmını teknolojik gelişmeleri, modayı, popüler kültürü takip etmek, kalan diğer kısmını ise bu gelişmeleri hayatında kullanmak oluşturmaktadır. Bu anlamda bireylerin

teknolojinin kölesi haline gelmesi kaçınılmaz olmaktadır (Yılmaz ve Horzum, 2005, s.118-119). Küresel öğrencinin en büyük sıkıntılarından birisi içinde yaşadığı çağın değişimlerine karşı aşırı bir bağımlılık gösterip zamanın boyunduruğu altında kalma riskidir. Küresel öğrenci küresel çağın değişimlerine bağımlı kalma ya da kayıtsız olma riskine karşı önlem alamadığı takdirde;

- Değersiz bir hayat yaşama tehlikesiyle karşılaşmakta,
- Değişimin ve teknolojinin uşağı olmakta,
- Kendine güvenemeyen, yetersiz bir kişilik hissine kapılmakta,
- Değişimin önünde adeta yaprak gibi savrulmakta,
- Küreselleşmeye karşı ya karşıt bir duruş ya da sorgusuz bir kabullülük duruşu sergilemekte,
- Hayat boyu öğrenme vizyonundan kopmakta,
- Öğrenmeyi öğrenme yollarından mahrum kalmakta,
- Öğrenciliği sadece okul ortamıyla sınırlı bir rol olarak görmekte,
- Küresel öğrenci olarak değil lokal öğrenci olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Küresel ve dijital toplum yapısı öğrenci faktörünün de yeniden tanımlamasını gerektirmektedir. Küresel öğrenci, küreselleşme olgusunun dinamikleri karşısında savunmasız ve edilgen kalmayan, küreselleşmeyi yönetebilme yeterliliğine sahip, küreselleşme olgusunun en önemli tamamlayıcısı olan bilişim sistemlerinden bilgiye ulaşma ve bilgiyi yaşamda kullanabilme sürecinde etkin bir şekilde yararlanabilen ve global köyün aktif bir üyesi olabilen kişidir. Küresel öğrencinin sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğrenmeye ve değişime açıktır.
- Değişim sürecini yönetebilir.
- Bilgiye ulaşma yollarını bilir ve bilgiyi gerçek hayatın içinde kullanabilir.
- Yeniliklere entegre olma sıkıntısı yoktur.
- Katılımcıdır, yaşadığı çevrenin problemleriyle ilgilenir ve onlara çözüm önerileri getirir.

- Bilişim okur-yazarlığına sahiptir ve bilişimi faydalı bir şekilde kullanabilir.
- Küresel empoze yaklaşımlarını asgari düzeyde hissedebilir ve bu empozelerin güdümünde kalmaz.
- Küresel aygıtların ve oluşumların analizini yaparak onların tutsağı olmamayı başaracak bilgi ve muhakemeye sahiptir.
- Kendine özgü bir öğrenme ve yeniliklere ayak uydurma yöntemi olarak değerlendirilebilecek kişilik özelliklerine sahiptir.
- Küresel dünya ile iç içe bir yaşam sürdürmenin belirtileri kişiliğine yansımıştır ve bunu gerçekleştirebilecek yeterliliği bulunur.
- Küreselleşme sürecinin en önemli niteliklerinden biri olan küreselleşmeyi yönetme becerilerinin alt yapısı olacak davranışlara sahiptir.
- Küresel öğrenci her şeyden önce küresel bir kişidir ve küresel kişilik özelliklerini karakterinde en az vasat düzeyde bulundurur.

2.4.7. Küreselleşme ve Okul

Okul denilen düzenli yapı eğitim müessesesinin temel öğelerindedir. Tarihin ilk zamanlarından günümüze değin insanlar informal ve formal eğitim ortamları oluşturmuşlardır. İnsanların sahip oldukları tecrübeyi ve kültürel birikimi diğer insanlara aktarma arzusu eğitimi ve bir eğitim mekânını zorunlu kılmıştır.

Okul ortaya çıkmadan önce eğitimi daha çok aile kurumu yürütüyordu. Toplumlar geliştikçe, bireye kendi gelişim düzeyine uygun yaşantılar kazandırmada ailenin yetersiz kaldığı görüldü. Bunun sonucu olarak, ailenin bir başına karşılayamadığı eğitim görevine yardımcı olması amacıyla okul adı verilen bir kurum oluşturuldu (Bakırcıoğlu, 2003, s.2).

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa kentlerinde yaygınlaşmaya başlayan okulların varlık nedeni “eğitimin bir insan hakkı olduğu düşüncesi” ve “sanayi için uygun işgücü yetiştirme ihtiyacı” idi. Eğitime talebi olan insanın temel sorunu, ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşabilecek imkânlara sahip olmaması idi. Bu konjunktürde okul,

bilgiye ulaşamayan bu insanları bilgiye ulaştırma görevi görmekteydi (Çağlar, 2004, s.67).

Lezotte'ye göre (1992) toplumları yarınlara hazırlayan ve ayakta kalmalarını sağlayan sistemlerin başında eğitim sistemi gelmektedir. Eğitimin doğrudan uygulandığı, öğrencilerin eğitim gördüğü, somut uygulamaların yapıldığı yerler olarak okullar da toplumun ayrılmaz bir parçası olmaktadır. Bu nedenle toplumun gelişmesi için okulların sürekli ekonomik, teknolojik, örgütsel ve yönetsel olarak geliştirilmesi, güçlendirilmesi gerekmektedir (Yalçınkaya, 2004, s.22). İçinde yaşadığımız dünyanın tüm sosyal süreçlerinde ortak bir değişim ve gelişim yaşanmaktadır. Bu ortak hareketlilik tüm sosyal alanların hem girdi hem de çıktı yönüyle birbirinden etkilenmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu küresel çağın en önemli sonuçlarından biridir.

Duran'a göre (2009) çalışma ortamında kullanılan araçlarla, eğitim ortamında kullanılan araçlar, arasındaki fark ortadan kalkmaktadır. Teknolojik yenilik ve iletişim teknolojileri çalışma alanı ile öğrenme alanını birleştirmektedir. Bu durum şirketlerin eğitimi kendi örgütsel yapılarına almalarına yol açmaktadır. Yani kendisiyle eğitim gördüğümüz bilgisayar programlarıyla aynı zamanda çalışmaktayız. Bunun anlamı; klasik eğitim sistemi/okul eğitim ortamı ile çalışma ortamının farklılığı ortadan kalkmaktadır. Hatırlanacağı gibi klasik eğitim sisteminde okul çalışma ortamının dışındadır ve belli bir eğitim aldıktan sonra kişiler çalışma hayatına katılabilmektedir. Şimdi ise çalışma, ikamet ve eğitim ortamı birleştirilmiş olmaktadır(Duran, 2009, s.238).

Marshall'a göre (1999) eğitimle ilgili yaklaşımları, başta Kuzey Amerika'da olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde önemli ölçüde etkili olan Dewey'in pragmatist felsefesine göre okul, çocukların ve öğrencilerin başarılı olmaları amacıyla yeteneklerini geliştirebilecekleri bir mekândır. Bu nedenle Dewey'e göre okul, toplumun bir yansıması, bir benzeri olmalıdır. Bu sayede öğrencinin büyük toplumun kurum ve kurallarına alıştırılması sağlanacaktır(Marshall, 1999, s.149). Küresel çağın okulu da küresel toplumun niteliklerinden kaynaklanan değişimi yaşamak ve öğrencilerini küresel öğrenci kimliğine kavuşturmak durumundadır.

Günümüzde eğitim öğretim dendiğinde hemen okul akla gelmektedir. Bunun temel sebebi eğitim öğretim faaliyetlerinin okulla özdeşleştiğine dair mevcut olan kanıdır. Okul, bu kanıdan dolayı, her türlü eğitim öğretim faaliyetinin temel mekânı ve örgütü

olarak düşünölmektedir. Ancak gerçekten, insanların her türlü eğitim ve öğretimi, okuldan aldıkları şüphelidir. Okulun verdiği eğitimin yetersiz olduğunu belirten düşünürlerin görüşleri böyle bir şüphenin mevcut olduğunu göstermektedir (Duran, 2009, s.227). Küresel toplumda okul bireylerin tüm öğrenme ihtiyaçlarını giderebilecek bir yapıya kavuşturulmalıdır. Okulların albenisinin zayıf olduğu bir ortamda küresel öğrencinin okullara aidiyet duygusuyla bağlanmaları mümkün görünmemektedir.

Okulların küresel dünyada karşı karşıya olduğu sorumluluklar, mevcut eğitim sistemlerinin ve yapılarının yeniden sorgulanması gündeme getirmiştir. Sanayi devriminin koşulları altında yapılan okullarımızın, bilgi çağının gereklerini karşılaması oldukça güç görünmektedir. Eğitim sistemimizin küresel değerler dikkate alınarak yeniden yapılandırılması zorunlu hale gelmiştir (Çalık ve Sezgin, 2005, s.65).

21. yüzyılda okulların, bilgi toplumuna ayak uydurabilecek bir gençlik oluşturmada yetersiz kalmaları ve hızla değişen bilgi teknolojisinin, okulun bilgi aktarma işlevini üstlenmeye başlaması, okulların toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde yeniden yapılandırılmaları gerektiği konusunu gündeme getirmiştir. Bu konu özellikle son yıllarda birçok ülkede üzerinde durulan önemli konulardan birisi olmaktadır. Başta ABD olmak üzere batı ülkelerinde ve ülkemizde hep 2000’li yılların gerektirdiği insan, toplum, örgüt ve okul modellerinin nasıl olması gerektiğinden söz edilmektedir. Okul yönetimlerinde yaşanan klasik örgütlenmenin olumsuzluklarını vurgulayan görüşlerin artması dünyada, okul örgütlenmelerinde ve yönetimlerinde yeni arayışlara gidilmesine neden olmuştur (Yalçınkaya, 2004, s.22).

Leithwood ve diğerlerine göre (1998) bugün artık çok sayıda okulun yeni reformların gerektirdiği öğrenme türünü üretmediği ileri sürölmektedir. Gerekli öğrenmeyi üretememe, okulların bunu istememelerinden çok, onu nasıl yapacaklarını bilememelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden okulların yeniden yapılandırılmasına duyulan gereksinim giderek artmaktadır. Bu, okulun hem öğrenci hem de öğretmen için gerçek anlamda bir “öğrenen okul” olması demektir (Balay, 2004, s.70). Oswald’a göre de (1997) öğrenen okul düşüncesi güç ve otoritenin tek elde toplanmadığı, okula ilişkin karar alma yetkisinin başta okul yöneticileri ve öğretmenler olmak üzere, aileler, öğrenciler ve toplum üyeleri arasında dengeli dağıtıldığı bir süreçle yaratılabilir. Bu süreçte ayrıca standartlaştırılmış uyum yerine, farklılıklar desteklenir ve etkili biçimde

yönetilir (Balay, 2004, s.70). Küresel okulun öncelikle öğrenen örgüt olması ve değişen dünyayı yakından, ilgiyle takip etmesi zorunludur.

Çalık ve Sezgin'e göre (2005) günümüz toplumunda, okulun, ders programlarının, öğretmenlerin, anne-babaların ve hatta öğrencilerin tanımı değişmiştir. Okul, sadece belirli bilgi ve becerilerin verildiği bir kurum değil, aynı zamanda toplumu şekillendiren ona yön ve biçim veren bir kurum olmak zorundadır. Ders programları, öğrencilere sadece basmakalıp bilgileri aktaran bir anlayış içerisinde değil, onları gerçek hayata hazırlayan, hayatın gerçeklerinin sentezlendiği bir anlayış içinde düzenlenmelidir. Öğretmenlerin görevi, sadece bilgiyi aktarmak değil, öğrencilere yön gösteren bir rehber ve lider olmaktır. Aynı zamanda, anne-babaların okula ve ders programlarına ilişkin daha fazla katılımı ve birlikteliği desteklenmelidir. Artık, eğitimin merkezindeki olgu, öğrencidir, öğrenen bireydir. Elbette mevcut bilgi, birikim, kültürel değerler ve olgular öğrencilere aktarılacaktır. Ancak, bunda amaç, hazır bilgileri ezberlemek değil, öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturmalarına yardımcı olmaktır (Çalık ve Sezgin, 2005, s.63). Küresel okul hizmet verdiği bireylerin otonomi kazanmasını sağlayan okuldur. Bu okul ortamının dışına çıkan bireyler dış dünya ile uyum sağlama konusunda bir tedirginlik ve uyumsuzluk sergilemezler. Çünkü küresel okul meydana getirdiği kültür sayesinde öncelikle kendisi öğrenmekte daha sonra öğrendiklerini paydaşlarıyla paylaşmaktadır.

Öte yandan Senge (1990), bugünkü işleyişleri ile okulların öğrenen örgütler olmadıklarını ileri sürmektedir. Ona göre okulların aşırı kurallı olmaları, öğretim sürecinde bu aşırı kurallılığa uymak zorunda kalmaları, yöneticilerin işbirliğiyle çalışmaya alışkın olmaması, açık ve birleştirici bir vizyondan yoksunluk ve okul etkinliklerinin birbirinden kopuk biçimde yürütülmesi, okulların, öğrenen örgüt olmaları önündeki önemli engeller olarak görünmektedir. Ona göre mevcut işleyişte okul kavramı, girişimcilik ruhu ve ileri görüşlülükten çok, emirlerin yerine getirilmesini çağrıştırmaktadır (Morrison 1998; Akt: Balay, 2004, s.70). Küresel okulun öğrenen örgütün önündeki bu sosyal barikatları yıkması ve katılımcı bir eğitim ortamı meydana getirmesi gerekmektedir.

Çınar'a göre (2009) küreselleşme sürecinde okullar insanlaşma idealini, erdem ve değerleri aktarma, dünya ve toplumları tanıma ve anlamının bir aracı olmak yerine

piyasanın üretim gücü ve tüketicisi olan insanı yetiştirmekle görevlendirilmek istenmektedir. Bu süreçte okullar bu amaca hizmet ettikçe anlamlıdır. İnsanlığın taleplerinin piyasanın taleplerine kurban edilmesi yeni sorun alanlarını ortaya çıkarabilir (Çımar, 2009, s.16). Okulların toplumların ihtiyaç duyduğu kalifiye bireyleri yetiştirmek gibi bir sorumluluğu vardır elbette ama bu sorumluluk dayatmalara ve empozelere kapalı, insani talepleri ve yetenekleri göz önüne alan bir sorumluluk olmalıdır.

Geleceğin işgücünü hazırlamada okullara büyük iş düşecektir. Geleceğin çalışanlarından sadece iş değil, sosyal yaşama ilişkin sorumluluklar bakımından da ciddi beklentiler olacağından okullar, mesleki ve teknik eğitimin yanısıra, moral ve etik eğitime değer vermek durumunda kalacaktır. Öğrenme okul duvarlarını aşacak, coğrafi ve kültürel sınırlar öğrenmede engelleyici olmaktan çıkacak, üniversiteler öğretmen yetiştirme programlarını yeniden gözden geçirecek, bireylerin birden fazla dili öğrenip konuşabilmesi önemli hale gelecektir (Balay, 2004, s.79).

Enformasyon Toplumunun Okulu küresel okul olarak ifade edilmek durumundadır. Okulların bu çağın eğitim ihtiyaçlarını giderebilmesi için lokal ve yerel bir vizyona değil global bir paradigmaya ve perspektife sahip olması gerekmektedir. Bu vizyon genişlemesi okul kavramına ait değişik ve alışılmadık bazı açıklamaları da beraberinde getirmektedir.

Levin'e göre, birçok ülkedeki okul sisteminde ortak olarak karşılaşılabilecek altı ayrı, fakat birbiriyle ilintili konu ya da söylemi şöyle ifade etmek mümkündür (Priestley, 2002, s.122):

- Eğitimdeki değişmeyi ekonomik terimlerle ifade etme eğilimi: Örneğin, insan kaynakları gelişimi gibi.
- Eğitim ve öğretimde eleştirel düşünceye verilen önemin artması.
- Eşzamanlı olarak kaynaklarda artış olmaksızın gelişme talebinde bulunma eğilimi.
- Yönetimsel değişmeler yoluyla eğitimdeki değişimin desteklenmesi.
- Standartlar, ölçülebilirlik ve deneyler üzerindeki artan vurgu.
- Eğitimin pazarlaştırılması (marketization).

Duran'a göre (2009) modern dönemde sosyal bütünleşme ve milli birlik için okulu yöneten merkezi yönetim bu işlevini yerine getirmekte zorlanmaktadır. Eğitim tamamen ekonomik bir metaya dönüştüğü için, eğitimden de ekonomik çıkarlar beklenmektedir. İnsanlar ve vatandaşlar ekonomi politikalarının bir aracı olacak şekilde sosyal sermaye olarak tanımlanmaktadır. Bir üretim girdisi olarak görülmektedir. Bu durum önce okulların özelleşmesi ve şirket yönetimi gibi yönetilmesi sürecini başlatmıştır. Ardından, eğitimin okuldan alınıp, doğrudan doğruya birer ekonomik kuruluş olan şirketlerin, kurumsal yapılarının bir parçası olmasına yol açmıştır. Bu durum ise, şirket amaçları doğrultusunda örgütlenen okulu, etik, eşitlik, demokrasi, vatandaşlık ve adalet duygularından bağımsız bir alan haline getirmiştir (Duran, 2009, s.237). Küresel çağın okullarında geleneksel okul sisteminde bulunmayan ve yadırganma ihtimali yüksek nitelikler de belirmeye başlamıştır. Söz konusu nitelikler nedeniyle bireylerin ve öğrencilerin gözünde küresel okulun değeri zedelenebilmektedir. Oysaki okul herkesin rahatlıkla ulaşabileceği ve hizmet alabileceği bir müessese olarak varlığını devam ettirmek durumundadır.

Küreselleşme ve iletişim teknolojileri, bir taraftan “eğitimi yöneten güçleri” ve “eğitim araçlarını” değiştirmektedir. Diğer taraftan küresel ekonomik güçlerin kurumlarının başında gelen işletmelerin örgütsel yapılarını ve fonksiyonlarını değiştirmektedir. İşletmeler sadece mal ve hizmet üreten kuruluşlar olmaktan çıkmaktadır. Aynı zamanda kültür ve değer yargısı da üretmektedir. Bu değişimleri iki başlık altında ele almak mümkündür. **Birincisi** iletişim ve eğitim teknolojileri ve eğitimi yöneten güçler alanındaki değişimler. **İkincisi** ise işletmelerin yapısında meydana gelen değişimler. Bu değişimler sonucunda okul işletmeye, işletme de okula dönüşme eğilimine girmektedir. İşletme bundan dolayı eğitim faaliyetlerini doğrudan doğruya kendi yönetimi altına almaya çalışmaktadır. Bu durum ise ülkelerin milli eğitim politikalarından çok farklı ve onunla çelişen bir değişimin meydana geldiğine işaret etmektedir (Duran, 2009, s.236).

Çelik'e göre (2002) bilgi toplumu bilgiyi işleyen ve yöneten, sürekli öğrenen ve öğretmenlerin aklını yöneten bir okul modeli istemektedir. Bu okul modelini işletecek yönetici davranışı ise eğitimsel liderlik rolü üzerinde odaklanmıştır. Kuşkusuz okul yöneticisinin yetişme ihtiyacı, değişen okul yapısına göre şekillenecektir. Öğrenen okul, bürokratik okuldan farklı olarak okul yöneticisinden daha yeni roller beklemektedir. Eli

sopalı müdür yerine, sürekli öğrenen bir müdür davranışı beklenmektedir. Geleneksel okul modeline göre, okul yöneticisi okulun yapısını korumaya çalışırken, çağdaş okul modeline göre okul yapısını değiştirmeye çalışmaktadır (Çelik, 2002, s.5). İçinde yaşadığımız dünya geleneksel toplumun uyarıcılarına sahip değildir.

Günümüzde eğitilmiş insan oranı giderek artmaktadır. Eğitilmiş insanların da çocuklarını daha iyi eğitebilecekleri, çocuğun ailede daha çok ve zengin uyarıcı ile karşılaşmasına imkân sağlayacakları öngörülmektedir. Bilişim teknolojilerindeki hızlı artışla birlikte çocuk; anne-babasının kendisi ile aynı yaşta bildiklerinden çok daha fazlasını bilir hale gelmektedir. Çocuğun okul çağına geldiğinde karşılaştığı okul ile anne-babasının yetiştiği okul aynı nitelikleri göstermemelidir. Okulun amaçlarında, işlevinde toplumun ve bireyin beklentilerine, çağın gereklerine uygun gelişmelerin, değişmelerin olması gerekmektedir. Her alanda gerçekleşen gelişmeler, değişen toplumsal kurallar, yasal zorunluluklar, ailenin çocuktan beklentileri bu değişimi zorunlu kılmaktadır. Çünkü çocuğun kişiliğinin oluşma sürecinin büyük bölümü okul denilen kurumda geçmektedir. Çocuk, okul çağına gelinceye kadar, sosyal çevresinde okula karşı bir takım yargılar ile donatılır. Bu yargılar çocuğun hazır bulunuşluk düzeyini kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz etkiler (Özgül, 2009, s.21-22). Küresel okulun, kucaklayarak bir elbiseye büründüreceği öğrencilerin zihinlerinde var olan kuşkuları ve tereddütleri gidermesi gerekmektedir. Küresel okul tüm paydaşlarının okul kültürünün bir parçası olmasını sağlayacak yol ve yöntemleri kullanmalıdır. Bu yol ve yöntemlerin kullanılmasında çağımızın dijital potansiyeli önemli bir yere sahiptir.

Küreselleşmenin hızlandırıcılarından biri olan teknolojik gelişmeler eğitim kurumlarını bu teknolojilerden yararlanmaya zorlamaktadır. Bu gelişmeleri kullanmanın birçok yararı olmasına karşın bir takım sorunları ortaya çıkardığı da unutulmamalıdır. Türkiye gibi eğitim problemleriyle savaştan, okullaşma, öğretmen eğitimi, eğitim yöneticisi eğitimi ve seçilmesi, öğretim programlarının geliştirilmesi, çeşitli eşitsizlikler gibi sorunları hâlâ çözememiş bir ülkede, teknolojik gelişmelerin acaba kimlerin yararına olduğu ile ilgili olarak düşünülmelidir. Bu konu ile ilgili olarak okulların teknolojik olarak yeniden yapılandırılmasının meşru gerekçesinin ne olduğu, elektronik okul ile endüstriye teknik eleman yetiştirme arasındaki ilişkinin, okulun aslı işlevlerine yansımalarının ne olduğu gibi sorular cevaplanmalıdır (Yılmaz ve Horzum, 2005, s.118).

Küresel okul eğitim-öğretim süreçlerine dâhil ettiği faktörlerin, söz konusu süreçler içindeki getirisinin ve götürüsünün ne olabileceğini iyi irdeleyerek bu faktörleri süreçlerinin içine almalıdır. Çünkü eğitim süreçlerine dahil edilen kimi faktörler eğitim kurumlarında bir baskı ya da muhtaçlık hissi uyandırabilmekte, eğitim kurumlarının bir takım sosyal hareketlerin güdümüne sokabilmektedir. Bu güdümün kaynağı kimi zaman bir şahıs, kimi zaman bir materyal, kimi zaman bir grup olabilmektedir.

Egemen grup ya da resmi ideolojinin eğitim, özellikle okullar üzerindeki doğrudan etkisi; birincisi eğitim politikalarını, beklentilerini ve amaçlarını biçimlendirmeye çalışarak; ikincisi, bazı tutum ve değerleri aktarıp pekiştirerek; üçüncüsü ise okulun resmi ve açık programı olan müfredat ile seçilmiş ve onaylanmış bilgi ve becerileri vurgulayarak gerçekleşmektedir (İnal, 2004, s.49-50). Oysaki eğitim sisteminin parçası olan faktörlerin küresel okul içindeki temel görevi bireylerin aktif, katılımcı, pozitif değer oluşturabilen küresel vatandaşlar olmalarını sağlamaktır.

Okul, küreselleşen dünyanın evrensel değerlerini ve evrensel değerlerle çelişmeyecek ve ulusal kimliği koruyacak değerleri, bireylere aktarabilecek bir örgütsel kültür oluşturmak zorundadır. İkinci olarak okul, ulusal değerleri evrensel değerlere taşıyarak da evrensel kültürün oluşmasına katkıda bulunabilir. Okul kendi örgütsel kültürünü korurken uluslararası düzeyde meydana gelen değişikliklere de açık olmalıdır (Tezcan, 2002, s.49). Küresel okulun bu görevlerini yerine getirme konusunda kendinden beklenen performansı sergileyemediği aşikârdır.

Eğitim sistemleri esnek, hoşgörülü, saygılı, dürüst, demokrasiye ve insan haklarına yürekte bağlı, ulusal ve evrensel değerleri benimseyen ve estetiğe önem veren insan tipini yetiştirmede sorunlar yaşamaktadır. Bu durum bir yandan eğitime ve eğitim kurumlarına duyulan güveni zayıflatırken, öte yandan toplumsal bozulma ve çürümeyi de giderek derinleştirmektedir (Balay, 2009, s.273). Küresel okulun acil bir şekilde global dünya koşullarının gereksinimlerine cevap verebilecek bir kimliğe kavuşturulması önemli bir eğitim sıkıntısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aktay'a göre (2002) küreselleşmenin önemli bir göstergesi veya küresel çağın önemli iletişim aracı olan internetin, eğitimin mahiyetinde de ciddi katkıları olduğu kesinlikle doğrudur. Bugün bu yolla açılan eğitim imkânları Ivan Illich'in okulsuz toplumla ilgili hayallerine önemli bir boyut katabilirdi. Illich'in yine 1971'de yayınlanan kitabında,

esasen hayatın her safhasında herkesin zaten almakta olduğu eğitim kurumlarının onayına ve rütbelendirmesine bağlanmasında toplumdaki güçlü hiyerarşilerin üretim ve sürdürümünün önemli bir rolü olduğuna dikkat çekiliyordu. Üstelik eğitim insanların bastırılması ve baskıcı ve bastırıcı disiplinler altında eğilip bükülmesine yarıyordu ve esas itibariyle hiçbir olumlu işlev görmüyordu (Aktay, 2002, s.19). Burada ifade edilen düşünce eğitim olgusuna yönelik bir düşünce değil aslında, bu argüman, okul ortamında yürütülen formal, kalıpcı eğitime karşı yapılan bir eleştiridir.

Okul, gitgide gelişen bir eğitici evrenin bağrında donup kalmış bir kurum gibi görünüyor çoğu kez, öyle olunca da, eğitim sistemini değiştirme eğilimi pek güçlü, hatta işe biraz da ütopya karıştırıp okulu ortadan kaldırmak gerektiğini söyleyenler var (Tanilli, 2006, s.268).

Balay'a göre (2004) bilgi toplumunda okula duyulan gereksinim göreceli olarak azalmış, öğrenme okul sınırlarının dışına taşmış, daha hızlı ve keyifli hale gelmiş olmakla birlikte bu durum, okulun bilgi üretmedeki önemini azaltmamış; tam tersine okulun bu konudaki önemi daha da artmıştır. Çünkü bilgi toplumunda bilgi hem daha yoğun, hem de nitelik olarak daha karmaşık hale gelmiştir. Bilginin yoğun ve karmaşık olması onu alıp kullanacak bireylere sınırlılık yaratmaktadır. Okul bu süreçte bireyleri daha bilinçli ve seçici olmaya yönelterek, öğrenmenin yol ve yöntemlerini keşfetmelerini sağlayarak ve bilgiye ulaşma yollarını daha sistemli hale getirerek onlara daha geniş bir hareket alanı yaratabilir (Balay, 2004, s.69).

McLuhan'a göre küresel köy yaşamında yazılı kültürü üretmeye çalışan okullar ortadan kalkacaktır. Böylece okulların yerini elektronik enformasyonla donatılmış ev ortamı alacaktır ve TV ile birlikte bu evin içinde tüm dünya bizim ailemiz olacaktır. Bu şekilde okulların-yazılı kültürün bir diktatörlük biçimi olduğu gerekçesiyle- ortadan kalkması insanlığın özgürleşmesini sağlayacaktır (Uysal ve Yıldız, 2007, s. 167).

Bu bağlamda, okul, yerini bulmanın güçlükleri içinde; rolü ve yeri eskisi kadar mutlak değil: Bilgiyi başka eğitici çevrelerle paylaşıyor artık; yeni bilişim ve iletişim teknolojileri, öğretimde ve eğitimcilerin rolü karşısında ağırlıklarını ortaya koyuyorlar. Okul, çeşitli bilgilere baştan aşağıya egemen olacak durumda değil şimdi ve aile olsun ya da çalışma dünyası olsun, kendileri de tam bir değişiklik içinde bulunan kurumlarla ilişki halindedir (Tanilli, 2006, s.268).

Çok kanallı eğitim imkânlarının artması okulun, öğretmenin hatta kitapların işlevlerini önemli ölçüde değiştirecektir. Öğretmenin tek bilgi kaynağı olmadığı bu ortamda, okul da artık bilgi kazanmanın, tek mekânı değildir (Oktay, 2004, s.21). Teknoloji geliştikçe özellikle, bilgi iletişim teknolojisi geliştikçe, bilgi insanlara okullar aracılığı ile değil, iletişim araçlarıyla ulaşmaya başladı. Geçmişte bilgilerin yayılma kaynağı olan okullar, eskimiş bilgilerin tekrar edildiği, korunduğu depolar haline geldi. Değişim, gelişim, değiştirme, geleceği temsil etme söyleminin sahibi olmalarına karşın okullar, realitede statükoyu korur hale geldiler. Okullar ne yazık ki kendileri değişmeden insan ve toplumu değiştiremeyeceklerini anlamış gözükmemektedir (Çağlar, 2004, s.66).

Geleceğin okulunda örgütsel dönüşüm sektörel dönüşümle nitel bir düzeye ulaşacaktır. Eğitim işgörenlerinin becerilerini ve anlayışlarını geliştirmek, eğitim öğretim süreçlerini yeniden yapılandırmak gerekecektir. Bu çerçevede yeni kaynaklar yaratmak, kaynakları daha etkili kullanmak vazgeçilmez bir öneme sahip olacaktır (Çağlar, 2004, s.70).

Hesapçıoğlu'na göre (2004) okulun geleceğine ilişkin ütopyaları şöyle sıralamak mümkündür:

- Gelecekte geleneksel yapıda bir okul, üniversite olamayacaktır. Geleceğin öğrencileri bilgi ve beceriyi internet benzeri çokluçağırım (=multimedya) araçlarıyla evlerinde öğreneceklerdir. Okullar daha çok görsel izlencelerin çoğaltıldığı, saklandığı, dağıtıldığı yerler olacaktır.
- Gelecekte okul olamayacaktır. Okullar ortadan kalkacaktır. İnsanın eğitimi yeniden sorgulanmalıdır (Illich)
- “Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” görüşü eğitim alanına tamamen hâkim olacaktır. Serbest piyasa mekanizması anlamında eğitim piyasası oluşacaktır. Eğitim alanındaki her ölçü ve standart böylece bu piyasa tarafından oluşturulacaktır.
- Gelecekte eğitim ulusal bir sorun olmaktan çıkacaktır. Toplumdaki ve ekonomideki “globalleşme”ye paralel olarak eğitim alanında da globalleşme yaşanacaktır. Bu açıdan eğitim kurumları, özellikle üniversiteler tüm dünya öğrencilerinin yararlanmasına açık olacaktır.

- Geleceğin okulu içinde her türlü kaynağın bulunduğu bir “kütüphane”ye dönüşecektir. Bütün eğitim kurumları “açık öğretim kurumları”na dönüşecektir. Uzaktan eğitim esas olacaktır.
- Gelecekte yepyeni araçların, gereçlerin, eğitim teknolojisinin, eğitim psikolojisinin bulgularının işe koşulmasıyla eğitim bir tür “şarj etme” olayına dönüşecektir. Belli alanlarda bilgileri elde etmek isteyen insanlar bazı tıpsal eğitim merkezlerine gelecekler, orada kısa bir dinlenme sırasında beyinlere istenilen bilgiler şarj edilecektir (Hesapçıoğlu, 2004, s.43).

Küresel okula yönelik yeni bir tanımlama yapmak, içinde yaşadığımız dönemin önemli bir ihtiyacıdır. Çünkü enformasyon toplumunda okulun yapısı ciddi bir değişim sürecinden geçmiş ve bu değişim okul denilen sistemli yapının her yönüyle yeni bir iklime bürünmesini sağlamıştır. Bu bağlamda küresel okul, enformasyon toplumunda bireylere istendik davranışların kazandırılması için küresel bir kültüre sahip, küresel köyün mahalleleri konumunda olan ülkelerle sürekli ve etkili bir diyalog içinde olan, her şeyden önce küresel bir vizyonu varlığının özüne yerleştirmiş, küresel bir eğitim donanımına sahip eğitimsel ortamdır. Küresel okulun sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Küresel çağda okul, her şeyden önce yaşamın kendisi olmalıdır.
- Okul fiziksel özellikleri ve donanımıyla enformasyon çağının beklentilerini karşılamalıdır.
- Küresel okul, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve psikolojilerine uygun bir yapıya sahip olmalıdır.
- Küresel okul çeşitli ülke içi ve uluslar arası okullarla ortaklar kurabilecek yeterliliğe sahip olmalıdır.
- Küresel okul global kalite standartlarına göre kurulmuş olan okuldur.
- Küresel okul içinde tüm eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği araçları, bölümleri bünyesinde barındıran okuldur.
- Küresel okul tüm paydaşların sistemli bir şekilde diyaloga geçebildiği ve ulaşılabilirliği yüksek olan okuldur.
- Küresel okul öğrencinin kendi evi gibi gördüğü ve ayrılmak istemeyeceği mekândır.

2.4.8. Küreselleşme Sürecinde Eğitimde Yapılması Gereken Reformlar

Mevcut eğitim sistemi bireylerde yaratıcı ve eleştirici düşüncüyü, üretmeyi, yargılamayı, sorgulamayı yeterince geliştirmekten uzak, öğrenmeyi öğretmeyen, insanları ne hayata ne de bir mesleğe tam olarak hazırlayabilen, kitaba dayalı, ezberci ve duruk bir yapı arz etmektedir. Mevcut sistem, insanlarda sağlam bir kişiliğin ve girişimciliğin oluşmasına katkı sağlama yeteneğinden yoksun, geleceğin toplumunun gereksinimlerini dikkate almadan dünyadaki gelişmeleri çok gerilerden izleyen bir sistem olarak varlığını sürdürmektedir(DPT, 2001, s.6). Eğitimin bu modern-ilkel yapısı sistemli bir değişimi gerekli kılmaktadır.

Eğitim hangi ülke olursa olsun reform ihtiyacı içindedir; ama reform gereği kendini dayattığında da, uzun vadeli yaklaşımlar başarı için en iyisidir. Üst üste bindirilmiş reformlar, reformu öldürüyor; çünkü sisteme, yeni anlayışı içselleştirmek ve gerekli herkesi sürece katabilmek için yeterli zamanı bırakmıyor. Ayrıca, eğitim reformlarının başarısı, belli başlı üç aktörün katkısına bağlı; Yerel topluluklar (ana-babalar, işletme şefleri ve öğretmenler), kamu otoriteleri ve uluslar arası topluluk! Ulusların birbirlerine bağlılıkları ise, hemen her alanda olduğu gibi eğitimde de yeni boyutlarda bir milletlerarası işbirliğini gerektiriyor (Tanilli, 2006, s.267).

Eğitimi dönüştürme projeleri farklı şartlar içinde farklı şekiller alacaktır. Gelişmiş ülkelerde bireylerin ileri teknolojiye sahip bilgi-ekonomisindeki faaliyet ve çalışmalar için güçlendirilmeleri gerekir ve var olan yeni sosyal yapı içinde medya becerileri ve bilgisayar kullanma yeteneklerinin geliştirilmesi zorunludur. Bu şekilde bireyler sistemi adlandırabilir, tanımlayabilir ve meydana gelen değişimleri ve küresel düzenin yapısını algılayabilir, demokratikleşme ve pozitif dönüşüm yararına muhalif pratikler geliştirebilirler. Bu süreç bize vizyon kazandırır ve bizi mevcut yapının alternatiflerini görmeye ve buna yönelik hedefler doğrultusunda mücadele etmeye zorlar (Kellner, 2002, s.128).

Eğitimin genel amacı, hayat kalitesini yükseltmek, insana daha iyi yaşama olanağını sağlamaktır. Ne türden olursa olsun toplumsal yönetim biçiminin amacı da toplumun mutluluğudur. Modern devlet yönetiminin bu amacına ulaşmak için başvurduğu başlıca bir araç eğitimidir. Buradan eğitimin toplumsal boyutu kendiliğinden açığa çıkmaktadır.

O halde nasıl bir eğitim sorusu, nasıl bir toplum sorusuyla birlikte ele alınmalıdır. Sorunun kestirmeden yanıtı, özgür eğitim, özgür toplumdur (Soykan, 2009, s.293).

Köybaşı'na göre (2009) küreselleşen dünyada bilgi toplumunun ihtiyaçlarına göre devletler eğitim sistemlerinde birtakım reformlara gitmiştir. Türkiye bu reformların en çok yapıldığı ülkelerden biridir. Bu değişim cumhuriyetten önce temellerini atmıştır. 600 yılı aşkın yaşayan Osmanlı Devleti'nin köklü eğitim sistemi tüm dünyayı saran bilim ve teknolojik gelişmelere kayıtsız kalamamış; klasik eğitim anlayışı Osmanlı'nın son dönemlerinde Batı'yı gören, orada eğitim alan fikir adamları ve aydınların da etkisiyle yüzünü Batı'ya çevirmeye başlamıştır(Köybaşı, 2009, s.5).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kuruluşundan bu yana eğitimin hemen her alanında çok önemli gelişmeler sağlamış olmakla beraber, OECD ve AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında, eğitimin çeşitli alanlarında daha büyük gelişmeler sağlamak durumunda olduğu da bir gerçektir (DPT, 2009, s.7).

Türkiye, ekonomik alanda olduğu gibi eğitim alanında da küresel rekabet ortamında yerini almak adına çağın gereksinimlerine cevap verecek yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu durum tabii ki hemen gerçekleşmemiştir. Yüzyıllar öncesine dayanan eğitim sistemi Cumhuriyetle beraber yönünü batıya çevirmiş, öz değerlerini kaybetmeden bilgi toplumunun gerektirdiği yeni eğitim sisteminin temelleri atılmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği'ne üyelik süreci içerisinde belirli uyum kriterlerini gerçekleştirmek için hâlâ yenilikler devam etmektedir (Köybaşı, 2009, s.5).

Türk Eğitim Sistemi çok ciddi nitelik sorunları ile karşılaşmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi ve Avrupa Birliğine üye ülkelerin eğitim sistemlerine uyum için Türk eğitim sisteminin her kademesinde eğitimde kalite anlayışı içerisinde yeni birtakım düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bu düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir.(Gedikoğlu, 2005, s.76-79):

- Ulusal düzeyde eğitim politikaları ve politikalara kaynaklık eden eğitim felsefeleri yeniden ele alınıp gözden geçirilmeli ve çağa uygun, mevcut sorunlara çözüm üretecek nitelikte ve pratik değer içeren politikalar ve felsefeler benimsenmelidir.
- Eğitimin politikanın dışında tutulması, partiler üstü bir anlayış içerisinde yürütülmesi ve belki de özerk bir yapıya kavuşturulması gerekir.

- Geleceğe yönelik insan kaynağı planlaması yapılmalıdır.
- Gelişme ve iyileşme sağlayabilmek için eğitim sisteminin çeşitli öğeleri çağdaş niteliklere kavuşturulmalıdır.
- Eğitim sistemimiz esnek ve hoşgörülü, insan haklarına saygılı, demokrasiye ve Cumhuriyete yürekten bağlı, ulusal ve evrensel sanat ve kültürü benimseyen; estetik değerlere önem veren insan tipini yetiştirmelidir.
- Gelişme elde edebilmek için eğitimin her kademesinde kaliteyi sınıfa taşımak, etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlayabilmek için: “tam öğrenme, interaktif öğrenme ve probleme dayalı öğrenme” gibi öğrenmeyi kalıcı kılan, işlevsel bilgi kazandıran çağdaş öğrenme- öğretme uygulamalarına yer verilmelidir.
- Okulöncesi eğitim 5-6 yaş grubundaki çocuklar için zorunlu hale getirilmelidir; zorunlu temel eğitim ise en az 11 yıl olmalıdır.
- Ortaöğretim, öğrencilerin yükseköğretimde hangi programlara devam edebileceklerinin kesin olarak belirlendiği bir kademe durumuna getirilmeli, öğrencilerin bilgi ve becerilerinin ortaya konulabileceği programlar uygulanmalı ve okullar nesnel ve öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri ölçme ve değerlendirme sistemlerine kavuşturulmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitimde iş başında eğitime önem verilirken, uzaktan eğitim olanakları da kullanılmalıdır. Bu arada öğrencilere sosyal bilimler alanında dersler de verilmeli, insanlar arası ilişkiler, toplumsal görgü, iletişim ve problem çözme konularında bilgi ve beceri kazanmaları sağlanmalıdır.
- Başarılı öğrencilerin her alanda, birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi üniversiteye sınavsız girmesi sağlanmalı, merkezi giriş sınav uygulaması aşamalı olarak kaldırılmalıdır. Bunun etkin bir biçimde yürütülmesi için her şeyden önce ortaöğretimde bu amaca yönelik düzenlemelerin yapılması gerekir.
- Yükseköğretim kurumlarımız yaratıcı, eleştirel düşünebilen, öğrenmeyi öğrenmiş, yaşam boyu öğrenim alışkanlığı edinmiş, topluma karşı sorumluluk duygusu yüksek, etik değerlere karşı duyarlı insan tipini yetiştirebilmek için programlarını, öğretim etkinliklerini, uygulama ve sınav sistemlerini yeniden gözden geçirmeli, Avrupa ülkelerine uyumlu bir hale getirmelidir. Programlar, kredi değerleri ve yıllık toplam ders saatleri üniversiteler arasında yatay geçişleri ve kredi transferlerini sağlayabilecek durumda olmalıdır. Bu konularda zaten

Erasmus programı çerçevesinde başlatılmış olan çalışmalar vardır ve halen sürmektedir.

- Yükseköğretim kurumlarının yukarıda değinilen beklentileri yerine getirebilmesi için öncelikle öğretim elemanlarının sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi gerekir. Öğretim üyesi mesleği artık cazibesini yitirmiştir. Eğer öğretim elemanlarına Avrupalı meslektaşlarının standartlarına yakın standartlar sağlanmazsa biraz önce sözünü ettiğimiz bilgi ve becerilerle donatılmış öğrencilerin arzu edilen niteliklerde yetişmesi zor gibi gözükmektedir. Kendi sorunlarını çözmekte güçlükleri olan insanların başkalarının sorunlarını çözmesine yardımcı olması pek olası değildir. Yaşamlarının büyük bir bölümünü eğitim-öğretim, bilime ve araştırmaya hasretmiş olan eğitimin her kademesindeki öğretmen ve öğretim elamanına layık oldukları sosyal ve ekonomik olanaklar sağlanmalıdır.

- Ülkemizde endüstri ve teknoloji alanlarına yapılan büyük yatırımların yanı sıra, her etkinlikte temel unsur olan insana ve insanın eğitimine de gerekli yatırımlar yapılmalıdır. Özellikle Avrupa Birliğine girme arzusu içerisinde olan ülkemizde gençlerimize Avrupa'da geçerli olan demokrasi, hoşgörü, insan hakları, etik, adalet ve kültür konularını çok iyi öğretmemiz gerekmektedir. Bunu sağlayabilmemiz için de uzun zamandan beri ihmal ettiğimiz sosyal bilimler alanına daha çok önem vermeliyiz ve bu alanlarda yetişen gençlerimize de fen ve sağlık birimlerinde yetişenler kadar sosyal ve ekonomik olanaklar sağlamalıyız.

- Ülkemizde eğitim kurumlarının performansını ve kaliteye yönelik çabalarını ölçecek iç ve dış değerlendirme sitemlerinin ve akreditasyon kuruluşlarının ivedilikle oluşturulması gerekir. Böylesi bir düzenleme okullardaki kalite çalışmalarına ivme kazandıracak, sistemde dinamizmi artıracak ve Avrupa ülkeleri ile uyumu kolaylaştıracaktır.

- Üniversitelerimizin, fikirlerin demokratik ortamlarda, karşılıklı hoşgörü ve anlayış içerisinde tartışıldığı, entegre olmaya çalıştığımız Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, üniversite özerkliği ve akademik özgürlüğün ön plana çıktığı kurumlar olma yolunda biraz daha mesafe kat etmeleri gerekmektedir.

- Eğitim sistemimizin bunca sorununa rağmen bir de özellikle yükseköğretimde ilgililerin iradesi dışında çıkartılan af yasaları ve ortaöğretimdeki kurul kararları ile sınıf geçirme uygulamaları eğitimde niteliğin düşmesine sebep olmaktadır. Başarısızlığa prim verme, eğitimde kalite anlayışı ve mükemmelliği arama hedefleri ile kesinlikle bağdaşmamaktadır.
- Eğitim sistemimizi ezberci bir sistem olmaktan çıkarmanın birkaç yolu vardır. Bunlardan birincisi eğitimin her kademesinde sınavları ezberlenmiş bilgiyi ölçen sınavlar olmaktan çıkarıp, özümsemiş ve kalıcı bilginin kullanımı ile cevaplandırılabilir, eğitim taksonomisinin üst kademelerindeki analiz, sentez ve değerlendirme davranışlarını sergilemeye yarayan bilgi ve becerilerin kullanımını gerektiren sorulardan oluşturmaktır. Diğer bir etkili yol, öğrencilere kalıcı bilgileri ile daha etkin bir biçimde sorun çözebildiklerini ve gereksinmelerini karşılayabildiklerini görmelerini sağlayacak ortamları yaratmaktadır. Bir üçüncü yol ise, eğitim programlarının gereksiz, geçersiz, işlevsiz ve yararı olmayan bilgilerle dolu konu ve derslerden arındırılmasıdır.
- Bugün teknolojik gelişmelere ve bilimsel ilerlemelere kaynaklık edebilecek nitelikteki araştırmalar çoğunlukla yurt dışında, Avrupa, Amerika veya Uzakdoğu ülkelerinde yapılmaktadır. Bilim ve teknolojideki ilerlemeleri izlemek ve iletişim sağlayabilmek ve bilgi teknolojilerinden yararlanabilmek için geçerli olan yabancı dilleri öğrenmek zorundayız. Bugün, bilgi toplumunun iletişim dili İngilizce'dir. Bilgi dünyaya çok geniş ölçüde İngilizce dilinde yayılmaktadır. Bu yüzden de bilim çevrelerinde yurt dışında yapılan yayınlar, daha geniş kitlelere hitap ettiklerinden, diğerlerine kıyasla daha değerli sayılmaktadırlar(Gedikoğlu, 2005, s.76-79).

1990'lı yıllardan itibaren, özellikle gelişmiş ülkelerdeki eğilimler, eğitim sistemlerinin hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla yeniden düzenlenmesi ve bu alandaki gelişmelere süreklilik kazandırılması şeklindedir (DPT, 2009, s.7).

Hayat boyu eğitimin uygulanabilmesi için tüm eğitim sisteminde aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Ansiklopedik bilgilere son verilmesi
- Okumaz-yazmazlığa son verilmesi

- Bilgilerin geleneksel yollarla aktarılmasına son verilmesi
- Aşırı uzmanlaşmaya son verilmesi
- Her düzeyde geleneksel eğitim yöntemlerine son verilmesi
- Eğitimin demokratikleştirilmesi(DPT, 2001, s.10-12).

Eğitim reformundaki küresel eğilimlerden birisi de ulusal eğitim sistemlerinin adem-i merkezileşmesidir. UNESCO ve Dünya Bankası gibi çok uluslu yardım kuruluşları uzun yıllardır adem-i merkeziyete yönlendirmektedirler. Adem-i merkeziyete karşı artan ilgi özellikle Üçüncü Dünya Ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülkede bütün eğitim etkinliklerinin tek bir merkezden etkin ve verimli bir biçimde planlanmasının ve yönetilmesinin zor hale gelmesinden doğmaktadır (Lee, 2002, s.161).

Çağdaş eğitim konusunda söylenebilecek başka bir husus ise, kültürlerin birbirine bu kadar yaklaştığı bir çağda, ulusal değer ve yerel hasletlerden küresel değerlere geçiş zorunluluğudur. Başka kültürlerdeki insanlarla kaynaşıp kardeşçe birlikte yaşamak için, ulusal değerleri üstün tutup yabancı medeniyetleri hor gören bir eğitimi artık bırakmak lazımdır. Tarihte geçmiş olan savaş ve anlaşmazlıkları canlı tutarak, milletler arasında kin ve nefreti beslemek, ideal bir insanı yetiştirme amacına ters düşmektir. Bu konuda yapılması gereken şey, tarih kitaplarının, insanları ve barışı seven, temiz ruhlu tarihçiler tarafından, yeniden yazılmasıdır(Ceylan, 2009, s.118). Eğitimin küresel misyonu dünya barışını ve huzurunu korumaya vesile olmaktır. Eğitim bu misyonunu okul ortamında yerine getirmek zorunda olduğu kadar okul dışında da bu misyona yönelik çalışmalar yapmak durumundadır.

Eğitim salt okul duvarları arasında gerçekleşen bir süreç değildir. Toplumun genel bir etkinliğidir. Herkesin bu konuda sorumluluğu söz konusudur. Bir ülkenin en büyük hazinesi olan insan unsuru, kendi kendine düşünebilen, yaratabilen, girişimci, yüksek nitelikli yurttaşlar olarak tüm yönleriyle eğitilmeden ülkede yapılan, yapılacak diğer reformların çıkmazlara gireceği, girdiği açıktır. Bu yönde yapılacak eğitim uygulamalarında yalnızca 'el'e değil, 'kafa' ve 'gönle' yönelmek önem taşıyacaktır (Büyükdüvenci, 2009, s.255).

Coşkun'a göre (2006) küreselleşme ulusal sınırları, yerel toplumsal boyuttan evrenselliğe doğru genişleten bir süreçtir. Bu sürecin etkin bir şekilde hızlandırılması

için eğitim alanında halen yoğun bir şekilde kullanılan geleneksel araç ve gereçlerin kullanımından çağdaş teknolojinin kullanımına geçiş sağlanmalıdır. Çağdaş eğitim, ancak geleceğin teknolojileri ile dünyada büyük bir hızla üretilen bilgilere ulaşmak, onları toplamak, değerlendirmek ve başkalarının da hizmetine sunmakla mümkün olacaktır (Coşkun, 2006, s.285).

Çağlar'a göre (2004) geleceğin eğitimine Avrupa Birliği perspektifinden bakıldığında, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde ülkemizin önüne politik, ekonomik ve sosyal alanda ulaşılması gereken standartlar konmuştur. Bunlardan başlıcaları demokrasiyi sağlayan kurumların korunması ve geliştirilmesi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ile ilgili standartların hepsi eğitim sistemi ile doğrudan ilintilidir. Eğitim kurumları bu standartları öncelikle kendi kurumsal kültüründe yaratmak durumundadır (Çağlar, 2004, s.71).

1990'lardaki en önemli küresel eğilim, eğitimin demokratikleştirilmesiydi (Lee, 2002, s.158). Günümüz itibariyle de eğitimdeki demokratikleştirme çalışmalarının sistemli bir şekilde devam etmesi gerekmektedir. Eğitimden yararlanma ve eğitimsel kazanımları sosyal hayatın içinde demokratik ilkeler çerçevesinde davranışa dönüştürme açılarından eğitimde demokratikleşme adına yapılacak reformlara halen ihtiyaç vardır.

"Nasıl bir öğretmen, nasıl bir okul?" sorusuna cevap olarak; öğrenen okul, duvarsız okul, gelişim ve teknoloji uzmanı öğretmen biçiminde süreçlere ilişkin değerlendirmelerle çeşitli modeller geliştirilebilir. İşlev olarak öğretmen ve okul evrensel tekil bir kalıba girmeyecektir. Bugünden çok daha fazla çeşitlenecektir. İdeal okul, ideal öğretmen, ideal öğrenci tanımları eğitim literatüründen düşecektir (Çağlar, 2004, s.72). Eğitim ve tüm unsurları küresel bir kalıba oturacaktır. Artık küresel eğitim sisteminin öğeleri, küresel öğretmen, küresel okul, küresel yönetici gibi kavramlarla ifade edilecek, bu kavramlar da küresel bir bakışla betimlenecektir.

Türkiye'nin Bilgi çağını yakalayabilmesi için, bir yandan sanayi toplumu evresinde sahip olunması gereken alt yapıyı tamamlaması, diğer yandan da girilen yeni çağın gereklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Birinci aşamayla ilgili olarak yapılması gereken ilk şey, okullarda çağdaş standartlara ulaşılması ve eğitim kalitesinin yükseltilmesidir. İkinci aşamayla ilgili olarak yapılması gereken ise, öğrenmeyi öğrenmiş ve buna paralel olarak bilgi/bilişim teknolojisini kullanma becerilerine sahip

olmuş, sorun çözme ve mantıklı karar alabilme becerisi edinmiş bireyler yetiştirmektedir (Öztürk, 2004, s.224).

2.5. KÜRESELLEŞME ve YÖNETİM

20. yüzyılın son dönemleri ve 21. yüzyıl; bir anlamda, 20. Yüzyılın sanayi toplumuna ait ideolojilerin ve kurumların tıkanıdığı, yeni kurumların ise oluşum sürecine girdiği bir dönem olmuştur. Eski düzen büyük oranda ortadan kalkmış, yeni düzen ise henüz tam olarak oluşmamıştır. Kısaca, bütün dünyada ve tek tek birçok ülkede bir geçiş dönemi yaşanmaktadır. Yeni dönem, yeni anlayış ve kurumları ile tam olarak oluşmamış olsa da, gelecekteki ortamın temel çizgileri şimdiden belirginleşmeye başlamıştır (Başbakanlık, 2003, s.28). Söz konusu geçiş dönemi; bireylerin, grupların, örgütlerin, kurumların ve işletmelerin geçmişte var olan özelliklerini gözden geçirme ve yenileme dönemidir. Bu yenileme zorunluluğu bir yokluk-varlık mücadelesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Post-modern toplumun şartlarına ayak uydurabilen ve post-modern değişim sürecini yönetebilen birey, kurum ve toplumların içinde bulunduğumuz küresel çağın koşullarına uyum sağlama ihtimalleri daha yüksek görünmektedir. Küresel süreçte, bireylerin ve toplumların zamanın koşullarına uyum sağlayabilmesi sorunu öncelikle kişilerin ve toplumların kendilerini ilgilendirmekle birlikte onları yöneten ve yönlendirenleri de çok yakından ilgilendiren bir sorunsaldır. Bu nedenle küreselleşme sürecinin en önemli olgularından biri yönetim olgusudur diyebiliriz.

Değişim dönemlerinde örgütsel/kurumsal yapı, işlev ve süreçlerin, çevresel değişimi algılayabilecek ve onu yönlendirebilecek tarzda örgütlenmesinin önemi artmaktadır. Örgütsel yenileşme örgütsel değişimi, örgüt geliştirmeyi, örgütü yeniden yapılandırmayı, reorganizasyonu ve değişim mühendisliği gibi faaliyetleri içerir. Örgütsel yenileşme, değişimi yönetme yeteneğine sahip olan yöneticinin vizyonuyla başarılabilir (Genç, 2007, s.18).

1980'lerin ortasından itibaren kamu sektörünün geliştiği ülkelerde yönetim sisteminde önemli bir değişim sürecine girilmiştir. Zamanla 20. yüz yıla hâkim olan kamu yönetiminin katı hiyerarşik ve bürokratik yapısı, esnek ve piyasa tabanlı kamu yönetimine dönüşmüştür. Bu durum basit bir reform değil, toplumda hükümetlerin rolü ile ilgili önemli bir değişim olarak nitelendirilmiştir (Tortop ve d., 2010, s.297). Tortop

ve diğerlerinin kamu yönetimi için ifade ettiği bu düşünceler yönetim olgusunun tüm boyutları ve birimleri için geçerlidir. Günümüzde aile yönetiminden okul yönetimine, işletme yönetiminden ülke yönetimine değin tüm yönetim sınıflarında küresel bir değişimin izlerini görmek mümkündür. Yönetim, enformasyon toplumunun değişim sürecinden etkilenmekle birlikte, bu değişim sürecine yön verebilecek potansiyele de sahip bir olgudur. Bireyler, gruplar, toplumlar ve kurumların yöneticilerinin vizyonuyla kendilerine yön vermekte ve onların çizmiş olduğu yol haritasına yüksek oranda riayet etmektedirler. Bu nedenle yönetim olgusunun önemi her geçen gün artmaktadır ve toplumların içinde bulunduğu gelişmişliğin ya da geride kalmışlığın temel açıklayıcılarından biri de, o toplumlarda yönetim olgusunun yerine getirdiği işlevdir.

Günümüzde kalkınmışlığın göstergesi; sadece kişi başına gelirle değil, strateji geliştirme, organizasyon kurabilme, bu organizasyonları değişen şartlara adapte edebilme, sürekli öğrenebilme ve takım halinde çalışarak sonuç alabilme gibi özelliklerle belirlenmektedir. Belirsizliklerin ve rekabetin yoğunlaştığı bir ortamda değişimi takip edemeyenler, bugün sahip olduklarını çok kısa sürede yitirme riski ile karşı karşıyadır. Bu durum, tek defaya mahsus bir çaba yerine, yönetim zihniyetinde, stratejisinde ve organizasyonunda sürekli bir gelişimi ve yeniden yapılanmayı gündeme getirmektedir(Başbakanlık, 2003, s.28). Tüm bu anlamlı eylemlerin gerçekleşmesinde yönetim olgusu stratejik bir konuma oturmaktadır. Küresel çağın yönetimi, küresel yönetim bilinciyle gerçekleşmelidir. Aslında Küresel Yönetim'den ziyade Küresel Yönetişim ifadesini kullanmak daha yerinde bir yaklaşım olacaktır.

21. yüz yılda artık yaygın bir şekilde yönetişim, ülkelerin kaynaklarının ekonomik ve toplumsal gelişme için nasıl kullanılacağını belirleyen gelenekler ve kurumsal yapılar olarak görülmeye başlanmıştır. Kararların nasıl alındığı, gücün nasıl kullanıldığı ve ülke insanların bu sürece nasıl katıldığı konusundaki uygulamalar ise yönetişimin kalitesini belirlemektedir. Bu süreçte yönetişimin amacı, hem toplumsal sorunlarla hem de çağdaş toplumların karmaşıklığını, dinamikliğini ve çeşitliliğini yaratan olgularla baş edebilmek olmaktadır. Karmaşıklık, toplumsal dinamikler ve çeşitlilik, yeni oluşan toplumsal alt sistemler nedeniyle devletlerin içsel egemenliğinin azalmasına yol açabilmektedir (Tortop ve d., 2010, s.342). Söz konusu acizliğin hem devlet hem de kurumsal açıdan yaşanmaması yönetim süreçlerinin sağlıklı işlemesine bağlıdır. Yönetim süreçlerinin

günümüz toplumunda sağlıklı işleme ise küresel bir yönetim anlayışıyla mümkün görünmektedir. Enformasyon toplumunun karmaşıklığının, alt sistemlerinin ve alt gruplarının problemsiz bir şekilde yönetimi, ancak ve ancak ortak amaçlarda buluşturan küresel bir duruşu ifade eden “Küresel Yönetim”le mümkün olacaktır.

Günümüzde örgütler bilgi üreten ve bilgi işleyen yapılara dönüşmektedir. Bu nedenle örgüt yöneticileri, kurumsal bilgi elde etme ve üretiminin önemini kavramalıdır. Kurumsal bilgi, bilgi çağı örgütleri için, zorunlu bir örgütsel değer durumundadır. Çağdaş örgütler gerekli bilgiyi toplamalı, işlemeli (bilgi işlem) ve düzenleyerek karar süreçlerinde etkin biçimde kullanımını sağlamalıdır. Bilgiyi sadece karar süreçlerinde değil, teknik bilgiye (know-how) dönüştürerek, işlere uyarlamaları gerekmektedir. Bilgi çağı örgütleri için kurumsal bilgi yönetimi yönetsel etkinliklerin temelini oluşturmaktadır (Genç, 2007, s.17). Örgüt yöneticilerinin kurumsal bilgiyi yönetebilmeleri ve değer oluşturacak bir şekilde kullanabilmeleri enformasyon toplumu ve küresel toplumun dinamiklerine hâkim olmalarına bağlıdır. Enformasyon ve küresel toplumun dinamiklerine hâkim olmak küresel bir kişiliği, yönetim anlayışını ve liderliği gerekli kılmaktadır.

Yönetim olgusu yaşadığımız çağda her şeyden önce tüm boyutlarıyla yeni bir tanımlamaya ihtiyaç duymaktadır, bu nedenle öncelikle yönetim olgusuyla ilgili yapılmış tanımlar verilecek ve yeni bir tanımlama denemesi yapılacaktır.

2.5.1. Yönetimin Tanımı

Yönetim kavramı, farklı disiplinlerce farklı şekillerde tanımlanmıştır. Ancak yönetimi en genel tanımıyla, “örgütsel kaynakları kullanarak, örgütsel amaçları gerçekleştirme etkinliği” olarak değerlendirebiliriz. Yönetim nedir sorusuna bu güne kadar pek çok cevap verilmiş, her cevap belli bir açıdan yönetim olayına bakmış ve bu bakış açısına göre tanımlamıştır. Genel geçer bir yönetim tanımı olmamasına rağmen, üzerinde en çok uzlaşmaya varılan yönetim tanımı “başkalarının aracılığıyla amaca ulaşma ve başkalarına iş gördürme faaliyeti” tanımıdır. Yönetim en basit tanımıyla, başkaları vasıtasıyla iş görme faaliyetidir. Yönetici bu faaliyeti yerine getiren kişidir. Burada başkaları; yönetilenler, bir başka ifadeyle çalışanlardır veya iş görenlerdir. Bunlar yönetimin insan kaynaklarını oluşturur (Genç, 2007, s.22).

Gözübüyük'e göre (1996) yönetim, genel anlamda belli bir amacın gerçekleştirilmesi için bireylerin işbirliği yapmalarıdır. Bu anlamda yönetim, örgütün işlerliğini sağlayacak her türlü yönetsel etkinlikleri yani kaynakların bir araya getirilmesini, eşgüdüm sağlanmasını, izlenecek yöntemleri ve denetimi içine alır (Ağar, 2009, s.12).

Çelik (2006) yönetimi şöyle tanımlamaktadır: Yönetim, insan ve madde kaynaklarının örgüt amaçlarını gerçekleştirilmesi yönünde eşgüdümlemesidir (Çelik, 2006, s.45).

Aydın'a göre (1994) günümüzde örgütlerin, amaçlarını gerçekleştirmede ve etkili olabilmesinde yönetim faktörünün önemi bilinmektedir. Yönetim ve örgüt birlikte var olan iki kavramdır. Yönetim; örgütün harekete geçirilmesi süreci olup; örgüt amaçlarını gerçekleştirebilmek için örgütlerin işler hale getirilmesidir (Aydın, 1994, s. 31).

Genç'e göre (2006) yönetim için farklı yaklaşım ve ifadelerle yapılan tanımların ortak olan yönleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir,

- Örgütü saptanan amaçlara ulaştırma ve amaçlarına uygun biçimde yaşatma,
- İnsan ve madde kaynaklarını sağlama ve etkili biçimde kullanma,
- Örgüt için belirlenen politika ve kararları uygulama, işlerin yapılmasını sağlama,
- Örgüt çalışmalarını izleme, denetleme ve geliştirmedir (Genç, 2006, s.12).

Yönetim, örgütleyici eylemleri ve bu eylemleri yürüten araçları adlandırmak için kullanılır. Klasik anlamda yönetimin temel görevi insanları ortak amaç ve değerler etrafında birleştirerek performanslarını yükseltmek ve yeterli hale getirmektir. Yönetimin temel görevi bugün de aynıdır. Ancak, bu görevin taşıdığı anlam değişmiştir (Özden, 2006, s.507).

Genç'e göre (2007) yönetim, genel anlamıyla yönetim fonksiyonları olan planlama, örgütlenme, kadrolama, yöneltme ve denetleme işlevlerini yerine getirme faaliyetidir. Yönetimin bu fonksiyonlarına uygun bir başka tanım ise Turban'a aittir. Turban yönetimi; “ belli kaynakların kullanımı ile belli hedeflere ulaşmak” olarak tanımlamaktadır. Yönetme ihtiyacı, insanların tek başlarına başaramayacakları amaçlarını, bir grup çabasıyla gerçekleştirme gerekliliğinden doğar (Genç, 2007, s.21-22).

Yönetim genelde insanlar aracılığı ile işleri yaptırmak olarak tanımlanır. Önceden saptanan amaçlara ulaşmak için kaynakların organize edildiği ve gelecekteki faaliyetlerin belirlenmesi amacıyla sonuçların değerlendirildiği bir süreçtir. Ancak bu tanım birçok eksiği beraberinde getirir. Yönetim sürecinde sadece insan ve iş yoktur. İnsan ve iş iki ayrı kavram olmasına rağmen birlikte ele alındığında beraberinde sayılamayacak kadar çok olay ve olgu oluşur. Bunların incelenmesi ve değerlendirilmesi ayrıca gerekir. Modern yönetim sürecinde bu olgularda birlikte değerlendirilir. Yönetim insanların ortak amaçlar olarak belirlediği hedeflere en kısa zamanda ve en yeni biçimde ulaşmaları için grup halinde eyleme geçmeleridir. Bu tanımdan anlaşılacağı gibi, bireyler tek baslarına her zaman ve her yerde belirli amaçlarına ulaşmakta zorluk çektiklerinde birlikte çalışmaya yönelirler (Öztürk, 2003, s.121). Bu ise yönetim olgusunun artık farklı bir şekilde nosyonlaştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Özellikle ekonomik olarak gelişmiş ve demokratikleşme sürecini önemli ölçüde tamamlamış batılı ülkelerde idare (administration) den yönetime ve yönetimden de etkileşimli, katılımlı yönetim anlamına gelen yönetişime (governance) geçme konusunda önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Yönetişim kavramı, kamu yönetimi, özel sektör yönetimi ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan karmaşık bir sistem ve bunların kendi aralarındaki ilişki ağını ifade etmek için kullanılmaktadır (Genç, 2007, s.22). Günümüzün yönetim süreçlerini ifade eden en kapsayıcı kavramsallaştırma belki de “küresel yönetişim”dir.

Birçok neo-liberal için küreselleşme, ilk gerçek küresel uygarlığın habercisi olarak değerlendirilmektedir. Aşırı küreselleşmeci bakış açısına göre, küresel ekonominin yükselişi, radikal yeni dünya düzeninin bir delili olarak yorumlanabilecek, küresel düzeyde kültürel karışım (hypredization), küresel yayılma ve küresel yönetişim kurumlarının doğuşu, köklü bir biçimde yeni dünya düzeninin delilleri ve ulus devletin ölümü olarak yorumlanmaktadır (Bozkurt, 2000, s.20). Bozkurt’un da ifade ettiği gibi günümüz sosyal hayatının küresel yönetişim kuruluşları eliyle biçimlendirildiğini söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır.

Artık insanlar, birer ürün ve hizmet tüketicisi olarak özel sektörde, yalnızca kendilerine sunulanı değil, gerçek seçim haklarını istemektedirler. Kitle içinde erimeyi değil, birey olmalarını öne çıkarmaktadırlar. Bu da kitleyle birlikte erimeyi değil, kendine özgü

tercihler oluşturma eğilimlerini beslemekte, bunun sonucunda gerek ulusal planda gerekse dünya ölçeğinde yönetim, yerini karşılıklı etkileşimi içeren yönetim kavramına bırakmakta ve zamanla küresel yönetim denilen anlayış etkinlik kazanmaya başlamaktadır (Tortop ve d., 2010, s.349).

Genç'e göre (2007) yönetimde toplumu yönlendirme ve yöneltme konusunda sorumluluk dengesi devletten sivil toplum kuruluşlarına doğru kaymaktadır. Bir başka deyimle yönetim, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını, yönetimin vazgeçilmez aktörleri olarak görmektedir. Bu yaklaşım verimlilik, sorumluluk, katılım, iş tatmini, motivasyon gibi daha çok özel sektör yönetiminde kullanılan kavramların kamu yönetimi alanına taşınmasını gerektirmektedir (Genç, 2007, s.22). Bu noktada yeni bir tanım yapmanın zamanı gelmiştir. Yönetim artık ne klasik tanımlarıyla ne de sadece yönetim kavramıyla izah edilebilir. Yönetim bundan böyle küresel yönetim olarak dillendirilmek durumundadır. Küresel yönetimi şu şekilde tanımlamak mümkündür:

Küresel yönetim, bireylerin ortak ve olumsal bir amacı gerçekleştirmek için, karşılıklı etkileşim ve katılımcılık anlayışıyla, kimi zaman yerel kimi zaman uluslar arası bir çalışma konusunda ama her şeyden önce global bir perspektifte bir araya gelmeleri ve amaçlara ulaşmanın heyecanını veya ulaşamamanın üzüntüsünü birlikte yaşamalarıdır. Küresel yönetim, başkaları vasıtasıyla iş yapabilmek değil başkalarıyla birlikte amaca ait sorumlulukları omuzlayarak hedeflere ulaşabilmektir.

2.5.2. Yönetimin Tarihi

Öztürk'e göre (2003) yönetim kavramı bir asır öncesinden beri geliştirilmekte olan bir kavramdır. Ancak 18. yy.'dan önceki çağlarda da yöneten ve yönetilen kişi ve toplulukların var olduğu düşünülürse, yönetim kavramı çok eski tarihlerde, hatta ilk çağlarda bile vardır (Öztürk, 2003, s.121).

Saylı'ya göre (2008) de yönetim biliminin tarihi insanlık tarihine kadar dayanmaktadır. İnsanlar birlikte yaşamaya başladıktan sonra işbirliğine ihtiyaç duymuşlardır. Bu işbirliğini sağlamak için yönetmeleri ve yönetilmeleri gerekir (Başaran, 1989, s.14). Tarih boyunca yetki ve gücü ele geçiren insanlar başkalarını yönetme, davranışlarına yön verme ve kontrol etme çabası içinde olmuşlardır (Saylı, 2008, s.181).

İnsanlar yalnız olduklarında fazla bir şey yapamazlar. Bu nedenle de biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve amaçlarına ulaşabilmek için başkalarıyla bir arada yaşamak zorundadırlar. Örgütlerde bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Örgütler belirli amaçları gerçekleştirmek için oluşturulan gruplar olarak bireylerin tek başlarına yapamadıkları işlerin yapılmasını sağlarlar (Kanbur, 2008, s.387). Bireylerin birbirleriyle yardımlaşma güdüsü, ilk insandan bu yana var olan bir güdü olduğu için örgütsel yapı ve yönetimin insanlık tarihiyle ortaya çıktığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

İnsan sosyal bir varlık olarak, yaşamını sürdürebilmek için sürekli başkasının desteğine ihtiyaç duyar. İnsan sadece kendi ihtiyaçları için başkalarına gereksinim duymaz; aynı zamanda kendini insan olarak ifade etme, kendini gerçekleştirme ve ait olma duygularını tatmin etmek için de sürekli başkalarına ihtiyaç duyar. Bütün bu karmaşık ilişkilerin bir düzen içinde yürütülmesi gerekir. Bu düzen ancak, insan faaliyetlerinin ve diğer kaynakların ortak bir amacı gerçekleştirmek için organize biçimde bir araya getirilmesi ve eşgüdümlemesi sayesinde sağlanabilir. İnsanın var olduğu her yerde yönetim faaliyeti var demektir. Yönetim uygulaması ve düşüncesi evrenseldir (Genç, 2007, s.80).

Yönetim, insan ve madde kaynaklarının örgüt amaçlarını gerçekleştirmek için etkili olarak kullanılması süreci olarak tanımlanabilir. Yönetim olgusu, insanlık tarihi kadar eskidir. Hangi sistem içerisinde ele alınırsa alınsın, nesnel olarak bakıldığında, insanoğlunun tarihsel evrimi içerisinde bir grup insan yöneten, büyük bir çoğunluğu da yönetilen boyutlarında yer almışlardır. Yönetime ilk katkının, artan ürünlerin depolanmasıyla M.O.5000 yıllarında Sümerler tarafından yapıldığı bilinmektedir (Tanilli, 1988, s.19).

Genç'e göre (2007), yönetim belli ihtiyaçları karşılamak için kurulan kurum ve kuruluşların fiziksel, finansal ve insan kaynaklarının söz konusu amaçların gerçekleştirilmesi için sevk ve idare edilmesi anlamına gelmektedir. Kavram bir asırdan daha uzun bir süredir geliştirilmektedir. Kavramın bu ölçüde yeni olmasının nedeni 18. yüzyılda başlayan endüstri devrimine gelinceye kadar üretime dayalı büyük işletmelerin yokluğudur. Bu yönden bakıldığında endüstri devriminin başlamasına kadar olan uzun geçmişi, "bilimsel öncesi devir" şeklinde nitelendirmek mümkündür. Ancak bu geçmiş devirlerde de yöneten ve yönetilen kişi ve toplulukların var olduğu dikkate alınırsa,

yönetim kavramının çok eski tarihlerde hatta insanın tarihiyle birlikte var olduğunu kabul etmek gerekir (Genç, 2007, s.79).

Birleşik Amerika’da yönetim biliminin gelişmesi, ayrılık harplerini izleyen devreye rastlar. Amerika’da kamu idarelerinin işleyişini incelemek ve iyileştirmek ihtiyacı bu dönemde duyulmaya başlanmıştır. 1887 yılında, daha sonraları Cumhurbaşkanı olan Woodrow WILSON “The Study of Administration” ismi ile “Political Science Quarterly” dergisinde yayınlanan makalesinde, federal idarede yapılması gereken reformları belirtmişti. Personel sisteminin sakıncaları, W. WILSON gibi yazarları idarenin kesin olarak politikadan ayrılması görüşünü savunmaya yöneltmişti. Federal idarede düşünülen reform, yerel idarelerde de belirdi. Yirminci yüzyıl başında Newyork Şehri, bir reform programı hazırlamak için, birçok Amerikan şehirlerinde kurulmuş benzeri örgütlere örnek olabilecek bir Belediye Araştırma Merkezi kurdu. Aynı devirde Frderick W. TAYLOR’un zaman ve hareket incelemesi ve personel uzmanlaşması yolu ile sınaî teşebbüslerin verimliliğinin arttırılmasını öngören çalışmaları büyük bir başarı sağladı. Bir çok yazar benzer usullerin, kamu yönetimi alanına da aktarılabileceğini savundular (Tortop ve d., 2010, s.11). Yönetim alanındaki bu arayış ve yeniden yapılanma girişimleri, klasik yönetim döneminden küresel yönetişim dönemine kadar sürekli devam ede gelmiştir. Yönetim alanında meydana gelen bu reorganizasyon çabaları elbette bütün yönetim sahalarına yansımıştır. Eğitim yönetimi alanında da yönetim bilimi alanında meydana gelen değişimin etkisini görmek mümkündür.

Ondokuzuncu Yüzyıl’ın sonlarına doğru, endüstri devrimini gerçekleştirmiş ülkelerde, endüstri örgütlerinin verimliliğini arttırmaya geleneksel ataerkil yönetimin yetmediği görüldü. Endüstri örgütlerini daha verimli kılacak yönetim biçimleri aranmaya başlandı. Yirminci Yüzyıl’ın başından bu yana, Batı’da, özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde pek çok yönetim kuramı geliştirildi, bu kuramlar, endüstri örgütlerinin dışında kamu örgütlerinin yönetimini de etkiledi. Eğitim örgütleri geç de olsa bu kuramlardan etkilendiler (Başaran, 2006, s.265-266).

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren yönetim bilminde geliştirilen çeşitli yaklaşımlar eğitim yönetimi alanında da etkili olmuştur. Doğrudan eğitim yönetimi alanı ile ilişkili teori ve yaklaşımlar geliştirme çabaları oldukça sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla geçmişten bugüne eğitim yönetimi alanında söz konusu edilen çeşitli model ve yaklaşımlarla

birlikte kullanılan çoğu kavram da yönetim biliminden ödünç alınmıştır. Yönetim biliminde ise geçmişte egemen olan pozitivist paradigma, sosyal bilimlerinden yararlanılarak geliştirilmiştir. Buna göre örgüt ve yönetimin evrensel bir olgu ve gerçeklik olduğu, dolayısıyla bu alanda geliştirilen çeşitli modellerin her türlü örgüte uygulanabileceği varsayılmıştır (Mulkeen, Cambron-McCabe & Anderson, 1994; Akt:Turan ve Şişman, 2002, s.240). Yönetim biliminde meydana gelen değişimler sonrasında eğitim yönetiminin geldiği son noktayı “Küresel Eğitim Yönetişi” olarak ifade etmek gayet makul bir sentez olacaktır. Küresel toplum yapısında eğitim yönetimi süreçlerinin yerel bir yaklaşımla sürdürülebilmesi imkânsızdır. Bu nedenle eğitim yönetimi kavramsallaştırmasının “Küresel Eğitim Yönetişi”ne dönüşmesi gerekmektedir.

2.5.3. Küresel Eğitim Yönetişi

Yönetim, bir örgütteki yaşamı yönetme ve kontrol etme sürecidir. Yönetimin görevi ise, bilimsel ve toplumsal değerler doğrultusunda örgütün gelişmesini sağlamaktır. Gelişme, ilerleme ve yarışabilmenin yolu eğitimden geçtiğine göre, eğitim yöneticileri de bu yolu hazırlayan, zemini yürümeğe hazır duruma getiren, sürekli bakımını yapan ve geliştirenlerdir. İyi yönetim iyi yöneticilerle sağlanır (Acar, 2002, s.180). Rasyonel ve kalıcı etkileri olan bir eğitim sürecinin temelinde vizyonist, katılımcı ve inovatif bir eğitim yöneticisi yatmaktadır.

Eğitim, ayrıcalıklı olarak, her insanı hangi örgüt içinde olursa olsun kuşatır. Sağlıklı bir ortamda, sağlıklı bir birey olarak yetişmesine imkân sunar. Eğitim her örgüt için gereklidir. Bu manada eğitim yönetimi de kendine özgü kavram, tanım ve sayıtlılarıyla sistemleri etkiler ve yönlendirir (Ağar, 2009, s.14). Eğitim kurumları süreçlerinin üst çatısını eğitim yönetimi oluşturmaktadır. Bu nedenle “Küresel Eğitim Yönetişi” kavramsallaştırmasının tanımını yapmadan önce “Eğitim Yönetimi” ifadesinin analiz edilmesinde fayda vardır.

Eğitim yönetimi disiplinler arası bir alan olarak yaklaşık 50 yıllık bir geçmişe sahiptir. Her ne kadar kaynaklarda ABD'de ilkökul yönetimi kursunun Michigan üniversitesinde 1881 yılında açıldığı belirtilmekte ise de bu amaçla üniversitelerde eğitim yöneticisi yetiştirmeye dönük programlarının açılması çok daha sonraki zamanlarda

gerçekleşmiştir. Yirminci yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise eğitim yönetimi alanında yaklaşık 125 dolayında lisansüstü program açılmıştır. 1970'lerden başlayarak 1990'ların ortasına kadar eğitim yönetimi-liderliği alanında lisansüstü programlar açan üniversitelerin sayısında fazla bir değişiklik olmamış, yaklaşık 370 dolayında üniversitede bu tür programlar açılmıştır (Culbertson, 1988; McCarthy, 1999; Akt: Turan ve Şişman, 2002, s.240).

Eğitim yönetimi, eğitim örgütlerini saptanan amaçlara ulaştırmak üzere insan ve madde kaynaklarını sağlayarak ve etkili biçimde kullanarak, belirlenen politikaları ve anılan kararları uygulamaktır. Eğitim yönetimi kamu yönetimi ve genel yönetim alanındaki gelişmelerden büyük ölçüde etkilenmektedir (Taymaz, 2003, s.20).

Çetin ve Yalçın'a göre (2002) eğitim yönetimi bilimi, yönetim biliminin özelliklerini dikkate alarak, eğitim örgütlerinin en verimli bir biçimde yönetilmesi için gerekli bilgileri sağlayarak, bu amaçla yeni teoriler geliştirir, ilkeler ve yöntemler oluşturur (Çetin ve Yalçın, 2002, s.50).

Eğitim yönetimi kavramlaştırması ile okul yönetimi kavramlaştırması arasında çok yakın bir ilgi bulunmasına rağmen iki kavramlaştırma aynı şeyi anlatmamaktadır.

Eğitim sistemi, okulları da kapsayan bir üst sistem konumundadır. Amaçları ve ilkeleri ile açık sistem özelliğini taşır. Eğitim yönetimi, sistemi bütün olarak çözümlenme ve birleştirmeyi amaçlar. Toplumun eğitim istemini, ekonominin nitelikli insan gücü gereksinimini, öğrencilerin nitel ve nicel olarak gelişmesini sağlamak, maliyetini hesaplamak ve kaynaklarını bulmak, özellikle geleceğe yönelik gereksinimlerin kestirimlerini ve tasarımlarını yapmak, daha geniş bir kapsamda uluslararası ilişkilerin insan kaynağına yönelik boyutlarını izlemek ve düzenlemek eğitim yöneticilerinin görevidir. Üst düzeyde eğitim politikaları belirleyen, planları hazırlayan, orta kademedeki bunları yorumlayanlar eğitim yöneticileridir. Okul yöneticilerinin bu alanlara ilişkin görevleri oldukça sınırlıdır (Taymaz, 2003, s.21-22).

Eğitim yönetimi kavram olarak geniş bir alanı kapsamaktadır. Okul müdürlüğü kavramı ise eğitim yönetiminin daha özel bir alanını içermektedir. Okul müdürlüğü; düzenli olarak öğrencilerin devam ettiği okul da denen kurumların yönetimine verilen addır (Işık, 2002, s.25).

Kaya (1993) eğitim yönetiminin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- Eğitim Sistemi doğrudan veya dolaylı olarak insanlarla ilgili hizmette bulunur, onların davranışlarını değiştirir veya onlara yeni davranışlar kazandırır. İnsan davranışlarında oluşturulan değişiklikler, veliler ve toplum tarafından beklenenlerden farklılaştığında çatışmalara neden olabilir.
- Eğitimin amaçlarından biri, insanlarda düşünme ve eleştirme davranışlarını geliştirmedir. Öğrenciler okulda eleştirici düşünciyi geliştirince, farklı görüşlere sahip olanların tepkisi artar.
- Eğitim kurumlarında yetiştirilenler eğitildikleri alanlar dışında çalışmak isteyebilirler, bu durumda eğitim-insan-iş dengesi bozulabilir.
- Eğitim sisteminde insan davranışlarında oluşturulan değişikliğin veya kazandırılan davranışın ölçülmesi, amaçlara ulaşma derecesinin saptanarak başarımın değerlendirilmesi güçtür.
- Eğitim sisteminin girdisi ve çıktısı çevre insanıdır. Bu nedenle çevrenin gereksinimlerini karşılama durumundadır ve çevrenin etkisi kaçınılmazdır.
- Eğitimle ilgilenen ve eğitim sistemini doğrudan veya dolaylı olarak denetleyenlerin sayısı çoktur. Değişik birey ve grupların beklentileri de farklı olacağından, özellikle okul yöneticileri değişik baskılar altında çalışırlar.
- Toplumun eğitim sisteminden beklentisi ile ilgisi dengeli değildir. Beklenmeye kıyasla ilgi azdır, bu nedenle işbirliğinin sağlanması güçtür.
- Eğitim kurumu olan okullarda görev alan öğretici personel genelde mesleki eğitim görmüş öğretmenlerden oluşur. Okul müdürleri Bakanlık tarafından çoğunlukla öğretmenler arasından seçilerek atanır. Bunların büyük bir kısmının okul yöneticiliği konusunda öğrenim ve deneyimleri olmadan atanması teknik yetkinin kullanılmasını güçleştirmektedir.
- Eğitim kurumları ülkenin her yerinde ve en küçük yerleşim birimi olan köylere kadar yayılmıştır. Eğitim yönetimi çeşitli kademelerde ve alanlarda öğrenim yapan tüm kurumların verimli biçimde yönetilmesinden sorumludur.
- Eğitim kurumları çevre ve yörenin gereksinimlerini karşılamakla yükümlü olmalarına karşın yönetim genelde merkezi sisteme bağlıdır (Taymaz, 2003, s. 20-21).

Yukarıda ifade eden özellikleri dolayısıyla eğitim yönetimi dar bir perspektifle gerçekleştirilemeyecek bir yapıya dönüşmüştür. Eğitim yönetimi bir toplumun tüm sistemleri ve alt sistemleriyle ilişkili bir olgudur. Bu nedenle toplumların ve çok genel bir anlamda küresel dünyanın eğitim yönetimi süreçlerinden beklentisi büyüktür. Bu nedenle eğitim yönetimini artık eğitim ve yönetim kavramlarının bütünleşmesiyle ifade etmek olanaksızdır. Yönetim kavramı günümüzde yönetişim olarak ifade edilmektedir. Eğitim yönetimi de bu kavramsal yenilenmeye bağlı olarak “Küresel Eğitim Yönetişimi” olarak ifade edilmek durumundadır.

Son yıllarda küreselleşme yoluyla gelen ve modalaştırılan; “Kalkınma Ajansları” vasıtasıyla yasallaştırılmaya çalışılan yönetişim (governance) kavramına göre, bir yandan eğitim hizmetlerinin yerel yönetimlere devredilmesi, öbür yandan eğitimde devlet yönetimine devlet dışı ortaklar getirilmesi gerekmektedir. Yönetişim, 1970 yılından beri yerleştirilmeye çalışılan küreselleşmenin 1980 yılından beri uygulanan Neo-Liberalizm’in boşalttığı siyasal erkin yerini doldurmak üzere geliştirilen bir yönetim biçimidir. Siyasal erkin sınırlarını daraltan ve ülkeyi yüksek kurullar eliyle yönetmeyi tasarlayan yönetişimin üç ayağı vardır: Devlet, özel kesim kuruluşları ve sivil toplum örgütleri. Devletin tüm yürütme işlerinin bu üç kaynaktan alınan üyelerle oluşan kurullar eliyle yürütülmesi; böylece yürütme erkini hükümetin değil üst kurulların kullanması amaçlanmaktadır. Devletin yönetimine yeni bir görüş getiren yönetişim, hükümet ile hükümet dışı örgütlerin etkileşerek ve ortaklaşa devleti yönetmesi anlamını taşımaktadır (Başaran, 2006, s.271).

Böylesi bir siyasi arenada ve küresel oluşum sürecinde eğitim sisteminin hala eski yapılanmasıyla işlemesi mümkün değildir. Eğitim sistemi dijital ve küresel toplumda zorunlu bir değişime tabi olmak zorundadır. Eğitim sistemi içindeki değişimin ana kumanda masasında bulunan eğitim yönetimi de bu değişimi yaşamak durumundadır. Eğitim yönetimi her şeyden önce kavramsal bir yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Günümüz eğitim yönetimini “Küresel Eğitim Yönetişimi” olarak ifade etmek çok yerinde bir tercih olacaktır. Eğitim yönetimi sürecini artık sadece ulusal gereksinimler ve amaçlar ilgilendirmemekte, global bir arenada uluslar arası ihtiyaçlar ve amaçlar da ilgilendirmektedir. Bu nedenle eğitim yönetimini “Küresel Eğitim Yönetişimi” olarak kavramlaştırmak küresel çağın bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel çağın eğitim yöneticisi de bu kavramsal ve yapısal değişim sürecinden etkilenmektedir. Çünkü

küresel eğitim yönetişimini eğitim örgütlerinde gerçekleştirecek olan aktör eğitim yöneticisidir. Eğitim kurumlarının çağın gerektirdiği donanıma ve niteliklere kavuşması eğitim yöneticisinin kabiliyetleriyle çok yakından ilgilidir.

Acar'a göre (2002) eğitim örgütlerini amaçlarına ulaştırmak için, insan gücü ve diğer kaynakların etkili ve verimli bir biçimde kullanılması eğitim yöneticilerinin bir işlevi olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan, eğitim yöneticilerinin, yöneticiliğin ayrıntılarını bilenler olarak yetiştirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır. Çünkü insanlar doğuştan iyi bir yönetici olarak yaratılmazlar, yönetim sanatı ve bilimi ancak öğrenme ile kazanılır(Acar, 2002, s.180).

Günümüzde bilgiyi kullanan ve üreten insanlar gelişmiş toplumların temelini oluşturmaktadır. Bu insanların yetiştirilmesine olan gereksinim, eğitim kurumlarının ve dolayısıyla okul yöneticilerinin önemini bir kat daha artırmaktadır (Ağar, 2009, s.3).

Çağımızda değişmeye uyum veya örgütsel değişim, eğitim yöneticilerine önemli sorumluluklar ve roller yüklemektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Değişimin planlanması.
- Planlı örgütsel değişimin doğası, örgütsel değişmeye neden olan dinamikler ve örgütsel değişmeye ilişkin yaklaşımların etkileri konusunda kuramsal bilgiye sahip olmak.
- Duruma uygun liderlik davranışı göstermek.
- İşgörenlerin değişmeye direnme nedenlerini saptamak ve uygun stratejileri kullanarak direnmeyi önlemek.
- Yenilikçi, yaratıcı olmak.
- Değişmeyi gerektiren örgütsel sorunları belirlemek.
- Uygun bir değişim stratejisi kullanmak.
- İşgörelere örnek model olmak olarak sıralanabilir (Çelik, 2006, s.71-72).

Gelişmiş ülkelerin eğitim yöneticisi yetiştirme politikası, klasik yöneticilik rollerini geliştirmeden daha çok, eğitimsel liderlik üzerinde yoğunlaşmıştır. Eğitim yöneticisi yetiştirme programları, ülkeler arasında farklılıklar göstermekle birlikte, son yılların yetiştirme programlarında eğitim yöneticisi yetiştirme yerine, **eğitim liderlerinin yetiştirilmesi** anlayışı ön plana çıkmıştır. Eğitim yönetimi araştırmalarında eğitim

yöneticisinin yetiştirilmesi, eğitimsel reform projelerinin temel hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir (Çelik, 2002, s.3).

Enformasyon toplumunun küresel okulunda görev yapacak eğitim yöneticisinin küresel eğitim lideri olması zorunludur. Günümüz eğitim yöneticisi küresel bir donanım, küresel bir vizyona, küresel bir stratejik planlamaya sahip olabilecek yeterlilikte olmalıdır.

2.5.4. Küresel Okul Yönetimi

Tüm sistemler gibi eğitim sistemi de amaçları olan, bu amaçları gerçekleştirmek için girdi alan, girdileri bilimsel meslek birikimi ile amaçlar doğrultusunda işleyip dönüştüren ve çıktı veren bir sistemdir. Eğitim sisteminin girdileri öğrenciler, çıktıları amaçlara göre bilgi ve davranışlar kazanmış olan mezunlardır. Eğitim sisteminde üretim sistemi okulda yapıldığı için, sistemin kilit, stratejik, vazgeçilmez ögesi okuldur. Diğer bütün alt sistemler, örgüt ve mekanizmalar okulun işlevini yerine getirmesine yol gösterici ve destek niteliğindedirler. Bu açıdan, eğitim sisteminde okul “temel sistem”dir (Türk, 1999, s.23). Her sistem bir organizasyonu her organizasyon da bir yönetim sürecinin gerektirir. Okul denilen temel sistemin de yönetim olgusuyla iç içe bir yapı sergilemesi kaçınılmazdır.

Okul yönetimi, bir bakıma eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulanmasıdır. Bu alanın sınırlarını, genellikle eğitim sisteminin amaçları ve yapısı çizer. Eğitim yönetimi nasıl yönetimin eğitime uygulanmasından meydana geliyorsa, okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana gelmektedir. Eğitim yönetimi üzerinde yazılan yapıtlar, her türlü okul düzeyine kadar inmekten çok, bütün okulları içine alan sistemlerin çözümleme ve birleşimini konu yapar. Bir toplumdaki eğitim sisteminin amaç, yapı ve görevlerini gözden geçirir. Bu sistemin, eğer varsa, felsefesini ve bu felsefenin üzerine kurulduğu değerleri inceler. Bu değerler çerçevesinde, eğitim yöneticisinin davranış biçimlerine ışık tutmaya çalışır. Böylece ortaya koyduğu genel kavram ve süreçlerin çevre ve okul düzeyinde uygulanmasını okul yöneticisine ve onun okul yönetimi hakkındaki bilgi ve becerisine bırakır. Zaten bu uygulama, bir dereceden sonra, okul yöneticisinin kendi yetki ve sorumluluğu olmalıdır (Bursalıoğlu, 2005, s.5).

Her dönemde en iyi bir yönetim tarzı aranmış fakat her defasında çözümsüz kalan problemler yeni arayışları gündeme getirmiştir. Bu arayışlar sürecinde ortaya çıkan görüş ve teoriler, o dönemin hâkim paradigmasının rengine girmiş ve onun etkisinde kalarak biçimlenmişlerdir. Bu nedenle, her dönemdeki hâkim paradigma ya da paradigmlar, tarih boyunca insanlara ilişkin felsefi ve siyasal görüşleri yansıtmış, algı dayanağı ve referans kaynağı ola gelmiştir. Buna rağmen, artık örgütlerin yönetilmesinde başarı sağlamanın tek bir yol ve yönteminden ziyade, çok farklı yol ve yöntemlerinin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu yöntemler, örgütün içinde bulunduğu zamana, şartlara, amaçlara ve yönetimin insanlar hakkındaki varsayımları gibi yönetim uygulamalarını etkileyen faktörlere göre değişiklik gösterir. Önemli olan **“etkin insan gücü yönetimi”**ni gerçekleştirecek, özgün şartlara uygun yönetim tarz ve yöntemlerini bulmak ve geliştirmektir. Bu nedenle, geleneksel yönetim araçlarının, içinde bulunduğu dönem ve şartlarda iyi sonuçlar vermiş olması, bugün ve yarın da benzer sonuçlar vereceği anlamına gelmemektedir (Saylı, 2008, s.197). Okul yönetimi süreçleri için de benzer bir durum söz konusudur. İçinde bulunulan çağın hakim paradigması okul yönetim biçimlerine de yansımıştır. Klasik toplumda klasik bir okul yönetimi anlayışı varken, sanayi toplumunda ürüne odaklanmış bir okul yönetimi anlayışı vardır, modern toplumda ise sistem odaklı bir okul yönetimi anlayışının hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Fakat yönetim alanındaki daha iyi yönetim arayışı hiç bitmeyeceği gibi okul yönetimi alanında da daha iyi okul yönetimi arayışı hiç bitmeyecektir.

Hızlı gelişen teknolojiyle birlikte örgütlerin yönetim sistemlerinin vurgu noktalarında kaymalar gözlenmiştir. Klasik yönetim yaklaşımı bağlamında en temel vurgu, iş verimliliğinin artırılması amacıyla faaliyetlerin farklılaştırılması ve departmanlaşma gereği üzerinde olmuştur. Ancak hızlı teknolojik gelişmeler bu bölümlenmiş işlevlerin koordinasyonunu ve bütünsel açıdan düzenlenmesini gerektirmektedir. Öyle ki geçen yüzyılda Endüstri Devrimi'nin arkasındaki itici güç, üretim ve taşıma ekonomisindeki gelişmelerdi. Günümüz devriminin sürükleyici gücü ise, üretim ve yönetim süreçlerinden çok, koordinasyondaki değişimdir. Günümüzde bu doğrultuda organizasyonda bir işle uğraşan kişiler sürekli olarak birbiriyle iletişim içerisinde olma zorunluluğundadırlar. Bu şekilde yoğun bilgi temelli işlerde bilişim teknolojileri asıl önemlerini göstermekte, klasik hesap yapan makine anlamındaki bilgisayar yerine,

birbirine bağlanmış koordinasyon amaçlı sistemler ağırlık kazanmaktadır (Bayrak Kök, 2006, s.128).

Son çeyrek yüzyılda dünya yapılanmasında, bilimsel alanda, bilişim teknolojisinde ve endüstride meydana gelen gelişmeler eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Türk eğitim sistemini de etkileyen bu ani değişimler okul yapılanmasının yeniden düzenlenmesini gündeme getirmiştir. Okuldaki yenileşme ve değişimin okul yönetiminden başlaması kaçınılmazdır. (Kalyoncu, 2002, s.196).

Dünyada esen küreselleşme rüzgârına kayıtsız kalınması artık mümkün değildir. Özellikle günümüzde hızlı gelişen haberleşme ve iletişim teknikleri ile beraber, en kapalı toplumlar bile dünyayı küçülten bu olgunun etkisi altında kalmıştır. Küresel değişim o kadar hızlı gerçekleşmektedir ki, değişime ayak uydurmak bir yana, değişimi izlemek, hatta değişimi fark etmekte bir o kadar zor olmaktadır. Bu değişim, teknolojik gelişmelerin bir sonucudur. Değişimin odak noktasında ise insanın kendisini bir dünya vatandaşı olarak görmesi yatmaktadır. Her şeyin insan merkezli geliştiği ve değiştiği dünyamızda bu noktadan hareketle temel amaçları halkın ihtiyaçlarına yanıt vermek olan, başta özel sektör olmak üzere dolaylı ve daha yavaş olmakla birlikte kamu sektörü örgütleri bu değişimden en çok etkilenen birimler olmaktadır. Özel sektör, örgüt yöneticileri küreselleşmenin getirdiği değişime daha hızlı ve etkili bir şekilde cevap verebilir iken, kamu sektöründe kurumsal ve hukuki faktörlerin etkisi, değişimin daha geriden takip edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenden ötürüdür ki özellikle kamu kurumlarında etkinliğin ve verimliliğin sağlanabilmesi için lider - yöneticilere daha çok ihtiyaç duyulmakta ve daha çok görevler düşmektedir. Her iki örgütte, hem kendi kurumsal amaçlarını hem de toplumsal amaçlarını en iyi şekilde gerçekleştirmek için küreselleşmenin getirdiği olumlu ve olumsuz etkilere maruz kalmaktadır. Örgütlerin kendi amaçlarına ve toplumsal amaçlara ulaşırken küreselleşmenin getirdiği olumsuz etkileri minimize ederken olumlu etkileri de kurumlarında en etkin bir şekilde uygulamaları gerekmektedir. Öncelikli amacı kurumsal karlarını maksimize etmek olan özel sektör örgütlerinin küreselleşmenin getirdiği değişim karşısında tutunabilmesi ve yine kamu örgütlerinin halkın ihtiyaçlarını en etkin ve verimli bir şekilde karşılayabilmesi, küreselleşme çağının gereklerinin örgütlerde uygulanması ile mümkündür. Örgütlerin etkin ve verimli çalışmasında tabi ki en büyük görev

küreselleşmenin negatif etkilerinden örgütlerini koruyup olumlu etkilerini kurumlarında uygulayabilen liderlik vasfına sahip yöneticilere düşmektedir (Güven, 2006, s.370). Yukarıda ifade edilen tüm hareketlilik eğitim sistemlerini, okulları, eğitim programlarını ve eğitim yöneticilerini de yakından ilgilendirmektedir.

Örgütler ve çevreleri değiştiği sürece, geleceğin yöneticileri yeni bilgi ve becerilere ihtiyaç duyar. Eğer her biri kendi konularını ve iş dünyasına ait uygulamalarını geliştirirse global işletmeler daha karmaşık hale gelebilir. Örgütler uluslar arası pazara girebilmek için her ülkenin çevresini tanımak ve bu pazarlara uygun yeni bir işletme kurmak zorundadırlar. Sonuç olarak etkili bir yönetici, kültürü anlama ve onun örgütsel davranışı nasıl etkilediğini bilmek ihtiyacını duymaktadır (Özkalp ve Kirel, 2000, s.186). Global dünyanın zorunluluğu olan bu gereksinim okul yöneticileri için de geçerlidir. Küresel çağın okul yöneticisi içinde yaşadığı dünyanın sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik eğilimlerinden haberdar olmak durumundadır.

Okuldaki tüm etkinliklerin başarıya ulaşmasında anahtar kişi yöneticidir. Yönetici davranışı; birey ve grupları eyleme geçirip, önceden saptanmış hedeflere yöneltebilmek davranışıdır. Bu davranış, aslında bir liderlik sorunudur. Günümüzde yönetim, oldukça önem kazanmakta ve yönetimin önemi birçok alanda kendini göstermektedir (Ağar, 2009, s.12).

Yönetim anlayışını ve yapılarını köklü bir şekilde etkileyen veya uyaran değişim faktörleri, dört ana başlık altında özetlenebilir:

- Ekonomi teorisinde değişim,
- Yönetim teorisinde değişim,
- Özel sektörün rekabetçi yapısı ve kaydettiği ilerlemeler,
- Toplumsal eleştiri ve değişim talebi ile sivil toplumun gelişimi (Başbakanlık, 2003, s.21).

Çelik'e göre (2002) okul yöneticisini değiştirmeye zorlayan önemli bir faktör, genel olarak yönetim, özel olarak ise eğitim yönetimi alanındaki gelişmelerdir (Çelik, 2002, s.3).

Bilgi toplumunda okul yöneticisi de yeni arayışlar içine girmiştir. Okulların, değişen değerleri yakalayabilmeleri için klasik yönetim anlayışının yerine daha katılımcı, işbirliğine dayanan, sürekli öğretme, bilgiyi öğretmeye dayanan, yeniliklere açık olan,

etkin iletişim sağlayan bir yönetim anlayışına sahip olma süreci başlamıştır (Köybaşı, 2009, s.48).

Eğitim yöneticilerinin, kendi alanlarındaki değişimleri izlemeleri, diğer yandan da, hızlı değişim sonucu toplumun eğitim örgütlerinden beklentilerini karşılamaları gerekir. Eğitim yöneticilerinin vizyonu ve misyonu olmalıdır. Geleceği kestirebilme gücü (vizyon) ve misyonu (kritik görevler oluşturma) olan yöneticiler, kurumlarının gerçeğinden ise başarlar. Bu tür eğitim yöneticileri, vizyonun güçlü bir okul kültürü ortamında ve liderlik özelliklerini sergileyerek gerçekleştirilebileceğini de kabul ederler (Ağar, 2009, s.12; elik, 2006, s.70).

etin ve Yalçın'a göre (2009) 21.Yüzyıla yakışır eğitim ortamlarının yaratılmasında ve yaşatılmasında etkin rol oynayacak olan eğitim yöneticilerinden beklenen kişisel ve mesleki rollerinin neler olacağı ön plana çıkmaktadır. Artık günümüzde eğitim yöneticilerinin mevcudu koruyan kişiler olmalarının yeterli olmayacağı açık seçik olarak bilinmekte ve kabul edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının eğitim yöneticisi yetiştirme eğitimlerinde eğitim yöneticisi adaylarına vizyon kazandırma, teknolojiyi kullanabilme ve insan kaynaklarını etkin bir biçimde kullanabilmeleri amacı ile bu çerçevede İnsan kaynakları yönetimi, Bilgisayar kullanımı ve misyon- vizyon geliştirme derslerini programına almış durumdadır (etin ve Yalçın, 2002, s.50).

Okul yöneticisinin "okulumu daha iyi nasıl ynetebilirim?" sorusunu sürekli kendisine sorarak, aldığı uygun cevaplara göre okulunda yeni davranışlar geliştirmesi ve okulunu yönetmesi beklenir. Öğretmenlerin etkili plan yapmada, daha etkili ğretim yöntem ve tekniklerini araştırmada, öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere sınıfı en işlevsel yöntemlerle yönetmede (etkili ve demokratik sınıf yönetiminde) sürekli arayışlar içinde bulunmaları gerekir. Bilgi bombardımanı altında kalan insanların, bilgi kaynaklarından öncelikler belirleyerek nasıl yararlanacağı da temel sorulardan birini oluşturmaktadır. Tüm bilgi ve becerileri kavratmak olanaklı olmadığına göre "ğrenmeyi öğretmek" ğretmenlerin görevleri arasında bulunmaktadır (Ağar, 2009, s.15-16).

Yöneticilerin, kendilerini lider yapan özel niteliklerini hatırlamaları, dürüstlük ve kişisel değerlerini sürdürmeleri, kendilerini önce ğretmen sonra yönetici olarak görmeye devam etmeleri, çevrelerindeki kişileri dikkate alarak önemli bir odak noktası olarak kalmaya devam etmeleri beklenmektedir. Yöneticiler, kendi çevrelerindeki gruplara

yetki verme eğilimlerinin ve sahip oldukları doğal yeteneklerin farkında olmalıdırlar. Bunu fark etmek, onların geçmiş başarılarla bağlantı kurmalarına, ayrıca kendi örgütlerinin ve toplumun kendilerinden beklediği liderlik rollerini oynamalarına da yardımcı olacaktır. Yöneticilerin karar vermede paylaşımcı olma, öğretim liderliği sağlama, kaynakları yönetme, ahlaki liderlik örneği sunma ve ortak vizyonla diğerlerine liderlik etme bakımlarından yenilikçi olmaları gerekmektedir (Can, 2007, 230).

Okul yöneticisi, okulunda bir kalite kültürü oluşturmalıdır. Bu kalite kültürünün, bütün çalışanlar tarafından kabulünü sağlamalıdır. Okul kültürü, okulun performans düzeyini artırıcı yönde düzenlenmelidir. Okulun performans düzeyinin artmasını engelleyen kültürel öğeler varsa, bu öğelerin etkilerinin asgari düzeye indirilmesi için de tedbirler alınmalıdır. Okul yöneticisinin performans yönetim sistemi, okulun özel gereksinimlerine ve koşullarına uyumlu ve hedeflerini içerir nitelikte olmalıdır. Hatta performans artırımını sağlayabilmek için, okulun kültürel yapısı ve değerleri de değiştirilmelidir (Ağar, 2009, s.16). Kürsel okul yöneticisi tüm bu faaliyetleri gerçekleştirebilmek için etkili bir eğitimsel ve öğretimsel liderlik gerçekleştirmelidir.

Can'a göre (2007) öğretim lideri olarak okul yöneticilerinin şu tür görevleri sıralanabilir: Öğretim lideri; program hedefleri ile öğrencinin amaç ve beklentilerini birlikte dikkate alır; sınıftaki bireysel farklılıklara, öğrenciye, onun seviyesine göre öğrenme-öğretme stratejileri geliştirilmesi gerekliliğinin bilincindedir; öğrenme-öğretme süreç ve yöntemlerinin ve derse, konuya uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi gerekliliğinin farkındadır; yönetimsel, bürokratik iş ve işlemlerin öğretime destek etkinler olduğunun ve öğrencinin performansını, güvenilir ve geçerli ölçme araçlarıyla saptamaya çalışmanın bilincindedir; bölümlerdeki, sınıflardaki sorun ve üretilen çözümlerin, öğrencilerin ve okuldaki gelişme ve değişmelerin ve sınıf yönetiminin etkili bir öğrenme ve öğretme ortamını oluşturmak olduğunun farkındadır (Can, 2007, s.232).

Şişman'a göre (2002) okul yöneticileri için geliştirilen öğretimsel liderlik standartları şunlardır:

- Okulu öğrenciler için bir öğrenme merkezi haline getirmeye öncülük etme,

- Bütün öğrencilere ve yetişkinlere ilişkin olarak akademik ve sosyal boyutlarda yüksek beklentiler oluşturma,
- Belirlenen akademik standartlara uygun olarak öğretimin içeriğini oluşturma ve öğretimi gerçekleştirme,
- Öğrenci ve yetişkinler için “sürekli öğrenme” anlayışına dayalı bir okul kültürü oluşturma,
- Öğretimi iyileştirmek için mevcut durumu analiz etme ve değerlendirmede çeşitli araçlar kullanma,
- Öğrenci ve okulun başarısını artırmak için okul toplumunun etkin bir üyesi olarak sorumluluk üstlenme (Çelik, 2005, s.198).

Okul liderliği alanında oldukça popüler hale gelen öğretim liderliği kavramı, okul yöneticisinin asıl yerinin geniş makam odası değil, sınıf ve koridorlar olduğu görüşünü yaygınlaştırmaktadır. Bu, okul yönetimine yeni bir anlayış getirmektedir. Okul yöneticisinin asıl işi öğretim sürecine liderlik etmektir. Okul yöneticisinin zamanını sınıflarda ve koridorlarda geçirmesi, öğretmen ve öğrencilere o okulda neyin önemli olduğunun mesajını verecektir (Özden, 2006, s.511).

Yöneticilerin değerleri, kurumlarda neyin başarılacağı, neyin başarılamayacağı konusunda doğrudan etkilidir. Yönetici, kurumun güçlü ve zayıf yönlerini kapsayan değerlendirmeyi yapabilecek kapasite de olmalıdır. Eğer yönetici, yönetmekte yetersiz kalırsa, yönetimin yerini başka örgütler almaya başlar. Bu bakımdan, eğitim yöneticisi misyonunu çok iyi kavramış olmalıdır. Geleceğin insanında,

- İyi yurttaş olma,
- İyi insan olma,
- Mesleğinde nitelikli olma,
- Gelişmiş toplumu oluşturma, özelliklerinin var olma, ya da olmamasında yönetici doğrudan etkilidir (Acar, 2002, s.180).

Bu kapsamda yöneticinin görevi ise; örgütü amaçlarına, hedeflerine ve stratejilerine uygun olarak yönetmek, sistemdeki insan ve diğer kaynakları en verimli biçimde kullanmaktır. Eğitim yöneticisinin bu görevleri yerine getirebilmesi, yönetim kavram ve süreçlerini iyi bilmesiyle olanaklıdır. Bu kavram ve süreçleri davranışa dönüştürebilmesi

için de, eğitim yöneticisinin bu alanda bir eğitim görmüş olmasının yararı yadsınmaz (Acar, 2002, s.183).

Okul müdürlüğünün bir meslek olarak gelişebilmesi için okul müdürlerinin yetiştirilmesi büyük öneme sahiptir. Başarılı bir öğretmenin okul yönetmek için gerekli yeterliklere sahip olduğunu kabul etmek geçmişte kalmıştır. Zaman kaybedilmeden okul müdürlüğü yetiştirme programları uygulamaya konulmalıdır. Böyle yapılması beraberinde bilimselliği, kurumsallaşmayı ve standartlaşmayı getirecektir (Işık, 2003, s.210).

Bilgi çağında, bilginin ışık hızıyla geliştiği ve değiştiği bir dünyada eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesinde çağdaş uygulamaların dışında kalmamak gerekir. Buna neden olmaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Çünkü hiçbirimize çocuklarımızın geleceğini ipotek altına alma hakkı ve yetkisi verilmemiştir (Acar, 2002, s.181).

Buna göre okul yöneticisi (Balcı, 2001, s.114):

- Yüksek düzeyde stratejik planlama kapasitesine sahip olmalı, olay ve ilişkilerin ardındaki büyük resmi görebilmelidir.
- Yüksek düzeyde pazarlama yeteneğine sahip olmalıdır.
- Okullara yeni pazarlama ilgileri yaratmalı ve yeniden yapılaşmış kamu fon kaynağı sağlamalıdır.
- Okulların, geniş bir öğrenci kesiminin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilecek program ve hizmetler sunabilmesini sağlamalıdır.
- Okulların, hayat boyu eğitimin bir parçası olmasını sağlamalıdır.
- Okulların, okul destek hizmetleri dağıtımının merkezi olmasını sağlamalıdır.
- Ulusal program çerçevelerinin, okulun özerk yapısını her koşulda azaltmadığının bilincinde olmalıdır.
- Toplumun, okullarının karar alma süreçlerine, geçmişe göre daha aktif bir katılım göstermelerini sağlamalıdır.
- Okulların amaç ve ürünlerine daha çok vurgu yapılacağını bilmeli, eğitim düzeyi oldukça yüksek bir toplumda öğrencilere *en iyiyi* sunmanın toplumun temel söylemi ve ilgisi haline geleceğini unutmamalıdır.

Her ne kadar etkili okul ve etkili okul yöneticilerinin davranışları konusunda genel uzlaşma sağlanmış özellikler listesi belirlenmemiş olmasına karşılık araştırma bulguları, genel olarak başarılı okul müdürlerinin aşağıdaki özellikleri taşıdığını göstermektedir:

- Genellikle zamanlarını öğrenme konularına ayırmakta ve bir başöğretmen rolü oynamaktadırlar.
- Öğrencilere karşı derin bir sevgi ve muhabbet beslemekte ve onlara güvenmektedirler.
- Okulda işbirliğine dayalı ortaklaşa iş yapma konuları üzerinde yoğunlaşmakta olup insanlarla birlikte etkili çalışma becerilerine sahiptirler.
- Okul ve eğitimle bütünleşmiş olup okul başarısını en üst seviyeye çıkarmak için büyük çaba harcamaktadırlar.
- Okul müdürlüğünü, bürokratik bir görev olmaktan çok bir davayı (misyonu) gerçekleştirmenin aracı olarak görmektedirler.
- Değişme ve yeniklerin, farkında olup okul geliştirme konusunda iyi bir strateji lideridirler (Şişman ve Turan, 2005, s.102).

Günümüzde örgütlerin varlığını sürdürmesi ve gelişmesi açısından bilişim teknolojilerinin stratejik öneme sahip olduğunu algılayan işletmeler için bilişim teknolojileri 'dönüştürücü' niteliği olan faktör olarak görülmekte ve etkin bir kurumsal gelecek için hedeflere ulaştırıcı bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu bakış açısında yönetsel çabalar, bilişim teknolojileri ve sistem stratejileri ile genel örgüt stratejilerinin uyumuna yönelik odaklanmaktadır (Bayrak Kök, 2006, s.129). Okul yönetimi süreçlerinde de bilişim sistemleri etkin bir şekilde kullanılmalı ve global dünya ile paralel bir gelişim yolculuğu izlenmelidir. Bilişim sistemleri günümüz okul sisteminin tüm boyutlarını etkisi altına almış bulunmaktadır.

Bilginin hızlı artışının yaşandığı çağımız bilgi toplumlarında, öğrencilerin bilgi depoları olarak değil, araştırma yöntemlerini, bilgiye ulaşmayı, bilgiyi paylaşmayı ve yeni bilgiler üretmeyi bilen yeni bireyler olarak yetişmeleri önemlidir. Bu durum bireysel öğrenme farklılıklarının daha çok göz önünde bulundurulduğu eğitim ortamlarının yaratılmasını gerektirmektedir. BDE'nin (Bilgisayar Destekli Eğitim) hem bireysel öğrenme farklılıklarını gözetmesi hem de çağdaş bilgi ve iletişim teknolojilerine uygun

araştırma yapma imkânı sağlaması anlamında çağdaş eğitim yöntemleri arasında önemli bir yeri olduğu açıktır (Eyidoğan, 2009, s.14).

Arioğlu ve Girgin'e göre (2001) Türkiye, ARGE'ye yeterli kaynak ayıramayan, kendi teknolojisini üretemeyen sonuçta tutarlı ve güçlü biçimde büyüyemeyen bir görüntü sergilemektedir. Ayrıca 1985 yıllarında dünyanın gelişmiş ülkelerinde hızla başlayan "bilgi toplumu"na geçişin de çok dışında kalmıştır. Ülkemizin; yarı sanayileşmiş konumundan en hızlı şekilde çıkması, kendi teknolojisini üretebilen sanayi toplumu haline gelmesi, global dünya ticaretinde payını artırması, bilgi toplumları ile arasındaki büyük farkı kapatabilmesi ve amansız bir şekilde devam etmekte olan yüksek teknoloji yarışında söz sahibi olabilmesi ancak; doğru Bilim ve Teknoloji politikalarının belirlenmesi ve bunların siyasi kararlılık ve süreklilikle toplumun tüm katmanlarını kapsayacak şekilde uygulanması ile mümkün olacaktır (Şenel ve Gençoğlu, 2003, s.59). Okul sistemi ARGE faaliyetlerine ne denli önem verip, bilişim ve teknoloji aygıtlarıyla ne denli bütünleşirse yetişecek olan nesil o kadar donanımlı olacaktır. Bu nedenle okul sisteminin dijital çağın gelişim ve yenilenme mantığını özümsemesi gerekmektedir.

Bayrakçı'ya göre (2005) 1990'lı yılların sonuna gelindiğinde "Eğitimde Çağı Yakalamak 2000" projesi kapsamında MEB'de birçok proje hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında ilköğretim okullarında da bilgisayar laboratuvarları kurulmaya başlanmış, yönetim işlerinde bilgisayarın kullanılması için gerekli çalışmalar yapılmış, öğretmenlere gerekli eğitimler verilmiş, sınırlı sayıda pilot okulda BDE için gerekli yazılımlar sağlanmış ve uygulamaları yapılmıştır. Bütün bu çalışmaların öğrenciler üzerindeki etkileri incelenmiş ve elde edilen sonuçların olumlu olduğunun görülmesi üzerine bilgisayar laboratuvarı kurulması çalışmaları yaygınlaştırılmış, daha fazla öğretmen ve öğrencinin bilgisayarla tanışması sağlanmıştır (Eyidoğan, 2009, s.18).

Eğitimin çağdaş şartları değişik cephelerde nitelikli gelişmeler sağlanmasını gerektirmektedir:

- Okul uygulamaları, müfredat, metotlar ve yönetimde;
- Okullar ile medya, dini kuruluşlar ve benzeri diğer rakip eğitim kuruluşları arasındaki ilişkiler bağlamında;
- Bu yeni eğitim realitesini analiz etmek, anlamak ve yorumlamak için entelektüel aygıtların değerlendirilmesinde ve

- Etkili ve eşzamanlı bir biçimde müdahale edebilmek için yerel, ulusal, bölgesel ve gezegensel düzeylerde stratejiler geliştirmede (Buenfil, 2002, s.49).

Örgütsel kuramların tarihsel süreç içerisinde gelişimleri incelendiğinde, örgütlerin, özelde eğitim örgütleri olarak okulların, kültürel perspektiften ele alınması ve aralarında örgütsel değişim ve örgütsel öğrenme süreçlerinin de bulunduğu diğer birçok örgütsel ve yönetsel süreç ve tema ile ilişkilendirilmesi kaçınılmaz görünmektedir (Gizir, 2008, s.183). Bu nedenle günümüz okul yönetiminin yeniden tanımlanması ve bu tanımlamanın telkin ettiği donanımın sağlanması gerekmektedir. Okul yönetimi günümüz enformasyon toplumunda “Küresel Okul Yönetimi” olarak isimlendirilmek durumundadır. Çünkü dünyanın herhangi bir bölgesinde herhangi bir köşesinde bulunan okul global köyün merkezinde bulunmaktadır. Bu durum her okul için geçerli bir durumdur. O halde global köyün okul yönetimini yeniden tanımlamanın vakti gelmiştir.

Küresel okul yönetimi, yönetim biliminin genel varsayımlarını ve ilkelerini dikkate alarak bu varsayım ve ilkelerin eğitim örgütlerinin iklimine uyarlanması neticesinde okul yönetimi süreçlerinin, küresel bir vizyon, misyon, stratejik planlama, müfredat, öğretmen, öğrenci, lider kavramlarıyla ve bu kavramların telkinlerinin yerine getirilmesiyle gerçekleştiği bir süreçtir. Küresel okul yönetiminin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Küresel okul yönetimi küresel bir vizyonla gerçekleşen yönetimdir.
- Küresel okul yönetiminin her unsuru küresel bir niteliğe sahiptir.
- Küresel okul yönetiminin öğrencisi küresel öğrenci, öğretmeni küresel öğretmen, donanımı küresel donanım, müfredatı küresel müfredat olmak durumundadır.
- Küresel okul yönetimi öğrenen örgüt yaklaşımını benimsemiştir.
- Küresel okul yönetimi küresel öğretimsel liderlik anlayışıyla gerçekleştirilir.
- Küresel okul yönetimi eğitim ortamını küresel bir çevre olarak görmeyi gerektirir.
- Küresel okul yönetimi sürecinde bu sürecin her parçası ayrı bir ülkeyi temsil eder ve ülkeler arası iletişim ve paylaşım en yüksek düzeydedir.

- Küresel okul yönetimi sürecinde sürekli bir gelişim ve değişim anlayışı hakimdir ve etkin ARGE çalışmaları gerçekleştirilir.

2.5.5. Küresel Lider

Enformasyon çağında yöneticilik kavramı yerini tamamıyla liderlik kavramına bırakmış gibi görünmektedir. Fakat yöneticilik ve liderlik kavramlarının kuramsal çerçevesinde hala alış verişler yaşanmaktadır. Bu ortak zemine rağmen yöneticilik ve liderlik arasında net bir ayrımın var olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle yöneticilik ve liderlik kavramlarına ilişkin genel bir bilgi aktarımı yapmakta fayda vardır.

Genç'e göre (2007) lider ve yöneticiler arasındaki farkı, liderler "süreçlere hâkim" iken, yöneticiler, "süreçlere teslim" olurlar şeklinde ifade eder. Ona göre liderlerle yönetici arasındaki diğer farkları aşağıdaki gibi açıklayabiliriz:

- Yönetici bir kopyadır, lider ise orijinal,
- Yönetici muhafazakârdır, lider ise yenilikçidir,
- Yönetici sistemler ve yapılar üzerine yoğunlaşır, lider ise, insanlar üzerine,
- Yönetici kontrole güvenir, lider ise güven ilham eder,
- Yönetici dar görüşlüdür, liderin geniş bir perspektifi vardır,
- Yöneticinin gözü her zaman kâr/zarar çizgisindedir, liderin gözü ise daha geniş bir perspektifle ufukları tarar,
- Yönetici işi doğru yapar, lider ise doğru işler yapar,
- Yönetici kendi isteklerini zorla yerine getirmeye çalışır, lider ise kendi isteklerini başkalarının isteği haline getirir (Genç, 2007, s.46).

Gardner'a göre (2000) lider ile yönetici arasındaki farklılıklar şunlardır:

- Lider uzun vadeli ve ufkun ötesini düşünür; yönetici ise kısa vadeli ve günlük olayları düşünür.
- Lider, küresel eğilimleri ve dışsal koşulları düşünür, yönetici ise örgüt çerçevesinde düşünür.
- Lider ve yöneticinin etkileme biçimi ve etki alanı birbirinden farklıdır. Thomas Jefferson, Avrupa'nın dışında bütün bir toplumu etkilemiştir. Gandhi,

dünyadaki bütün insanları etkilemiştir. Yöneticinin alanı, örgütün bürokratik sınırları içinde kalmaktadır.

- Liderin vizyon, değerler ve motivasyona önem verdiği ve akılcı olmaya çalıştığı vurgulanmaktadır. Yönetici ise planlamaya ve denetime önem vermektedir.
- Yönetici örgütsel yapı ve süreç içindeki gündelik işlerle uğraşmakta, lider ise örgütsel yapı ve süreci değiştirmeye çalışmaktadır (Çelik, 2005, s.188).

Lunenburg ve Ornstein'e göre (1991) lider kavramı tanımlanmaya çalışılırken, lider ile yönetici arasındaki farklılık belirlenmiştir. Yönetici politikayı sürdürmeye çalışır, lider ise politika belirler. Yönetici ağacı düşünür; liderin ise bakış açısı çok geniştir. Lider ormanla ilgilenir (Çelik, 2007, s.2).

Bütün örgütler varlıklarını sürdürebilmek için liderliğe ihtiyaç duyarlar. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Öncelikle örgüt bütün faaliyetlerini ayrıntısıyla planlamamıştır. İkinci olarak, örgütün etkileşimde bulunduğu çevre sürekli bir gelişme ve değişme içindedir. Bu değişmelere her zaman hazır olunamayabilir. Üçüncü olarak örgütün kendisi sürekli bir değişim içindedir. Son olarak, örgütün kendisini oluşturan insan ögesi, doğası gereği değişik zamanlarda değişik davranışlar içindedir (Can, 1997, s.191). Tüm bu gereksinimler örgütlerin ve organizasyonların bir lider eliyle şekillendirilmesini gerektirir. Eğitim kurumları ve örgütleri için de bu gereklilik söz konusudur. Eğitim kurumları yöneticileri içinde yaşadığımız dönemin nabzını iyi tutan yöneticiler olmak zorundadırlar. Günümüzün eğitim yöneticisi her şeyden önce öğrenen ve rehberlik yapan bir yönetici kimliğine sahip olmalıdır.

Çınar'a göre (2009) bilişim toplumunda bilginin sürekli yenilenmesi ve büyük miktarlara ulaşması yaşam boyu eğitimi zorunlu kılmaktadır. Bireyi yaşamı boyunca okulda tutmak olanaksızdır. İşyerlerinin aynı zamanda birer eğitim kurumu olarak işlev kazanması söz konusudur. Eğitim bağlamında eğitim yöneticileri birer eğitim lideri haline getirilmeli ve insan kaynağını geliştirme rolü öne çıkarılmalıdır(Çınar, 2009, s.26).

Son on yıllarda gözlenen durum eğitim yöneticiliğinden *eğitim liderliğine* doğru bir dönüşümün gündeme gelmesi ve program ad ve içeriklerinin de bu doğrultuda yeniden düzenlenmeye çalışılmasıdır. Eğitim yöneticisi yetiştirmeye dönük programlar üzerinde

yapılan tartışmalarda genel olarak iki uç eğilim ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, mevcut programları esas almak suretiyle bunlar üzerinde bir takım iyileştirmeler ve reformlar yaparak, böylece bir bakıma eğitim yöneticisi yetiştirmeye dönük programlarda bir *standartlaştırmaya* doğru gitme yönündeki eğilimlerdir. Bir diğeri ise, mevcut programları bütünüyle değiştirmek ve *yeniden yapılandırmak* gerektiğini savunan ve alternatif eğitim yöneticisi yetiştirmeye dönük çabalarıdır (Şişman ve Turan, 2002, s.239). Yönetim biliminin genelinde meydana gelen değişiklikler eğitim yönetimi alanını da etkilemektedir. Yönetim teorisinin bulguları ve kuramsal revizeleri eğitim yönetimi alanının ilkelerinde ve çeşitli boyutlarında da değişime yol açmaktadır.

Globalleşme süreciyle birlikte lider ve yöneticilerin de rolleri değişmektedir. Örgütler gittikçe daha yalın yapılara sahip olmaktadır. Takım üyeleri de geçici olarak lider rollerini üstlenirler. Takım görevlerini başarmak için önemli olan teknik bilginin yanında, üyeleri adil bir şekilde yönetmek için belirli liderlik becerilerini kazanmak da önemlidir (Özkalp ve Kırel, 2000, s.167).

Küreselleşmenin eğitim kurumlarında görev yapmakta olan liderlere yüklediği en önemli sorumluluklardan birisi öğretim liderliğidir. Özden'e göre (2006) öğretim liderlerinin özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Farklı öğretim yöntemlerinin kullanılmasını teşvik eder.
- Öğretmenlerin profesyonel gelişimini destekler.
- Öğretimle ilgili sorunlarda öğretmenler tarafından başvuru alan kişidir.
- Eğitim hedefleri ve öğretim yöntemleri konusunda öğretmenlerle fikir alışverişinde bulunur.
- Öğrenci başarısı ve öğretim uygulamaları gibi konulardaki tartışmalara liderlik eder.
- Sık sık sınıf gözlemleri yapar.
- Daha etkili öğrenme ortamları sağlamak için okulun ve çevrenin kaynaklarını harekete geçirir.
- Okulun varlık gerekçesi hakkında net bir vizyona sahiptir.
- Öğretmenlerin performansını değerlendirmedeki amacı, onların öğretmenliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktır.
- Öğrenme ve öğretme ile ilgili konularda öğretmenlerle iletişim içerisindedir.

- Öğretmenler tarafından, öğretim konusunun tartışılabilceği önemli bir kişi olarak görülür.
- Öğretmenlerin, öğretim ile ilgili konuları tartışabilmek için kendisine kolayca ulaşabildikleri bir kişidir.
- Okulda neyin daha önemli olduğunu vurgulamak için sık sık sınıfta ve koridorda görülür.
- Öğretmenlere sınıftaki performansları konusunda sık sık dönüt sağlar.
- Öğrenci başarısını ölçmede ve yorumlamada öğrencilere yardımcı olur (Özden, 2006, s.512).

Liderlik unsuru günümüzün en önemli yönetici vasıflarından birisidir. Özellikle globalleşen dünyamızda işletmelerin başarılı olmasında yöneticilerin liderlik vasıfları daha çok önem kazanmıştır (Şimşeker ve Ünsar, 2008, s.1029).

Özellikle küreselleşme sürecinde kurum yöneticilerinden çok liderlik yapabilme yeteneğine sahip yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Yöneticilikte, bireysel akıl yerine ortak akıl; birey yerine ekip; emir yerine koç'luk; yöneticilik yerine liderlik; sonuç odaklılık yerine süreç odaklılık; çok çalışmak yerine akıllı çalışmak esastır. Lider yöneticilik, vizyon yaratabilen ve yaşatabilen; arzulanan gerçeğin ve hedefin fotoğrafını çekebilien; bu hedef ve amaç tablosunun görünürlüğünü sağlayabilien; söz konusu görüntüyü erişilir ve uygulanabilir kılan kişidir(Güven, 2006, s.364).

Liderlik biçimsel olarak; Otokratik Liderlik, Bürokratik Liderlik, Demokratik Liderlik olarak sıralanabilir. Özellikle sınırların kalktığı dünya piyasalarında artan rekabete karşı konulmasında özel sektör ve kadar kamu sektörü liderlerinin amaçlarına en etkin şekilde ulaşabilmeleri için örgüt içi ve örgüt dışı taleplere yanıt verebilecek demokratik liderlik tarzlarını benimseyen liderlere ihtiyaç duyulmaktadır. Kurum içi ve kurum dışı çevre ile olan iletişimin önem kazandığı bu süreçte özel sektörün karlarını maksimize etmelerinde, kamu sektörünün ise daha etkin hizmet sunumunda sektör yöneticilerine büyük görevler düşmektedir (Güven, 2006, s.364). Günümüzün liderlik tanımlarına ve sınıflamalarına bakıldığında bir yetersizlik söz konusudur denilebilir rahatlıkla. Liderlik gruplandırmalarına bakıldığında, otokratik liderlik, demokratik liderlik, vizyoner liderlik, durumsal liderlik gibi sınıflamalar göze çarpmaktadır. Bugünün liderinde bulunması gereken en önemli özelliklerden bazıları, küresel paradigma, vizyon, misyon

ve kişiliktir. Bu nedenle günümüz liderlik sınıflamasına yeni bir liderlik türünü eklemenin zamanı gelmiştir: Küresel Liderlik.

James'e göre (1997) küresel perspektif, küreselleşmenin hızına ayak uydurarak gelişecek bir organizasyonun içinde bulunduğu durumda başarıyı yakalamasının anahtarlarıdır. Küreselleşmeyi tam olarak anlayabilmenin temelinde yatan beceri farklı bakış açılarına sahip olabilmek, yeni bir gelişme, buluş ya da enformasyonu değişik şekillerde yorumlayarak gelecekte bu oluşumun bize sağlayabileceği faydaları ya da oluşturabileceği tehditleri öngörebilmektir. Bir liderin geniş bir perspektife sahip olabilmesi, küreselleşmenin meydana getirdiği değişimleri kesin ve hızlı bir şekilde yorumlayabilmesini ve bu akımlara uyum sağlamasını mümkün kılar. Bazen aşırı enformasyon bir yük gibi gelebilir ancak liderlerin mutlaka yeni fikirleri takip etmeleri, sadece sevdiği ve aynı görüşü paylaştığı kaynaklardan bilgi sağlamakla yetinmeyip farklı bilgi kaynaklarına yönelmeleri gereklidir. Küresel perspektif ve farklı yapılardaki ve görüşlerdeki kaynaklardan sağlanan bilgi, liderin ve örgütünün önündeki yolu daha açık bir şekilde görmesini ve geleceğe ilişkin daha isabetli öngörülerde bulunmasını sağlar (Şimşeker ve Ünsar 2008, s.1039).

Küresel Yöneticilik, küreselleşme süreci ile eşzamanlı oluşan ve gelişen bir kavram olarak değerlendirilebilir. Küresel yöneticilik, küreselleşmenin yol açtığı dünya pazarında yöneticilerin kendi örgütlerini uluslar arası rekabette karşı başarı ile yönetmesi, dünyadaki değişimleri, örgütlerin en verimli şekilde yansıtması ve örgütsel amaçları yerine getirebilme gücü olarak tanımlayabiliriz (Güven, 2006, s.365).

Covey'e göre (1997) küresel bakış açısı ile bakıldığında örgüt liderliği, artık kısa vadeli düşünen ve bir şeyleri kontrol etme gereksinimi duyan biri olmak değildir. Bir organizasyonun küreselleşmeden etkilenen dünyada geleceğe hazırlanabilmesi için uzun vadeli düşünerek doğru tahminler yapabilecek, yeniliklere yönelebilecek, gerçekler arasındaki ilişkileri kavrayabilecek ve bunlardan yeni sonuçlar çıkartmasını bilecek, siyasi ve sosyal alanlarda da başarı kazanabilecek ve politika üretebilecek nitelikte bir örgüt yapısına ihtiyacı vardır. İyi bir yapılanma için insan gücü en iyi biçimde değerlendirilerek çalışanların bağımlılıkları kazanılmalı, yetki paylaşımı yolu ile bu çalışanlar daha da güçlendirilmelidir. Bugünün küresel örgütlenme modeli, kişisel gelişim, bağımsızlık gibi değerleri ön plana çıkaran, gereksiz bürokrasiye yer vermeyen, üyelerinin çalışma hayatı ile aile hayatını dengelemesine imkan sağlayan bir şekilde

yapılandırılmış olmalıdır. Bu tarz örgüt yapılarında liderliğin temel görevi, insanları ekipler halinde etkili çalışmaya heveslendirmektir. Artık egemen olan ilke, denetleyecek bir yönetim değil; insanların içindeki en yüksek değerleri ortaya çıkaracak ve değişime hızla ayak uyduracak bir liderlik olmuştur (Şimşeker ve Ünsar, 2008, s.1035-1036).

Tortop ve diğerlerine göre (1999) küresel değişim karşısında ister özel sektör ister kamu sektörü olsun en büyük görev örgüt yöneticilerine düşmektedir. Örgütlerinin güçlü ve başarılı olması onların küreselleşen dünyayı iyi takip etmelerine ve gerekli olan politik değişiklikleri örgütlerine yansıtmalarına bağlıdır. Tepe yönetimden başlayan değişim olgusu kurum çalışanlarına en etkin şekilde ulaştırılmalı onların desteği alınmalıdır. Hiçbir örgüt sadece yöneticilerden oluşmamaktadır. Bu süreçte başarı, çalışanları ile uyum içinde olan çalışanlarının desteğini arkasına alabilen yöneticiler tarafından gerçekleştirilebilecektir. İyi bir yönetici emrinde çalışanları yönetmek için, iyi ilişkiler kurmak zorundadır. Onlara ilgili oldukları konularda bilgi verilmesi ve görüşlerinin alınması yöneticinin gücünü artırır. İşgörenler genelde yöneticiden gelen emirlerle yönetilirler. Ancak yönetici sürekli olarak emretmez. Personelini kendi kendine çalışmaya bırakması ve diğer temel görevleri ile uğraşacak zaman bulması gerekir (Güven, 2006, s.368).

Küreselleşme süreci, liderlik anlayışına çok daha zor bir takım ek görevler ve fonksiyonlar yüklemiştir. Farklı kültürler içinde yaşama zorunluluğunda olan bir çokuluslu şirkette; yönetim, vizyon ve hedef belirleme, kurumsal kültür oluşturma, birimler arası iletişimi sağlama ve bunlara benzer birçok fonksiyon, çok daha üst düzey bir takım yeterlilikler gerektirmektedir. Geçmişin yerel firmalarında yöneticiler ve çalışanlar aynı kültürü, dili, değerleri taşıdıkları için bir çok işte, çokuluslu şirketlerde olduğu kadar ince eleyip sık dokumaya, farklı bakış açıları geliştirmeye gerek olmayabilirdi. Ancak günümüz dünyasında geçmişin bu ilkel düşüncesine sahip işletmelerin yaşama imkânı kalmamıştır(Şimşeker ve Ünsar, 2008, s.1030).

Küresel çağda liderin taşıması gereken ortak vasıflar bulunmaktadır. Altınok (2008) ideal bir liderde bulunması gereken vasıfları şöyle sıralamaktadır:

- Geleceği görebilmeli, geleceğin getireceği belirsizlik ve risklere karşı devamlı tetikte olmalı ve sağduyu ile planlama yapmalıdır.

- Amaçların gerçekleştirilmesinde çıkabilecek güçlük ve engellere karşı kararlılıkla karşı koymalıdır.
- En zor şartlar altında bile ümitsizliğe kapılmamalı, böyle bir durumda çevresine güven vererek morali yüksek tutmalıdır.
- Ortaya çıkan sorunlar ne kadar büyük ve ne kadar beklenmedik olursa olsun, yaratıcı zekâsı ve akılcı yaklaşımı ile çözümleyebilmelidir.
- Çevresindeki kişilerin yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olmalıdır.
- Çevresinin saygısını ve güvenini kazanmak için adil, ahlak ve prensip sahibi olmalıdır (Altınok, 2008, s.400)

Economist dergisinde yayınlanan bir yazıya göre (2005) birçok işletme küreselleşme yolunda eksik planlama veya pazarlama gibi fonksiyonel eksikliklerin sonucunda başarısızlığa uğramıştır. Bu başarısızlıkların çoğunun sebebi liderlik rolüne soyunan kişilerin yanlış yönetimidir. Yöneticiler geçmişlerindeki teknik tecrübelerine ve yerel başarılarına güvenebilirler, fakat küresel şartların gerektirdiği liderlik söz konusu olduğunda bu çok daha farklı bir durum teşkil eder. Eğer yerel işletmelerde liderlik başarısının bir şartı ise küresel alandaki faaliyetlerde bunun payı çok daha fazlalaşmaktadır. Yerel kültürde aktivitelerini sürdüren bir organizasyonu başarı ile yönlendiren bir lider, farklı kültürlerin etkisindeki pazarda veya organizasyonda da başarılı olacak diye bir kaide yoktur. Bir ülkede sorunsuz işleyen bir yönetim sistemi başka bir ülkede yadırganabilir (Şimşeker ve Ünsar, 2008 s.1031).

Geleceğin liderlerini, statükonun koruyuculuğunu yapan yöneticilerden ayıran en önemli özellik, ikincileri mevcut paradigmalara (düşünce kalıpları) içerisinde hareket ederken, geleceğin liderlerinin yeni paradigmaları su yüzüne çıkaranlar olmasıdır. İkincisi çok büyük bir titizlikle mevcut düşünce sınırları içerisinde düşünme ve hareket etme üzerinde yoğunlaşırken, geleceğin lideri sürekli “Bunlar hâlâ geçerli mi?” sorusunu sorarak mevcudu sorgulayan bir tavır ve düşünce içerisinde (Özden, 2006, s.510).

Moran ve Reisenberger’e göre (1994) küreselleşmenin liderlik özellikleri üzerinde yarattığı etkileri genel hatları ile aşağıdaki gibi sıralamamız mümkündür (Şimşeker ve Ünsar, 2008 s.1031):

- Küresel düşünce yapısına sahip olmak,
- Kurumsal değişimi kolaylaştırmak,

- Öğrenim sistemleri yaratmak,
- Çok kültürlü ekiplere liderlik edebilmek,
- Kendi kültürünü, değerlerini, varsayımlarını anlamak,
- Farklı kültürlerin gerektirdiği davranış özelliklerini öğrenmek,
- Çalışanları kusursuzluğa teşvik etmek,
- Anlaşmazlıklara işbirlikçi yaklaşım çözüme ulaştırmak,
- Başkalarının ulusal kültürünü ve kurumsal kültürünü keskin bir şekilde belirlemek,
- Yurtdışı görevlere gönderilenleri uygun adaylar arasından seçmek ve başarı ile idare edebilmek.

Küresel lider her şeyden önce çevresinden etkilenen ve çevre etkilerinin güdümünde kalan lider değil, çevresi üzerinde etki oluşturan liderdir. Küresel lider yaşadığı çevredeki değişimin öncüsü olabilecek yeterliliğe ve ikna gücüne sahiptir.

Etkin liderliğin temeli, kurumun misyonunu düşünmek, bunu tanımlamak ve apaçık görülür bir şekilde ortaya koymaktır. Lider hedefleri tespit eder, öncelikleri belirler, standartları koyar ve bunların takipçisi olur . Liderliği biçimlendiren yeni gelişmelerden en belirgin olanı liderlik açıklamalarında kullanılan yeni kavramlardır. Bu kavramlar yönetim ve liderliğe ilişkin yeni değerlerin en iyi göstergeleridir (Özden, 2006, s.507).

James'e göre (1997) dünyada ilerleme durmamakta ve "küreselleşme" süreci dünyanın değişim hızını her geçen gün biraz daha arttırmaktadır. Liderler dünyadaki değişimin bütünü ile içinde olmak o değişimi yaşamak ve yeni eğilimlerin bir sonraki adımlarını öngörebilmek zorundadırlar. Küreselleşmeye uyum sağlamak –özellikle hala daha bu konuda belirgin bir adım atılmadıysa– zaman alabilir. Küreselleşmek için gerekli değişim ne kadar büyükse bu değişimin örgüte adapte edilmesi o kadar zaman alacaktır. Örgütlerin, liderlerin ve işgörenlerin değişimin tehdit edici olduğu duygusundan uzak kalmaları gereklidir. Küreselleşmenin gerektirdiği gelişmelere direnmek örgütleri köreltir. Etkili bir liderin örgütünü yeni düzene hazırlaması için küresel dinamikleri yakından takip etmesi, kişisel ve kurumsal ilgi alanlarını çeşitlendirmesi, gerek kendisinin gerekse de izleyenlerinin değişime olan dirençlerini engelleyecektir (Şimşeker ve Ünsar, 2008, s.1039). Küresel lider kalıpcı ve bildiğinden şaşmayan bir yöneticilik anlayışına sahip olamaz. Küresel liderin kozmopolit bir duruşu olmalıdır.

Kozmopolit liderlik kavramı liderin geleneksel duvarları aşarak diğer sektör, disiplin, fonksiyon ve kültürlerdeki fırsatları yakalaması anlamına gelmektedir. Sınırların ötesini görebilecek zihinsel esnekliğe sahip olmayanlar bırakın gelişmeyi, mevcudu bile koruyamazlar (Özden, 2006, s.507).

Yukarıda ifade edilen küresel analizden sonra bir küresel lider tanımı yapmak yerinde olacaktır. Bu tezin alan yazına kazandıracığı en önemli paradigma, eğitimin farklı boyutlarının kabul edilebilir bir küresel kavramsallaştırmaya tabi tutulabileceği vizyonudur. İlk bölümlerde küresel öğrenci, küresel öğretmen, küresel okul, küresel eğitim yönetimi, küresel okul yönetimi tanımları yapılmıştır. Şimdi de küresel bir perspektifle küresel lider tanımlaması denemesi yapılacaktır.

Küresel lider; lideri olduğu örgütü küresel bir vizyonla yönetip, küresel dinamiklerin bu vizyonla olan bağına görerek, vizyona güç katan dinamikleri güçlendirip vizyondan güç çalan dinamikleri elimine ederek, küresel bir stratejik plan anlayışıyla örgütünü küresel vizyonuna taşıyan kişidir.

III. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, kullanılan ölçme araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümü ele alınıp açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma mevcut durumu tespit etmeyi amaçladığı için, tarama modeli bir araştırmadır. Araştırmada önce Küreselleşmeyi Algılama Anketi oluşturularak okul yöneticilerinin küreselleşmeyi algılamalarına ilişkin veriler toplanmış daha sonra Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği (KAÖ) geliştirilmiş, ardından bu ölçek kullanılarak, İstanbul ilindeki kamu kurumlarında görev yapan ilköğretim okul yöneticilerinin algılarına göre mevcut durum betimlenmiştir.

Bu çalışma, İstanbul'daki MEB'e bağlı okullardaki yöneticilerin küreselleşmeye yönelik algılarını incelemeyi hedeflemektedir. Araştırmada değişkenler arasında bir ilişki ya da karşılaştırma yapma durumu söz konusu değildir. Ayrıca yapılacak araştırma deneysel bir araştırma da değildir. Bu nedenle araştırma sürecinde tarama modelinin türlerinden biri olan genel tarama modeli kullanılacaktır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni İstanbul'daki MEB'e bağlı eğitim kurumlarında görev yapan okul yöneticileridir. Araştırmanın örnekleme ise İstanbul'da bulunan MEB'e bağlı eğitim kurumlarından küme örnekleme yoluyla oluşturulan 393 yöneticidir. Karasar (2008) araştırmanın evrenden seçilecek kümeler üzerinde yapılabileceğini ifade etmektedir. Evrendeki bütün kümelerin tek tek eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme küme örnekleme denir (Karasar, 2008, s.114).

Araştırmanın birinci kısmında, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapmakta olan ARGE Birimi üyeleri vasıtasıyla yaklaşık 1000 kişiye anket formu ulaştırılmış olup, ulaşılan kişilerden 432 tanesi geri dönüş yapmış, içlerinden eksik doldurulduğu tespit

edilen 39 anket formu çıkarılmış ve kalan 393 anket formu ile araştırmanın güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın ikinci kısmında ölçeğin geliştirilmesinde araştırmaya katılan 393 yöneticiye ait veriler kullanılmıştır. Araştırmaya katılan yöneticilerin demografik dağılımına ait tablolar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans Sonuçları

	<i>f</i>	%	% geçerli	% yığılmalı
Bay	295	75,06	75,06	75,06
Bayan	98	24,94	24,94	100,00
Toplam	393	100,00	100,00	

Tablo 1’de görüldüğü gibi, örneklemin % 75,06 ’sını oluşturan bayların frekansı 295 iken örneklemin % 24,94’ünü oluşturan bayanların frekansı 98’dir.

Tablo 2: Eğitim Düzeyi Değişkenine Ait Frekans Sonuçları

	<i>f</i>	%	% geçerli	% yığılmalı
Önlisans	6	1,53	53	1,53
Lisans	318	80,92	80,92	82,44
Yüksek Lisans	64	16,28	16,28	98,73
Doktora	5	1,27	1,27	100,00
Toplam	393	100,00	100,00	

Tablo 2’de görüldüğü gibi, örneklemin % 1,53’ünü oluşturan Önlisans mezunlarının frekansı 6, %80,92’sini oluşturan Lisans mezunlarının frekansı 318, %16,28’ini oluşturan Yüksek Lisans mezunlarının frekansı 64 iken örneklemin %1,27’sini oluşturan Doktora mezunlarının frekansı 5’tir.

Tablo 3: Yöneticilik Kıdemi Değişkenine Ait Frekans Sonuçları

	<i>f</i>	%	% geçerli	% yığılmalı
1-5 Yıl	135	34,35	34,35	34,35
6-10 Yıl	110	27,99	27,99	62,34
11-15 Yıl	62	15,78	15,78	78,12
16-20 Yıl	59	15,01	15,01	93,13
21 Y. ve Üzeri	27	6,87	6,87	100,00
Toplam	393	100,00	100,00	

Tablo 3'te görüldüğü gibi, örneklemin % 34,35'ini oluşturan 1-5 Yıl kıdemli yöneticilerin frekansı 135, örneklemin 27,99'unu oluşturan 6-10 Yıl kıdemli yöneticilerin frekansı 110, örneklemin % 15,78'ini oluşturan 11-15 Yıl kıdemli yöneticilerin frekansı 62, örneklemin % 15,01'ini oluşturan 16-20 Yıl kıdemli yöneticilerin frekansı 59 iken örneklemin % 6,87'sini oluşturan 21 Yıl ve Üzeri kıdemli yöneticilerin frekansı 27'dir.

Tablo 4: Görev Değişkenine Ait Frekans Sonuçları

	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Müdür Yardımcısı	265	67,43	67,43	67,43
Müdür Başyard.	51	12,98	12,98	80,41
Müdür	77	19,59	19,59	100,00
Toplam	393	100,00	100,00	

Tablo 4'te görüldüğü gibi, örneklemin % 67,43'ünü oluşturan Müdür Yardımcılarının frekansı 265, % 12,98'inin oluşturan Müdür Başyardımcılarının frekansı 51, %19,59'unu oluşturan Müdürlerin frekansı 77'dir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu kısımda araştırmada kullanılan veri toplama araçları hakkında bilgi verilmektedir.

3.3.1. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Geliştirilmesinde Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmaya ait verilerin toplanması için, ilgili literatür taramasından sonra hazırlanan 200 soruluk anket formu kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu öncelikle kapsam geçerliliği analizine tabi tutulmuştur. Kapsam geçerliliği bağlamında öncelikle küreselleşme konusunda araştırma yapmış uzmanların görüşlerine başvurularak ölçekte yer alan maddelerin literatüre uygunluğu konusunda fikir alınmıştır. 200 maddeden oluşan anket formundan, uzman görüşleri doğrultusunda 100 madde çıkarılmış, anket 100 maddeye indirgenmiştir. Kalan 100 madde uzmanların ve alanında akademik kariyer edinmiş 3 uzmanın görüşleri doğrultusunda anlam yönüyle düzeltilerek ankete son şekli

verilmiştir. Araştırmada son şekli verilen anketin birinci kısmında araştırmaya katılan yöneticilere ait demografik değişkenler, ikinci kısmında ise küreselleşme olgusuna yönelik algıları ölçen 100 soru bulunmaktadır.

3.3.2. Küreselleşme Olgusunun Algılanmasına Dair Değerlendirmede Kullanılan Veri Toplama Aracı

Küreselleşme olgusunun algılanmasının değerlendirilmesinde veri toplama aracı olarak birinci kısımda elde edilen veriler ile geliştirilen Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği kullanılmıştır. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği, 5 alt boyuta ait toplam 50 maddeden oluşan bir veri toplama aracıdır. KAÖ, güvenirlik katsayısı 0,957 (Cronbach alpha 0,957; Guttman 0,895 ve Spearman brovn 0,910) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğe ait diğer değerler, bulgular kısmında ayrıntılı olarak ele alındığından burada tekrar edilmemiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, 2011 yılında örneklem kısmında belirtilen araştırma (örneklem) grubundan elde edilmiştir. Araştırma yapılırken, veri toplama aracı dağıtılmış, veri toplama aracının ilk bölümünde araçla ilgili amaç belirtilerek açıklama yapılmış ve yöneticilerin olası soruları için gerekli iletişim bilgileri paylaşılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile elde edilen veriler, SPSS 15 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

İlk olarak araştırmada kullanılan ankete ait veriler kullanılarak Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin güvenirlik ve geçerlilik çalışması yapılmış, güvenirlik ve geçerlilik çalışması sonucunda elde edilen KAÖ kullanılarak aynı örneklem grubunun verilerine dayalı olarak fark testleri uygulanmıştır.

Araştırmaya ait verilerin çözümlemesi bulgular kısmında açıklanmıştır. Bundan dolayı burada ayrıntılı açıklama yaparak tekrar edilmesi gerekli görülmemiştir.

IV. BÖLÜM: BULGULAR YORUM ve TARTIŞMA

Bulgular bölümünde öncelikle anketi cevaplandıran 393 yöneticiden oluşan örneklemin, anket maddelerine katılım düzeylerinin (Hiç Katılmıyorum, Kısmen Katılmıyorum, Kararsızım, Kısmen Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum) frekansları ve yüzdeleri verilecektir. Bu veriler Küreselleşmeyi Algılama Anketine okul yöneticilerinin verdiği cevapları içermektedir. Bu bölümde Küreselleşmeyi Algılama Anketinin, Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğine dönüştürülmemiş halinden elde edilen veriler sunulacaktır. Frekans ve yüzdeler iki tablo halinde sunulacaktır; birinci tablo tüm katılım düzeylerinin frekans ve yüzdelerine ait olacak, ikinci tablo ise “Kararsızım” katılım düzeyinin alt ve üst katılım düzeylerinin tek katılım düzeyine indirgenmiş şekline ait olacaktır. Bu iki tablo alt alta sunulacağı için tek tablo olarak yorumlanacaktır.

- Tamamen Katılıyorum+Kısmen Katılıyorum=**Katılıyorum**;
- Kısmen Katılmıyorum+Hiç Katılmıyorum=**Katılmıyorum**.

Söz konusu veriler madde güvenilirliği yapılmadan sunulacaktır, çünkü araştırma sürecinde elde edilen verilerin ham halinin bir değer taşıdığı düşünülmekte ve araştırma sürecinde elde edilen ham veriler konuyla ilgilen araştırmacıların istifadesine sunulmaktadır. 100 maddelik Küreselleşmeyi Algılama Anketinin her maddesine verilen cevapların araştırmacılara sunduğu sosyal bir done mevcuttur. Bu doneler doğrultusunda araştırmacıların her maddeye ilişkin daha ayrıntılı çalışmalar yapması gerektiği kanısındayım. Çünkü bazı maddelerin analiziyle ortaya çıkan sonuçlar ve oranlar ciddi manada muhakeme ve derinlemesine araştırma gerektirebilmektedir. Bulgular bölümünde her maddeye ait katılım yüzdeleri ve frekansları ayrı ayrı verilmiş olmakla birlikte araştırmanın eklerinde maddelere yönelik katılım düzeylerinin yüzdeleri birleştirilmiş bir tabloda sunulmuştur.

4.1. Küreselleşmeyi Algılama Anketine Katılan Okul Yöneticilerinin Maddeler Bazında Katılım Yüzdeleri

Tablo 5: “Küreselleşme, hayatın bir çok yönünü negatif yönde etkileyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	39	9,9	9,9	9,9
Kısmen Katılmıyorum	96	24,4	24,4	34,4
Kararsızım	15	3,8	3,8	38,2
Kısmen Katılıyorum	201	51,1	51,1	89,3
Tamamen Katılıyorum	42	10,7	10,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	135	34,4	34,4	34,4
Kararsızım	15	3,8	3,8	38,2
Katılıyorum	243	61,8	61,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 5’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 135 kişi %34,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 15 kişi %3,8’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 243 kişi %61,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir. Fakat bu tutumda olmayan okul yöneticilerinin oranı da oldukça yüksektir.

Tablo 6: “Küreselleşme neticesinde dünyanın küçük bir köy haline gelmesi, çoğu yönden fırsattır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	15	3,8	3,8	3,8
Kısmen Katılmıyorum	54	13,7	13,7	17,6
Kararsızım	24	6,1	6,1	23,7
Kısmen Katılıyorum	214	54,5	54,5	78,1
Tamamen Katılıyorum	86	21,9	21,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	69	17,6	17,6	17,6
Kararsızım	24	6,1	6,1	23,7
Katılıyorum	300	76,3	76,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 6’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 69 kişi %17,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 24 kişi %6,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 300 kişi %76,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 7: “Küreselleşme, dünya dengelerini elinde tutan birkaç önemli devlet veya aktörün yönettiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	33	8,4	8,4	8,4
Kısmen Katılmıyorum	30	7,6	7,6	16,0
Kararsızım	30	7,6	7,6	23,7
Kısmen Katılıyorum	162	41,2	41,2	64,9
Tamamen Katılıyorum	138	35,1	35,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	63	16,0	16,0	16,0
Kararsızım	30	7,6	7,6	23,7
Katılıyorum	300	76,3	76,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 7’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 63 kişi %16’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 30 kişi %7,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 300 kişi %76,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 8: “Küreselleşme; dayatılan, zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir projedir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	112	28,5	28,5	28,5
Kısmen Katılmıyorum	67	17,0	17,0	45,5
Kararsızım	30	7,6	7,6	53,2
Kısmen Katılıyorum	132	33,6	33,6	86,8
Tamamen Katılıyorum	52	13,2	13,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	179	45,5	45,5	45,5
Kararsızım	30	7,6	7,6	53,2
Katılıyorum	184	46,8	46,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 8’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 179 kişi % 45,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 30 kişi %7,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 184 kişi %46,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 9: “Küreselleşme, kapitalizmin ve sömürgeleştirmenin sempatikleştirilmiş adıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	79	20,1	20,1	20,1
Kısmen Katılmıyorum	58	14,8	14,8	34,9
Kararsızım	36	9,2	9,2	44,0
Kısmen Katılıyorum	112	28,5	28,5	72,5
Tamamen Katılıyorum	108	27,5	27,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	137	34,9	34,9	34,9
Kararsızım	36	9,2	9,2	44,0
Katılıyorum	220	56,0	56,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 9’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 137 kişi % 34,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 36 kişi % 9,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 220 kişi %56’lık bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 10: “Küreselleşme, tüm dünyanın her yönüyle tekipleşmesidir (insan davranışları, giyim, yaşam biçimleri v.s açısından).” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	64	16,3	16,3	16,3
Kısmen Katılmıyorum	76	19,3	19,3	35,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	42,5
Kısmen Katılıyorum	130	33,1	33,1	75,6
Tamamen Katılıyorum	96	24,4	24,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	140	35,6	35,6	35,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	42,5
Katılıyorum	226	57,5	57,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 10’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 140 kişi %35,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 27 kişi %6,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 226 kişi %57,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 11: “Küreselleşme sürecinde yoksulluk ve işsizlik azalmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	156	39,7	39,7	39,7
Kısmen Katılmıyorum	70	17,8	17,8	57,5
Kararsızım	51	13,0	13,0	70,5
Kısmen Katılıyorum	110	28,0	28,0	98,5
Tamamen Katılıyorum	6	1,5	1,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	226	57,5	57,5	57,5
Kararsızım	51	13,0	13,0	70,5
Katılıyorum	116	29,5	29,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 11’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 226 kişi %57,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 51 kişi %13’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 116 kişi %29,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 12: “Küreselleşme, demokrasinin yaygınlaşmasını sağlar.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	76	19,3	19,3	19,3
Kısmen Katılmıyorum	71	18,1	18,1	37,4
Kararsızım	30	7,6	7,6	45,0
Kısmen Katılıyorum	156	39,7	39,7	84,7
Tamamen Katılıyorum	60	15,3	15,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	147	37,4	37,4	37,4
Kararsızım	30	7,6	7,6	45,0
Katılıyorum	216	55,0	55,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 12’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 147 kişi %37,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 30 kişi %7,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 216 kişi %55’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 13: “Küreselleşme süreci, ulus devletin ve özgün kültürlerin asimile olup yok olduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	36	9,2	9,2	9,2
Kısmen Katılmıyorum	60	15,3	15,3	24,4
Kararsızım	46	11,7	11,7	36,1
Kısmen Katılıyorum	162	41,2	41,2	77,4
Tamamen Katılıyorum	89	22,6	22,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	96	24,4	24,4	24,4
Kararsızım	46	11,7	11,7	36,1
Katılıyorum	251	63,9	63,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 13’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 96 kişi %24,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 46 kişi %11,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 251 kişi %63,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 14: “BM, NATO, IMF ve AB... gibi global kuruluşlar, küreselleşme sürecinin sözcüsüdürler ve kendi amaçları doğrultusunda küreselleşme sürecini yönlendirmektedirler.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	15	3,8	3,8	3,8
Kısmen Katılmıyorum	49	12,5	12,5	16,3
Kararsızım	21	5,3	5,3	21,6
Kısmen Katılıyorum	175	44,5	44,5	66,2
Tamamen Katılıyorum	133	33,8	33,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	64	16,3	16,3	16,3
Kararsızım	21	5,3	5,3	21,6
Katılıyorum	308	78,4	78,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 14’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 64 kişi %16,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 21 kişi %5,3’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 308 kişi %78,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 15: “Küreselleşme, medeniyetlerin kucaklaşmasıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	92	23,4	23,4	23,4
Kısmen Katılmıyorum	55	14,0	14,0	37,4
Kararsızım	33	8,4	8,4	45,8
Kısmen Katılıyorum	159	40,5	40,5	86,3
Tamamen Katılıyorum	54	13,7	13,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	147	37,4	37,4	37,4
Kararsızım	33	8,4	8,4	45,8
Katılıyorum	213	54,2	54,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 15’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 147 kişi %37,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 33 kişi %8,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 213 kişi %54,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 16: “Küreselleşme, etik ve ahlaki değerleri yozlaştırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	27	6,9	6,9	6,9
Kısmen Katılmıyorum	64	16,3	16,3	23,2
Kararsızım	27	6,9	6,9	30,0
Kısmen Katılıyorum	169	43,0	43,0	73,0
Tamamen Katılıyorum	106	27,0	27,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	91	23,2	23,2	23,2
Kararsızım	27	6,9	6,9	30,0
Katılıyorum	275	70,0	70,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 16’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 91 kişi %23,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 27 kişi %6,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 275 kişi %70’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 17: “Küreselleşme süreci farklı kültürlerin, milletlerin katkısıyla oluşan bir sentezdir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	43	10,9	10,9	10,9
Kısmen Katılmıyorum	61	15,5	15,5	26,5
Kararsızım	45	11,5	11,5	37,9
Kısmen Katılıyorum	169	43,0	43,0	80,9
Tamamen Katılıyorum	75	19,1	19,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	104	26,5	26,5	26,5
Kararsızım	45	11,5	11,5	37,9
Katılıyorum	244	62,1	62,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 17’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 104 kişi %26,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 45 kişi %11,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 244 kişi %62,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 18: “Küreselleşmeyle birlikte, devlet sınırlarının ortadan kalkması ve tek dünya devletine doğru gidilmesi kaygı vericidir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	66	16,8	16,8	16,8
Kısmen Katılmıyorum	67	17,0	17,0	33,8
Kararsızım	42	10,7	10,7	44,5
Kısmen Katılıyorum	110	28,0	28,0	72,5
Tamamen Katılıyorum	108	27,5	27,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	133	33,8	33,8	33,8
Kararsızım	42	10,7	10,7	44,5
Katılıyorum	218	55,5	55,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 18’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 133 kişi %33,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 42 kişi %10,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 218 kişi %55,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 19: “Küreselleşme, çeşitli ayrımcı yaklaşımları her geçen gün artırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	55	14,0	14,0	14,0
Kısmen Katılmıyorum	52	13,2	13,2	27,2
Kararsızım	61	15,5	15,5	42,7
Kısmen Katılıyorum	174	44,3	44,3	87,0
Tamamen Katılıyorum	51	13,0	13,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	107	27,2	27,2	27,2
Kararsızım	61	15,5	15,5	42,7
Katılıyorum	225	57,3	57,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 19’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 107 kişi %27,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 61 kişi %15,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 225 kişi %57,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 20: “Küreselleşme, insanları her alanda kaliteye daha fazla yaklaştıran bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	72	18,3	18,3	18,3
Kısmen Katılmıyorum	76	19,3	19,3	37,7
Kararsızım	49	12,5	12,5	50,1
Kısmen Katılıyorum	133	33,8	33,8	84,0
Tamamen Katılıyorum	63	16,0	16,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	148	37,7	37,7	37,7
Kararsızım	49	12,5	12,5	50,1
Katılıyorum	196	49,9	49,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 20’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 148 kişi %37,7’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 49 kişi %12,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 196 kişi %49,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 21: “Küreselleşme, ülkeler ve kültürler arasında haksız bir rekabet ortamı oluşturmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	45	11,5	11,5	11,5
Kısmen Katılmıyorum	58	14,8	14,8	26,2
Kararsızım	28	7,1	7,1	33,3
Kısmen Katılıyorum	158	40,2	40,2	73,5
Tamamen Katılıyorum	104	26,5	26,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	103	26,2	26,2	26,2
Kararsızım	28	7,1	7,1	33,3
Katılıyorum	262	66,7	66,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 21’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 103 kişi %26,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 28 kişi %7,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 262 kişi %66,7’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 22: “Küreselleşme, dünya sorunlarının birçok yönden azaldığı bir süreç olmuştur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	146	37,2	37,2	37,2
Kısmen Katılmıyorum	85	21,6	21,6	58,8
Kararsızım	46	11,7	11,7	70,5
Kısmen Katılıyorum	113	28,8	28,8	99,2
Tamamen Katılıyorum	3	,8	,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	231	58,8	58,8	58,8
Kararsızım	46	11,7	11,7	70,5
Katılıyorum	116	29,5	29,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 22’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 231 kişi %58,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 46 kişi %11,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 116 kişi %29,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 23: “Küreselleşme sürecinde dinin yaygınlaşmasını ve dindar insanların sayısındaki artışı olumlu buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	68	17,3	17,3	17,3
Kısmen Katılmıyorum	55	14,0	14,0	31,3
Kararsızım	63	16,0	16,0	47,3
Kısmen Katılıyorum	143	36,4	36,4	83,7
Tamamen Katılıyorum	64	16,3	16,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	123	31,3	31,3	31,3
Kararsızım	63	16,0	16,0	47,3
Katılıyorum	207	52,7	52,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 23'te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 123 kişi %31,3'lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 63 kişi %16'lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 207 kişi %52,7'lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 24: “Küreselleşme tam anlamıyla bir bilgi kirliliği meydana getirmiştir.”

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	67	17,0	17,0	17,0
Kısmen Katılmıyorum	95	24,2	24,2	41,2
Kararsızım	43	10,9	10,9	52,2
Kısmen Katılıyorum	134	34,1	34,1	86,3
Tamamen Katılıyorum	54	13,7	13,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	162	41,2	41,2	41,2
Kararsızım	43	10,9	10,9	52,2
Katılıyorum	188	47,8	47,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 24'te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 162 kişi %41,2'lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 43 kişi %10,9'luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 188 kişi %47,8'lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 25: “Küreselleşme özel hayatın gizliliğini her geçen gün ortadan kaldırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	36	9,2	9,2	9,2
Kısmen Katılmıyorum	33	8,4	8,4	17,6
Kararsızım	24	6,1	6,1	23,7
Kısmen Katılıyorum	159	40,5	40,5	64,1
Tamamen Katılıyorum	141	35,9	35,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	69	17,6	17,6	17,6
Kararsızım	24	6,1	6,1	23,7
Katılıyorum	300	76,3	76,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 25’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 69 kişi %17,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 24 kişi %6,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 300 kişi %76,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 26: “Küreselleşme her insani boyutun ticarileştiği, ekonomik pazara dönüştüğü bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	12	3,1	3,1	3,1
Kısmen Katılmıyorum	54	13,7	13,7	16,8
Kararsızım	21	5,3	5,3	22,1
Kısmen Katılıyorum	152	38,7	38,7	60,8
Tamamen Katılıyorum	154	39,2	39,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	66	16,8	16,8	16,8
Kararsızım	21	5,3	5,3	22,1
Katılıyorum	306	77,9	77,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 26’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 66 kişi %16,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 21 kişi %5,3’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 306 kişi %77,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 27: “Küreselleşme, terörizmin ve illegal fanatizmin her geçen gün azaldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	130	33,1	33,1	33,1
Kısmen Katılmıyorum	115	29,3	29,3	62,3
Kararsızım	39	9,9	9,9	72,3
Kısmen Katılıyorum	89	22,6	22,6	94,9
Tamamen Katılıyorum	20	5,1	5,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	245	62,3	62,3	62,3
Kararsızım	39	9,9	9,9	72,3
Katılıyorum	109	27,7	27,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 27’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 245 kişi %62,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 109 kişi %27,7’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 28: “Küreselleşme, süreci insan merkezli (hümanist) bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	132	33,6	33,6	33,6
Kısmen Katılmıyorum	76	19,3	19,3	52,9
Kararsızım	42	10,7	10,7	63,6
Kısmen Katılıyorum	105	26,7	26,7	90,3
Tamamen Katılıyorum	38	9,7	9,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	208	52,9	52,9	52,9
Kararsızım	42	10,7	10,7	63,6
Katılıyorum	143	36,4	36,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 28’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 208 kişi %52,9’luk bir oranla **“Katılmıyorum”**, 42 kişi %10,7’lik bir oranla **“Kararsızım”** ve 143 kişi %36,4’lük bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 29: “Küreselleşme süreci, bireyleri köleleştiren ve onların özgürlüklerini ellerinden alan bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	82	20,9	20,9	20,9
Kısmen Katılmıyorum	63	16,0	16,0	36,9
Kararsızım	51	13,0	13,0	49,9
Kısmen Katılıyorum	104	26,5	26,5	76,3
Tamamen Katılıyorum	93	23,7	23,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	145	36,9	36,9	36,9
Kararsızım	51	13,0	13,0	49,9
Katılıyorum	197	50,1	50,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 29’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 145 kişi %36,9’luk bir oranla **“Katılmıyorum”**, 51 kişi %13’lük bir oranla **“Kararsızım”** ve 197 kişi %50,1’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 30: “Küreselleşme, bireylerin hayatına yön veren bir olgu değil; bireylerin tercihlerine göre şekillenen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	112	28,5	28,5	28,5
Kısmen Katılmıyorum	76	19,3	19,3	47,8
Kararsızım	48	12,2	12,2	60,1
Kısmen Katılıyorum	127	32,3	32,3	92,4
Tamamen Katılıyorum	30	7,6	7,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	188	47,8	47,8	47,8
Kararsızım	48	12,2	12,2	60,1
Katılıyorum	157	39,9	39,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 30’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 188 kişi %47,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 48 kişi %12,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 157 kişi %39,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 31: “Küreselleşme, bireyleri risk almaya ve cesaretli olmaya iten bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	62	15,8	15,8	15,8
Kısmen Katılmıyorum	58	14,8	14,8	30,5
Kararsızım	36	9,2	9,2	39,7
Kısmen Katılıyorum	186	47,3	47,3	87,0
Tamamen Katılıyorum	51	13,0	13,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	120	30,5	30,5	30,5
Kararsızım	36	9,2	9,2	39,7
Katılıyorum	237	60,3	60,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 31’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 120 kişi %30,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 36 kişi %9,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 237 kişi %60,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 32: “Küreselleşme süreci, iyi niyetli (evrensel değerler açısından) bireylerin, kötü amaçlarla hareket eden kişi ve gruplara karşı mağlup olacağı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	91	23,2	23,2	23,2
Kısmen Katılmıyorum	74	18,8	18,8	42,0
Kararsızım	67	17,0	17,0	59,0
Kısmen Katılıyorum	107	27,2	27,2	86,3
Tamamen Katılıyorum	54	13,7	13,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	165	42,0	42,0	42,0
Kararsızım	67	17,0	17,0	59,0
Katılıyorum	161	41,0	41,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 32’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 165 kişi %42’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 67 kişi %17’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 161 kişi %41’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 33: “Küreselleşme, bireyleri farkında olunmadan (gizli bir şekilde) eğiten bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	29	7,4	7,4	7,4
Kısmen Katılmıyorum	69	17,6	17,6	24,9
Kararsızım	42	10,7	10,7	35,6
Kısmen Katılıyorum	178	45,3	45,3	80,9
Tamamen Katılıyorum	75	19,1	19,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	98	24,9	24,9	24,9
Kararsızım	42	10,7	10,7	35,6
Katılıyorum	253	64,4	64,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 33’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 98 kişi %24,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 42 kişi %10,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 253 kişi %64,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 34: “Küreselleşme bireylerin sahip olduğu özgün kimlikleri destekleyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	120	30,5	30,5	30,5
Kısmen Katılmıyorum	82	20,9	20,9	51,4
Kararsızım	33	8,4	8,4	59,8
Kısmen Katılıyorum	137	34,9	34,9	94,7
Tamamen Katılıyorum	21	5,3	5,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	202	51,4	51,4	51,4
Kararsızım	33	8,4	8,4	59,8
Katılıyorum	158	40,2	40,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 34’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 202 kişi %51,4’lük bir oranla **“Katılmıyorum”**, 33 kişi %8,4’lük bir oranla **“Kararsızım”** ve 158 kişi %40,2’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 35: “Küreselleşme, bireyler tarafından tüm boyutlarıyla anlaşılacak kadar kompleks bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	43	10,9	10,9	10,9
Kısmen Katılmıyorum	44	11,2	11,2	22,1
Kararsızım	42	10,7	10,7	32,8
Kısmen Katılıyorum	175	44,5	44,5	77,4
Tamamen Katılıyorum	89	22,6	22,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	87	22,1	22,1	22,1
Kararsızım	42	10,7	10,7	32,8
Katılıyorum	264	67,2	67,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 35’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 87 kişi %22,1’lik bir oranla **“Katılmıyorum”**, 42 kişi %10,7’lik bir oranla **“Kararsızım”** ve 264 kişi %67,2’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 36: “Küreselleşme, bireyleri evrensel bir karaktere sahip olmaktan uzaklaştıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	131	33,3	33,3	33,3
Kısmen Katılmıyorum	103	26,2	26,2	59,5
Kararsızım	27	6,9	6,9	66,4
Kısmen Katılıyorum	100	25,4	25,4	91,9
Tamamen Katılıyorum	32	8,1	8,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	234	59,5	59,5	59,5
Kararsızım	27	6,9	6,9	66,4
Katılıyorum	132	33,6	33,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 36’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 234 kişi %59,5’lik bir oranla **“Katılmıyorum”**, 27 kişi %6,9’luk bir oranla **“Kararsızım”** ve 132 kişi %33,6’lık bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 37:”Küreselleşme, sorunlar karşısında çözüm üretebilen birey sayısını artırmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	68	17,3	17,3	17,3
Kısmen Katılmıyorum	74	18,8	18,8	36,1
Kararsızım	43	10,9	10,9	47,1
Kısmen Katılıyorum	163	41,5	41,5	88,5
Tamamen Katılıyorum	45	11,5	11,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	142	36,1	36,1	36,1
Kararsızım	43	10,9	10,9	47,1
Katılıyorum	208	52,9	52,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 37’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 142 kişi %36,1’lik bir oranla **“Katılmıyorum”**, 43 kişi %10,9’luk bir oranla **“Kararsızım”** ve 208 kişi %52,9’luk bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 38: “Küreselleşme, bireysel temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	103	26,2	26,2	26,2
Kısmen Katılmıyorum	103	26,2	26,2	52,4
Kararsızım	28	7,1	7,1	59,5
Kısmen Katılıyorum	98	24,9	24,9	84,5
Tamamen Katılıyorum	61	15,5	15,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	206	52,4	52,4	52,4
Kararsızım	28	7,1	7,1	59,5
Katılıyorum	159	40,5	40,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 38’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 206 kişi %52,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 28 kişi %7,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 159 kişi %40,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 39: “Küreselleşme, bireyleri stresli ve kaygılı bir hayata mahkûm eder.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	55	14,0	14,0	14,0
Kısmen Katılmıyorum	86	21,9	21,9	35,9
Kararsızım	33	8,4	8,4	44,3
Kısmen Katılıyorum	145	36,9	36,9	81,2
Tamamen Katılıyorum	74	18,8	18,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	141	35,9	35,9	35,9
Kararsızım	33	8,4	8,4	44,3
Katılıyorum	219	55,7	55,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 39’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 141 kişi %35,9’luk bir oranla **“Katılmıyorum”**, 33 kişi %8,4’lük bir oranla **“Kararsızım”** ve 219 kişi %55,7’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 40: “Küreselleşme, bireyleri olumsuz bir şekilde özentiye iten bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	16	4,1	4,1	4,1
Kısmen Katılmıyorum	61	15,5	15,5	19,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	26,5
Kısmen Katılıyorum	160	40,7	40,7	67,2
Tamamen Katılıyorum	129	32,8	32,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	77	19,6	19,6	19,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	26,5
Katılıyorum	289	73,5	73,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 40’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 77 kişi %19,6’lık bir oranla **“Katılmıyorum”**, 27 kişi %6,9’luk bir oranla **“Kararsızım”** ve 289 kişi %73,5’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 41: “Küreselleşme, hayat boyu öğrenme ve gelişim vizyonuna sahip birey sayısını düşüren bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	106	27,0	27,0	27,0
Kısmen Katılmıyorum	94	23,9	23,9	50,9
Kararsızım	55	14,0	14,0	64,9
Kısmen Katılıyorum	85	21,6	21,6	86,5
Tamamen Katılıyorum	53	13,5	13,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	200	50,9	50,9	50,9
Kararsızım	55	14,0	14,0	64,9
Katılıyorum	138	35,1	35,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 41’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 200 kişi %50,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 55 kişi %14’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 138 kişi %35,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 42: “Küreselleşme, bilinçsizce tüketen bireylerden oluşan bir tüketim toplumu meydana getirmeyi hedeflemektedir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	40	10,2	10,2	10,2
Kısmen Katılmıyorum	60	15,3	15,3	25,4
Kararsızım	52	13,2	13,2	38,7
Kısmen Katılıyorum	126	32,1	32,1	70,7
Tamamen Katılıyorum	115	29,3	29,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	100	25,4	25,4	25,4
Kararsızım	52	13,2	13,2	38,7
Katılıyorum	241	61,3	61,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 42’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 100 kişi %25,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 52 kişi %13,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 241 kişi %61,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 43: “Küreselleşme, bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bilgiyi gerçek yaşamın içinde kullanabilen bir insan modeli oluşturmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	41	10,4	10,4	10,4
Kısmen Katılmıyorum	61	15,5	15,5	26,0
Kararsızım	48	12,2	12,2	38,2
Kısmen Katılıyorum	180	45,8	45,8	84,0
Tamamen Katılıyorum	63	16,0	16,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	102	26,0	26,0	26,0
Kararsızım	48	12,2	12,2	38,2
Katılıyorum	243	61,8	61,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 43’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 102 kişi %26’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 48 kişi %12,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 243 kişi %61,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 44: “Küreselleşme bireyin değil, toplumun ön plana (biz bilincinin oluştuğu) çıktığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	88	22,4	22,4	22,4
Kısmen Katılmıyorum	90	22,9	22,9	45,3
Kararsızım	35	8,9	8,9	54,2
Kısmen Katılıyorum	99	25,2	25,2	79,4
Tamamen Katılıyorum	81	20,6	20,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	178	45,3	45,3	45,3
Kararsızım	35	8,9	8,9	54,2
Katılıyorum	180	45,8	45,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 44’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 178 kişi %45,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 35 kişi %8,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 180 kişi %45,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 45: “Küreselleşme bireyleri uysal bir sürü haline getirmek isteyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	66	16,8	16,8	16,8
Kısmen Katılmıyorum	96	24,4	24,4	41,2
Kararsızım	37	9,4	9,4	50,6
Kısmen Katılıyorum	99	25,2	25,2	75,8
Tamamen Katılıyorum	95	24,2	24,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	162	41,2	41,2	41,2
Kararsızım	37	9,4	9,4	50,6
Katılıyorum	194	49,4	49,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 45’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 162 kişi %41,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 37 kişi %9,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 194 kişi %49,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 46: “Küreselleşme, bireyler arasındaki eşitsizliği artıran bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	57	14,5	14,5	14,5
Kısmen Katılmıyorum	75	19,1	19,1	33,6
Kararsızım	58	14,8	14,8	48,3
Kısmen Katılıyorum	130	33,1	33,1	81,4
Tamamen Katılıyorum	73	18,6	18,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	132	33,6	33,6	33,6
Kararsızım	58	14,8	14,8	48,3
Katılıyorum	203	51,7	51,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 46’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 132 kişi %33,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 58 kişi %14,8’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 203 kişi %51,7’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 47: “Küreselleşme, bireyleri negatif bir bağlamda yalnızlaştıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	51	13,0	13,0	13,0
Kısmen Katılmıyorum	72	18,3	18,3	31,3
Kararsızım	37	9,4	9,4	40,7
Kısmen Katılıyorum	137	34,9	34,9	75,6
Tamamen Katılıyorum	96	24,4	24,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	123	31,3	31,3	31,3
Kararsızım	37	9,4	9,4	40,7
Katılıyorum	233	59,3	59,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 47’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 123 kişi %31,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 37 kişi %9,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 233 kişi %59,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 48: “Küreselleşme, bireyleri daha bencil ve egoist kişiler haline getirir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	54	13,7	13,7	13,7
Kısmen Katılmıyorum	52	13,2	13,2	27,0
Kararsızım	39	9,9	9,9	36,9
Kısmen Katılıyorum	128	32,6	32,6	69,5
Tamamen Katılıyorum	120	30,5	30,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	106	27,0	27,0	27,0
Kararsızım	39	9,9	9,9	36,9
Katılıyorum	248	63,1	63,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 48’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 106 kişi %27’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 248 kişi %63,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 49: “Küreselleşme, bireylerin çağdaşıktan uzaklaşıp primitif (ilkel) alışkanlıklara dönüş yaptığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	142	36,1	36,1	36,1
Kısmen Katılmıyorum	94	23,9	23,9	60,1
Kararsızım	54	13,7	13,7	73,8
Kısmen Katılıyorum	68	17,3	17,3	91,1
Tamamen Katılıyorum	35	8,9	8,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	236	60,1	60,1	60,1
Kararsızım	54	13,7	13,7	73,8
Katılıyorum	103	26,2	26,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 49’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 236 kişi %60,1’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 54 kişi %13,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 103 kişi %26,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 50: “Küreselleşme, genel olarak bireysel yaşamı çeşitli açılardan negatif yönde etkileyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	57	14,5	14,5	14,5
Kısmen Katılmıyorum	100	25,4	25,4	39,9
Kararsızım	36	9,2	9,2	49,1
Kısmen Katılıyorum	154	39,2	39,2	88,3
Tamamen Katılıyorum	46	11,7	11,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	157	39,9	39,9	39,9
Kararsızım	36	9,2	9,2	49,1
Katılıyorum	200	50,9	50,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 50’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 157 kişi %39,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 36 kişi %9,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 200 kişi %50,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 51: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda meydana gelmiş faydalı bir bilgi ağıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	36	9,2	9,2	9,2
Kısmen Katılmıyorum	74	18,8	18,8	28,0
Kararsızım	27	6,9	6,9	34,9
Kısmen Katılıyorum	192	48,9	48,9	83,7
Tamamen Katılıyorum	64	16,3	16,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	110	28,0	28,0	28,0
Kararsızım	27	6,9	6,9	34,9
Katılıyorum	256	65,1	65,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 51’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 110 kişi %28’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 27 kişi %6,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 256 kişi %65,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 52: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerini, kendi hedefleri için araç olarak kullanan, gizli amaçları olan bir söylemdir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	66	16,8	16,8	16,8
Kısmen Katılmıyorum	101	25,7	25,7	42,5
Kararsızım	48	12,2	12,2	54,7
Kısmen Katılıyorum	119	30,3	30,3	85,0
Tamamen Katılıyorum	59	15,0	15,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	167	42,5	42,5	42,5
Kararsızım	48	12,2	12,2	54,7
Katılıyorum	178	45,3	45,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 52’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 167 kişi %42,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 48 kişi %12,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 178 kişi %45,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 53: “Küreselleşme, bilişim teknolojileri ürünlerindeki yeniliklerin takip edilemeyecek düzeyde yaşandığı ve bu durumun bir karmaşaya neden olduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	60	15,3	15,3	15,3
Kısmen Katılmıyorum	78	19,8	19,8	35,1
Kararsızım	53	13,5	13,5	48,6
Kısmen Katılıyorum	143	36,4	36,4	85,0
Tamamen Katılıyorum	59	15,0	15,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	138	35,1	35,1	35,1
Kararsızım	53	13,5	13,5	48,6
Katılıyorum	202	51,4	51,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 53’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 138 kişi %35,1’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 53 kişi %13,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 202 kişi %51,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 54: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin, yaşamın her alanında kullanıldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	21	5,3	5,3	5,3
Kısmen Katılmıyorum	50	12,7	12,7	18,1
Kararsızım	22	5,6	5,6	23,7
Kısmen Katılıyorum	160	40,7	40,7	64,4
Tamamen Katılıyorum	140	35,6	35,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	71	18,1	18,1	18,1
Kararsızım	22	5,6	5,6	23,7
Katılıyorum	300	76,3	76,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 54’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 71 kişi %18,1’lik bir oranla **“Katılmıyorum”**, 22 kişi %5,6’lık bir oranla **“Kararsızım”** ve 300 kişi %76,3’lük bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 55: “Günümüzde kullanılan bilişim teknolojilerinin olmadığı dönemde, küreselleşmeden bahsetmek mümkün değildir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	15	3,8	3,8	3,8
Kısmen Katılmıyorum	79	20,1	20,1	23,9
Kararsızım	19	4,8	4,8	28,8
Kısmen Katılıyorum	169	43,0	43,0	71,8
Tamamen Katılıyorum	111	28,2	28,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	94	23,9	23,9	23,9
Kararsızım	19	4,8	4,8	28,8
Katılıyorum	280	71,2	71,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 55’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 94 kişi %23,9’luk bir oranla **“Katılmıyorum”**, 19 kişi %4,8’lik bir oranla **“Kararsızım”** ve 280 kişi %71,2’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 56: “Küreselleşme, teknolojik imkânlardan bilinçli olarak yararlanan birey sayısını artıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	30	7,6	7,6	7,6
Kısmen Katılmıyorum	46	11,7	11,7	19,3
Kararsızım	39	9,9	9,9	29,3
Kısmen Katılıyorum	207	52,7	52,7	81,9
Tamamen Katılıyorum	71	18,1	18,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	76	19,3	19,3	19,3
Kararsızım	39	9,9	9,9	29,3
Katılıyorum	278	70,7	70,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 56’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 76 kişi %19,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 278 kişi %70,7’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 57: “Küreselleşme bilişim teknolojileri imkânlarından sadece belirli bir zümrenin istifade edebildiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	79	20,1	20,1	20,1
Kısmen Katılmıyorum	121	30,8	30,8	50,9
Kararsızım	34	8,7	8,7	59,5
Kısmen Katılıyorum	113	28,8	28,8	88,3
Tamamen Katılıyorum	46	11,7	11,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	200	50,9	50,9	50,9
Kararsızım	34	8,7	8,7	59,5
Katılıyorum	159	40,5	40,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 57’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 200 kişi %50,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 34 kişi %8,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 159 kişi %40,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 58: “Küreselleşmenin parçası olan bilişim teknolojileri, bazı olumlu yönlerine rağmen yaşamı güvensizleştiren bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	21	5,3	5,3	5,3
Kısmen Katılmıyorum	50	12,7	12,7	18,1
Kararsızım	51	13,0	13,0	31,0
Kısmen Katılıyorum	180	45,8	45,8	76,8
Tamamen Katılıyorum	91	23,2	23,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	71	18,1	18,1	18,1
Kararsızım	51	13,0	13,0	31,0
Katılıyorum	271	69,0	69,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 58’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 71 kişi %18,1’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 51 kişi %13’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 271 kişi %69’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 59: “Küreselleşme, bilişim teknolojileri sayesinde iletişimi mekanikleştiren, samimiyetten uzaklaştıran ve duygulardan arındıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	21	5,3	5,3	5,3
Kısmen Katılmıyorum	42	10,7	10,7	16,0
Kararsızım	31	7,9	7,9	23,9
Kısmen Katılıyorum	169	43,0	43,0	66,9
Tamamen Katılıyorum	130	33,1	33,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	63	16,0	16,0	16,0
Kararsızım	31	7,9	7,9	23,9
Katılıyorum	299	76,1	76,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 59’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 63 kişi %16’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 31 kişi %7,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 299 kişi %76,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 60: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerine karşı bağımlılık oluşturan bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	18	4,6	4,6	4,6
Kısmen Katılmıyorum	51	13,0	13,0	17,6
Kararsızım	25	6,4	6,4	23,9
Kısmen Katılıyorum	143	36,4	36,4	60,3
Tamamen Katılıyorum	156	39,7	39,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	69	17,6	17,6	17,6
Kararsızım	25	6,4	6,4	23,9
Katılıyorum	299	76,1	76,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 60'ta görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 69 kişi %17,6'lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 25 kişi %6,4'lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 299 kişi %76,1'lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 61: “Küreselleşme süreci, bireysel normlardan toplumsal normlara kadar her alandaki normların pozitif yönde değiştiği bir dönemdir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	66	16,8	16,8	16,8
Kısmen Katılmıyorum	98	24,9	24,9	41,7
Kararsızım	76	19,3	19,3	61,1
Kısmen Katılıyorum	115	29,3	29,3	90,3
Tamamen Katılıyorum	38	9,7	9,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	164	41,7	41,7	41,7
Kararsızım	76	19,3	19,3	61,1
Katılıyorum	153	38,9	38,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 61'de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 164 kişi %41,7'lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 76 kişi %19,3'lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 153 kişi %38,9'luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 62: “Küreselleşme; değişim sürecine yön veren aldatıcı politik, ekonomik, sosyal ve kültürel eğilimin adıdır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	27	6,9	6,9	6,9
Kısmen Katılmıyorum	87	22,1	22,1	29,0
Kararsızım	49	12,5	12,5	41,5
Kısmen Katılıyorum	140	35,6	35,6	77,1
Tamamen Katılıyorum	90	22,9	22,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	114	29,0	29,0	29,0
Kararsızım	49	12,5	12,5	41,5
Katılıyorum	230	58,5	58,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 62’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 114 kişi %29’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 49 kişi %12,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 230 kişi %58,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 63: “Küreselleşme değişim sürecini yönetmeyi bilen bireylerin sayısını artıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	18	4,6	4,6	4,6
Kısmen Katılmıyorum	51	13,0	13,0	17,6
Kararsızım	57	14,5	14,5	32,1
Kısmen Katılıyorum	200	50,9	50,9	83,0
Tamamen Katılıyorum	67	17,0	17,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	69	17,6	17,6	17,6
Kararsızım	57	14,5	14,5	32,1
Katılıyorum	267	67,9	67,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 63’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 69 kişi %17,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 57 kişi %14,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 267 kişi %67,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 64: “Küreselleşme, hızlı bir değişim karşısında bireylerin aciz kaldığı, adeta rüzgâr önündeki yaprak gibi savrulduğu, pasifleştiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	42	10,7	10,7	10,7
Kısmen Katılmıyorum	75	19,1	19,1	29,8
Kararsızım	34	8,7	8,7	38,4
Kısmen Katılıyorum	149	37,9	37,9	76,3
Tamamen Katılıyorum	93	23,7	23,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	117	29,8	29,8	29,8
Kararsızım	34	8,7	8,7	38,4
Katılıyorum	242	61,6	61,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 64’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 117 kişi %29,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 34 kişi %8,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 242 kişi %61,6’lık bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 65: “Küreselleşme, değişimin, yozlaştırıcı ve geleneklerden uzaklaştırıcı bir şekilde yaşandığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	24	6,1	6,1	6,1
Kısmen Katılmıyorum	52	13,2	13,2	19,3
Kararsızım	30	7,6	7,6	27,0
Kısmen Katılıyorum	169	43,0	43,0	70,0
Tamamen Katılıyorum	118	30,0	30,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	76	19,3	19,3	19,3
Kararsızım	30	7,6	7,6	27,0
Katılıyorum	287	73,0	73,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 65’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 76 kişi %19,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 30 kişi %7,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 287 kişi %73’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 66: “Küreselleşme, bireysel ve örgütsel değişimin zorunlu olduğu ve bu değişimin bireyleri ve kurumları daha vasıflı bir hale kavuşturduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	21	5,3	5,3	5,3
Kısmen Katılmıyorum	35	8,9	8,9	14,2
Kararsızım	46	11,7	11,7	26,0
Kısmen Katılıyorum	206	52,4	52,4	78,4
Tamamen Katılıyorum	85	21,6	21,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	
<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	56	14,2	14,2	14,2
Kararsızım	46	11,7	11,7	26,0
Katılıyorum	291	74,0	74,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 66’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 56 kişi %14,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 46 kişi %11,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 291 kişi %74’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 67: “Küreselleşme; bireylerin, değişime katkıda bulunduğu bir süreç değil, değişimin dayatıldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	39	9,9	9,9	9,9
Kısmen Katılmıyorum	97	24,7	24,7	34,6
Kararsızım	40	10,2	10,2	44,8
Kısmen Katılıyorum	113	28,8	28,8	73,5
Tamamen Katılıyorum	104	26,5	26,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	136	34,6	34,6	34,6
Kararsızım	40	10,2	10,2	44,8
Katılıyorum	217	55,2	55,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 67’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 136 kişi %34,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 40 kişi %10,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 217 kişi %55,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 68: “Küreselleşme, değişimin bireyler tarafından olumlu karşılandığı ve benimsendiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	45	11,5	11,5	11,5
Kısmen Katılmıyorum	78	19,8	19,8	31,3
Kararsızım	61	15,5	15,5	46,8
Kısmen Katılıyorum	184	46,8	46,8	93,6
Tamamen Katılıyorum	25	6,4	6,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	123	31,3	31,3	31,3
Kararsızım	61	15,5	15,5	46,8
Katılıyorum	209	53,2	53,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 68’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 123 kişi %31,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 61 kişi %15,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 209 kişi %53,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 69: “Küreselleşme, değişime karşı var olan toplumsal ve bireysel eğilimi, kendi amaçları doğrultusunda “Değişmeyen tek şey değişimdir.” sloganıyla kullanan bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	9	2,3	2,3	2,3
Kısmen Katılmıyorum	76	19,3	19,3	21,6
Kararsızım	34	8,7	8,7	30,3
Kısmen Katılıyorum	146	37,2	37,2	67,4
Tamamen Katılıyorum	128	32,6	32,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	85	21,6	21,6	21,6
Kararsızım	34	8,7	8,7	30,3
Katılıyorum	274	69,7	69,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 69’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 85 kişi %21,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 34 kişi %8,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 274 kişi %69,7’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 70: “Küreselleşme, değişime karşı direnç gösteren birey sayısını artıran bir etkiye sahiptir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	88	22,4	22,4	22,4
Kısmen Katılmıyorum	139	35,4	35,4	57,8
Kararsızım	46	11,7	11,7	69,5
Kısmen Katılıyorum	95	24,2	24,2	93,6
Tamamen Katılıyorum	25	6,4	6,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	227	57,8	57,8	57,8
Kararsızım	46	11,7	11,7	69,5
Katılıyorum	120	30,5	30,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 70’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 227 kişi %57,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 46 kişi %11,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 120 kişi %30,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 71: “Küreselleşme süreci, insanların eğitime verdiği değeri azaltmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	139	35,4	35,4	35,4
Kısmen Katılmıyorum	110	28,0	28,0	63,4
Kararsızım	24	6,1	6,1	69,5
Kısmen Katılıyorum	78	19,8	19,8	89,3
Tamamen Katılıyorum	42	10,7	10,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	249	63,4	63,4	63,4
Kararsızım	24	6,1	6,1	69,5
Katılıyorum	120	30,5	30,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 71’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 249 kişi %63,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 24 kişi %6,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 120 kişi %30,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 72: “Küreselleşme, hedefleri eğitimciler ve eğitim sistemleri tarafından belirlenen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	115	29,3	29,3	29,3
Kısmen Katılmıyorum	125	31,8	31,8	61,1
Kararsızım	37	9,4	9,4	70,5
Kısmen Katılıyorum	104	26,5	26,5	96,9
Tamamen Katılıyorum	12	3,1	3,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	240	61,1	61,1	61,1
Kararsızım	37	9,4	9,4	70,5
Katılıyorum	116	29,5	29,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 72’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 240 kişi %61,1’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 37 kişi %9,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 116 kişi %29,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 73: “Küreselleşme, eğitimin, kamusal (devlet tarafından ve ücretsiz) bir hizmet olarak verilmeye devam edeceği, ticarileşmeyeceği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	104	26,5	26,5	26,5
Kısmen Katılmıyorum	81	20,6	20,6	47,1
Kararsızım	61	15,5	15,5	62,6
Kısmen Katılıyorum	117	29,8	29,8	92,4
Tamamen Katılıyorum	30	7,6	7,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	185	47,1	47,1	47,1
Kararsızım	61	15,5	15,5	62,6
Katılıyorum	147	37,4	37,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 73’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 185 kişi %47,1’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 61 kişi %15,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 147 kişi %37,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 74: “Küreselleşme, eğitim sürecinin merkezine öğrenci yerine öğretmeni yerleştiren bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	192	48,9	48,9	48,9
Kısmen Katılmıyorum	82	20,9	20,9	69,7
Kararsızım	40	10,2	10,2	79,9
Kısmen Katılıyorum	70	17,8	17,8	97,7
Tamamen Katılıyorum	9	2,3	2,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	274	69,7	69,7	69,7
Kararsızım	40	10,2	10,2	79,9
Katılıyorum	79	20,1	20,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 74’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 274 kişi %69,7’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 40 kişi %10,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 79 kişi %20,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 75: “Küreselleşme sürecinde, tüm dünyada ortak bir eğitim sistemine (evrensel eğitim) geçilmesini olumlu bulurum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	114	29,0	29,0	29,0
Kısmen Katılmıyorum	61	15,5	15,5	44,5
Kararsızım	30	7,6	7,6	52,2
Kısmen Katılıyorum	137	34,9	34,9	87,0
Tamamen Katılıyorum	51	13,0	13,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	175	44,5	44,5	44,5
Kararsızım	30	7,6	7,6	52,2
Katılıyorum	188	47,8	47,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 75’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 175 kişi %44,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 30 kişi %7,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 188 kişi %47,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 76: “Küreselleşme; eğitim olgusunun, nitelik ve nicelik olarak daha iyiye gittiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	68	17,3	17,3	17,3
Kısmen Katılmıyorum	76	19,3	19,3	36,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	43,5
Kısmen Katılıyorum	167	42,5	42,5	86,0
Tamamen Katılıyorum	55	14,0	14,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	144	36,6	36,6	36,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	43,5
Katılıyorum	222	56,5	56,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 76’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 144 kişi %36,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 27 kişi %6,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 222 kişi %56,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 77:”Küreselleşme, eğitim konusuna toplumun her kesiminin katılımını sağlayan bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	54	13,7	13,7	13,7
Kısmen Katılmıyorum	79	20,1	20,1	33,8
Kararsızım	18	4,6	4,6	38,4
Kısmen Katılıyorum	202	51,4	51,4	89,8
Tamamen Katılıyorum	40	10,2	10,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	133	33,8	33,8	33,8
Kararsızım	18	4,6	4,6	38,4
Katılıyorum	242	61,6	61,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 77’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 133 kişi %33,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 18 kişi %4,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 242 kişi %61,6’lık bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 78: “Küreselleşmenin, eğitim sisteminin hedeflerini yerelleştirdiğini (bölgelleştirdiğini) düşünüyor ve bunu olumlu buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	96	24,4	24,4	24,4
Kısmen Katılmıyorum	106	27,0	27,0	51,4
Kararsızım	60	15,3	15,3	66,7
Kısmen Katılıyorum	106	27,0	27,0	93,6
Tamamen Katılıyorum	25	6,4	6,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	202	51,4	51,4	51,4
Kararsızım	60	15,3	15,3	66,7
Katılıyorum	131	33,3	33,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 78’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 202 kişi %51,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 60 kişi %15,3’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 131 kişi %33,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 79: “Küreselleşme sürecinin, eğitimin mekânsal açıdan okula olan bağlılığını azaltarak, okulsuz bir eğitim dönemine geçişi hızlandırdığımı düşünüyorum ve bu oluşumu yanlış buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	54	13,7	13,7	13,7
Kısmen Katılmıyorum	78	19,8	19,8	33,6
Kararsızım	69	17,6	17,6	51,1
Kısmen Katılıyorum	112	28,5	28,5	79,6
Tamamen Katılıyorum	80	20,4	20,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	132	33,6	33,6	33,6
Kararsızım	69	17,6	17,6	51,1
Katılıyorum	192	48,9	48,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 79’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 132 kişi %33,6’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 69 kişi %17,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 192 kişi %48,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 80: “Küreselleşme sürecinde, bilişim teknolojileri sayesinde kitap ve kalem gibi birçok eğitsel aracın önemini yitirmesini ve eğitimin dijital bir yapıya bürünmesini yerinde buluyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	70	17,8	17,8	17,8
Kısmen Katılmıyorum	73	18,6	18,6	36,4
Kararsızım	52	13,2	13,2	49,6
Kısmen Katılıyorum	141	35,9	35,9	85,5
Tamamen Katılıyorum	57	14,5	14,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	143	36,4	36,4	36,4
Kararsızım	52	13,2	13,2	49,6
Katılıyorum	198	50,4	50,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 80’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 143 kişi %36,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 52 kişi %13,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 198 kişi %50,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 81: “Küreselleşme, ülkeler arası öğretmen ve öğrenci değişimlerinin bazı nedenlerden dolayı azalacağı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	148	37,7	37,7	37,7
Kısmen Katılmıyorum	72	18,3	18,3	56,0
Kararsızım	57	14,5	14,5	70,5
Kısmen Katılıyorum	100	25,4	25,4	95,9
Tamamen Katılıyorum	16	4,1	4,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	220	56,0	56,0	56,0
Kararsızım	57	14,5	14,5	70,5
Katılıyorum	116	29,5	29,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 81’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 220 kişi %56’lık bir oranla “**Katılmıyorum**”, 57 kişi %14,5’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 116 kişi %29,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 82: “Küreselleşme, eğitimsel süreçlerin her faktörünü kendi amaçları doğrultusunda biçimlendiren bir olgudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	6	1,5	1,5	1,5
Kısmen Katılmıyorum	85	21,6	21,6	23,2
Kararsızım	39	9,9	9,9	33,1
Kısmen Katılıyorum	181	46,1	46,1	79,1
Tamamen Katılıyorum	82	20,9	20,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	91	23,2	23,2	23,2
Kararsızım	39	9,9	9,9	33,1
Katılıyorum	263	66,9	66,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 82’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 91 kişi %23,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 263 kişi %66,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 83: “Küreselleşme, eğitim yoluyla barışın, kardeşliğin, adaletin, huzurun, demokrasinin ve uzlaşmanın yaygınlaştığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	92	23,4	23,4	23,4
Kısmen Katılmıyorum	70	17,8	17,8	41,2
Kararsızım	43	10,9	10,9	52,2
Kısmen Katılıyorum	133	33,8	33,8	86,0
Tamamen Katılıyorum	55	14,0	14,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	162	41,2	41,2	41,2
Kararsızım	43	10,9	10,9	52,2
Katılıyorum	188	47,8	47,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 83’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 162 kişi %41,2’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 43 kişi %10,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 188 kişi %47,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 84: “Küreselleşme sürecinin negatif etkilerinden toplumu korumak, eğitim kurumlarının en temel misyonudur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	18	4,6	4,6	4,6
Kısmen Katılmıyorum	58	14,8	14,8	19,3
Kararsızım	40	10,2	10,2	29,5
Kısmen Katılıyorum	146	37,2	37,2	66,7
Tamamen Katılıyorum	131	33,3	33,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	76	19,3	19,3	19,3
Kararsızım	40	10,2	10,2	29,5
Katılıyorum	277	70,5	70,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 84’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 76 kişi %19,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 40 kişi %10,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 277 kişi %70,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 85:”Küreselleşme, eğitim sisteminin politik bir kimliğe bürünmesine neden olmuştur.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	48	12,2	12,2	12,2
Kısmen Katılmıyorum	81	20,6	20,6	32,8
Kararsızım	54	13,7	13,7	46,6
Kısmen Katılıyorum	148	37,7	37,7	84,2
Tamamen Katılıyorum	62	15,8	15,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	129	32,8	32,8	32,8
Kararsızım	54	13,7	13,7	46,6
Katılıyorum	210	53,4	53,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 85’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 129 kişi %32,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 54 kişi %13,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 210 kişi %53,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 86: “Küreselleşme, çeşitli açılardan öğrencilerin lehine gelişen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	30	7,6	7,6	7,6
Kısmen Katılmıyorum	45	11,5	11,5	19,1
Kararsızım	34	8,7	8,7	27,7
Kısmen Katılıyorum	205	52,2	52,2	79,9
Tamamen Katılıyorum	79	20,1	20,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	75	19,1	19,1	19,1
Kararsızım	34	8,7	8,7	27,7
Katılıyorum	284	72,3	72,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 86’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 75 kişi %19,1’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 34 kişi %8,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 284 kişi %72,3’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 87: “Küreselleşme sürecinde, öğretimden çok eğitim ön plana çıkmaktadır.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	30	7,6	7,6	7,6
Kısmen Katılmıyorum	86	21,9	21,9	29,5
Kararsızım	51	13,0	13,0	42,5
Kısmen Katılıyorum	162	41,2	41,2	83,7
Tamamen Katılıyorum	64	16,3	16,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	116	29,5	29,5	29,5
Kararsızım	51	13,0	13,0	42,5
Katılıyorum	226	57,5	57,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 87’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 116 kişi %29,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 51 kişi %13’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 226 kişi %57,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 88: “Küreselleşme; klasik yönetim anlayışının, yerini sistem anlayışına bıraktığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	12	3,1	3,1	3,1
Kısmen Katılmıyorum	33	8,4	8,4	11,5
Kararsızım	66	16,8	16,8	28,2
Kısmen Katılıyorum	179	45,5	45,5	73,8
Tamamen Katılıyorum	103	26,2	26,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	45	11,5	11,5	11,5
Kararsızım	66	16,8	16,8	28,2
Katılıyorum	282	71,8	71,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 88’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 45 kişi %11,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 66 kişi %16,8’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 282 kişi %71,8’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 89: “Küreselleşme sürecinde; yönetimin ilkelerini ve çerçevesini, endüstri (sanayi) alanındaki akademisyenlerin ya da teorisyenlerin belirlediğini düşünüyorum ve bu durumdan memnuniyet duymaktayım.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	75	19,1	19,1	19,1
Kısmen Katılmıyorum	98	24,9	24,9	44,0
Kararsızım	66	16,8	16,8	60,8
Kısmen Katılıyorum	125	31,8	31,8	92,6
Tamamen Katılıyorum	29	7,4	7,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	173	44,0	44,0	44,0
Kararsızım	66	16,8	16,8	60,8
Katılıyorum	154	39,2	39,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 89’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 173 kişi %44’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 66 kişi %16,8’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 154 kişi %39,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 90: “Küreselleşme, eğitim yöneticilerinin “evrensel liderlik” özelliklerine sahip olmasını gerektirmektedir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	9	2,3	2,3	2,3
Kısmen Katılmıyorum	36	9,2	9,2	11,5
Kararsızım	28	7,1	7,1	18,6
Kısmen Katılıyorum	162	41,2	41,2	59,8
Tamamen Katılıyorum	158	40,2	40,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	45	11,5	11,5	11,5
Kararsızım	28	7,1	7,1	18,6
Katılıyorum	320	81,4	81,4	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 90’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 45 kişi %11,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 28 kişi %7,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 320 kişi %81,4’lük bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 91: “Küreselleşme, yönetim bilimini her yönüyle (planlama, organizasyon, iletişim, eşgüdümleme, denetim...) standartlaştıran bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	12	3,1	3,1	3,1
Kısmen Katılmıyorum	27	6,9	6,9	9,9
Kararsızım	39	9,9	9,9	19,8
Kısmen Katılıyorum	232	59,0	59,0	78,9
Tamamen Katılıyorum	83	21,1	21,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	
<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	39	9,9	9,9	9,9
Kararsızım	39	9,9	9,9	19,8
Katılıyorum	315	80,2	80,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 91’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 315 kişi %80,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 92: “Küreselleşme; yönetimin, müşterinin taleplerine göre üretim ve hizmet süreçlerini şekillendirdiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	24	6,1	6,1	6,1
Kısmen Katılmıyorum	48	12,2	12,2	18,3
Kararsızım	18	4,6	4,6	22,9
Kısmen Katılıyorum	183	46,6	46,6	69,5
Tamamen Katılıyorum	120	30,5	30,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	72	18,3	18,3	18,3
Kararsızım	18	4,6	4,6	22,9
Katılıyorum	303	77,1	77,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 92’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 72 kişi %18,3’lük bir oranla **“Katılmıyorum”**, 18 kişi %4,6’lık bir oranla **“Kararsızım”** ve 303 kişi %77,1’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 93: “Küreselleşme sürecinde, yönetimin, sadece yöneticiler tarafından değil, ekip üyeleri tarafından toplu biçimde gerçekleştirildiğini görüyor ve bundan rahatsızlık duyuyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	147	37,4	37,4	37,4
Kısmen Katılmıyorum	100	25,4	25,4	62,8
Kararsızım	47	12,0	12,0	74,8
Kısmen Katılıyorum	64	16,3	16,3	91,1
Tamamen Katılıyorum	35	8,9	8,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	247	62,8	62,8	62,8
Kararsızım	47	12,0	12,0	74,8
Katılıyorum	99	25,2	25,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 93’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 247 kişi %62,8’lik bir oranla **“Katılmıyorum”**, 47 kişi %12’lik bir oranla **“Kararsızım”** ve 99 kişi %25,2’lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 94: “Küreselleşme sürecinde, okul yöneticilerine, okulun yanında okul çevresinin de lideri olma sorumluluğunun yüklenmesinin toplumsal gelişime önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	28	7,1	7,1	7,1
Kısmen Katılmıyorum	58	14,8	14,8	21,9
Kararsızım	33	8,4	8,4	30,3
Kısmen Katılıyorum	179	45,5	45,5	75,8
Tamamen Katılıyorum	95	24,2	24,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	86	21,9	21,9	21,9
Kararsızım	33	8,4	8,4	30,3
Katılıyorum	274	69,7	69,7	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 94’te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 86 kişi %21,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 33 kişi %8,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 274 kişi %69,7’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 95: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, eğitim yönetimi konusunda yetersizliklerinin olduğu bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	49	12,5	12,5	12,5
Kısmen Katılmıyorum	64	16,3	16,3	28,8
Kararsızım	34	8,7	8,7	37,4
Kısmen Katılıyorum	182	46,3	46,3	83,7
Tamamen Katılıyorum	64	16,3	16,3	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	113	28,8	28,8	28,8
Kararsızım	34	8,7	8,7	37,4
Katılıyorum	246	62,6	62,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 95’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 113 kişi %28,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 34 kişi %8,7’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 246 kişi %62,6’lık bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 96: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin inovatif (reformcu ve yenilikçi)olma konusunda, aktif yönetim sergileyemedikleri bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	74	18,8	18,8	18,8
Kısmen Katılmıyorum	106	27,0	27,0	45,8
Kararsızım	21	5,3	5,3	51,1
Kısmen Katılıyorum	148	37,7	37,7	88,8
Tamamen Katılıyorum	44	11,2	11,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>%yığılmalı</i>
Katılmıyorum	180	45,8	45,8	45,8
Kararsızım	21	5,3	5,3	51,1
Katılıyorum	192	48,9	48,9	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 96’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 180 kişi %45,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 21 kişi %5,3’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 192 kişi %48,9’luk bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 97: “Küreselleşme, okul yöneticilerinin, küreselleşme koşullarına uygun bir eğitimsel vizyon ve bu vizyona yönelik misyonlar belirleyerek okulları yönettiği bir süreçtir.”

maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	24	6,1	6,1	6,1
Kısmen Katılmıyorum	48	12,2	12,2	18,3
Kararsızım	40	10,2	10,2	28,5
Kısmen Katılıyorum	218	55,5	55,5	84,0
Tamamen Katılıyorum	63	16,0	16,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	
<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	72	18,3	18,3	18,3
Kararsızım	40	10,2	10,2	28,5
Katılıyorum	281	71,5	71,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 97’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 72 kişi %18,3’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 40 kişi %10,2’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 281 kişi %71,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 98: “Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin eğitim ve yönetimde kullanılması açısından, okul yöneticilerinin uyum sorunu yaşadığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	15	3,8	3,8	3,8
Kısmen Katılmıyorum	75	19,1	19,1	22,9
Kararsızım	18	4,6	4,6	27,5
Kısmen Katılıyorum	229	58,3	58,3	85,8
Tamamen Katılıyorum	56	14,2	14,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	
<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	90	22,9	22,9	22,9
Kararsızım	18	4,6	4,6	27,5
Katılıyorum	285	72,5	72,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 98’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 90 kişi %22,9’luk bir oranla “**Katılmıyorum**”, 18 kişi %4,6’lık bir oranla “**Kararsızım**” ve 285 kişi %72,5’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 99: “Küreselleşme süreci, eğitim müfredatının, okul yöneticileri ve okul personeli tarafından şekillendirildiği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	112	28,5	28,5	28,5
Kısmen Katılmıyorum	98	24,9	24,9	53,4
Kararsızım	33	8,4	8,4	61,8
Kısmen Katılıyorum	103	26,2	26,2	88,0
Tamamen Katılıyorum	47	12,0	12,0	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Katılmıyorum	210	53,4	53,4	53,4
Kararsızım	33	8,4	8,4	61,8
Katılıyorum	150	38,2	38,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 99’da görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 210 kişi %53,4’lük bir oranla “**Katılmıyorum**”, 33 kişi %8,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 150 kişi %38,2’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 100: “Küreselleşme, okul yöneticilerinin, yönetim bilgisi yanında branş bilgisi yönünden de donanımlı olmasını gerektiren bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

Katılım Düzeyi	f	%	% geçerli	% yığılmalı
Hiç Katılmıyorum	21	5,3	5,3	5,3
Kısmen Katılmıyorum	37	9,4	9,4	14,8
Kararsızım	28	7,1	7,1	21,9
Kısmen Katılıyorum	135	34,4	34,4	56,2
Tamamen Katılıyorum	172	43,8	43,8	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	58	14,8	14,8	14,8
Kararsızım	28	7,1	7,1	21,9
Katılıyorum	307	78,1	78,1	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 100’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 58 kişi %14,8’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 28 kişi %7,1’lik bir oranla “**Kararsızım**” ve 307 kişi %78,1’lik bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 101: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, kurumlarını öğrenen örgüt vizyonu ile yönetemediği bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	60	15,3	15,3	15,3
Kısmen Katılmıyorum	99	25,2	25,2	40,5
Kararsızım	39	9,9	9,9	50,4
Kısmen Katılıyorum	150	38,2	38,2	88,5
Tamamen Katılıyorum	45	11,5	11,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	159	40,5	40,5	40,5
Kararsızım	39	9,9	9,9	50,4
Katılıyorum	195	49,6	49,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 101’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 159 kişi %40,5’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 39 kişi %9,9’luk bir oranla “**Kararsızım**” ve 195 kişi %49,6’lık bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 102: “Küreselleşme, reel bir olgu olmasına rağmen, okul yöneticileri tarafından önemsenmeyen bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	42	10,7	10,7	10,7
Kısmen Katılmıyorum	80	20,4	20,4	31,0
Kararsızım	33	8,4	8,4	39,4
Kısmen Katılıyorum	169	43,0	43,0	82,4
Tamamen Katılıyorum	69	17,6	17,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	122	31,0	31,0	31,0
Kararsızım	33	8,4	8,4	39,4
Katılıyorum	238	60,6	60,6	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 102’de görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 122 kişi %31’lik bir oranla “**Katılmıyorum**”, 33 kişi %8,4’lük bir oranla “**Kararsızım**” ve 238 kişi %60,6’lık bir oranla “**Katılıyorum**” cevabını vermiştir.

Tablo 103: “Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin politize olduğu, siyasal erkin güdümünde kaldığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	90	22,9	22,9	22,9
Kısmen Katılmıyorum	109	27,7	27,7	50,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	57,5
Kısmen Katılıyorum	115	29,3	29,3	86,8
Tamamen Katılıyorum	52	13,2	13,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	199	50,6	50,6	50,6
Kararsızım	27	6,9	6,9	57,5
Katılıyorum	167	42,5	42,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 103'te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 199 kişi %50,6'lık bir oranla **“Katılmıyorum”**, 27 kişi %6,9'luk bir oranla **“Kararsızım”** ve 167 kişi %42,5'lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Tablo 104: “Küreselleşme; okul yöneticilerinin elde olmayan nedenlerden dolayı, okul ortamına, okul personeline, öğrencilere ve velilere hâkim olamadığı bir süreçtir.” maddesinin katılım düzeyi frekans ve yüzdeleri

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Hiç Katılmıyorum	55	14,0	14,0	14,0
Kısmen Katılmıyorum	93	23,7	23,7	37,7
Kararsızım	36	9,2	9,2	46,8
Kısmen Katılıyorum	156	39,7	39,7	86,5
Tamamen Katılıyorum	53	13,5	13,5	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

<i>Katılım Düzeyi</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>% geçerli</i>	<i>% yığılmalı</i>
Katılmıyorum	148	37,7	37,7	37,7
Kararsızım	36	9,2	9,2	46,8
Katılıyorum	209	53,2	53,2	100,0
Toplam	393	100,0	100,0	

Tablo 104'te görüldüğü gibi yargıya katılım düzeyleri öncelikle beş katılım düzeyine göre ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Sonra ise alt ve üst iki grup birleştirilerek üç gruplu bir katılım istatistiği sunulmuştur. Bu değerlendirmeye göre, ilgili maddeye, örneklem grubundan 148 kişi %37,7'lik bir oranla **“Katılmıyorum”**, 36 kişi %9,2'lik bir oranla **“Kararsızım”** ve 209 kişi %53,2'lik bir oranla **“Katılıyorum”** cevabını vermiştir.

Okul Yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılama Anketiyle elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında zaman anketin uygulandığı örneklemin küreselleşmeye kuşkusuz açıdan bakan bir örneklem olduğu sonucuna rahatlıkla varabiliriz. Küreselleşmeyi negatif bağlamda değerlendiren kişiler küreselleşmeye karşı verilen tepkiler grubundan kuşkucular grubunu temsil ederler. Küreselleşmeyi Algılama Anketinin maddelerine verilen cevapların katılım yüzdelerine bakıldığında birçok anket maddesinde küreselleşmeyle ilgili algıların yüzde oranları negatif yönde baskın görülmektedir. Bu

durum okul yöneticilerin küreselleşme olgusuna karşı kuşkucu bir yaklaşım içinde olduklarını göstermektedir.

Okul yöneticileri özellikle anketin Küreselleşme ve Eğitimsel Devrim/Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi bölümlerinde ciddi bir özeleştiri yapmış görünmektedirler. Zira bu bölümlerde verilen maddeler küresel çağda okul yöneticilerinin sahip olması gereken yeterliliklerle ilgilidir. Bu maddelere verilen cevaplara bakıldığında okul yöneticilerinin birçok yeterlilik açısından görevdaşlarını yeterli görmedikleri gözlenmektedir. Küresel çağda eğitim yöneticisinin yetiştirilmesi konusu, bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere eğitimin en önemli sorunlarından biri gibi görünmektedir.

Küreselleşme anketiyle elde edilmiş olan bulguların her biri ayrı ayrı analiz edilmeyi gerektirebilecek boyutta konuları ihtiva etmektedir Bu nedenle araştırmada özellikle konsept dışına çıkılmaması için özen gösterilmiş ve her madde için ayrıntılı analizler yapılmamıştır. Maddeler için yapılan yorumlar yeterli görülmemekle birlikte her maddeye ait bulguların ayrı bir araştırma konusu olabileceği aşikârdır.

4.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Veri toplama aracının geliştirilmesinde, kapsam geçerliliği analizi, güvenilirlik analizi, geçerlilik analizleri ve yapı geçerliliği analizleri yapılmıştır.

4.2.1. Kapsam Geçerliliği Analizi

Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının ilk aşamasında, hazırlanan anket formu öncelikle kapsam geçerliliği analizine tabi tutulmuştur. Kapsam geçerliliği bağlamında öncelikle küreselleşme konusunda araştırma yapmış uzmanların görüşlerine başvurularak ölçekte yer alan maddelerin literatüre uygunluğu konusunda fikir alınmıştır. 200 maddeden oluşan anket formundan, uzman görüşleri doğrultusunda 100 madde çıkarılmış, anket 100 maddeye indirgenmiştir. Kalan 100 madde uzmanların ve alanında akademik kariyer edinmiş 3 uzmanın görüşleri doğrultusunda kapsam ve anlam yönüyle düzeltilerek ankete son şekli verilmiştir. Araştırma için son şekli verilen anketin birinci kısmında araştırmaya katılan yöneticilere ait demografik değişkenler, ikinci kısmında ise küreselleşme olgusuna yönelik algıları ölçen 100 soru bulunmaktadır.

4.2.2. Güvenirlik Analizi

Bir ölçeğin güvenirligini ölçmek için çeşitli yaklaşımlar kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de içsel tutarlılık analizidir. İçsel tutarlılık ölçümünde en yaygın kullanılan yöntem Cronbach Alpha olarak da bilinen alfa katsayısıdır (Altunışık ve d., 2007, s.115-116).

Ölçeğin güvenirlik analizinde;

1.güvenirlik analizine 100 madde ile başlandı ve Cronbach Alpha değeri 0,856 çıktı. 26 madde güvenirligi düşürücü yönde etki ettiği için analizden çıkarıldı.

2.güvenirlige kalan 74 madde ile devam edildi. Cronbach Alpha değeri 0,934 çıktı. 16 madde güvenirligi düşürücü yönde etki ettiği için analizden çıkarıldı.

3.güvenirlik kalan 58 madde için yapıldı. 58 maddenin Cronbach Alpha değeri 0,956 çıktı. Cronbach Alpha değerini negatif yönde (düşürücü) etkileyen bir madde olmadığı ve güvenirligin daha fazla yükseltilemeyeceği görüldüğü için güvenirlik analizi tekrarlanmamıştır. 3. kez yapılan güvenirlik analiz sonuçlarına ilişkin veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 105: Güvenirlik Testi Sonuçları

Cronbach Alpha	Madde sayısı
0,956	58

Alfa değeri 0 ile 1 arasında değerler alır ve kabul edilebilir alfa değeri 0,7 olarak benimsenmektedir (Altunışık ve d., 2007, s.115-116). Tutarlılık düzeyi güvenirlik katsayısı 1'e yaklaştıkça yükselir (Tekin, 1993). Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı; $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında ise ölçek yüksek derecede güvenilir (Özdamar, 1999) Tablo Tablo 105'te de görüldüğü gibi 58 maddenin Cronbach Alfa değeri ,956'dır. Bu bağlamda ölçeğin güvenirliginin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 106: Güvenilirlik (İç Tutarlılık) Analizi Sonuçları

Madde No	Madde Silindiğinde ölçek ortalaması	Madde silindiğinde ölçek varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	Madde silindiğinde C.Alpha
m1	186,450	1577,141	0,329	0,956
m3	185,863	1551,155	0,607	0,955
m4	186,873	1528,193	0,699	0,954
m5	186,448	1522,008	0,737	0,954
m6	186,433	1533,639	0,666	0,954
m9	186,204	1566,867	0,428	0,955
m10	185,812	1559,087	0,575	0,955
m12	186,064	1562,004	0,488	0,955
m14	186,410	1541,906	0,583	0,955
m16	186,634	1540,105	0,635	0,954
m17	186,178	1548,846	0,575	0,955
m20	186,700	1552,797	0,528	0,955
m21	185,878	1554,684	0,553	0,955
m22	185,761	1552,616	0,640	0,955
m25	186,573	1522,985	0,742	0,954
m28	186,837	1540,075	0,630	0,955
m31	186,165	1576,577	0,326	0,956
m32	187,244	1544,874	0,587	0,955
m34	186,959	1526,310	0,721	0,954
m35	186,486	1530,796	0,735	0,954
m36	185,906	1557,733	0,562	0,955
m37	187,025	1538,943	0,630	0,954
m38	186,183	1552,859	0,538	0,955
m41	186,578	1523,714	0,748	0,954
m42	186,511	1552,791	0,531	0,955
m43	186,338	1525,010	0,784	0,954
m44	186,204	1530,020	0,720	0,954
m45	187,344	1548,537	0,565	0,955
m46	186,651	1543,049	0,646	0,954

Madde No	Madde Silindiğinde ölçek ortalaması	Madde silindiğinde ölçek varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	Madde silindiğinde C.Alpha
m48	186,723	1541,956	0,629	0,955
m49	186,573	1546,837	0,597	0,955
m51	186,015	1595,627	0,145	0,956
m53	186,921	1559,542	0,461	0,955
m54	186,046	1558,860	0,572	0,955
m55	185,855	1559,813	0,550	0,955
m56	185,796	1563,239	0,494	0,955
m58	186,277	1546,155	0,641	0,955
m60	186,285	1538,811	0,677	0,954
m61	185,957	1563,327	0,490	0,955
m63	186,361	1535,645	0,686	0,954
m65	185,949	1581,574	0,301	0,956
m66	187,165	1586,496	0,228	0,956
m67	187,308	1553,122	0,500	0,955
m70	187,695	1595,396	0,141	0,956
m75	186,514	1561,796	0,444	0,955
m77	187,333	1584,891	0,229	0,956
m78	186,102	1577,046	0,377	0,956
m80	185,934	1591,516	0,189	0,956
m81	186,491	1551,710	0,567	0,955
m82	186,076	1582,617	0,293	0,956
m87	185,850	1597,199	0,172	0,956
m89	187,394	1584,913	0,222	0,956
m91	186,356	1582,893	0,257	0,956
m92	186,779	1572,346	0,339	0,956
m94	186,132	1603,217	0,075	0,956
m97	186,679	1571,754	0,360	0,956
m99	186,911	1548,296	0,545	0,955
m100	186,583	1557,433	0,499	0,955

Tablo 106’da görüldüğü gibi, 58 maddeden herhangi biri güvenilirlik katsayısını negatif yönde etkilememektedir. Ayrıca tabloda maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonları da görülmektedir.

4.2.3. Madde Analizleri

Madde analizleri, her hangi bir ölçme aracının bütününde ya da alt ölçeklerinde bulunan maddelerin anlamlı olarak yer alıp almadığını tespit etmek için yapılmaktadır (Otrar, 2006, s.103). Tutum ölçeklerinde madde analizi, Likert ölçekleme tekniğinin en önemli konusu olan tek boyutluluk özelliğini sağlamak için yapılır. (Tavşancıl, 2002, s.148). Madde analizi, ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin ipuçları vermektedir. Çünkü Madde analizi işlemleri, ölçekteki maddelerin, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı bir özelliği başka özelliklerle karıştırmadan ölçüp ölçmediğini belirleyerek, bu belirleme sonucunda bu tür maddeleri seçerek kendi içinde tutarlı bir ölçek oluşturmak amacıyla yapılır (Tavşancıl, 2002, s.151). Tutum ölçekleri için madde analizi yapılmasının diğer bir amacı da “ölçek hangi maddelerden oluşturulursa güvenilirlik ve geçerliliği yüksek olur ?” sorusuna cevap aramaktır (Tezbaşaran, 1997, s.45). Bu durum algı ölçekleri içinde geçerlidir denilebilir. Bu ölçeğin madde analizlerinde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olması yeterli görülmüştür.

4.2.3.1. Madde Toplam Analizi (Item-Total Correlation)

Madde toplam korelasyonu, testten elde edilen toplam puanlarla her bir maddenin arasındaki korelasyonu (ilişkiyi) açıklar (Otrar, 2006, s.101).

Ölçeğin iç tutarlılığını tespit etmek için 58 madde ile yapılan madde toplam analizi (Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi) sonucu aşağıdaki tabloda ve yorumunda sunulmuştur.

Tablo 107: Madde Toplam Değerlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

<i>Madde No:</i>	<i>r(pearson)</i>	<i>P</i>
Madde Toplam		
m1	0,357	0,000
m10	0,594	0,000
m100	0,524	0,000
m12	0,511	0,000
m14	0,607	0,000
m16	0,655	0,000
m17	0,597	0,000
m20	0,552	0,000
m21	0,574	0,000
m22	0,656	0,000
m25	0,758	0,000
m28	0,651	0,000
m3	0,626	0,000
m31	0,354	0,000
m32	0,610	0,000
m34	0,738	0,000
m35	0,750	0,000
m36	0,581	0,000
m37	0,651	0,000
m38	0,561	0,000
m4	0,718	0,000
m41	0,763	0,000
m42	0,555	0,000
m43	0,797	0,000
m44	0,737	0,000
m45	0,587	0,000
m46	0,664	0,000
m48	0,649	0,000
m49	0,618	0,000

<i>Madde No:</i>	<i>r(pearson)</i>	<i>P</i>
m5	0,754	0,000
m51	0,174	0,001
m53	0,488	0,000
m54	0,591	0,000
m55	0,569	0,000
m56	0,516	0,000
m58	0,659	0,000
m6	0,686	0,000
m60	0,694	0,000
m61	0,512	0,000
m63	0,704	0,000
m65	0,327	0,000
m66	0,257	0,000
m67	0,526	0,000
m70	0,171	0,001
m75	0,471	0,000
m77	0,260	0,000
m78	0,400	0,000
m80	0,217	0,000
m81	0,589	0,000
m82	0,320	0,000
m87	0,195	0,000
m89	0,254	0,000
m9	0,453	0,000
m91	0,287	0,000
m92	0,369	0,000
m94	0,101	0,045
m97	0,388	0,000
m99	0,569	0,000

Tablo 107’de görüldüğü gibi madde toplam korelasyonlarını tespit etmek için yapılan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonucunda madde toplam korelasyonları 94.

maddede $p < 0,05$ düzeyinde, 51 ve 70. maddelerde $p < 0,01$ iken diğer 55 maddede ise $p < 0,001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

4.2.3.2. Madde Kalan Analizi (Corrected İtem-Toplam Correlation)

Madde kalan korelasyonu, testteki her bir madde ile, toplamdan bu maddenin çıkarılması ile elde edilen sonuç arasındaki korelasyonu (ilişkiyi) göstermektedir (Otrar, 2006, s.101).

58 madde ile madde kalan analizini yapmak için uygulanan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonucunda 6 (51,53,75,81,89,91) maddenin korelasyonu istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeyde anlamlı bulunmadığı için ölçekten çıkarılmış ve 52 madde ile ikinci kez madde kalan analizi yapılmıştır. İkinci kez yapılan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonucunda 1 maddenin (92) maddenin korelasyonu istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeyde anlamlı bulunmadığı için atılmış ve 51 madde ile üçüncü kez madde kalan analizi yapılmıştır.

Üçüncü kez yapılan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonucunda madde kalan korelasyonlarının tamamı anlamlı bulunduğu için yinelenmemiş olup, madde kalan korelasyonları ve anlamlılık düzeyleri aşağıdaki tablodadır.

Tablo 108: Madde Kalan Değerlerini Tespit Etmek İçin Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Madde No	R (pearson)	p
1		
3	0,134	0,008
4	0,634	0,000
5	0,758	0,000
6	0,667	0,000
9	0,442	0,000
10	0,472	0,000
12	0,410	0,000
14	0,350	0,000
16	0,498	0,000

Madde No	R (pearson)	p
17	0,499	0,000
20	0,302	0,000
21	0,362	0,000
22	0,643	0,000
25	0,605	0,000
28	0,480	0,000
31	0,113	0,025
32	0,239	0,000
34	0,544	0,000
35	0,658	0,000
36	0,546	0,000
37	0,330	0,000
38	0,373	0,000
41	0,536	0,000
42	0,482	0,000
43	0,544	0,000
44	0,765	0,000
45	0,481	0,000
46	0,479	0,000
48	0,526	0,000
49	0,565	0,000
54	0,338	0,000
55	0,498	0,000
56	0,581	0,000
58	0,490	0,000
60	0,504	0,000
61	0,444	0,000
63	0,403	0,000
65	0,190	0,000
66	0,102	0,043
67	0,240	0,000
70	0,329	0,000

Madde No	R (pearson)	p
77	0,342	0,000
78	0,103	0,041
80	0,232	0,000
82	0,127	0,011
87	0,107	0,035
94	0,137	0,007
97	0,272	0,000
99	0,280	0,000
100	0,556	0,000

Tablo 108’de görüldüğü gibi madde kalan korelasyonlarını tespit etmek için yapılan pearson çarpım moment korelasyon analizi sonucunda tüm maddelerin korelasyonları istatistiksel olarak en az $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

4.2.3.3. Madde Ayırt Ediciliği (Discrimininity)

Madde ayırt ediciliği, testin alt ve üst çeyreğindeki (%27’lik) kişilerin aldıkları puanların, ilişkisiz grup t testi ile karşılaştırılması sonucunda elde edilir (Otrar, 2006, s.101-102). Ölçeğin üst çeyreği (üst %27) 1. grup olarak, alt çeyreği (alt %27) de 2. grup olarak tanımlandıktan sonra iki grup arasında ilişkisiz gruplar t testi uygulanmıştır. İlişkisiz gruplar t testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Yapılan ilişkisiz gruplar t testi sonucunda 94.maddenin madde ayırtediciliği $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olmadığı için 94. Madde analizden çıkarılmıştır.

Kalan 50 madde ile ikinci kez ilişkisiz gruplar t testi yapılmış olup, sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 109: Madde Ayırt Ediciliği İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları (üst %27 ile alt %27)

	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>ss</i>	<i>sh_x</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
m1	üst%27	106	3,755	1,085	0,105	5,905	199,835	0,000
	alt%27	106	2,755	1,365	0,133			
m3	üst%27	106	4,811	0,393	0,038	15,080	122,389	0,000
	alt%27	106	2,736	1,361	0,132			
m4	üst%27	106	4,283	0,740	0,072	27,254	210,000	0,000
	alt%27	106	1,396	0,801	0,078			
m5	üst%27	106	4,613	0,725	0,070	24,923	192,812	0,000
	alt%27	106	1,651	0,986	0,096			
m6	üst%27	106	4,660	0,476	0,046	21,254	138,115	0,000
	alt%27	106	2,028	1,183	0,115			
m9	üst%27	106	4,255	0,996	0,097	8,182	192,445	0,000
	alt%27	106	2,915	1,360	0,132			
m10	üst%27	106	4,670	0,581	0,056	12,869	156,447	0,000
	alt%27	106	3,075	1,136	0,110			
m12	üst%27	106	4,358	0,987	0,096	8,971	200,347	0,000
	alt%27	106	2,981	1,234	0,120			
m14	üst%27	106	4,340	1,068	0,104	15,653	210,000	0,000
	alt%27	106	1,972	1,134	0,110			
m16	üst%27	106	4,151	1,049	0,102	13,838	210,000	0,000
	alt%27	106	1,943	1,264	0,123			
m17	üst%27	106	4,491	0,693	0,067	13,555	155,637	0,000
	alt%27	106	2,472	1,368	0,133			
m20	üst%27	106	4,094	0,921	0,089	14,020	203,749	0,000
	alt%27	106	2,142	1,099	0,107			
m21	üst%27	106	4,764	0,427	0,041	13,251	125,337	0,000
	alt%27	106	2,925	1,364	0,132			
m22	üst%27	106	4,858	0,350	0,034	16,112	122,283	0,000
	alt%27	106	2,877	1,217	0,118			
m25	üst%27	106	4,519	0,771	0,075	28,291	210,000	0,000
	alt%27	106	1,453	0,806	0,078			

Devamı Sonraki Sayfada

	Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p																																																																																																																																																																																																																							
m28	üst%27	106	4,009	1,246	0,121	15,829	210,000	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,651	0,895	0,087				m31	üst%27	106	4,142	1,099	0,107	6,707	195,311	0,000	alt%27	106	2,953	1,457	0,141	m32	üst%27	106	3,462	1,318	0,128	16,398	132,787	0,000	alt%27	106	1,226	0,484	0,047	m34	üst%27	106	4,462	0,692	0,067	33,870	210,000	0,000	alt%27	106	1,415	0,615	0,060	m35	üst%27	106	4,585	0,645	0,063	23,310	177,296	0,000	alt%27	106	1,849	1,022	0,099	m36	üst%27	106	4,774	0,420	0,041	13,485	128,218	0,000	alt%27	106	3,038	1,257	0,122	m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000	alt%27	106	1,509	0,808	0,078		Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27
m31	üst%27	106	4,142	1,099	0,107	6,707	195,311	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	2,953	1,457	0,141				m32	üst%27	106	3,462	1,318	0,128	16,398	132,787	0,000	alt%27	106	1,226	0,484	0,047	m34	üst%27	106	4,462	0,692	0,067	33,870	210,000	0,000	alt%27	106	1,415	0,615	0,060	m35	üst%27	106	4,585	0,645	0,063	23,310	177,296	0,000	alt%27	106	1,849	1,022	0,099	m36	üst%27	106	4,774	0,420	0,041	13,485	128,218	0,000	alt%27	106	3,038	1,257	0,122	m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000	alt%27	106	1,509	0,808	0,078		Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110										
m32	üst%27	106	3,462	1,318	0,128	16,398	132,787	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,226	0,484	0,047				m34	üst%27	106	4,462	0,692	0,067	33,870	210,000	0,000	alt%27	106	1,415	0,615	0,060	m35	üst%27	106	4,585	0,645	0,063	23,310	177,296	0,000	alt%27	106	1,849	1,022	0,099	m36	üst%27	106	4,774	0,420	0,041	13,485	128,218	0,000	alt%27	106	3,038	1,257	0,122	m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000	alt%27	106	1,509	0,808	0,078		Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																								
m34	üst%27	106	4,462	0,692	0,067	33,870	210,000	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,415	0,615	0,060				m35	üst%27	106	4,585	0,645	0,063	23,310	177,296	0,000	alt%27	106	1,849	1,022	0,099	m36	üst%27	106	4,774	0,420	0,041	13,485	128,218	0,000	alt%27	106	3,038	1,257	0,122	m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000	alt%27	106	1,509	0,808	0,078		Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																						
m35	üst%27	106	4,585	0,645	0,063	23,310	177,296	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,849	1,022	0,099				m36	üst%27	106	4,774	0,420	0,041	13,485	128,218	0,000	alt%27	106	3,038	1,257	0,122	m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000	alt%27	106	1,509	0,808	0,078		Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																				
m36	üst%27	106	4,774	0,420	0,041	13,485	128,218	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	3,038	1,257	0,122				m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000	alt%27	106	1,509	0,808	0,078		Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																		
m37	üst%27	106	4,000	1,146	0,111	18,285	210,000	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,509	0,808	0,078					Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p	m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000	alt%27	106	2,670	1,225	0,119	m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																
	Grup	N	X_{ort}	ss	sh_x	t	sd	p																																																																																																																																																																																																																							
m38	üst%27	106	4,500	0,939	0,091	12,213	196,719	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	2,670	1,225	0,119				m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000	alt%27	106	1,811	0,987	0,096	m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																							
m41	üst%27	106	4,708	0,568	0,055	26,185	167,790	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,811	0,987	0,096				m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000	alt%27	106	2,349	1,196	0,116	m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																					
m42	üst%27	106	4,415	0,767	0,074	14,976	178,881	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	2,349	1,196	0,116				m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000	alt%27	106	1,840	0,917	0,089	m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																			
m43	üst%27	106	4,698	0,461	0,045	28,674	154,946	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,840	0,917	0,089				m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000	alt%27	106	2,028	1,183	0,115	m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																																	
m44	üst%27	106	4,783	0,414	0,040	22,630	130,362	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	2,028	1,183	0,115				m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000	alt%27	106	1,396	0,902	0,088	m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																																															
m45	üst%27	106	3,330	1,293	0,126	12,634	187,615	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,396	0,902	0,088				m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000	alt%27	106	2,217	1,155	0,112	m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																																																													
m46	üst%27	106	4,406	0,493	0,048	17,945	142,096	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	2,217	1,155	0,112				m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000	alt%27	106	1,991	0,961	0,093	m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																																																																											
m48	üst%27	106	4,349	0,756	0,073	19,853	210,000	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	1,991	0,961	0,093				m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																																																																																									
m49	üst%27	106	4,085	1,025	0,100	13,409	207,872	0,000																																																																																																																																																																																																																							
	alt%27	106	2,094	1,134	0,110																																																																																																																																																																																																																										

	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>ss</i>	<i>sh_x</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>																																																																																																																																																																																																														
m54	üst%27	106	4,594	0,493	0,048	13,075	140,247	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	2,962	1,187	0,115				m55	üst%27	106	4,689	0,667	0,065	10,985	169,717	0,000	alt%27	106	3,283	1,136	0,110	m56	üst%27	106	4,679	0,469	0,046	10,102	130,217	0,000	alt%27	106	3,283	1,343	0,130	m58	üst%27	106	4,557	0,603	0,059	17,370	162,482	0,000	alt%27	106	2,434	1,104	0,107	m60	üst%27	106	4,528	0,693	0,067	17,853	174,561	0,000	alt%27	106	2,236	1,126	0,109	m61	üst%27	106	4,396	1,048	0,102	9,060	201,599	0,000	alt%27	106	2,934	1,289	0,125	m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000	alt%27	106	2,179	1,003	0,097	m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27
m55	üst%27	106	4,689	0,667	0,065	10,985	169,717	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,283	1,136	0,110				m56	üst%27	106	4,679	0,469	0,046	10,102	130,217	0,000	alt%27	106	3,283	1,343	0,130	m58	üst%27	106	4,557	0,603	0,059	17,370	162,482	0,000	alt%27	106	2,434	1,104	0,107	m60	üst%27	106	4,528	0,693	0,067	17,853	174,561	0,000	alt%27	106	2,236	1,126	0,109	m61	üst%27	106	4,396	1,048	0,102	9,060	201,599	0,000	alt%27	106	2,934	1,289	0,125	m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000	alt%27	106	2,179	1,003	0,097	m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094										
m56	üst%27	106	4,679	0,469	0,046	10,102	130,217	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,283	1,343	0,130				m58	üst%27	106	4,557	0,603	0,059	17,370	162,482	0,000	alt%27	106	2,434	1,104	0,107	m60	üst%27	106	4,528	0,693	0,067	17,853	174,561	0,000	alt%27	106	2,236	1,126	0,109	m61	üst%27	106	4,396	1,048	0,102	9,060	201,599	0,000	alt%27	106	2,934	1,289	0,125	m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000	alt%27	106	2,179	1,003	0,097	m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																								
m58	üst%27	106	4,557	0,603	0,059	17,370	162,482	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	2,434	1,104	0,107				m60	üst%27	106	4,528	0,693	0,067	17,853	174,561	0,000	alt%27	106	2,236	1,126	0,109	m61	üst%27	106	4,396	1,048	0,102	9,060	201,599	0,000	alt%27	106	2,934	1,289	0,125	m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000	alt%27	106	2,179	1,003	0,097	m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																						
m60	üst%27	106	4,528	0,693	0,067	17,853	174,561	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	2,236	1,126	0,109				m61	üst%27	106	4,396	1,048	0,102	9,060	201,599	0,000	alt%27	106	2,934	1,289	0,125	m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000	alt%27	106	2,179	1,003	0,097	m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																				
m61	üst%27	106	4,396	1,048	0,102	9,060	201,599	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	2,934	1,289	0,125				m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000	alt%27	106	2,179	1,003	0,097	m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																		
m63	üst%27	106	4,509	0,808	0,078	18,632	210,000	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	2,179	1,003	0,097				m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000	alt%27	106	3,283	1,300	0,126	m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																
m65	üst%27	106	4,321	0,890	0,086	6,782	185,634	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,283	1,300	0,126				m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000	alt%27	106	2,094	1,056	0,103	m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																														
m66	üst%27	106	2,811	1,435	0,139	4,143	192,919	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	2,094	1,056	0,103				m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000	alt%27	106	1,453	0,841	0,082	m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																												
m67	üst%27	106	3,509	1,436	0,139	12,724	169,453	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	1,453	0,841	0,082				m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001	alt%27	106	1,557	1,006	0,098	m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																										
m70	üst%27	106	2,104	1,309	0,127	3,413	196,925	0,001																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	1,557	1,006	0,098				m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000	alt%27	106	1,830	1,183	0,115	m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																																								
m77	üst%27	106	2,500	1,282	0,124	3,954	208,664	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	1,830	1,183	0,115				m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000	alt%27	106	3,104	1,171	0,114	m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																																																						
m78	üst%27	106	4,123	0,752	0,073	7,539	179,085	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,104	1,171	0,114				m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000	alt%27	106	3,566	1,273	0,124	m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																																																																				
m80	üst%27	106	4,292	1,138	0,111	4,381	210,000	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,566	1,273	0,124				m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000	alt%27	106	3,425	1,294	0,126	m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																																																																																		
m82	üst%27	106	4,255	0,769	0,075	5,677	170,942	0,000																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,425	1,294	0,126				m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																																																																																																
m87	üst%27	106	4,208	0,713	0,069	3,225	210,000	0,001																																																																																																																																																																																																														
	alt%27	106	3,830	0,971	0,094																																																																																																																																																																																																																	

	<i>Grup</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>ss</i>	<i>sh_x</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
m97	üst%27	106	3,528	1,089	0,106	6,470	204,649	0,000
	alt%27	106	2,472	1,281	0,124			
m99	üst%27	106	3,887	1,166	0,113	12,699	210,000	0,000
	alt%27	106	1,934	1,071	0,104			
m100	üst%27	106	3,925	1,030	0,100	11,050	207,782	0,000
	alt%27	106	2,274	1,143	0,111			

Tablo 109’da görüldüğü gibi, madde ayırt ediciliği için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda üst %27’lik grup ile alt %27’lik grup arasında istatistiksel olarak en az $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Tüm maddelerde, ölçek maddelerinin madde ayırt ediciliği için öngörülen en az $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık tespit edildiği için, madde ayırt ediciliği ile ilgili yukarıdaki maddelerden herhangi bir maddenin çıkarılmasına gerek kalmamıştır.

4.2.4. Yapı Geçerliliği

Araştırmanın yapı geçerliliğini test etmek için, kalan maddeler ile faktör analizi yapılmıştır.

4.2.4.1. Faktör Analizi

Faktör analizi, aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişken arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını ve yorumlanmasını kolaylaştırmak için daha az sayıdaki temel boyutlara indirgemek veya özetlemek olan bir grup çok değişkenli analiz tekniğine verilen isimdir. Faktör analizinde temel mantık, karmaşık bir olgunun daha az sayıda faktörler (temel değişkenler, alt boyutlar) yardımıyla açıklanabileceği düşüncesidir (Altunışık ve d., 2007, s.222).

Faktör analizi yapabilmeyen ön şartı, değişkenler arasında belli bir oranda korelasyon bulunmasıdır. Bartlett testi küresellik testi, değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olup olmadığını gösterir. KMO Bartlett testi sonucunda $KMO < 0,500$ ise kabul edilemez, $0,500 < KMO < 0,600$ ise kötü; $0,600 < KMO < 0,700$ ise orta, $0,700 < KMO < 0,800$ ise iyi ve $0,800 < KMO < 1,000$ ise mükemmel ilişki var demektir (Sipahi, Yurtkoru, Çınko, 2008).

Faktör analizi yapılırken öncelikle faktör sayısının nasıl belirleneceğine karar verilmelidir. Faktör sayısı araştırmacı tarafından belirlenebileceği gibi, özdeğerlere (eigen) bakılarak veya açıklanan toplam varyans miktarına göre de belirlenebilir. “Hangi yöntemin tercih edileceği araştırma problemine ve araştırmacının tercihinine bağlı olarak değişmektedir” (Altunışık ve d., 2007, s.231-233). Bu araştırmada ilgili literatüre uygun olması bakımından eigen kesme değeri (özdeğer) belirleme yerine faktör sayısı belirleme tercih edilmiş ve ilgili literatüre bağlı bir şekilde küreselleşmenin 5 boyutu olduğu göz önünde bulundurularak ölçeğin 5 alt boyuttan (faktör) oluşması tercih edilmiştir.

Faktör analizine başlanmadan karar verilmesi gereken bir başka nokta ise faktör eksen döndürme (rotasyon) sayısı ve yöntemidir. Döndürme, dik (orthogonal) ya da eğik (oblique) tercih edilebilir. Faktörlerin birbirinden bağımsız olmasını sağlamak için varimax dik döndürme tercih edilmelidir (Sipahi, Yurtkoru, Çinko, 2008, s.76-77; Altunışık ve d., 2007, s.235-236) Bu bağlamda analize başlanmadan 25 eksen döndürme sayısı ve varimax dik döndürme yöntemi tercih edilmiştir.

Analize başlamadan karar verilmesi gereken bir başka konu ise faktör yük değerlerinin kesme sınırıdır (korelasyon kesme değeri). Faktör yük değeri maddelerin alt boyutlarla olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Literatürde faktör örüntüsünün oluşturulmasında 0.30 ile 0.40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği ifade edilmektedir. Faktör analizinde alt kesme noktası olarak 0.35 kabul edilmiştir.

Bu tercihler yapıldıktan sonra güvenilirlik ve madde analizleri sonucunda elde kalan 50 madde ile faktör analizine başlanmıştır.

İlk faktör analizi sonucunda, örneklem yeterliliği yeterli düzeyde çıkmış, tüm maddelerin en az bir faktör altında yer aldığı tespit edilmiştir. İki ve daha fazla faktör altında yer alan maddeler, hangi faktör altında daha büyük değerle yer almış ise o faktör altına eklenmiştir. İki faktörde yer alan maddelerden 0,100 düzeyinde farklılık olmayanların atılmasına karar verilmiş ancak, maddelerin hiçbirisi daha düşük düzeyde farklılıkla 2 faktör altında yer almadığı görüldüğü için madde elemesine gerek kalmamıştır. Faktör analizine ilişkin tablolar aşağıdaki gibidir.

Tablo 110: KMO ve Bartlett's Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği		0,857
Bartlett's Testi	Ki-kare	13070,818
	S Derecesi	1225
	<i>p</i>	0,000

Tablo 110'da görüldüğü gibi, KMO küresellik testi sonucunda KMO= 0,857 bulunmuştur. Bu değer mevcut maddelerin faktör analizi için mükemmel bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir ($p<0.001$).

Tablo111: Ortak Varyans (Communalities)

Madde No	Başlangıçtaki Varyans	Son Varyans
m1	1,000	0,406
m3	1,000	0,535
m4	1,000	0,646
m5	1,000	0,725
m6	1,000	0,576
m9	1,000	0,505
m10	1,000	0,497
m12	1,000	0,398
m14	1,000	0,536
m16	1,000	0,520
m17	1,000	0,441
m20	1,000	0,399
m21	1,000	0,498
m22	1,000	0,559
m25	1,000	0,681
m28	1,000	0,466
m31	1,000	0,196
m32	1,000	0,555
m34	1,000	0,664
m35	1,000	0,585

Madde No	Başlangıçtaki Varyans	Son Varyans
m36	1,000	0,520
m37	1,000	0,540
m38	1,000	0,454
m41	1,000	0,621
m42	1,000	0,467
m43	1,000	0,706
m44	1,000	0,609
m45	1,000	0,415
m46	1,000	0,564
m48	1,000	0,516
m49	1,000	0,556
m54	1,000	0,540
m55	1,000	0,618
m56	1,000	0,576
m58	1,000	0,529
m60	1,000	0,537
m61	1,000	0,413
m63	1,000	0,541
m65	1,000	0,263
m66	1,000	0,332
m67	1,000	0,473
m70	1,000	0,507
m77	1,000	0,572
m78	1,000	0,428
m80	1,000	0,381
m82	1,000	0,456
m87	1,000	0,236
m97	1,000	0,299
m99	1,000	0,482
m100	1,000	0,467

Tablo 111’de görüldüğü gibi maddelere ait son varyansın, en düşüğü 0,236 değerle 87. maddeye aittir.

Tablo 112: Faktör Analiz Sonuçları

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	% Varyans	Küm. %	Toplam	% Varyans	Küm. %	Toplam	% Varyans	Küm. %
1	17,059	34,119	34,119	17,059	34,119	34,119	6,879	13,758	13,758
2	2,829	5,658	39,777	2,829	5,658	39,777	6,543	13,085	26,843
3	1,903	3,807	43,583	1,903	3,807	43,583	5,137	10,274	37,117
4	1,694	3,388	46,971	1,694	3,388	46,971	3,517	7,035	44,152
5	1,523	3,046	50,017	1,523	3,046	50,017	2,933	5,865	50,017
6	1,464	2,928	52,945						
7	1,402	2,805	55,750						
8	1,310	2,619	58,369						
9	1,212	2,424	60,793						
10	1,153	2,306	63,099						
11	1,100	2,201	65,300						
12	1,063	2,127	67,426						
13	1,033	2,066	69,492						
14	0,970	1,940	71,432						
15	0,896	1,792	73,225						
16	0,841	1,683	74,907						
17	0,814	1,628	76,536						
18	0,761	1,522	78,057						
19	0,733	1,466	79,523						
20	0,718	1,435	80,959						
21	0,681	1,361	82,320						
22	0,634	1,268	83,588						
23	0,629	1,258	84,846						
24	0,613	1,227	86,073						
25	0,542	1,084	87,157						
26	0,511	1,022	88,179						
27	0,478	0,955	89,134						
28	0,470	0,940	90,074						
29	0,439	0,879	90,953						

Fakör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	% Varyans	Küm. %	Toplam	% Varyans	Küm. %	Toplam	% Varyans	Küm. %
30	0,387	0,775	91,727						
31	0,365	0,730	92,457						
32	0,352	0,704	93,161						
33	0,340	0,679	93,840						
34	0,323	0,647	94,487						
35	0,299	0,598	95,086						
36	0,271	0,542	95,628						
37	0,254	0,508	96,136						
38	0,241	0,482	96,618						
39	0,222	0,445	97,062						
40	0,203	0,407	97,469						
41	0,198	0,396	97,866						
42	0,181	0,362	98,228						
43	0,167	0,334	98,561						
44	0,157	0,314	98,875						
45	0,143	0,286	99,161						
46	0,113	0,226	99,387						
47	0,095	0,190	99,577						
48	0,085	0,171	99,748						
49	0,067	0,135	99,883						
50	0,058	0,117	100,000						

Tablo 112’de de görüldüğü gibi yapılan faktör analizi sonucunda, 5 alt boyuttan oluşan ölçeğin, toplam varyansın % 50,017’sini açıkladığı görülmektedir. 1.faktör, aldığı 6,879 faktör yükü ile toplam varyansın % 13,758’ini açıklarken, 2.faktörün, aldığı 6,543 faktör yükü ile toplam varyansın % 13,085’ini açıkladığı, 3.faktörün, aldığı 5,137 faktör yükü ile toplam varyansın % 10,274’ünü açıkladığı, 4.faktörün, aldığı 3,517 faktör yükü ile toplam varyansın % 7,035’ini açıkladığı ve 5.faktörün, aldığı 2,933 faktör yükü ile toplam varyansın % 5,865’ini açıkladığı görülmektedir. 5 faktörün açıkladığı varyans toplamının ise % 50,017 olduğu görülmektedir.

Tablo 113: Faktör Analizleri Sonucu Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi (Rotated Component Matrix)

Madde No	Faktör No				
	1	2	3	4	5
m34	0,679				
m32	0,635				
m1	0,630				
m42	0,610				
m46	0,591				
m16	0,572				
m43	0,571				
m28	0,538				
m44	0,533				
m20	0,530				
m25	0,514				
m48	0,502				
m67	0,455				
m17	0,447				
m37	0,446				
m45	0,438				
m35	0,417				
m9		0,673			
m10		0,625			
m21		0,598			
m36		0,589			
m12		0,560			
m38		0,548			
m22		0,540			
m6		0,504			
m61		0,501			
m41		0,442			
m49			0,624		
m5			0,621		

Madde No	Faktör No				
	1	2	3	4	5
m4			0,603		
m3			0,594		
m14			0,517		
m65			0,439		
m63			0,435		
m60			0,409		
m82			0,379		
m31			0,371		
m56				0,618	
m54				0,589	
m78				0,571	
m55				0,570	
m80				0,501	
m87				0,450	
m58				0,447	
m77					0,732
m70					0,604
m66					0,522
m97					0,479
m99					0,426
m100					0,422

Tablo 113'te görüldüğü gibi 34, 32, 1, 42, 46, 16, 43, 28, 44, 20, 25, 48, 67, 17, 37, 45 ve 35. maddeler 1.faktör altında, 9, 10, 21, 36, 12, 38, 22, 6, 61 ve 41. maddeler 2.faktör altında, 49, 5, 4, 3, 14, 65, 63, 60, 82 ve 31. maddeler 3.faktör altında, 54, 78, 55, 80, 87ve 58. maddeler 4.faktör altında ve 77, 70, 66,97, 99 ve 100. maddeler 5.faktör altında toplanmıştır.

4.2.4.2. Faktörlerin Adlandırılması

Faktör dağılımlarının ardından faktörlerin isimlendirilmesi yapılmıştır. Faktörlerin isimlendirilmesi, her bir faktörün altındaki maddelerin kavramsal yapısı dikkate alınarak ilgili literatüre uygun olarak verildi. Faktör isimlendirilmesinde uzman görüşüne başvuruldu. Faktörlere ait maddeler ve verilen isimler aşağıdaki gibidir:

Tablo 114: Faktörlerin Adlandırılmasına İlişkin Tablo

Faktör No	Faktör Maddeleri	Madde Sayısı	Faktöre Verilen Ad
Faktör 1	m34, m32, m1, m42, m46, m16, m43, m28, m44, m20, m25, m48, m67, m17, m37, m45, m35	17	Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam
Faktör 2	m9, m10, m21, m36, m12, m38, m22, m6, m61, m41	10	Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam
Faktör 3	m49, m5, m4, m3, m14, m65, m63, m60, m82, m31	10	Küresel Değişim ve Aktörleri
Faktör 4	m56, m54, m78, m55, m80, m87, m58	7	Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim
Faktör 5	m77, m70, m66, m97, m99, m100	6	Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi

Tablo 114’te görüldüğü gibi, faktör analizi sonucunda 34, 32, 1, 42, 46, 16, 43, 28, 44, 20, 25, 48, 67, 17, 37, 45 ve 35. maddeler 1.faktör altında toplanmış ve bu faktöre **“Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam”** ismi verilmiştir. 9, 10, 21, 36, 12, 38, 22, 6, 61 ve 41. maddeler 2.faktör altında toplanmış ve bu faktör **“Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam”** olarak adlandırılmıştır. 49, 5, 4, 3, 14, 65, 63, 60, 82 ve 31. maddeler 3.faktör altında toplanmış ve bu faktöre **“Küresel Değişim ve Aktörleri”** adı verilmiştir. 54, 78, 55, 80, 87ve 58. maddeler 4.faktör altında toplanmış ve bu faktöre **“Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim”** adı verilmiştir. 77, 70, 66,97, 99 ve 100. maddeler 5.faktör altında toplanmış ve bu faktöre de **“Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi”** adı verilmiştir.

4.2.5. Ölçek Puanının Hesaplanması

Ölçek puanı, her faktörde bulunan madde sayısının 5 ile çarpımının madde sayısına bölünmesi sureti ile maksimum puan, faktördeki madde sayısının 1 ile çarpılıp tekrar madde sayısına bölünmesi ile de minimum puan hesaplanmıştır. Hesaplamaya ilişkin ayrıntılı tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 115: Ölçek Puanına İlişkin Tablo

Faktör Adı	Madde Sayısı	Maksimum Puan	Minimum Puan
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	17	$17 \times 5 / 17 = 5$	$17 \times 1 / 17 = 1$
Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	10	$10 \times 5 / 10 = 5$	$10 \times 1 / 10 = 1$
Küresel Değişim ve Aktörleri	10	$10 \times 5 / 10 = 5$	$10 \times 1 / 10 = 1$
Küreselleşme ve Eğitimsel Devrim	7	$7 \times 5 / 7 = 5$	$7 \times 1 / 7 = 1$
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	6	$6 \times 5 / 6 = 5$	$6 \times 1 / 6 = 1$
Ölçek Toplam Puanı	50	25	5

Tablo 115'te görüldüğü gibi ölçek toplam puanı minimum 5 maksimum 25 olarak hesaplanmıştır.

4.2.6. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Değerleri

Ölçeğin tüm güvenilirlik ve geçerlilik analizleri bittikten sonra, kalan Cronbach Alpha güvenilirlik analizi, ardından da ikiye ayırma (Split-Half) yöntemi ile Guttman ve Spearman Brovn değerleri tespit edilmiştir. Sonuçlar aşağıdaki tablodadır.

Tablo 116: Ölçeğe Ait Göstergeler

Faktör Adı	Faktör Maddeleri	Madde Sayısı	Faktör yükü	Açıklanan varyans %	Açıklanan varyans yığılmalı %	Cronbach alpha	Guttman	Spearman brown
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	m34, m32, m1, m42, m46, m16, m43, m28, m44, m20, m25, m48, m67, m17, m37, m45, m35	17	6,88	13,76	13,758	0,929	0,937	0,943
Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	m9, m10, m21, m36, m12, m38, m22, m6, m61, m41	10	6,54	13,09	26,843	0,870	0,826	0,829
Küresel Değişim ve Aktörleri	m49, m5, m4, m3, m14, m65, m63, m60, m82, m31	10	5,14	10,27	37,117	0,841	0,772	0,804
Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	m56, m54, m78, m55, m80, m87, m58	7	3,52	7,03	44,152	0,769	0,688	0,726
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	m77, m70, m66, m97, m99, m100	6	2,93	5,87	50,017	0,675	0,541	0,544
Toplam		50	25,01	50,02	50,017	0,957	0,895	0,910

Tablo 116’da görüldüğü gibi, ölçeğin kalan maddelerinin Cronbach Alpha değeri 0,957 olarak tespit edilmiştir. İkiye ayırma (Split-Half) yöntemi sonucunda birinci grupta bulunan maddeler; m1, m3, m4, m5, m6, m9, m10, m12, m14, m16, m17, m20, m21, m22, m25, m28, m31, m32, m34, m35, m36, m37, m38, m41, m42 ve 1.grubun Cronbach Alpha değeri, 0,941 iken ikinci gruptaki maddeler; m43, m44, m45, m46, m48, m49, m54, m55, m56, m58, m60, m61, m63, m65, m66, m67, m70, m77, m78,

m80, m82, m87, m97, m99, m100 ve 2.grubun Cronbach Alpha değeri 0,895 olduğu tespit edilmiştir.

4.2.6.1. Ölçek Alt Boyutları Arasındaki Korelatif İlişkiler

Tablo 117: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Korelatif İlişkiler

		Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	Küresel Değişim ve Aktörleri	Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	R		0,767	0,826	0,569	0,472
	P		0,000	0,000	0,000	0,000
	N		393	393,000	393,000	393,000
Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	R			0,781	0,652	0,385
	P			0,000	0,000	0,000
	N			393	393,000	393,000
Küresel Değişim ve Aktörleri	R				0,600	0,468
	P				0,000	0,000
	N				393	393,000
Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	R					0,222
	P					0,000
	N					393
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	R					
	P					
	N					

Tablo 117’de görüldüğü gibi alt faktörler arasında $p < 0,001$ düzeyinde korelatif ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

4.2.6.2. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Ortalama Değerleri

Tablo 118: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğine Ait Alt Faktörlerin Ortalama Değerleri

<i>Faktör Adı</i>	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>Sh_X</i>	<i>SS</i>
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	393	1,06	4,94	3,02	0,05	0,94
Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	393	1,00	5,00	3,66	0,04	0,85
Küresel Değişim ve Aktörleri	393	1,70	4,90	3,43	0,04	0,85
Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	393	2,00	5,00	3,75	0,04	0,73
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	393	1,00	4,33	2,67	0,04	0,81

Tablo 118’de görüldüğü gibi KAÖ’ye ait alt faktörlerden Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort}=3,02$; Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,66$; Küresel Değişim ve Aktörleri alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,43$; Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} =3,75$ ve Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} =2,67$ düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

4.2.7. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği Çalışması İle Benzer Araştırmaların Tartışması

Çimen (2009) tarafından yapılan “**Sakarya Üniversitesi Öğrencilerinin Küreselleşme Olgusuna Bakış Açıkları**” isimli çalışma incelendiğinde görülecektir ki bu çalışmada, bir anket uygulamasıyla elde edilen veriler SPSS 16.00 paket programı kullanılarak Chi Square (Ki Kare) analiziyle yorumlanmıştır. Örneklem 755 kişiden

oluşan bir üniversite öğrencisi grubudur. Seçilen analiz yönteminin tercih edilmiş olma nedeni Kolmogorov-Smirnov Testi ile belirlenmemiştir. Verilen cevaplardaki dağılımın parametrik veya non-parametrik olup olmadığı bu testle ortaya konmamıştır. Ayrıca söz konusu çalışmada herhangi bir güvenilirlik ve geçerlik analizi yapılmadığı için maddelere verilen cevapların tutarlılığı ölçülmemiş, güvenilirlik analizi yapılmadan maddelere verilen cevaplar analiz edilmiştir. Çalışma anket analizi olduğu için geliştirilmiş bir ölçek söz konusu değildir (Çimen, 2009, s.64-122). KAÖ’nde ise örneklem 393 kişi olduğu için dağılımın parametrik olduğu ($n>30$) varsayılarak parametrik fark testleri kullanılmasına rağmen mezuniyet ve kıdem bağımsız değişkenlerinin alt gruplarında $n<30$ olduğu için Non-parametrik bir fark analizi olan Kruskal Wallis-h Testi tercih edilmiştir. Ayrıca KAÖ’de 100 maddelik bir anket formu güvenilirlik ve geçerlik analizlerine tabi tutularak 50 maddeye indirgenmiş ve bu maddelerin cronbach alpha değeri 0,957 bulunmuştur. “Okul Yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi” konulu tez çalışması her şeyden önce bir ölçek geliştirme çalışmasıdır ve okul yöneticilerinin küreselleşme olgusuna ilişkin algılarını ölçen özgün bir çalışmadır.

Özkan (2006) tarafından yapılan **“İlköğretim Öğretmenlerinin Küresel Eğitime Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi”** konulu çalışma incelendiğinde, bu çalışmanın da bir ölçek geliştirme çalışması olduğu görülmektedir. Araştırma 232 öğretmenden oluşan bir örneklem grubundan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı çalışması sonucunda “Küresel Eğitimin Doğurgularına İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği” isimli 18 maddelik bir ölçek geliştirmiş, ölçeğin cronbach alpha değeri 0,890 olarak tespit edilmiştir. Yalnız araştırmacının güvenilirlik ve geçerlik analizlerine kaç maddeyle başladığına ve kaç maddenin güvenilir bulunmadığı için çıkarıldığına dair herhangi bir bilgi sunulmamıştır. Araştırma Küresel Eğitim Olgusuna yönelik özgün bir çalışma olarak değerlendirilebilir (Özkan, 2006, s.56-98).

Abalı (2005) tarafından yapılan **“Eğitim Bilimleri Lisansüstü Öğrencilerinin ve Öğretim Elemanlarının Küreselleşme ve Yükseköğretime Etkileri Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi”** konulu çalışmaya bakıldığında çalışmanın 147 kişilik bir örneklem grubu üzerinde yapıldığı görülecektir. Araştırmada örneklem grubundan elde edilen veriler Chi Square (Ki Kare) Non-parametrik testiyle analiz edilmiştir. Analiz öncesinde herhangi bir güvenilirlik ya da geçerlik testi uygulanmamıştır. Araştırma bir

ölçek geliştirme çalışması değildir. Araştırma üniversite yüksek lisans, doktora öğrencileri ve öğretim görevlilerinin, küreselleşme ve yükseköğretime etkileri üzerine yapılan bir çalışma olması hasebiyle özgün bir çalışmadır (Abalı, 2005, s.82-212).

Durmuş (2002) tarafından yapılan “**Küreselleşmenin Eğitime Yansımaları**” konulu çalışma incelendiğinde çalışmanın kuramsal bir tarama çalışması olduğu görülmektedir. Araştırmacı söz konusu çalışmada herhangi bir uygulama gerçekleştirmemiş, istatistiksel analiz yapmamıştır (Durmuş 2002, s.1-94).

4.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile yapılan araştırmada, araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik dağılımları frekans yüzde ve yığılmalı yüzdeleri örneklem bölümünde yer aldığı için burada tekrar edilmemiştir.

4.3.1. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile Yapılan Ölçümlerin Cinsiyet Değişkenine Göre İstatistiksel Olarak Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Verilerin çözümlemesinde ilk olarak cinsiyet değişkeninin “Küreselleşme Olgusunun” algılanmasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını test etmek için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.

Tablo 119: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	ort	S	\bar{x}	t testi		
						t	sd	p
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	Bay	295	00	92	05	-0,70	391,00	0,482
	Bayan	98	08	98	10			

Tablo 119’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda bay ve bayanların

aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,482>0,05$).

Tablo 120: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X_{ort}	SS	sh_x	t testi		
						t	sd	p
Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	Bay	295	3,63	0,85	0,05	-1,11	391,00	0,266
	Bayan	98	3,74	0,86	0,09			

Tablo 120’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda bay ve bayanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,266>0,05$).

Tablo 121: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X_{ort}	SS	sh_x	t testi		
						t	sd	p
Küresel Değişim ve Aktörleri	Bay	295	3,43	0,83	0,05	-0,17	391,00	0,869
	Bayan	98	3,44	0,92	0,09			

Tablo 121’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küresel Değişim ve Aktörleri” alt boyutuna ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda bay ve bayanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,869>0,05$).

Tablo 122: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X_{ort}	SS	sh_x	t	t testi	
							sd	p
Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	Bay	295	3,71	0,75	0,04	-2,00	391,00	0,046
	Bayan	98	3,88	0,65	0,07			

Tablo 122’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim” alt boyutuna ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda bay ve bayanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde bayanların lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p = 0,046 < 0,05$).

Tablo 123: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X_{ort}	SS	sh_x	t	t testi	
							sd	p
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	Bay	295	2,70	0,80	0,05	1,16	391,00	0,248
	Bayan	98	2,59	0,82	0,08			

Tablo 123’te görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi” alt boyutuna ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda bay ve bayanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,248 > 0,05$).

4.3.2. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile Yapılan Ölçümlerin Yöneticilik Kıdemi Bağımsız Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek için Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları

Tablo 124: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları

	<i>Yöneticilik Kıdemi</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	1-5 yıl	135	192,67	6,956	4,000	0,138
	6-10 yıl	110	218,58			
	11-15 yıl	62	195,25			
	16-20 yıl	59	181,33			
	21 ve Üstü	27	168,96			
Toplam		393				

Tablo 124’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların yöneticilik kıdemine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=6,956$ $sd=4,000$ $p=0,138$).

Tablo 125: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları

	<i>Yöneticilik Kıdemi</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küreselleşme Devlet ve Toplumsal Yaşam	1-5 yıl	135	199,97	5,820	4,000	0,213
	6-10 yıl	110	210,10			
	11-15 yıl	62	199,08			
	16-20 yıl	59	181,18			
	21 ve Üstü	27	158,59			
Toplam		393				

Tablo 125’te görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam”a ait puanların yöneticilik kıdemine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=5,820$ $sd=4,000$ $p=0,213$).

Tablo 126: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları

	<i>Yöneticilik Kıdemi</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küresel Değişim ve Aktörleri	1-5 yıl	135	193,68	3,833	4,000	0,429
	6-10 yıl	110	210,56			
	11-15 yıl	62	199,45			
	16-20 yıl	59	190,61			
	21 ve Üstü	27	166,69			
Toplam		393				

Tablo 126’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küresel Değişim ve Aktörleri” alt boyutuna ait puanların yöneticilik kıdemine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=3,833$ $sd=4,000$ $p=0,429$).

Tablo 127: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek için Yapılan Non-parametrik Kruskal Vallis-h Testi Sonuçları

	<i>Yöneticilik Kıdemi</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	1-5 yıl	135	202,06	4,535	4,000	0,338
	6-10 yıl	110	210,20			
	11-15 yıl	62	181,47			
	16-20 yıl	59	188,35			
	21 ve Üstü	27	172,46			
Toplam		393				

Tablo 127’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim” alt boyutuna ait puanların yöneticilik kıdemine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=4,535$ $sd=4,000$ $p=0,338$).

Tablo 128: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Alt Boyutlarından Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna Ait Puanların Yöneticilik Kıdemine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek için Yapılan Non-parametrik Kruskal Vallis-h Testi Sonuçları

	<i>Yöneticilik Kıdemi</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	1-5 yıl	135	193,14	1,041	4,000	0,903
	6-10 yıl	110	200,99			
	11-15 yıl	62	189,36			
	16-20 yıl	59	199,86			
	21 ve Üstü	27	211,30			
Toplam		393				

Tablo 128’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi” alt boyutuna ait puanların yöneticilik kıdemine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal

vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=1,041$ $sd=4,000$ $p=0,903$).

4.3.3. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği İle Yapılan Ölçümlerin Görev Değişkenine Göre İstatistiksel Olarak Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova-F) Testi Sonuçları

Tablo 129: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları

<i>Görev</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>SS</i>	<i>sh_x</i>	<i>ANOVA Sonuçları</i>					
					<i>Var.K</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	265	3,12	0,95	0,06	<i>Grup İçi</i>	8,18	2	4,089	4,739	0,009
M. Başyard.	51	2,76	0,90	0,13	<i>G.Arası</i>	336,49	390	0,863		
Müdür	77	2,85	0,87	0,10	<i>Toplam</i>	344,67	392			
Toplam	393	3,02	0,94	0,05						

Tablo 129’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda müdür yardımcısı, müdür başyardımcısı ve müdür görevinde olanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,009 < 0,05$).

Tablo 130: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları

<i>Görev (i)</i>	<i>Görev (j)</i>	<i>x_i - x_j</i>	<i>Sh_x</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	M. Başyard.	,35809(*)	0,14	0,012
	Müdür	,26637(*)	0,12	0,027
M. Başyard.	M. Yardımcısı	-,35809(*)	0,14	0,012
	Müdür	-0,09	0,17	0,585
Müdür	M. Yardımcısı	-,26637(*)	0,12	0,027
	M. Başyard.	0,09	0,17	0,585

Tablo 130’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda alt grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc LSD testi sonucunda,

Müdür yardımcıları ile müdür başyardımcıları arasında $p < 0,05$ düzeyinde müdür yardımcıları lehine ($p = 0,012 < 0,05$),

Müdür yardımcıları ile müdürler arasında $p < 0,05$ düzeyinde müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p = 0,027 < 0,05$).

Müdür başyardımcıları ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,585 > 0,05$).

Tablo 131: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları

<i>Görev</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>SS</i>	<i>sh_x</i>	<i>ANOVA Sonuçları</i>					
					<i>Var.K</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	265	3,74	0,85	0,05	Grup İçi	6,23	2	3,114	4,341	0,014
M. Başyard.	51	3,50	0,91	0,13	G.Arası	279,76	390	0,717		
Müdür	77	3,46	0,81	0,09	Toplam	285,99	392			
Toplam	393	3,66	0,85	0,04						

Tablo 131’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda müdür yardımcısı, müdür başyardımcısı ve müdür görevinde olanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p = 0,014 < 0,05$).

Tablo 132: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları

<i>Görev (i)</i>	<i>Görev (j)</i>	$x_i - x_j$	Sh_x	p
M. Yardımcısı	M. Başyard.	0,24	0,13	0,060
	Müdür	,28290(*)	0,11	0,010
M. Başyard.	M. Yardımcısı	-0,24	0,13	0,060
	Müdür	0,04	0,15	0,802
Müdür	M. Yardımcısı	-,28290(*)	0,11	0,010
	M. Başyard.	-0,04	0,15	0,802

Tablo 132’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda alt grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc LSD testi sonucunda,

Müdür yardımcıları ile müdürler arasında $p < 0,05$ düzeyinde müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p = 0,010 < 0,05$).

Müdür yardımcıları ile müdür baş yardımcıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,060 > 0,05$)

Müdür başyardımcıları ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,802 > 0,05$)

Tablo 133: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları

<i>Görev</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>SS</i>	<i>sh_x</i>	<i>ANOVA Sonuçları</i>					
					<i>Var.K</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	265	3,50	0,87	0,05	Grup İçi	3,32	2	1,658	2,299	0,102
M. Başyard.	51	3,27	0,83	0,12	G.Arası	281,23	390	0,721		
Müdür	77	3,32	0,79	0,09	Toplam	284,54	392			
Toplam	393	3,43	0,85	0,04						

Tablo 133’te görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küresel Değişim ve Aktörleri” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda müdür yardımcısı, müdür başyardımcısı ve müdür görevinde olanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,102>0,05$). Anlamlı farklılık olmadığı için post-hoc testi yapılmamıştır.

Tablo 134: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları

<i>Görev</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>SS</i>	<i>Sh_x</i>	<i>ANOVA Sonuçları</i>					
					<i>Var.K</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	265	3,83	0,71	0,04	Grup İçi	5,19	2	2,593	4,936	0,008
M. Başyard.	51	3,53	0,77	0,11	G.Arası	204,84	390	0,525		
Müdür	77	3,64	0,74	0,08	Toplam	210,03	392			
Toplam	393	3,75	0,73	0,04						

Tablo 134’te görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda müdür yardımcısı, müdür başyardımcısı ve müdür görevinde olanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,008<0,01$).

Tablo 135: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları

<i>Görev (i)</i>	<i>Görev (j)</i>	<i>x_i - x_j</i>	<i>Sh_x</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	M. Başyard.	,30304(*)	0,11	0,007
	Müdür	,19143(*)	0,09	0,042
M. Başyard.	M. Yardımcısı	-,30304(*)	0,11	0,007
	Müdür	-0,11	0,13	0,394
Müdür	M. Yardımcısı	-,19143(*)	0,09	0,042
	M. Başyard.	0,11	0,13	0,394

Tablo 135’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme ve Eğitimsel Devinin” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda alt grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc LSD testi sonucunda,

Müdür yardımcıları ile müdür başyardımcıları arasında $p < 0,01$ düzeyinde müdür yardımcıları lehine ($p = 0,007 < 0,01$),

Müdür yardımcıları ile müdürler arasında $p < 0,05$ düzeyinde müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p = 0,042 < 0,05$).

Müdür başyardımcıları ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,394 > 0,05$).

Tablo 136: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Farklılığını Test Etmek İçin Yapılan Anova (F Testi) Testi Sonuçları

<i>Görev</i>	<i>N</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>SS</i>	<i>sh_x</i>	<i>ANOVA Sonuçları</i>					
					<i>Var.K</i>	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
M. Yardımcısı	265	2,71	0,82	0,05	Grup İçi	3,97	2	1,987	3,089	0,047
M. Başyard.	51	2,41	0,77	0,11	G.Arası	250,90	390	0,643		
Müdür	77	2,70	0,75	0,09	Toplam	254,88	392			
Toplam	393	2,67	0,81	0,04						

Tablo 136’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda müdür yardımcısı, müdür başyardımcısı ve müdür görevinde olanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p = 0,047 < 0,05$).

Tablo 137: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Görev Değişkenine Göre Ortaya Çıkan Farklılığının Hangi Alt Gruplar Arasında Olduğunu Tespit Etmek İçin Yapılan Post-Hoc Lsd Test Sonuçları

<i>Görev (i)</i>	<i>Görev (j)</i>	$x_i - x_j$	Sh_x	p
M. Yardımcısı	M. Başyard.	,30207(*)	0,12	0,014
	Müdür	0,01	0,10	0,887
M. Başyard.	M. Yardımcısı	-,30207(*)	0,12	0,014
	Müdür	-,28737(*)	0,14	0,048
Müdür	M. Yardımcısı	-0,01	0,10	0,887
	M. Başyard.	,28737(*)	0,14	0,048

Tablo 137’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin “Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi” alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan Anova testi sonucunda alt grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc LSD testi sonucunda,

Müdür yardımcıları ile müdür başyardımcıları arasında $p < 0,05$ düzeyinde müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p = 0,014 < 0,05$).

Müdür başyardımcıları ile müdürler arasında $p < 0,05$ düzeyinde müdürler lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p = 0,048 < 0,05$).

Müdür yardımcıları ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p = 0,887 > 0,05$).

4.3.4. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile Yapılan Ölçümlerin Mezuniyet Bağımsız Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları

Tablo 138: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları

	<i>Mezuniyet</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
	Önlisans	6	184,00			
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	Lisans	318	194,21			
	Yüksek Lisans	64	213,96	1,923	3,000	0,589
	Doktora	5	173,00			
	Toplam	393				

Tablo 138’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutuna ait puanların mezuniyet derecesine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=1,923$ $sd=3,00$ $p=0,589$).

Tablo 139 : Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları

	<i>Mezuniyet</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
	Önlisans	6	167,75			
Küreselleşme Devlet ve Toplumsal Yaşam	Lisans	318	193,96			
	Yüksek Lisans	64	217,02	2,920	3,000	0,404
	Doktora	5	169,10			
	Toplam	393				

Tablo 139’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutuna ait puanların mezuniyet

derecesine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=2,920$ $sd=3,00$ $p=0,404$).

Tablo 140: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küresel Değişim ve Aktörleri Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis H Testi Sonuçları

	<i>Mezuniyet</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küresel Değişim ve Aktörleri	Önlisans	6	172,25			
	Lisans	318	195,54			
	Yüksek Lisans	64	207,88	1,037	3,000	0,792
	Doktora	5	180,10			
	Toplam	393				

Tablo 140’da görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından Küresel Değişim ve Aktörleri alt boyutuna ait puanların mezuniyet derecesine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=1,037$ $sd=3,00$ $p=0,792$).

Tablo 141: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitimsel Devininin Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları

	<i>Mezuniyet</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küreselleşme ve Eğitimsel Devininin	Önlisans	6	120,33			
	Lisans	318	196,18			
	Yüksek Lisans	64	211,60	4,527	3,000	0,210
	Doktora	5	154,50			
	Toplam	393				

Tablo 141’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küreselleşme ve Eğitimsel Devininim” alt boyutuna ait puanların mezuniyet derecesine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=4,527$ $sd=3,00$ $p=0,210$).

Tablo 142: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi Alt Boyutuna İlişkin Puanların Mezuniyet Değişkenine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Test Etmek İçin Yapılan Non-Parametrik Kruskal Vallis-H Testi Sonuçları

	<i>Mezuniyet</i>	<i>N</i>	<i>X_{sıra}</i>	<i>x²</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	Önlisans	6	226,58			
	Lisans	318	196,50			
	Yüksek Lisans	64	200,64	1,462	3,000	0,691
	Doktora	5	146,80			
	Toplam	393				

Tablo 142’de görüldüğü gibi Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğinin alt boyutlarından “Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi” alt boyutuna ait puanların mezuniyet derecesine göre farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan non-parametrik kruskal vallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($x^2=1,462$ $sd=3,00$ $p=0,691$).

Tablo. 143: Küreselleşmeyi Algılama Ölçeğine Ait Alt Faktörlerin Ortalama Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

<i>Faktör Adı</i>	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>X_{ort}</i>	<i>Sh_X</i>	<i>SS</i>
Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam	393	1,06	4,94	3,02	0,05	0,94
Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam	393	1,00	5,00	3,66	0,04	0,85
Küresel Değişim ve Aktörleri	393	1,70	4,90	3,43	0,04	0,85
Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim	393	2,00	5,00	3,75	0,04	0,73
Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi	393	1,00	4,33	2,67	0,04	0,81
Toplam		6,76	24,17	16,53		

Tablo 143'te görüldüğü gibi KAÖ'ye ait alt faktörlerden Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort}=3,02$; Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,66$; Küresel Değişim ve Aktörleri alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,43$; Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} =3,75$ ve Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutunun aritmetik ortalamasının $X_{ort} =2,67$ düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği ile elde edilen toplam puan ise, 16,53'tür.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Küreselleşmeyi Algılama Ölçeği (KAÖ) ile yapılan araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

KAÖ'nün alt boyutlarından Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam; Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam; Küresel Değişim ve Aktörleri; Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi faktörlerinde, kamu ilköğretim okullarında çalışan okul yöneticilerinin cinsiyet değişkenine ilişkin bulguların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna göre, okul yöneticilerinin cinsiyetlerinin, onların küreselleşme olgusunun yukarıdaki alt boyutlarına ait algılarını farklılaştıran bir etmen olmadığını söyleyebiliriz. Küreselleşme olgusunun söz konusu alt boyutlarına ait puanların cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemesinin küreselleşmenin sosyal bir olgu olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Küreselleşme okul yöneticilerinin hususi, özgün birikimlerine yönelik bir unsur olsaydı böyle bir sonuç çıkmayabilirdi.

KAÖ'nün Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutuna ait puanların cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda bay ve bayanların verdiği cevapların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılığın bayların lehine olduğu görülmektedir. Buna göre bayların Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim'e ait algılarının bayanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu alt boyuta ait puanların cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermesi küreselleşmenin eğitimsel yönünün bay ve bayan yöneticiler açısından farklı algılar oluşturabilmesinden kaynaklanmaktadır. Okul yöneticilerinin uzmanlık alanları her şeyden önce eğitimidir. Çünkü her eğitim personelinin asli vazifesi öğretmenliktir. Bu nedenle eğitimin bay ve bayan dünyasındaki yerinin farklı olmasının, eğitimin küresel yönü açısından da yaşanan bir durum olduğunu yukarıda belirtilen istatistiklere göre söyleyebiliriz.

KAÖ'nün alt boyutlarından Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam; Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam; Küresel Değişim ve Aktörleri; Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim; Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi boyutlarına ait puanların kıdem

değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan non-parametrik kruskal wallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna göre, okul yöneticilerinin kıdemlerinin küreselleşme olgusunun yukarıdaki alt boyutlarına ait algılarını farklılaştıran bir etmen olmadığını söyleyebiliriz. Küreselleşme olgusu sosyal bir olgu olduğu için yöneticilere ait kıdem değişkeni, onların küreselleşmenin alt boyutlarına ilişkin algılarında bir farklılık oluşturmamıştır.

KAÖ'nün Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. KAÖ'nün Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam Alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post-Hoc Tamhane's T2 test sonucunda müdür yardımcıları ile müdür baş yardımcıları arasında, müdür yardımcıları lehine; müdür yardımcıları ile müdürler arasında müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Müdür başyardımcıları ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buradan hareketle görev yönüyle alt kademede bulunan yöneticilerin Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutuna ilişkin algılarının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

KAÖ'nün Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. KAÖ'nün Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post-Hoc Tamhane's T2 test sonucunda müdür yardımcıları ile müdürler arasında müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Müdür yardımcıları ile müdür baş yardımcıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Müdür başyardımcıları ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buradan

hareketle görev yönüyle alt kademedeki bulunan yöneticilerin Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutuna ilişkin algılarının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

KAÖ'nün Küresel Değişim ve Aktörleri alt boyutuna ilişkin puanların görev değişkenine göre farklılığını test etmek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda müdür yardımcısı, müdür başyardımcısı ve müdür görevinde olanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Anlamlı farklılık olmadığı için post-hoc testi yapılmamıştır.

KAÖ'nün Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. KAÖ'nün Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post-Hoc Tamhane's T2 test sonucunda müdür yardımcılarını ile müdür baş yardımcılarını arasında müdür yardımcılarını lehine, müdür yardımcılarını ile müdürler arasında müdür yardımcılarını lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir, müdür başyardımcılarını ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Buradan hareketle görev yönüyle alt kademedeki bulunan yöneticilerin Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutuna ilişkin algılarının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

KAÖ'nün Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. KAÖ'nün Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutuna ait puanların görev değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post-Hoc Tamhane's T2 test sonucunda müdür yardımcılarını ile müdür baş yardımcılarını arasında müdür yardımcılarını lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Müdür başyardımcılarını ile müdürler arasında müdürler lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Müdür yardımcılarını ile müdürler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Buradan hareketle görev yönüyle müdür ve müdür yardımcılarının Küreselleşme ve Eğitimsel Devrim alt boyutuna ilişkin algılarının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

KAÖ'nün alt boyutlarına ilişkin puanlar arasında en fazla farklılığın olduğu bağımsız değişken olarak karşımıza görev değişkeni çıkmaktadır. Buradan yola çıkarak okul yöneticilerinin müdür, müdür başyardımcısı veya müdür yardımcısı olmalarının onların küreselleşmeyi algılama düzeylerinde farklılık oluşturduğunu söyleyebiliriz.

KAÖ'nün alt boyutlarından Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam; Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam; Küresel Değişim ve Aktörleri; Küreselleşme ve Eğitimsel Devrim; Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi boyutlarına ait puanların mezuniyet değişkenine bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan non-parametrik kruskal wallis-h testi sonucunda, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna göre, okul yöneticilerinin mezuniyet durumlarının küreselleşme olgusunun yukarıdaki alt boyutlarına ait algılarını farklılaştıran bir etmen olmadığını söyleyebiliriz.

KAÖ sonucunda genel bir yorum yapılacak olursa ölçeğin alt boyutlarına ilişkin kıdem ve mezuniyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiş; cinsiyet açısından beş alt boyuttan sadece birinde $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiş, görev açısından ise dört alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu durumda kıdem ve mezuniyet durumlarının küreselleşme olgusunu algılama açısından farklılık doğuran etmenler olmadığını, ama cinsiyet ve görev durumlarının küreselleşmeyi algılama yönünden anlamlı farklılık meydana getiren etmenler olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca küreselleşmeyi algılama yönünden yöneticiler arasında en ciddi farklılığı oluşturan bağımsız değişkenin görev değişkeni olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Yöneticilerin algılarının bağımsız değişkenlere göre ciddi manada farklılık oluşturmaması küreselleşmenin sosyal ve genel bir olgu olmasından kaynaklanabilir. Küreselleşme hayatın her yönünü etkileyen ve bay ve bayanlar için bu etki durumunun değişmediği bir olgudur. Küreselleşme süreci yaşamın farklı boyutlarını etkilerken hem bayanlar hem de baylar üzerinde tesirli olmaktadır. Bu tesir de çoğu kez bay ve bayanlar için toplumsal olarak aynı yöndedir. Bu nedenlerden ötürü KAÖ'nün alt boyutlarına ait puanların söz konusu değişkenlerin her birinde farklılık göstermediği düşünülmektedir.

KAÖ kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda, yöneticilerin küreselleşmenin alt faktörlerine ilişkin algılamalarının aritmetik ortalaması ve puanları şu şekilde ortaya çıkmıştır.

KAÖ ile yapılan araştırma sonucunda kamu ilköğretim okulu yöneticilerinin Küreselleşme Olgusu'na dair algılarının aritmetik (min=6,76, max=24,17) ortalamaları,

- Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,02$;
- Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,66$;
- Küresel Değişim ve Aktörleri alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,43$;
- Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,75$;
- Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 2,67$ olduğu tespit edilmiştir.
- Ölçek toplam puanının ise $X_{ort} = 16,53$ olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda ifade edildiği gibi KAÖ'den alınabilecek en yüksek puan 25'tir. Kamu İlköğretim Kurumlarında Çalışan Okul Yöneticilerinin KAÖ'den aldığı puan ise 16,53 yani yuvarlamalı bir şekilde 17'dir. Bu sonuca göre okul yöneticilerinin küreselleşme olgusuyla ilgili algılarının ortalamasının üzerinde olduğunu söyleyebiliriz. Fakat bu algı düzeyinin küreselleşme gibi çok boyutlu ve yaşamımızın her yönünü etkileyen bir olgu için yeterli bir düzey olduğunu söylemek mümkün değildir. Okul yöneticileri eğitim ortamında rol model olmanın ötesinde toplumsal olarak rol modeli olma sorumluluğuna sahip kişilerdir. Bu nedenle okul yöneticilerinin adeta yeni bir çağ tanımlaması olan küreselleşme çağının farklı boyutlarına yönelik algılarını geliştirmek için araştırma, okuma ve paylaşım süreçlerine girmeleri büyük bir gerekliliktir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Küreselleşme çağımızın en kapsayıcı sosyal, siyasal ve kültürel etkenlerinden biridir. Bu çok yönlü etkenin bireysel hayat üzerindeki fonksiyonlarına hâkim olmadan bu çağın gereklerine uygun bireyler yetiştirmek mümkün değildir. Bireylere içinde yaşadığı çağın istendik davranışlarını kazandırma hedefine sahip olan eğitim kurumlarının bu hedefe ulaşabilmesi de küresel ve dijital çağın karakteristik niteliklerini iyi analiz etmeye ve algılamaya bağlıdır. Eğitim kurumlarının yöneticileri, küresel ve dijital çağda bireysel yaşam faktörüne ilişkin algının en yüksek seviyede olması gereken bir konumda mesleklerini icra etmektedirler. KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre, Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort}=3,02$ (min=1-max=5) olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu noktadan yola çıkarak okul yöneticilerinin küreselleşme olgusunun içinde barındırdığı yön verici unsurlarla birlikte bireysel yaşamı nasıl etkilediğine ilişkin farkındalık düzeyinin artması gerektiğini söyleyebiliriz.

Küreselleşme olgusunun tesiri altında kalan en önemli unsurlardan birisi de devlet ve toplumsal yaşamdır. Küreselleşme olgusu devlet mekanizmasını ve toplumsal hayatı adeta bir rüzgâr gibi yönlendirmekte ve tüm dünya çapında devlet ve toplumsal hayat yönüyle ortak bir dilin, kisvenin oluşmasına doğru hızla ilerlenmektedir. Şüphesiz ki, geleceğin devlet ve toplumsal hayat özellikleri bugünün eğitim kurumlarında aktarılan öğretilerle biçimlenecektir. Bu nedenle eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin, küreselleşme olgusunun devlet ve toplumsal hayat üzerindeki yansımalarına hâkim olması daha yaşanılır bir dünyanın oluşması için büyük bir önem arz etmektedir. KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre, Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam alt boyutuna ait aritmetik ortalamasının $X_{ort} = 3,66$ (min=1-max=5) olması, okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Küreselleşme ve değişim olgusu birbirinden ayrılmaz iki parça görünümü arz etmektedir. Bu iki unsur bir yarış pistinde burun buruna yol alan iki ata benzetilebilir. Yarışmanın kaderi bellidir aslında, iki at birinciliği paylaşmak durumunda kalacaklardır. Bu nedenle küreselleşme ve değişim unsurlarını birbirinden bağımsız bir şekilde

değerlendirmek büyük bir yanılğı olacaktır. Eğitim kurumlarının yöneticileri küresel değişim ve aktörlerini doğru analiz etmeden bireylerin davranışlarında istendik değişimleri meydana getirecek kurum, öğrenme iklimini yaratmayı başaramayacaklardır. KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre, Küresel Değişim ve Aktörleri alt boyutuna ait aritmetik ortalamanın $X_{ort} = 3,43$ (min=1-max=5) olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ait algılarının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir fakat okul yöneticilerinin küresel değişim ve aktörleri alt boyutuna ilişkin algılarını daha da yükseltmek gerektiğini de bu aritmetik ortalamaya bakarak söyleyebiliriz.

Küreselleşme olgusunun en önemli etki alanlarından birinin eğitim müessesesi olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz. Eğitim tüm girdileri, işlem süreçleri ve çıktılarıyla küreselleşme olgusunun etkisi altında bulunmaktadır. Böyle bir etki tablosu karşısında öncelikle yapılması gereken eğitim kurumları yöneticilerinin küreselleşme olgusu ve eğitim arasındaki ilişkiye yönelik algılarını yükseltmektir. KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre, Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim alt boyutuna ait aritmetik ortalamanın $X_{ort} = 3,75$ (min=1-max=5) olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. KAÖ sonuçlarına göre okul yöneticilerinin algılarının en yüksek olduğu alt boyutun Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim olduğunu söyleyebiliriz.

Küreselleşme süreci yönetim olgusunu ve çeşitli boyutlarını da etkilemektedir. Günümüz dünyasında küresel bir yönetim anlayışının hâkim olduğu argümanını rahatlıkla dillendirebiliriz. Bu nedenle eğitim kurumlarındaki yöneticilerin küresel yönetimin ibresinin nereyi gösterdiğinin farkında olmaları gerekmektedir. KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre, Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutuna ait aritmetik ortalamanın $X_{ort} = 2,67$ (min=1-max=5) olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının oldukça düşük bir düzeyde olduğunu kanıtladığını söyleyebiliriz. Okul yöneticilerinin, küreselleşme olgusunun kendi etki alanlarına olan yansımalarına yönelik algılarının düşük olması manidar bir sonuçtur. KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre küreselleşme olgusunun alt boyutlarından en düşük ortalamaya sahip olan Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutudur. Okul yöneticilerinin asıl meslekleri öğretmenlik olsa da onlar içinde buldukları kurumların liderleri konumundadırlar ve küresel bir lider vasfına sahip olmaları gerekmektedir. Bu

Sonuçlardan yola çıkarak okul yöneticilerinin Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutuna ilişkin farkındalık düzeylerini artırıcı hizmet içi eğitim programlarına alınmaları gerektiğini ve bu gerekliliğin merkezi yönetimin en büyük sorumluluklarından biri olduğunu söyleyebiliriz.

KAÖ'den elde edilen sonuçlara göre; ölçek toplam puanının $X_{ort} = 16,53$ (min=5-max=25). olduğu tespit edilmiştir. Bu durumdan yola çıkarak kamu ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan okul yöneticilerinin küreselleşme olgusunun alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmaların planlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. İçinde yaşadığımız çağ yaşamın hiçbir boyutunun kendisini küreselleşme olgusundan soyutlayamayacağı bir yapıdadır. Bu nedenle ilköğretim okul yöneticileri içinde yaşadığı çağın bu küresel eğilimini iyi okumalı ve bu okumadan elde ettiği veriler ışığında yöneticisi olduğu kurumda küresel liderlik sergilemelidir.

Yukarıda ifade edilen öneriler doğrultusunda okul yöneticilerinin kendilerine ve onların bağlı oldukları Milli Eğitim Bakanlığına ayrı ayrı görevler düşmektedir. Çünkü küreselleşme olgusuna ilişkin algının yükselmesi ve bu yüksek algıyla eğitim-öğretim ortamının iyileştirilebilmesi için okul yöneticisinin kişisel gayretleriyle bir şeyler yapması gerektiği gibi okul yöneticisinin bağlı olduğu bakanlığın da ona destek olacak uygulamaları gerçekleştirmesinde yarar vardır. Bu bağlamda küreselleşme konusundaki algının yükseltilebilmesi için okul yöneticisinin kendisine ve bakanlığa düşen görevleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Okul yöneticisine şu sorumluluklar düşmektedir:

- Okul yöneticisi öncelikle içinde yaşadığı küresel çağın geçmiş dönemlerden ve kendisinin öğrencilik yıllarından farklı bir toplumsal yapıya sahip olduğunu kabullenmelidir.
- Okul yöneticisi içinde yaşadığı küresel çağın en önemli sosyal rol modellerinden biri olduğu bilincine sahip olmalıdır.
- İlk iki maddede ifade edilen durumlardan ötürü, okul yöneticisi hayat boyu öğrenme vizyonuna sahip olmalı ve bu vizyonu yöneticisi olduğu kurumun kültürü haline getirmelidir.

- Okul yöneticisi küresel çağın okulunun da küresel dünyanın bir yansıması olduğunu unutmamalıdır. İçinde yaşadığımız çağın okulu kendi başına bir küresel dünya niteliğindedir. Bu nedenle okul yöneticisi yöneticiliğini yaptığı “küresel okul”un küresel lideri olmak durumundadır.
- Okul yöneticisi küresel liderlik özelliklerini geliştirmek için sürekli alan yazın okumaları yapmalı ve kuramsal bilgilerini tazelemelidir.
- Okul yöneticisi rasyonel, etkili ve etken bir uygulamacı olmalıdır.
- Okul yöneticisi kurumunun tüm paydaşlarıyla küresel bir iletişim ağı kurmalıdır.
- Okul yöneticisi küresel dünyayla diyalog kurabilecek, teknoloji okur-yazarlığına ve dil yeterliliğine sahip olmalıdır.
- Okul yöneticisi mutlaka çeşitli imkanlar yoluyla yurt dışı eğitim ziyaretleri gerçekleştirmelidir.

Bakanlığa düşen sorumlulukları da şu şekilde ifade edebiliriz:

- Milli Eğitim Bakanlığı okul yöneticiliğinin farklı bir uzmanlık dalı olduğunu kabul ederek, okul yöneticisi yetiştiren fakülte bölümleri oluşturulmasına zemin hazırlamalıdır.
- Bakanlık mevcut yönetici yetiştirme ve atama politikasını gözden geçirmeli, daha kalifiye ve çağın gereklerine uygun donanımlara sahip eğitimcilerin okul yöneticisi olmasını sağlayan bir seçim sistemi geliştirmelidir.
- Bakanlık okul yöneticilerinin küresel çağın gereklerine uyum sağlayabilmeleri için sürekli bir hizmet içi eğitim programından geçmelerini sağlamalıdır.
- Bakanlık bünyesinde çalıştırdığı personelin, eğitim kurumlarının küresel yeterliliklerini ölçen bir ölçme aracı geliştirmelidir. Buradan elde edilen verilerle stratejiler oluşturulmalıdır.
- Bakanlık okul yöneticilerinin Küresel Okul Yönetimi ve Küresel liderlik konusunda yararlanabileceği alan yazın çalışmaları yaptırmalı ve rehber dokümanlar oluşturmalıdır.

- Bakanlık okul yöneticisinin dijital okur-yazarlığını ve dil yeterliliğini artırıcı önlemler almalı ve uygulamalar geliştirmelidir.
- Bakanlık okul yöneticisinin küresel bir vizyon kazanabilmesi için okul yöneticilerine yönelik yurt dışı eğitim ziyaretleri, karşılaştırmalı eğitim ve kıyaslama imkânları oluşturmalıdır.

5.2.2. Araştırmacıya Yönelik Öneriler

Küreselleşme olgusunun bu araştırmada belirlenen beş alt boyutu hakkında ayrı ayrı araştırmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda:

- Küresel ve Dijital Çağda Bireysel Yaşam,
- Küreselleşme, Devlet ve Toplumsal Yaşam,
- Küresel Değişim ve Aktörleri,
- Küreselleşme ve Eğitimsel Devinim,
- Küreselleşme ve Eğitim Yönetişimi alt boyutları ayrı ayrı araştırılmalıdır.

Aynı şekilde bu alt boyutlar da kendi içinde alt boyutlara ayrılarak incelenmelidir ki küreselleşme olgusunun DNA'sı çözülebilir ve bu DNA Haritasından yola çıkılarak geleceğin dünyası için faydalı kestirimlerde bulunulabilir.

Bu araştırmada örnekleme, kamu ilköğretim okullarında görev yapmakta olan okul yöneticileri oluşturmuştur. Aynı araştırma;

- Özel eğitim kurumları,
- Ortaöğretim kurumları,
- Öğretmenler,
- Üniversite Öğrencileri,
- Üniversite Yöneticileri,
- Öğretim Görevlileri örneklemlerinde de gerçekleştirilerek, toplumun farklı eğitim gruplarında küreselleşme olgusuna yönelik algının hangi düzeyde olduğu belirlenebilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, H. G. (2005). *Eğitim Bilimleri Lisansüstü Öğrencilerinin ve Öğretim Elemanlarının Küreselleşme ve Yükseköğretime Etkileri Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim ekonomisi ve Planlaması Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Acar, H. (2002). *21. Yüzyıla Girerken Milli Eğitim Bakanlığı'nda Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi ve Geliştirilmesinde Yeni Yaklaşımlar*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.179-193.
- Ada, N. (2007). *Örgütsel İletişim ve Yeni Bilgi Teknolojileri; Örgütsel İletişim Ağları*, Ege Akademik Bakış, Ekonomi İşletme Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, s.543-551.
- Ağar, M. (2009). *Okul Yöneticilerinin Bilişim Teknolojilerinin Kullanımına İlişkin Görüşleri*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Akca, Z. (2005). *Ulus-Devlet ve Küreselleşme İlişkisi*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Aktan, C. C.(1998). *Globalleşme Bölgeselleşme ve Yerelleşme*, Dış Ticaret Dergisi, Yıl:3, Sayı:10, s.1-5.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ.Y. (2004). *Globalleşme Fırsat Mı Tehdit Mi?*, Zaman Kitap, 1. Baskı, İstanbul.
- Aktaş, E.-Balkan, B.ve Karapınar, K. (2009). *Biga'da Bilişim Teknolojileri Kullanımının Öğrencilerin Başarı ve Harcama Düzeylerine Olası Etkileri*, Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 7,s. 39-48.
- Aktay, Y. (2002). *Eğitimde Küresel İmkânlar: Küreselleşen Dünyada Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Özgürleşim Fırsatları Üzerine*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.9-22.
- Altaş, N. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.198-214.
- Altınok, V. (2008). *Nasıl Bir Lidersiniz?*, Eğitime Yeni Bakışlar (Ed: Ali Murat SÜN BÜL), Eğitim Akademi Yayınları, 3. Baskı, Konya.

- Altun, N. A. (2009). *İlköğretim Okul Yöneticilerinin Bilişim Teknolojilerinin Eğitim Amaçlı Kullanımına Etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Altunışık, R. ve Diğ. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık, 5. Baskı, Sakarya.
- Apple, M. W. (2002). *Küresel Tehlikeler: Eğitimdeki Eşitsizlikler ve Neo-Liberal Politikaların Bir Mukayesesi* (Çev: M. Hilmi BAŞ), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.23-46.
- Argüden, Y.-İlgaz, P. ve Erşahin, B. (2004). *Değişim Yönetimi*, ARGE Danışmanlık Yayınları, 1. Basım, İstanbul.
- Arıboğan, D. Ü. (2001). *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri*, Der Yayınları, İstanbul.
- Arslanoğlu, R. A. (2002). *Küreselleşme ve Üniversite*, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt :21, Sayı: 1, s. 1-12.
- Ateş, D. (2007). *Ulus Devletin Siyasal Meşruiyeti: Küreselleşmenin Yansımaları*, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl:3, Cilt:3, Sayı:2, s.32-55.
- ATO (2004). *İnsanlığa Dayatılan Küreselleşme*, Kozan Ofset, Ankara.
- Aydın, B. (2004). *Bireysel Özgürlük ve Erdem*, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (Ed:Orhan OĞUZ ve d.), Dem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, s.77-89.
- Aydın, M. S. (2002). *Küreselleşme:Genel Bir Bakış*, Küreselleşme İslam Dünyası ve Türkiye (Haz:İsmail KURT ve Seyit Ali TÜZ), Step Ajans, İstanbul, s.21-28.
- Aydın, M. (1994). *Eğitim Yönetimi*, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi Kurumlara Başlangıç Çerçevesinde Bir Çalışma*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Aydın, E. (2006). *Küreselleşme-Kalkınma İlişkisi*, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimleri Enstitüsü Strateji Bilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Gebze.
- Aytaç, T. (2002). *Postmodern Eğitim Yöneticisi*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.59-64.

- Bakırcıoğlu, R. (2003). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Anı Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara.
- Balay, R. (2004). *Küreselleşme Bilgi Toplumu ve Eğitim*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 37, Sayı: 2, s. 61-82.
- Balay, R. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.273-283.
- Balcı, A. (2001). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Balkı, E. (2008). *Öğretmenlerin Bilişim Teknolojilerine İlişkin Alguları ve Uygulamaları: Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Baltaş, Z. (2002). *Değişimde Değer Yaratmak*, Remzi Kitabevi, 1. Baskı., İstanbul.
- Barlett, C. A. and Ghoshal, S. (1989). *Managing Across Borders. The Transnational Solution*, The Harvard Business School Press, Boston: MA.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi*, Kariyer Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- Başbakanlık (2003). *Değişim Yönetimi İçin Yönetimde Değişim*, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma:1, Ankara.
- Başaran, İ. E. (1989). *Yönetim*, Gül Yayınevi, 2. Basım, Ankara.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim Yönetimi*, Yargıcı Matbaası, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Siyasal Basın Yayın Dağıtım, Ankara.
- Başkan, N. (2005). *Çeşitli Bağlamlarıyla Küreselleşme Sözcüğünün Anlamları: Küreselleşme Olgusuna Felsefi Bakış*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme* (Çev: Abdullah YILMAZ), Ayrıntı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Baykal, H. ve Baykal, T. (2008). *Küreselleşen Dünya'da Çevre Sorunları*, Müstafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:5, Sayı:9, s.1-17.
- Bayrak Kök, S. (2006). *Bilişim Teknolojilerinin Yönetimsel ve Örgütsel Etkileri*, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:2, s.123-142.

- Bayram, Y. (2006). *Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum ve Kamuoyu*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Bedük, A. (2002). *Bilgi Çağı, Öğütlerde Bilginin Önemi ve Bilgi Teknolojilerinin Örgütlere Sundukları Değişim ve Olanaklar*, I. Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Kocaeli.
- Benton, J. (2007). *Küreselleşme ve Kendini Yönetme Hakkı: Eğitimsel Bakış Açıları*, Küreselleşme ve Eğitim, (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.119-140.
- Bilgin, V. (2007). *Türkiye'de Değişimin Dinamikleri*, Lotus Yayınevi, Ankara.
- Bilir, M. (2007). *Küreselleşme Kırsal Kesimin Dönüşümü ve Eğitim*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.263-282.
- Binatlı, C. (2011). *Yeni Teknolojiler ve Kitabın Geleceği Üzerine Birkaç Söz*, İletişim ve Teknoloji, Olanaklar Uygulamalar Sınırlar (Ed: Zeliha HEPKON), Kırmızı Kedi Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, s.13-20.
- Boran, B. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politikaların Geleceği*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşme, Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar, Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, (Der: Veysel Bozkurt), Alfa Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Buenfil, R. N. (2002). *Söylem Analizi Eğitim ve Postmodernite* (Çev: İbrahim KAPALIKAYA), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.47-79.
- Burgaz, B. ve Şentürk, İ. (2008). *Küreselleşmenin Eğitim Fakültelerinin Yönetim Boyutundaki Etkileri*, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 19, s.269-280.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, PegemAYayıncılık, 13. Baskı, Ankara.
- Büyükdüvenci, S. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.253-255.
- Cambazoğlu, T. (1997). *Bilgi Teknolojilerinin Bugünü ve Yarınına Genel Bakış*, Koçak Matbaacılık, 1. Baskı, İstanbul.
- Can, H. (1997). *Organizasyon ve Yönetim*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

- Can, N. (2007). *İlköğretim Okulu Yöneticisinin Bir Öğretim Lideri Olarak Yeni Öğretim Programlarının Geliştirilmesi ve Uygulanmasındaki Yeterliliği*, Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi, Cilt: 3, Sayı:2, s.228-244.
- Ceylan, Y. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.116-118.
- Cochrane, A. ve Pain, K. (2000). *“A Globalizing Society?”*, *A Globalizing World? Culture, Economics, Politics*, ed. David Held, Routledge Publishers, NewYork.
- Coşkun, H. (2006). *Türkiye’de Kültürlerarası Eğitim*, Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi (Ed: Muhsin HESAPÇIOĞLU ve Alpaslan DURMUŞ), Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, s.276-296.
- Cüceloğlu, D. (1999). *Savaşçı*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Çağlar, A. (2004). *21. Yüzyılda Okulun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimser Bazı Öngörüler*, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (Ed:Orhan OĞUZ ve d.), Dem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, s.65-76.
- Çalık, T. ve Sezgin, F. (2005). *Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim*, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:13, No:1, s.55-66.
- Çavuşoğlu, D. (2007). *Küresel Rekabet Ortamında Örgütlerde Yaratıcılık Kültürü ve Yaratıcılık Yönetimine İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi (Okullarda Araştırma)*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çeken, H.- Ökten, Ş. ve Ateşoğlu, L. (2008). *Eşitsizliği Derinleştiren Bir Süreç Olarak Küreselleşme ve Yoksulluk*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, s.79-95.
- Çelik, M. (2006). *İlköğretim Okullarında Değişimin ve Yeniliklerin Uygulanmasını Engelleyen Faktörlerin Öğretmen ve Yönetici Algılarına Göre Belirlenmesi*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Çelik, V. (2002). *Eğitim Yöneticisi Yetiştirme Politikasına Yön Veren Temel Eğilimler*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.3-12.
- Çelik, V. (2005). *Liderlik*, Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı (Ed. Yüksel ÖZDEN), Pegem A Yayıncılık, Ankara, s.187-215.

- Çelikkaya, H. (1997). *Eğitime Giriş*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Çetin, K. ve Yalçın, M. (2002). *21. Yüzyıl Hizmet İçi Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.49-57.
- Çeviker, A. ve Saridoğan, E. (2006). *Bilgi ve İletişim Teknolojileri ve Yenilik Üretimi: OECD Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz*, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:21, Sayı:1, s.477-496.
- Çınar, İ. (2005). *İnsan Kaynağını Geliştirme Bağlamında Değişim Yönetimi*, Ege Eğitim Dergisi ,Cilt:6, Sayı: 1, s. 81–93.
- Çınar, İ. (2009). *Küreselleşme Eğitim ve Gelecek*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, s.14-30.
- Çimen, S. (2009). *Sakarya Üniversitesi Öğrencilerinin Küreselleşme Olgusuna Bakış Açılıarı*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Çukurçayır , M. A. ve Çelebi, E. (2009). *Bilgi Toplumu ve E-Devletleşme Sürecinde Türkiye*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı:9, s.59–82.
- Dağlı, A. (2007). *Küreselleşme Karşısında Türk Eğitim Sistemi*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 9, s. 1-13.
- Dedeoğlu, G. (2006). *Bilişim Toplumu ve Etik Sorunlar*, Aktüel Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Dereli, T.-Kanat, Ş. ve Durmuşoğlu, A. (2006). *Küreselleşme ve Değişim Yönetimi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Sözkese Matbaacılık, Ankara, s.114-122.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1995). *Küreselleşme Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye (Değerlendirme Raporu)*, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2000). *Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2001). *Bilişim Teknolojileri ve Politikaları*, DPT: 2560 . ÖİK: 576, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2001). *Hayatboyu Eğitim veya Örgün Olmayan Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.

- Devlet Planlama Teşkilatı (2009). *Eğitim: Okul Öncesi İlk ve Ortaöğretim*, Özel İhtisas komisyonu Raporu, Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Ankara.
- Dikkaya, M. ve Özyakışır, D. (2006). *Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-Liberal Politikaların Etkileri*, Uluslar Arası İlişkiler Dergisi/Küreselleşme Özel Sayısı, Cilt: 3, Sayı:9, s. 151-172.
- Dikkaya, M. ve Deniz, F. (2006). *Ekonomik Küreselleşmenin Yol Açtığı Problemler: Teorik Bir Bakış*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:3, s.163-181.
- Dinçer, A. (2007). *Neo-Liberalizm Eğitim Sistemini Sermaye Lehine Yeniden Yapılandırıyor*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.321-331.
- Drucker, P. F.(1994). *Gelecek İçin Yönetim 1990'lar ve Sonrası*, Çeviren: Fikret Üçcan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Duran, H. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.227-241.
- Durmuş, A. (2002). *Küreselleşmenin Eğitime Yansımaları*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dursun, D. (1998). *Küreselleşme ve Toplum İnşasında Bilginin Artan Önemi*, Yeni Türkiye Dergisi/21. Yüzyıl Küreselleşme Özel Sayısı, Yıl:4, Sayı:19, s. 155-161.
- Elma, F. (2008). *Küreselleşme, Kriz ve Demokrasi*, Journal of Qafqaz University, Sayı:24, s.41-52.
- Ensari, H. (1999). *21. Yüzyıl Okulları İçin Toplam Kalite Yönetimi*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Erdoğan, İ.(2002). *Eğitimde Değişim Yönetimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Eren, E. (1998). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Basın Yayın, İstanbul.
- Ersöz, H. Ö. (2006). *Değişen Teknoloji ve Küreselleşmenin İnsan Kaynakları Politikaları ve Sendika İlişkilerine Etkisi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Eroğlu, F. (2006). *Küreselleşme ve Ulus Devletin Geleceği*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Sözkese Matbaacılık, Ankara, s.1-9.

- Esen, E. (2005). *Türkiye Üniversiteleri'nin Avrupa Yükseköğretim Alanına Katılımı Sürecinde Sokrates-Erasmus Uygulamalarının Kurumsallaştırılması Sorunu*, Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Eyidoğan, B. (2009). *Bilişim Teknolojileri Dersinin İlköğretimde Seçmeli Ders Olmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Fichter, J. (2001). Çev: Çelebi, Nilgün; *Sosyoloji Nedir?*, Atilla Kitabevi, Ankara.
- Gedikoğlu, T. (2005). *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Haziran 2005, s. 66-80.
- Genç, M. (2006). *Eğitim Örgütlerinde Öğretmenlerin Değişime Karşı Gösterdiği Direnç*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Genç, N. (2007). *Yönetim ve Organizasyon*, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara.
- Gizir, S. (2008). *Örgütsel Değişim Sürecinde Örgüt Kültürü ve Örgütsel Öğrenme*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, s. 182-196.
- Gökçe, F. (2004). *Okulda Değişimin Yönetimi*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:17, Sayı: 2, S.211-226.
- Gökçen, H. (2007). *Yönetim Bilgi Sistemleri*, Palme Yayıncılık, Ankara.
- Görmez, K. (2005). *Küreselleşme ve Yerelleşme*, Odak Yayın ve Dağıtım, Ankara.
- Görmüş, A. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Başlıca İşgücü Piyasası Reformları*, Kamu-İş Dergisi, Cilt:10, Sayı:3, s.177-200.
- Gül, T. ve Aslan, N. (2009). *Sınıf Öğretmenlerinin Küreselleşme, Toplumsal Gelişme Ve Hizmet İçi Eğitim Programlarına İlişkin Görüşleri*, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt: 17, No:3, s.881-894.
- Gürsel, M. (2007). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Eğitim Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, Konya.
- Gürün, F. (2001). *Globalleşme ve Çokuluslu Şirketlerin İnsan Kaynakları Yönetimine Etkileri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

- Güven, A. (2006). *Küreselleşmenin Yönetici Davranışları Üzerine Etkisi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Sözkesen Matbaacılık, Ankara, s.362-371.
- Güven, İ. (2002). *Yeni Gelişmeler Işığında Yüksek Öğretimde Yapısal Dönüşümler*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Yıl:2002, Cilt:35, Sayı:1-2, s.93-110.
- Güvenç, B. (1976). *İnsan ve Kültür*, Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara.
- Güzelcik, E. (1998). *Küreselleşme ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı*, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Güzelcik Ural, E. (2011). *Teknolojinin Etkileri ve Halkla İlişkiler: Eleştirel Bir Yaklaşım*, İletişim ve Teknoloji, Olanaklar Uygulamalar Sınırlar (Ed: Zeliha HEPKON), Kırmızı Kedi Yayınevi, 1. Basım, İstanbul.
- Hepkon, Z. (2011). *İletişim ve Teknoloji, Olanaklar Uygulamalar Sınırlar* (Ed: Zeliha HEPKON), Kırmızı Kedi Yayınevi, 1. Basım, İstanbul.
- Hesapçıoğlu, M. (2004). *Postmodern/Küresel Toplumda Eğitim Okul ve İnsan Hakları*, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (Ed:Orhan OĞUZ ve d.), Dem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, s.31-64.
- Hobsbawm, E. (2008). *Küreselleşme Demokrasi ve Terörizm* (Çev: Osman AKINHAY), İdil Matbaacılık, 1. Basım, İstanbul.
- Işık, H. (2002). *Okul Müdürlüğü Formasyon Programları ve Okul Müdürlerinin Yetiştirilmesi*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.25-36.
- Işık, H. (2003). *Okul Müdürlerinin Yetiştirilmelerinde Yeni Bir Model Önerisi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:24 , s.206-211.
- İnal, K. (2004). *Eğitim ve İktidar Türkiye’de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler*, Ütopya Yayınları, Ankara.
- James, J. (1997). *Yeni Çağın Liderlik Becerileri: Gelecek Zamanda Düşünmek*, Çeviren:Dicleli; Zülfü. Boyner Holding Yayınları, İstanbul.
- Kan, Ç. (2009). *Değişen Değerler ve Küresel Vatandaşlık Eğitimi*, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:17 No:3, s.895-904.

- Kanbur, A. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Post Modern Örgüt Yapıları*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı:3, s.387-404.
- Karadal, F. ve Türk, M. (2008). *İşletmelerde Teknoloji Yönetiminin Geleceği*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı: 1, s.59-71.
- Karakaya, S. (2004). *Küreselleşme, Kültürel Yayılmacılık ve Ulusal Sinemalar*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:12, s.63-70.
- Karakuş, F. (2006). *Küreselleşme Sürecinin Sosyal Politikalar Üzerindeki Etkileri ve Türkiye Örneği*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, 18. Baskı, Ankara.
- Karlsen, G. E. (2002). *Eğitim Yönetişimi Küreselleşme ve Demokrasi*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.93-104.
- Kaya Bensghir, T. (1996). *Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını,1.Baskı, Ankara.
- Kalay, F. (2009). *Bilişim Teknolojilerinin İş Stresi ve İş Doyumu Üzerindeki Etkileri: Kuram ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Kalyoncu, İ. (2002). *Sınav Kazanan Okul Yöneticisi Adaylarının Sınav Sonrası Yetiştirilmeleri*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.195-209.
- Kellner, D. (2002). *Yeni Teknolojiler/Yeni Okur-Yazarlıklar: Yeni bin Yılda Eğitimin Yeniden Yapılandırılması* (Çev:Ayşe TAŞKENT), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.105-132.
- Kılavuz, M. U. (2002). *Küreselleşen Dünyada Din*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı:2, s. 191-212.
- Kocacık, F. (2003). *Bilgi Toplumu ve Türkiye*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt : 27, No:1, s.1-10.
- Koçel, T. (2003). *İşletme Yöneticiliği*, Beta Basım Yayım Dağıtım, Genişletilmiş 9. Baskı, İstanbul.

- Koray, M. (2005). "Reel" Küreselleşme veya Küreselleşmenin Realitesi, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı:4, s.11-46.
- Köksal, A. (1981). *Bilişim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Köybaşı, F. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim Sisteminin Türk Eğitim Sistemine Etkisinin Çorlu İlçesi Örneğinde İncelenmesi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kurtulmuş, N. (1996). *Sanayi Ötesi Dönüşüm*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Kurul Tural, N. (2004). *Küreselleşme ve Üniversiteler*, Kök Yayıncılık, 1. Basım, Ankara.
- Kutluer, İ. (2006). *Küreselleşme Mahiyeti ve Boyutları*, Küreselleşme Ahlak ve Değerler (Ed.:Yurdağül MEHMEDOĞLU-Ali Ulvi MEHMEDOĞLU), LITERA Yayıncılık, İstanbul, s.15-50.
- Küreselleşmenin Sosyal Boyutu Dünya Komisyonu (2006). *Adil Bir Küreselleşme: Herkes İçin Fırsatlar Yaratılması*, Copyright © Uluslararası Çalışma Örgütü, Ankara.
- Laszlo, E. (2004). *Küresel Bakmak Evrensel Düşünmek* (Çev: İbrahim S. CANBOLAT), Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul.
- Lee, Molly N. N. (2002). *Eğitimde Küresel Eğilimler* (Çev: M. Hilmi BAŞ), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.155-167.
- Macdonald, D. (2003). *Curriculum Change and the Post-modernist World: Is the School Curriculum-Reform Movement an Anachronism?;* Journal of Curriculum Studies, Volume:35, Issue: 2, s.139-149.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev:Akınhay, Osman ve Kömürcü, Derya), Bilim ve Sanat Yayınevi, Ankara.
- McBurnie, G. (2002). *Küreselleşme GATS ve Ulus-aşırı Eğitim* (Çev:Haşim KOÇ-Gülçin TUNALI KOÇ), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt: 2, Sayı:1, s.169-190.
- Miser, R. (2002). *Küreselleşen Dünyada Yetişkin Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:35, Sayı: 1-2, s.55-60.
- Morrison, K. (1998). *Management Theories for Educational Change*, Paul Chapman Publishig Ltd., London.

- Noyan Yalman, İ. (2006). *Küreselleşme Sürecinde Devletin Ekonomideki Değişen Rolü*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Sözkese Matbaacılık, Ankara, s.285-291.
- O'Brien, J. (1998). *Management Information Systems. Managerial End User Perspective*, Prentice Hall, New York.
- Okçabol, R. (2007). *Küreselleşme ve Eğitim*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.141-163.
- Oktaç, A. (2004). *21. Yüzyılda Yeni eğilimler ve Eğitim*, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (Ed:Orhan OĞUZ ve d.), Dem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, s.13-30.
- Otrar, M. (2006). *Öğrenme Stilleri İle Yetenekler, Akademik Başarı ve Öss Başarısı Arasındaki İlişki*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi Çağında Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, 2.Baskı, Ankara.
- Öğüt, A.-Güleş, Hasan K. ve Çetinkaya, A. Ş. (2003). *Bilişim Teknolojileri Işığında Turizm İşletmelerinde Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Öke, M. K. (2001). *Küresel Toplum*, Avrasya Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.
- Özaydın, M. M. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliğinde Sosyal Politikalarda Yaşanan Değişimin Analizi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programları ile İstatistiksel Veri Analizi*, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, S. (1997). *Eğitimde Örgütsel Yenileşme*, Pegem Yayınları, Ankara.
- Özdemir, S. (2005). *Değişme ve Yenileşme*, Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı (Ed. Yüksel ÖZDEN), Pegem A Yayıncılık, Ankara, s.217-243.
- Özdemir, Y. ve Çok, F. (2007). *Küreselleşmenin Ergen Gelişimine Yansımaları*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.213-261.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde Dönüşüm: Eğitimde Yeni Değerler*, Pegem A Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara.
- Özden, Y. (2006). *21. Yüzyılda Eğitimi Yeniden Canlandırma Çabaları*, Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi (Ed: Muhsin HESAPÇIOĞLU ve Alpaslan DURMUŞ), Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, s.504-521.

- Özer, A. (2003). *11 Eylül ABD Türkiye ve Küreselleşme*, Peri Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Özgül, M. Y. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.21-22.
- Özkalp, E. ve Kırel, Çiğdem (2000). *Globalleşen Örgütler ve Örgütsel Davranışın Bu Süreçteki Yeri ve Yeni İlgi Alanları*, Küreselleşmenin İnsani Yüzü (Der: Veysel BOZKURT), Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1. Baskı, İstanbul, s.167-191.
- Özkan, A. (2006). *Küreselleşme Sürecinin Medya ve Kültür Üzerindeki Etkileri*, Tasarım Yayınları, İstanbul.
- Özkan, H. H. (2009). *Bilgi Toplumu Eğitim Programları*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 10, s.113-132.
- Özkan, T. (2006). *İlköğretim Öğretmenlerinin Küresel Eğitime Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Öztürk, A. T. (2006). *Küreselleşme ve Sosyal Yansımaları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Sözkese Matbaacılık, Ankara, s.82-86.
- Öztürk, C. (2004). *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi (Ed:Orhan OĞUZ ve d.), Dem Yayınları, 2. Basım, İstanbul, s.183-225.
- Öztürk, M. (2003). *Fonksiyonları Açısından İşletme ve Yönetim*, Papatya Yayıncılık , 1. Basım, Ankara.
- Peker, Ö. (1995). *Yönetimi Geliştirmenin Sürekliliği*, TODAİE Yayınları. No.258, Ankara.
- Petras J. ve Veltmeyer, H. (2006). *Maskesi Düşürülen Küreselleşme: 21. Yüzyılda Emperyalizm*, Çev: Akpınar, Özkan, Mephisto Basım Yayım , 1. Baskı, İstanbul.
- Priestley, M. (2002). *Global Discourses and National Reconstruction: the Impact of Globalization on Curriculum Policy*, The Curriculum Journal, Volume:13, Issue:1, s.121-138.
- Robertson, R. (1999) ; *Küreselleşme Toplum Kuramı ve Küresel Kültür* (Çev:Ümit Hüsrev YOLSAL), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Robock S. H.(1980). *The International Technology Tarnsfer Process*, Washington DC: National Academy Sciences.

- Sandıklı, A. (2008). *Değişen Dünyada Türkiye'nin Stratejisi*, Bilgesam Yayınları, İstanbul.
- Sarıhan, H. İ. (1998). *Teknoloji Yönetimi*, Desnet Yayınları, İstanbul.
- Savaşlar, Z. (2007). *Küreselleşme ve Sosyal Boyutu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Sarmaşık, J. (2011). *İnternet ve Hukuk*, İletişim ve Teknoloji, Olanaklar Uygulamalar Sınırlar (Ed: Zeliha HEPKON), Kırmızı Kedi Yayınevi, 1. Basım, İstanbul, s.21-47.
- Sayılan, F. (2007). *Küreselleşme ve Eğitimdeki Değişim*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.59-82.
- Saylı, H. (2008). *Geleneksel Yönetim Paradigmasının Sınırlayıcı Alanlarına Karşı Post-Modern Yönetim Paradigmasının Geliştirici Alanları*, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , Cilt:10 , Sayı: 2, s.181-200.
- Serdaroğlu, S. (2005). *Küreselleşme Ticaret ve Uluslararası Düzenlemeler*, Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme (Der: Cem KARADELİ), Phoenix Yayınevi, Ankara, s.197-240.
- Sevinç, M. (2006). *Küreselleşme Mahiyeti ve Boyutları*, Küreselleşme Ahlak ve Değerler (Ed.:Yurdagül MEHMEDOĞLU-Ali Ulvi MEHMEDOĞLU), Litera Yayıncılık, İstanbul, s.205-209.
- Sezgül, İ. (2009). *Küreselleşme Neo-Liberalizm ve Etik*, Tübvav Bilim Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, s.504-509.
- Sipahi, İ. B.-Yurtkoru, E.S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Smith, K. (1994). *New Direction in Research and Technology Policy: Identifying the Key Issues*, Step Report.
- Soydan, T. (2007). *Küreselleşme Sürecinin Eğitim Alanına Etkileri*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.181-212.
- Soykan, Ö.N. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Eğitim Sorunlarının Felsefi Boyutu*, Uluslararası Eğitim Felsefesi Kongresi, Eğitim-Bir-Sen, s.293-296.
- Sönmez, Y. (2007). *Değişim Sürecinde Eğitim Örgütlerinde Değişim Ajanlarının Rollerini*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2 s.177-198.

- Steger, M. B. (2003). *Globalization, A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York.
- Sübaşı, G.(2007). *Bilgiyi İşleme Kuramı*, Eğitim Psikolojisi (Ed:Ayten ULUSOY), Anı Yayıncılık, Ankara, s.367-416.
- Şahin, İ. (2004). *Postmodern Çağ ve Çağdaş Eğitim*, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Şahin, Y. E. (2009). *Küreselleşme ve İnsan Hakları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, s.174-178.
- Şenel, A. ve Gençoğlu, S. (2003). *Küreselleşen Dünyada Teknoloji Eğitimi*, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 11, No:12, s.45-65.
- Şentürk, Ü. (2008). *Enformasyon Toplumunda Eğitimin Yeri*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt:6, Sayı:3, s.487-506.
- Şimşek, M. Ş. ve Akın, H. B. (2003). *Teknoloji Yönetimi ve Örgütsel Değişim*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Şimşek, M. Ş. ve Çelik, A. (2008). *Çağdaş yönetim ve Örgütsel Başarım*, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.
- Şimşek, Y. (2003). *21. Yüzyıl eğitim Örgütlerinin Yönetim Anlayışı*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı:2, s.189-196.
- Şimşeker, M. ve Ünsar, S. (2008). *Küreselleşme Süreci ve Liderlik*, Journal of Yasar University, Volme: 3, Issue:9, s.1029-1045.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). *Dünyada Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesine İlişkin Başlıca Yönelimler ve Türkiye İçin Çıkarılabilecek Bazı Sonuçlar*, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 191, Ankara, s.239-253.
- Şişman, M. ve Turan S. (2005). *Eğitim ve Okul Yönetimi*, Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı (Ed. Yüksel ÖZDEN), Pegem A Yayıncılık, Ankara, s.99-146.
- Tağraf, H. (2002). *Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, s. 33-47.
- Tanilli, S. (1998). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?*, Amaç Yayınları, İstanbul.

- Tanilli, S. (2006). *İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor?*, Alkim Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Taymaz, H. (2003). *Okul Yönetimi*, PegemAYayıncılık, 7. Baskı, Ankara.
- Tecim, V. ve Gökşen, Y. (2009). *Bilişim Teknolojilerinin Üniversitelerde Etkin Kullanımı Üzerine Bir Çalışma*, Journal of Yasar University, Cilt:4, Sayı:14, s. 2237-2256.
- Tekin, H. (1993). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınları, Ankara.
- Tezbaşaran, A. A. (1995). *Likert Tipi Ölçeklerin Geliştirilmesinde Korelasyon ve t Test Teknikleriyle Madde Seçme, II. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tezcan, M. (2002). *Postmodern ve Küresel Toplumda Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Tezci, Erdoğan ve Uysal Ahmet (2004). *Eğitim Teknolojisinin Gelişimine Epistemolojik Yaklaşımların Etkisi*, The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET, Cilt: 3, Sayı:2, s.158-164.
- Tikici, M. - Demirel, E. T. ve Derin, N. (2005). *Bilgi Toplumu'nda Toplam Kalite Liderliği : Elazığ Bankacılık ve Finans Sektörü Uygulaması*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 2, s. 229-245.
- Toker Gökçe, A. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 11, s. 1-12.
- Toprakçı, E. (2002). *Eğitim Üzerine*, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Tortop, N. ve Diğ. (2010). *Yönetim Bilimi*, Nobel Yayın Dağıtım, 8. Baskı, Ankara.
- Töremen, F. (2002). *Eğitim Örgütlerinde Değişimin Engel ve Nedenleri*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi ,Cilt: 12, Sayı: 1, s. 185-202.
- Turan, A. H. ve Çolakoğlu, B. E. (2008). *Yüksek Öğrenimde Öğretim Elemanlarının Teknoloji Kabulü ve Kullanımı: Adnan Menderes Üniversitesinde Ampirik Bir Değerlendirme*, Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt:9, Sayı: 1, s.106-121.
- Tutar, H. (2006). *Yönetim Bilgi Sistemi*, Seçkin Yayınları, İstanbul.
- Türk, E. (1999). *Türk Eğitim Sistemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- TÜSİAD (2006), *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Bilişim ve Telekomünikasyon Teknolojileri Sektörü Üzerine Görüş ve Öneriler*, Yayın No: TÜSİAD-T/2006 - 06/419, Graphis Matbaa Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti, İstanbul.
- Uluç, G. (2003), *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul.
- Ural Kavgacı, H. (2006). *Küreselleşme Sürecinde Kadın*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Uysal, M. ve Yıldız, A. (2007). *Mcluhan’ın “Küresel Köyü”nde Eğitim-Yeni Teknolojiler, Küreselleşme ve Eğitim Üzerine Düşünceler*, Küreselleşme ve Eğitim (Ed:Ebru OĞUZ ve Ayfer YAKAR), Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s.165-180.
- Ünsal, H. (2008). *Örgütlerde İletişim Kalitesinin İyileştirilmesinde Bilişim Teknolojilerinin Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim Ve Organizasyon Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Vardar, A. (2001). *Bireysel ve Kurumsal Değişmede Yeniden Yapılanma Stratejileri*, Kariyer Yayıncılık, İstanbul.
- Wolff, A. (2005). *Organizasyonel Değişmede Eğitim Teknolojilerinin Rolü ve Önemi*, The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET, Cilt:4, Sayı: 1, s.146-150.
- Yahşi, F. (2007). *Küreselleşme ve İstihdam*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Yalçınkaya, M. (2004). *Okul Merkezli Yönetim*, Ege Eğitim Dergisi, Cilt:5; Sayı: 2, s.21-34.
- Yıldırım, U. ve Öner, Ş. (2004). *Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma:Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları*, The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET, Cilt: 3, Sayı:1, s.49-60.
- Yıldız, N. (2008). *Neoliberal Küreselleşme ve Eğitim*, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:11, s.13-32.
- Yılmaz, A. (2004). *İkinci Küreselleşme Dalgası*, Vadi Yayınları, 1. Basım, Ankara.
- Yılmaz, B. (1998). *Bilgi Toplumu: Eleştirel Bir Yaklaşım*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1 , s.147-158.

- Yılmaz, K. ve Horzum, B. (2005). *Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri ve Üniversite*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 10, s.103-121.
- Yolal, M. (2003). *Türkiye'deki Küçük ve Orta Büyüklükteki Konaklama İşletmelerinde Bilgi Teknolojileri Kullanımı*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Yozgat, U. (1998). *Yönetim Bilişim Sistemleri*, Beta Basım Yayım, 1.Baskı, İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen Toplumda Aile ve Gençlik*, Özgün Yayın Dağıtım, 4. Baskı, İstanbul.
- Yurdusev, H. (2006). *Okulun Sahip Olduğu Teknolojik İmkanlar ile Eğitim Yöneticilerinin Güncel Teknolojileri Kullanma Düzeyi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Zembylas, M. ve Vrasidas, C. (2005). *Globalization Information and Communication Technologies, and the Prospect of a 'Global Village': Promises of Inclusion or Electronic Colonization*; Journal of Curriculum Studies, Volume: 37, Issue:1, s.65-83.
- Zengingönül, O. (2005). *Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?*, Siyasa Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, s.85-106.

EKLER

Ek 1: Araştırma Yapılan İlçeler Listesi

1. Adalar
2. Ataşehir
3. Bağcılar
4. Bahçelievler
5. Bayrampaşa
6. Beşiktaş
7. Beykoz
8. Beylikdüzü
9. Beyoğlu
10. Büyükçekmece
11. Çekmeköy
12. Fatih
13. Gaziosmanpaşa
14. Güngören
15. Kâğıthane
16. Kartal
17. Küçükçekmece
18. Maltepe
19. Pendik
20. Sancaktepe
21. Sarıyer
22. Silivri
23. Sultanbeyli
24. Şile
25. Tuzla
26. Ümraniye
27. Üsküdar
28. Zeytinburnu

Ek 2: Küreselleşmeyi Algılama Anketi

KAMU SEKTÖRÜNDEKİ İLKÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİ

Sayın Yönetici,

Bu anket formu Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı Başkanlığında, “Okul Yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi” konulu yüksek lisans tez araştırması kapsamında hazırlanmıştır. Anket formu tamamen bilimsel amaçlıdır. Okul yöneticilerinin küreselleşme olgusuna yönelik algılarını faktörsel bir şekilde (**Küreselleşme, İnsan, Bilişim Teknolojileri, Değişim, Eğitim, Yönetim**) irdeleyen bu anket formuyla elde edilecek bulgulardan konuya ilgi duyan her sektörden kişi veya kişilerin istifade edebileceği kanısındayım. Bu anketten güvenilir, tarafsız, bilimsel ve objektif bulgular elde edilebilmesi için anketi dikkatli ve içten bir şekilde cevaplandıracağımıza inanıyorum. Ayıracağınız zaman ve içten katılımınız için teşekkür ederim.

Ahmet PEKİYİ

Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Not: Aşağıdaki 1. Bölümde geçen ifadelerde sizin için uygun olan seçeneği (X) işareti koyarak belirtiniz.

1.BÖLÜM: DEMOGRAFİK (KİŞİSEL) BİLGİLER	
1. Cinsiyetiniz	Bay ☐ Bayan ☐
2. Eğitim Durumunuz	Önlisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü ☐ Doktora ☐
3. Yöneticilik Kıdeminiz	☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri
4. Yöneticilik Kademeniz	Müdür Yardımcısı ☐ Müdür Başyardımcısı ☐ Müdür ☐
5. Görev Yaptığınız İlçe	Not: Lütfen noktalı bölüme belirtiniz.

Not: Aşağıdaki 2. Bölümde geçen her yargıya yönelik katılım derecenizi ilgili kısma (X) işareti koyarak belirtiniz. Katılım düzeyiniz beş dereceli bir derecelendirme skalasıyla belirlenmeye çalışılmış olup numaraların ifade ettiği katılım düzeyi hem anket tablosunda hem de aşağıdaki bilgilendirme tablosunda verilmiştir.

BİLGİLENDİRME TABLOSU				
1	2	3	4	5
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum

2. BÖLÜM: KÜRESELLEŞME OLGUSUYLA İLGİLİ FAKTÖREL YARGILAR VE KATILIM DÜZEYİNİZ					
FAKTÖREL YARGILAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
2. Küreselleşme neticesinde dünyanın küçük bir köy haline gelmesi, çoğu yönden fırsattır.	1	2	3	4	5
3. Küreselleşme, dünya dengelerini elinde tutan birkaç önemli devlet veya aktörün yönettiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
4. Küreselleşme; dayatılan, zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir projedir.	1	2	3	4	5
5. Küreselleşme, kapitalizmin ve sömürgeleştirmenin sempaticleştirilmiş adıdır.	1	2	3	4	5
6. Küreselleşme, tüm dünyanın her yönüyle tekipleşmesidir (insan davranışları, giyim, yaşam biçimleri v.s açısından).	1	2	3	4	5
7. Küreselleşme sürecinde yoksulluk ve işsizlik azalmaktadır.	1	2	3	4	5
8. Küreselleşme, demokrasinin yaygınlaşmasını sağlar.	1	2	3	4	5
9. Küreselleşme süreci, ulus devletin ve özgün kültürlerin asimile olup yok olduğu bir süreçtir.	1	2	3	4	5
10. BM, NATO, IMF ve AB... gibi global kuruluşlar, küreselleşme sürecinin sözcüsüdürler ve kendi amaçları doğrultusunda küreselleşme sürecini yönlendirmektedirler.	1	2	3	4	5
11. Küreselleşme, medeniyetlerin kucaklaşmasıdır.	1	2	3	4	5
12. Küreselleşme, etik ve ahlaki değerleri yozlaştırmaktadır.	1	2	3	4	5
13. Küreselleşme süreci farklı kültürlerin, milletlerin katkısıyla oluşan bir sentezdir.	1	2	3	4	5
14. Küreselleşmeyle birlikte, devlet sınırlarının ortadan kalkması ve tek dünya devletine doğru gidilmesi kaygı vericidir.	1	2	3	4	5
15. Küreselleşme, insanları her alanda kaliteye daha fazla yaklaştıran bir olgudur.	1	2	3	4	5

16.	Küreselleşme, çeşitli ayrımcı yaklaşımları her geçen gün artırmaktadır.	1	2	3	4	5
17.	Küreselleşme, ülkeler ve kültürler arasında haksız bir rekabet ortamı oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
18.	Küreselleşme, dünya sorunlarının birçok yönden azaldığı bir süreç olmuştur.	1	2	3	4	5
19.	Küreselleşme sürecinde dinin yaygınlaşmasını ve dindar insanların sayısındaki artışı olumlu buluyorum.	1	2	3	4	5
20.	Küreselleşme tam anlamıyla bir bilgi kirliliği meydana getirmiştir.	1	2	3	4	5
21.	Küreselleşme özel hayatın gizliliğini her geçen gün ortadan kaldırmaktadır.	1	2	3	4	5
22.	Küreselleşme her insani boyutun ticarileştiği, ekonomik pazara dönüştüğü bir süreçtir.	1	2	3	4	5
23.	Küreselleşme, terörizmin ve illegal fanatizmin her geçen gün azaldığı bir süreçtir.					
24.	Küreselleşme, süreci insan merkezli (hümanist) bir süreçtir.	1	2	3	4	5
25.	Küreselleşme süreci, bireyleri köleleştiren ve onların özgürlüklerini ellerinden alan bir süreçtir.	1	2	3	4	5
26.	Küreselleşme, bireylerin hayatına yön veren bir olgu değil; bireylerin tercihlerine göre şekillenen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
27.	Küreselleşme, bireyleri risk almaya ve cesaretli olmaya iten bir süreçtir.	1	2	3	4	5
28.	Küreselleşme süreci, iyi niyetli (evrensel değerler açısından) bireylerin, kötü amaçlarla hareket eden kişi ve gruplara karşı mağlup olacağı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
29.	Küreselleşme, bireyleri farkında olunmadan (gizli bir şekilde) eğiten bir olgudur.	1	2	3	4	5
30.	Küreselleşme bireylerin sahip olduğu özgün kimlikleri destekleyen bir süreçtir.					
31.	Küreselleşme, bireyler tarafından tüm boyutlarıyla anlaşılamayacak kadar kompleks bir süreçtir.	1	2	3	4	5
32.	Küreselleşme, bireyleri evrensel bir karaktere sahip olmaktan uzaklaştıran bir süreçtir.	1	2	3	4	5
33.	Küreselleşme, sorunlar karşısında çözüm üretebilen birey sayısını artırmaktadır.	1	2	3	4	5
34.	Küreselleşme, bireysel temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
35.	Küreselleşme, bireyleri stresli ve kaygılı bir hayata mahkûm eder.	1	2	3	4	5
36.	Küreselleşme, bireyleri olumsuz bir şekilde özentiye iten bir süreçtir.	1	2	3	4	5
37.	Küreselleşme, hayat boyu öğrenme ve gelişim vizyonuna sahip birey sayısını düşüren bir etkiye sahiptir.	1	2	3	4	5
38.	Küreselleşme, bilinçsizce tüketen bireylerden oluşan bir tüketim toplumu meydana getirmeyi hedeflemektedir.	1	2	3	4	5
39.	Küreselleşme, bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bilgiyi gerçek yaşamın içinde kullanabilen bir insan modeli oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
40.	Küreselleşme bireyin değil, toplumun ön plana (biz bilincinin olduğu) çıktığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
41.	Küreselleşme bireyleri uysal bir sürü haline getirmek isteyen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
42.	Küreselleşme, bireyler arasındaki eşitsizliği artıran bir etkiye sahiptir.	1	2	3	4	5

43.	Küreselleşme, bireyleri negatif bir bağlamda yalnızlaştıran bir süreçtir.	1	2	3	4	5
44.	Küreselleşme, bireyleri daha bencil ve egoist kişilere haline getirir.	1	2	3	4	5
45.	Küreselleşme, bireylerin çağdaşlıktan uzaklaşıp primitif (ilkel) alışkanlıklara dönüş yaptığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
46.	Küreselleşme, genel olarak bireysel yaşamı çeşitli açılardan negatif yönde etkileyen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
47.	Küreselleşme, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda meydana gelmiş faydalı bir bilgi ağıdır.	1	2	3	4	5
48.	Küreselleşme, bilişim teknolojilerini, kendi hedefleri için araç olarak kullanan, gizli amaçları olan bir söylemdir.	1	2	3	4	5
49.	Küreselleşme, bilişim teknolojileri ürünlerindeki yeniliklerin takip edilemeyecek düzeyde yaşandığı ve bu durumun bir karmaşaya neden olduğu bir süreçtir.	1	2	3	4	5
50.	Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin, yaşamın her alanında kullanıldığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
51.	Günümüzde kullanılan bilişim teknolojilerinin olmadığı dönemde, küreselleşmeden bahsetmek mümkün değildir.	1	2	3	4	5
52.	Küreselleşme, teknolojik imkânlardan bilinçli olarak yararlanan birey sayısını artıran bir süreçtir.	1	2	3	4	5
53.	Küreselleşme bilişim teknolojileri imkânlarından sadece belirli bir zümrenin istifade edebildiği bir süreçtir.					
54.	Küreselleşmenin parçası olan bilişim teknolojileri, bazı olumlu yönlerine rağmen yaşamı güvensizleştiren bir etkiye sahiptir.	1	2	3	4	5
55.	Küreselleşme, bilişim teknolojileri sayesinde iletişimi mekanikleştiren, samimiyetten uzaklaştıran ve duygulardan arındıran bir süreçtir.	1	2	3	4	5
56.	Küreselleşme, bilişim teknolojilerine karşı bağımlılık oluşturan bir süreçtir.					
57.	Küreselleşme süreci, bireysel normlardan toplumsal normlara kadar her alandaki normların pozitif yönde değiştiği bir dönemdir.	1	2	3	4	5
58.	Küreselleşme; değişim sürecine yön veren aldatıcı politik, ekonomik, sosyal ve kültürel eğilimin adıdır.	1	2	3	4	5
59.	Küreselleşme değişim sürecini yönetmeyi bilen bireylerin sayısını artıran bir süreçtir.	1	2	3	4	5
60.	Küreselleşme, hızlı bir değişim karşısında bireylerin aciz kaldığı, adeta rüzgâr önündeki yaprak gibi savrulduğu, pasifleştiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
61.	Küreselleşme, değişimin, yozlaştırıcı ve geleneklerden uzaklaştırıcı bir şekilde yaşandığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
62.	Küreselleşme, bireysel ve örgütsel değişimin zorunlu olduğu ve bu değişimin bireyleri ve kurumları daha vastflı bir hale kavuşturduğu bir süreçtir.	1	2	3	4	5
63.	Küreselleşme; bireylerin, değişime katkıda bulunduğu bir süreç değil, değişimin dayatıldığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
64.	Küreselleşme, değişimin bireyler tarafından olumlu karşılandığı ve benimsendiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
65.	Küreselleşme, değişime karşı var olan toplumsal ve bireysel eğilimi, kendi amaçları doğrultusunda "Değişmeyen tek şey değişimdir." sloganıyla kullanan bir olgudur.	1	2	3	4	5
66.	Küreselleşme, değişime karşı direnç gösteren birey sayısını artıran bir etkiye sahiptir.					
67.	Küreselleşme süreci, insanların eğitime verdiği değeri azaltmaktadır.	1	2	3	4	5

68.	Küreselleşme, hedefleri eğitimciler ve eğitim sistemleri tarafından belirlenen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
69.	Küreselleşme, eğitimin, kamusal (devlet tarafından ve ücretsiz) bir hizmet olarak verilmeye devam edeceği, ticarileşmeyeceği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
70.	Küreselleşme, eğitim sürecinin merkezine öğrenci yerine öğretmeni yerleştiren bir süreçtir.	1	2	3	4	5
71.	Küreselleşme sürecinde, tüm dünyada ortak bir eğitim sistemine (evrensel eğitim) geçilmesini olumlu bulurum.	1	2	3	4	5
72.	Küreselleşme; eğitim olgusunun, nitelik ve nicelik olarak daha iyiye gittiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
73.	Küreselleşme, eğitim konusuna toplumun her kesiminin katılımını sağlayan bir süreçtir.	1	2	3	4	5
74.	Küreselleşmenin, eğitim sisteminin hedeflerini yerelleştirdiğini (bölgelendirdiğini) düşünüyor ve bunu olumlu buluyorum.	1	2	3	4	5
75.	Küreselleşme sürecinin, eğitimin mekânsal açıdan okula olan bağlılığını azaltarak, okulsuz bir eğitim dönemine geçişi hızlandırdığını düşünüyor ve bu oluşumu yanlış buluyorum.	1	2	3	4	5
76.	Küreselleşme sürecinde, bilişim teknolojileri sayesinde kitap ve kalem gibi birçok eğitsel aracın önemini yitirmesini ve eğitimin dijital bir yapıya bürünmesini yerinde buluyorum.	1	2	3	4	5
77.	Küreselleşme, ülkeler arası öğretmen ve öğrenci değişimlerinin bazı nedenlerden dolayı azalacağı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
78.	Küreselleşme, eğitimsel süreçlerin her faktörünü kendi amaçları doğrultusunda biçimlendiren bir olgudur.	1	2	3	4	5
79.	Küreselleşme, eğitim yoluyla barışın, kardeşliğin, adaletin, huzurun, demokrasinin ve uzlaşmanın yaygınlaştığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
80.	Küreselleşme sürecinin negatif etkilerinden toplumu korumak, eğitim kurumlarının en temel misyonudur.	1	2	3	4	5
81.	Küreselleşme, eğitim sisteminin politik bir kimliğe bürünmesine neden olmuştur.	1	2	3	4	5
82.	Küreselleşme sürecinde, öğretimden çok eğitim ön plana çıkmaktadır.	1	2	3	4	5
83.	Küreselleşme, çeşitli açılardan öğrencilerin lehine gelişen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
84.	Küreselleşme; klasik yönetim anlayışının, yerini sistem anlayışına bıraktığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
85.	Küreselleşme sürecinde; yönetimin ilkelerini ve çerçevesini, endüstri (sanayi) alanındaki akademisyenlerin ya da teorisyenlerin belirlediğini düşünüyorum ve bu durumdan memnuniyet duymaktayım.	1	2	3	4	5
86.	Küreselleşme, eğitim yöneticilerinin "evrensel liderlik" özelliklerine sahip olmasını gerektirmektedir.	1	2	3	4	5
87.	Küreselleşme, yönetim bilimini her yönüyle (planlama, organizasyon, iletişim, eşgüdümleme, denetim...) standartlaştıran bir süreçtir.	1	2	3	4	5
88.	Küreselleşme; yönetimin, müşterinin taleplerine göre üretim ve hizmet süreçlerini şekillendirdiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
89.	Küreselleşme sürecinde, yönetimin, sadece yöneticiler tarafından değil, ekip üyeleri tarafından toplu biçimde gerçekleştirildiğini görüyor ve bundan rahatsızlık duyuyorum.	1	2	3	4	5
90.	Küreselleşme sürecinde, okul yöneticilerine, okulun yanında okul çevresinin de lideri olma sorumluluğunun yüklenmesinin toplumsal gelişime önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
91.	Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, eğitim yönetimi konusunda yetersizliklerinin olduğu bir süreçtir.	1	2	3	4	5

	92. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin inovatif (reformcu ve yenilikçi) olma konusunda, aktif yönetim sergileyemedikleri bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	93. Küreselleşme, okul yöneticilerinin, küreselleşme koşullarına uygun bir eğitimsel vizyon ve bu vizyona yönelik misyonlar belirleyerek okulları yönettiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	94. Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin eğitim ve yönetimde kullanılması açısından, okul yöneticilerinin uyum sorunu yaşadığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	95. Küreselleşme süreci, eğitim müfredatının, okul yöneticileri ve okul personeli tarafından şekillendirildiği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	96. Küreselleşme, okul yöneticilerinin, yönetim bilgisi yanında branş bilgisi yönünden de donanımlı olmasını gerektiren bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	97. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, kurumlarını öğrenen örgüt vizyonu ile yönetemediği bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	98. Küreselleşme, reel bir olgu olmasına rağmen, okul yöneticileri tarafından önemsenmeyen bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	99. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin politize olduğu, siyasal erkin güdümünde kaldığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5
	100. Küreselleşme; okul yöneticilerinin elde olmayan nedenlerden dolayı, okul ortamına, okul personeline, öğrencilere ve velilere hâkim olamadığı bir süreçtir.	1	2	3	4	5

Ek 3: Küreselleşmeyi Algılama Anketine Verilen Cevapların Yüzdeler Dağılımı

KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİNE VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDELİK DAĞILIMI			
KATILIM DÜZEYLERİ	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM
	%	%	%
1. Küreselleşme, hayatın bir çok yönünü negatif yönde etkileyen bir süreçtir.	34,4	3,8	61,8
2. Küreselleşme neticesinde dünyanın küçük bir köy haline gelmesi, çoğu yönden fırsattır.	17,6	6,1	76,3
3. Küreselleşme, dünya dengelerini elinde tutan birkaç önemli devlet veya aktörün yönettiği bir süreçtir.	16,0	7,6	76,3
4. Küreselleşme; dayatılan, zorla kabul ettirmeye çalışılan bir projedir.	45,5	7,6	46,8
5. Küreselleşme, kapitalizmin ve sömürgeleştirmenin sempaticleştirilmiş adıdır.	34,9	9,2	56,0
6. Küreselleşme, tüm dünyanın her yönüyle tek tipleşmesidir (insan davranışları, giyim, yaşam biçimleri v.s açısından).	35,6	6,9	57,5
7. Küreselleşme sürecinde yoksulluk ve işsizlik azalmaktadır.	57,5	13,0	29,5
8. Küreselleşme, demokrasinin yaygınlaşmasını sağlar.	37,4	7,6	55,0
9. Küreselleşme süreci, ulus devletin ve özgün kültürlerin asimile olup yok olduğu bir süreçtir.	24,4	11,7	63,9
10. BM, NATO, IMF ve AB... gibi global kuruluşlar, küreselleşme sürecinin sözcüsüdürler ve kendi amaçları doğrultusunda küreselleşme sürecini yönlendirmektedirler.	16,3	5,3	78,4
11. Küreselleşme, medeniyetlerin kucaklaşmasıdır.	37,4	8,4	54,2
12. Küreselleşme, etik ve ahlaki değerleri yozlaştırmaktadır.	23,2	6,9	70,0
13. Küreselleşme süreci farklı kültürlerin, milletlerin katkısıyla oluşan bir sentezdir.	26,5	11,5	62,1
14. Küreselleşmeyle birlikte, devlet sınırlarının ortadan kalkması ve tek dünya devletine doğru gidilmesi kaygı vericidir.	33,8	10,7	55,5
15. Küreselleşme, insanları her alanda kaliteye daha fazla yaklaştıran bir olgudur.	27,2	15,5	57,3
16. Küreselleşme, çeşitli ayrımcı yaklaşımları her geçen gün artırmaktadır.	37,7	12,5	49,9
17. Küreselleşme, ülkeler ve kültürler arasında haksız bir rekabet ortamı oluşturmaktadır.	26,2	7,1	66,7
18. Küreselleşme, dünya sorunlarının birçok yönden azaldığı bir süreç olmuştur.	58,8	11,7	29,5
19. Küreselleşme sürecinde dinin yaygınlaşmasını ve dindar insanların sayısındaki artışı olumlu buluyorum.	31,3	16,0	52,7

KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİNE VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDELİK DAĞILIMI

KATILIM DÜZEYLERİ	KATILMIYORUM %	KARARSIZIM %	KATILIYORUM %
20. Küreselleşme tam anlamıyla bir bilgi kirliliği meydana getirmiştir.	41,2	10,9	47,8
21. Küreselleşme özel hayatın gizliliğini her geçen gün ortadan kaldırmaktadır.	17,6	6,1	76,3
22. Küreselleşme her insani boyutun ticarileştiği, ekonomik pazara dönüştüğü bir süreçtir.	16,8	5,3	77,9
23. Küreselleşme, terörizmin ve illegal fanatizmin her geçen gün azaldığı bir süreçtir.	62,3	9,9	27,7
24. Küreselleşme, süreci insan merkezli (hümanist) bir süreçtir.	52,9	10,7	36,4
25. Küreselleşme süreci, bireyleri köleleştiren ve onların özgürlüklerini ellerinden alan bir süreçtir.	36,9	13,0	50,1
26. Küreselleşme, bireylerin hayatına yön veren bir olgu değil; bireylerin tercihlerine göre şekillenen bir süreçtir.	47,8	12,2	39,9
27. Küreselleşme, bireyleri risk almaya ve cesaretli olmaya iten bir süreçtir.	30,5	9,2	60,3
28. Küreselleşme süreci, iyi niyetli (evrensel değerler açısından) bireylerin, kötü amaçlarla hareket eden kişi ve gruplara karşı mağlup olacağı bir süreçtir.	42,0	17,0	41,0
29. Küreselleşme, bireyleri farkında olunmadan (gizli bir şekilde) eğiten bir olgudur.	24,9	10,7	64,4
30. Küreselleşme bireylerin sahip olduğu özgün kimlikleri destekleyen bir süreçtir.	51,4	8,4	40,2
31. Küreselleşme, bireyler tarafından tüm boyutlarıyla anlaşılamayacak kadar kompleks bir süreçtir.	22,1	10,7	67,2
32. Küreselleşme, bireyleri evrensel bir karaktere sahip olmaktan uzaklaştıran bir süreçtir.	59,5	6,9	33,6
33. Küreselleşme, sorunlar karşısında çözüm üretebilen birey sayısını artırmaktadır.	36,1	10,9	52,9
34. Küreselleşme, bireysel temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı bir süreçtir.	52,4	7,1	40,5
35. Küreselleşme, bireyleri stresli ve kaygılı bir hayata mahkûm eder.	35,9	8,4	55,7
36. Küreselleşme, bireyleri olumsuz bir şekilde özentiyeye iten bir süreçtir.	19,6	6,9	73,5
37. Küreselleşme, hayat boyu öğrenme ve gelişim vizyonuna sahip birey sayısını düşüren bir etkiye sahiptir.	50,9	14,0	35,1
38. Küreselleşme, bilinçsizce tüketen bireylerden oluşan bir tüketim toplumu meydana getirmeyi hedeflemektedir.	25,4	13,2	61,3
39. Küreselleşme, bilgiye ulaşma yollarını bilen ve bilgiyi gerçek yaşamın içinde kullanabilen bir insan modeli oluşturmaktadır.	26,0	12,2	61,8

KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİNE VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDELİK DAĞILIMI

KATILIM DÜZEYLERİ	KATILMIYORUM %	KARARSIZIM %	KATILYORUM %
40. Küreselleşme bireyin değil, toplumun ön plana (biz bilincinin oluştuğu) çıktığı bir süreçtir.	45,3	8,9	45,8
41. Küreselleşme bireyleri uysal bir sürü haline getirmek isteyen bir süreçtir.	41,2	9,4	49,4
42. Küreselleşme, bireyler arasındaki eşitsizliği artıran bir etkiye sahiptir.	33,6	14,8	51,7
43. Küreselleşme, bireyleri negatif bir bağlamda yalnızlaştıran bir süreçtir.	31,3	9,4	59,3
44. Küreselleşme, bireyleri daha bencil ve egoist kişiler haline getirir.	27,0	9,9	63,1
45. Küreselleşme, bireylerin çağdaşlıktan uzaklaşıp primitif (ilkel) alışkanlıklara dönüş yaptığı bir süreçtir.	60,1	13,7	26,2
46. Küreselleşme, genel olarak bireysel yaşamı çeşitli açılardan negatif yönde etkileyen bir süreçtir.	39,9	9,2	50,9
47. Küreselleşme, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda meydana gelmiş faydalı bir bilgi ağıdır.	28,0	6,9	65,1
48. Küreselleşme, bilişim teknolojilerini, kendi hedefleri için araç olarak kullanan, gizli amaçları olan bir söylemdir.	42,5	12,2	45,3
49. Küreselleşme, bilişim teknolojileri ürünlerindeki yeniliklerin takip edilemeyecek düzeyde yaşandığı ve bu durumun bir karmaşaya neden olduğu bir süreçtir.	35,1	13,5	51,4
50. Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin, yaşamın her alanında kullanıldığı bir süreçtir.	18,1	5,6	76,3
51. Günümüzde kullanılan bilişim teknolojilerinin olmadığı dönemde, küreselleşmeden bahsetmek mümkün değildir.	23,9	4,8	71,2
52. Küreselleşme, teknolojik imkânlardan bilinçli olarak yararlanan birey sayısını artıran bir süreçtir.	19,3	9,9	70,7
53. Küreselleşme bilişim teknolojileri imkânlarından sadece belirli bir zümrenin istifade edebildiği bir süreçtir.	50,9	8,7	40,5
54. Küreselleşmenin parçası olan bilişim teknolojileri, bazı olumlu yönlerine rağmen yaşamı güvensizleştiren bir etkiye sahiptir.	18,1	13,0	69,0
55. Küreselleşme, bilişim teknolojileri sayesinde iletişimi mekanikleştiren, samimiyetten uzaklaştıran ve duygulardan arındıran bir süreçtir.	16,0	7,9	76,1
56. Küreselleşme, bilişim teknolojilerine karşı bağımlılık oluşturan bir süreçtir.	17,6	6,4	76,1

KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİNE VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDELİK DAĞILIMI

KATILIM DÜZEYLERİ	KATILMIYORUM %	KARARSIZIM %	KATILIYORUM %
57. Küreselleşme süreci, bireysel normlardan toplumsal normlara kadar her alandaki normların pozitif yönde değiştiği bir dönemdir.	41,7	19,3	38,9
58. Küreselleşme; değişim sürecine yön veren aldatici politik, ekonomik, sosyal ve kültürel eğilimin adıdır.	29,0	12,5	58,5
59. Küreselleşme değişim sürecini yönetmeyi bilen bireylerin sayısını artıran bir süreçtir.	17,6	14,5	67,9
60. Küreselleşme, hızlı bir değişim karşısında bireylerin aciz kaldığı, adeta rüzgâr önündeki yaprak gibi savrulduğu, pasifleştiği bir süreçtir.	29,8	8,7	61,6
61. Küreselleşme, değişimin, yozlaştırıcı ve geleneklerden uzaklaştırıcı bir şekilde yaşandığı bir süreçtir.	19,3	7,6	73,0
62. Küreselleşme, bireysel ve örgütsel değişimin zorunlu olduğu ve bu değişimin bireyleri ve kurumları daha vasıflı bir hale kavuşturduğu bir süreçtir.	14,2	11,7	74,0
63. Küreselleşme; bireylerin, değişime katkıda bulunduğu bir süreç değil, değişimin dayatıldığı bir süreçtir.	34,6	10,2	55,2
64. Küreselleşme, değişimin bireyler tarafından olumlu karşılandığı ve benimsendiği bir süreçtir.	31,3	15,5	53,2
65. Küreselleşme, değişime karşı var olan toplumsal ve bireysel eğilimi, kendi amaçları doğrultusunda “Değişmeyen tek şey değişimdir.” sloganıyla kullanan bir olgudur.	21,6	8,7	69,7
66. Küreselleşme, değişime karşı direnç gösteren birey sayısını artıran bir etkiye sahiptir.	57,8	11,7	30,5
67. Küreselleşme süreci, insanların eğitime verdiği değeri azaltmaktadır.	63,4	6,1	30,5
68. Küreselleşme, hedefleri eğitimciler ve eğitim sistemleri tarafından belirlenen bir süreçtir.	61,1	9,4	29,5
69. Küreselleşme, eğitimin, kamusal (devlet tarafından ve ücretsiz) bir hizmet olarak verilmeye devam edeceği, ticarileşmeyeceği bir süreçtir.	47,1	15,5	37,4
70. Küreselleşme, eğitim sürecinin merkezine öğrenci yerine öğretmeni yerleştiren bir süreçtir.	69,7	10,2	20,1
71. Küreselleşme sürecinde, tüm dünyada ortak bir eğitim sistemine (evrensel eğitim) geçilmesini olumlu bulurum.	44,5	7,6	47,8
72. Küreselleşme; eğitim olgusunun, nitelik ve nicelik olarak daha iyiye gittiği bir süreçtir.	36,6	6,9	56,5

KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİNE VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDELİK DAĞILIMI

KATILIM DÜZEYLERİ	KATILMIYORUM %	KARARSIZIM %	KATILYORUM %
73. Küreselleşme, eğitim konusuna toplumun her kesiminin katılımını sağlayan bir süreçtir.	33,8	4,6	61,6
74. Küreselleşmenin, eğitim sisteminin hedeflerini yerelleştirdiğini (bölgelleştirdiğini) düşünüyor ve bunu olumlu buluyorum.	51,4	15,3	33,3
75. Küreselleşme sürecinin, eğitimin mekânsal açıdan okula olan bağlılığını azaltarak, okulsuz bir eğitim dönemine geçişi hızlandırdığını düşünüyor ve bu oluşumu yanlış buluyorum.	33,6	17,6	48,9
76. Küreselleşme sürecinde, bilişim teknolojileri sayesinde kitap ve kalem gibi birçok eğitsel aracın önemini yitirmesini ve eğitimin dijital bir yapıya bürünmesini yerinde buluyorum.	36,4	13,2	50,4
77. Küreselleşme, ülkeler arası öğretmen ve öğrenci değişimlerinin bazı nedenlerden dolayı azalacağı bir süreçtir.	56,0	14,5	29,5
78. Küreselleşme, eğitimsel süreçlerin her faktörünü kendi amaçları doğrultusunda biçimlendiren bir olgudur.	23,2	9,9	66,9
79. Küreselleşme, eğitim yoluyla barışın, kardeşliğin, adaletin, huzurun, demokrasinin ve uzlaşmanın yaygınlaştığı bir süreçtir.	41,2	10,9	47,8
80. Küreselleşme sürecinin negatif etkilerinden toplumu korumak, eğitim kurumlarının en temel misyonudur.	19,3	10,2	70,5
81. Küreselleşme, eğitim sisteminin politik bir kimliğe bürünmesine neden olmuştur.	32,8	13,7	53,4
82. Küreselleşme sürecinde, öğretimin çok eğitim ön plana çıkmaktadır.	19,1	8,7	72,3
83. Küreselleşme, çeşitli açılardan öğrencilerin lehine gelişen bir süreçtir.	29,5	13,0	57,5
84. Küreselleşme; klasik yönetim anlayışının, yerini sistem anlayışına bıraktığı bir süreçtir.	11,5	16,8	71,8
85. Küreselleşme sürecinde; yönetimin ilkelerini ve çerçevesini, endüstri (sanayi) alanındaki akademisyenlerin ya da teorisyenlerin belirlediğini düşünüyor um ve bu durumdan memnuniyet duymaktayım.	44,0	16,8	39,2
86. Küreselleşme, eğitim yöneticilerinin “evrensel liderlik” özelliklerine sahip olmasını gerektirmektedir.	11,5	7,1	81,4
87. Küreselleşme, yönetim bilimini her yönüyle (planlama, organizasyon, iletişim, eşgüdümleme, denetim...) standartlaştıran bir süreçtir.	9,9	9,9	80,2

KÜRESELLEŞMEYİ ALGILAMA ANKETİNE VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDELİK DAĞILIMI

KATILIM DÜZEYLERİ	KATILMIYORUM %	KARARSIZIM %	KATILIYORUM %
88. Küreselleşme; yönetimin, müşterinin taleplerine göre üretim ve hizmet süreçlerini şekillendirdiği bir süreçtir.	18,3	4,6	77,1
89. Küreselleşme sürecinde, yönetimin, sadece yöneticiler tarafından değil, ekip üyeleri tarafından toplu biçimde gerçekleştirildiğini görüyor ve bundan rahatsızlık duyuyorum.	62,8	12,0	25,2
90. Küreselleşme sürecinde, okul yöneticilerine, okulun yanında okul çevresinin de lideri olma sorumluluğunun yüklenmesinin toplumsal gelişime önemli bir katkı sağladığını düşünüyorum.	21,9	8,4	69,7
91. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, eğitim yönetimi konusunda yetersizliklerinin olduğu bir süreçtir.	28,8	8,7	62,6
92. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin inovatif (reformcu ve yenilikçi) olma konusunda, aktif yönetim sergileyemedikleri bir süreçtir.	45,8	5,3	48,9
93. Küreselleşme, okul yöneticilerinin, küreselleşme koşullarına uygun bir eğitimsel vizyon ve bu vizyona yönelik misyonlar belirleyerek okulları yönettiği bir süreçtir.	18,3	10,2	1,5
94. Küreselleşme, bilişim teknolojilerinin eğitim ve yönetimde kullanılması açısından, okul yöneticilerinin uyum sorunu yaşadığı bir süreçtir.	22,9	4,6	72,5
95. Küreselleşme süreci, eğitim müfredatının, okul yöneticileri ve okul personeli tarafından şekillendirildiği bir süreçtir.	53,4	8,4	38,2
96. Küreselleşme, okul yöneticilerinin, yönetim bilgisi yanında branş bilgisi yönünden de donanımlı olmasını gerektiren bir süreçtir.	14,8	7,1	78,1
97. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin, kurumlarını öğrenen örgüt vizyonuyla yönetemediği bir süreçtir.	40,5	9,9	49,6
98. Küreselleşme, reel bir olgu olmasına rağmen, okul yöneticileri tarafından önemsenmeyen bir süreçtir.	31,0	8,4	60,6
99. Küreselleşme süreci, okul yöneticilerinin politize olduğu, siyasal erkin güdümünde kaldığı bir süreçtir.	50,6	6,9	42,5
100. Küreselleşme; okul yöneticilerinin elde olmayan nedenlerden dolayı, okul ortamına, okul personeline, öğrencilere ve velilere hâkim olmadığı bir süreçtir.	37,7	9,2	53,2

Ek 4: İstanbul Valiliği ve Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi

a) Valilik Oluru

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 140720

21.12/2010

Konu : Anket.
Ahmet PEKİYİ.

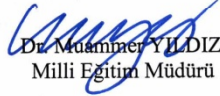
VALİLİK MAKAMINA

- İlgi** : a) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 22/11/2010 tarih ve 6524 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c) Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d) Millî Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 18/12/2010 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Ahmet PEKİYİ'nin**, ilimizde ekte isimleri belirtilen uygulanmak üzere "**Okul yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi**" konulu anket çalışmasını yapma istekleri hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

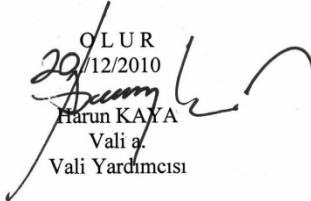
Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Ahmet PEKİYİ'nin**, ilimizde ekte isimleri belirtilen uygulanmak üzere "**Okul yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi**" konulu anket çalışmasını yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, ilgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muhammed YILDIRIZ
Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

1- İlgi yazı örneği ve ekleri.

OLUR
29/12/2010

Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

b) **Milli Eğitim Oluru**

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 141692
Konu : Anket.
Ahmet PEKİYİ.

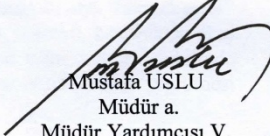
22.12.2010

MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

- İlgi : a) 22/11/2010 tarih ve 6524 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 21/12/2010 tarih ve 140720 sayılı Oluru.
c) Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik izin ve Uygulama Yönergesi.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Ahmet PEKİYİ'nin**, İlimizde ekte isimleri belirtilen uygulanmak üzere "**Okul Yöneticilerinin Küreselleşmeyi Algılamalarının İncelenmesi**" konulu anket çalışmasını yapma isteği ilgi (b) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (b) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Mustafa USLU
Müdür a.
Müdür Yardımcısı V.

EKLER:
1- Valilik Oluru.
2- Anket soruları.

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü (Kültür Bölümü)
Büyük Postahane Sk. No: 70 Sirkeci - Fatih / İSTANBUL
Tel (Santral): (0 212) 5192853 - 54 - 55 / 339, 340, 341
Direkt: (0212) 4550677
E-Posta : kultur34@meb.gov.tr
Elektronik Ağ: <http://istanbul.meb.gov.tr>

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

EĞİTİME
%100
DESTEK

MASUM GEMİ

Titre ve kendine gel, artık ey masum gemi.
Sana hiç yakışmıyor, durgun sularda yatmak.
Önünde bir engelse geçmişe çek kalemi.
Zira merde haramdır, bu rıhtımlarda batmak.

Seni alt etmek için ant içti zalim derya.
Yokluğunda yosunlar sardı koca sılayı.
Bir bataklığa döndü bak şu masmavi dünya.
Şimdi eylem anıdır, artık bırak molayı.

Bayrak gibi açılın göklere yelkenlerin.
Özgürlüğüne asla vurulmamalı zincir.
Yüreği şahlanmalı seni izleyenlerin.
Teninde can oldukça, atmamalısın demir.

Kalk ve meydan oku, kibirli denizlere.
Korkutmasın gözünü şu devasa dalgalar.
Takılıp kalma sakın karanlık dehlizlere.
Sana mani olmasın, paslanmış prangalar.

Sarsıldıkça sen, güler şu mülevves okyanus.
Senle oynamak ister gördüğün kahpe rüzgâr.
Metin ol ki kaybolsun ufkundaki her kâbus.
Zorlu anlardan sonra gelir mutlu yarınlar.

Simsiyah yıllarının üstüne güneş doğar.
Rengârenk asırlara hamiledir günlerin.
Ateşlenen meşale zulmeti elbet boğar.
Bakıldıkça gülünen anı olur dünlerin.

Emin ol dağılacak etrafındaki sisler.
Gökteki tüm yıldızlar sana selam verecek.
Zaferin coşkudur duyduğun şu akisler.
Gül gibi solmuş yüzün yeniden yeşerecek.

Yol almaya devam et, güzel günler çok yakın.
Atide bayram yeri olacak bu meydanlar.
Düşman boyun eğince başlat yeni bir akın.
Zira zafere hasret, gördüğün şu limanlar...

Ahmet PEKİYİ

2008